ST. IGNATIUS COLLEGE
LIBRARY
SAN FRANCISCO, CAL.

ST. IGNATIUS COLLEGE
LIBRARY
Santa Clara, California

Ad. II. 44 e

Werke

des heiligen

Alphons Maria von Liguori.

Dritte Abtheilung.

Moraltheologische Werke.

Zwölfter Band.

THEOLOGIA MORALIS. TOM. V.

Sämmtliche

Werke

des heiligen

Alphons Maria von Liguori.

Dritte Abtheilung.

Moraltheologische Werke.

Zwölfter Band.

Theologia moralis.

TOMUS QUINTUS.

RATISBONAE, 1847.
Sumtibus **G. Josephi Manz.**

THEOLOGIA MORALIS

SANCTI

ALPHONSI MARIAE DE LIGUORI,

FUNDATORIS CONGR. SS. REDEMPTORIS ET EPISCOPI S. AGATHAE GOTHORUM.

NOVAM EDITIONEM EMENDATAM ET OPPORTUNIS NOTIS AUCTAM CURAVIT

P. MICHAEL HARINGER,

Presbyter ejusdem congr. et lector theologiæ moralis.

TOMUS QUINTUS.

CONTINET TRACTATUS DE EUCHARISTIA ET POENITENTIA.

(LIB. VI, 189—706.)

ALMA COLLEGE
239.02
LIBRARY
L627
Alma, California

ALMA COLLEGE
LIBRARY
SAN FRANCISCO, CAL.
Property of
CLgA
Please return to
Graduate Theological
Union Library

RATISBONAE, 1847.

Sumtibus **G. Josephi Manz.**

5053

Property of
Clgs
Please return to
Graduate Theological
Union Library

LIBRI SEXTI

TRACTATUS TERTIUS.

DE EUCHARISTIA.

CAPUT I.

DE ESSENTIA EUCHARISTIAE.

DUBIUM I.

Quid sit eucharistia.

189. *In quo constituatur sive consistat essentia eucharistiæ.*
190. *Vide resolutiones apud* Busembaum *circa rationem specificam et numericam hujus sacramenti.*
191. *Qu. 1., an tota ratio specifica eucharistiæ salvetur in alterutra specie. Qu. 2., unde sumatur unitas numerica eucharistiæ.*
192. *An eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii.*
193. *An eucharistia sit necessaria adultis in vitam spiritualem conservandam.*

189. — „RESP. Est sacramentum corporis et sanguinis „Christi sub speciebus panis et vini ad spiritualem animæ „refectionem divinitus institutum. Ita communiter *scho-*„*lastici.*

Unde resolves sequentia:

„1. Tam species consecratæ quam corpus et sanguis „Christi intrinsece et essentialiter constituunt hoc sa-„cramentum: adeoque falsum est, quod docuit *Walden-*„*sis*, corpus et sanguinem Christi esse totum sacramen-„tum. Ratio est, tum quia *Tridentinum* docet, corpus „et sanguinem contineri hoc sacramento; tum quia, quan-

„tenus continetur, non est sensibile. Item falsum est, „quod docent *Marsilius* et *Sotus*, solas species consti- „tuere hoc sacramentum; tum quia eucharistia est cibus „cœlestis, tum quia adorari debet latria, ut docet *Tri- „dentinum.*

Hic prænotandum, quod in omnibus sacramentis tria distinguuntur, nempe sacramentum tantum, res tantum, et sacramentum ac res. *Sacramentum tantum* est illud, quod significat; *res tantum* est id, quod significatur, sive effectus sacramenti; *sacramentum ac res* simul est id, quod significatur ab uno et significat aliud. In hoc autem eucharistiæ sacramento *sacramentum tantum* sunt species consecratæ, quæ tantum significant animæ refectiones; *res tantum* est ipsa refectio; *res et sacramentum* est corpus Christi, quod significatur a speciebus, et gratiam significat. Hinc magna oritur quæstio inter DD., nempe in quo consistat essentia eucharistiæ. Plures sunt sententiæ; sed duæ sunt magis receptæ.

Prima sententia, quam tenent *Gonet* (1); *Petrocor.* (2) *et Salm.* (3) *cum Soto, Gonz., Henr. etc.*, dicit, quod essentia sive ratio sacramenti consistit in recto in solis speciebus: corpus autem Christi pertinet ad sacramentum tantum in obliquo, id est, tamquam quid extrinsece connotatum. Probant 1. ex *cap. Cum Marthæ de celebr. miss.*, ubi sic dicitur: *Forma* (id est species) *est panis et vini; veritas, carnis et sanguinis; virtus, unitatis et charitatis. Primum* (id est species) *est sacramentum, et non res; secundum* (id est corpus Christi) *est sacramentum, et res; tertium* (id est effectus) *est res, et non sacramentum.* Cum igitur textus dicat, species esse sacramentum, et distinguat sacramentum a re simul et sacramento, quod ait esse corpus Christi; ergo (ut dicunt) totam rationem sacramenti textus refundit solis speciebus. Probant 2. ex Tridentino (4), ubi habetur: *Si quis negaverit, in ss. eucharistiæ sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, anathema sit.* Ergo, si corpus Christi continetur in sacramento, sequitur, quod species sint sa-

(1) *man. t. 7. p. 185.* — (2) *t. 3. p. 291. q. 2.* — (3) *de euchar. c. 1. dub. 2. n. 18. et 19.* — (4) *sess. 13. can. 1.*

sramentum tantum continentes corpus Christi, ne dicatur corpus Christi contineri in seipso.

190. — *Secunda sententia* vero, quam tenent cum *Busemb. Suar.* (1), *Cont. Tourn.* (2), item *Vasq., Conc., Val. etc. apud Salm.* (3), dicit, sacramentum eucharistiæ consistere in recto sive essentialiter æque in speciebus ac in corpore Christi. Ratio, quia ex corpore Christi æque ac speciebus unum fit sacramentum. Christus autem continetur in sacramento tanquam pars in toto, ut anima in homine, non vero tanquam aliquid extrinsecum a ratione sacramenti. Et sic respondetur textui, quem opponunt Tridentini. Hæcque ratio confirmatur a *d. Augustino* relato in *can. Hoc est. 48. dist. 2. de consecr.*, ubi docet, hoc sacramentum *duobus constare, visibili elementorum specie et invisibili Domini nostri Jesu Christi carne et sanguine, sicut Christi persona constat ex Deo et homine.* Ad textum autem in *cap. Marthæ* respondet *Lugo* (4) (qui diversam sustinet sententiam, nempe quod essentia eucharistiæ in recto consistat in corpore Christi, et in obliquo tantum in speciebus), quod Pontifex, dicendo, species esse sacramentum, non intendit dicere, quod solæ species sint sacramentum, sed quod species in eucharistia non habent aliud munus quam sacramenti; significant enim et non significantur; ad differentiam corporis Christi, quod est sacramentum simul et res, nempe quod significat gratiam et significatur a speciebus; non autem textus excludit, quod corpus Christi pertinet ad essentiam sacramenti. Utraque sententia est probabilis.

„2. Usus sive sumptio eucharistiæ non est proprie „ipsum sacramentum, neque aliud sacramentum ab eo „distinctum, ut vult *Gabriel;* nec pars illius, sive essen„tialis sive integralis, ut *Aureolus;* sed tantum appli„catio sive conditio, ut sacramentum operetur.

Omnia alia sacramenta, ut sub initio hujus *lib. 6.* notavimus, dicuntur *transeuntia*, quia tum solum sunt sacramenta, cum conficiuntur et applicantur. Hoc tantum eucharistiæ sacramentum dicitur *permanens*, quia consistit in re permanente, et sic corpus Christi post con-

(1) *d. 42. sect. 3.* — (2) *de euchar. part. 1. cap. 1. art. 1. concl. 2.* — (3) *n. 29.* — (4) *de eucharistia d. 1. num. 27.*

secrationem existens sub speciebus panis est vere et proprie sacramentum, sive sumatur sive in sacrario servetur, ut habetur definitum in Tridentino (1), ubi: *Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili eucharistiæ sacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu...., anathema sit.*

„3. Etsi quælibet species, imo quævis pars speciei, „sit integrum et essentialiter perfectum sacramentum, „ideoque sacramentum eucharistiæ, sub speciebus panis „et vini, physice et materialiter specie differat: mora„liter tamen et in ratione sacramenti est unum specie „infima sacramentum; tum quia est unum signum rei sa„cræ, tum quia ordinatur ad unum specie infima finem (2).

„4. Etsi physice loquendo tot sunt numero sacramenta, „quot numero species vel etiam partes specierum: mo„raliter tamen unum numero sacramentum est, quod per „modum unius proponitur et sumitur; quia id ad unum „finem, scilicet ad unam refectionem spiritualem refertur.

„5. Hostiæ in diversis altaribus recte concipiuntur ut „distincta sacramenta; contra vero, si sacerdos unam „hostiam in plures partes dividat, vel plures hostias si„mul sumat (eadem est ratio plurium specierum diversæ „rationis), non ideo dicitur accepisse plura numero sa„cramenta.

191. — Super his ante omnia prænotandum id, quod habetur in Tridentino *sess. 13. c. 3.: Corpus* (existere) *sub specie panis, et sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis et concomitantiæ..... Divinitatem porro propter ejus cum corpore et anima hypostaticam unionem.* Item *sess. 21. c. 3.* habetur: *Quamvis Redemptor noster hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.*

Sed quæritur 1., an tota ratio specifica hujus sacramenti salvetur in sola specie panis aut vini seorsim sumpta.

(1) *sess. 13. can. 4.* — (2) *vide s. Thom. 3. p. qu. 72. art. 2.*

Prima sententia affirmat, quam tenent *Bellarm.* (1) *et Gonz.*, *Nugnus et alii apud Salm.* (2). Ratio, quia quælibet species rationem habet integri convivii, cum per concomitantiam sanguis veniat sub specie panis, et corpus sub specie vini. Idque arguunt ex illis verbis Tridentini, ut supra: *Sub altera specie verum sacramentum sumi.*

Secunda sententia vero probabilior dicit, totam rationem specificam sacramenti non salvari nisi in utraque specie (3). Ratio, quia, licet per concomitantiam corpus Christi veniat sub specie vini, et contra: quod sufficit quidem ad totum assequendum fructum sacramenti, ut docet concilium; hoc tamen per accidens evenit, quia nunc sanguis non potest a corpore separari, sed non per se; nam si in triduo passionis apostoli celebrassent, utique sanguis non venisset sub specie panis. Unde, cum sub altera tantum specie vi verborum et per se ponatur tantum corpus vel sanguis, non potest per se significari per alterutram speciem tota refectio cibi et potus, in qua consistit ratio specifica hujus sacramenti. Et pro hac sententia videtur expresse esse *d. Thomas* (4), cum ibi sic dicat: *Panis et vinum materialiter quidem sunt plura signa, formaliter vero et perfective unum, in quantum ex eis perficitur una refectio.* Ergo formaliter seu quoad rationem specificam sacramenti non perficitur in ratione significandi refectio nisi in utraque specie.

Quæritur 2., unde sumatur unitas numerica hujus sacramenti. Alii dicunt, sumi ab unitate corporis Christi, ut *Lugo* et *Suarez;* alii, a physica continuatione partium ipsarum specierum, et ita dicunt, tot esse sacramenta, quot sunt species panis vel vini physice discontinuæ, ut *Vasq. etc.;* alii, a morali conjunctione specierum inter se, ut *Salm.* (5) *cum Soto et Bellarm.*, qui tenent, quod plures species consecratæ, etsi discontinuæ, et licet physice sint plura sacramenta, moraliter tamen unum sunt sacramentum ex morali conjunctione, quam habent, dum

(1) *l. 4. de euch. c. 22.* — (2) *de euch. c. 2. p. 1. dub. 1. n. 16.* — (3) *ita Lugo de euch. d. 2. sect. 1., Tourn. præl. theol. de euchar. quæst. 4. art. 3., ac ejus Cont. hic. cap. 1. art. 1. concl. 4. et Salm. ibid. n. 17. et 18. cum Ledesma, Cornejo etc.* — (4) *3. p. q. 73. art. 2. ad 2.* — (5) *de euch. c. 2. p. 2. n. 42. et 46.*

per modum unius proponuntur aut sumuntur; et hæc sententia videtur probabilior *cum Busemb. ut supra.*

Quoad species igitur hujus sacramenti concludendum, quod, licet quælibet species sit materialiter diversa, moraliter tamen utraque constituit unum sacramentum, cum utraque significet unum convivium ex cibo et potu constans. Quoad numerum vero dicendum, quod numerus sumitur ex multiplicitate sumptionum; unde, si una species vel una hostia distribuitur pluribus, vel eidem personæ in diversis vicibus moraliter distinctis, diversa sunt numero sacramenta. E converso, si alicui eodem tempore ministrarentur ambæ species vel plures partes ejusdem speciei, unum esset sacramentum. Sic pariter, si diversæ species consecratæ eodem tempore et in eodem altari proponuntur, unum erit sacramentum; si vero eædem species dividuntur et in diversis proponuntur altaribus, diversa erunt sacramenta.

192. — Quæritur 3, an eucharistia sit necessaria ad primam justificationem obtinendam. Supponitur ut certum cum *s. Thoma* (1), eucharistiam esse ad salutem necessariam necessitate præcepti, non solum ecclesiastici, sed etiam divini, ex *Luca 22, 19.: Hoc facite in meam commemorationem.* E contrario certum est, non esse necessariam necessitate medii secundum realem susceptionem, ut asserunt *Salm.* (2) communiter contra hæreticos. Dubium est, an sit necessaria saltem in voto necessitate medii.

Prima sententia negat cum *s. Bonav.*, *Suar.*, *Vasq.*, *Caj.*, *Laym.*, *Bon. etc.* (3). Ratio, quia hoc sacramentum non est institutum ad causandam primam gratiam. Et ideo concilium Tridentinum (4) damnat dicentes, præcipuum fructum hujus sacramenti esse remissionem peccatorum.

Secunda sententia tamen probabilior, quam tenent *Concina* (5), *Soto*, *Led. et plures cum Salm.* (6), docet, votum saltem virtuale et implicitum eucharistiæ, respiciens hoc sacramentum ut finem vitæ spiritualis, esse necessarium necessitate medii ad salutem tam adultis quam parvulis. Adulti autem tale votum habent, dum sacramenta baptismi

(1) *p. 3. q. 80 a. 11.* — (2) *de euch. c. 3. p. unic. n. 6.* — (3) *apud Salm. ib. dub. 1. n. 8. et 14.* — (4) *sess. 13. de euch. can. 5.* — (5) *p. 317. n. 6.* — (6) *ibid. n. 16.*

aut pœnitentiæ suscipiunt; voluntas enim ipsorum omnia præcepta implendi hoc etiam præceptum eucharistiæ saltem implicite comprehendit: parvuli vero votum habent, non ex voluntate propria, sed ex voluntate implicita ecclesiæ, quæ pueris applicatur, sicut applicatur voluntas suscipiendi baptismum. Et hanc docet *s. Thomas* (1), ubi ait: *Hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, sicut adulti, vel voto ecclesiæ, sicut parvuli.* Et probatur *primo* ex *Joan.* 6, *54.: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis etc., non habebitis vitam in vobis.* Probatur *secundo* ratione, quia sacramenta baptismi et pœnitentiæ, quæ certe sunt necessaria necessitate medii, saltem in voto, ad primam gratiam obtinendam, non conferunt gratiam, nisi respiciendo ad eucharistiam ut ad finem omnium sacramentorum.

193. — Quæritur 4., an eucharistia in re vel in voto sit medium necessarium adultis ad vitam spiritualem conservandam. Negant *Suar.*, *Vasq.*, *Durand. etc.* (2), dicentes, ad hoc alia adesse media. Sed communius et verius affirmant *Soto*, *Gonz. et Salm.* (3) *cum s. Thoma* (4). Ratio, quia, sicut vita corporis diu non potest conservari sine cibo materiali, ita vita animæ sine hoc cibo spirituali, saltem in voto, et quidem explicito in eo, qui necessitatem hujus sacramenti advertit.

Hinc tenent *Salm.* (5) *cum Cornejo etc.*, non excusari a peccato, etiam qui semel in anno eucharistiam sumunt, si norint, communionem tam raram eis non sufficere ad perseverandum, habita ratione propriæ infirmitatis (6).

DUBIUM II.

Quæ materia eucharistiæ?

194. *Quæ sit materia proxima hujus sacramenti.*
195. *De obligatione consecrandi sub utraque specie.*
196. *Dub. 1., an hæc obligatio sit de jure divino vel ecclesiastico. Dub. 2., an Papa possit in ea dispensare.*

(1) *p. 3. q. 79. a. 1. ad 1.* — (2) *apud Salm. de euch. c. 3. dub. 2. n. 34.* — (3) *ibid n. 35.* — (4) *p. 3. q. 80. art. 11. ad 2.* — (5) *ibid. n. 42.* — (6) *vide dicenda n. 295.*

Dub. 3., an sit valida consecratio unius speciei sine altera.

197. *An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari.*

194. — „NOTA: Sicut in aliis sacramentis est duplex „materia, proxima et remota, ita etiam hic, sed ordine „inverso: nam in aliis materia remota est res perma„nens, proxima vero ejus usus, qui transit; hic vero „remota transit, et proxima manet, scilicet species panis „et vini. Quæritur ergo tantum de remota, illa scilicet, „quæ facta consecratione transit in corpus et sanguinem „Christi.

„Resp. Materia eucharistiæ est tantum panis et vinum. „Est de fide et probatur ex institutione Christi *Matth. 26.* „*et Luc. 22.* Et quidem utraque materia, panis et vinum, „est ita necessaria ad hoc sacramentum conficiendum, „ut per se nunquam licite possit una consecrari absque „alia: quod patet tum ex facto Christi *Luc. 22.*, tum „ex *Tridentino sess. 22.*

Unde resolves:

195. — „1. Consecratio utriusque speciei est juris divini, „quia ratio sacrificii, sine quo non fit, exigit utramque.

„2. Non licet alteram tantum speciem consecrare, in „necessitate etiam gravi, v. gr. ut moribundo detur viati„cum (1).

„3. Nec Pontifex in eo potest dispensare ullo casu. „*Ita comm. Suarez* (2) *contra quosdam.*

196. — Certum est, necessarium esse de necessitate præcepti consecrare eucharistiam sub utraque specie, ut docet *d. Thomas* (3) *cum aliis communiter*, ex *c. Comperimus d. 2. de consecr.*, et ex *Trid.* ut mox infra: unde commune ac certum est apud omnes, nec etiam in articulo mortis licitum esse consecrare unam speciem ad viaticum infirmo porrigendum (4).

Sed dubitatur 1., utrum præceptum hoc sit divinum an ecclesiasticum. *Navar.* (5) *et Adrian.*, *Major etc.* (6)

(1) *Suar. etc. communiter.* — (2) *3. p. d. 55. sess. 4. etc.* — (3) *3. p. qu. 80. art. 12. ad 3.* — (4) *vide Salm. de euch. c. 4. p. 3. n. 37., Bonac. d. 4. quæst. 2. p. 3. n. 9. et alios passim.* — (5) *man. c. 25. n. 91.* — (6) *ap. Cont. Tourn. de sacrif. miss. cap. 3. art. 2. sect. 3. concl. 2.*

dicunt, esse ecclesiasticum: sed omnino tenendum, esse divinum, cum *Suarez* (1), *Tourn.* (2), *Conc.* (3) *et Bon.* (4) *cum Caj., Soto, Palud., Reg., Fill. et aliis communiter.* Idque patet ex Tridentino (5), ubi dicitur, Christum præcepisse sacerdotibus, ut corpus suum offerrent non aliter quam sub utraque specie. En verba concilii: *Christus corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem* (nota) *rerum symbolis apostolis, ut sumerent, tradidit, et eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem; uti semper catholica ecclesia intellexit et docuit.*

Dubitatur 2., an Pontifex possit in hoc præcepto dispensare. Affirmant plures graves DD., ut *Azor, Alanus, Gabr., Henr. etc.* (6), idque probabile putant *Sanch.* (7) *et Cont. Tourn.* (8) *cum Isamb.* Et probant ex *Tridentino* (9), ubi dicitur: *Hanc potestatem perpetuo in ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione salva illorum substantia ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati seu ipsorum sacramentorum veneration i..... magis expedire judicaret.* Sed negant communiter *Suarez* (10), *Lugo* (11), *Conc.* (12), *Salm.* (13) *cum Gonet, Cajet., Soto, Sylvest., Val. etc.* Ratio, quia ecclesia, etsi potest immutationes facere circa administrationem sacramentorum, ut loquitur concilium, non autem potest circa ea, quæ in sacramentis administrandis sunt de præcepto divino, prout est consecratio utriusque speciei, ut mox supra probavimus. Sed hæc ratio non omnino convincit; nam (ut dicemus *de matr. num. 1119.*) juxta plurium sententiam probabiliter potest Papa etiam in præceptis divinis dispensare cum justa causa in aliquo casu particulari, vel saltem tunc interpretari divinum præceptum. Hoc tamen non obstante primam sententiam dico non posse in praxim deduci, quia (ut mox dicemus in *seq. dub. 3.*) probabile est, non fieri sacramentum nisi in

(1) *dist. 43. s. 3.* — (2) *præl. theol. de sacrif. miss. art. 3.* — (3) *t. 8. p. 425. n. 8.* — (4) *d. 4. q. 2. p. 3. n. 5.* — (5) *sess. 22. c. 1.* — (6) *ap. Salm. de euch. c. 4. p. 3. n. 41.* — (7) *de matr. l. 8. d. 6. n. 6.* — (8) *loc. supra cit.* — (9) *sess. 21. c. 2.* — (10) *d. 43. s. 4.* — (11) *de euchar. d. 19. s. 8.* — (12) *p. 425. n. 8.* — (13) *ibid. n. 44.*

sacrificio, ad quod (juxta notram sententiam referendam *num. 306. qu. II.*) necessario requiritur consecratio utriusque speciei. Cæterum recte dicit ipse *Cont. Tourn.* (1), quod ecclesia in hoc præcepto nunquam dispensavit, nec unquam dispensabit; communiter enim cum *Suar.*, *Lugo*, *Conc.*, *Salm.* (2) rejicitur id, quod refert *Volaterranus* (3), nempe quod *Innoc. VIII.* dispensaverit cum Norvegis, ut possent consecrare panem et calicem sine vino, quod utique incredibile est.

Dubitatur 3., an consecratio unius speciei sine altera sit valida. Nemo dubitat, quin valida sit, si id casu accidat, ut mox infra dicetur in casibus a *Busembaum* allatis. Dubium igitur fit, an valide consecret sacerdos, qui positivam habet intentionem consecrandi unam tantum speciem sine altera. Negat *Lugo* (4), quem sequitur *Renzi* (5): quia (ut ait) ratio sacramenti nequit dividi a ratione sacrificii; sacerdos enim non accipit potestatem conficiendi hoc sacramentum nisi sacrificando, ut patet ex forma ordinationis: *Accipe potestatem offerendi sacrificium tam pro vivis quam pro defunctis.* Unde, cum ad essentiam sacrificii pertineat consecratio utriusque speciei, juxta probabiliorem sententiam, quam infra afferemus *n. 306. q. II.*, sequitur, quod, qui sacrificium non offert, neque sacramentum conficit. Alii vero communiter affirmant, ut *Suarez* (6), *Sporer* (7), *Salm.* (8), *Diana* (9), *Bon.* (10) *cum Coninch.*, *Fill.*, *Henr.*, *Reg. etc.* Ratio, quia in omni sacramento semper ac minister formam profert super materia cum debita intentione, perficit sacramentum. Hæc sententia est quidem valde probabilis, sed ratio *Lugonis* non videtur improbabilis; nec obstat auctoritas *d. Thomæ* (11), quam affert *Bon.* pro secunda sententia; nam ibi s. Doctor loquitur tantum contra eos, qui dicerent, non consecrari corpus, nisi postquam consecratur sanguis, quod certe falsum est.

197. — „Dixi 1.: *per se;* quia per accidens et præ-

(1) *ibid. in fine.* — (2) *ibid. n. 49. et 50. etc.* — (3) *l. 7. geogr. c. 4.* — (4) *de euchar. d. 19. n. 103.* — (5) *eod. tit. q. 45.* — (6) *d. 43. sect. 2.* — (7) *theol. sacr. p. 2. c. 3. sectio 2. n. 130.* — (8) *de euch. c. 4. p. 3. n. 36.* — (9) *p. 10. tr. 16. r. 7.* — (10) *d. 4. q. ult. p. 3. n. 2.* — (11) *in 3. part. q. 78. art. 6.*

„ter intentionem aliquando unam posse solam consecrari „absque peccato, docet *Tanner* (1), dicitque esse com„munem, v. gr. in his casibus:

„1. Si quis aquam vel alium liquorem pro vino con„secrasset, neque defectum intelligeret nisi diu post, „aut postquam advertisset, neque posset haberi aliud „vinum: vel quamvis haberet, non posset tamen illo uti „sine gravi scandalo vel vitæ periculo." *(Vel sine magno simili incommodo*, ut *Salm.* (2) *cum Suar., Bon., Regin. etc.)* „2. Si post consecratam hostiam subitum mor„tis periculum ab hostibus vel incendium immineat, se„cluso tamen scandalo et contemptu fidei (3)" *(cum Salm.* (4). „3. Si sacerdos, hostia consecrata, moriatur, „vel animo deficiens loquelam perdat, vel in amentiam „incidat, nec sit alius, qui possit sacrificium perficere (5). „Si autem alius supplere et sacerdos infirmus commu„nionem suscipere potest, debet hostia dividi, eique pars „dari (6)." *(Vide Suar.* (7), *Spor.* (8), *Renzi* (9) *cum Azor, Major, Henr. et Hurt., Bon.* (10) *cum Reg. etc., qui fere omnia hæc confirmant. Sed bene advertunt Salm.* (11), *Mazzotta* (12) *et Wigandt* (13), *nunquam posse sacerdotem consecrare in una sola specie ob metum mortis ab extrinseco, sive ab alio incusso ad hunc finem, ut sic consecret; quia tunc ageret directe contra præceptum divinum, quod est intrinsece malum.)*

„Dixi 2.: *licite;* quia valide alterutram tantum con„secrari est certum, ut patet tum ex facto Christi, qui „panem ante consecravit, tum ex praxi ecclesiæ, quæ „corpus ante sanguinem proponit adorandum.

DUBIUM III.

Qualis debeat esse panis in materia eucharistiæ.

198. *An solus panis triticeus sit materia apta.*
199. *Non est ad eucharistiam materia apta: 1. Panis ex*

(1) *d. 5. qu. 2. dub. 5. n. 27.* — (2) *ibid. n. 38.* — (3) *Reg. l. 29. c. 4.* — (4) *de euch. c. 4. p. 3. n. 39.* — (5) *Suar., Vasq. etc.* — (6) *Tamb. de exp. sacrif. l. 2. c. 8.* — (7) *d. 43. sect. 4.* — (8) *l. c. n. 133.* — (9) *q. 46.* — (10) *p. 3. n. 8.* — (11) *ibid. n. 40.* — (12) *t. 1. p. 31.* — (13) *tr. 12. ex. 2. n. 16.*

oryza, leguminibus etc.; 2. massa cruda aut frixa sive elixa; 3. panis subactus oleo, lacte etc. Quid, si aqua non naturali? 4. hostiæ rubræ; 5. panis corruptus.

200. *Quinam panis est materia dubia? An ex farre, siligine, amylo.*

201. *Quinam panis est materia valida, sed illicita? 1. Si modice alii rei permixtus; 2. si mucidus.*

202. *Valide etiam, sed illicite consecrant Latini in fermentato et Græci in azymo.*

203. *Dub. 1. Quid, si Latinus transeat per Græciam, vel contra? Dub. 2., an Latinus possit celebrare in fermentato ad dandum viaticum.*

204. *De hostia fracta vel maculata.*

205. *De figura hostiæ consecrandæ; et an liceat celebrare cum hostia minori.*

198. — „Resp. I. Solus panis triticeus, in conviviis „communiter usitatus, qualis morali hominum judicio „tantum censetur ille, qui ex farina triticea et aqua na„turali mixtus et igne tostus sive assus atque in sua „specie incorruptus est: quia hic solus simpliciter dicitur „panis; alius vero nonnisi cum addito, v. gr. hordeaceus.

Unde resolves:

„1. Falsum est, quod docuit *Cajet.*, eucharistiam posse „consecrari ex quovis pane cujusvis speciei, dummodo „sit aptus ad vescendum." *(Idem docent d. Thom.* (1), *catech. Romanus* (2) *et Salm.* (3) *cum Lugo, Pal., Fill. et alii commun. Et patet ex decreto Eugenii, ubi dicitur de eucharistia:* Cujus materia est panis triticeus et vinum de vite. *Confirmatur a missali Romano, ubi:* Si panis non sit triticeus, non conficitur sacramentum*).*

199. — „2. Non est apta materia ad validam conse„crationem: 1) panis ex oryza, avena, milio, pisis, fa„bis, amygdalis aliisque leguminibus et arborum fructi„bus vel etiam ex hordeo confectus; quia hæc omnia „communi usu et opinione censentur specie distingui a „tritico (4); 2) massa triticea cruda vel non cocta per „modum panis, sed frixa vel elixa, ut sunt placenta, „libum, sive differant specie sive non (5); 3) panis „subactus aquis artificialibus vel oleo, butyro, lacte et

(1) *3. p. qu. 74. art. 4.* — (2) *p. 2. n. 13.* — (3) *de euch. c. 4. p. 1. n. 5.* — (4) *Laym., Bonac., card. de Lugo d. 4. s. 1.* — (5) *Salm. ibid. n. 11. cum Fill., Pal. etc.*

„vis, saccharo aliove liquore, qui aqua naturali non sit mixtus; quia non est panis usualis: ita ***Laym.*** (1); ***Cajet.*** tamen et quidam recentiores contrarium docent; quare est saltem materia dubia; idque confirmat missale ***Rom.*** (2) *et cardin. de* ***Lugo*** (3); unde, qui hostias emunt, „certi sint, quod aqua naturali et non rosacea confectæ „sint; 4) similiter hostiæ rubræ, quibus sigillantur litteræ, non sunt materia valida, vel minimum dubia: „quia per admixtionem cinnabaris notabiliter alterantur (4); „quod ***Ant. Perez*** (5) limitat, si multum cinnabaris sit „mixtum; si autem sit valde parum, censet probabile, „quod sit materia valida, illicita tamen; 5) panis substantialiter corruptus; 6) panis subactus aqua marina: ***Fag.*** „*apud* ***Diana*** (6), ubi ipse contrarium docet, eo quod illa „sit naturalis aqua." *(Et cum* ***Diana*** *consentit* ***Renzius*** (7): *ac revera nescio intelligere, cur panis confectus aqua maris non sit verus panis, cum aqua maris sit vera et naturalis aqua, sicut diximus de baptismo* (8), *et docet s.* ***Thomas*** (9). *Secus vero quidem dicendum, si farinæ misceatur aqua rosacea vel quicumque alius liquor; quia tunc non esset verus panis usualis, ut dicit idem s.* ***Doctor*** (10).

200. — „3. Panis ex farre sive spelta, item ex siligine „est materia dubia: quia alii dicunt, solis accidentibus „propter loci sterilitatem, alii, specie distingui a tritico: „ideoque non licet saltem, uti pro sacramento, quia hoc „exponeretur periculo (11)." *(****S. Thomas*** (12), *s.* ***Bonav.***, ***Cajet.*** *etc. apud* ***Croix*** (13) *dicunt, siliginem esse verum triticum; sed negant* ***Concina***, ***Palaus*** *et plures; unde* ***Carden.*** *apud* ***Croix*** *et* ***Cont. Tourn.*** (14), ***Renzi*** (15) *cum* ***Bon.*** *recte docent, esse mortale, in siligine consecrare prout in materia dubia.* ***Amylum*** *autem certe non est materia apta.* ***Croix*** (16), ***Salm.*** (17) *cum s.* ***Thoma***, ***Lugo*** *et communi contra aliquos.)*

(1) *lib. 5. tr. 4. c. 9.* — (2) *tit. de defect.* — (3) *d. 4. sect. 1. n. 4.* — (4) *card. de Lugo dist. 4. sect. 1.* — (5) *apud Dian. p. 7. t. 12. r. 3.* — (6) *p. 9. tr. 9. r. 58.* — (7) *c. 1. q. 18.* — (8) *n. 103.* — (9) *3. p. q. 66. art. 4. ad 1.* — (10) *q. 74. a. 7. ad. 3.* — (11) *vide auct. cit.* — (12) *3. p. q. 74. art. 3. ad 2. et 5.* — (13) *l. 6. p. 1. n. 421.* — (14) *de euch. cap. 3. art. 1. concl. 1. v. an autem.* — (15) *qu. 9.* — (16) *n. 423.* — (17) *de euch. c. 4. p. 1. n. 14.*

201. — „4. Valida, sed illicita est materia: 1) Si ali„quot grana vel guttæ alterius speciei cum tritico et aqua „misceantur, ita ut triticum tamen et aqua plurimum præ„dominetur; quia, si major pars non sit triticum et aqua, „non erit materia valida, de quo monendi sunt illi, qui „hostias coquunt (1)." (*S. Thomas* (2) *idem docet, dicens: „Si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia hujus sacramenti. Si vero sit magna permixtio, puta ex æquo vel quasi, talis permixtio speciem mutat, unde panis exinde confectus non erit debita materia.*" *Et sic etiam dicunt Salm.* (3) *communiter.*) „2) Panis mucidus, qui ad corruptionem disponitur. (4)" (*Hoc esset, si sapor aliqualiter mutaretur; et tunc esset mortale illo uti. Palaus et Coninch.*)

202. — „5. Perinde est ad valorem sacramenti, sive pa„nis sit azymus sive fermentatus, ut definivit *Tridenti„num;* quia uterque est usualis et proprie dictus panis. „Interim in suis ecclesiis Latini in azymo, et Græci in „fermentato conficere tenentur sub præcepto gravi et „culpa mortali, a qua non excusat necessitas, v. gr. dandi „viaticum. (5).

Et est commune cum *Soto*, *Suar.*, *Laym. et Salm.* (6). Sic enim tradidit concilium Florentinum in decreto ad Armenos §. 2.: *Definimus, in azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque juxta ecclesiæ suæ sive orientalis sive occidentalis consuetudinem.* Hinc *noster ss. P. Benedictus XIV.* in constitutione super ritibus Græcorum edita an. 1742 *Etsi pastoralis, sub pœnis perpetuæ suspensionis a divinis* confirmat prohibitionem, ne Latinus aut Græcus præter proprium ritum celebret.

203. — Sed dubitatur 1., an Latinus in locis Græcorum possit celebrare in fermentato, et Græcus in locis Latinorum in azymo. Conveniunt DD., quod, si inter Græcos inveniatur ecclesia Latinorum, in qua latinus ritus servatur,

(1) *Bon. d. 4. q. 2. p. 1. n. 6., Laym. c. 2.* — (2) *q. 74. a 3. ad 3.* — (3) *ibid. n. 8. et 10.* — (4) *Bon. l. c. n. 5.* — (5) *vide Bon. d. 4. qu. 2. p. 1., Fill. t. 4. c. 3. q. 8., card. de Lugo l. c.* — (6) *ibid. n. 19.*

sacerdos latinus debeat consecrare in azymo ; et sic e contrario. Ita *Suar.* (1), *Cont. Tourn.* (2), *Holzm.* (3), *Spor.* (4) *et Salm.* (5) *cum Sanch., Bon. etc. communiter.* Dubium est, quando Latinus transit per Græciam, vel contra. Censet *Ledesma* (6), teneri ad celebrandum in fermentato : e contrario *Vasq.* (7), *Conc.* (8) *et Aversa* (9) dicunt, teneri celebrare in azymo. Cæterum communiter et probabilissime *Nat. Alex.* (10), *Antoine* (11), *Suar., Cont. Tourn. ibid.* et omnes alii mox citati docent, Latinum tunc posse celebrare sive in fermentato sive in azymo. In fermentato, juxta doctrinam *d. Augustini* (12), ubi sic ait : *Nec disciplina ulla est melior gravi prudentique christiano, quam ut eo modo agat, quo agere videret ecclesiam, ad quamcumque forte devenerit.* Potest etiam celebrare in azymo ; tum quia, etsi bene facit, qui morem regionis, ubi reperitur, sequitur, ad id tamen non tenetur, ut advertunt *Suar. l. c.* et glossa *in c. Quæ contra dist. S. ;* tum quia *Leo* Papa (13) monet, uti refert *Suar.*, ut unusquisque juxta suæ ecclesiæ ritum celebrare sinatur, etiamsi in alieno solo versetur.

Dubitatur 2., an in casu necessitatis ad præbendum viaticum infirmo possit sacerdos latinus consecrare in fermentato. Affirmant *Major et Tanner apud Renzi* (14) ; quia, ut dicunt, præceptum divinum suscipiendi viaticum prævalere debet præcepto humano celebrandi in azymo. Sed negat communis et probabilior sententia, quam tenent *Navar.* (15), *Cont. Tourn. l. c., Antoine* (16), *Suar.* (17) *cum Soto, Gabr., Led., Vict.*, item *Diana* (18), *Croix* (19), *Renzi l. c. cum Palao, Laym., Tamb. et Bonac.* Ratio, quia in hoc casu præferenda est reverentia erga tantum sacramentum utilitati proximi, cui tale sacramentum non est simpliciter necessarium.

204. — Secluso autem scandalo est tantum veniale, sine rationabili causa consecrare hostiam fractam vel ma-

(1) *d. 44. sect. 3. v. illud.* — (2) *de euch. cap. 3. art. 1. concl. 2.* — (3) *n. 242.* — (4) *n. 149.* — (5) *de euch. c. 4. p. 1. n. 21.* — (6) *apud Salm. ibid. n. 20.* — (7) *d. 174. c. 3.* — (8) *t. 8. p. 249.* — (9) *qu. 2. sect. 4.* — (10) *art. 3. prop. 4. reg. 12.* — (11) *c. 1. q. 2.* — (12) *epist. 118. cap. 2.* — (13) *in epist. ad Michaelem Cærular. c. 29.* — (14) *c. 1. q. 4.* — (15) *c. 21. n. 3.* — (16 *de euch. q. 2.* — (17) *d. 66. sect. 5.* — (18) *p. 10. tr. 16. r. 39.* — (19) *n. 431.*

culatam; nisi fractura vel macula esset enormis: tunc enim esset mortale (1). Si tamen fractura deprehendatur post oblationem, licite talis hostia consecrabitur, nisi scandalum populi timeatur (2).

205. — „Resp. 2. Ex præcepto ecclesiæ panis conse„crandus debet esse figura orbicularis (in ecclesia latina) „et integra. Dixi: *latina*; quia Græci quadratum adhi„bent, et in particulis triangularem, ut habet *Arcudius*. „Licere etiam in hostia minore, qualis datur laicis, quando „alia haberi non potest, et scandalum abest, celebrare „privatim; imo, si causa urgeat, etiam publice die festo, „docent *March.* (3), *Diana* (4) *et Tamb.* (5) *et Aversa* (6), eo „quod nullum sit præceptum neque constet de consuetu„dine obligante sub præcepto." *(Id admittit Tamb.* (7) *etiam causa devotionis, et consentiunt Ronc.* (8) *cum Quarti et Elbel* (9) *cum Gobat, si absit scandalum, quod potest præcaveri monendo populum. Imo addit Ronc., quod tenetur sacerdos in hostia minore consecrare, si dandum esset viaticum infirmo.)* „Quo casu elevare adoran„dam majorem ab alio præconsecratam, licere vult idem „*Tamb. l. c. contra March. et Diana ll. cc.* Non licet „autem parvam sumere et majorem relinquere (v. gr. ad „exponendam in hierotheca), nisi ipse eadem missa etiam „istam consecraverit; quia debet communicare de suo sa„crificio. (10). Quare male facit parochus, qui renovaturus „eucharistiam hostiam ab alio consecratam ipse sumit, „et a se consecratam reponit in sacrario vel hierotheca (11).

DUBIUM IV.

Quale vinum sit materia eucharistiæ.

206. *Quale vinum non est materia apta? 1. Sicera etc.; 2. agresta; 3. acetum; 4. uvæ; 5. mustum decoctum.*
207. *Quale est materia valida, sed illicita? 1. Mustum; 2. vinum permixtum; 3. an acescens? 4. an congelatum?*

(1) *ut Croix n. 432. cum Quart. et Pasq.* — (2) *Croix ib. cum Gob.* — (3) *in Candel. t. 4. c. 5. q. 3.* — (4) *p. 5. t. 13. r. 80. et p. 6. t. 7. r. 17.* — (5) *de exped. sacrif. l. 2. c. 8.* — (6) *q. 1. se. 11.* — (7) §. *8. n. 16.* — (8) *c. 2. qu. 6. r. 3.* — (9) *conf. 11. n. 15.* — (10) *Tamb. l. c.* — (11) *Tamb. l. c., cardin. de Lugo d. 19. sect. 4.*

8. *An sub præcepto gravi aqua miscenda est vino; et qualis aqua, et in quanam quantitate. Et an mixtio facienda in calice.*
9. *An aqua mixta vino immediate convertatur in sanguinem.*
10. *Quænam quantitas aquæ immiscenda in calice? Quid, si sanguis cadat super altare, linteum aut corporale etc.?*

206. — „Resp. I. Solum vinum vitis, ut docet fides ,et definitum est in Florentino.

Unde resolves:

„1. Non est materia apta ad validam consecrationem: ,1. Sicera et quicumque liquor ex moris, malogranatis etc. ,sive dicatur vinum sive non. 2. Agresta sive omphacium, ,id est succus ex uvis immaturis expressus; quia non ,est vinum, sed in via ad vinum, cujus naturam non- ,dum induit; habetque se sicut massa cruda respectu .panis (1). Succum tamen ex uvis passis expressum con- ,secrabilem esse, putat *Franc. Amic.* (2), eo quod verum ,sit vinum. 3. Acetum, quod est vinum substantialiter ,corruptum. *Ib.* Quod si post sumptionem (imo etiam ,ante eam, post consecrationem calicis) dubium incidat, ,fueritne acetum an vinum, esse præsumendum, quod ,fuerit vinum, docet *Tamb.* (3)" *(Sed vide mox dicenda subsequenti adnotatione).* „4. Uvæ seu vinum intra uvas ,contentum vel imbibitum in offa panis: tum quia non ,tam est potus quam cibus; tum quia succus ille non ,dicitur proprie vinum, donec sit expressus; tum quia in ,eo statu non satis ad sensum demonstratur per for- ,mam (4). 5. Sapa seu defructum, id est mustum ad dimi- ,diam seu tertiam partem decoctum; quia non est am- ,plius vinum nec potus, sed cibus (5). 6. Lora, id est ,aqua expressis acinis superfusa (6).

Adverte, quæ de his habentur in rubrica missalis (7): *Si vinum sit factum penitus acetum vel penitus putridum, vel de uvis acerbis seu non maturis expressum, vel ei admixtum tantum aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur*

(1) *Laym. l. 5. t. 4. c. 2. n. 5. et 6.* — (2) *apud Dian. p. 7. c. 12. r. 8.* — (3) *l. 2. exped. sacrif. c. 8.* — (4) *card. de Lugo d. 4. n. 11. et 12., Laym. etc.* — (5) *Bon. l. c.* — (6) *Fill. t. 4. c. 3., card. de Lugo d. 4. sect. 1. n. 9.* — (7) *tit. 4. n. 1.*

sacramentum. Notandum autem, quod vinum *de uvis acerbis* tunc est ineptum, quando nullam habet speciem vini, ut docet *d. Thomas* (1), ubi ait: *Agresta est in via generationis, et ideo nondum habet speciem vini, et propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum.*

Quoad vinum autem acetum, si post consecrationem sacerdos prudenter dubitat, an vinum fuerit verum acetum, dicunt *Tamb.* (2) *et Spor.* (3), cui adhærent *Bus.* ut supra *et Mazzotta* (4), judicandum, fuisse materiam aptam, tum quia possessio stat pro substantia vini, tum quia non est turbandum sacrificium sine certo fundamento. Verumtamen *La Croix* (5), *Pasq.* (6) *et Aversa* (7) recte censent, supplendam esse consecrationem illam, ne sacrificium relinquatur in periculo non integritatis, contra præceptum faciendi sacrificium integrum. Debiles autem sunt rationes oppositæ. Quomodo enim possessio potest esse pro vino, quando dubitatur, an tempore consecrationis vinum fuerit vel ne? Ex alia vice, ad discernendum, an vere facta fuerit consecratio, hic non præsumptio, sed rei veritas attendenda est. Sacramentum autem non est quidem turbandum sine certo fundamento; sed dicimus, jam certum existere fundamentum sive obligationem integrandi sacrificium, quando certum est dubium de consecratione peracta. Puto tamen, non esse aliud vinum certum rursus consecrandum absolute, quia tunc idem urgeret periculum faciendi secundum sacrificium mutilatum, si forte prior materia fuerit vere apta: dico igitur, hanc secundam consecrationem fieri debere sub conditione, nempe si prior materia non fuerit consecrata; periculum enim non relinquendi sacrificium mutilatum justa erit causa repetendi consecrationem sub prædicta conditione.

207. — „2. Valida quidem consecratio, sed illicita „est: 1. In musto" *(in quo valide consecratur, ut ex communi Salm.* (8) *cum Pal., Lugo etc.)*; „quia non est „vinum simpliciter, sed impurum, habens admixtas fæces „non consecrabiles: ideoque obstat præceptum ecclesiæ, „obligans secundum *Suarez* sub mortali, saltem extra

(1) *3. p. qu. 74. art. 5. ad 3.* — (2) *de sacr. miss. l. 2. c. 8. §. 5. n. 6.* — (3) *c. 3. n. 157.* — (4) *t. 3. p. 118.* — (5) *l. 6. p. 2. n. 535.* — (6) *qu. 301.* — (7) *qu. 11. s. 16.* — (8) *de euch. c. 4. p. 2. n. 30.*

„necessitatem, qualis esset defectus vini veteris, et secundum quosdam etiam devotio populi; quomodo multi „excusant contra *Suarez*, quod in quibusdam locis primitiæ uvarum in calice exprimantur (1). 2. In vino liquoribus aliis vel aromatibus ita modice permixto, ut naturam vini retineat. Si vero permixtio sit immodica, „erit materia dubia. 3. In vino acescente: quia adhuc „est vinum, sicut panis mucidus est panis (2). 4. Probabilius etiam in vino congelato, (etsi a quibusdam „propter negantium auctoritatem dicatur esse materia „dubia); tum quia adhuc retinet substantiam et denominationem vini, estque natura sua potabile; tum quia „Christus sub eo ante consecrato manet (3). Nec refert 1., „quod aqua congelata non sit materia baptismi; quia „hic essentialiter consistit in ablutione, eucharistia vero „non in sumptione. Nec refert 2., quod non sit proxime „potabile: quia est per accidens et facile tolli potest, „estque par ratio in pane indurato. Non est autem idem „in liquore nondum ex uvis expresso, cum non sit vinum „simpliciter et per se, ac natura sua non sit potabilis, „sed comestibilis, quod vino congelato non convenit: „alioqui enim jejunium frangeret (4).

„Peccat tamen, qui in congelato consecrat, ideoque, si „hyeme congelavit calix, calore manuum aut halitus „aliove modo solvendus est (5).

„3. Valida et licita est consecratio in vino, sive albo „sive rubro, etsi etiam specie physica differant: cum „utrumque habeatur et sit simpliciter vinum de vite (6).

Quæritur 1., an peccet mortaliter sacerdos, qui consecrat in vino acescente. Dicunt *Salm.* (7), *Pal.* (8) *cum Suar.*, *Vict.*, *Vasq.*, *Laym. et Conc. ac Bon.* (9) *cum aliis*, tunc peccare mortaliter, quando vinum est proximum aceti naturæ, ita ut dubitetur, an qualitates vini jam amiserit. Veneror auctoritatem tantorum DD.: sed nescio, quomodo hæc opinio sustineri possit, cum expresse adverse-

(1) *vide Bon. l. c.* — (2) *vide infra qu. 1.* — (3) *card. de Lugo l. c.* — (4) *Bonac. l. c. n. 10., vide infra qu. II.* — (5) *Fill. t. 4. c. 3., Laym. l. 5. t. 4. c. 2.* — (6) *Bon. p. 2. n. 2., card. de Lugo l. 4.* — (7) *de euchar. c. 4. p. 2. n. 26.* — (8) *eod. tit. p. 4. n. 9.* — (9) *p. 2. n. 5.*

tur rubricæ (1), ubi sic dicitur: *Si vinum cœperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea seu alterius distillationis, conficitur sacramentum, sed conficiens graviter peccat.* Rubrica igitur damnat de mortali, non solum, qui adhibet vinum aceto proximum, sed etiam vinum, *quod cœperit acescere vel fuerit aliquantulum acre.* Verum hoc principium acrimoniæ sive acescentiæ intelligendum est juxta id, quod docet *s. Thomas* (2): *Potest tamen confici* (sacrificium) *de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens.* Itaque in vino acescenti diversi considerandi sunt gradus, alii extra, alii intra viam corruptionis. Hinc rubrica juxta *s. Thomam* intelligi debet, quando vinum vel panis jam ingressus est corruptionis limites, ita ut ad principium acrimoniæ jam accesserit, id est, *se già sia arrivato ad esser colla puncta*, uti loquitur *card. Lambertinus* (3). Dicit præterea idem *Lamb.*, citans *Meratum* (4) *cum Quarti: Si urgeat necessitas celebrandi, seu non possit sacerdos absque nota omittere sacrum, ut inter regulares contingit, qui secundum regulam celebrare tenentur, et non sit in eorum potestate aliud vinum habere, non peccant subditi eo vino utentes... Et quamvis tali vino uti sit contra reverentiam sacrificii, ea tamen irreverentia non imputatur celebranti, sed superiori vel ministro, qui est causa voluntaria illius.* Præterea quando vinum est ita proximum aceto, ut dubitetur, an amiserit naturam vini, consecratio erit quidem dubia, at in rubrica hujusmodi consecratio habetur pro certa, cum ibi dicatur: *conficitur sacramentum:* ergo juxta rubricam et juxta sententiam, quam tenent alii auctores, prout *Abelly* (5) *et Mazz.* (6), omnino dicendum, esse mortale consecrare in vino acescenti, non solum, quando est materia dubia, sed etiam, quando est certe valida, at reputatur illicita ob irreverentiam sacramenti. Neque huic dissentit *Suarez* citatus ab adversariis pro sua sententia, cum dicat, posse in hoc graviter peccari

(1) *tit. 4. n. 2.* — (2) *3. p. q. 74. art. 5. ad 2.* — (3) *notif. 77. n. 2.* — (4) *t. 1. p. 3. tit. 4.* — (5) *de euchar. s. 3. n. 4.* — (6) *t. 3. p. 118.*

ratione dubii vel irreverentiæ. Et expresse id docet *d. Thom.* (1), ubi ait: *Potest confici* (sacramentum) *de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccat conficiens.* Probabiliter tamen dicunt *Gob.* (2), *Sporer* (3) *et Croix* (4), quod deficiente alio vino liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum tantum parum acescens sive non notabiliter acidum. Adduntque *Sporer et Mazzotta*, quod urgente gravi necessitate licitum esset uti vino adhuc notabiliter acescente, modo sit certum vinum.

Quæritur II., an vinum congelatum sit materia valida. Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia negat, quam tenent *Lessius* (5), *Concina* (6), item *Armilla*, *Led.*, *Alan.*, *Henr. etc. apud Renzi* (7), et probabilem putant *Salm.* (8). Ratio, ut dicunt, quia, sicut panis consecrandus debet esse aptus ad comestionem, sic vinum ad potum; vinum autem congelatum non est potui idoneum.

Secunda sententia tamen verior affirmat, et hanc tenent *Sporer* (9), *Salm.* (10), *Anacl.* (11), *Renzius l. c. cum Pontio*, *Pasq.*, *Tamb.*, *Leand. etc.*, et probabiliorem putant *Holzmann* (12), *Suarez* (13). Ratio, quia vinum congelatum, quamvis actu non sit potabile, est tamen potabile de sua natura, sicut est comestibilis panis durus. Idque clare probatur ex rubrica missalis (14), ubi *s. Pius V.* sic statuit: *Si in hyeme sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis etc., donec liquefiat.* Ergo supponit Pontifex, per congelationem minime corrumpi species vini, alias ibi desineret esse sanguis Christi; vinum enim, cum semel suam amisit naturam, non potest amplius eam reacquirere; nam ex vulgari philosophorum axiomate *a privatione ad habitum non datur regressus.* Ergo vinum congelatum est verum vinum. Huic rationi nescio quomodo responderi possit.

(1) *3. p. q. 74. art. 5. ad 2.* — (2) *cas. 2. n. 154.* — (3) *theol. sacramentalis part. 2. c. 2. sect. 2. n. 157.* — (4) *l. 6. p. 2. n. 546.* — (5) *in 3. p. q. 74. art. 5. n. 24.* — (6) *t. 8. pag. 251. num. 7.* — (7) *de euchar. c. 1. q. 35.* — (8) *de euch. c. 4. p. 2. n. 34.* — (9) *n. 159.* — (10) *ibid. n. 32. et 33.* — (11) *tr. 14. dist. 4. n. 25.* — (12) *n. 847.* — (13) *d. 45. sect. 1. in fine.* — (14) *de defect. §. In hyeme.*

Tertia sententia vero, quam tenent *Palaus* (1), *Cont. Tourn.* (2) *et Salm.* (3), docet, esse materiam dubiam, cum prima sententia non careat omni probabilitate. Cæterum ego censeo, nulli licitum esse consecrare in vino congelato; saltem propter reverentiam erga tantum sacramentum. Sed si vinum fuerit congelatum et postea liquefiat, valde probabile videtur cum *Suarez*, *Salm.* (4) *et Coninch.*, licite posse fieri in eo consecrationem. At casu, quo sacerdos illicite consecrasset vinum congelatum, tenendum est pro vere consecrato, nec ille licite posset alterum vinum consecrare; quia puto, primam sententiam nulla pollere solida probabilitate.

208. — „Resp. II. Vino consecrando debet, non ex „necessitate sacramenti, sed gravis præcepti sub mortali „obligantis secundum *card. de Lugo* (5), misceri aqua:" *(cum catechismo Romano n. 16.)* „idque cæremoniali„ter et in ordine ad sacrificium. Est certum, ut constat „ex *Trid.* (6)." *(Et prius præscriptum fuit c. 2. de consecr. dist. 2. Utrum vero hoc præceptum sit etiam divinum? Affirmant Valentia, Gran. etc.: negant Suar. et Vasquez: utraque sententia est probabilis.)* „An autem „aqua ista immediate convertatur in sanguinem necne, „disputant *schol.* (7).

Unde resolves:

„1. Si mixtio hæc omittatur, valida tamen est con„secratio, etsi illicita mortaliter. Ita omnes communiter.

„2. Miscenda est aqua naturalis, eaque modicissima, „ut habet Florentinum, una scilicet vel altera gutta; ita „tamen, ut sit sensibilis et saltem non excedat tertiam „partem vini: alioqui reddat materiam dubiam (8). Qui „autem misceret rosaceam vel aliam artificialem, etsi „in necessitate, etsi valide consecraret, peccaret tamen „mortaliter (9); quia ageret contra præceptum et con-

(1) *p. 4. n. 8.* — (2) *de euch. cap. 3. art. 2. sect. 1. concl. 1. in fine.* — (3) *cit. n. 34.* — (4) *ibid. n. 35.* — (5) *de euch. d. 15. s. 2. n. 22.* — (6) *sess. 22. c. 7. et 9.* — (7) *vide Coninch. vel Præp. hic, card. de Lugo dist. 4. sect. 3; — vide mox dicenda n. 209.* — (8) *Bon. p. 4. n. 4. ex s. Thoma, Coninch. etc.; — vide dicenda n. 210.* — (9) *s. Thom., Mol., Diana, p. 6. t. 7. r. 18.*

„suetudinem ecclesiæ in re gravi." *(Est commune cum Salm.* (1)*).* „Quam ob causam etiam mortale censet *Fa-*„*gund.* (2) *etc.*, miscere calidam: quod tamen aliis qui-„busdam nimis durum videtur apud *Dian. l. c.*, ubi ad-„dit ipse, si in frigidissima regione consuetudo id habeat, „ne forte vinum congelescat, posse sine ullo peccato fieri.

„3. Mixtio illa facienda est non in dolio vel ampulla „aliove vase, sed in ipso calice, neque domi, sed in ipso „sacro, ut fit communiter, vel ante offertorium vel certe „immediate ante sacrum, ut fit apud quosdam: idque „vel ab ipso sacerdote, ut in missa privata; vel a sub-„diacono, ut in solemni: neque enim sufficit, si caupo „illud diluerit. *Bonac. l. c.*" *(Cum s. Thoma* (3)*: quod,* ut ait, *si apponeretur aqua dolio, non sufficeret ad significationem hujus sacramenti).*

„4. Si mixtio hæc sit omissa, idque notetur ante con-„secrationem calicis, adhuc facienda est; secus, si post (4).

„5. Præceptum hoc mixtionis non extenditur ad illam, „quæ fit post communionem ad ablutionem oris et digi-„torum (5).

209. — *Quæritur II.*, an aqua vino permixta convertatur in sanguinem Christi: et an immediate. Non est quidem de fide, aquam in sanguinem converti; tantum enim *Innocentius III.* dixit in *c. Cum Marthæ de celebr. missæ*, probabiliorem esse sententiam affirmativam, quæ revera hodie est communis inter theologos, ut omnes docent cum *s. Thoma* (6), qui ait, opinionem oppositam subsistere non posse. Circa modum autem conversionis alii dixerunt, quod, sicut vinum convertitur in sanguinem, ita aqua convertitur in aquam, quæ fluxit e latere Christi; sed idem s. Doctor *loc. cit.* ait: *Nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundum hoc aqua seorsim consecraretur a vino, sicut vinum a pane.* Alii vero, ut idem *s. Thomas l. c.*, *Scotus* (7), *Gonet* (8), *Frassen.* (9) et communissime Thomistæ et Scotistæ cum catechismo Ro-

(1) *de euch. c. 4. p. 4. n. 68.* — (2) *p. 2. l. 2. c. 4.* — (3) *p. 3. q. 74. art. 8. ad 3.* — (4) *Bon. l. c. n. 5.* — (5) *vide de his missale Romanum, item Bon. d. 4. q. 2. p. 4., Laym. l. 5. tr. 4. c. 2.* — (6) *3. p. qu. 74. art. 8.* — (7) *d. 11. q. 7. n. 2.* — (8) *man. tom. 6. pag. 208.* — (9) *tom. 11. p. 94.*

mano (1) dicunt, aquam immediate converti in vinum et mediate in sanguinem Christi. Ratio, quia non convertitur in sanguinem nisi materia consecrabilis, quæ tantum est vinum de vite, ex conciliis Florentino et Tridentino; unde aqua non potest converti in sanguinem, nisi prius convertatur in vinum. Nec obstare dicunt rubricam missalis, quæ jubet, ut, si ex oblivione non sit aqua immissa in calicem, apponatur statim ante consecrationem; quo casu videtur non posse tam cito fieri conversio aquæ in vinum, et tunc adesset periculum idololatriæ, quia adoraretur materia non consecrata. Nam respondent, tunc adorari contentum substantiale, quod per calicem repræsentatur, id est sanguinem Christi, non autem cætera, quæ per calicem non demonstrantur, prout non quidem adoratur musca, quæ casu in calicem cecidisset. Alii tamen, ut *Tourn.* (2) *et ejus Cont.* (3), *Laym.* (4), *Tol.* (5), *Lugo* (6) *cum Præp.*, *Renzi* (7) *cum Alano*, *Baronio ac Coninch.*, (et probabile putat *Anacl.*) sentiunt, aquam immediate transire in sanguinem Christi. Et probant 1. auctoritate patrum, qui dicunt, ex vino et aqua fieri sanguinem. Sic enim ait *s. Hieronymus: Format sanguinem suum ex vino et aqua mixtis;* s. Ambrosius: *Vinum cum aqua in calice mixtum fit sanguis consecratione.* Alios patres videre potes apud *Lugo* (8). Probant 2. ratione, quia juxta recentiores physicos negatur transmutatio elementorum, eo quod ipsa arte chymica bene possunt separari, ut diximus *de baptismo n. 104.* Et huic opinioni favere ajunt *Innocentium in dic. c. Cum Marthæ*, cum Pontifex ibi dicat, probabilius esse, *aquam cum vino in sanguinem transmutari.* Non dicit: aquam conversam in vinum, sed *aquam cum vino;* ergo ante consecrationem aqua remanet aqua. Nec obstare dicunt, quod non possit converti in sanguinem alia materia quam vinum; respondent enim, quod vinum mixtum cum modica aqua fit verum vinum usuale; unde fit tota materia consecrabilis: sicut, si in pane triticeo miscetur modicum alterius frumenti, tota materia consecratur, ut dictum

(1) *part. 2. cap. 4. n. 17.* — (2) *præl. theol. de euch. quæst. 4. art. 7. concl. 2.* — (3) *hic cap. 3. art. 2. sect. 2. concl. 3.* — (4) *c. 2. n. 9.* — (5) *l. 2. c. 25.* — (6) *de 4. sect. 3.* — (7) *c. 1. q. 39.* — (8) *n. 48.*

est *n. 201.* et docet *d. Thom.* (1): quia, ut ait, *modica permixtio non solvit speciem.* Idem ergo dicendum de aqua mixta vino. Utraque sententia est satis probabilis.

210. — *Quæritur II.*, quænam quantitas aquæ sit in calice immiscenda. *Habert* (2) dicit, non esse probandos sacerdotes, qui unam aquæ guttulam infundunt: sed hoc sine scrupulo fieri posse censent *Bonac.* (3), *Wigandt* (4), *Anacl.* (5), et pro certo id habet *Suar.* (6) ex decreto *Eugenii IV.*, qui dixit: *Vino ante consecrationem aqua modicissima admisceri solet;* et ex *d. Thoma* (7), ubi ait, non requiri, ut quantitas aquæ sit magna, sed sufficere, ut sit sensibilis. E converso *Laym.* (8), *Pal.* (9) *et Diana* (10) probabiliter dicunt, sine scrupulo posse immitti aquam usque ad octavam partem; et *Lugo* (11), *Viva* (12) *ac Croix* (13) *cum Gob. (contra Bernal)* usque ad quintam partem; quia (ut ajunt) nullum vinum adeo debile creditur, ut tam modica aqua corrumpatur. Imo *Busenbaum ut supra et Sporer* (14) putant sufficere, ut aqua non excedat tertiam partem; idque videtur probari ex *c. Perniciosus 13. de celebr. missæ*, ubi *Honorius III.* tantum præscribit: *Plus* (in calice) *de vino quam de aqua ponendum.* Et in concilio Triburiensi (15) sic dictum fuit: *Duæ sint partes vini, tertia aquæ.* Verumtamen in praxi *Escobar* (16), *Viva et Pal. ll. cc.* hanc opinionem tertiæ partis non admittunt, nisi (ut dicunt *Escob. et Pal.*) vinum sit generosum.

Hic autem notandum id, quod habetur in rubrica (17): *Si per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram sive super tabulam, lingua lambatur, et locus ipse radatur, quantum satis est, et abrasio comburatur; cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium*

(1) *q. 74. art. 3. ad 3.* — (2) *t. 5. p. 378.* — (3) *d. 4. qu. 2. p. 4. n. 4.* — (4) *ex. 2. n. 9.* — (5) *tr. 14. dist. 4. n. 32.* — (6) *d. 45. sect. 3.* — (7) [*q. 74. a. 8. ad 1.* — (8) *c. 2. n. 9.* — (9) *p. 5. n. 6.* — (10) *p. 3. tr. 4. r. 47.* — (11) *d. 4. n. 38.* — (12) *qu. 4. a. 3. n. 3.* — (13) *l. 6. p. 1. n. 439.* — (14) *p. 2. c. 3. sect. 2. num. 163.* — (15) *apud Cont. Tourn. de euch. cap. 3. art. 2. sect. 1. concl. 2. v. quær. 1.* — (16) *t. 3. probl. 29.* — (17) *tit. 10. n. 12.*

projiciatur. Si super linteum altaris et ad aliud linteum stilla pervenerit, si usque ad tertium, linteamina ter abluantur, calice supposito, et aqua ablutionis in sacrario projiciatur. Et idem ibi dicitur, si sanguis cadat super corporale, vestes aut tapetum.

DUBIUM V.

Quæ conditiones ad materiam consecrationis requirantur.

211. *Ad validam consecrationem requiritur I., ut materia sit moraliter et sensibiliter præsens.*
212. *Hinc valide consecrantur hostiæ in ciborio clausæ vel in tenebris etc.*
213. *Invalide tamen consecratur 1. materia post tergum aut parietem; 2. materia remota; 3. materia valde modica.*
214. *Requiritur II., ut materia sit certa et determinata.*
215. *An consecretur hostia inscio sacerdote; et an guttæ vini separatæ.*
216. *Valida est consecratio: 1. si sacerdos determinet quoquo modo; 2. si putet, hostias esse minores numero; 3. si, postquam intenderit eas consecrare, earum obliviscatur.*
217. *Quid, si ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale? 4. si hostiæ deferantur post oblationem.*
218. *Quæ requirantur ad licitam consecrationem.*
219. *Quibus casibus peccet celebrans in consecrando.*

211. — „Resp. I. Ad validam consecrationem requi„runtur duæ conditiones: *Prima* est, ut materia sacer„doti consecranti *moraliter* et *sensibiliter sit præsens.* „Ita communiter et est certum. Ratio petitur tum ex „institutione Christi et verbis formæ: *Hoc* et *Hic*, quæ non „verificarentur, cum sint demonstrativa: tum ex perpe„tua ecclesiæ praxi, nunquam consecrantis vel etiam bene„dicentis res absentes: tum etiam ratione sacrificii, quod „requirit hostiam præsentem (1).

Unde resolves:

212. — „1. Valide consecratur vinum in calice coo„perto, vase vel cantharo clauso, panis in canistro; hostiæ

(1) *vide Bonac. d. 4. q. 2. p. 6., Laym. c. 2.*

„in ciborio vel in cumulo sub aliis latentes aut aliter tectæ, „v. gr. sub corporali vel mappa, vel etiam in missali, „ut ex *Suar.*, *Henriq.*, *Coninch.* docet *Bonac. contra „Laym.* (1), (unde hoc postremum dubium videri potest: „et saltem peccaret graviter, qui sic tectas aut latentes „consecraret). Item valide consecrantur hostiæ præsen„tes a cœco vel alio sacerdote in tenebris." *(Est com„munis cum Salm.* (2). *Et sufficit, si ex relatione alte„rius certificatur de præsentia materiæ, ut Sot., Henr., Præp. etc.* (3). „Ratio horum omnium est, quia ad præ„sentiam et sensibilitatem non requiritur, ut materia „videatur vel tangatur vel feriatur sono verborum (unde „communiter non probatur praxis eorum, qui os proxime „admovent, ut halitum in calicem et panem inspirent), „dummodo videri possit sive in se sive in alio, v. gr. „in suo toto vel continente vel vase ad illam continen„dam destinato (4).

213. — „2. Invalide consecratur: 1. materia post „parietem aut post tergum posita vel clausa in taberna„culo, ut docent *Fill.*, *Bon.* (5) *et alii.* Ratio est, quia „moraliter censetur abesse; cum non possit demonstrari „per *to Hoc* et *Hic*; neque paries habet se ut continens „aut tangens; 2. materia valde procul, v. gr. centum „passibus distans, etsi videri possit. Ratio est eadem. „Quanta autem propinquitas sufficiat, dubium est, et ex „morali prudentum judicio pendet. *Henr.* (6) docet, „20 aut 30 passuum", *(Putant Lugo et Gabr.* (7), *con„secrationem in 20 passus esse certam)* „quod *Bon. l. c.* „*et alii* putant, non esse certum (8); 3. materia tam mo„dica, ut sensu percipi non possit: tum quia non po„test demonstrari, tum quia sacramentum debet esse „signum sensibile (9): quod intellige, si non sit in toto, „sed extra illud, quia in toto etiam minimæ ejus parti„culæ consecrantur: ut constat ex *Trid.* (10), *Bon. l. c.*

214. — „*Secunda* conditio, ut materia sit *certa et a*

(1) *l. 5. t. 4. c. 2.* — (2) *de euch. c. 4. p. 6. n. 120.* — (3) *apud Salm. ibid. in fine.* — (4) *vide Bon. d. 4. q. 2. p. 5.* — (5) *qu. 2. p. 6.* — (6) *l. 8. c. 34.* — (7) *apud Salm. de euch. c. 4. p. 6. n. 115. in fine.* — (8) *vide schol.* — (9) *ita Suar., Vasq. et alii contra Sotum, Henr.* — (10) *sess. 13. c. 3. et 4.*

„*consecrantis intentione et individuo determinata.* Est „communis apud *Bon.* et alios: tum quia hoc requirunt „pronomina *Hoc* et *Hic*, tum quia actiones sunt circa „singularia, quæ debent esse certa et determinata (1).

Unde resolves:

„1. Invalide consecraret, qui vellet tantum consecrare „tertiam vel mediam hostiæ partem, eam non determi- „nando, vel ex multis, v. gr. viginti præsentibus, tan- „tum quatuor aut quinque, nullas designando; quia non „est ratio, cur una magis quam altera consecraretur. „Item, qui ex multis hostiis intenderet illas consecrare „vel illas partes hostiarum aut vini, quas Deus elegerit „aut Titius designarit, aut partes illas, quæ fractis spe- „ciebus sunt mansuræ in continuo, non quæ excident: „quia non est materia definita (2).

215. — „2. Non consecratur hostia inscio sacerdote „posita, sive in corporali (sejuncta tamen a cumulo), „sive infra illud (3). Ratio est, quia non est determi- „nata in mente sacerdotis, cujus voluntas non fertur in „incognitum. Similiter non consecrantur guttæ, quæ „exterius calici adhærent, quia non intenduntur; imo, ut „probabilius docent *Suar.*, *Reg.* (4), *Laym.* (5), *Coninch.* (6) „*contra Tann. et Bon.*, nec eæ guttæ, quæ interius ad- „hærent; quia intentio ecclesiæ esse videtur, ideoque et „sacerdotis esse debet, consecrare id, quod per modum „unius continui est in calice. Unde, ne opus sit de „detergendis guttis sollicitum esse, bene faciet sacer- „dos, si semel pro semper intendat, eas non consecrare, „uti nec micas hostiæ adhærentes. *Vide Diana* (7), „*Escob.* (8), ubi docet, sacerdotem vi particulæ *Hic* tan- „tum intendere id consecrare, quod per modum unius „continui potabilis est in calice, ideoque guttulas illas „non consecrari. Quæ sententia probabilis est ex *Reg.*, „*Suar. et Laym.* (9).

Quæritur, an consecrentur guttæ vini, quæ sunt in

(1) *vide Bon. loc. cit. p. 5.* — (2) *Bon. l. c. p. 5.* — (3) *Coninch. 3. p. q. 74. art. 2. d. 3. et alii.* — (4) *t. 2. l. 29. et c. 2.* — (5) *l. 5. t. 4. c. 2. n. 15.* — (6) *q. 74. d. 2.* — (7) *p. 2. t. 3. m. r. 16. et p. 3. t. 4. r. 32.* — (8) *l. 7. e. 6.* — (9) *l. 5. t. 4. c. 2. n. 15.*

calice separatæ, quando sacerdos nihil circa eas intenderit. Alii negant, ut *Busemb.*; alii affirmant, ut *Croix* (1) cum *Præp.*, *Dic. etc.*; alii denique affirmant de guttis propinquis, negant de remotis. Monet *Platel* apud *Croix* ib., quod sacerdos, advertens statim ante consecrationem tales guttas, si sint vicinæ, admisceat; si vero remotæ, vel abstergat (quod ait *Tanner* (2), haud expedire), vel excludat ab intentione. Sed *Croix* dicit, etiam posse licite includere eas in intentione, ne in calice sit vinum, quod non sit consecratum *). Sic etiam dicit *Croix* contra *Busemb.*, quod sacerdos debet consecrare micas adhærentes hostiis, non autem separatas in patena vel corporali; nec obstat, quod eas sumendo læderetur jejunium; nam magis videtur tunc præcavenda irreverentia sacramenti, quam læsio jejunii. Si vero micæ sint in ciborio, eas etiam (ait) intendat consecrare, cum absit periculum eas perdendi.

216. — „3. Valida est consecratio: 1) Si sacerdos „intendat consecrare ex pluribus hostiis præsentibus tan„tum quinque, eas determinando, vel omnes præter in„fimam et supremam cumuli, vel omnes pares, v. gr. se„cundam, quartam, sextam, si sint ordine collocatæ, et „determinetur, unde numerandi initium sumendum sit; „quod tamen grave peccatum erit. Quod si autem hoc „vel alio casu non consecratæ misceantur consecratis, „totus cumulus ad altare est deferendus, ut sacerdos „intendat consecrare non consecratas: vel potius totum „cumulum consecret sub conditione, si non sint con„secratæ (3)." *(Et hoc potius faciendum est, quia in consecrando hostias non consecratas deficit vera determinatio materiæ, nec potest verificari verbum* Hoc; *unde debent consecrari omnes hostiæ sub conditione, ut valide consecrentur* (4). *Et hoc etiam licite fieri potest, ut*

(1) *l. 6. p. 1. n. 449.* — (2) *apud Busemb. in fine huj. dub.* — (3) *card. de Lugo d. 4. de euch. n. 136.* — (4) *ita Lugo d. 4. n. 136., Salm. de euch. c. 4. p. 7. n. 129. cum Laym., Dic., Aversa, Leand., Diana etc.*

*) In examine ordinandorum n. 99. id melius videtur *s. Alphonso*, si sacerdos intendat, guttas proximas fundo consecrare, non vero remotas. *Editor.*

dicunt Salm. (1) *cum Laym., Dic., Diana, Leand. contra Lugo et Silv. de Afflicto.)* 2) Etsi putet, unam vel duas „vel sex hostias consecrandas adesse, cum sint plures, „sive a se sive ab alio positæ; quia error speculativus „et privatus non obstat intentioni practicæ et absolutæ „consecrandi omnes præsentes, quam tanquam ecclesiæ „consuetudini conformem quisque censetur habere implicite, ut docent *Sylvius*, *Henr. et Suarez*" *(cum Nav., Bon., Vasq., Coninch., Lugo et communi* (2). „Unde, „si sacerdos advertat post consecrationem, esse duas „simul junctas, utramque ut consecratam sumet, ut habet missale. Si vero ante consecrationem, postquam „obtulit, advertat, alteram seponet et post missam ipse „vel alius sumat tanquam panem benedictum. 3) Si „quis plures hostias ad altare tulerit aut rationabili modo „adverterit, ab alio adferri a se consecrandas, vel ante „sacrificium monitus fuerit de consecrandis in altari jam „positis. Ratio: omnes enim consecrantur, etsi, dum „consecrat, earum non ita expresse meminerit, aut etiam „ad oblationem non detegat, modo sint præsentes in „corporali vel saltem in altari. Ita *Regin.* (3), *Laym.* (4), „*Bon.* (5) *et alii ab ipso citati*, estque sententia in praxi „tuta: quia intentio præcedens respectu illarum virtualiter perseverat.

217. — Quando ciborium consecrandum positum est a clerico in corporali, te advertente, et illud jam intenderis consecrare, certum est, quod consecras, licet postea ad illud non advertas. Est communis sententia, ut ait *Croix* (6) *cum Palao, Dic. et Salm.* (7) *cum Gavanti et Suarez.* Sed dubium est, utrum censendum sic consecratum ciborium ex oblivione extra corporale relictum.

Prima sententia cum *Tanner et Præp. apud Croix l. c.*, qui probabilem vocat, affirmat, quia, ut dicunt, voluntas consecrandi jam adfuit et non fuit retractata.

Secunda sententia tamen communis et probabilior negat cum *Suar., Diana, Pal., Less. etc. cum Croix ibidem.* Ratio, quia, cum intentio consecrandi extra corporale fuisset peccatum grave, illam tu habuisse non præsume-

(1) *ibid. in fine.* — (2) *ap. Salm. ibid. n. 128.* — (3) *l. 27. n. 19.* — (4) *l. 5. t. 2. c. 2.* — (5) *t. 1. d. 4. q. 2. p. 2.* — (6) *l. 6. p. 1. n. 456.* — (7) *de euch. c. 4. p. 7. n. 125.*

ris. Sed quia prima sententia non videtur improbabilis, cum res sit dubia, rationabiliter ait *Bened. XIV.* (1), ciborium denuo consecrandum: vel, ut dicit *Cont. Tourn.* (2), in praxi illas particulas esse sumendas post sanguinem; et ego addo post ablutionem, sed ante purificationem: quia reliquiæ sanguinis sunt certe sacramentum, sed hostiæ illæ in ciborio sunt dubie. Censent autem *Cont. Tourn. et Croix ll. cc.*, posse eas etiam consecrari in alia missa sub conditione: sed hoc mihi non placet, quia non videtur adesse justa causa illas consecrandi sub conditione, cum jam sumi possint.

„4) Si parvæ hostiæ pro communicando populo affe„rantur sacerdoti paulo post factam oblationem (addit „*Aversa* (3), ante cœptam præfationem), licite eas con„secrari, suppleta oblatione mentaliter, ex *Gavanto et* „*Possev.* docent *Diana* (4) *et Tamb.* (5)." *(Et hoc, etiamsi canon sit incœptus* (6), *quando plures sine communione remanerent; et consentit Benedictus XIV.* (7). *Si vero remaneret tantum unus, Cod. ib. suadet, potius dari illi partem hostiæ magnæ: quod licite jam fieri potest, ut ait Croix* (8) *cum s. Antonino, Sylvio, Bon., Sa, Tamb. etc. Et sufficit pro causa, si communicaturus diu expectare deberet communionem).*

218. — „Resp. II. Ad licitam materiæ consecrationem „requiritur: 1., ut non sit major quantitas, quam tempore „opportuno possit absumi, quia periculum esset, ne spe„cies computrescerent (9); 2., ut ab usu ecclesiæ, præser„tim in missali præscripto, non recedat.

Unde resolves:

219. — „Peccat 1., qui vas, in quo hostiæ conse„crandæ sunt, non aperit; 2., qui consecrat materiam „positam extra corporale; 3., qui intendit consecrare „guttas calici adhærentes exterius, quod esset grave; de

(1) *de sacr. miss. l. 3. c. 18. n. 6.* — (2) *de euch. cap. 3. art. 2. sect. 1. post concl. 2. v. quæres 3. in fine.* — (3) *q. 11. s. 12.* — (4) *p. 2, t. 14. r. 71.* — (5) *de exped. sacrif. l. 2. c. 5.* — (6) *ut Tamb. c. 5. §. 2. cum Gob., Burgh, Quarti, Diana et Possev. apud Croix n. 460., Salm.* — (7) *de sacr. missæ l. 3. c. 18. n. 5.* — (8) *n. 508.* — (9) *Bon. l. c*

„interius adhærentibus est dubium, quia non constat satis „de mente ecclesiæ, ad quod evitandum, *Gavantus* (1) jubet, „eas abstergi, quod consuetudo probat. Qui tamen id „omittit, eum non peccare, docet *Tamb.* (2), imo nec ex„pedire, si eas advertas, quando discooperto calice jam„jam es consecraturus, et elevationem populus expectat. „Post consecrationem autem nullo modo sunt abstergendæ. „4. Qui ante consecrationem ita statueret: nolo conse„crare hostias appositas, nisi tempore consecrationis vel „saltem oblationis fuero memor. Ita *Præpos.* (3), *Laym. „l. c.*, etsi *Tamb.* (4) eo casu nullum peccatum agnoscat.

DUBIUM VI.

Quæ sit forma consecrationis eucharistiæ.

220. *Quæ verba sint de essentia in consecratione panis: et quæ vini. Et an verba sint proferenda simul recitative et significative.*
221. *Quæ forma sit illicita; quæ invalida, et quæ dubia.*
222. *Qu. I., an in consecratione panis prærequirantur verba:* Qui pridie etc.
223. *Qu. II., an in consecratione calicis omnia verba sint de essentia. Qu. III., quid significent to* Hoc et Hic. *Qu. IV., an conficiatur eucharistia, si omittatur verbum* Est.
224. *Vide plura circa variationem verborum. Quid, si sacerdos se distrahit in consecrando?*

220. — „Resp. Est duplex: una panis, et est hæc: „*Hoc est enim corpus meum:* ubi omnia sunt de es„sentia, præter to *enim;* cujus omissio esset veniale." *(cum Suarez, Conc., Bon., Pal. etc.* (5): *sed non improbabiliter Ronc. et Conc. damnant de mortali. Revera enim in re tam gravi non videtur levis materia quæcumque levis mutatio deliberate apposita.)* „Altera vini, „et est hæc: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi „et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et „pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ubi, „etsi verior et communior sit sententia *s. Bonav., Suarez,*

(1) *part. 2. tit. 7.* — (2) *l. 3. c. 1. §. 3.* — (3) *hic art. 3. d. 3.* — (4) *de exped. sacrif. c. 1. §. 3.* — (5) *apud Salm. de euch. c. 5. p. 5. n. 18.*

Bell. et aliorum contra s. Thom. et Thomistas, quod essentialia sint tantum hæc: *Hic est calix sanguinis mei*, vel: *Hic est sanguis meus*, aut eis æquivalentia; „graviter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis omitteret vel mutaret. Debent autem formæ proferri in persona Christi formaliter et significative sive assertive" (*id est, simul recitative et significative, scilicet referendo verba Christi et applicando eorum significationem ad materiam præsentem, nempe ad panem et vinum, quæ sacerdos in manibus habet, ut illa transmutet in corpus et sanguinem Christi* (1); „et non tantum recitative sive „historice, licet ea, quæ in canone præcedunt, dicantur „tantum recitative seu historice (2).

Unde resolves:

221. — „1. Valida, sed illicita est consecratio: 1. si „consecrans dicat: *Hic cibus, hic potus, hic calix:* vel „*hæc res*, vel *contentum sub his speciebus est corpus „meum* vel *sanguis meus* (3); 2. si dicat: *Hic est calix „novum testamentum in sanguine meo*, ut habet *s. Lucas c. 22.;* 3. *Hoc est corpus meum, quod de virgine „sumpsi: hic est sanguis meus infiniti valoris;* 4. *Hoc „est meum corpus hic est meus sanguis*, vel *hoc est san„guis meus.* Ratio horum est, quia manet idem sensus, „nec fit mutatio substantialis (4).

„2. Invalida erit consecratio, si dicas: 1. *Hic* (ad„verbialiter) *est corpus meum.* Si autem to *Hic* pona„tur masculine pro neutro, valet, etsi non secundum „grammaticam (5). 2. *Hoc corpus est meum: hic sanguis „est meus* (6). 3. *Ecce corpus meum, ecce sanguis meus.* „4. *Hoc fit* vel *hoc sit corpus meum:* vel *hic panis con„vertitur in corpus meum, vel hic ponitur corpus meum.* „5. *Illud est corpus meum: ille est sanguis meus.* 6. *Hoc „est substantia mea;* vel *hoc est corpus Christi* (7).

(1) *ita Conc. p. 261. num. 14. et Salm. de euch. c. 5. p. 5. n. 51. cum s. Thom. 3. p. q. 78. art. 5.* — (2) *vide Laym. c. 3., Bon. q. 3. p. 2., card. de Lugo d. 11. s. 5.* — (3) *Bon. l. c. p. 1.* — (4) *Bon loc. cit.* — (5) *Escob., Gran. (cum Suarez, Diana, Bonac. et multis apud Salm. l. c. p. 1. n. 3.)* — (6) *Fag. p. 3. q. 78. c. 2. et 3.* — (7) *Bon. l. c. p. 3.*

„3. Dubia erit consecratio: 1. *Illud est corpus meum: „ille est sanguis meus;* 2. *hæc est caro mea: quam „tamen Laym. contra Concin.* putat valere; 3. secun„dum quosdam forma ex *s. Luca* primo casu allata (1).

222. — *Quæritur I.*, an in consecratione panis prærequirantur verba illa: *Qui pridie etc. Ambrosius Catharinus apud Habert* propugnavit, consecrationem perfici per preces antecedentes, verba autem Christi ex præcepto historice tantum recitari; sed hæc opinio rejicitur a *s. Pio V. in rubricis missalis tit. 10. n. 3.*, ubi, postquam dictum fuit *(tit. 5. n. 1.)*, quod forma corporis sunt verba illa: *Hoc est enim corpus meum:* dicitur: *Si autem, semiprolata forma corporis, obiit sacerdos, quia non est facta consecratio, non est necesse, ut missa per alium suppleatur.* Ergo consecratio non fit nisi per verba: *Hoc est* etc. Idque confirmatur in decreto *Eugenii*, ubi habetur: *Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum; sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum.* Ergo sacramentum non conficitur nisi per verba Christi, quæ certe alia non sunt, nisi illa: *Hoc est* etc. *Scotus* (2) autem non dubitat, quin forma consecrationis panis et vini utique sint verba: *Hoc est corpus* etc., *hic est calix* etc. Sed si hæc sola verba proferantur, prætermissis illis, *Qui pridie* etc., an fiat consecratio, dubitat et dicit, tunc sacramentum sub conditione adorandum. Ratio, quia verba: *Hoc est* etc., prolata sine præcedentibus, per se non significant corpus Christi, sed corpus sacerdotis; unde oportet, ut per antecedentia verba significetur, quod sacerdos loquatur in persona Christi. Et hanc sententiam sequuntur *Angelus* (3), *Dupasquier* (4): atque *Cont. Tourn.* (5) *ac Frassen* (6) dicunt, non carere omni probabilitate. Alii vero communiter, ut *Juenin* (7), *Tourn.* (8), *Gonet* (9), *Conc.* (10), *Frassen l. c. et Lugo* (11), qui ait, opinionem *Scoti* ab omnibus rejici, docent, ad consecra-

(1) *vide Bon. quæst. 3. p. 1. et 2., Reg. l. 29. n. 33.* — (2) *in 4. d. 8. q. 2. n. 5.* — (3) *v. eucharistia n. 24.* — (4) *t. 7. p. 385.* — (5) *de euch. cap. 4. art. 2. concl. 3.* — (6) *tr. 11. p. 122. v. verum.* — 7) *t. 7. p. 259.* — (8) *præl. theol. de euch. qu. 4. art. 8. concl. 3.* — (9) *man. t. 6. p. 283.* — (10) *t. 8. p. 259. n. 7.* — (11) *d. 11. n. 39.*

onem sufficere sola verba: *Hoc est* etc. Probatur ex decreto *Eugenii*, ubi dicitur consecratio non aliis fieri nisi verbis Christi: *Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum; sacerdos enim in persona Christi loquens conficit sacramentum.* Et ut sacerdos loquatur in persona Christi, sufficit, quod corpus Christi satis designetur ex institutione Christi et ex intentione sacerdotis: prout si rex aliqua instituerit verba, quæ, quoties dicerentur a judice, repræsentarent personam regis, hoc ipso, quod a judice proferuntur, regis personam repræsentant. — Hæc quidem sententia est communis et probabilissima; sed oppositam non audeo dicere improbabilem: tanto magis, quia rubrica *tit. 3. n. 5.*, *tit. 10. n. 3.* et alibi, quando forma est repetenda ratione materiæ dubiæ, vel ex eo, quod forma calicis fuerit semiprolata, præcipit, ut sacerdos incipiat ab illis verbis: *Qui pridie* etc. et *Simili modo* etc.

223. — *Quæritur II.*, an in consecratione calicis sola verba: *Hic est calix sanguinis mei*, sint de essentia.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Gonet* (1) *et Salm.* (2) *cum s. Antonino, Sylvest., Palud., Hurt., Arav., Richardo etc.*, qui dicunt, omnia verba sequentia: *Novi et æterni testamenti etc.*, ad essentiam pertinere: et pro hac sententia videtur esse *d. Thomas* (3), ubi ait: *Et ideo illa, quæ sequuntur, sunt essentialia sanguini, prout in hoc sacramento consecratur, et ideo oportet, quod sint de substantia formæ.* Ergo, ait *Gonet*, si verba illa sunt essentialia sanguini, sunt etiam essentialia formæ. Ratio hujus sententiæ est, quia eucharistia non solum est instituta ad significandum corpus et sanguinem Christi per modum cibi et potus, sed etiam ad explicandam virtutem passionis Christi, id est peccatorum remissionem, quæ habetur per effusionem sanguinis ex novo testamento etc. Ergo verba sequentia, quæ hanc exprimunt virtutem, dicendum est, ad essentiam formæ pertinere. Censent vero *Salm.* (4), non omnia verba subsequentia esse essentialia; nam verbum *æterni* virtualiter includitur in illis: *novi testamenti*, et verba: *mysterium fidei*, includuntur in illis: *qui pro vobis effundetur* etc.

(1) *man. t. 6. p. 284.* — (2) *de euch. c. 5. p. 2. n. 25.* — (3) *in 4. d. 8. art. 2. q. 2.* — (4) *de euch. c. 5. p. 2. n. 34.*

Secunda sententia vero communior, quam tenent *Scotus* (1), *Petroc.* (2), *Holzm.* (3), *Juenin.* (4), *Cont. Tourn.* (5), *Lugo* (6) *cum Bellarm.*, *Spor.* (7) *cum s. Bonav. et Suarez* ac plures ex Thomistis, ut *Soto*, *Contenson*, *Wigandt et Conc.*, dicit, sola verba: *Hic est calix sanguinis mei*, esse ad formam essentialia. Probant 1. ex verbis *d. Pauli 1. Cor. 11, 25: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Unde dicunt, non esse credibile, quod Apostolus aliquid essentiale ad formam omiserit. Probant 2. ratione, quia hæc sola verba significant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini; alia vero pertinent ad integritatem quidem formæ, non autem ad essentiam. Et hanc fuisse mentem *d. Thomæ*, censent Thomistæ, qui hujus sunt sententiæ, dum s. Doctor, quando loquitur de primis verbis (ut in *quæst. 78. art. 1.*), dicit, ea spectare ad *essentiam;* cum vero loquitur de sequentibus, inquit, spectare ad *substantiam* formæ. Hæc autem explicatio, an vere sit juxta mentem *d. Thomæ*, non satis percipitur: unde bene ait *Petroc.*, in hac quæstione sententiam Angelici esse valde dubiam. — Cæterum utraque sententia est speculative probabilis; sed in praxi certum est, quod sacerdos graviter peccaret, si non proferret omnia verba, quæ in consecratione calicis habentur; et si forte tantum prima verba dixisset, deberet utique sub conditione integram repetere formam, ut recte advertit *Nat. Alex.* (8). Et hoc omnes dicere debent, juxta *rubricam tit. 10. de defect. n.* 3., ubi dicitur: *Si obierit* (sacerdos) *semiprolata forma sanguinis, tunc alter prosequitur missam, et super eumdem calicem repetat integram formam* (intellige sub conditione, si forte jam dixerit verba: *Hic est calix sanguinis mei*) *ab eo loco:* Simili modo etc. *Vel posset super alium calicem præparatum integram formam proferre, et hostiam primi sacerdotis et sanguinem a se consecratum sumere, et deinde calicem relictum semiconsecratum.*

Quæritur III., quid significent verba *Hoc* et *Hic.*

(1) *in 4. d. 8. q. 2.* — (2) *tom. 3. p. 326. q. 2.* — (3) *tr. 3. c. 3. n. 264.* — (4) *t. 7. p 262.* — (5) *loc. supra cit. art. 3. concl. 1.* — (6) *d. 11. n. 60.* — (7) *n. 183.* — (8) *prop. unic. reg. 4.*

Respondetur cum *Suarez* (1), *Cont. Tourn.* (2), *Holzmann* (3), qui citat *Scotum, Sporer et alios communiter*, quod verbum *Hoc* et *Hic* significant: *Hoc* ens, quod est cibus, *est corpus meum: Hic calix*, sive hic potus, *est sanguis meus;* omnis enim propositio in fine prolationis habet suam veritatem et effectum.

Quæritur IV., an conficiatur eucharistia dicendo tantum: *Hoc enim corpus meum.* Affirmat *Bernal*, dicens, quod verbum *est* in latino idiomate sane subintelligatur. At merito negant alii communiter (4): nam licet to *est* ex aliis verbis adjunctis quandoque satis subintelligatur; tamen hic ex ipsa propositione absoluta minime percipitur, dum hic non habentur alia adjuncta, quæ denotent, subaudiri verbum *est*.

224. — Hic autem notandum quoad mutationem verborum formæ id, quod habetur in rubrica missalis (5): *Si quis autem aliquid diminueret vel immutaret de forma consecrationis, et verba idem non significarent, non conficeret sacramentum. Si vero aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed gravissime peccaret.* Valida est autem consecratio, si quis dicat: *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum:* ita *Croix* (6) *cum Suar., Lugo et aliis communiter;* pariter ac diximus *n. 110. de baptismo, ex c. Retulerunt dist. 4. de consecr.*, ubi *Zacharias* Papa declaravit, validum baptismum collatum *in nomine Patria, Filia etc.* Ratio, quia voces ita constitutæ sunt, ut, si aliquando cum vitio proferantur, idem significent; sufficit enim, ut verba formæ ingerant sensum a Christo intentum; secus, si alium sensum ingererent, ut si quis diceret: *Hic* (adverbialiter prolato) *est corpus meum*, prout docet *s. Thomas* (7). Valide etiam consecraret, qui adderet verba sensum non corrumpentia, v. gr.: *Hoc est corpus meum reale:* secus, si diceret: *Hoc est corpus meum figuratum.* Et ita pariter invalide consecraret, si quis diceret: *Hoc corpus est meum*, ut dicunt *Bon., Coninch., Antoine et Elbel;* quia per hæc verba non significaretur transubstantiatio panis in corpus Christi.

(1) *d. 58. sect. 7.* — (2) *eod. art. 3.* — (3) *n. 272.* — (4) *apud Croix l. 6. p. 1. n. 35.* — (5) *tit. 5. n. 1.* — (6) *l. 6. p. 1. n. 36.* — (7) *3. part. q. 60. art. 8.*

Dicunt *Salm.* (1) cum *Soto*, repellendum esse scrupulum, si quis vice *corpus meum* proferat *corpus meun.* Pariter, si pro *est* proferat *es*, ut *Diana ibid.*; si pro *calix* dicat *calis*, ut *Henr.*; si pro *sanguinis* proferat *zanguinis*; (et *Sotus* hoc excusat ab omni culpa, etsi omittatur diligentia ad proferendum: sed melius *Diana*, *Leand. etc.* excusant tantum a mortali (2). Ratio, quia in his remanet forma et significatio substantialis, cum communiter tunc *calis* vere percipiatur pro *calix*, et sic de aliis.

Notandum, quod, si sacerdos se distrahit in conficiendis sacramentis, vix fieri potest, ut sacramentum reddatur invalidum ob distractionem ministri; nisi distractio esset totalis, ait *Croix* (3). Sed hanc limitationem minime esse probabilem, probavimus *n. 14. de sacram. in genere.* In conficiendis aliis sacramentis minister voluntarie se distrahens non peccat plus quam venialiter, ut dicit *Gobat cum communi apud Croix l. c.* Sed ibidem *Tamb.* advertit, quod in consecranda eucharistia sacerdos voluntarie et advertenter se distrahens ratione gravis irreverentiæ graviter peccaret.

Advertendum autem, quod verba consecrationis minime replicanda sint, nisi *valde probabiliter* dubitet sacerdos aliquid omisisse, ut loquitur *rubrica* (4) his verbis: *Si celebrans non recordetur, se dixisse ea, quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certo ei constat, se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate sacramenti, resumat formam. Si vero valde probabiliter dubitat, se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.*

DUBIUM VII.

Quamdiu Christus maneat in eucharistia.

225. *Infra quantum tempus species consummentur.*
226. *Quando recipiatur gratia.*
227. *Quid, si sacerdos se disponeret inter sumptionem?*

(1) *de euch. c. 5. p. 1. n. 16.* — (2) *apud Salm. ib. n. 17.* (3) *l. 6. p. 1. n. 85.* — (4) *tit. 5. n. 2.*

228. *An recipiatur plus gratiæ, si sumatur utraque species vel major materia.*
229. *Quid, si vinum consecratum in aliud vinum aut liquorem injiciatur?*

225. — **Resp.** Manet sub speciebus etiam divisis „et sub quavis earum minima parte, donec tanta earum „fiat mutatio, ut consueta substantia panis et vini cor„rumpatur. Ita *communiter* cum *s. Thoma:* et est certum.

Certum est apud omnes, saltem inter spatium horæ species in omnibus immutari. Bene tamen advertit *Tamb.* (1), quod juxta qualitatem stomachi magis vel minus calidi aut validi species consummentur. Cæterum generaliter loquendo refert *Lugo* (2), plures medicos a se Romæ consultos putasse, in laicis species intra minutum corrumpi, et in sacerdote intra medium quadrantem: quod utrumque approbat *Bernal apud Croix* (3): imo *Arriaga ib.* censet, in laico consummari intra 5 Pater et Ave, et in sacerdote, postquam vestibus est exutus. Saltem post quadrantem a communione, etiam in sacerdote, tenet ut certum *Lugo*, et consentit *Croix* quoad sanos, species consummari.

226. — „1. Gratia datur in prima manducatione etiam „primæ partis, cum sit totum sacramentum; manduca„tio autem dicitur trajectio ex ore versus stomachum; „etsi alii dicant, gratiam tum primum dari, cum pars „aliqua est in stomachum recepta (4).

„2. Species non sunt retinendæ in ore tamdiu, donec „penitus pereant: quia tunc non manducaretur Christus, „nec gratia sacramenti conferretur; uti nec si moriaris, „dum hostia adhuc est in ore (5).

227. — „3. Si quis partem vini vel hostiæ sumpsisset „indispositus, et deinde se disponeret, acciperet adhuc „gratiam in sumptione alterius partis." (*Ita Salm.* (6) *cum Suar., Coninch., Soto, Caj.* (*contra Bon. et Henr.*), *quia adhuc tunc eucharistia habet vim conferendi gratiam ex opere operato*). „Quod etiam aliqui, ut *Gabr.*, *Ca-*

(1) *de commun. c. 3. §. 4.* — (2) *d. 10. n. 54.* — (3) *l. 6. p. 1. n. 476.* — (4) *Diana p. 3. t. 6. m. r. 96. ex Henriq., Sylv. et Fagund.*; *item card. de Lugo d. 12. s. 2.* — (5) *Diana l. c. contra Bec. c. 22.; vide Bon. d. 4. q. 5. p. 2. n. 2.* — (6) *de euch. c. 6. p. 1. n. 10.*

„*jet. et alii* probabiliter dicunt futurum, si se disponat, „antequam species consummentur in stomacho (1) *Vide* „*C. de Lugo* (2), ubi illud posterius negat (3).

228. — „4. Non videtur reprehendendus laicus, qui de„siderat esse sacerdos, ut possit communicare sub utra„que specie, quod putet plus gratiæ dari sub utraque, „quam sub una: quia id fieri non est improbabile, ut „docent *Vasq.*, *Merati*, *C. de Lugo* (4) *et alii*" (*cum Alensi*, *Hurt.*, *Leand.*, *Palao et pluribus* (5) *contra Bellarm.*, *Suar.*, *Soto etc. Ambas probabiles Salm.* (6) *merito vocant*): „uti nec carpenda devotio illius, qui multum „materiæ sumit ad consecrationem ea mente, ne tam „cito in stomacho species consummentur, et sic diutius „secum Christus maneat et sæpius gratiam augeat: quod „fieri non est improbabile, si dispositio subjecti fiat me„lior; ut docent *Suar.*, *Coninch.*; item *Fagund. et Be„can.* (7)." (*Idem sentiunt Gonet* (8), *Lugo* (9), *Cont. Tournely* (10) *cum Jucnino*, *Holzm.* (11) *cum Reg.*, *Mastr.*, *Bosco et aliis; item Suar.*, *Leand. etc.* (*contra Sot. et Vasq.*) *apud Salm.* (12), *qui merito id probabile putant. Ratio, quia, ut ait Florentinum, hoc sacramentum institutum est per modum cibi; unde, sicut cibus toto tempore, quo in stomacho manet, corpus nutrit, ita pariter semper ac eucharistia in corpore manet, nutrit animam augendo gratiam. Hic tamen notandum ex Dupasq., quod Innoc. XI. post decretum S. C. damnavit abusum tradendi communicantibus plures particulas simul vel solito grandiores.*)

„5. Species per vomitum rejectæ, si tales sint, ut „sub illis panis vel vinum possit existere, vere sunt „adorandæ; et si iterum sumantur, iterum conferre gra„tiam, docet *C. de Lugo* (13).

229. — „6. Etsi, si modicum vini consecrati miscea„tur perfecte cum alio liquore, ita ut non maneat sub„stantia vini, desinat ibi esse Christus, non tamen de-

(1) *Diana l. c. r. 96. ex Nug.* — (2) *d. 12. s. 2. n. 46. 53. et 64.* — (3) *Vide Bon. l. c.* — (4) *dub. 12. s. 3.* — (5) *apud Salm. ibid. n. 15.* — (6) *ibid. in fine.* — (7) *apud Diana p. 3. t. 6. m. r. 97.* — (8) *t. 6. p. 306.* — (9) *d. 12. n. 48.* — (10) *de euch. in fin. part. 1.* — (11) *tr. 3. de euch. c. 2. n. 296.* — (12) *ibid. n. 12. et 13.* — (13) *l. c. n. 53.*

„sinit, si misceatur cum vino alio saltem ejusdem spe„ciei (1). Unde, si gutta consecrata lapsa sit in dolium „vini ejusdem speciei, totum illud vinum adhibendum „tantum est pro sacrificio; licet quidam dicant, bibi posse „a laicis.

Dicunt autem *Suar.*, *Dicast.*, *Arriaga et Bernal apud Croix* (2), quod Christus desinit esse præsens, si guttula vini consecrati injiciatur in altero vino non consecrato potentiori, vel in altero liquore, in quo species vini corrumpantur. In dubio autem, dicit *Croix ib.*, tenendum, species non esse corruptas.

„7. Si species consecratæ liquorem specie diversum „sibi permixtum convertant in vinum similis substantiæ „ei, in quo facta est consecratio, species priores ma„nent consecratæ; non item posteriores adjunctæ.

CAPUT II.

DE CAUSIS ET SUBJECTO EUCHARISTIAE.

DUBIUM I.

De causis.

„Ago hic tantum de efficiente, id est, de ministro, „in quo, quid requiratur ad confectionem validam, con„stat tum ex dictis *de sacramentis in genere*, tum ex „superioris capitis *dub. 5.* Quid ad licitam requiratur, „patebit ex sequenti dubio de subjecto suscipiente eucha„ristiam: quia omnes dispositiones, quæ ad digne su„scipiendam sunt necessariæ, requiruntur etiam ad lici„tam confectionem, cum conficiens necessario suscipere „debeat. Hic ergo tantum quæritur: 1. cujus sit, dis„pensare eucharistiam; 2. quid ex parte ministri requi„ratur ad licitam dispensationem.

ARTICULUS I.

Ad quem spectet dispensatio eucharistiæ.

230. *An solis sacerdotibus liceat eucharistiam ministrare.*
231. *An soli sacerdotes valide consecrent.*

(1) *C. de Lugo d. 10. sect. 3.* — (2) *l. 6. p. 2. n. 474.*

232. *Quid notandum de sacerdotibus consecrantibus simul unam hostiam sive cum episcopo?*
233. *An parochus tempore pestis teneatur ministrare eucharistiam.*
234. *An inferior cum sacerdote ministrans incurrat irregularitatem.*
235. *An sufficiat consensus pastoris.*
236. *Quid, si ministrandum sit viaticum?*
237. *Qu. 1., quando liceat diaconis ministrare. Qu. 2., an liceat clericis aut etiam laicis in necessitate sumere eucharistiam per seipsos. Qu. 3., an liceat laico, in necessitate alteri viaticum ministrare.*
238. *An sacerdos extra articulum mortis possit seipsum communicare.*
239. *An alii præter pastores possint ministrare eucharistiam in articulo mortis et in paschate.*
240. *Quibus casibus liceat regularibus tunc ministrare.*

230. — „Resp. Eucharistiam dispensare ex officio „potest solus sacerdos, habens jurisdictionem ordinariam, „delegatam, aut saltem rationabiliter præsumptam vel „privilegium. Ratio est, quia pastorum proprium est „pascere, quod præcipue fit per sacramenta. (1)

231. — Fide certum est, solos sacerdotes valide consecrare eucharistiam, ut constat ex traditione et ex definitionibus conciliorum *Nicæni 1. c. 14.*, *Lateranensis* sub *Innocentio III. c. 1.*, *Florentini in decreto pro instructione Armenorum, et Tridentini* (2). Infertque id Tridentinum ex *Matth. 26, 26. et Luc. 22, 19.: Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis tantum apostolis et sacerdotibus successoribus potestas consecrandi a Christo collata apparet: merito enim ad tantum ministerium ministros singulari modo consecratos esse oportebat.

232. — Notandum hic, quod, si plures sacerdotes eodem tempore consecrent unam hostiam, omnes quidem sacramentum conficiunt: ut est commune cum *Salm.* (3) *ex Suarez*, *Fill.* E converso, si unus eorum ante alios formam compleat independenter ab aliorum intentione, jam conficit sacramentum, ita ut alii frustra formam postea absolverent. Hinc *Salm.* (4) *cum Suar.*, *Fill.*, *Pal.*, *Coninch.*, *Diana et aliis pluribus* inferunt, quod sacer-

(1) *vide Bonac. d. 4. q. 5. p. 1.*, *C. de Lugo q. 18. s. 3.* — (2) *sess. 23. can. 1.* — (3) *de euch. c. 9. p. 1. n. 3.* — (4) *ib. n. 5.*

dotes novi, qui cum episcopo consecrant, primo curare debent, quoad fieri potest, simul cum episcopo formam absolvere: præterea habere debent intentionem consecrandi tunc tantum, quando in eodem tempore cum episcopo formam absolvunt: imo, ultra hoc, in consecratione calicis intendant etiam non consecrare, si panem forte ipsi non consecraverint. Cum autem certum sit, solos sacerdotes posse consecrare; hinc etiam certum est, tantum ad ipsos pertinere ministrationem eucharistiæ.

233. — *Quæritur* hic, an parochus tempore pestis teneatur eucharistiam ministrare cum periculo vitæ.

Prima sententia valde gravis affirmat, et hanc tenent *Merbes* (1), *Conc.* (2), *Holzm.* (3), *Pal.* (4) *et Cont. Tourn.* (5) *cum Suar., Vasq., Tann., Barb.* Et eamdem probabiliorem putat *Sylv.* (6), ubi ait: *Securior et verosimilior aliorum sententia est, parochum sub mortali teneri administrare eucharistiam parochianis peste vel alio morbo contagioso infectis; etiam cum propriæ suæ vitæ periculo, nisi per aliquem alium id fiat, et nisi occurrant quædam circumstantiæ, propter quas merito possit excusari.* Ratio, quia, licet hoc sacramentum non sit necessarium ad peccata delenda, est tamen moraliter necessarium ad perseverandum in justitia. Excipit vero *Sylvius (post Suar. et Barb.)*: *1. Si aliqui infirmi alias essent absque confessione morituri; 2. si sit grave parocho periculum, et ejus mors futura sit magna populi jactura, sicut si ipse solus sit, nec facile habendus sit alius.*

Secunda sententia vero negat, quam tenent *Salm.* (7) *cum Dic., Gabr. et Antonio a Spiritu sancto, Diana* (8) *cum Major, Villal. et Molf.*, item *Gobat et Lohner apud Croix* (9). Ratio, quia hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, ut parochus causa illud ministrandi teneatur prodere vitam. Et hæc sententia est etiam valde probabilis ex declaratione *Gregorii XIII. apud Fagnanum* (10), ubi refert, quod, instante *s. Carolo Borromæo*, an pa-

(1) *t. 2. p. 354. qu. 19.* — (2) *t. 8. p. 308. n. 13.* — (3) *tr. 3. c. 2. n. 286.* — (4) *de euch. p. 20. n. 2.* — (5) *de euch. c. 5. art. 2. post concl. 4. v. quær. 5.* — (6) *suppl. q. 32. a. 3.* — (7) *de euch. c. 9. p. 3. n. 30.* — (8) *p. 3. tr. 4. r. 174.* — (9) *n. 484.* — (10) *t. 3. in c. Clericos de cler. non resident. ex n. 38.*

rochi tenerentur ministrare sacramenta tempore pestis, præfatus Pontifex die 12. Octobris anno 1576, approbans decretum S. C. concilii, sic declaravit: *Parochum suis parochianis peste laborantibus teneri ministrare dumtaxat duo sacramenta ad salutem necessaria, nempe baptismum et pœnitentiam; posse autem ministrare vel per se vel per alium idoneum, ut parochus possit audire confessiones sanorum; quia alias eum reformidarent, si viderent ipsum accedere ad pestilentes.* Deinde *Fagnanus* refert, quod idem *Gregorius* die 26. Octobris 1576 archiepiscopo Florentino, qui decreverat, parochos suæ diœcesis teneri tempore pestis ministrare sacramenta, præcepit ei rescribi ab eadem S. C. concilii: *Parochos teneri omnino ministrare* (tantum) *baptismum et pœnitentiam.* Et sic de facto S. C. rescripsit, addito insuper verbo *per alios;* dixit enim S. C., hanc fuisse mentem Pontificis, prohibendi scilicet, ne parochi per seipsos, etiam volentes, ministrent baptismum et pœnitentiam, ad commodum parochianorum, qui sani essent. Ita *Fagnanus.*

Deinde hic sedulo notandum, quod, cum circa idem tempus quæsitum fuerit, an parochi tempore pestis tenerentur residere, refert idem *Fagn. l. c.*, quod S. C. die 6. Decembris 1576 decrevit, *teneri, sed hoc non per legem generalem statuendum, sed per litteras S. C. significandum eidem præfato archiepiscopo, ut non omnes parochos cogeret, sed aliquos partiendo opus, vel deputaret alios sacerdotes; cum Tab., Arm. et Barb. sentirent, parochos excusari tempore pestis a residentia, et quia sani fugerent parochos, et quia parochi omnes morerentur.* Sed facta relatione Pontifex decrevit: *Scribendas simpliciter litteras ad cardinalem s. Præxedis, quibus significetur, Sanctitatem suam decrevisse, parochos tempore pestis omnino teneri residere in suis ecclesiis, posse tamen per alium idoneum ministrare sacramenta baptismi et pœnitentiæ: et si non resederint, contra eos procedendum, servata forma Tridentini* (1).

Tandem dubitatum fuit a nonnullis ecclesiarum prælatis, quodnam sit proprium officium episcoporum tempore pestis, an scilicet teneantur residere, et etiam suis curatis ministrare sacramenta. Refert *Fagnan.* (2), Pon-

(1) *sess. 23. c. 1.* — (2) *n. 46.*

tificem die 18. Decembris 1576 sic declarasse: *Decretum factum in parochis multo magis procedere in episcopis, qui magis obligati sunt; tamen posse episcopos in locis tutioribus manere et inde providere.* Et hic observare oportet, quod hoc decretum fuit proprium Pontificis, quo generaliter explicatum fuit officium episcoporum: revera enim, si episcopus in hujusmodi necessitatibus oves suas deserat, quis alius eis satis providere curabit?

234. — „1. Peccat mortaliter, qui sine omni jurisdi„ctione eucharistiam dispensat; (1) quia violat alterius ju„risdictionem in re gravi. Inferior autem sacerdote in„currit insuper irregularitatem, ut docet *Coninch.*" (*Idem docent Laym.* (2) *cum Coninch.*, *Sporer* (3), *Mazz.* (4) *cum Bonac. et Salm.* (5), *qui dicunt idem de clerico ministrante baptismum solemniter. Ratio, quia, cum horum sacramentorum solus sacerdos sit minister, et diaconus nonnisi ex commissione; ideo etiam diaconus sine commissione ministrans hæc sacramenta, cum ipsorum non sit minister ordinarius, irregularitatem incurrit* (6). „Hinc „religiosi etiam ipso facto incurrunt excommunicationem „Papæ reservatam, si scilicet sine licentia parochi, et „quidem speciali, præsumant clericis vel laicis dare ex„tremam unctionem, vel eucharistiam vel matrimonium „solemnizare: nisi habeant privilegium, vel parochus „absit, aut injuste nolit in articulo mortis. A dicta ta„men excommunicatione excusare ignorantiam, etiam cras„sam, ex *Præposito etc.* notat *Diana* (7), idque propter „verbum *præsumant.*

235. — „2. Licite ministrat eucharistiam, qui præ„sumit rationabiliter, pastorem factum suum appro„baturum esse (8)." (*Palaus* (9) *dicit, ex consuetudine communiter præsumi consensum parochi, quoties communio non fit ex obligatione. Hinc recte ait Roncaglia* (10) *cum communi, quod, cui conceditur facultas*

(1) *Coninch. l. c. p. 2.* — (2) *de euch. c. 7. n. 3.* — (3) *eod. tit. c. 5. n. 309.* — (4) *t. 3. p. 131.* — (5) *de bapt. c. 4. p. 2. n. 20.* — (6) *ex c. 1. de cler. non ord.; vide dicta de bapt. n. 116. v. dub. 2.* — (7) *p. 3. t. 2. r. 51.* — (8) *Reg. l. 2. n. 91.; Bonac. l. c. n. 8.* — (9) *p. 18. n. 4.* — (10) *c. 4. q. 2. resp. 1.*

celebrandi, intelligitur etiam concessa facultas eucharistiam ministrandi. Et sic revera ubique usus habet. Dicit tamen Pal. ib., hanc præsumptionem tantum locum habere, cum communio fit ex devotione, non vero, si ex obligatione: sed Laym. (1) *illam admittit etiam in præcepto paschali, si præsumptio sit rationabilis, puta si persona frequenter communicet. Cæterum Croix* (2) *et Lugo* (3) *cum Suar., Fag., Diana et aliis recte dicunt, hanc præsumptionem in communione ex obligatione non esse de facili habendam; imo merito addit Croix, non semper sufficere, quod certe parochus daturus esset licentiam, si peteretur; si enim recognosceretur ut pastor, et ipse saltem confuse cognosceret ovem suam.)*

236. — „3. Si infirmus sacro viatico muniendus sit, „et proprius pastor absit, vel præsens non possit de„ferre eucharistiam, quivis alius sacerdos, vel regularis „vel sæcularis, et hoc deficiente etiam diaconus ei con„ferre potest; quia tunc præsumitur voluntas episcopi „aut Papæ (4)." *(etsi parochus renuat, sed injuste* (5). *Est commune apud Ronc.* (6) *cum s. Thoma).*

237. — „Dixi in responsione: *ex officio;* quia extra„ordinarie in statu necessitatis id potest diaconus ex „commissione parochi, et secundum *Quintanadv.*, si ab„sit, sine ea, v. gr. in magno festo, quo sacerdos con„fessionibus, concionibus etc. est occupatus (7). In ex„trema vero necessitate, v. gr. articulo mortis, si non „esset alius, etiam diacono, imo laico licere, secluso „scandalo, et alios et seipsum communicare probabile „est, ut contra *Henriq., Vasq. et Sa* docent *Suarez*, „*Coninch.*, *Laymann*, *Præpos.* (8), confirmatque *Diana* (9) „*ex Aversa et Francisc.*, *Lugo.* Sed *Amicus* limitat ad „casum, quo moriturus peccati mortalis conscius aliud sa„cramentum suscipere non posset (10): in praxi tamen id „non facile faciendum ob contrariam consuetudinem (11).

(1) *c. 7. n. 4.* — (2) *n. 634.* — (3) *d. 18. n. 51.* — (4) *ita Laym. l. 5. tr. 4. c. 7. n. 3., Bon. l. c. n. 10., Suar.* — (5) *Salm. de euch. c. 9. p. 2. n. 15. cum Tol., Lugo, Sa, Dic.* — (6) *c. 4. q. 2. r. 2.* — (7) *Diana p. 9. t. 6. r. 39. ex Præp.* — (8) *hic d. 2. n. 11.* — (9) *p. 8. t. 1. r. 48.* — (10) *Diana p. 9. t. 6. r. 39.* — (11) *C. de Lugo d. 18. s. 2., Bonac. d. 4. q. 5. p. 1.*

Quæritur hic I., quando diaconus possit eucharistiam ministrare. Nulli dubium, quod diaconus potest ministrare eucharistiam in necessitate, ut habetur in Carthaginensi IV. can. 39, ubi dicitur: *Diaconus præsente presbytero eucharistiam charitatis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.* Sed dubitatur, an hæc necessitas debeat esse extrema. Affirmat *Cont. Tourn.* (1) *cum Habert et Wittasse*, dicens, requiri necessitatem præbendi viaticum, dum abest sacerdos; quia alias non vitaretur scandalum, cum jam obsoleverit usus, qui primitus in ecclesia invaluerat (ut testantur *Alensis*, *Sotus*, *Silvest. etc.*), nempe quod diaconi universe eucharistiam populo ministrabant. Sed negant communiter *Suar.* (2), *Pal.* (3), *Lugo* (4), *Laym.* (5) *et Salm.* (6) *cum Rod.*, *Dic.*, *Henr.*, qui dicunt, sufficere necessitatem gravem, nempe cum nullus adsit sacerdos, qui commode possit ministrare. Et huic non dissentit *P. Concina*, admittens sufficere ad id justam causam. Imo *Sylv.* (7) ait, satis esse præceptum episcopi vel parochi, etiamsi nulla causa subsit. Et *Quintanadv.* (8) tenet, quod, absente sacerdote, etiam sine commissione et nulla urgente necessitate, possit diaconus ministrare. Sed merito has duas opiniones rejicit *P. Suarez*. Omnes vero conveniunt, quod in necessitate extrema, absente sacerdote, diaconus poterit et tenebitur viaticum ministrare, adhuc sine commissione (9). Diaconus autem, dum eucharistiam ministrat, debet esse indutus superpelliceo et stola transversa, ut bene advertunt *Holzm. l. c.*, *Croix* (10) *et alii*.

Quæritur II., an liceat clericis aut etiam laicis in necessitate sumere eucharistiam per seipsos.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Lugo* (11), qui vocat communem, *Gonet* (12), *Cont. Tourn.* (13), *Bonac.* (14) *cum Henr.*, *Sa*, *Vict.*, *Sylv.*, *Palud.*, *Possev. etc.*, *ac Salm.* (15) *cum Vasq.*, *Soto*, *Fag. et Dic.* Ratio, quia

(1) *de euch. c. 5. art. 2. concl. 2. v. obj. 2.* — (2) *d. 72. s. 2. concl. 3.* — (3) *p. 17. n. 6.* — (4) *d. 18. n. 27.* — (5) *c. 7. n. 2.* — (6) *de euch. c. 9. p. 1. n. 8.* — (7) *v. diaconus.* — (8) *apud Renzi c. 3. q. 2.* — (9) *ita Tolet. l. 2. c. 28. n. 2., Holzm. n. 280. et Laym. l. c. cum Soto, Vict., Henr., Miranda etc.* — (10) *l. 6. p. 1. n. 489.* — (11) *d. 18. n. 24.* — (12) *d. 10. n. 18.* — (13) *l. c. concl. 4.* — (14) *p. 1. n. 5.* — (15) *de euch. c. 9. p. 1. n. 11.*

laicus non potest eucharistiam sumere nisi de manu sacerdotis vel saltem diaconi; e converso hoc sacramentum non est necessarium ad salutem.

Secunda sententia vero affirmat, quam tenent *Suar.* (1), *Cajet.* (2), *Filliuc.* (3), *Val.* (4), *Escobar.* (5), *Diana*, (6), et probabilem putant *Lugo* (7) *et Coninch.* (8). Ratio, quia in tali casu necessitatis, puta in articulo mortis, urget præceptum divinum communicandi; e converso nullo præcepto divino vel ecclesiastico id apparet prohibitum; imo notum est, quod olim fideles laici eucharistiam in suas domos deferebant et seipsos propriis manibus communicabant; et hoc quidem propter necessitatem permittebatur: cur autem eadem necessitate occurrente aliquando permitti non poterit?

Deinde hic *quæritur III.*, an liceat laico in necessitate ministrare viaticum moribundo. Negat *d. Thomas* (9), ubi, postquam dixit, licere laico tangere corpus Christi in necessitate, puta ut extrahat eucharistiam e loco immundo, subdit: *Sed non est simile de dispensatione sacramenti, quia receptio hujus sacramenti non est necessitatis.* Et idem sentiunt *Lugo* (10), *Petrocor.* (11) *et Cont. Tourn.* (12) *cum Contenson, Conc., Henr. a s. Ignatio et Henno.* Ratio, tum quia hoc esset contra universalem ecclesiæ consuetudinem; tum quia hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, ut mox supra dictum est; tum demum, quia in *c. Pervenit 29. de consecr. dist. 2.* expresse prohibetur sacerdotibus committere laico ministrationem hujus sacramenti. Excipit *Cont. Tourn. l. c.* solum casum, quo infirmus non posset aliud sumere sacramentum, et dubitaret de perfecta contritione; quia tunc eucharistia fit sacramentum necessitatis. Affirmant vero *Suar.* (13) *ac Cajet., Fill., Val., Escob. cum Diana l. c.*, ac valde adhæret *Laym.* (14). Ratio, quia nulla fit sacramento injuria, si in tali necessitate morienti ministretur eucharistia a laico. Nec obstat textus in *cit. c. Pervenit;* quia ille lo-

(1) *d. 72. sect. 1. in fine.* — (2) *in Matth. 26.* — (3) *tr. 4. n. 285.* — (4) *q. 10. n. 4.* — (5) *l. 6. n. 455.* — (6) *p. 3. tr. 4. res. 47.* — (7) *d. 18. n. 23.* — (8) *q. 82. n. 27.* — (9) *in 4. d. 13. qu. 1. art. 3.* — (10) *d. 18. n. 22.* — (11) *t. 3. p. 448. q. 4.* — (12) *ibid. v. quær. 1. in fine.* — (13) *dicta d. 72. s. 3. in fine.* — (14) *c. 7. n. 4.*

quitur de sacerdote, qui ministrationem committebat laico etiam extra casum necessitatis. Neque obstat contraria consuetudo, cum enim hic casus rarissime accidat, consuetudo contraria minime probari potest. Hanc sententiam tenet etiam *Habert* (1), ubi dicit, quod occurrente necessitate, nempe tempore pestis, bene poterit judicio episcopi etiam laicis permitti eucharistiam ministrare.

238. — „Probabile est, etiam extra mortis articulum „ex gravi causa licere sacerdoti, præciso scandalo, sa„cram hostiam sumere ex sacrario, vel a diacono alla„tam sibi ipsi dare, v. gr. si in longo morbo diu non „communicasset, ut contra *Suar. et Coninch.* docent *Fa„gnan.* (2), *Præp.*, *Escob.* (3)". *(Imo Croix* (4) *cum Suarez, Bon., Lugo etc., Ronc.* (5), *Salm.* (6) *cum Sylvio etc. dicunt, sola devotionis causa sacerdotem semper posse seipsum communicare, quia præciso scandalo nulla est irreverentia, nec ullibi est vetitum, nisi adsit alius sacerdos: et id non improbabile putat Conc. p. 307. n. 12. Ibique addit cum Vasq., Dic. et Leand., hoc permitti etiam diacono; quia ex concilio Nicæno can. 14. id ei conceditur. Tandem concludit, disciplinam hodiernam in hoc spectandam esse).*

239. — „Dixi 2: *vel privilegium;* quale habent religiosi „mendicantes et nominatim societatis Jesu, ex *Pauli III.* „bulla et aliorum, ut scilicet in suis templis per se vel „per alios sacerdotes illic celebrantes communicare pos„sint quoscumque Christi fideles, præterquam in mor„tis articulo (in quo tamen, si urget necessitas, præsu„mitur ratihabitio Papæ, etiam invito parocho, ut habet „*Bon.* hic) et festo paschali (7)" *(et præterquam, si episcopus rationabiliter alicui communionem prohibeat).* „Porro per festum paschatis Pontifices hic videntur in„telligere et prohibere communionem illam, qua satisfit „præcepto annuæ communionis, ut docent *Sa, Fill. et* „*communis.* Per mortis articulum intelligitur tempus, „quo vel mors proxime instat et moraliter certa et in„evitabilis est, vel quo est mortis periculum, id est pro-

(1) *t. 5. p. 511. q. 2.* — (2) *p. 3. l. 3. c. 2.* — (3) *t. 7. ex 6. l. c.* — (4) *n. 481.* — (5) *c. 4. q. 4.* — (6) *de euch c. 9. p. 2. n. 18.* — (7) *vide C. de Lugo l. c. s. 2. n. 38. et 49.*

„babile dubium de vitæ conservatione, tali casu, quo „valde frequenter mors solet accidere (1).

240. — „Ex dictis resolves, quod regulares licite dent „eucharistiam in articulo mortis, uti et in paschate se- „quentibus casibus:

„1. Si extrema sit necessitas, ut si periclitetur de „salute æterna.

„2. Si sit gravis necessitas, id est probabile mortis „periculum, et parochus nolit vel non possit dare; *C. de „Lugo* (2)" *(cum Ronc.* (3) *et pluribus contra aliquos.)*

„3. Si a Pontifice vel episcopo habeant privilegium: „quale hoc tempore habent religiosi aliqui quibusdam „locis ab episcopis, communionem paschalem dandi.

„4. Si quis in paschate non possit in sua parochia „communicare, nec petere veniam a parocho.

„5. Si ratione communionis paschalis parochiæ suæ „ante satisfecerint, aut postea satisfacturi putentur; quia „tunc parochis nihil decedit, cum ipso die paschatis ab- „stinere a communione possint." *(Ita Suar.* (4), *Pal.* (5), *Anacl.* (6) *cum communi.)* „Sic contra *Henr. et Nav.* do- „cent *Sa, Fill. et Laym.*, qui addit: nisi constaret, paro- „chum esse invitum, ac rationabiliter id prohibere, v. gr. „quod alias rationem communicantium habere in sua „parochia non possit; tunc enim ad parochiam esse re- „jiciendos (7)." *(Refert noster ss. P. Benedictus XIV.* (8), *declarasse S. C., non posse regulares die paschatis minis- trare eucharistiam ex devotione communicantibus: sed Ronc.* (9) *et Wigandt* (10), *in hoc constantem esse consue- tudinem in contrarium, quæ jurisdictionem præbet).*

„6. Si ægrotus necdum pervenerit ad eum statum, ut „ex præcepto teneatur ad communionem, etsi tunc ma- „neat obligatus suscipere communionem ex manu parochi „in articulo mortis.

„7. Si ægrotus satisfecerit præcepto de viatico cum „intentione illud implendi: quia administratio eucharistiæ „tantum est vetita regularibus, quando præceptum com-

(1) *Suar. t. 4. de rel. lib. 2. c. 3. et 3. p. d. 26. s. 4. et alii.* — (2) *d. 18. s. 2. n. 53.* — (3) *c. 4. q. 2. r. 2.* — (4) *d. 72. s. 3.* — (5) *c. 19. n. 3.* — (6) *tr. 10. dist. 3. n. 40.* (7) *C. de Lugo d. 18. s. 2. n. 50., Bon. l. c.* — (8) *de synod. l. 7. c. 42.* — (9) *c. 4. q. 9. r. 2.* — (10) *ex 4. n. 48.*

„munionis obligat. Nunquam tamen sine licentia episcopi „vel parochi licet religiosis publice eucharistiam deferre „per plateas, cum id juri parochorum consuetudine ob„tento deroget: proinde eo casu in ægroti oratorio aliove „honesto domus loco de licentia ordinarii privatim facto „sacro eucharistia est danda (1).

„8. Quibusdam, qui frequenter communicant apud re„ligiosos, nec possunt adduci, ut communicent in paro„chia; idque ex tacito et præsumpto consensu, quem „*Laym.* (2) putat facilius posse præsumi in militibus „præsidiariis; item in aulicis, studiosis aliisque acade„micis etc., qui frequenter communicantes extra suspi„cionem esse solent (3).

„9. Si in paschate sint vagi, peregrini et advenæ, „secundum sententiam probabilem multorum, ut *Sanch.* (4), „*Fagund.* (5), *C. de Lugo l. c.*, *Diana* (6).

Huic adversantur *Cont. Tourn.* (7) *et Ronc.* (8) *cum Barbosa et Passerino*, dicentes, quod advenæ debent sumere communionem paschalem de manu parochi loci, quia iste tunc censendus est proprius eorum pastor. Sed cum *Busemb.* communissime oppositum docent *Sanch.* (9), *Suar.* (10), *Lugo* (11), qui vocat fere communem, *Viva* (12), *Anacl.* (13), *Pal.* (14) *et Salm.* (15) *cum Nav.*, *Soto*, *Cajet.*, *Azor etc.* Ratio, quia peregrini et vagi non habent proprium pastorem; et favet declaratio *Eugenii IV.* (*apud Sanch.*), qui concessit peregrinis, ut possint in parochiæ hospitiis communicare, non autem coegit, sed reliquit eos dispositioni juris communis.

„10. Si sint famuli vel domestici vel familiares eorum, „qui circa tales habent privilegium (16).

Bon. (17) refert quamdam declarationem S. C. concilii (*apud Sa*), qua dictum fuit, famulos sæculares monaste-

(1) *ita Suar.; vide Diana t. 4. p. 4. r. 14. et p. 9 t. 9. r. 63.* — (2) *lib. 5. t. 4. c. 7. n. 4.* — (3) *vide Laym. l. c.* (4) *de matr. l. 3. d. 37.* — (5) *præc. 1. eccl. l. c. c. 8.* — (6) *p. 2. t. 2. r. 12.* — (7) *de euch. cap. 5. art. 2. post concl. 4. quær. 2.* — (8) *c. 4. q. 2. r. 2.* — (9) *d. disp. 23. n. 17.* — (10) *3. p. d. 72. s. 2. in fine.* — (11) *d. 18. n. 50.* — (12) *q. 4. art. 10.* — (13) *tr. 10. dist. 3. n. 40.* — (14) *p. 19. n. 7.* — (15) *de euch. c. 8. p. 2. n. 31.* — (16) *vide comp. privil. soc. Jesu v. familiaris et Diana p. 2. t. 1. de dubiis regularium r. 12.* — (17) *q. 7. p. 2. n. 10.*

riorum teneri sumere communionem paschalem in parochia. Hoc autem, ait *Bon.*, non intelligendum de iis, qui degunt in monasteriis vel in locis exemptis a cura parochorum: et idem sentiunt *Anacl.* (1) cum communi, ut asserunt *Ronc.* (2), *Pal.* (3) *et Salm.* (4) *cum Dic.* Attamen *Wigandt* (5) et *Benedictus XIV.* (6) sentiunt oppositum; nam (ut ait præfatus *Bened.*) tantum illi servientes monasteriis sunt exempti a jurisdictione sui ordinarii, qui, ut habetur in Trident. (7), *actu inserviunt, intra eorum septa ac domos resident, sub eorumque obedientia vivunt.* Unde, ut ait, non eximuntur ab obligatione communionis paschalis in parochia famuli monasteriorum, nisi vivant intra ipsam clausuram et sub obedientia prælatorum regularium. Et huic conformia esse refert idem *Benedictus* plura decreta S. C., et signanter illud editum 22. Nov. 1721, ubi dictum fuit, teneri recipere communionem in parochia famulos monialium degentes in domibus sitis in atriis monasteriorum, muro circumvallatis, quæ sunt contigua monasteriis, cum janua, quæ clauditur. Sed hoc non obstante refert *Croix* (8), societati Jesu expressum privilegium concessum fuisse, ut famuli domestici, intra septa religiosa habitantes, possint satisfacere communioni paschali communicando in templis societatis. Sed notat ibi *P. Zacharia*, pluries decrevisse S. C., hoc privilegium non extendi ad alias religiones.

ARTICULUS II.

Quid requiratur in ministro ad licitam administrationem eucharistiæ.

241. *An eucharistia deferenda ad infirmum cum stola, superpelliceo ac lumine. Quid de extrema-unctione?*
242. *An in necessitate liceat currere.*
243. *An deferre eucharistiam in equo: et an tantum ad eam adorandam.*
244. *An liceat dispensare vel celebrare posterioribus digitis; et an medio instrumento tempore pestis.*

(1) *l. c.* — (2) *c. 4. q. 2. r. 2.* — (3) *p. 15. n. 10.* — (4) *de euch. c. 8. p. 2. n. 30.* — (5) *ex 4. n. 48.* — (6) *notif. 55. t. 2.* — (7) *sess. 24. c. 11.* — (8) *l. 6. p. 1. n. 635.*

245. *Quando peccet dispensans ob defectum ritus ecclesiæ.*
246. *Quibus non liceat porrigere communionem.*
247. *An autem communio porrigenda reis capite damnatis; et an semifatuis et obsessis.*
248. *Quomodo pastor debeat asservare eucharistiam; et an eucharistia asservanda et deferenda semper sit cum lumine.*
249. *An ministranda communio in missa de requiem.*
250. *Quid faciendum, si hostia decidat in terram?*
251. *Quid faciendum de fragmentis hostiarum.*
252. *Qua hora et qua die possit dari communio.*
253. *Quoties parochus teneatur ministrare communionem.*
254. *Quid notandum circa communionem quotidianam?*

241. — „Resp. I. Ut minister circa eucharistiæ dis-„tributionem non peccet, præter gratiam etiam reve-„rentiam in eo tum ratio tum canones requirunt; ita „ut præstet, hoc sacramentum omitti (cum ejus susceptio „sæpe non sit necessaria ad salutem), quam admitti „positivam irreverentiam.

Unde resolves:

„1. Eucharistia non est deferenda ad infirmum nisi „cum habitu decenti, id est cum stola et superpelliceo „ac præcedente lumine: secus est de extrema-unctione, „cujus materia, cum non sit sacramentum, non requirit „tantam venerationem." *(Ita etiam Mazzotta cum Croix et communi.)* „Putant tamen quidam, si habitus haberi „non possit, aut sit tempestas, aut iter faciendum, non „fore irreverentiam, si sacerdos eucharistiam in pyxide „vel corporali involutam in sinu suo clam deferat. Quod „certius videtur licere in locis hæreticis, ubi etiam ne-„cessitate et clam, præciso scandalo, poterit porrigere „sine stola et superpelliceo: etsi nullo modo celebran-„dum sit sine vestibus sacris ob viaticum dandum (1).

Ministrare eucharistiam sine lumine et solita confessione reputatur tantum veniale, uti communiter dicunt *Suar.* (2), *Ronc.* (3) *cum Quarti*, *Croix* (4) *cum Gob. et Salm.* (5) *cum Fill.*, *Gran. et Fag. ac Mazz.* (6) cum communi, ut asserit. Ministrare autem sine stola et super-

(1) *Bon. d. 4. q. 5. p. 2.* — (2) *dist. 72. sect. 4. v. tertio.* — (3) *cap. 4. q. 3. r. 2.* — (4) *n. 489.* — (5) *de euch. c. 9. p. 2. n. 24.* — (6) *t. 3. n. 132. in fine.*

pelliceo, communiter censent DD., esse mortale ex genere suo, ut *Suar. et Ronc. ll. cc. ac Fill.* (1). Omissa tamen tantum stola, dicit *Ronc.*, pluribus videri solum veniale. Utrum autem in necessitate liceat ministrare viaticum sine lumine et vestibus sacris? Negat *Bonac.* (2) *cum Sylvester et Possev.;* quia, ut ait, præstat potius reverentiam servari tanto sacramento, quam infirmum communicare. Sed communius et satis probabiliter affirmant *Croix et Mazz. ll. cc., Gobat* (3), *Elbel* (4) *et Renz.* (5) *cum Fill., Aversa, Gran. etc.* Ratio, quia non rationabiliter præsumitur, quod Christus, qui hoc sacramentum ad subsidium animarum instituit, et ecclesia, quæ tam benigna est mater, voluerint moribundos tanto bono privari, ne præscriptæ cæremoniæ omittantur. Deferre autem eucharistiam ad aliud altare sine vestibus sacris, dicit *Croix l. c. cum Diana et communi*, non excedere peccatum veniale. Censet etiam *Pasq.* (6), quod episcopus potest dispensare, ut deferatur viaticum cum pileolo in villis et pagis *).

242. — „2. Præstat, ægrum non communicatum mori, „quam sacerdotem in habitu cum sacramento per publi„cum currere (etsi festinare valde debeat, ut dicit *Quin„tanadv.* (7)." *(Sed probabile est, posse sine irreverentia currere in necessitate, ut Croix* (8) *cum Gobat, item contra Salm.* (9) *cum Bon.)* „Secus est in baptismo et „pœnitentia, si probabiliter timeretur, ne ægrotus dece„deret in mortali; tunc enim currendum esset, ut habet „*Bon. l. c. ex s. Thoma, Possev. et aliis.*

243. — „3. Ad infirmum longe distantem licere pa„rocho eucharistiam deferre in equo mansueto, ita ut „non sit periculum lapsus, docet *Quintanadvenas* (10)." *(Idem tenet Elb.* (11) *cum Gob., si fiat causa tempestatis vel distantiæ, vel quia periculum est in mora. Idque concessit s. Carolus* (12). „Sed negant *Possev. et*

(1) *c. 9. n. 270.* — (2) *q. 5. p. 2. n. 8.* — (3) *tr. 4. n. 417.* — (4) *conf. 13. n. 63.* — (5) *q. 15.* — (6) *apud Croix n. 614.* — (7) *t. 4. s. 8.* — (8) *n. 614.* — (9) *de euch. c. 9, p. 2. n. 25.* — (10) *c. 4. s. 8.* — (11) *n. 74.* — (12) *in act. Mediol. p. 4. sub n. 51.*

*) Sed vide infra n. 397. in fine. *Editor.*

„*Barb.*, nisi loci consuetudo permittat; adduntque, non „licere pyxidem dare portandam laico, quantumvis pastor „sit fatigatus, sed potius ex collo suspendendam bursam.

„4. Eucharistia non deferenda ad ægrum venerationis „tantum causa, ut adoret vel osculetur, si sumere non „possit. Quod etiam prohibuit congregatio cardinalium: „quæ tamen non videtur prohibere, ut venerationis causa „deferatur ad lectum, si in domo celebretur." *(In hoc attendendum omnino decretum S. C. concilii* (1), *ubi sic declaratum fuit: „Non licet sanctam eucharistiam ad ægrotantes deferre, qui morbi gravitate impediti sumere eam non possunt, sed venerationis gratia solent eam deosculari. Et si forte aliquo in loco talis est consuetudo, ea prorsus est tollenda, quod Pius V. prohibuit.")*

244. — „5. Non licet dare eucharistiam aliis digitis, „si indice et pollice ob chiragram dari non possit: ut „docent *Bon.* (2) *et Possevinus contra Toletum*, cujus „sententia tuta videtur, si alias æger sine viatico esset „moriturus: præsertim si tunc detur duobus indicibus.

Quæritur, an, qui laborat chiragra, possit aliis digitis quam pollice et indice ministrare eucharistiam. Affirmant *Mazzotta* (3) *et Croix* (4) *cum Arriaga, Leand. et Gob.;* quia, licet soli primi digiti sacerdotis inungantur, tamen tota manus consecratur. Probabilius vero negant *Diana* (5), *Renzi* (6) *et Bonacina* (7) *cum Possev.* Ratio, quia, etsi tota manus sit consecrata, attamen index et pollex ex ritu ecclesiæ ad hoc ministerium deputantur. Et quamvis communiter admittant cum *Bus. Diana et Renzi l. c.*, item *Concina* (8), *Salm.* (9), *Cont. Tourn.* (10) *et Ronc.* (11), *contra Bon.*, posse ministrari eucharistiam posterioribus digitis in casu extremæ vel gravissimæ necessitatis: pariter tamen communiter dicunt *Pal.* (12) *et Laym.* (13), *Bon.* (14) *cum Suar., Mol., Sayro, Avila, Fill.*

(1) *in s. 13. can. 7. ap. Lugo resp. mor. l. 1. d. 11. n. 3.* — (2) *d. 5. q. 4. p. 2.* — (3) *t. 3. p. 133. n. 111.* — (4) *l. 6. p. 1. n. 490.* — (5) *p. 10. tr. 11. res. 40.* — (6) *c. 3. q. 16.* (7) *d. 4. p. 2. n. 10.* — (8) *p. 109. n. 15.* — (9) *de euch. c. 9. p. 2. n. 26.* — (10) *de euch. c. 5. art. 2. post concl. 4. ante v. quær. 6.* — (11) *c. 4. q. 3. r. 2.* — (12) *tr. 29. d. 6. p. 11. n. 3.* — (13) *de irreg. tr. 5. c. 7. n. 6.* — (14) *eod. tit. d. 7. q. 2. c. 2. n. 16.*

et Reg., quod, si quis haberet pollicem ita infirmum, ut non posset cum eo hostiam frangere, non posset quidem celebrare. Idque infertur ex *c. ult. de corp. vitiatis*, ubi dictum fuit, tum tantum permittendum alicui sacerdotio initiari, cum habet pollicem aptum ad frangendam hostiam. Regula autem generalis est, id, quod est impedimentum ad suscipiendum ordinem, post susceptionem exercitium ordinis impedire (1). Et idem dicunt *Bon. l. c.*, *Viva* (2) *et Mazz.* (3) de sacerdote, qui indicem haberet ineptum ad usum.

„6. Non licet tempore pestis porrigere eucharistiam „medio aliquo instrumento (multo minus deponere alicui „in scutella, ut ab ipsomet ægro sumatur), sed manu „danda est, ut docet *Bon.* (4) *ex Suarez et aliis.* Quam„vis *Possev.* (5) non improbabiliter dicat, posse præciso „scandalo et periculo lapsus in terram instrumento ad „id rite confecto dari." *(Puta in cochleari; id tamen negant Diana* (6) *et Renzi* (7) *cum Fagundo et concilio Mediolanensi V., ubi id vetitum fuit. Sed merito putant non improbabiliter licitum in tali necessitate cum Bus. Bon.* (8), *item Mancinus et March. apud Croix* (9) *et Salm.* (10) *cum Gavanto, Leand. etc.; quia necessitas satis videtur excusare a solito ritu ecclesiæ).* „Quod „in praxi pro ægroto, qui non potest trajicere hostiam, „ut scilicet ei detur eucharistia, imposita particula ho„stiæ cum vino in cochleari, admittunt *Præp.* (11), *Esco„bar* (12), *Diana* (13).

„7. Sacerdos podagra laborans potest deferri ad al„tare, ut ibi eucharistiam administret: seclusa tamen „alia prohibitione (14).

245. — „*Respondetur II.* Requiritur præterea, ut eam „dispenset ritu ecclesiæ consueto: deinde, ut eam neget „(per se loquendo) indispositis animo vel corpore: de-

(1) *vide Salm. de cens. c. 7. p. 1. n. 2.* — (2) *de irreg. q. 9. art. 4. n. 15.* — (3) *eod. tit. c. 5. n. 1.* — (4) *d. 4. q. 5. p. 2.* — (5) *c. 8.* — (6) *p. 5. tr. 3. r. 50.* — (7) *c. 3. q. 16.* — (8) *p. 2. n. 10.* — (9) *n. 486.* — (10) *de euchar. c. 9. p. 2. n. 27.* — (11) *in 2. p. q. 80. a. 5. d. 6.* — (12) *t. 7. c. 6.* — (13) *p. 4. t. 4. r. 104.*; — *vide dicenda n. 288. v. dicunt.* — (14) *ita Possev. c. 5. n. 50., Bon. l. c.*

„nique, si pastor sit, ut ministret eam ovibus, quoties „rationabiliter petunt (1).

„Dixi 1: *Ritu ecclesiæ;* quia legitimus ecclesiæ ordo „sub peccato obligat.

Unde resolves:

„Peccat 1., qui eucharistiam dat sub utraque specie, „locis vel personis, quibus a Pontifice non est conces- „sum. Item si morituro, qui ob linguæ ariditatem non „potest hostiam trajicere, det species vini" *(ut commu- „nissime dicunt Tab.* (2) *cum Fag. et Diana, item Croix* (3) *cum Suar., Lugo, Dic. etc. contra Ochag. etc.; quia præceptum viatici non obligat, quando nequit sumi debito modo et ecclesiæ ritu);* „licet talem a mortali ex- „cusare conetur *Amicus apud Diana* (4), *Bonacina l. c.* „*Sanch., Poss., Barb. contra ipsum Diana* (5). 2. Qui „dispensat sine veste sacra vel lumine aut prævia con- „fessionis generalis formula (6). 3. Qui laico dat hostiam „majorem; in necessitate tamen vel in casu magnæ de- „votionis licet ex majore particulam defractam dare" *(Id si fit sine causa, non est licitum, sed non excedit ve- niale, ut recte ait Cont. Tourn.* (7) *cum Poss. Sufficit autem ad illud excusandum, si communicandus sit infir- mus, vir nobilis, famulus vel alius, qui sine incommodo expectare non potest, etiamsi tantum ex devotione com- municet, ut dicunt communiter idem Cont. Tourn. l. c. et Conc.* (8), *Salm.* (9) *cum Dic., Diana, Gran. etc. ac Elbel* (10) *cum s. Anton., Sylvest. et Bon.);* „vel etiam in „defectu minorum plures majores consecrare, easque „deinde in minores partes (non tamen adeo parvas, ut „honeste dari non possint) divisas distribuere (11).

„Dixi 2: *Per se neget;* quia alias cooperabitur peccato. „Per accidens tamen sæpe dare potest, v. gr. si sine „scandalo aut gravi damno suo vel pœnitentis negare „non possit (12).

(1) *Bon. d. 4. q. 5. p. 1. n. 15.* — (2) *c. 5. n. 3.* — (3) *n. 611.* — (4) *p. 8. t. 1. r. 24.* — (5) *p. 9. t. 9. et r. 64.* — (6) *(vide d. n. 241.)* — (7) *loc. cit. v. quær. 8.* — (8) *p. 307. n. 12.* — (9) *de euch. c. 9. p. 2. n. 19.* — (10) *conf. 13. n. 59.* — (11) *ita Sa v. euch. d. 4. q. 5. p. 1. n. 14.* — (12) *vide Bon. l. c., Possev. c. 5. n. 8.*

Unde resolves:

246. — „I. Peccat 1., qui dat pueris ante annum discretionis (nisi in articulo mortis), qui forte circa annum decimum incipit (1). 2. Qui dat amentibus, quando nunquam sunt usi ratione. Si vero usi sint, potest et debet illis dari in articulo mortis, si possit sine periculo irreverentiæ, et non constet, incidisse in amentiam in statu peccati mortalis (2). 3. Qui dat peccatori publico, v. g. histrioni, turpes comœdias cum mortali repræsentanti, usurario, meretrici, concubinario (3).

„Dixi: *publico;* quia, si occulte tantum scias, esse indispositum, occulte quidem, non tamen publice tenti est neganda: nisi indispositio ex confessione sit nota; tunc enim extra eam ne licet quidem monere, ut docent *Sanch.*, *Bon.*, *Laym.* (4), *card. de Lugo* (5).

247. — „II. Peccat item, qui negat reis morte plectendis (quibus etiam potest dari aliquot, imo una hora ante mortem, ut habet *Sa:* danda vero est, si fieri potest, non in carcere vel alio loco inhonesto), etiam ob crimen sagarum captis, dummodo pœnitentiam præse ferant: etiamsi crimen negent, et violenta duret suspicio (6)." *(Negat Contenson* (7), *posse dari communionem capite damnatis, nisi diu prius pœnitentia sua crimina expiaverint. Sed recte affirmant laudabilius, posse dari dispositis per confessionem*, *P. Conc.* (8) *et Juenin* (9), *ut usus habet in Italia et Germania (secus in Gallia et Hispania); et etiam una hora ante mortem, si necessitas urgeat, ut admittit Concina: ex concilio enim Nicæno can. 13. præscribitur, quod eucharistia danda est omnibus, qui ad vitæ exitum veniunt.)*

„III. Recte facit 1., qui raro, v. gr. in paschate, dat communionem semifatuis, et qui debilem habent rationis usum, si saltem hunc cibum a profano distinguere norint, ut habent *Henriq. et Possev.* Idem fere dicendum est de surdis et mutis a nativitate (10). 2. Qui

(1) *(vide infra n. 301.)* — (2) *Laym. hic c. 4. n. 4; (vide dicenda n. 302. qu. 2.)* — (3) *de quibus vide Fill. t. 4. n. 166. et seq. (vide dicta n. 46.)* — (4) *l. 5. t. 4. c. 6.* — (5) *d. 8. de sac. s. 8. n. 189. (vide n. 49. et 50.)* — (6) *Tann. t. 3. qu. 5. d. 4.* — (7) *d. 4. c. 1. sp. 3.* — (8) *p. 310. n. 5.* (9) *p. 272. concl. 3.* — (10) *vide Laym. hic.*

„dat obsessis a dæmone, dummodo sine irreverentia possint sumere (1).

Dixi 3: *Si pastor sit.*

Unde resolves:

„1. Talis peccat graviter contra justitiam et charitatem, „si subditis in periculo mortis, licet peste infectis, non „det (2). Alius vero sacerdos, qui in tali casu, absente vel „nolente parocho, nollet dare, peccaret tantum contra charitatem, etsi secundum *Chapeauville* (3) mortaliter.

248. — „2. Pastor, ut eucharistiam opportune petentibus possit ministrare, tenetur eam asservare cum „lumine in ecclesia; nec licet alibi, ne in sacellis quidem nobilium vel choro monialium aut inter septa monasterii earum, ut habet *Trid.* (4) (nisi cum facultate „in solemni festo) in pyxide; quæ non necessario est „consecrata, licet, si consecrata non sit, debeat interius „vestiri vitta linea ex tela consecrata, ut ex *s. Thoma* „docent *Vasquez*, *Azor*, *Reginaldus* (5).

„3. Si ob graviter culpabilem negligentiam parochi vel „ejus, cui ista cura commissa est, integro die vel aliquot integris noctibus lumen non ardeat ante venerabile sacramentum, peccare eum mortaliter (secus, si per „horam tantum) docet *Quintanadv.* (6), item *Diana* (7), „licet *Marchantius* (8) obligationem et consuetudinem „tam universalem neget: uti et de lumine præferendo, „quando defertur sacramentum foras, atque ex causa id „posse omitti, ut cum defertur ad ægrum longe distantem, nec commode fieri potest cum lumine (9).

249. — Plura quæsita diversa et utilia ad praxim hic sunt resolvenda.

Quæritur 1., an in missa de *requiem* possit dari communio. Hic tria dubia occurrunt.

Dubitatur 1., an liceat communionem ministrare intra missam. Negant *Gavantus* (10) *et Croix* (11) ex decreto

(1) *ita Suar., Bon., Reg. (vide dicenda n. 303.)* — (2) *(vide d. n. 233.)* — (3) *q. 37. n. 2.* — (4) *sess. 15. de ref. c. 10.* — (5) *in praxi t. 2. lib. 29. c. 9. (vide de hoc dicenda n. 424. circa finem.)* — (6) *t. 4. s. 1. et 7.* — (7) *p. 9. t. 6. r. 34.* — (8) *in res. Pastor. t. 4. c. 5. q. 4.* — (9) *(vide dicta hic n. 241. v. ministrare.)* — (10) *part. 2. tit. 10. num. 6. lit. n.* — (11) *l. 6. p. 1. n. 492.*

S. C. rituum edito die 22. Jan. 1701. Sed affirmant merito *Pignat.* (1), *Quarti* (2) *et Merati* (3) *cum Castaldo et aliis pluribus.* Probatur ex Tridentino (4), ubi dicitur: *Optaret sacrosancta synodus, ut in singulis missis fideles adstantes eucharistiæ perceptione communicarent.* Nota: *in singulis missis;* ergo etiam in missis defunctorum. Item quia in canone etiam missalis defunctorum dicitur: *Ut, quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus et sanguinem sumpserimus etc.* Deinde ibidem inferius post communionem celebrantis sic habetur: *Si qui sunt communicandi, eos communicet, antequam se purificet.* Refertque *Merati*, hæc verba inserta fuisse in missali defunctorum tempore *Urbani VIII.*, qui hæc præscripsit inter cætera: *Communicando fra la messa de requiem si faccia lo stesso; ne si dia alcuna benedizione* *). Nec obstat decretum oppositum anni 1701. Nam asserit idem *Merati*, invenisse adnotatum in directorio ecclesiæ Genuensis anno 1715, quod, licet anno 1701 a S. C. vetita fuisset communio fieri in missis defunctorum, tamen ab eadem S. C. ex novis motivis prohibitum fuit extra dari copiam prædicti decreti. Deinde refert idem auctor, quod die 21. Martii 1711, reproposito hoc dubio, eadem S. C. censuit, præfatum decretum anni 1701 suspendendum esse. Hinc hodie ubique viget usus communionem dispensandi intra missam de *requiem;* imo hodie certum est licere ex decreto mox referendo.

Dubitatur 2., an in missa defunctorum liceat dare communionem ex particulis præconsecratis in alia missa. Affirmant *P. Merati* (5) *et Benedictus XIV.* (6), dicentes, opinionem oppositam aliorum nullo modo esse admittendam prout noviter adinventam, cum omnes auctoritates et rubricæ nunquam de hac limitatione verbum faciant. Nec refert, quod particulæ præconsecratæ non

(1) *t. 9. cons. 90. n. 38.* — (2) *p. 2. tit. 10. n. 6.* — (3) *l. c. in Gav. n. 28.* — (4) *sess. 22. c. 6.* — (5) *n. 30.* — (6) *de sacrif. missæ t. 9. l. 3. c. 18.*

*) Id est: Si intra missam de *requiem* communio datur, idem servetur, nec detur ulla benedictio. *Editor.*

spectent ad idem sacrificium; nam ad totum fructum sacramenti percipiendum sufficit, ut fideles de eadem victima participent. Supposititium autem pro certo reputat *Merati* quoddam decretum in contrarium, quod refertur in quodam Kalendario anni 1736. Dicit enim, ipse omnem diligentiam adhibuisse in evolvendis regestis S. C. R., in quibus nunquam potuit tale decretum invenire. — Sed his non obstantibus die 2. Septembris 1741 novum prodiit decretum S. C. R. in Aquensi, quo dictum fuit: *In missis defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, non ministretur eucharistia per modum sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem a custodia. Potest tamen ministrari per modum sacrificii, prout est, quando fidelibus præbetur communio cum particulis infra eamdem missam consecratis.* Hic autem notandum, quod antea die 21. Junii 1670 in Pritana aliud fuit decretum emanatum, nimirum: *Missæ defunctorum non possunt celebrari nisi cum colore nigro vel saltem violaceo.* His positis, nempe quod tantum in paramentis nigris prohibetur eucharistia ministrari, et alias permittitur celebrare missas de *requiem* in violaceis, infertur, licite posse in missis defunctorum, quæ celebrantur in violaceis, ministrari eucharistiam cum particulis præconsecratis, et insuper ministrari posse tam ante quam post missam.

Dubitatur 3., an communio possit ministrari a celebrante ante vel post missam defunctorum. Merito id negat *Merati;* quia extra missam nunquam in paramentis nigris est distribuenda communio, cum juxta rituale Romanum præscribatur in administratione eucharistiæ utendum esse stola coloris officio illius diei convenientis, vel saltem coloris albi, ut censet idem *Merati* cum pluribus DD. Quod etiam approbavit *s. Carolus* (1). Cæterum certum est ex *rituali Romano*, intra missas vivorum communionem populi statim post sacerdotis sumptionem fieri debere, nisi justa causa suadeat fieri ante vel post missam: uti si plurimi interessent, et suspicio esset, quod aliqui eorum missæ longioris tædio caperentur, ut docet *noster P. Benedictus XIV.* (2).

(1) *in syn. prov. 1. p. 1.* — (2) *de sacrif. miss. t. 9. l. 3. c. 18.*

250. — *Quæritur II.* Quid faciendum casu, quo decidat hostia? Primo tegendus est locus panno lineo mundo, et postea abluendus, ut præcipiunt rubricæ, quæ tamen non obligant sub gravi, ut notat *Pasq. apud Croix* (1), *Holzm.* (2), qui addit cum *Gob.*, *Pelliz.*, *Tamb. et Lohner ap. Croix l. c.*, ordinarie omitti posse ablutionem vestis aut barbæ ad evitandam turbationem populi. Locus vero, ubi incidunt species vini, semper debet ablui, cum ipsæ imbibantur, etsi non sit opus eas comburere. Si hostia decidat super ubera mulieris, non debet sacerdos ipse auferre, sed ipsa mulier manu abstrahat et reponat in ciborio (3).

251. — *Quæritur III.* Quid faciendum de fragmentis hostiarum? In rubrica missalis (4) sic habetur: *Si deprehendat* (sacerdos) *post sumptionem corporis et sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint sive magnæ, quia ad idem sacrificium spectant.* Et hoc non solum immediate post missam, ut commune est apud *Croix* (5), sed etiam, si sacerdos sit in sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris, ut dicunt *ibid. Gobat*, *Granada*, *Diana etc.*, ac consentit *Bened. XIV.* (6) *contra Lugo* (7). Idque posse fieri dicunt *Tamb. et March. ib.*, etiamsi fragmenta illa sint reliquiæ alterius sacrificii; quia (ut ajunt) omnes missæ censentur unum specie sacrificium; et hoc probabile putat *Cont. Tourn.* (8); sed melius id negant communiter *Caj.*, *Sylv.*, *Nav.*, *Vasq. et Bon. ap. Cont. Tourn.*; item *Lugo* (9) *ac Croix* (10) *cum Suar. et Tann.*; nisi adsit periculum irreverentiæ; alias non licebit, tum quia ex rubrica ut supra sacerdos non potest sumere reliquias post ablutionem, nisi eas tantum, quæ *ad idem sacrificium spectant;* tum quia sumptio reliquiarum alterius sacrificii non pertinet ad illius perfectionem, sicut sumptio reliquiarum ejusdem sacrificii. Dictum est: *adhuc indutus;* nam si sacerdos jam se exuerit vestibus sacris, tunc censet præfatus *Benedictus XIV. l. c.* cum

(1) *l. 6. p. 1. n. 494.* — (2) *n. 87.* — (3) *Croix n. 495. cum Gob., Pasq. et Lohner.* — (4) *tit 7. n. 2.* — (5) *l. 6. p. 1. n. 496.* — (6) *de sacr. missæ l. 3. c. 17. n. 5. et 6.* — (7) *d. 15. n. 82.* — (8) *de euch. cap. 6. art. 2. sect. 1. dub. 1. v. hæc opinio.* — (9) *l. c. n. 81.* — (10) *n. 497.*

clero Patavino, reliquias vel reponendas in tabernaculo, si adsit, vel reservandas alteri sacerdoti celebraturo eodem mane; alioquin ab eodem, qui celebravit, esse sumendas.

Hic autem *advertendum 1.*, quod, si sacerdos deferat communionem infirmo in valetudinario, et remaneant reliquiæ in patena vel calice, poterit sacerdos eas sumere, si adhuc sit sacris indutus vestibus, ut ajunt *Pal.*, *Tamb. et Burgh. ap. Croix l. c.* Bene vero poterit etiam eas dare infirmo statim post particulam ipsi traditam; quia tunc censetur moraliter una communio, prout recte dicunt idem *Tambur.*, *Burgh. cum Marchino ib. et Lugo* (1), qui testatur, sic usum ferre, ut post communionem ægri abluatur pyxis et ablutio ipsi tradatur. *Item advertendum* id, quod additur in prædicta rubrica *n. 3: Si vero relicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo reponat; si hoc fieri nequit, sequenti sacerdoti sumendam relinquat; si neutrum fieri possit, in ipso calice decenter conservet; quod si non habeat, quomodo honeste conservetur, potest eam ipsemet sumere.* Particulæ autem inventæ extra corporale in dubio, an sint consecratæ, sumendæ sunt etiam post ablutionem *), ut dicunt *Bon.*, *Henr. et Gob. ap. Croix n. 498.*

252. — *Quæritur IV.*, quanam hora possit dispensari communio. *Respondetur:* Per se loquendo, qualibet diei hora dispensari potest; quia circa hoc nulla adest prohibitio; ita communiter docent *Palaus* (2), *Ronc.* (3), *Salm.* (4) *cum Ang.*, *Coninch. et Fag. ac Bon.* (5) *cum Sylv.*, *Sa*, *Tab.*, *Azor*, *Possev.*, *Henr. et Suar.* (6), ubi affert *s. Ambrosium* dicentem, suo tempore fuisse consuetudinem celebrandi et dandi communionem circa finem diei. Diximus: *per se loquendo;* nam, ut dicunt omnes AA. citati, non licet eucharistiam ministrare noctu vel sub vesperis (id est in extrema diei parte) tum propter scandalum, tum propter hodiernam ecclesiæ consuetudinem; contra *Aversa ap. Croix* (7), qui dicit, esse

(1) *d. 15. n. 80.* — (2) *punct. 16. n. 3.* — (3) *c. 4. q. 6.* — (4) *de euch. c. 8 p. 3. n. 38.* — (5) *q. 7. p. 1. n. 14.* — (6) *3. p. d. 80. sect. 4. in fine.* — (7) *l. 6. p. 1. n. 493.*

*) Sed melius esset (ut ait *s. Alph.* in hom. ap. tr. 15. n. 18) cum eadem ablutione. *Editor.*

quidem congruum, ut communio fiat mane, sed licere etiam sub vesperis; sed hoc tantum admittunt *Pal. l. c. cum Coninchio, Tamb. cum Sa et Suarez ac Jordan. ap. Croix l. c.*, si accedat aliqua specialis causa: et hoc probabile videtur, si fiat sub vesperis; nam intempesta nocte puto cum *Salm.* (1) *et Bon.* non licere, nisi in solo casu necessitatis.

Sic etiam non licet dare communionem in missa nativitatis Domini, quæ dicitur media nocte, ex decreto S. C. R. (2), nec in die parasceves ex decreto ejusd. S. C. die 19. Febr. 1622 (3). Et licet hoc decretum in registris non reperiri testetur *Merati*, tamen S. R. concilii die 12. Febr. 1679 (4) mandat ordinariis, *ut circa communionem in feria sexta in parasceve missalis rubricæ et ecclesiæ Romanæ usus servetur.* Ex quo recte infert noster Pontifex, vetitam esse tali die communionem, tum quia in rubrica missalis feriæ V. dicitur, debere asservari quasdam particulas pro infirmis, et sic sani excluduntur; tum quia juxta Romanam consuetudinem feria sexta non distribuitur eucharistia. In die autem sabbati sancti nullum adest decretum prohibens communionem; at *Macrus* (5) ait: *In missa sabbati sancti non dicitur ea antiphona, quæ appellatur* communio, *quia non fiebat populi communio, quæ nunc quidem facienda esset.* Hæc tamen ratio non suadet; nam perdoctus *P. Merati* (6) *cum Grancolas, Moretto et aliis* satis probat, quod olim in missa sabbati sancti omnes communicabant, non solum parvuli, sed etiam reliqui fideles, ut patere dicit ex quodam antiquo *ordine Romano*, ubi legitur inter cætera: *Omnes communicent.* Additque cum *Gavanti, Grancolas et Durando*, non ob aliud hodie omitti *communio* et *postcommunio*, nisi quia loco earum suffectæ sunt vesperæ, quæ gratiarum actio potius dicendæ sunt quam officium vesperarum. Non habemus igitur, ubi vetita sit communio in tali die; unde ait *Viva* (7), quolibet die permitti susceptionem eucharistiæ, excepta feria sexta parasceves: imo notum

(1) *cit. n. 38. in fine.* — (2) *apud Bened. XIV. t. 9. l. 3. c. 18.* — (3) *ap. Gavant. tit. 9. §. 4. n. 25.* — (4) *ap. Bened. XIV. loc. cit.* — (5) *in vocabulario eccl.* — (6) *p. 4. tit. 10. n. 56.* — (7) *de euch. qu. 4. art. 9. n. 1.*

est, quod in pluribus ecclesiis regni et urbis Neapolis, ac præsertim in ejus cathedrali, communio post missam solemnem populo ministratur.

253. — *Quæritur V.*, quoties parochus teneatur ministrare eucharistiam suis ovibus. Aliqui dixerunt, parochum teneri tantum tempore præcepti et in articulo mortis (1). Sed communiter hi rejiciuntur ab aliis, qui docent, teneri ministrare, quoties oves rationabiliter et opportune petunt. Ita communiter cum *Bus.* (2) *Soto*, *Suar.*, *Fill.*, *Pal.*, *Dic.*, *Vasq.*, *Azor et alii cum Salm.* (3). Ratio, quia pastori incumbit providere, non solum, ut oves adimpleant præcepta, sed etiam, ut habeant ea, quæ valde prosunt suo profectui.

254. — *Quæritur VI.* Quid sentiendum de usu quotidianæ communionis? Male quidem locuti sunt aliqui, qui dixerunt, communionem quotidianam suadendam, imo præcipiendam esse omnibus illis, qui sunt in gratia. Licet enim *s. Augustinus* dixerit: *Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit;* subjungit tamen: *sic vive, ut quotidie mereris accipere.* Hinc dicit *s. Thomas* (4): *Requiritur, ut cum magna devotione et reverentia... accedat...; sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt..., non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere.* Unde merito damnata fuit ab *Innoc. XI.* prop. 56., quæ dicebat: *Frequens confessio et communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Melius dicere debebant: *est nota reprobationis.*

Nimis rigorose e converso alii sentiunt de quotidiana vel frequenti communione, qui ab illa animas arcent, si hæ valde extraordinaria puritate et fervore non polleant. Damnata enim fuit prop. 23. ab *Alex. VIII.*, quæ dicebat: *Similiter arcendi sunt a sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus et omnis mixtionis expers.* Nec mirum, si aliquis magister antiquus cum rigore de hoc sit locutus; tunc enim temporis usu vigebat talis rigor, qui hodie non viget. Ideo super hoc puncto sedulo attendendum est ad decretum S. C.

(1) *ita Sylv. et Rich.* — (2) *n. 245.* — (3) *c. 9. n. 29.* — (4) *p. 3. q. 80. a. 10.*

editum anno 1679 et approbatum a Pontifice *Innoc. XI.*, prout in extensum refertur a *Croix* (1), ubi inter alia primo loco dicitur, usus frequens vel quotidianus eucharistiæ semper fuisse in ecclesia approbatus a sanctis patribus; sed ratione diversitatis conscientiarum nihil de ipso constitui posse. Deinde pronuntiatur sic: *Frequens accessus* (ad eucharistiam) *confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate et frequentiæ fructu et ad pietatem processu laicis negotiatoribus et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt.*

Postea additur: *In hoc igitur pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti aut quotidiana sumptione, unica præcepti formula deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur. Sed magis, quid singulis permittendum, per se aut parochos seu confessariós sibi decernendum putet* (loquitur de episcopo); *illudque omnino provideat, ut nemo a sacro convivio, sive frequenter sive quotidie accesserit, repellatur.*

Denique concluditur, quod *episcopi, ubi viget hujusmodi devotio* (id est usus frequentis communionis), *pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi, adhibito prudentiæ et judicii temperamento, alere debebunt.*

Quoad hoc pontificium decretum *notandum est 1.*, præcipi ibi, quod episcopi, et tanto minus parochi, quamvis possint alicui ex suis ovibus in particulari taxare communiones, minime tamen generaliter pro omnibus dies communionis præscribere possunt. Imo providere debent omnino, ut nemo repellatur a frequenti vel quotidiana communione, cujus usum ipsi juxta prudentiæ regulas potius alere tenentur.

Notandum 2., ibi præcipi, ut talis usus frequentis sive quotidianæ communionis (etiam pro negotiatoribus et conjugatis) relinquatur arbitrio confessariorum, qui juxta conscientiarum puritatem et profectum communionis præscribant. Hinc dicendum, quod confessarius, præsertim ex fructu frequentiæ et ex desiderio pœnitentis regulam sumere debeat augendi vel minuendi usum communionis (2).

(1) *n. 665.* — (2) *vide, quæ de hoc puncto fusius dicemus in praxi confessariorum* §. *ultimo.*

An autem dispensans eucharistiam in mortali peccet mortaliter; vide *n. 35.*, ubi sententiam affirmativam amplexi sumus.

DUBIUM II.

DE SUBJECTO SEU SUSCIPIENTE EUCHARISTIAM.

ARTICULUS I.

Quæ requiratur in eo dispositio animæ.

255. *De præcepto præmittendi confessionem ad communionem.*
256. *Qu. I., an hoc præceptum sit divinum vel ecclesiasticum.*
257. *Qu. II., an, qui post confessionem recordatur mortalis, teneatur ante communionem illud confiteri. Qu. III., an teneatur conteri.*
258. *Quid, si sacerdos dubitat de peccato commisso?* Remissive ad n. 474. de sacram. pœnitentiæ.
259. *Non excusat a confessione celebritas, devotio aut paupertas.*
260. *Excusat vero 1. periculum mortis et necessitas ministrandi viaticum; 2. scandalum aut nota infamiæ. Quid, si deferatur viaticum infirmo, qui nequit tam cito explere confessionem?*
261. *Quid, si populus aut ipse sacerdos deberet carere missa vel communione paschali?*
262. *Quid, si sacerdos inter celebrandum graviter peccet vel recordetur peccati præteriti, an teneatur confiteri, si possit. Et an teneatur missam deserere, si nequeat confiteri.*
263. *Quid, si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium?*
264. *Quando censeatur deesse copia confessarii: et quæ distantia confessarii excuset. Quid, si non adsit nisi sacerdos simplex vel confessarius excommunicatus etc.?*
265. *Qu. I. Quid, si sacerdos habeat peccatum reservatum, et desit confessarius habens facultatem? Qu. II., an tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata quam non reservata. Qu. III. Quid, si habeat excommunicationem reservatam.*
266. *Qu. IV. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimum? Qu. V., an ad illud teneatur sacerdos celebrans sacrilege.*
267. *Qu. VI., an celebrans confessus et oblitus peccati. Qu. VII., an sacerdos non confessus, qui meminit peccati post consecrationem.*

268. *Qu. VIII., an præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos.*
269. *Effectus eucharistiæ.*
270. *Qu. I., an accedere ad eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale. Qu. II., an communicans cum veniali actuali peccet venialiter et fructum amittat.*

255. — „Resp. Qui est in mortali, tenetur sub mor„tali ante sumptionem eucharistiæ confiteri, nisi sit ne„cessitas celebrandi vel communicandi, et confessarius „desit" *(Utrumque enim concurrere debet ad excusandum a confessione, ex Trid.)*. „Ita *Trid. sess. 13. c. 7.* „*et can. 11.*, ubi contrarium docentes excommunicantur de„facto. Fundatur autem in illo 1. *Corinth. 11, 28.*: *Pro„bet autem seipsum homo etc.* Et parum refert ad praxim, „utrum tantum sit præceptum ecclesiasticum, an tantum „divinum, quod est probabilius, ut docent *Suar.*, *Fil„liuc. et alii communiter.*

„Dixi 1: *In peccato mortali;* tum quia eucharistiæ „delet venialia ex opere operato: tum quia venialia (esto „comitentur, imo reddant venialiter malam ipsam sum„ptionem) non ponunt obicem gratiæ sanctificanti. Quod „si tamen multa sint et intra genus suum gravia, de „quibus nulla pœnitentia concipitur, actualem devotionem „et fructum majorem impediunt (1).

256. — *Quæritur I.*, an hoc præceptum præmittendi confessionem ad communionem sit divinum vel ecclesiasticum. In *Tridentino* (2) sic habetur: *Præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus:* Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum:* Probet seipsum homo. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere debeat.* Super autem his verbis alii, ut *Nav.*, *Med.*, *Palac. ap. Pal.* (3), dicunt,

(1) *Suar., Laym. et alii.* — (2) *sess. 13. c. 7.* — (3) *p. 12. n. 2.*

præceptum confessionis esse tantum ecclesiasticum, idque inferunt ex verbis illis: *Communicare volenti revocandum est in memoriam ejus* (nempe Apostoli) *præceptum.* Ergo concilium non agnovit, præceptum illud esse Christi, sed Apostoli. Communis tamen et vera sententia, quam tenent *Suarez* (1), *Palaus* (2), *Lugo* (3), *Conc.* (4), *Cont. Tourn.* (5) *et Salm.* (6) *cum aliis*, docet, præceptum hoc esse divinum. Ratio, quia ex una parte constat, quod ex præcepto Christi præmittenda sit probatio, dum Apostolus testatur, illud a Domino accepisse; ex alia parte ex eodem concilio clare patet, quod hæc requisita probatio sit confessio; nam licet to *ejus præceptum* referatur ad Apostolum, ut probabilius intelligit *Lugo*; tamen concilium non dixit, hoc præceptum confessionis ab ecclesiastica consuetudine introductum fuisse, sed per eam tale præceptum fuisse declaratum; unde ex præcepto divino confessio jubetur. Neque huic obstat, quod dicatur præceptum Apostoli; quia revera est præceptum Christi per Apostolum promulgatum.

257. — *Quæritur II.*, an, si quis post confessionem recordetur alicujus peccati mortalis inculpabiliter obliti, teneatur ante communionem illud confiteri. Et casus est, quando per dolorem universalem peccatum jam sit indirecte remissum.

Prima sententia inter DD. communissima affirmat, et hanc tenent *Lugo* (7), *Suar.* (8), *Pal.* (9), *Bon.* (10), *Conc.* (11), *Nat. Alex.* (12), *Tamb.* (13), *Diana* (14), *Croix* (15) *et Salm.* (16) *cum Coninch. etc.* Ratio, quia id videtur expresse præceptum in *Tridentino* (17) ex verbis illis supra relatis: *Ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere debeat.* Ergo, qui ante communionem est conscius peccati obliti, debet ex præfato præcepto illud ante com-

(1) *d. 66. sect. 3.* — (2) *l. c. n. 3.* — (3) *d. 14. n. 69.* — (4) *p. 337. n. 2.* — (5) *de euch. cap. 6. art. 3. concl. 4. v. atque hinc.* — (6) *de euch. c. 7. p. 3. n. 25.* — (7) *d. 14. n. 126.* — (8) *d. 66. sect. 3.* — (9) *p. 11.* — (10) *p. 1. n. 17.* (11) *p. 335. n. 6.* — (12) *ar. 2. §. 1.* — (13) *de commun. c. 1. §. 8. n. 62.* — (14) *p. 9. tract. 3. r. 4.* — (15) *n. 539.* — (16) *de euch. c. 7. p. 3. n. 30.* — (17) *sess. 13. c. 7.*

munionem confiteri. Tanto magis, quia tale præceptum sic explicatur ab universali ecclesiæ praxi. Excipiunt tamen communiter, ut dicunt *Conc.* (1), *Cont. Tourn.* (2), *Bon.* (3) *cum Suar., Coninch., Reg. etc. ac Tamb.* (4) *cum Henr. et Vict.* casum, si sine periculo scandali vel infamiæ quis non possit confiteri, puta si celebret, vel sit jam in scamno communicantium, a quo non valeat recedere sine nota. Hic tamen sedulo advertendum cum *Bon.* (5), quod scandalum tunc dicitur, quando datur occasio detrahendi vel temere judicandi; non vero, quando datur solum occasio admirationis.

Secunda sententia vero negat, et hanc tenent *Garcia* (6), *Præpos.* (7), qui saltem speculative loquendo eam enixe tuetur, *Hieronymus Ferrantinus* (8), item *Honorius et Fabri* (9), ac probabilem putant *Cornejo et Regin.* (10), atque mordicus eam novissime tuetur perdoctus *Cont. Tournely* (11) *cum Arriaga, Gibert et Pontas*, dicens, primam sententiam nulla niti ratione probabili. Scio, quod *Diana*, qui, licet in seligendis sententiis ut plurimum in benignam partem declinet, et non raro declinat plus quam par est, tamen in præsenti quæstione suæ benignitatis oblitus hanc secundam sententiam omnino improbabilem vocat, refertque, jussu inquisitionis hispanicæ expunctam eam fuisse ab operibus patris *Cornejo*. Sed hoc non obstante, spectato intrinseco fundamento, hæc sententia (salvo meliori sapientiorum judicio, quibus me submitto) mihi videtur cum *Cont. Tourn.* omnino rationi consentanea. Ratio, quia, qui confessionem communioni præmisit, jam implevit præceptum confessionis, vi cujus peccatum oblitum jam est indirecte remissum, et pœnitens jam probatus existit. Quamvis autem teneatur ipse peccatum illud deinde clavibus subjicere ante mortem, vel quando urgebit præceptum confessionis, minime tamen constat ex Tridentino, adesse præceptum, ut statim ante communionem de illo confiteatur. Dices: In concilio jubetur, ut conscius peccati non communicet nisi præmissa con-

(1) *p. 343. n. 18.* — (2) *l. c. post concl. 4.* — (3) *l. c. n. 18.* — (4) *n. 63.* — (5) *d. 4. q. 6. p. 1. n. 19.* — (6) *in sum. tr. 3. diff. 5. dub. 1. p. 5. n. 50.* — (7) *q. 80. a. 5. dub. 3. n. 15.* — (8) *de scand. q. 10.* — (9) *apud Croix n. 539.* — (10) *apud Diana l. c.* — (11) *ibid. v. quær. 2.*

fessione, quantumvis sit contritus; ergo, qui recordatur peccati obliti ante communionem, debet necessario illud confiteri. Sed respondetur, quod in Tridentino ibi tantum præcipitur, ut pœnitens accedat ad communionem justificatus non per solam contritionem, sed etiam per confessionem; at hic jam est etiam per confessionem justificatus, ideoque non tenetur statim ante communionem iterum confiteri. Praxis autem fidelium, quæ opponitur, non est habenda ut regula certa obligationis, sed potius ut pius et laudabilis usus, quem ego etiam quam maxime, præcisis circumstantiis, suadendum puto; nihilominus illustrissimus et doctissimus magister meus *D. Julius Torni* et alius theologus, examinator synodalis in urbe Neapoli, in re morali valde versatus, cum aliis doctis recentioribus a me consultis mihi affirmarunt, hanc secundam sententiam esse valde probabilem.

Quæritur III., an talis pœnitens, qui recordatur peccati mortalis, inculpabiliter obliti in confessione, et qui confiteri vel nequeat vel nolit juxta mox allatam sententiam in præcedenti quæstione, teneatur ante communionem actum contritionis elicere. Affirmat *Medina apud Lugo* (1), *et a Diana* (2) citantur pro hac sententia etiam *Reg.*, *Suar. et Graffius;* sed dicunt *Lugo l. c. et Escobar.* (3), nequaquam invenisse loca, ubi AA. præfati hanc sententiam docuerint. Alii vero, ut *Lugo* (4), *Holzm.* (5), *Escob* (6) *cum Præpos. et Gran. ac Cont. Tourn.* (7) *cum Sylvio et Quarti*, primam sententiam communiter rejiciunt; hac quidem nixi ratione, quia homini integre justificato (ut supponitur) sufficit justificatio sua; nec ullum apparet fundamentum, unde et ad quid hæc contritio requiratur: non ex præcepto, quia hoc nullibi invenitur præscriptum; non ad delendum peccatum, quia hoc jam deletum est per confessionem antea factam.

258. — „1. Qui dubitat, an peccarit mortaliter vel an „mortale sit rite confessus, tenetur ante communionem „confiteri. Ita *Bon.* (8) *ex Sanch., Reg., Suar. et aliis.*" *(Sed vide dicenda de sacramento pœnitentiæ n. 474.)*

(1) *d. 14. n. 121.* — (2) *p. 2. tr. 14. r. 48.* — (3) *l. 20 de euch. prob. 56.* — (4) *n. 122.* — (5) *de præc. eccl. tr. 1. n. 69.* — (6) *n. 290.* — (7) *l. c. v. quær. 3.* — (8) *d. 4. q. 6. p. 1.*

259. — „Dixi 2.: *Nisi sit necessitas* (non quæcumque, „v. gr. festi celebritas, vel magna devotio, ut quidam „volunt);" *(et ita sentit Armilla; sed oppositum tenendum cum Bus. et Salm.* (1) *cum Suar., Led., Fill., Bonac. et communissima. Sicut neque excusat paupertas sacerdotis celebraturi, nisi esset valde gravis, ut ait Croix* (2) „sed gravis sive urgens, qualis esse censetur in sequen„tibus casibus, præmissa tamen semper contritione; ad „quam tunc teneris, nisi de peccato, quod occurrit, fueris „ante contritus (3).

260. — „1. Periculum mortis, vel ut consecretur hostia „pro morituro. *Suar., Coninch., C. de Lugo* (4)" *(cum Conc.* (5) *et Cont. Tourn.* (6) *et Antoine* (7).

„2. Si sacrificium vel communio non possint omitti abs„que gravi infamia vel scandalo. Iidem *AA.*" *(cum Conc. et Cont. Tourn. ll. cc.; modo confessarius desit; vel si confessio ob angustiam temporis perfici non possit, ut Tamb.* (8) *cum Granado, quo casu recte ait Cont. Tourn.* (9), *quod, si infirmus sit in imminenti periculo mortis, tunc confessarius audiat peccata graviora et illum absolvat, imposita illi obligatione perficiendi confessionem, si convaluerit: si vero absit tale periculum, tunc censet Cont. Tourn., quod sacerdos conetur, ut infirmus eliciat contritionem et det communionem, si sine infamia non possit communio omitti. Sed melius dicunt Ronc.* (10) *et Sporer* (11) *et Tamb.* (12) *probabile putat, posse tunc dimidiari confessionem sub eadem obligatione, illam postea perficiendi.)*

261. — „3. Si parochus debet celebrare ex officio, ut „populus sacrum audiat: *ibid.*" *(nec adsit alius, qui celebret, ut notat recte Palaus* (13), *Antoine l. c. et Salm.* (14)*: et non possit parochus omittere celebrationem sine infamia.)* „Ob quam causam etiam alteri, qui non est „parochus, id licere putat *Diana* (15) *cum aliis undecim*

(1) *de euch. c. 7. p. 3. n. 42.* — (2) *n. 535.* — (3) *Præp., C. de Lugo d. 14. sect. 6. n. 132.* — (4) *d. 4. s. 5. n. 107.* (5) *p. 343. n. 18.* — (6) *de euch. c. 6. art. 3. concl. 4. v. dico 2.* — (7) *p. 485.* — (8) *de comm. c. 1. n. 36.* — (9) *ibid. v. quæres 1.* — (10) *de pœn. c. 3. q. 1. r. 2.* — (11) *eod. tit. n. 466.* — (12) *n. 37.* — (13) *n. 7.* — (14) *de euch. c. 7. p. 3. n. 52.* — (15) *p. 9. t. 3. r. 9.*

ontra Palaum, Aversam etc.," *(qui verius contradicunt um Salm.* (1), *Lugo* (2) *et Ronc.* (3)*: quia populus sacrum non audiendo tunc minime peccaret.)*

„4. Si urgeat præceptum de annua communione, ut „docet *Henriq.*, et probabile putat *Præpositus:* vel si „sacerdos non possit audire missam, nisi celebret, ut „habent *Henriq. et Soto*, *Diana* (4), nec improbat *C. Lugo l. c.* Probabilius tamen videntur docere *Coninch.*, „*Sa*, *Suarez et alii*, cessante scandalo et infamia præ„stare tunc sacrum et communionem etiam paschalem „intermittere, eo quod hæc præcepta non obligent, quando „non possunt impleri convenienter juri divino." *(Quoad missam audiendam licite posse sacerdotem celebrare, tenent Sylv. et Palud., ac probabile putant Suar., Lugo et Fill. apud Salm.* (5)*: sed melius contradicunt Cont. Tourn.* (6), *Lugo* (7), *Conc.* (8) *cum Suar., Laym. et Bon.; quia præferendum est præceptum divinum ecclesiastico. Quoad communionem vero Pal.* (9) *cum Soto, Palud. etc., de Lugo* (10) *cum Coninch., Henr. et communi, ut asserit, affirmant, posse fieri communionem sine confessione; sed negat Cont. Tourn.* (11) *et Salm.* (12) *cum Suarez et Reginaldo; quia præceptum annuæ communionis non obligat, quando nequit impleri debito modo. Utraque est probabilis.)*

262. — „5. Si sacerdos post consecrationem committat „mortale, vel ante commissi recordetur, tenetur elicita „contritione sacrificium prosequi: si vere id fiat ante „consecrationem, et præsertim ante canonem, debet con„fiteri, si absque nota infamiæ potest, vel recedere, ut „docent *Sylv.*, *Nav.*, *Diana et alii contra Sot. et Henriq.*, „qui negant, teneri ob honorem sacrificii; putantque, pra„ctice esse probabile, *Laym. et Bon.*, eo quod vix sine „aliqua nota confessio decenter fieri posset; nisi forte „in missa solemni, sub cantu vel concione: quo casu „tenebitur confiteri, ut notat *Sylv.* Quod si vero nec „contritionem possit elicere, secundum communem senten-

(1) *ibid. n. 63.* — (2) *d. 14. n. 11.* — (3) *qu. 3.* — (4) *r. 63. et 64.* — (5) *ibid. n. 54.* — (6) *l. c. v. 1. non præponderat.* — (7) *d. 14. n. 115.* — (8) *p. 345. n. 26.* — (9) *p. 12. n. 7.* — (10) *n. 116.* — (11) *ibid. v. 2. nec præpond.* — (12) *ibid n. 55.*

„tiam esset confitendum vel desistendum: licet *Vasq.* (1) „*et Hurt.* (2) putent, probabile esse, saltem non peccatu„rum mortaliter, quando non potest sine nota recedere; „intellige, si conatus sit elicere, vel fecit, quod potuit. „*Vide Dian.* (3), *C. de Lugo* (4), ubi idem docet. Notat „autem *Diana ex Præpos.*, satis esse, si quis bona fide „putet, se esse contritum, licet subdubitet.

Hic *dubitatur 1.*, an sacerdos, qui inter celebrandum recordatur peccati mortalis, teneatur ante consecrationem, et præsertim ante canonem interrumpere missam, accersendo confessarium, ut confiteatur, si possit sine nota. Negant *Leand. et alii apud Diana* (5), et dicunt, sufficere, ut conteratur, quia præceptum præmittendæ confessionis intelligendum videtur ante communionem inchoatam; non enim decet sacrificium incœptum abrumpere. Sed melius distinguunt *cum Bus. Suarez* (6), *Lugo* (7), *Pal.* (8) *cum Vasq. et Bon. et Salm.* (9) *cum Coninch. et aliis multis*, et dicunt, quod, si sacerdos recordetur peccati post consecrationem, tunc missa non est interrumpenda, ut docet etiam *d. Thomas* (10), et expressum habetur in *rubrica de defect.* (11). Si vero recordetur ante consecrationem, et præsertim ante canonem, tunc debet confiteri, si possit; quia, cum talis pars sit extrinseca sacrificio, bene potest missa interrumpi ob hanc rationabilem causam, uti fieri solet etiam ob concionem vel oblationes populi.

Dubitatur 2., an sacerdos eo casu ante consecrationem, si nequeat confiteri, teneatur etiam missam deserere. Negant *Pal. l. c.*, *Suar.* (12) *cum s. Bonav.*, *Vict. etc. ac Nav.* (13), ubi ait, quod sacerdos peccatum *advertens post inchoatam missam non debet desistere*, *etiamsi absque scandalo posset.* Ratio, quia, licet illa prior pars non sit de substantia sacrificii, est tamen ex institutione conjuncta sacrificio per modum unius actionis sacræ, et ideo, postquam est inchoata, debet absolvi. Sed probabilius

(1) *in 3. p. t. 3. d. 207. n. 3.* — (2) *de euch. d. 8.* — (3) *p. 4. t. 4. r. 98.* — (4) *d. 9. s. 2. n. 8.* — (5) *p. 3. tract. 4. r. 77.* — (6) *d. 67. sect. 4.* — (7) *d. 14. n. 113.* — (8) *p. 12. n. 7.* — (9) *de euch. c. 7. p. 3. n. 49. et 50.* — (10) *3. p. qu. 83. art. 6. ad 2.* — (11) *t. 8. n. 4.* — (12) *d. sect. 4.* — (13) *c. 25. n. 76.*

firmant *Lugo* (1) *et Cont. Tourn.* (2) *cum Sylvest., Syl- etc. ac d. Thoma* (3), ubi dicit, hanc opinionem esse tiorem. Idque confirmat rubrica (4), ubi sic habetur: *si ante consecrationem recordetur sacerdos, se esse in eccato mortali, aut se esse excommunicatum vel suspen- um, aut locum esse interdictum, si non timetur scan- alum, debet missam incœptam deserere.* Dixi: *proba- ilius*, non certe; nam certum non est, an rubrica sub erbo *debet* imponat præceptum grave. Cæterum bene dvertunt *Cont. Tourn. et Pal. l. c. cum Vasq. et Laym.*, uod eo casu vix nota infamiæ vitari poterit.

263. — „6. Si in scamno communicantium recorderis peccati mortalis, quod oblitus es confiteri, nec sine nota aut scandalo gravi possis recedere, ut habent *Nav., Fill., Reg., C. de Lugo* (5) *et alii*" *(cum Salm.* (6) *et ommuni* (7). „Porrigenti autem eucharistiam confiteri non expedit nec decet, quo casu, etiamsi ne possis quidem elicere contritionem, excusat a peccato *Hurt. l. c.*" *modo coneris conteri, ut Vasq., Lugo etc. ap. Croix* (8). *Sed vide dicta hoc lib. 6. n. 33.)* „Imo quidam DD. apud *Henr.* excusant laicum ante confessum, etiam præcisa nota et scandalo non recedentem; eo quod is dicatur justificatus et probatus per confessionem. Quam sententiam probat *Tambur.* (9), potestque servire pro scrupulosis (10).

264. — „Dixi 3: *Et desit confessarius;* deesse autem censetur non, ut quidam volunt, si absit is, cui solet et cuperet confiteri, vel cui devotius aut utilius con- fiteretur: neque etsi religiosus non possit nisi sæcu- lari confiteri peccata gravia, cum aliqua infamia reli- gionis (11); sed in sequentibus casibus:

„1. Si nullus sit præsens, absentem vero sine magna difficultate (spectata tum debilitate, ætate et negotiis personæ, tum aliis circumstantiis, ut aëris, brevitatis

(1) *d. 14. n. 113.* — (2) *de euch. cap. 6. art. 3. concl. 4.* — (3) *3. p. q. 83. art. 6. ad 2.* — (4) *3. p. tit. 8. n. 4. et 5.* — (5) *l. c. n. 112.* — (6) *de euch. c. 7. p. 3. n. 47.* — (7) *(vide dicta n. 258.)* — (8) *n. 517.* — (9) *in exp. com. c. 1. §. 8.* — (10) *vide Regin. lib. 29. n. 105., Bon. d. 4. p. 10., Escob. t. 7 c. 6. (vide dicta n. 257.)* — (11) *Amicus, Diana p. 9. t. 3. r. 13.*

„temporis) adire non possis (1)." *(Hinc quodcumque grave incommodum excusat. Salm.* (2) *cum Pal., Vasq. et aliis passim. Excusare etiam distantiam confessarii causa itineris duarum horarum dicit Gobat cum Marchantio; Rhodes unam leucam, id est tria milliaria; Canus autem ait, sufficere iter quinque quadrantium; ita apud Croix* (3), *qui recte ait cum Aversa et Dic., hoc judicandum ex circumstantiis; inde ait Pal.* (4), *quod aliquando, spectata imbellicitate sacerdotis et brevitate temporis, in quo celebrare debet, poterit excusare adhuc distantia 50 passuum).*

„2. Si non adsit, nisi ignarus idiomatis, vel carens „jurisdictione, vel excommunicatus, vel non approbatus, „vel cui non possis confiteri sine gravi damno tuo vel „alieno, vel si habeas peccatum tantum reservatum, nec „pateat aditus ad superiorem; vel superior semel ite„rumque per pium confessarium rogatus negaverit potesta„tem absolvendi (5). Limitat autem *Diana* (6), si absque „gravi nota prætermittere non possis (7). Requiritur ta„men in his etiam casibus contritio et propositum con„fitendi: imo ex præcepto *Tridentini* sacerdos, qui in „tali casu celebravit, tenetur prima occasione confiteri. „Quod præceptum extendendum non videtur ad laicos, „vel sacerdotes, communicantes tantum, ut contra *Nav.* „*et Fagund.* docent *Sylvius, Diana et Bonacina* (8).

265. — Hic plures oportet quæstiones enucleare.

Quæritur 1., an, qui habet peccatum reservatum, et non habet copiam confessarii habentis facultatem, teneatur confiteri apud inferiorem, ut possit communicare. Si iste nullum aliud mortale habeat nisi reservatum, conveniunt DD., non teneri ad confessionem, sed sufficere, ut conteratur (9). Censent tamen *Lugo et Bon. ll. cc. cum Suar., Bon., Nugno et Reg.*, quod eo casu sacer-

(1) *Bon. loc. cit. n. 30. ex Suar., Coninch. etc.* — (2) *de euch. c. 7. p. 3. n. 32.* — (3) *n. 354.* — (4) *p. 12. n. 6.* — (5) *Tamb. in exped. com. c. 1. §. 6. ex Fag.* — (6) *p. 9. t. 3. r. 15.* — (7) *ita Sylv. et alii.* — (8) *d. 3. q. 6. p. 1.* — (9) *ita Lugo de euch. d. 14. n. 87. in fine, Bon. eod. tit. d. 6. p. 1. n. 31., Pal. p. 12. n. 6., Elbel conf. 14. n. 102., Suar. 3. p. d. 63. s. 4. q. 80. a. 5. cum Palud., Arm. et Adria. ac Salm. de euch. c. 7. p. 3. n. 37. cum Con. Reg. et Led.*

dos, advertens, se non habere contritionem, sed solam attritionem, tunc tenetur confiteri venialia, quæ habet, vel mortale alias confessum, ut sic a reservato saltem indirecte absolvatur et in statu grætiæ communicet, (et hoc probabilius est juxta sententiam mox dicendam). Imo docet *Lugo* (1), quod hoc poterit semper facere, etiamsi habeat contritionem, ut securius eucharistiam recipiat. Sed quid, si hic habeat simul mortalia reservata et non reservata?

Prima sententia negat, teneri ad confessionem, et dicit, posse hunc communicare præmissa tantum contritione; ita *Vasq.* (2), *Cont. Tourn.* (3); item *Gerson et Ales. ap. Lugo l. c.*, *Sylv. et Rich.* (4); item *Armilla*, *Præp.*, *Trull. etc.* (5); et merito hanc probabilem vocant *Suar.* (6), *Pal. et Fill.* (7). Ratio, quia confessio illa apud inferiorem esset invalida, cum fieret judici non competenti, qui ob peccata reservata, quibus gravatur pœnitens, caret omni potestate super illo; unde, sicut non potest dividi absolutio ad remittendum unum peccatum sine alio, ita nec confessio.

Secunda sententia vero probabilior et communissima, quam tenent *Suar.*, *Pal.*, *Viva ll. cc.*, *Conc.* (8), *Lugo* (9), qui communem vocat et *Salm.* (10) *cum Coninch.*, *Reg.*, *Led.* et communi, ut etiam asserunt, docet, hunc omnino teneri ad confessionem. Ratio, quia, cum urgeat præceptum divinum præmittendi confessionem communioni, debet fieri confessio saltem formaliter integra, si non possit fieri integra materialiter.

Quæritur II., an hic præmittendo confessionem teneatur confiteri tam mortalia non reservata quam reservata.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Suar.*, *Viva*, *Conc.*, *Bonac. et Salm. ll. cc. cum Fill.*, *Nugno*, *Soto*, et hanc esse satis communem fatetur *Lugo* (11). Nullam tamen præfati AA. rationem pro hac sententia præbent; sed videtur hæc assignari posse, nempe quia confessa-

(1) *n. 103.* — (2) *t. 4. q. 91. art. 3. d. 9.* — (3) *de euch. cap. 6. art. 3. concl. 4. v. hinc. 2.* — (4) *apud Dian. p. 3. tr. 4. r. 104.* — (5) *ap Viva de euch. q. 4. art. 7. n. 6.* — (6) *d. 66. sect. 4. §. quartus.* — (7) *apud Viva l. c.* — (8) *t. 8. p. 348. n. 32.* — (9) *n. 87.* — (10) *de euch. p. 3. c. 7. n. 36.* — (11) *n. 87.*

rius debet agnoscere totam pœnitentis conscientiam, ut debitum formet judicium, an ille sit capax absolutionis vel non, forte quia est recidivus in reservatis.

Secunda sententia vero non minus probabilis, imo forte probabilior, negat, hunc teneri per se ad confessionem reservatorum; et hanc tenent *Pal.* (1), *Elbel* (2), item *Gerson*, *Alensis et Castrop. ap. Lugo* (3), qui probabilem censet *cum Major*, *Petr. Soto*, *s. Antonino*, *Led. et Salas.* Ratio, tum quia alias hic teneretur bis peccata illa reservata confiteri, primo inferiori, deinceps superiori; tum quia, ut supra dictum est, nulla videtur esse obligatio confitendi peccata illa, super quibus confessarius nequit esse judex, cum nullam super eis jurisdictionem habeat. Dixi: *per se;* non dubito enim, quin talis pœnitens aliquando, puta (ut diximus), si sit recidivus in reservatis vel in occasione proxima recidendi, teneatur etiam reservata inferiori aperire, ut confessarius de sua dispositione recte possit judicare: sed hoc esset quidem per accidens, non autem per se sive ex obligatione integritatis confessionis, cum eo casu bene sufficiat integritas formalis.

Quæritur III. Quid, si pœnitens habeat excommunicationem reservatam?

Alii, ut *Soto*, *Sylv.*, *Covar. et Rosella apud Lugo* (4), dicunt, hunc extra mortis articulum nunquam posse communicare. Sed communiter contradicunt *Suar.* (5), *Lugo* (6) *et Coninch.* (7), ac recte censent, eum bene posse eucharistiam recipere urgente scandalo vel nota infamiæ. Ratio, quia præceptum ecclesiæ, prohibens excommunicatis suscipere sacramenta, non obligat concurrente præcepto naturali vitandi scandalum, vel non obligat cum tanto incommodo perferendi infamiam. Sed *dubium superest*, an excommunicatus possit tunc confiteri habenti facultatem super excommunicationem.

Prima sententia negat, et hanc tenet *Vasq. et Sylv. apud Lugo* (8), item *Sotus*, *Canus et Led. ap. Suar.* (9), ac probabilem putant *Lugo* (10), *Salm.* (11) *et Diana* (12)

(1) *p. 12. n. 6.* — (2) *n. 102.* — (3) *d. 14. n. 86.* — (4) *d. 14. n. 99.* — (5) *t. 4. d. 31. sect. 3. n. 6.* — (6) *n. 100.* — (7) *d. 8. n. 107.* — (8) *n. 105.* — (9) *l. c. n. 1.* — (10) *n. 102.* — (11) *de euch. c. 7. p. 3. n. 38.* — (12) *p. 4. tr. 3. r. 104.*

cum Palud., *s. Antonino*, *Sylvestro*, *Gabr. et Megala.* Hunc, dicunt, posse quidem communicare præmissa contritione, licet habeat alia peccata mortalia non reservata; non posse tamen confiteri, cum sit innodatus excommunicatione, quæ ipsi interdicit a susceptione sacramenti pœnitentiæ.

Hæc est probabilis; sed probabilior est *secunda sententia* affirmans, quam tenent *Lugo* (1), *Sanch.* (2), *Suar.* (3) *cum Ang. et Salm.* (4) *cum Coninch.* Ratio, quia eo casu excommunicatio, sicut non privat susceptione eucharistiæ, ita nec pœnitentiæ, quæ debet suscipi, cum possit, ut servetur divinum præceptum præmittendæ confessionis ad communionem. Recte autem probant *Suar.*, *Sanch.*, *Lugo et Salm. ll. cc.*, valide posse aliquem a peccato absolvi, non præmissa absolutione a censura. Ratio, ut bene ait *Suarez*, quia prohibitio ecclesiæ, ne excommunicatus sacramenta recipiat, non potest irritare sacramenti valorem, qui pendet a jure divino. In tantum enim excommunicatus invalide reciperet sacramentum pœnitentiæ, in quantum stante prohibitione ecclesiæ accederet indispositus; sed quando urget necessitas, hæc bene ipsum eximit pro illo tunc a prohibitione ecclesiæ, unde valide tunc et licite pœnitentiam suscipit.

266. — *Quæritur IV.* Quomodo intelligendum præceptum illud a Tridentino sacerdotibus impositum, confitendi quamprimum? In concilio Tridentino (5) sic habetur: *Nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere debeat. Quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc s. synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris. Quod si necessitate urgente sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Damnata autem fuit ab *Alex. VII.* prop. 38., quæ dicebat: *Mandatum Tridentini, factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.*

(1) *d. n. 102.* — (2) *dec. l. 2. c. 8. n. 5.* — (3) *l. c. n. 6.* — (4) *cit. n. 38.* — (5) *sess. 13. c. 7.*

Posito igitur hoc præcepto concilii, dubitatur, quomodo illud *quamprimum* intelligendum. Damnata quidem fuit ab eodem *Alex. VII.* prop. 39., ubi dicebatur: *Illa particula* quamprimum *intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur.* Alii vero, ut *Molfes. etc. apud Diana* (1), dicebant, intelligi, cum primum talis sacerdos celebraverit; sed hæc opinio est omnino improbabilis, ut bene ajunt *Escob.* (2), *Croix* (3) *et Diana l. c.*, quia tunc ipse ratione ipsius celebrationis teneretur ad confessionem, sed Tridentinum, præcisa celebratione, præceptum confitendi quamprimum imponit. Alii autem e converso censent, intelligi, statim ac cesset necessitas, et sacerdos commode possit ad confessarium accedere, adhuc in ipsa die celebrationis; ita *Wigandt* (4), *Conc.* (5) *et Sancius ap. Dian. l. c.*, hancque opinionem uti tutiorem amplectitur *Cont. Tourn.* (6). Sed melius *P. Milante* (7) cum communi DD., ut ait *Lugo* (8), *Diana l. c. cum Garcia, Coninch. et Candido, Escob.* (9) *cum Zerola, Viva* (10) *cum Trull. et Bassæo ac Croix* (11), qui affert de hoc S. C. declarationem, dicunt sufficere, si sacerdos intra triduum confiteatur: pariter ac in *c. Eos qui de sentent. excomm. in 6.* præcipitur, ut ii, qui in articulo mortis absolvuntur ab excommunicatione reservata, teneantur, cum convaluerint, se præsentare ad superiorem, *quam cito commode poterunt;* alias reincidunt in eamdem censuram; et hoc non obstante (ut ajunt *Lugo, Milante et Garcia*) non judicatur reincidere, si intra triduum se præsentant. Sic etiam *Sanch.* (12) *cum Ugolino et Sayro* dicit, præceptum deferendi libros hæreticorum ad inquisitores non violare graviter eum, qui per biduum illos retinet. Ratio autem intrinseca mihi videtur, quia, cum hoc præceptum sit tantum ecclesiasticum, ut bene probat *Suar.* (13), non censetur ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore; unde illud *quamprimum* moraliter debet intelligi: prout intelligitur in aliis legibus

(1) *p. 9. tr. 3. res. 23.* — (2) *de euch. n. 312.* — (3) *l. 6. p. 1. n. 545.* — (4) *tr. 11. n. 39.* — (5) *p. 348. n. 33.* — (6) *cap. 6. art. 3. concl. 4. q. 6.* — (7) *in dict. prop. 39.* (8) *d. 14. n. 163.* — (9) *dict. n. 312.* — (10) *in ead. prop. n. 5.* — (11) *n. 545.* — (12) *dec. l. 2. c. 10. n. 55.* — (13) *d. 66. s. 6.*

humanis, nempe in *l. fin. c. de judic. et l. fin. c. de err. advoc.*, ubi verbum *statim*, *quamprimum*, *continuo* aut simile ut interpretantur *Baldus*, *Felinus*, *Mendosa ap. Milante*, bene extenditur ad spatium trium dierum. Communiter tamen dicunt *Lugo* (1), *Viva* (2), *Milante et Diana ll. cc. cum Garcia et Candido*, quod aliquando per accidens ex tali præcepto sacerdos ille teneretur confiteri eadem die, et forte eadem hora, puta si tunc confessarium haberet, quo postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebraudi, nec posset confiteri.

Quæritur V., an teneatur confiteri quamprimum sacerdos sacrilege celebrans, qui non habet necessitatem, vel qui stante necessitate habet tamen copiam confessarii. Affirmant *Sylvius et alii apud Croix* (3): sed communissime et verius negant *Suar.* (4), *Lugo* (5), *Diana* (6) *cum Granado*, *Fill.*, *Nugno etc.*; item *Vasq.*, *Sayr.*, *March.*, *Dic.*, *Aversa*, *Gob.*, *Pell. etc. apud Croix l. c.*, et fere communis sententia, ut testatur *Moya* (7). Ratio quia præceptum Tridentini ordinatum est ad metum incutiendum iis, qui prætextu necessitatis differunt confessionem, non autem sacrilege celebrantibus, quibus præceptum hoc valde raro esset profuturum: ille enim, qui contempto præcepto divino audent in peccato scienter celebrare, facilius ecclesiasticum contemnent præceptum. Bene autem docet *Lugo* (8), quod in præceptis positivis non valet argumentum de minori ad majus, quando minus in majori non continetur, prout est in nostro casu, in quo præcepta sunt disparata. Recte tamen advertit *Lugo* (9), quod, si talis sacerdos ex necessitate, omissa contritione, celebraret, utique teneretur ad confitendum quamprimum, quia præceptum Tridentini minime distinguit inter sacerdotem habentem vel non habentem contritionem, sed loquitur de quocumque sacerdote ex necessitate celebrante. Hoc vero puto intelligendum, quidquid dicat *Croix l. c.*, tantum de eo, qui ante celebrationem non habuit copiam confessarii;

(1) *n. 162. et 163.* — (2) *n. 6.* — (3) *n. 546.* — (4) *d. 66. sect. 7.* — (5) *d. 14. n. 150.* — (6) *p. 9. tr. 2. res. 26.* — (7) *q. 6. §. 4.* — (8) *resp. mor. l. 4. d. 47. n. 5.* — (9) *d. 14. n. 150.*

nam si habuerit, primus quidem recurrit casus, in quo ille vere sacrilege et sine necessitate celebraret.

267. — *Quæritur VI.*, an teneatur confiteri quamprimum celebrans post confessionem, in qua inculpabiliter oblitus est alicujus mortalis.

Respondetur: Si meminerit post celebrationem, utique non tenetur, ut recte docent *Suar.* (1) *et Marc.*, *Gob. et Dic. apud Croix* (2). Imo hoc probabiliter admittunt *Bon.*, *Aversa et Leand. ibid.*, etiamsi in missa post communionem recordetur mortalis; quia revera nec iste celebrasset conscius peccati, ut loquitur Tridentinum. Si vero meminerit ante celebrationem, sed post confessionem, dicunt teneri tunc ad præceptum confitendi quamprimum *Suar. l. c. et alii plurimi cum Lugo*, *Dic.*, *Pell. etc. apud Croix l. c.* Sed *Croix* merito oppositam sententiam putat probabilem, quia hic revera non potest dici celebrasse conscius peccati sine prævia confessione (3).

Quæritur VII., an sacerdos, qui post consecrationem recordatur peccati obliti, nulla præmissa confessione teneatur confiteri *quamprimum.*

Affirmant *Suar.* (4) *et Bon.*, *Regin.*, *Molf.*, *Megala etc. apud Diana*, ut refert *Lugo* (5). Ratio, quia tunc vere accidit casus, in quo urget præceptum Tridentini; tunc enim sacerdos jam celebrat conscius peccati in necessitate et sine confessione. Sed negant *Vasq.*, *Diana et Præpos. apud Lugo* (6) *ac Pell. ap. Croix* (7), et merito probabile putat *Lugo* (8): quia in *rubrica tit. S. n. 3.* dicitur, quod sacerdos, qui ante missam recordetur peccati et celebrat ex necessitate, non habens copiam confessarii, tenetur postea confiteri quamprimum; sed de eo, qui meminit peccati post consecrationem, loquens *rubrica n. 4.* dicit: *Conteratur cum proposito confitendi*, absque eo, quod adjungatur *quamprimum.*

268. — *Quæritur VIII.*, an præfatum præceptum Tridentini confitendi quamprimum obliget etiam laicos.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Navar. apud*

(1) *dist. 66. sect. 7. v. secundo.* — (2) *n. 547.* — (3) *vide omnino de hoc dicta n. 257.* — (4) *cit. sect. 7.* — (5) *d. 14. n. 140.* — (6) *n. 141.* — (7) *n. 548.* — (8) *n. 144. et 146.*

Lugo (1), *Conc.* (2) *et Cont. Tourn.* (3) *cum Azor*, *Henr.* *Sa:* quia, ut dicunt, eadem ratio valet in laicis quam in sacerdotibus; ubi enim eadem ratio currit, eadem currit legis dispositio.

Secunda sententia vero communissima et satis probabilis negat, et eam tenent *Suar.* (4), *Lugo* (5), qui asserit, oppositam communiter rejici, *Wigandt* (6), *Milante* (7), *Pal.* (8), *Elbel* (9), qui asserit communem, *Ronc.* (10) *cum Candido*, *Aversa et Diana*, *Escob.* (11) *cum Vasq.*, *Coninch. etc.*, item *Laym.*, *Bon.*, *Fill. etc. apud Conc. l. c.* Ratio, tum quia prædicta regula ex paritate rationis currit quidem in correlativis, æquiparatis vel connexis, non autem hic, tanto magis, quia sumus in odiosis, juxta dicta in *lib. 1. num. 200. v. quæritur;* tum quia differt ratio sacerdotum et laicorum. In sacerdotibus enim, qui (generice loquendo) frequentius communicant quam laici, facilius occurrit necessitas communicandi sine confessione, ideoque facilius prætextu hujus necessitatis sacerdotes prætermissa confessione celebrarent. Idque confirmat *Wigandt* auctoritate *sancti Thomæ*, qui dicit, in eo, cui deest copia confessarii et communis necessitas urget, requiri propositum confitendi et satisfaciendi, nihil addens de obligatione statim postea confitendi. Ex quo recte inferunt idem *Wig. et Lugo* (12) *cum Suar. etc.*, quod, si sacerdos in necessitate sine confessione more laicorum communicaret, non teneretur statim confiteri; secus vero (addunt) si deberet complere sacrificium ab alio incœptum: vel si officium perageret die parasceves, quia, etsi tunc non diceret proprie missam, diceretur tamen simpliciter celebrare, ut loquitur rubrica missalis de illo die.

269. — Hic ultimo refert adnotare, quinam sint effectus eucharistiæ. *Effectus I.* præcipuus est conferre augmentum gratiæ, ut patet ex concilio Florentino et Tridentino (13). Et aliquando per accidens conferre etiam pri-

(1) *d. 14. n. 138.* — (2) *p. 341. n. 13.* — (3) *de euch. cap. 6. art. 3. concl. 4. v. quær. 5.* — (4) *d. 66. sect. 7.* — (5) *n. 139.* — (6) *tr. 12. n. 32. r. 5.* — (7) *in prop. 13. Alex. VII.* — (8) *p. 12. n. 9.* — (9) *conf. 14. n. 105.* — (10) *tr. 18. qu. 1. c. 5. r. 2.* — (11) *l. 20. n. 92.* — (12) *n. 139.* (13) *sess. 13. c. 2.*

mam gratiam, nempe si quis ignorans, esse in peccato mortali, vel credens, habere contritionem, accedit ad communionem cum sola attritione; tunc de attrito fit contritus. Ita *s. Thom.* (1), *Ronc.* (2), *Salm.* (3) *cum Scoto, Suarez, Tol.* et fere communi *(contra Lugo, Vasq. etc.)*: quia de ratione generica sacramentorum est, ut gratiam conferant supernaturali dolore dispositis et obicem non ponentibus (4).

Effectus II. eucharistiæ est, remittere venialia, ut docet *s. Thomas* (5) cum communi ex *Tridentino* (6), ubi dicitur, hoc sacramentum esse *antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservamur.* Et dicunt *Salm.* (7) *cum s. Thoma* (8), *Pal., Bon., Coninch., Cornejo*, remitti venialia (modo non habeatur de eis complacentia) ex vi hujus sacramenti, non solum mediante actu charitatis, quam hoc sacramentum excitat, verum etiam immediate ex opere operato per infusionem gratiæ nutrientis et restaurantis damna, quæ ex venialibus nobis sequuntur. Pro hac sententia *Salm.* citant *d. Thomam* (9), sed non bene, nam ibi s. Doctor sic ait: *Res autem* (scil. effectus) *sacramenti est charitas, non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.* Unde melius addit *Cont. Tourn.* (10), hoc sacramentum non immediate, sed tantum mediate per actum charitatis remittere venialia.

Effectus III. est præservare a mortalibus per auxilium gratiæ sacramentalis, qua excitatur devotio, fortius resistitur tentationibus, fugantur dæmones etc., ut docet *s. Cyrillus.* Imo asserunt *Salm.* (11) *cum Montesino*, eucharistiam conferre divinam etiam externam protectionem, qua Deus non permittet, ut homo versetur in occasionibus, in quibus prævidet Deus illum casurum.

Effectus IV. est remittere pœnam temporalem debitam pro peccatis; hoc autem non directe, sed indirecte

(1) *p. 3. q. 72. art. 7. ad 2. et qu. 79. art. 3.* — (2) *de euch. c. 7. quæst. 1.* — (3) *de sacram. in gen. c. 5. p. 2. n. 12.* — (4) *vide dicta in hoc l. 6. n. 6.* — (5) *p. 3. q. 79. art. 4.* — (6) *sess. 13. c. 2.* — (7) *de euch. c. 6. p. 2. n. 23.* — (8) *d. art. 4.* — (9) *3. p. q. 79. art. 4.* — (10) *c. 8. concl. 3. v. tria hic annotanda.* — (11) *de euch. c. 6. p. 2. n. 30.*

ratione actuum charitatis, qui per sacramentum excitantur, ut docet *s. Thom.* (1) *cum Salm.* (2) *et Conc.* (3).

Effectus V. est actualis dulcedo spiritualis, qui effectus est quidem infallibilis, si non impeditur ex parte subjecti: consistit autem hæc suavitas in promptitudine voluntatis ad res divinas hilari animo peragendas.

Effectus VI. est unio specialis cum Christo et membris ejus, ex *Joanne 6, 7: In me manet et ego in illo.*

Effectus VII. est adeptio gloriæ: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Alios etiam effectus habet hoc sacramentum erga corpus, ut tenent *Lugo, Pal. et Suar. cum Salm.* (4), scilicet diminuendi fomitem concupiscentiæ, excitandi bonas imaginationes, ipsum corpus sanctificandi, corpori tribuendi resurrectionem et gloriam. Valde autem probabile est, species consecratas, quamdiu sunt in stomacho, majores gratias causare, majori dispositione accedente, ut *Croix* (5) *cum Coninch., Suar., Caj., Val., Lugo* (6).

270. — *Quæritur I.*, an accedere ad eucharistiam cum peccato veniali habituali sit novum veniale. — Affirmant *Laym.* (7) *et Conc. ac Dic. apud Salm.* (8): probabiliter vero negant *Sotus, Sa, Vasq. etc.* cum iisdem *Salm.* (9). Ratio, tum quia hæc potius esset deficientia perfectæ reverentiæ quam positiva irreverentia: tum quia ipsa voluntas recipiendi eucharistiam et ejus effectum est quædam virtualis venialium detestatio, qua culpæ removentur, ita ut ipsæ minime sacramenti fructum impediant.

Quæritur II., an, qui communicat cum peccato veniali actuali, peccat venialiter et fructum sacramenti amittat. — Quando culpa afficit ipsam communionem, puta cum quis communicat ob inanem gloriam vel alium finem venialem, nemo dubitat, quin venialiter etiam peccet, ut dicunt tamquam certum *Salm.* (10) *et Tamb.* (11). *Dubium* est, an peccet venialiter, qui communicat cum actuali vel virtuali affectu peccandi venialiter, vel cum veniali concomitante, puta cum voluntaria distractione, vel pro-

(1) *p. 3. q. 79. art. 5.* — (2) *ibid. n. 31.* — (3) *p. 330. n. 7.* (4) *ib. n. 36.* — (5) *n. 524.* — (6) *vide dicta n. 227.* — (7) *tr. 4. c. 6. n. 3.* — (8) *tr. cit. c. 7. p. 2. n. 20.* — 9) *ibid. n. 21.* — (10) *de euch. c. 7. p. 2. n. 22.* — (11) *meth. com. c. 1. §. 4. n. 9.*

ferendo verba otiosa et similia. Negant *Vasq.*, *Sa*, *Leand. etc. apud Croix* (1), et probabile putat *Tamb. l. c. Verius* tamen *affirmant* cum communi *Suar.* (2), *Lugo* (3), *Salmant.* (4) *cum Fill. et Reg. ac Croix l. c. cum Laym., Tann., Rodriq., Gob. etc.* ex *d. Augustino* relato in *c. Quotidie de consecr. dist. 2.*, qui dicit: *Nam habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico eucharistiæ perceptione quam purificari.* Ratio, quia talis communicans positivam irrogat injuriam sacramento. Hoc quoad culpam: quoad fructum vero sive effectum sacramenti alii dicunt, quod accedens sine actuali dispositione (quæ consistit in exclusione culpæ venialis in actu communionis et in aliquo pio devotionis motu), nullum recipit fructum sacramenti; et ita tenent *s. Thom.* (5), *Caj.* (6), *Petrocor.* (7); item *s. Bonav.*, *s. Antonin.*, *Alens. et Durand. apud Cont. Tourn.* (8) Idque probant tum ex *d. August.* (9) ubi: *Non justificat* (Deus) *non quasi dormientes*, *non quasi ut non conemur*, *non quasi ut non velimus. Qui fecit te sine te*, *non te justificat sine te.* Tum propter experientiam, qua observantur plures sacerdotes quotidie celebrare in statu gratiæ, et tamen nihil proficere. Sed alii communius ajunt, talem non privari omni fructu, ut *Suar.* (10), *Gonet.* (11), *Tourn.* (12), *Lugo* (13) *cum Sylvio*, *Soto*, *Vasq.*, *Led. et aliis communiter*, ut asserit. Nec dubitandum, quin *d. Thomas* mutaverit sententiam in *3. p. q. 79. a. 8.*, ubi expresse docet, quod, licet, qui communicat cum veniali concomitante communionem, v. gr. cum voluntaria distractione, non recipiat actualem refectionem spiritualis dulcedinis, tamen recipit *augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.* Hæc sententia est quidem longe communior, sed prima non videtur improbabilis.

(1) *l. 6. p. 1. n. 522.* — (2) *d. 66. s. 1. v. dicendum.* — (3) *d. 14. n. 31.* — (4) *ibid. n. 23.* — (5) *in 4. d. 12. q. 2. a. 1. q. 3.* — (6) *in 3. p. qu. 78. art. 1.* — (7) *t. 3. p. 26. v. prænotandum.* — (8) *c. 8. concl. 3. v. affirmant.* — (9) *serm. 15. de verb. apost.* — (10) *d. 63. sect. 3.* — (11) *disp. 8. art. 3.* (12) *præl. theol. de euch. qu. 7. concl. 3. v. quær. 1. r. 3.* — (13) *d. 14. n. 36.*

ARTICULUS II.

Quæ requiratur dispositio corporis.

271. *An pollutio et actus conjugalis impediant a communione.*
272. *Qu. I. Quid, si pollutio fuerit voluntaria; et quid, si involuntaria?*
273. *Qu. II., an semper sit veniale accedere ad eucharistiam post copulam conjugalem.*
274. *Qu. III., an conjux reddens debitum teneatur ea die abstinere a communione.*
275. *An macula externa, ut lepra etc., impediat a communione, et an a celebratione. An menstrua; an latio armorum.*
276. *An sacerdos communicans extra missam debeat esse stola indutus.*
277. *De jejunio naturali ad communionem prærequisito.*
278. *Prænot. 1., hoc non esse de præcepto divino. Prænot. 2., non dari in eo parvitatem materiæ. Prænot. 3., tria requiri ad solvendum hoc jejunium, ex tribus regulis, videlicet:*
279. *Regula I., ut res sumatur ab extrinseco. Dub. 1., an frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi. Dub. 2., an guttulæ aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati; an saccharum ante mediam noctem in ore immissum; an aqua hausta a lapso in flumen; an sanguis haustus e digito. Quid, si defluat e capite?*
280. *Regula II., ut res sumatur ad modum comestionis aut potationis. Dub. 1., an frangat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares. Dub. 2., an fumus tabaci. Dub. 3., an tabaci folia vel aromata dentibus contrita.*
281. *Regula III., ut sumatur res habens rationem cibi aut potus. Hinc quæritur, an solvat jejunium comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ et similium.*
282. *An liceat sequi ultimum inter horologia, et quid, si quis deglutiat cibum post primum ictum. An in dubio soluti jejunii liceat communicare.*
283. *An sit peccatum sumere cibum vel expuere statim post communionem*
284. *In quibus casibus possit quis communicare non jejunus.*
285. *An liceat iterum dare viaticum infirmo non jejuno. Dub. 1., quanto tempore una communio debeat ab alia distare. Dub. 2., an, qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur adveniente periculo mortis sumere viaticum. Dub. 3., an, qui mane communionem receperit. Dub. 4., an sacerdos possit aliquando omittere verba: Accipe viaticum etc.*
286. *An sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum alteri viaticum; an ad dandum sibi ipsi.*

287. *An liceat communicare post cibum, ne eucharistia pereat aut male tractetur. An ad vitandum scandalum.*
288. *An ad perficiendum sacrificium vel communionem.*
289. *An ad vitandam mortem. An liceat communicare ante somnum vel digestionem.*

271. — „Resp. I. Nulla corporis macula per se impedit „susceptionem eucharistiæ, cum parum faciat ad bonita„tem vel malitiam moralem; potest tamen aliquando per „accidens impedire propter effectus secutos. Ita *com„muniter.*"

Unde resolves:

„1. Non impedit pollutio involuntaria, imo nec volun„taria per pœnitentiam expiata, nisi effectum malignum, „v. gr. turpem recordationem ac delectationem vel di„stractionem et perturbationem animi relinquat: eo enim „casu, uti et semper post culpabilem, præstat, ac se„cundum sententiam communem sub veniali debet dif„ferri, nisi aliud suadeat justa aliqua causa, v. gr. ma„gnus fructus festivitatis, regula ordinis: vel si a dæmone „excitata putetur ad communionis frequentiam impe„diendam. (1)"

„2. Neque actus conjugalis impedit, etsi decens et „consilii sit, abstinuisse saltem nocte proxime antece„dente, si raro communicet (2). Intellige, si debitum pe„titum ex necessitate reddidit, nec ullam inde animi per„turbationem aut affectum ad res venereas patitur: si „vero voluptatis causa fecisset, eo die abstinendum esse „(præsertim si malignus effectus subsecutus fuisset) do„cent *Reg.* (3), *Laym.* (4), *Mart. Perez* (5), addens, esse „tantum veniale; imo indecentiam justa causa posse „resarciri (6)."

„3. Similiter, etsi decens et consilii sit, sumpta com„munione abstinere eo die a copula, licita nihilominus „est ex bono fine; v. gr. ex amore prolis, ad evitandum „incontinentiæ periculum, vel ad debitum reddendum. (7)

(1) *Sanch. l. 9. d. matr. d. 13., Bon. d. 4. q. 6. p. 2., C. de Lugo d. 15. sect. 1.* — (2) *ita Fill. et Sanch. l. c., Escob. l. 7. ex 6. n. 83.* — (3) *l. 29. t. 117.* — (4) *l. 5. t. 4. c. 6. n. 10. et 16.* — (5) *d. 49. s. 3. n. 8.* — (6) *vide dicenda hic n. 273. et de matr. n. 930.* — (7) *Tamb. c. 3. §. 6. ex Sanchez l. 9. d. 13. et March.*

272. — *Quæres I.*, an pollutio semper impediat a communione.

Hic distinguendum inter pollutionem voluntariam et involuntariam. Si fuerit *voluntaria*, dicunt *Navar. et alii apud Leandr.*, esse peccatum mortale, statim post illam ad eucharistiam accedere, quamvis contritio et confessio præcesserint. Sed id negat communis sententia cum *Lugo* (1), ubi refert, *Navarrum* in posteriori editione mutasse sententiam, *Habert* (2), *Nat. Alex.* (3), *Conc.* (4) *et alii passim.* Cæterum (quidquid dicant *Azor*, *Coninch. et Trull.* (5) communiter docent DD., saltem sub veniali teneri hujusmodi pœnitentem abstinere ea die a communione propter reverentiam tanto sacramento debitam. Ita *Lugo* (6), qui oppositam opinionem vocat falsam, *Conc. l. c.*, *Salm.* (7), *Bonac.* (8), *Viva* (9) *ex d. Thoma* (10), qui docuit. *Non esse consulendum alicui, quod statim post peccatum mortale etiam contritus et confessus ad eucharistiam accederet, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod tempus propter reverentiam abstinere.* Et patet etiam ex *can. Testamentum 1. dist. 6.*, ubi *d. Gregorius*, scribens ad *Augustinum*, Anglorum episcopum, et loquens de tali pœnitente, dicit, eum *a sacro mysterio ea die abstinere oportet.* Hoc tamen intelligendum, ut dicunt *Salm.* (11), *Viva* (12) *et Bon.* (13) *cum Henr.*, *Gran.*, *Led.*, *Nugno et aliis passim*, nisi scandalum vel alia justa causa exigat communionem, prout prudenti confessario videtur, ut dicitur in *rubrica missalis de defect. n. 9.* Hic autem notanda est prop. 22. damnata ab *Alex. VIII.*, quæ dicebat: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* Hoc tamen non obstante bene poterit confessarius, si expedire judicabit, magno peccatori aliquando susceptionem eucharistiæ differre, sicut etiam disposito potest quandoque differre absolutionem, ut constantiam ejus experiatur, vel ad hor-

(1) *d. 15. n. 1.* — (2) *t. 5. p. 571. v. porro.* — (3) *a. 2. §. 2. n. 11.* — (4) *t. 8. p. 367. n. 18.* — (5) *apud Dian. p. 3. tr. 4. r. 30.* — (6) *l. c. n. 4.* — (7) *de euch. c. 7. p. 4. n. 59.* (8) *p. 2. n. 4.* — (9) *qu. 4. a. 8. n. 3.* — (10) *in 4. d. 7. q. 1. a. 4. q. 2. ad 2.* — (11) *cit. n. 59. prope fin.* — (12) *n. 3.* (13) *d. 4. qu. 6.*

rorem incutiendum adversus aliquod enorme peccatum, ut recte ajunt *Viva* (1), *Ronc.* (2) *et Holzm.* (3) *cum Michel et aliis.* Imo addit *Roncaglia l. c.*, bonum esse, suadere tali peccatori, ut, antequam ad communionem accedat, curet operibus delere reatum pœnæ; sed hoc esse tantum consilii, juxta *dicenda de pœnit. n. 599.*

Si vero pollutio fuerit *involuntaria*, dicit *d. Thomas* (4), quod, si illa frequenter accidat ex operatione dæmonum, non impedit a communione: secus si proveniat ex alia causa, adhuc sine ulla culpa; tunc enim ait, hominem teneri sub veniali a communione abstinere propter decentiam, tum ratione fœditatis a corpore contractæ; tum ratione perturbationis, quæ pollutionem consequitur. Alii vero communiter et rectius dicunt, quod, si pollutio habita nullam perturbationem relinquit, ea minime a communione impedit; sola enim corporalis macula non obligat ad abstinendum ab eucharistia (5). Ratio, quia externa macula, cum jam sit præterita, ad moralem honestatem non pertinet. Et hoc etiamsi pollutio proveniat a causa venialiter culpabili; tunc enim tantum ex consilio abstinere hortantur *Sanch.* (6) *cum Covar. etc.*, *Pal.* (7) *cum Vasquez et Salm.* (8) *cum Suarez, Coninch., Henr.et Fill.* Idque probatur 1. ex *d. Gregorio* (9), ubi Pontifex ait, quod, si pollutio provenit ex superfluitate cibi vel potus, hæc *a perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed* (homo) *ab immolatione sacri mysterii abstinere, ut arbitror, humiliter debet. Ubi* glossa *v. humiliter* dicit: *Ergo est consilium; bene enim potest celebrare, si vult. Probatur 2.* ex *rubrica missalis de defect. n. 9.*, ubi sic præscribitur: *Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis: si autem certum est, non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali aut ex*

(1) *in d. prop.* — (2) *de euch. c. 5. reg. in prax. 2.* — (3) *de præc. eccl. tr. 1. n. 81.* — (4) *in 4. l. c.* — (5) *ita Laym. l. 5. tr. 7. c. 6. n. 14. cum s. Bonav., Gerson., Gabr., Vict., Nav. et Vasq. ac Suar. 3. part. disp. 68. s. 2. v. Dico 1. cum Soto, Alesis, Palud., Adrian., Major. etc. et Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 62.* — (6) *de matr. l. 9. d. 13.* — (7) *p. 13. n. 2.* — (8) *ibid. n. 60.* — (9) *in cit. c. Testamentum.*

diabolica illusione, potest communicare et celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.

Omnes autem DD. conveniunt, esse veniale accedere ad eucharistiam cum prædicta perturbatione, orta ex delectatione habita vel ex turpi imaginatione pollutionem concomitante; saltem usquedum perdurat mentis evagatio: nisi homo conetur eam repellere, faciens quantum in se est, ut devote accedat, ut dicunt *Salm.* (1), *Pal.* (2), *Holzm.* (3), *Laym.* (4), *Suar.* (5) (ubi affert *s. Justinum* dicentem: *Non est æquum, propter hanc involuntariam passionem abstinere a mysteriis*) *et Sanch.* (6) *cum Gerson, Gabr. et Majore:* vel nisi aliqua justa causa necessitatis aut devotionis aliud expostulet, ut dicunt præfati AA. et docet idem *d. Thom. l. c.*, dicens: *Si necessitas immineat vel devotio exposcat, talis non impeditur.*

273. — *Quæritur II.*, an copula conjugalis impediat ab eucharistia. Alii absolute putant, non excusari a culpa veniali conjugem copulam habentem die communionis; ita *Alensis, Sotus, Sa etc.* (7): idque inferunt ex *c. Sciatis, causa 33. q. 4.*, ubi *s. Hieroymus* scripsit: *Quicumque uxori debitum reddit..., nec de carnibus Agni comedere debet.* E converso alii nullam in hoc culpam agnoscunt, ut *Nav.*, *Philiar.* (8)., dicentes, tantum esse de honestate, ut a communione abstineat. Sed dicendum cum communi DD., esse veniale, accedere ad communionem eodem die, quo habita est copula causa voluptatis, quia id excusari non potest ab aliqua indecentia; ita *s. Thom.* (9), *Cont. Tourn.* (10), *Salm.* (11) *et Sanch.* (12) *cum s. Bonav., s. Antonino, Suar., Sylvest., Led., Lop. et aliis pluribus;* et probatur ex *can. Vir cum propria 7. causa 33. q. 4.*, ubi *d. Gregorius* ait: *Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere, tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc sacramentum.* Recte autem dicunt *San-*

(1) *de euch. c. 7. p. 4. n. 60.* — (2) *p. 13. n. 2.* — (3) *de præc. eccl. tr. 1. n. 81.* — (4) *d. c. 6. n. 15.* — (5) *d. 68. s. 2. v. ex hac.* — (6) *de matr. lib. 9. d. 13. n. 15.* — (7) *apud Sanch. de matr. l. 9. d. 13. n. 2.* — (8) *ap. Sanch. n. 3.* (9) *3. p. qu. 80. a. 7. ad 2.* — (10) *de euch. c. 6. art. 2. s. 2. concl. 3. v. prob. 3.* — (11) *de matr. c. 15. p. 5. n. 59.* (12) *eod. tit. l. 9. d. 13. n. 8.*

chez (1), *Antoine* (2) *et Salm.* (3) *cum aliis*, quod a prædicta indecentia excusare valeat quævis honesta causa: puta solemnitas occurrens, scandalum vitandum, periculum notæ, jubilæum sive indulgentia lucranda, specialis devotio etc.

Si vero copula fiat sine peccato, puta primo causa generandæ prolis, tunc certum est apud omnes, quod, licet congruum sit abstinere illa die a communione, ut docet *s. Thom.* (4), hoc tamen est tantum consilii sine obligatione; ita *Lugo* (5), *Sanch.* (6), *Salm.* (7), *Conc.* (8), *Petroc.* (9) *cum* glossa *in dict. cap. Sciatis et* glossa *cap. Omnis de consecr. dist. 2.* et alii communiter ex *d. Gregorio*, qui in *cit. c. Vir cum propria* sic scripsit ad *Augustinum: Si quis sua conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum procreandornm gratia utitur, ipse profecto de sumendo corporis dominici mysterio suo est relinquendus judicio; quia a nobis prohiberi non debet accipere:* ubi glossa explicat ibi to *prohiberi*, id est *dissuaderi.* Ratio autem hujus communis sententiæ est, quia finis procreationis, cum sit omnino honestus et a Deo volitus, satis reparat quamdam illam indecentiam, quæ adest in communicando post copulam. Nec obstat textus in *cit. cap. Sciatis;* nam respondet *d. Thomas* (10) ex *Magistro sententiarum*, ibi sermonem fieri tantum de ecclesiæ ministris conjugatis, quales sunt Græci, quibus interdicitur celebrare die, qua accedunt ad uxores.

274. — *Quæritur III.*, an conjux reddens debitum teneatur illa die a communione abstinere. Affirmant *Caj.*, *Led.*, *Manuel etc. ap. Sanch.* (11), quia (ut ajunt) adhuc redditio relinquit mentis hebetationem: sed communiter *s. Antoninus* (12) et idem *Sanch.* (13) *cum d. Thoma*, *d. Bonav.*, *d. Anton.*, *Alberto Magno*, *Carthus.*, *Suar.*, *Soto*, *Palud.*, *Sylvest.*, *Turrecrem. et aliis pluribus* docent, abstinentiam tunc esse meri consilii, non autem obligationis; quia bonum justitiæ satisfaciendi debito bene evagatio-

(1) *n. 8.* — (2) *de euch. c. 2. qu. 3. r. 1.* — (3) *de euch. c. 7. p. 4. n. 63.* — (4) *d. art. 7. ad 2.* — (5) *d. 15. n. 14.* — (6) *l. c. n. 4. et 5.* — (7) *de euch. c. 7. p. 4. n. 63. circa fin.* — (8) *p. 368. in fine.* — (9) *t. 3. p. 432. in fine.* — (10) *in 4. dist. 32. qu. 1.* — (11) *n. 11.* — (12) *p. 3. tit. 1. c. 20.* §. *7.* (13) *n. 12.*

nem illam compensat et cohonestat. De hoc autem puncto loquens *s. Franciscus Salesius* (1) inquit, conjugem, qui debitum exigit, indecenter quidem ad communionem accedere, non vero arcendum esse, qui reddit, dicens, quod in veteri lege vetabatur, ne diebus festis debita exigerentur, non autem, ut solverentur. Et huic congruit id, quod scriptsit *d. Augustinus* super psalm. 149: *Si non exigis, redde: pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non, quod tibi debetur, exigis, sed reddis, quod debetur uxori.* Ratio, quia, cum redditio debiti sit actus virtutis, non est, cur hominem a communione impediat. Et idem procedere censet *Sanch.* (2) *cum Gerson. et Majore*, si copula sit ad incontinentiam vitandam; quia amor continentiæ et non voluptatis causam satis cohonestantem præbet. Recteque hic advertunt *Salm.* (3) *et Sanch.* (4) *cum Cajet., Suar., Soto, Alensi, Palud. etc.*, quod conjux ratione eucharistiæ suscipiendæ minime eximitur ab obligatione reddendi debitum: tantum poterit, ut ait *Sanch. cum Soto*, honestis precibus resistere, non autem importunis.

Quid autem confessarius respondere debeat, si interrogatur a conjuge, an reddere teneatur debitum die communionis. Sapienter *Laym.* (5), *Sanch.* (6) *et Suarez* (7) docent, respondendum, quod, si conjux frequenter communicare solet, v. gr. omnibus festis, eum obligari ad reddendum, ne periculo exponatur peccandi contra justitiam vel charitatem; si vero non frequenter communicet, sed tantum in præcipuis festivitatibus, tunc illi suadeat, ut roget alterum conjugem abstinere in honorem communionis, modo non incurrat illius indignationem; tunc enim, si rogatio non proficit, poterit communicare; nisi patiatur ex redditione insolitam distractionem, nec conetur, ut diximus, eam repellere.

Die autem, qua conjux jam communicavit, debitum reddere nullam esse culpam dicunt *Alex. de Nevo et Antonin.* (8). Petere vero censent esse veniale *ib. s. Anton., Sylv., Palud., Terrecrem., Ang. etc.*: sed *Navar.* (9) *et*

(1) *Introduct. etc. p. 2. c. 20.* — (2) *n. 6.* — (3) *de matr. c. 15. p. 5. n. 58.* — (4) *n. 9.* — (5) *de euch. c. 6. n. 16.* (6) *de matr. l. 9. d. 2. n. 16.* — (7) *d. 68. s. 2. in fine.* — (8) *ap. Sanch. d. n. 16.* — (9) *c. 21. n. 51.*

Sanch. cum Vict. ac Tabiena dicunt, abstinentiam a petendo esse tantum consilii, non obligationis.

275. — Pertinet etiam quoddammodo ad dispositionem corporis accedere ad eucharistiam corpore mundo, sine aliqua macula notabili, quæ sit externa et delebilis; nam si esset occulta, non obest, neque si esset perpetua, ut lepra, fistula et similis, prout dicunt communiter *Suar.* (1), *Pal.* (2) *et Laym.* (3). Sacerdos vero lepra infectus vel alio morbo horrorem afferente prohibetur celebrare in publico, ex *cap. Tua nos de clerico ægrot.*, ubi dicitur: *pro scandalo et abominatione populi;* unde in secreto potest celebrare (4).

An vero mulieres tempore menstrui possint communicare? Sentit *Suar. l. c.*, quod, si ipsæ commode communionem differre possunt, tenentur differre sub veniali, ex *d. Dionysio Alexandrino*, qui dicit, tales fœminas *non debere sic affectas attingere corpus et sanguinem Domini.* Sed communius et probabilius censent *Pal. l. c., Salm.* (5) *et Laym. l. c. cum Alensi ac Palud.*, hoc esse tantum de consilio, ex *d. Gregorio* (6), qui in epistola ad *Augustinum*, loquens de muliere menstruata, sic scripsit: *Si ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si percipiat, non judicanda: bonarum quippe mentium est, ibi etiam culpas agnoscere, ubi culpa non est.* Debent autem mulieres ad communionem modeste accedere, pectore cooperto et sine vano ornatu: unde, si quæ nimis immodeste accedat, huic neganda est communio (7).

Congruum etiam est accedere ad eucharistiam depositis armis. Cæterum communicare gladiatum nulla lege est vetitum per se loquendo; nam per accidens potest esse veniale ratione scandali, ut dicunt *Wigandt* (8) *et Holzm.* (9) *cum Gobat, Tamb. et aliis.* Milites vero s. Joannis Hierosolymitani omnino decet cum gladio accedere, quia hoc signo ipsi profitentur zelum pro tuenda fide (10).

(1) *d. 68. sect. 2. v. dico igitur.* — (2) *p. 13. n. 1.* — (3) *lib. 5. tr. 6. c. 6. n. 24.* — (4) *Palaus l. c., Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 56. in fine.* — (5) *ibid. n. 57.* — (6) *ap. Laym. lib. 1. tr. 1. cap. ult. n. 2. v. objicere.* — (7) *vide Concina t. 8. p. 370. n. 24.* — (8) *tr. 12. n. 45.* — (9) *de præc. eccl. tr. 1. n. 74.* — (10) *vide Holzm. l. c.*

276. — Insuper hic notandum, quod sacerdos, quando eucharistiam suscipit more laicorum, ut dicit *Croix* (1), debet esse stola indutus, sub interminatione excommunicationis, ex concilio Bracharensi III., relato in *can. ecclesiastica 9. dist. 23.*, ubi dicitur: *Modis omnibus convenit, ut, quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat et in oblatione vel perceptione salutis, scilicet ut, cum sacerdos ad solemnia missarum accedit, aut per se sacrificium oblaturus, ac sacramentum corporis et saguinis Domini nostri Jesu Christi sumpturus, non aliter accedat quam orario utroque humero circumseptus. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subjaceat.* Dicunt vero *Azor* (2) *cum Turrecrem. et Tamb.* (3), præfatum decretum concilii Bracharensis hodie per consuetudinem videri abrogatum; unde excusant etiam a veniali sacerdotem, qui sine stola extra missam communicaret. Sed verius et communiter *Suar.* (4), *Gavantus* (5), *Bonac.* (6) *cum Reg. et Graffio*, item *Barbosa*, *Henr. et Gobat.* (7), quamvis excusent a peccato mortali, quia res non est admodum gravis, vel quia ex communi usu non videtur sub gravi recepta: merito tamen non excusant a veniali: tanto magis, quia hoc præcipitur a rituali Romano, ubi dicitur: *Sacerdotes vero cum stola communicent;* et glossa in *dict. c. Ecclesiastica* dicit: *Idem servandum est, si sacerdos est communicaturus in ægritudine.*

277. — „*Resp. II.* Ex præcepto ecclesiæ tenetur com„municaturus sub mortali regulariter esse *jejunus jeju„nio naturali;* id est, ut a medio noctis nihil omnino „per modum cibi, potus aut medicinæ sumpserit. Ita „*communiter:* et est certum ex conciliis, quæ vide apud „*Fill.*, *Laym.*, *C. de Lugo l. c.*

Unde resolves:

„1. Etsi parvitas materiæ non excuset hic, non obstat „tamen communioni 1., reliquias ciborum inter dentes „hærentes trajicere casu (negant enim *Præpos.*, *Vasq. et*

(1) *l. 6. p. 1. n. 556.* — (2) *t. 1. l. 10. c. 28. q. 12.* — (3) *de commun. l. 2. c. 2. n. 10.* — (4) *d. 68. sect. 1.* — (5) *in rubr. t. 1. p. 4. tit. 8. n. 7.* — (6) *d. 4. q. 6. p. 2. n. 2.* — (7) *ap. Croix l. c.*

„*alii*, si fiat de industria, *contra Tanner*, *Coninch.* (1) „*et Diana*, qui contrarium probabile affirmant), licet eas „expuere omnino deceat (2). *Vide Escob.* (3) *et C. de* „*Lugo* (4), ubi notat, sententiam istam *Tann. et Dianæ* „ad hoc servire, ut studiose dentes ante expurgare, ne „quid forte casu decidat, non tenearis. 2. Sanguinem „vel alium humorem ex capite defluentem et guttulam „aquæ aut vini, casu per ablutionem oris, vel guttulam „jusculi, dum sapor exploratur, per modum salivæ, cui „mixta est, vel culicem inter respirandum trajicere. Ratio „est, quia hæc aut non sumuntur, scilicet ab extrinseco, „aut non per modum cibi aut potus (5). 3. Si aromata „vel folium tabaci ex causa ori imponas, mastices, vel „quid aliud gustes, modo nihil transmittas (6). Idem de „fumo tabaci docet *Granadus* (7), (licet indecens valde „id videatur, nisi justa ex causa fiat) et *Escob.* (8), ubi „de ejusdem pulvere per nares attracto idem colligit ex „*Suarez et Fay.* Idem tenent *Diana* (9), *C. de Lugo* (10).

„2. Probabile est, non impedire communionem, si „frustulum ligni, chartæ, unguium vel lapillum deglutias; „quia non habet rationem cibi vel potus. *Diana* (11) *ex* „*Ledesma et Sanch. contra Henr.*, *Regin.*, *Laym. et alios*, „quorum sententia tutior est (12).

„3. Non licet communicare his casibus: 1. Si saccha- „rum, liquorem glycirizæ ore solutum cum saliva traji- „cias. Si vero dubium sit, num quid deglutiveris vel „an factum sit post duodecimam, probabiliter docet *Lay-* „*mann* (13) *contra Sanch.*, *Fagund.*, non impedire com- „munionem vel sacrificium (14); 2. si vesperi decumbens „aliquid ori contra raucedinem imposueris, nisi certus „sis, post medium noctis te nihil transmisisse (15). Li- „citum autem est, inter horologia dissonantia quodvis

(1) *q. 80. art. 1. n. 47.* — (2) *Dian. t. 4. de sacr. res. 37. et p. 4. t. 4. res. 104.* — (3) *t. 7. c. 6.* — (4) *n. 63.* — (5) *vide Fagund. præc. 3. c. 5. C. de Lugo l. c. n. 23.* — (6) *præpos. in 3. p. q. 9. art. 80. dist. 1. n. 39., C. de Lugo r. mor. l. 1. d. 9.* — (7) *in 3. p. c. 6. t. 10. d. 9. n. 4.* — (8) *t. 7. ex 6.* — (9) *p. 8. tr. 7. r. 3.* — (10) *resp. mor. t. 1. d. 9.* — (11) *l. c. r. 38. et tr. de celeb. r. 52.* — (12) *vide C. de Lugo et Escob.* — (13) *lib. 1. t. 1. c. 1.* — (14) *vide Dian. l. c. r. 29.* — (15) *ita Suar., Fill. C. de Lugo l. c. n. 37. et alii.*

„sequi, etiam ultimum, modo non constet errare: quia „habet se ut auctor bonus, faciens opinionem proba„bilem, ut habent *Sanchez* (1), *Fagund.*, *Joan. Sancius*, „*C. de Lugo* (2), *Diana* (3). 3. Si aliquid sumpseris, „licet mox rejeceris. 4. Si tabaci fumum in stomachum „trajeceris, ut docet *Præpos.*, etsi alii merito dubi„tent (4), *Gran.* autem (5) negat. 5. Si sacerdos nocte „nativitatis in prima missa ablutionem, vel lambendo digi„tos modicum aquæ aut vini sumpserit (6).

278. — Ut hæc omnia diligenter discutiantur, *prænotandum est 1.*, jejunium naturale ad communionem prærequisitum non esse quidem de jure divino, sed tantum ecclesiastico, ex *cap. Ex parte de celebr. miss.* et variis conciliis, præsertim ex concilio Constantiensi (7). *Prænotandum 2.*, quod in fractione hujus jejunii, etsi hoc præceptum est de jure ecclesiastico, non datur tamen parvitas materiæ: quia præceptum non jam est accedendi ad eucharistiam jejunus, sed non accedendi post cibum aut potum, qui autem communicat post quamcumque minimam partem, jam communicat cibum aut potum. Ita omnes DD., quidquid dicant *Gibert et Pasqual.*, qui non sunt audiendi. *Prænotandum 3.*, quod ad hoc jejunium frangendum juxta communem sententiam tria requirantur, nempe 1. ut, quod sumitur, sumatur ab extrinseco; 2. ut sumatur per modum comestionis aut potationis; 3. ut res sumpta habeat rationem cibi aut potus. De hac materia tractant *Suarez* (8), *Laym.* (9), *Cont.* *Tourn.* (10), *Palaus* (11), *Bonac.* (12), *Lugo* (13), *Concina* (14), *Escob.* (15), *Holzm.* (16), *Renzi* (17), *Salm.* (18), *Wigandt* (19), *Antoine* (20), *Roncaglia* (21), *Viva* (22),

(1) *l. 2. d. 1. de matr.* — (2) *n. 45.* — (3) *l. c. r. 36.* — *vide infra n. 282.* — (4) *Tann. t. 4. d. 5.* — (5) *in 3. p. c. 6. t. 10. d. 8.* — (6) *vide Bon. d. 4. q. 6. p. 2.* — (7) *vide dicta l. 1. n. 38* — (8) *3. part. d. 68. sect. 4.* — (9) *l. 5. tr. 6. c. 6.* — (10) *hic cap. 6. art. 2. sect. 1. concl. 2. v. quær. 1.* — (11) *de euch. p. 13.* — (12) *eod. tit. d. 4. q. 6. p. 2.* — (13) *d. 15.* — (14) *t. 8. p. 139.* — (15) *de euchar. l. 20.* — (16) *de præc. eccl. tr. 1. c. 3. art. 2. de jejunio.* (17) *eod. tit. t. 2. c. 4.* — (18) *de euch. c. 7. p. 4. n. 65. ad m. 82.* — (19) *tr 12. exam. 4.* — (20) *de euch. c. 2. q. 6.* (21) *de euch. c. 5.* — (22) *eod. tit. q. 4. art. 8.*

Tamb. (1), *Croix* (2), *Sporer* (3), *Elbel* (4). His locis videre poteris præfatos auctores, cum infra invenies citatos.

279. — Juxta autem *regulam I.* ad frangendum jejunium requiritur, ut aliquid sumatur ab extrinseco. Hanc tradunt *Croix* (5), *Elbel* (6), *Viva* (7), *Sporer* (8) *et P. Suarez* (9), *ex d. Thoma* (10), qui dicit, quod omne quod ab intrinseco provenit et ore non sumitur ab extrinseco, non vere comeditur, et ideo non tollit jejunium naturale.

Sed *dubitatur 1.*, an voluntaria trajectio reliquiarum cibi frangat jejunium.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar.* (11), *Elbel* (12), *Quarti* (13), *Pal.* (14) *cum Coninchio et Henr.*, *Diana* (15) *cum Tabiena*, et probabilem putant *Tamb.* (16), *Escob.* (17) *cum Molfesio*, *Ochagav.*, *Petig. etc.*; item *Tanner*, *Leand. et Gob.* (18). Ratio, quia reliquiæ cibi pridie sumpti, cum non recipiantur ab extrinseco die communionis, moraliter reputantur partes comestionis præcedentis diei; unde, quamvis ex industria trajiciantur, moraliter non constituunt novam comestionem, sed præteritam perficiunt. Addit aliam rationem *Suarez*, quia tales reliquiæ non sumuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Nec videtur hæc sententia difformis esse rubricæ missalis *de defect. n. 3.*, ubi sic dicitur: *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.*

Secunda sententia vero communior affirmat, et hanc tenet *d. Thom.* (19), ubi dicit: *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt communionem.* Ergo, si transglutiantur ex proposito, impediunt; et ita censent etiam *Cabass.* (20), *Fill.* (21), *Ronc.* (22), *Laym.* (23), *Tamb.* (24), *Bon.* (25), *Viva* (26), *Antoine* (27),

(1) *meth. commun. c. 2. §. 6.* — (2) *l. 6. p. 1. n. 460.* — (3) *theol. sacram. p. 2. c. 6. sect. 7.* — (4) *conf. 14.* — (5) *n. 560.* — (6) *n. 91.* — (7) *n. 4.* — (8) *n. 466.* — (9) *d. sect. 4.* — (10) *in 4. d. 8. q. 1. art. 4. q. 2.* — (11) *sect. 4. v. tertio.* — (12) *n. 99.* — (13) *p. 3. tit. 9. sect. 1. diff. 1.* — (14) *n. 8.* — (15) *p. 3. tr. 4. r. 37.* — (16) *n. 25.* — (17) *n. 341.* (18) *apud Croix n. 567.* — (19) *3. part. q. 80. art. 8. ad 4.* (20) *t. 1. c. 5. n. 7.* — (21) *de euch. n. 336.* — (22) *q. 6. r. 2.* (23) *n. 18.* — (24) *n. 25.* — (25) *p. 2. n. 5.* — (26) *q. 4. art. 8. n. 4.* — (27) *de euch. c. 2. q. 6. observ. 2.*

Cont. Tourn. l. c. cum Vasq. et Sylv. Ratio, quia hujusmodi reliquiarum trajectio, cum ex industria fit, videtur nova comestio. Prima sententia non videtur improbabilis, sed hæc secunda est probabilior et omnino consulenda: ut recte dicunt *Suar.*, *Salm. et Gav. in dict. rubrica;* licit in hoc non sit scrupulose agendum, ut sapienter advertit *P. Suarez.* Unde libenter sequor sententiam *Lugonis* (1), quam amplectitur etiam *noster P. Benedictus* (2), nempe quod reliquiæ a dentibus divulsæ, quæ sensibiliter in lingua percipiuntur, equidem sunt expuendæ: non vero est obligatio adhibendi diligentiam ad reliquias illas ex dentibus extrahendas, etiamsi prævideantur deglutiendæ, si non extrahantur et cum saliva deglutiantur; alias enim hæc obligatio esset innumeris scrupulis et perplexitatibus obnoxia, ad quod certe non præsumitur ecclesia voluisse obligare.

Dubitatur 2., an guttulæ aquæ cum saliva immixtæ, aut jusculi degustati, si ex proposito deglutiantur, frangant jejunium. Si prædictæ guttulæ casu trajiciuntur, certum est, eas non frangere jejunium, modo non sint in magna quantitate; ita omnes cum *d. Thoma* (3), ubi ait: *Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest.* Dubium est igitur, si ex proposito deglutiantur. Sentiunt, non frangere jejunium, *Coninch. et Henr.* (4), modo sint immixtæ salivæ: et idem sentire videntur *Lugo* (5) *et Tamb.* (6), dum dicunt, quod, cum non sit potatio deglutire salivam, ideo nec violat jejunium has guttulas per modum salivæ trajiciens. Sed omnino *affirmandum* cum sententia communi, quam sequuntur *Suar.* (7), *Holzmann* (8), *Cont. Tourn.* (9) *cum Sylv. et Salm.* (10) *cum Pal. etc. communiter.* Et hanc docet idem *d. Thom. l. c.*, ubi, postquam dixit, reliquias cibi non frangere jejunium, si casualiter transglutiantur, dicit, *eamdem rationem esse de reliquiis aquæ, quibus os abluitur*, ut mox supra

(1) *d. 15. n. 36.* — (2) *de sacr. miss. t. 9. l. 3. c. 17.* — (3) *dicta q. 80. art. 8 ad 4.* — (4) *apud Croix n. 566.* — (5) *n. 33.* — (6) *n. 23.* — (7) *sect. 4. v. tertio.* — (8) *n. 73.* (9) *cap. 6. art. 2. sect. 1. concl. 2. v. quær. 1.* — (10) *de euch. c. 7. p. 4. n. 67.*

relatum est. Confirmatur ex rubrica *l. c.*, ubi sic habetur: *Idem dicendum* (scilicet non frangi jejunium), *si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem.* Ergo, si ex intentione, frangitur.

Idem dicendum, si quis noctu immittit saccharum in ore et post mediam noctem aliquid trajicit, ut docent *Lugo* (1), *Palaus* (2), *Fill.* (3), *Salm.* (4) *et Renzi* (5) *cum Coninchio*, *Vasq.*, *Bon.*, *Reg. etc. communiter*, quidquid dicant aliqui *apud Diana* (6). Ratio, quia non est illa reliquia comestionis præcedentis diei, sed est continuata comestio.

Sic etiam frangit jejunium, qui sumit aquam, licet involuntarie, vel quia labitur in flumen, vel quia alius per vim illam in os ejus infundit, ut dicunt *Conc.* (7) *et Croix* (8) *cum Lugo*, *Tamb. et aliis communiter contra Bosco.*

Ita etiam, si quis sugeret sanguinem ex digito vel lacrymas ex oculis manantes, ut dicunt communiter *Viva*, *Mazzotta et Croix cum Lugo et Tamb.*

Secus vero dicendum, si quis deglutit sanguinem defluentem a capite vel gingivis, aut saniem ex pustula oris emanantem, etiam ex industria, ut communiter docent *Suarez* (9), *Cabass.* (10), *Habert* (11), *Elbel* (12), *Antoine* (13), *Concina* (14), *Ronc.* (15), *Laym.* (16), *Bon.* (17), *et Salmant. cum communi* contra *Cont. Tourn.* (18). Ratio, quia, ut supra dictum est ex *d. Thoma*, quidquid ab intrinseco provenit, non vere comeditur nec solvit jejunium.

280. — *Regula autem II. est*, quod ad frangendum jejunium requiratur, ut sumatur aliquid per modum comestionis aut potationis. Hanc regulam tradunt communiter *Suar.* (19), *Laym.* (20), *Lugo* (21), *Bon.* (22), *Sylv.* (23) *et alii passim.*

Sed *dubitatur 1.*, an solvat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares. Affirmant *Antoine*, *de Leone et Lez. ap. Lugo* (24), et valde dubitat *Cont. Tourn.* (25): sed

(1) *n. 37.* — (2) *n. 8.* — (3) *n. 136.* — (4) *de euch. c. 7. p. 4. n. 68.* — (5) *t. 1. l. 3. tract. 4. c. 4. q. 7.* — (6) *p. 2. tr. 14. r. 51.* — (7) *p. 162.* — (8) *n. 568.* — (9) *sect. 4. v. quæres.* — (10) *c. 5. n. 7.* — (11) *t. 5. p. 487.* — (12) *n. 99.* (13) *l. c.* — (14) *n. 6.* — (15) *quæst. 6. r. 2.* — (16) *n. 18.* (17) *n. 6.* — (18) *loc. cit. v. verum.* — (19) *sect. 4.* — (20) *n. 18.* (21) *d. 15. n. 28.* — (22) *n. 6.* — (23) *3. p. q. 80.* — (24) *resp. mor. l. 1. dub. 9. n. 1.* — (25) *ibid. 3. v. quoad tabac.*

communiter negant alii, etiamsi aliquid in stomachum transmittatur; quia, licet talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis, sed attractionis (1). Hæc sententia est quidem probabilissima, tum ob allatam regulam, tum ob universalem consuetudinem, qua undique permittitur præfatus tabaci usus ante missam, ut docet Papa *Benedictus XIV.* (2), ubi obiter refert, olim ab *Innocentio X. et XII.* emanatam fuisse excommunicationem in eos, qui sumerent tabacum per nares in Vaticano, idemque præscripsisse *Urbanum VIII.* in ecclesiis diœcesis Hispalensis; sed deinde hanc prohibitionem abstulisse *Benedictum XIII.* Unde sic concludit: *Hodie tamen a communi consuetudine adeo est cohonestatus* (usus tabaci), *ut nulli scandalum præbeat.* Idem autem, quod dictum est de tabaco, dicunt de aqua casu trajecta per nares *Suar. et Fagund. apud Viva*, *Tamb.* (3) *et Barth. a s. Fausto apud Diana.* Id tamen non admitterem, si quis ex proposito tabacum vel aquam per nares in stomachum trajiceret, quia id non sumeret tunc per simplicem attractionem, sed per voluntatem directam trajiciendi, quod nullo modo videtur permissum ab ecclesia. Sed dices: Actio attractiva non est potativa vel manducativa. Respondetur, quod, licet hæc actio non sit a natura ordinata ad trajiciendum in stomachum potum vel cibum, tamen ad id ordinatur ab ipso attrahente; et ideo ex tali intentione induit moraliter rationem potationis sive comestionis, cum interveniat debita materia et actio apta ad finem trajectionis in stomachum.

Idem dicendum de illo, qui pulverem aut pluviam, floccum nivis, culicem sive muscam deglutiret; nam si hoc accideret casu per respirationem, utique non solveret jejunium, ut communiter docent *Suar.* (4), *Lugo* (5), *Habert.* (6), *Cont. Tourn.* (7), *Conc.* (8), *Salm.* (9), *Ronc.* (10), *Renzi* (11) *cum Nav.*, *Bonac et aliis passim:* quia talis ac-

(1) *ita Suar. s. 4., Holzm. n. 81., Roncagl. q. 7., Lugo l. c., Conc. p. 362., Elbel n. 92., Croix n. 570. cum Aversa, Renzi q. 7., Escob. n. 62. et Diana p. 8. tr. 7. r. 3 cum Marchant., Machad., Pasqual. et Leand.* — (2) *de synodo l. 7. c. 63.* — (3) *n. 23.* — (4) *v. quæres.* — (5) *n. 34.* — (6) *p. 476.* — (7) *l. c. r. 2.* — (8) *n. 6.* — (9) *de euch. c. 7. p. 4. n. 68 in fine.* — (10) *q. 6.* — (11) *q. 5.*

tio non est comestio, sed respiratio, quam ecclesia noluit quidem prohibere; quis enim posset effugere, ne aliquid pulveris cum vento deglutiat? Secus vero esset, ut recte docet *Lugo* (1), si quis ex proposito vellet culicem aut pulverem trajicere, quia hæc non esset mera respiratio, sed voluntaria deglutitio. Et idem dicendum merito ait *Lugo* (2), si quis deglutiret aliquid, puta uvam ab altero in os ejus immissam, etiamsi ipse id non adverteret et casu respirando trajiceret, quia noluit quidem ecclesia impedire communionem ob sumptionem rerum, quæ per respirationem cum aëre attrahuntur, sed earum, quæ non deferuntur cum aëre.

Dubitatur 2., an solvat jejunium fumus tabaci aut similis. Affirmant pariter *Lezana et Antoine*, *de Leone ap. Salm.* (3); quia, ut dicunt, fumus etiam aliquo modo nutrit. Negant vero communiter et probabilius *Holzm.* (4), *Sporer* (5), *Croix* (6) *cum Arersa et Boudev.*, *Viva* (7) *cum Trull.*, *Tamb.*, *Præpos. et Salm. ib. cum Suarez*, *Diana ac Villal.* Eamdemque sententiam sequitur *Benedictus XIV.* (8), testans, hanc communi DD. consensu hodierno die confirmari. Ratio, quia fumus tabaci neque est cibus aut potus, neque sumitur per comestionem vel potationem; alias dicere deberemus, frangere jejunium etiam eos, qui in culina ciborum fumum exciperent. Et hoc currit, etiamsi fumus voluntarie immitteretur in stomachum, ut probabiliter dicunt *Escob.* (9), *Viva* (10) *cum Præp.*, *Spor.* (11), *Renzi* (12), *Diana l. c.*, *Tamb.* (13) *et March. et Burgh.* (14) *contra Salm.* (15) *cum Hurtado etc.*, qui dicunt, sed minime probant, hanc esse veram comestionem.

Dubitatur 3., an solvat jejunium, qui sumit folium tabaci vel aroma, ut dentibus conterat et phlegmata expuat. Affirmant idem *Antoine*, *de Leone* (16) *et Henno* (17), quia, ut dicunt, semper trajicitur aliquid in stomachum, et propter hoc phlegmata ejiciuntur. Sed negant *Lugo* (18),

(1) *n. 36.* — (2) *n. 35.* — (3) *de euch. c. 7. p. 4. n. 71.* — (4) *n. 82.* — (5) *n. 467.* — (6) *n. 570.* — (7) *n. 8.* — (8) *de missa t. 9. lib. 3. c. 17.* — (9) *n. 438.* — (10) *n. 7.* — (11) *n. 467.* — (12) *q. 7.* — (13) *n. 23.* — (14) *ap. Croix n. 569.* — (15) *cit. n. 71. in fine.* — (16) *ap. Salm. ibid. n. 72.* — (17) *apud Cont. Tourn. ibid. r. ad 1.* — (18) *resp. mor. l. 1. d. 9. n. 2.*

Holzmann (1), *Bonac.* (2), *Sporer* (3), *Viva* (4), *Escob.* (5), *cum Pasq.*, *Renzi* (6) *et Diana* (7) *cum Conc.*, *Tamb.*, *Præp.*, *Trull. etc.* Et merito id probabile putant *Salm* (8) *cum Bonæspei.* Ratio, quia ad phlegmata ejicienda non requiritur, ut succus in stomachum descendat, sed sufficit, tabacum ad os applicare, ut virtutem expuendi ad stomachum immittat per nervos, qui ad stomachum respondent. Et hoc etiamsi deglutiatur, sed præter intentionem, aliquid modicum succi, salivæ inseparabiliter admixti, ut dicunt *Lugo* (9), *Tamb.* (10), *Viva et Escob. locis citatis cum Tanner et Fausto apud Diana*, quia, si casu id deglutitur, non per modum cibi, sed per modum salivæ trajicitur. Imo *Lorichius ap. Diana* excusat, etiamsi casu granum deglutiatur; sed hoc recte non admittunt *Bon. et Tamb.*; quia illud tunc videtur potius sumi per modum cibi. Hoc tamen intelligendum, si granum, non autem si aliqua minima pars deglutiatur, quæ insensibiliter cum saliva sit immixta, quia hæc vere per modum salivæ trajicitur. Omnes vero conveniunt, hujusmodi masticationem esse indecentem ante communionem; unde puto, eam non excusari a culpa veniali, nisi aliqua causa subsit.

281. — *Regula III.* est, quod ad frangendum jejunium requiritur, ut res sumpta habeat rationem cibi aut potus. Hinc dubitatur, an comestio capillorum, unguium vel ligni, papiri, lapillorum et similium impediat communionem. Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia universe negat, quia omnia hæc non habent rationem cibi, vel saltem, quia usu non habentur ut comestibilia. Ita *Diana* (11), *Renzi* (12) *cum Joan. Delacruæ*, *Ludovico de sancto Joan. etc.*; et probabile putant *Bus. ut supra et Ledesma* (13).

Secunda sententia e converso universe affirmat, quia, ut dicunt, reverentia ad eucharistiam requirit non solum, ut nihil cibi comedatur, sed etiam, ut nihil ad modum cibi deglutiatur. Ita *Laym.* (14), *Ronc.* (15), *Salm.* (16), *Wigandt.* (17), *Pal.* (18); et pro hac sententia citant etiam *d.*

(1) *n. 8.* — (2) *n. 9.* — (3) *n. 467.* — (4) *n. 7.* (5) *n. 438.* (6) *q. 7.* — (7) *p. 5. tr. 13. r. 1.* — (8) *de euch. c. 7. p. 4. n. 72.* — (9) *n. 7.* — (10) *n. 6.* — (11) *p. 3. tr. 4. r. 28.* — (12) *qu. 4.* — (13) *apud Salm. ibid. n. 70.* — (14) *n. 18.* — (15) *q. 8.* — (16) *cit. n. 70.* — (17) *n. 44.* — (18) *n. 7.*

Thom. (1), ubi dicit: *Nec refert, utrum aliquid hujusmodi nutriat vel non nutriat, dummodo sumatur per modum cibi vel potus.*

Tertia sententia vero communis docet, minime frangi jejunium, si edantur res omnino indigestibiles, ut sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, fila ex serico aut lana, ossicula fructuum omnino depurata: quia hæc nec nutriunt nec rationem habent cibi; ecclesia autem tantum prohibet, ne sumatur eucharistia post cibum aut potum, ut patet ex concilio Toletano VIII. *can. 2.*, ubi dicitur: *Nullus post cibum potumque minimum sumptum missas facere præsumat.* Et ex concilio Matisconensi, ubi: *Ne cœlesti cibo terrenus præponatur.* Idem dicit *s. Augustinus* (2): *Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os christiani prius corpus dominicum intraret quam cæteri cibi* (3). Neque huic sententiæ adversatur *d. Thom. loco mox cit.*, nam oportet integrum textum animadvertere s. Doctoris, qui sic ait: *Et ideo neque post assumptionem aquæ vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, licet hoc sacramentum accipere, nec refert, utrum aliquid hujusmodi nutriat vel non nutriat.* Nota to *aliquid hujusmodi:* ergo illud *nutriat vel non nutriat d. Thomas* refert solum ad res mox a se recensitas *cibi aut potus*, inter quas etiam numerat medicinam, quæ multoties non est nutritiva. Præterea posset accidere, quod cibus illico evomatur, et sic non nutriret, et ideo dixit, *aliquid hujusmodi* impedire communionem, *sive nutriat sive non nutriat.*

Secus vero dicendum cum præfatis AA. de rebus digestibilibus, quæ a stomacho alterari et in substantiam hominis converti possunt, prout sunt charta, palea, filum ex lino, pulvis medicinalis, cera, (cum cera fere semper retineat aliquid mellis admixtum) (4); idem dicunt probabilius (5) de terra seu creta, quam mulieres edere so-

(1) *p. 3. q. 80. art. 8. ad 4.* — (2) *ep. 18. ad Januar.* — (3) *ita Conc. n. 6., Cont. Tourn. ibid. v. alii, Viva n. 5., Sporer n. 467., Holzm. n. 72., Escob. n. 332. et Lugo n. 28. cum Henr., Nugno, Vill., Reg. etc.* — (4) *ita Tamb. n. 20., Viva n. 5., Conc. n. 6. et Mazz. p. 147. contra Diana et Bernal.* — (5) *Croix n. 562., Lugo n. 32., Escob. n. 335., Viva et Mazz. ll. cc., Wigandt. n. 44.*

ent, cum in ea aliquid inveniatur a stomacho alterabile et nutritivum.

282. — Utrum autem inter plura horologia dissonantia liceat alicui ultimum sequi ad communionem accipiendam? Negant *Merola et Salas* (1); sed communissime affirmant *Sanch.* (2), *Quarti* (3), *Merati* (4), *Diana l. c.*, *Sporer* (5), *Holzm.* (6) *cum communi*, ut asserit, *Croix* (7), *Lugo* (8) *cum Fag.*, *Sanctio et Vill.*, *Escob.* (9) *cum Trull. et Salm.* (10) *cum Pasq.*, *Gabr. et Antonio a Spiritu sancto;* dummodo de errore non constet, ut bene advertunt *Lugo* et *Escob.*, vel modo (addo cum *Croix*) horologium non sit de illis, quæ ut plurimum errant, quia hæc præsumuntur semper errare.

Num autem possit communicare, qui cibum deglutit post primum ictum, sed ante ultimum? Affirmant *Salm.* (11) *cum Trull.*, *Bressero etc. ac Gobat* (12): quia, ut dicunt, ultimus ictus moraliter eamdem complet horam, ita ut omnes ictus pro unico computentur. Sed melius id negant *Lugo* (13), *Cont. Tourn.* (14), *Sanch.* (15), *Escob.* (16) *et Croix cum Coninch.*, *Sanch. et communiori.* Ratio, quia ad primum horæ ictum media nox jam expleta est, ut mihi etiam confirmavit peritissimus horologiorum faber. Sentio autem tanquam certum tenendum, quod tempus mediæ noctis non moraliter, sed physice accipiendum est; nam si moraliter posset accipi, cur non deberet admitti opinio *Caramuelis*, qui dicit, non impediri a communione illum, qui cibum prius sumptum deglutit parum post ultimum horologii ictum? Sed hoc communiter a DD. et ab ipsis *Salm.* (17) rejicitur. Utrum autem in dubio negativo, an transacta vel ne sit media nox, possit aliquis communicare? Valde probabilis est, imo forte probabilior sententia affirmativa, quam observa in *l. 1. n. 39. cum Busemb.*, *Laym.*, *Pal.*, *Sporer etc.*, quibus adde hic

(1) *ap. Dianam p. 4. tr. 3. r. 19.* — (2) *de matr. l. 2. disp. 41. n. 40.* — (3) *p. 3. tit. 9. dub. 3.* — (4) *in rubr. de defect. §. 9.* — (5) *theol. sacram. p. 2. c. 6. n. 471.* — (6) *p. 1. tr. 1. n. 180.* — (7) *n. 581.* — (8) *d. 15. n. 45.* — (9) *n. 353.* — (10) *de euch. c. 7. p. 4. n. 69. in fine.* — (11) *ibid. n. 69. in fine.* — (12) *ap Croix n. 580.* — (13) *d. 15. n. 37.* (14) *de euch. c. 6. art. 2. sect. 1. v. quoad horologia.* — (15) *n. 40.* — (16) *n. 353.* — (17) *l. c. prope fin.*

Cardenas (1), *Diana* (2), *Gobat.* (3), *Elbel.* (4) *cum Herinx, Illsung. etc.;* quia, cum hoc præceptum sit negativum (ut probavimus *loc. cit. in lib. 1.*) de non accedendo ad eucharistiam post comestionem, non teneris ab illa abstinere, quamdiu non es certus, et tanto magis, si nullam habeas rationem probabilem, te comedisse; tunc enim adhuc manes in possessione tuæ libertatis.

283. — „4. Non est peccatum, per se loquendo, cibum „sumere vel expuere (5) statim a communione, ut ex „*s. Thoma* docent *Azor.*, *Sanch.*, *Bon.* (6); unde eum, qui „paulo ante medium noctis cœnasset in dominica pridie „nativitatis Domini, posse nihilominus statim post me„diam noctem celebrare, docent *Diana* (7) *et alii tres.* „etsi ob sacramenti reverentiam consilii sit abstinere, „donec species sint consumptæ; quod saltem intra di„midium quadrantem in laico (in sacerdote intra qua„drantem) fieri certum videtur *C. de Lugo* (8) ex judicio „medicorum a se consultorum. *Tamb.* (9) autem *ex Joan.* „*Sanch.* (10) notat, citius a valido quam a debili stoma„cho, regulariter tamen ab omnibus intra horam consumi; „refertque, infirmum quemdam post mediam horam spe„cies integras rejecisse.

Omnes conveniunt, congruum quidem esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum abstineant ab expuendo: dicunt tamen *Holzm.* (11), *Wigandt.* (12) *et Croix* (13), nullum esse peccatum expuere post communionem, si nullum hostiæ fragmentum remanserit in ore. An autem liceat edere vel bibere statim post communionem? Olim præcipiebatur (14) jejunium post communionem usque ad sextam, sed hoc præceptum jam diu est abrogatum, ut docuit adhuc suo tempore *d. Thomas* (15). Unde dicit *Holzm. l. c.*, hodie nullo modo peccare, qui comedit statim post communionem. Sed hoc rectius non admittit *Croix ib. cum Suar.*, *Aversa*, *Quarti et Dicast.*,

(1) *in crisi 1. d. 26. n. 87.* — (2) *p. 2. tr. 13. r. 2.* — (3) *n. 280.* — (4) *conf. 14. de euch. n. 101.* — (5) *Tamb. c. 2. §. 1.* (6) *d. 4. q. 6. p. 1. n. 25.* — (7) *p. 3. t. 4. r. 44; (vide n. 289. in fine.)* — (8) *d. 12. sect. 3. n. 54.* — (9) *c. 3. §. 4.* (10) *d. 38.* — (11 *tr. 1. de præc. eccl. n. 76.* — (12) *tr. 12. n. 45.* — (13) *l. 6. p. 1. n. 549.* — (14) *ex can. Tribus 33. de consecr. dist. 2.* — (15) *3. p. q. 80. art. 8. ad 6.*

nisi adsit aliqua causa, puta si religiosus post missam nato signo debeat ad mensam accedere; alias talis comestio, dum adhuc in stomacho perseverant species consecratæ, ob aliquam irreverentiam non excusatur a culpa veniali, ut dicunt AA. citati ex *d. Thoma*, qui *l. c.* docet: *Debet.... esse aliqua mora inter sumptionem hujus sacramenti et reliquos cibos.* Quanto autem tempore perdurent in stomacho species consecratæ: *vide dicta n. 225.*

284. — „Dixi in *responsione: regulariter;* quia non „jejunus licite communicat in sequentibus casibus, si qui„dem jejunus non possit sine notabili incommodo, ut mo„nent *Coninch. et Bonac.* (1):

„1.) In periculo mortis, sive illud sit ex morbo, vulnere, „veneno, sive ex sententia judicis. Et quidem in eodem „morbo, etsi non tenearis, potes tamen post aliquot v. gr. „6, 7, vel etiam, ut putat *Laym.*, duos dies (etsi quoad hoc „potissimnm attendendum esse ad consuetudinem, mo„neat *C. de Lugo*) repetere viaticum non jejunus, dum„modo nequeas jejunus sumere, et periculum mortis re„currat, ut docetur *communiter;* vel etsi maneat, ut con„tra *Vasq.*, *Præp. et alios* docent *Nav.*, *Tol.*, *Regin*, *Sua„rez*, *de Lugo* (2): imo, etsi non liceat ægro ex sola de„votione communicare, facto jejunio; si tamen morbus „esset diuturnus, nec posset dari communio, nisi post „medicinam, probabile esse id licere, docent *Armilla*, *To„let.*, *Bonac.*, *Regin.*, *Henr.*, *Suarez*, *Escob. etc.*, quorum „aliqui exigunt longum intervallum, v. gr. 30 dierum, ut „*Nav. et Vill.*, alii 8 vel 10 dies, ut *Suar.*, *Henr.*, *Fag.*; „alii 7, ut *Sylv.*, alii 6, ut *Arm.*, *Zamb.*, *Possev. et Fill.*; quos „sequitur *Diana* (3); alii permittunt toties, quoties sano „posset dari jejuno (4): alii denique posse sequenti statim „die dari ob justam causam, ut si propter consuetudinem „et desiderium aut devotionem difficulter abstineat, et „moraliter videatur instare periculum mortis (5). Verum „ea in re loci consuetudo spectanda est, quæ nunc sal„tem videtur permittere, ut, quando morbus et pericu„lum diu protrahitur, post 7 vel 8 dies iterum detur com„munio non jejuno (6).

(1) *apud Dian. p. 9. c. 6. r. 42.* — (2) *s. 3. n. 65.* — (3) *de celebr. r. 77.* — (4) *ita Escob. t. 7. e. 6. ex Hurt.* — (5) *sic Laym. l. 5. tr. 4. c. 9. n. 20.* — (6) *vide de Lugo d. 15. s. 3. de euch.*

285. — *Quæritur*, an liceat communionem iterum ministrari infirmo non jejuno, qui jam viatico munitus est. Quidquid dicant aliqui, vera et communis est sententia affirmans (1), testaturque *Benedictus XIV.* (2), nullum theologum alicujus nominis hanc sententiam negare. Ratio est, quia hoc sacramentum ægrotis non datur præcise ad satisfaciendum præcepto, sed in præsidium contra tentationes, quæ tempore mortis magis urgent. Et hoc non solum, si novum recurrat periculum, sed etiam, si idem perduret, ut dicunt *Sylvester* (3), *Elbel* (4), qui testatur, hanc esse communem praxim ecclesiæ, *et Suar.*, *Laym.*, *Holzm. ll. cc. cum Soto*, *Tol. etc.* Idemque docet *Benedictus XIV.* (5), ubi sic addit: *Episcopus insinuet parochis, posse et debere viaticum in eadem infirmitate iterum ac tertio administrare, præsertim si ægrotus exposcit; et si velit, pœnam decernat in parochos, qui ægrotis devote postulantibus iterum et tertio eucharistiam deferre detrectent falsis prætextibus.* Neque huic adversari *Vasquez* dicit idem *Benedictus*, ut male asserunt *Bus. et Lugo;* nam *Vasq.* tantum loquitur de obligatione præcepti, cui censet satisfieri per unicam perceptionem eucharistiæ.

Sed dubitatur 1., quanto tempore debeat distare una communio ab alia. Communior sententia censet, distare debere octo diebus circiter (6). Sed non improbabiliter dicunt (7), quod infirmus, assuetus sæpius ex devotione communicare, bene possit altero die statim post viaticum sumptum suscipere communionem non jejunus. Idque in singulis diebus admittunt *Pal.* (8) *et Arm. ac Dic.* (9), et probabile putat *Tamb.* (10).

(1) *quam tenent Suar. 3. p. d. 68. s. 5., Laym. l. 5. tr. 4. c. 6. n. 20., Conc. t. 8. p. 320. n. 16., Holzm. de præc. eccl. tr. 1. n. 73., Cont. Tourn. cap. 6. art. 2. sect. 1. versus fin. cum Tol., Silv., Wittasse etc. ac Lugo d. 15. n. 64. cum Sa, Arm., Soto, Coninch., Vict. et aliis passim.* — (2) *de synodo l. 7. c. 12.* — (3) *v. eucharistia n. 3.* — (4) *conf. 15. n. 129.* — (5) *l. c. n. 5.* — (6) *ita Busemb. ut supra, Conc. l. c., Cont. Tourn. ibid. v. quoto ex antiquo rituali Romano Escob. l. 20. n. 364. cum Sylv. et Fill. ac Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 76. cum aliis.* — (7) *Laym. d. n. 20, Escob. n. 363. et Ronc. de euch. c. 6. q. 4. r. 3. cum Hurt.* — (8) *p. 13. n. 14.* — (9) *ap. Croix n. 613.* — (10) *meth. c. 5. n. 24.*

Dubitatur 2., an, si quis communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur sumere viaticum superveniente periculo mortis.

Prima sententia communior negat, etiamsi communio præcesserit octo circiter diebus; hanc tenent *Lagm.* (1), *Lugo* (2) cum communi, ut asserit, *Ronc.* (3) *cum Conc., Ang., Fill., Tab., Henr., Molf., Suar.* (4) (qui cum *Soto et Palud.* eam tenet, si communio triduo antea sit suscepta), et probabilem putant *Palaus* (5) *et Salm.* (6). Ratio, tum quia præceptum communionis jam in substantia impletum est per communionem prius perceptam; tum quia ideo tenetur homo communicare in articulo mortis, ut hoc sacramento se præparet ad transitum ex hac vita, sed jam censetur satis se præparasse, qui paulo ante communicavit. Hæc sententia est satis probabilis, saltem, ut dicunt *Suar. l. c. et Lugo* (7), si periculum mortis naturaliter accidat; quia tunc in illo brevi tempore antecedenti jam moraliter cœpit imminere, quamvis fuerit ignoratum.

Secunda sententia vero probabilior affirmat, quam tenent *Vasq.* (8), *Palaus l. c., Concina* (9), *Cont. Tourn.* (10) *cum Habert, Diana* (11) *cum Hurt., Turr., Ochag. etc.*, et huic magis adhærent *Salm.* (12). Ratio, quia hoc divinum mandatum ex interpretatione ecclesiæ præcise obligat instante periculo mortis, ut contra hostes hoc divino præsidio muniamur; ergo non impletur per communionem ex devotione susceptam; sicut enim non potest satisfieri debito, priusquam contrahatur, ita nec satisfieri præcepto, antequam ejus urgeat obligatio. Nec obstat dicere, quod, qui paulo ante communicavit, jam sufficienter se munierit, unde jam satisfecit fini præcepti: nam si hoc valeret, qui pridie palmarum communicasset, nec teneretur ad communionem paschalem, sed hoc nemo dicet (13).

Dubitatur 3., an, qui mane communicavit ex devotione, teneatur aut possit urgente periculo mortis viaticum sumere. Adsunt tres sententiæ.

(1) *tr. 4. c. 5. n. 4.* — (2) *d. 16. n. 39.* — (3) *c. 6. quæst. 4. r. 1.* — (4) *d. 69. sect. 3. §. rogabis.* — (5) *p. 14. n. 7.* — (6) *de euch. c. 8. p. 1. n. 5.* — (7) *n. 53.* — (8) *d. 214. c. 2. n. 14.* — (9) *p. 320. n. 14.* — (10) *de euch. cap. 7. art. 2. sect. 2. concl. 1. v. quær. 1.* — (11) *p. 5. tr. 3. r. 33.* (12) *ibid. n. 7.* — (13) *vide dicta n. 297. in fine.*

Prima sententia affirmat teneri, quia tunc suscipiendum est viaticum ad implendum præceptum divinum; hanc tenet *Diana* (1) *cum Hurt.*, *Turr.*, *Ochag.* (2) *cum Pell.*, *Leand.*, *Dic. etc.*

Secunda sententia dicit non teneri, sed posse communicare: sic tenent *Ronc.* (3), *Gobat et Marinus ap. Bened. XIV.* (4), et probabilem putant *Anacl.* (5) *ac Diana* (6) *cum Hurt.*, *Bressero etc.*, ac testatur, deductam fuisse in praxim a PP. societatis Jesu Panormi anno 1638.

Tertia sententia, quam tenent *Suarez* (7), *Laymann* (8), *Concina* (9) *ac Coninch.*, *Gran. et Fagundez*, dicit, nec teneri nec posse communicare, quia, cum præceptum divinum obliget ex intentione ecclesiæ, praxis ecclesiæ est, ut nemo bis in die communicet: neque hic casus sine necessitate excipi debet: dubitat tamen *Concina*, an posset communicare, qui ferventi amore succensus viaticum postularet. Omnes has tres sententias probabiles putat *N. P. Benedictus XIV. l. c.*, sic dicens: *In tanta opinionum DD. discrepantia integrum erit parocho, eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit.* Cæterum probabilior mihi videtur sententia *Lugonis* (10), qui distinguit inter morbum naturalem et violentum, et ait, quod, si quis fuerit vulnere percussus vel ex alto conciderit, potest communicare (imo tenetur, juxta nostram sententiam in *præcedenti dubio* allatam), quia hic revera non accepit viaticum in mortis articulo constitutus; secus vero, si quis jam in ægritudine positus mane ex devotione communicaverit; tunc enim bene potest dici moraliter in periculo mortis communicasse, cum morbus ille jam erat in se periculosus, etsi non adhuc notus. Et idem puto dicendum cum *Suarez contra Lugonem*, si morbus fuerit repentinus, puta apoplexia vel quid simile; nam hujusmodi morbi judicantur jam prius in suis causis dispositi existere, licet ignorentur *).

(1) *p. 5. tr. 5. r. 33.* — (2) *p. 10. tr. 11. r. 4.* — (3) *c. 6. q. 4. r. 1.* — (4) *de syn. l. 7. c. 11* — (5) *tr. 10. dist. 3. n. 36.* — (6) *p. 6. tr. 6. r. 18.* — (7) *d. 69. sect. 3.* — (8) *c. 5. n. 5.* — (9) *p. 320. n. 14.* — (10) *d. 16. n. 53. et 54.*

*) Sic textus bene convenit cum retractatione 66. *Editor.*

Hic autem sedulo notandum (1), quod, si infirmus facile possit jejunus sumere viaticum in sequenti die, tenetur utique expectare; secus tamen, si adsit periculum mortis, vel si non possit commode expectare, puta si deberet differri medicina opportuna, vel esset deferenda eucharistia intempesta nocte, ut dicit *Viva cum Coninch.* De reliquo bene ajunt (2), in hoc non esse scrupulose procedendum, cum in concilio Constantiensi *sess. 13.* simpliciter infirmi excipiantur a lege jejunii. Damnati autem ad mortem bene possunt communicare non jejuni, si judex nolit tamdiu executionem mortis differre, ut jejuni communicare possint, ut recte dicunt *Salm.* (3) *et Wigandt* (4).

Dubitatur 4., an sacerdos ministrans viaticum possit aliquando omittere verba illa in rituali præscripta: *Accipe viaticum etc.* Negant *Clerical.* (5) *et Tamb.*, *Quarti ac card. Brancatius ap. de Alexandro* (6); tum quia, ut dicunt, prædicti verba sunt valde proficua, utpote ab ecclesia ordinata: tum quia rituale Romanum facit jus quoad ea, quæ in ipso præscribuntur, cum *Paulus V.* in sua bulla dixerit: *inviolata observent.* Probabiliter vero affirmant ipse *de Alexandro et Tonellius* (7) *ex Pasq.*, casu quo infirmus magna animi tristitia communionem per modum viatici sit suscepturus. Ad satisfaciendum enim præcepto viatici non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit, ut ponatur opus præceptum (8), aut saltem sufficit intentio interpretativa satisfaciendi obligationi, quæ magis urget. Quoad illa autem verba a rituali præscripta respondet *de Alexandro cum Pignatelli* (9), quod non omnia in rituali præscripta cadant sub præcepto, sed quædam ibi præcipiuntur sub obligatione aliunde proveniente, quædam vero præscribuntur tantum de decentia: nec Pontifex extrahit ea ab ordine suo, sed solum efficit, ut intra ordinem suum recte procedant; verba enim bullæ hæc sunt: *Quapropter hortamur episcopos, vica-*

(1) *cum Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 74. Viva q. 4. art. 8. n. 9. et alius.* — (2) *Salm. l. c. cum Soto, Navar., Gilb. et Vict.* — (3) *ibid. n. 82.* — (4) *tr. 12. n. 49.* — (5) *de euch. dec. 19. n. 12.* — (6) *confes. monial. c. 12. §. 6. q. 24.* — (7) *l. 1. c. 1. §. 12. n. 6.* — (8) *juxta dicta De hor. can. l. 4., n. 176.* — (9) *t. 9. consult. 36. §. Neque.*

rios, parochos etc., ut in posterum constituto rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti, quæ catholica ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent. Ergo to *inviolate observent* tantum respicit *ea, quæ* (aliunde) *ecclesia et probatus usus antiquitatis statuit.* Cæterum, quidquid sit de hoc puncto, etiamsi omnia in rituali caderent sub præcepto, nullo modo potest dici, quod præceptum proferendi illa verba inducat gravem obligationem; verba enim, quæ substituuntur: *Corpus Domini nostri Jesu Christi etc.*, reipsa idem significant et operantur. Ad excusandum vero a peccato veniali in casu nostro bene sufficiens erit causa mutandi illa verba, ne infirmus magno mœrore afficiatur.

286. — „Denique, licet probabile videatur *Fill.* (1), „*card. de Lugo* id, quod docent *Major* (2), *Fern.* (3), „(*Laym.* (4) vero limitat ad casum necessitatis, quo morituris aliud sacramentum suscipere non posset et scandalum cessaret) posse non jejunum celebrare ad dandum alteri viaticum, eo quod hoc sit juris divini, jejunium vero ecclesiastici tantum; ideoque non tantum „posse, sed etiam teneri dicat *Granadus* (5), id tamen „merito communiter rejicitur; tum quia contrarium probat praxis; tum quia major est habenda ratio sacramenti quam aliqualis necessitatis proximi: tum quia „præceptum viatici non obligat, quando non potest rite „dari. Ita *Bon. ex Coninch., Hurt.* (6), *Suar., Vasq. etc.* „*communiter*, docetque *C. de Lugo*, esse probabilius (7). „Sacerdos autem morti (sive naturali, sive violentæ) vicinus, celebrare sine dubio potest non jejunus, ad dandum sibi viaticum, si illud aliter haberi non potest: „quia non plus est celebrare, quam communicare sumpto „cibo (8).

Quæritur, utrum sacerdos ad viaticum ministrandum possit celebrare non jejunus.

Prima sententia affirmat, et tenet *P. Concina* (9), item

(1) *t. 1. tr. 4. n. 242.* — (2) *in 4. d. 9. cap. 3.* — (3) *de hæred. etc.* — (4) *l. 5. t. 4. c. 6. n. 21.* — (5) *in 3. p. c. 6. t. 10. d. 8. n. 12.* — (6) *de euch. d. 9. diff. 17.* — (7) *vide Diana t. 1. tr. 4. resp. 33.* — (8) *C. de Lugo d. 15. s. 4., Laym., Diana p. 5. t. 3. r. 36.* — (9) *p. 362. n. 7.*

Major, *Fernand. et Zambr. ap. Lugo* (1), et probabilem vocant *Escob.* (2), *Viva* (3), *Diana* (4) *et Lugo l. c. cum Fill.*, *et Cont. Tourn.* (5) eam non audet redarguere. Ratio, tum quia hoc casu præferendum est præceptum divinum ecclesiastico; tum quia idem præceptum ecclesiasticum, cum permittat moribundo communicare non jejuno, etiam permittere censetur sacerdoti non jejuno celebrare, ut infirmus communicet.

Secunda sententia vero communis et probabilior negat, et hanc tenent cum *Busemb. ut supra* (qui asserit, oppositam communiter rejici, sed hoc immerito) *Suar.* (6), *Cont. Tourn.* (7), *Salm.* (8), *Renzi* (9) *et Lugo* (10) *cum Nav.*, *Sylvio*, *s. Antonino*, *Soto*, *Coninch.*, *Sylv. Armilla*, *Vict.*, *Henr. et Vasquez*, qui contrariam improbabilem vocat. Ratio, quia, licet præceptum sumendi viaticum sit divinum, et præceptum non celebrandi post cibum sit tantum ecclesiasticum, tamen hoc in substantia etiam est divinum propter reverentiam sacramento debitam, quæ non excusatur eo casu ob utilitatem moribundi, cum sacramentum hoc non sit tantæ necessitatis. Et sic respondetur ad primam rationem oppositæ sententiæ. Respondetur autem ad secundam, quod ideo permittatur moribundo non jejuno communicare, quia in eodem concurrunt tam præceptum ecclesiasticum de jejunio, quam divinum de sumendo viatico, quod eo casu præferri debet. Secus vero est de sacerdote, cum ipso unico tantum præcepto obstringatur, scilicet non celebrandi nisi jejunus, nec ipse potest illud violare, ut moribundus suum adimpleat præceptum, ad quod eo casu nec etiam moribundus tenetur, cum per ipsum non stet. Neque obstat dicere, quod, sicut potest sacerdos conscius mortalis celebrare sine prævia confessione ad dandum viaticum, ita etiam sine jejunio; tunc enim ex Tridentino ipsa necessitas ministrandi viaticum excusat; cum possit sacerdos per contritionem se disponere et sic obicem auferre; sed non jejunus, cum non possit deinde tollere obicem

(1) *d. 15. n. 67.* — (2) *l. 20. n. 368.* — (3) *q. 4. art 8. n. 9.* (4) *p. 8. tr 2. res. 78.* — (5) *de euch. c. 9. a. 2. s. 1.* (6) *d. 66.* — (7) *loc. cit. r. ad. 2.* — (8) *de euch. c. 7. p. 4. n. 77.* — (9) *t. 1. de jejun. c. 1. q. 4.* — (10) *l. c. n. 68.*

violati jejunii, non potest irreverentiam evitare, juxta dicta in simili casu *n. 262.* Primam sententiam probabilem puto, sed hæc secunda probabilior mihi videtur, nisi, ut recte dicunt *Laym.* (1), *Viva* (2) *et Escob. l. c.*, moribundus non posset sacramento pœnitentiæ vel extremæ unctionis muniri; nam eo casu eucharistia poterit esse sacramentum necessitatis, ut ille ex attrito fiat contritus.

Secus vero dicendum, si sacerdos, cum esset morti proximus, deberet celebrare ad dandum sibi viaticum; quia tunc bene poterit celebrare non jejunus, ut præcepto viatici satisfaciat; tunc enim in eadem persona concurrunt præceptum ecclesiasticum et divinum, quod præferendum est (3).

287. — „2) Si periculum sit, ne eucharistia pereat „vel male tractetur, potest sumi a non jejuno, etiam „laico, si alius desit," *(est commune* (4) „imo probabi„liter potest etiam a præsente sacerdote laicus accipere, „ut docent *C. de Lugo* (5), *Suar. et Vasquez* (6).

„3) Si grave scandalum sit oriturum ex omissione „sacrificii vel communionis. Quod tamen quidam putant „vix fieri posse, eo quod occurri possit scandalo, dicendo, „sacerdotem casu aliquid sumpsisse ideoque impediri."

Si sacerdos recordatur post consecrationem, se non esse jejunum, certum est non teneri nec posse missam deserere, cum præceptum divinum perficiendi sacrificium præponderet ecclesiastico communicandi jejunus. *Vide Azor.* (7) *et Bon.* (8), qui *cum Henriq., Rodr., Reg. et aliis communiter* id docent. Si autem recordetur soluti jejunii ante consecrationem, et præsertim ante canonem, debet utique desistere a missa, si possit sine infamiæ nota aut scandalo, ut etiam communiter dicunt *Lugo* (9), *Pal.* (10), *Bon.* (11), *Conc.* (12), *Cont. Tourn.* (13), *Ronc.* (14)

(1) *tr. 4. c. 6. n. 21.* — (2) *q. 5. art. 6. n. 3.* — (6) *ita communiter cum Busemb. Suar. l. c., Lugo n. 69., Laym. n. 20., Renzi quæst. 4., et Salm. c. 7. n. 78. cum aliis passim.* (4) *apud Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 78., vide dicta n. 86.* (5) *n. 87.* — (6) *d. 211. n. 48.* — (7) *p. 1. lib. 10. c. 33. qu. 3.* — (8) *d. 4. qu. 6. p. 2. n. 19.* — (9) *d. 15. n. 70.* (10) *p. 13. n. 22.* — (11) *l. c. p. 1. n. 16.* — (12) *t. 8. p. 364. n. 10.* — (13) *de euch. c. 6. a. 2. s. 1. v. quid autem.* — (14) *c. 5. q. 9. r. 3.*

Salm. (1) *cum Suarez*, *Laymann*, *Gabr. etc. ex d. Thoma* (2), ubi ait: *Tutius reputarem, maxime in casu manducationis, quod missam incœptam desereret, nisi grave scandalum timeretur.* Censet autem *s. Bonav.* (3), et probabile id putant *Sotus*, *Ang.*, *Reg. etc. ibid.*, propter hanc rationem scandali nunquam desistendum esse a missa inchoata, quia fere nunquam sine scandalo illa omitti posset. E converso dicit *Concina*, raro in hoc posse scandalum accidere. Melius sentio dicendo cum *Cont. Tourn. l. c.*, semper scandalum posse timeri, nisi celebrans sit notæ aut saltem præsumptæ probitatis.

„Dixi: *scandalum;* quia turbationem vel incommodum „aliquod secuturum, v. gr. si celebraturus primitus aliquid „sumpsisset, non sufficere notat *Præp.*" *(nisi adessent graves circumstantiæ* (4)*).*

288. — „4) Si perfectio sacrificii vel communionis ur„geat. Quod fieri potest quinque modis: 1. Si pro spe„ciebus vini sumpsit aquam (quam si advertat, dum ha„bet in ore, non est expuenda ob periculum ejiciendi „fragmentum hostiæ et irreverentiam, sed deglutienda (5);" *(et idem recte dicit Conc.* (6) „tunc enim tenetur denuo „consecrare" (*utramque materiam*), „quod fieri etiam po„test consecrando et offerendo statim, sine nova hostia," *(ut Scotus, Suarez, Laym. etc.* (7). *At rubrica missalis* (8) *utramque sententiam* (*nempe quod debeat consecrare novam hostiam, vel possit tantum vinum*) *docet esse probabilem, si in publico celebretur.)* „*Vide apud Suar.* „Quod si id post missam conclusam advertas in sacristia, „omittas (9). Si autem intra missam post sumptionem, „vel etiam ante eam, post consecrationem tamen, du„bites, an fuerit vinum, pro vino præsumendum esse „et pergendum ait *Tamb.*" *(cum Gob. apud Croix* (10), *qui tamen cum Pasq. et Aversa dicit, consecrandum esse aliud vinum, quando prudens adest dubium; nisi*

(1) *de euch. c. 7. p. 4. n. 79.* — (2) *q. 83. art. 6. ad 2.* (3) *ap. Bon. dict. n. 16.* — (4) *Croix n. 583. cum Gob.; vide n. 257.* — (5) *Tamb. de exped. sacrif. l. 2. c. 8., C. de Lugo d. 15.* — (6) *p. 363. n. 9.* — (7) *ap. Croix l. 6. q. 2. n. 545.* — (8) *de defect. cap. 4. n. 5.* — (9) *cum Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 80., Coninch., Laym. etc.* — (10) *l. 6. p. 2. n. 535.*

diu alia materia esset expectanda (1). „2. Si celebrans „post consecrationem deficiat: tunc enim tenetur alius, „etiam non jejunus, si jejunus haberi nequeat, perficere. „3. Si post consecrationem etiam unius speciei recor„detur, se non esse jejunum: tenetur enim pergere; imo „etiam potest pergere, si ante consecrationem recorde„tur, et absque scandalo et nota non possit desistere, „v. gr. in solemni sacro, ut docent *Suar.*, *Coninch. etc.* „Si tamen privatim celebret, et commode possit abrum„pere, tenetur, uti ex *s. Thoma* (2) docetur *communiter* (3). „4. Si post ablutionem sumptam, licet diu communionem „distribuerit, sumendæ sunt reliquiæ etiam grandiores „consecratæ eodem sacro (4); quod addo, quia non licet „tunc sumere particulas alterius sacrificii, quæ sunt in „ciborio, ad aliud expurgandum, ut docent *Suar.*, *C. de* „*Lugo l. c. cum communi*, licet contrarium probabile „dicat *Tamb.* (5) *ex March.* (6): uti nec ejusdem sacri„ficii, si illud plane sit absolutum et ab altari recesse„ris, sed debent servari, donec sumantur a jejuno (7); „quia convivium jam finitum est. Nisi tamen aliud suadeat „periculum indecentiæ, v. gr. si plures missæ eodem „die istic futuræ non essent, et sacramentum asservari „non soleret; tunc enim minore irreverentia sumeret „quam asservaret. Imo *C. de Lugo* (8) *et Granadus* non „damnant sacerdotem, qui prius, quam sacras vestes exuit, „particulam inventam absumit, eo quod non sit com„munio nova, sed complementum præcedentis (9). 5. Si „pars hostiæ post ablutionem sumptam calici aut palato „adhæreat (quæ decentius nova ablutione quam digito „propellitur, ut docet *Bon. ex Fill. et aliis*, quamvis „missale etiam permittat, ut digito attrahatur ad labium „calicis et sumatur ante ablutionem): quo modo etiam „ii excusantur, qui ex devotione hostiam in ore diu reti„nentes casu præmittunt aliquid ablutionis: sponte tamen „id non licet, nisi bona fides et sancta simplicitas ex-

(1) *ut n. 536. vide dicta n. 206. v. quoad.* — (2) *p. 3. q. 83. art. 6. ad 2.* — (3) *vide dicta n. 262 dub. 1.* — (4) *ut Salm. ib. n. 80. cum Coninch, Suar., Pal., Laym., Bon., Vasq. etc.; vide dicta n. 251.* — (5) *de exped. com. cap. 2. §. 8.* (6) *t. 3. p. 3. c. 3.* — (7) *Escob. t. 7. e. 6., Fagund. etc.* — (8) *d. 14. p. 4. n. 82.* — (9) *vide Bon., C. de Lugo, Escob. ll. cc.*

„cuset. Ratio horum omnium est, quia talis sumptio „moraliter censetur completio unius sacrificii (1).

Dicunt (2), licitum esse, dare ægro minimam particulam simul cum ablutione, si ob siccitatem nequeat illam deglutire; imo *P. Zaccharia* (3) refert, hanc fuisse consuetudinem monachorum Cluniacensium. Præterea licite datur etiam sano ablutio aquæ aut vini, ut possit deglutire particulæ fragmenta, quæ ori hæserint, ut tradit *Benedictus XIV.* (4), utque pluribus in locis mos habet; eo quod, ut communiter docent *Lugo* (5), quamvis ablutio prius deglutiatur, quam hostia vel hostiæ fragmenta, hoc non obstat jejunio. Ratio, quia violatio non censetur moraliter communionem præcessisse; præceptum enim jejunii est, ut ante eucharistiæ sumptionem nihil sumatur; quando autem una cum ablutione simul sumitur eucharistia, tunc totum illud ex ablutione et particulis sumitur unica sumptione, unde bene verificatur, violationem jejunii communionem non præcessisse. Et ideo in die parasceves instituit ecclesia, ut simul cum vino sumatur particula consecrata in die præcedenti; atque in rubrica missalis (6) dicitur, si particula hæreat calici, posse vinum infundi et eam sumi; adduntque *Lugo* (7) *et Salm.* (8), posse iterum vinum infundi, usque dum particula sumatur. Ex quibus omnibus *Lugo* (9) vocat falsam opinionem illorum, qui dicunt, hujusmodi sumptione frangi jejunium. Saltem omnes concedunt, hanc fractionem non obstare jejunio ab ecclesia præcepto.

289. — „Unus casus est, in metu mortis, ad quam eva„dendum, sicut sine altari vel calice consecrato aut ve„stibus sacris; ita etiam non jejunum posse celebrare, „docet *Diana* (10) *cum Sylv. etc.*; dummodo celebratio non „exigatur in contemptum religionis, ecclesiæ vel ejus præ„ceptorum.

(1) *Reg. l. c. n. 123., Bon. l. 1. d. 4. q. 6. p. 2.* — (2) *Suar., Sylvest., Ang. et Fill. ap. Salm. de euch. c. 7. p. 4. n. 81. in fine, et Croix l. 6. p. 1. n. 611. in fine cum Tamb.* — (3) *ap. Croix ad dict. n. 611.* — (4) *de sacr. miss. l. 2. c. 22.* (5) *d. 15. n. 79. et 83., Pal. p. 13. n. 21., Holzm. de præc. eccl. tr. 1. n. 75., Croix l. 6. p. 1. n. 573., et Salm. l. c. circa med. cum Suar., Vasq., Coninch., Laym. et Bonac.* (6) *t. 10. n. 8.* — (7) *n. 83.* — (8) *c. n. 81.* — (9) *d. n. 79.* — (10) *p. 3. t. 6. r. 48. et p. 5. t. 3. r. 39.*

Quod ob metum mortis liceat post cibum celebrare, secluso contemptu, plures DD. admittunt præter *Sylvest. et Diana* ut supra; id concedunt etiam *Viva* (1) *et Salmant.* (2) *cum Ochagavia.* Sed celebrare sine vestibus sacris vel sine altari verius id nunquam est licitum, cum sit intrinsece malum ob irreverentiam, quæ sacrificio inferretur (3); neque ad dandum viaticum, ut recte docent *Benedictus XIV.* (4) *et Lugo ac Dicast.* (5) *contra Jordanum.* At dices: cur propter metum mortis licebit celebrare sine jejunio, et non licebit sine vestibus sacris? Procul dubio huic difficultati non inveni responsionem omnino adæquatam; tantum responderi posset, quod præceptum celebrandi cum vestibus sacris sit adeo rigorose acceptum ab ecclesia; ut in nullo casu dispensasse sciatur, et propterea vestes reputantur quid intrinsecum cultui tanti sacrificii; præceptum autem jejunii non ita rigorose accipitur, cum in pluribus casibus ecclesia permittat communicare non jejunis, prout dictum est *n. 284.*

Hic ultimo advertendum; quod, si quis post comestionem non dormierit vel non sit digestus, respectu ad præceptum jejunii bene possit communicare (6). Cæterum quandoque convenit, talem a communione abstinere propter animi torporem, ut recte dicunt *Cont. Tourn.* (7) *et Concina l. c.* ex *d. Thoma* (8), ubi sic docet: *Nec refert, utrum post cibum vel potum assumptum dormierit aut etiam digestus sit quantum ad rationem præcepti. Refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter indigestionem aut insomnietatem, ex quibus si mens multum perturbetur, homo ineptus fit ad sumptionem hujus sacramenti.* Hoc tamen puto non procedere, si vigilia vel indigestio provenerit ex causa naturali aut rationabili et honesta, nec si homo conetur turbationem illam repellere, faciens, quantum in se est, ut devote accedat, prout diximus de eo, qui pollutionem est passus (9).

(1) *q. 4. a. 8. n. 9. v. IV. casus.* — (2) *de euch. c. 7. p. 4. n. 82.* (3) *vide dicenda n. 377. dub. 2.* — (4) *de sacrif. missæ l. 3. c. 19. n. 6.* — (5) *ap. Croix l. 6. p. 1. n. 610.* — (6) *ut dicunt Suar. d. 68. sect. 4., Juenin. t. 7. p. 350. et Bon. p. 2. n. 11. cum Nav., Soto, Reg., Filt., Henr. et aliis communiter, contra Panorm. etc. ap. Conc. p. 363. n. 15.* — (7) *c. 6. a. 2. s. 1. v. quatuor hic.* — (8) *q. 80. a. 8. ad 5.* — (9) *vide n. 272. in fine.*

ARTICULUS III.

Quæ et quanta sit obligatio sumendi eucharistiam.

290. *An communio in adultis sit necessaria necessitate medii.*
291. *An et quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere communionem.*
292. *Quid agendum in periculo vomitus vel in casu delirii?*
293. *An pueris ministrandum viaticum.*
294. *De obligatione communicandi.*
295. *Quando obliget præceptum divinum, et quando ecclesiasticum.*
296. *Dub. I. Quomodo computandus annus obligationis?*
297. *Dub. II., an, qui non communicavit in paschate, teneatur communicare quamprimum? Quid, si quis ad implendum præceptum paschale, prævidens impedimentum, communionem anticipavit?*
298. *Dub. III., an, qui non potest communicare in paschate, teneatur prævenire.*
299. *Dub. IV., an teneantur fideles tollere impedimentum, ut communioni paschali satisfaciant.*
300. *De obligatione communicandi in parochia. An eximantur sacerdotes, peregrini, famuli religiosorum. An alii ex consensu pastoris.*
301. *De obligatione puerorum communicandi in paschate. Qu. I., an pueri teneantur aut possint communicare statim post usum rationis. Dub. 1., qua ætate censeantur obligati ad communionem. Dub. 2., an infantibus sit danda communio in articulo mortis.*
302. *Qu. II., an possit ministrari communio amentibus.*
303. *Qu. III., an semifatuis, mutis, surdis et obsessis.*

290. — „Resp. I. Sumptio eucharistiæ fidelibus adultis „est necessaria necessitate non medii," *(at vide dict. n. 192.)* „sed præcepti divini, obligantis tum in articulo mor„tis per modum viatici, tum etiam sæpius in vita, ut „docent *Suar.*, *Vasq.*, *Laym.*, *Fagund. et alii commu„niter;* probantque tum ex scriptura, tum ex concilio Ni„cæno et Tridentino (1), tum ex praxi ecclesiæ, tum quia „eucharistia est instituta per modum cibi, cujus usus sæ„pius est necessarius (2).

Unde resolves:

291. — „1. Quisque fidelis in periculo vitæ, quod præ„videt vel merito timet, v. gr. in gravi morbo, ante con-

(1) *sess. 13. c. 6.* — (2) *Bonac. d. 4. q. 7. p. 1. n. 8*

„flictum vel puerperium, præsertim primum, ante navi-„gationem etc. tenetur sub mortali communicare (1). Nisi „tamen paucis, v. gr. octo diebus ante communicasset: „talis enim communio censeretur habere rationem via-„tici, ut docent *Suar.*, *Regin.*, *Fill.* contra quosdam (2), „qui dicunt, eum, qui mane communicavit, si a prandio „incurrat periculum vitæ, teneri iterum sumere commu-„nionem tamquam viaticum (3); imo *Sa et Sylv.* (4), *Fu-„mus etc. et Cajetanus* (5) putant, non esse saltem mor-„tale, communionem omittere, dummodo in paschate sum-„pseris (6).

292. — „2. Si in ægro esset periculum vomitus, docet „*Sancius* (7), posse ei parvam particulam dari, quæ sto-„machum alteratura non putetur, aut si de hoc ipsi du-„bium sit, securitatis causa, prius dari particulam non „consecratam, quam si rejiciat, nullo modo dandam con-„secratam: secus, si retineat. Si vero independenter a „cibo perpetuo evomat, nullo modo dandam, nisi forte „per sex saltem horas liber a vomitu fuisset.

In dubio, an sumens sit particulam revomiturus, probabilius dicit *Croix* (8) *cum aliis communius*, non esse licitum communicare (contra *Tamb.*, *Gob. etc.*), quia reverentia sacramenti præferri debet utilitati infirmi. In casu autem delirii censent *Salm.* (9) *cum Zambrano*, esse optimam praxim, ut detur infirmo antecedenter particula non consecrata ad experiendum, si decenter possit inde sumere eucharistiam. Si vero æger tussi vexetur, potest communicare; quia, licet phlegma, quod ejicit, plerumque de pectore ascendat, non est tamen periculum rejiciendi sacras species, cum via, per quam sputa tussiendo excutiuntur, non sit œsophagus seu via cibi et potus ad stomachum, sed est aspera arteria seu via respirationis ad pulmones (10); modo tamen, bene advertit *Croix*, particula possit in stomachum descendere: nam si tussis

(1) *Suarez, Vasquez d. 214. (ita Elbel conf. 15. n. 131., Antoine de euch. c. 2. q. 1. et Ronc. c. 6. q. 3. cum Tambur. et communi).* — (2) *ut Gasp. Hurt. d. 10. diff. 2. etc. apud Escob.* — (3) *vide dicta n. 285. dub. 3.* — (4) *v. euchar.* — (5) *v. communio.* — (6) *vide dicta n. 279 in fine v. dicit.* — (7) *apud Dian. p. 5. t. 3. r. 55.* — (8) *l. 6. p. 1. n. 522.* — (9) *c. 8. n. 14.* — (10) *ita Croix n. 554. cum Palao et Gob.*

esset ita assidua, ut id non permitteret, abstinendum esset a communione, uti habetur in *rituali Romano de communione infirmorum.*

293. — „3. Pueris doli capacibus, qui sciunt distinguere eucharistiam ab alio cibo, probabilius est, in periculo mortis eam esse dandam pro viatico, ut contra „*Vasquez* insinuat *Laym.* (1), et expresse docet *Suar.* (2) „confirmatque *C. de Lugo* (3) *cum Salm.* (4), *Pal.*, *Diana* „*etc.*, et addit (contra *Sanch.*), si de capacitate pueri sit „dubium, posse nihilominus dari, etsi non sit necesse (5).

„4. Qui post viaticum sumptum peccavit mortaliter, non „tenetur denuo communicare (6)." (*Ratio, quia nullibi talis obligatio præscribitur, cum sufficiat tunc sola confessio; est tamen contra Sot., Tab. et Arm. apud Salm. l. c.*)

„5. Qui non communicavit in periculo mortis, non tenetur postea supplere. (7).

„6. Judex tenetur, per se loquendo, reis concedere „tempus communicandi, ut docent *Suar.*, *Bon. l. c. et* „*alii communiter contra Nav.* Quod si reus noluerit, potest judex procedere (8)." (*Alias daretur reis ansa non communicandi.* (9) *Vide alias dicta n. 247; quibus adde, s. Pium V., ut fert Roncagl.* (10), *improbasse consuetudinem non ministrandi eucharistiam damnatis ultimo supplicio; et debet, si oportet, ministrari etiam non jejunis* (11).

294. — „Resp. II. Etsi Christus tempus communionis, „extra periculum mortis, non præceperit: ecclesia tamen „pro ea determinavit tempus paschale, quod communiter „numeratur a dominica palmarum usque ad dominicam „in albis inclusive; alicubi tamen totam quadragesimam „comprehendit; alibi extenditur ex consuetudine vel indulto, potestque confessarius ex justa causa extendere, „ut docent *Sa et alii* (12).

(1) *t. 4. de euchar. c. 4.* — (2) *d. 40. s. 1.* — (3) *d. 13. s. 4. n. 38.* — (4) *de euch. c. 8. p. 1. n. 12. et 13.* — (5) *cum Diana et Possev. apud Salm. dict. n. 14.* — (6) *ita Reg., Fill., C. de Lugo et alii. (cum Conc. p. 320. n. 13. et Salm. ibid. n. 9., Suar., Coninch., Bon. etc* — (7) *ita Bonac. d. 4. q. 7. p. 1. ex Henr., Reg. etc.)* — (8) *Fill. tr. 4. c. 8. q. 11. n. 238.* — (9) *Sot., Bon., Reg. cum Salm. ibid. n. 11.* — (10) *c. 6. qu. 3. r. 1.* — (11) *vide dicta n. 285. dub. 3. v. hic autem.* — (12) *vide Bon. d. 4. q. 7. p. 2.*

Unde resolves:

„1. Præceptum hoc impletur etiam per communionem „sacrilegam, ut habet communis, contra *Durand. et Sylv.* „Et patet, quia ecclesia tantum præcepit actum exter„num; nec finis præcepti cadit super præceptum." *(Hoc „tamen damnatum est in propos. 55. ab Innoc. XI., quæ dicebat: Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem).* „An vero, qui non satis„fecit, teneatur postea implere, utrinque probabiliter de„fenditur, etsi affirmativa videatur probabilior. (1)

„2. Non tenetur prævenire, qui prævidet, tempore pa„schali se impediendum, ut contra *Vasq., Sylv. et Fa„gund.* probabiliter docent *Azor* (2), *Suar. etc.* Qui vero „sic prævenisset, et postea tolleretur impedimentum, te„neretur rursus communicare, secundum *Laym.* (3), *C. de „Lugo* (4), quia non satisfecit præcepto obliganti ad commu„nionem et ad illud tempus. Negat tamen *Diana*, ci„tans *Fernandez et Suarez.*

295. — *Quæritur*, quonam tempore fideles obligentur communicare. Duplex quidem de hac obligatione adest præceptum, divinum et ecclesiasticum. Divinum habetur ex illo *Joan. 6, 54.*: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et hoc præcepto tenemur eucharistiam suscipere, non solum in periculo mortis, ut ait *Busenbaum*, sed etiam sæpius in vita, ut communiter docent *Suar.* (5), *Cont. Tourn.* (6), *Escob.* (7) *cum Soto, Coninch., Bonac. et aliis passim*, ex *d. Thoma.* (8) Ratio, quia, sicut oportet sæpius sumere cibum terrenum ad conservandam vitam corporalem, ita cibum cœlestem ad conservandam vitam spiritualem. Imo recte dicunt *Salm.* (9) *cum Lugo, Val., P. Soto, Fill. etc.*, quod aliquando per accidens tenetur homo ex hoc divino præcepto ad communicandum forte etiam sæpius in anno, si hoc censeret necessarium ad superandam aliquam gravem tentationem. Hoc tamen, dicit *Suarez*, rarissime evenire posse, cum ad hoc suffi-

(1) *Bonac., Suar. l. c., Coninch., C. de Lugo etc.* — (2) *t. 1. l. 17. c. 41.* — (3) *l. 5. tr. 4. c. 5.* — (4) *sect. 4. n. 78.* — (5) *3. p. d. 69. s. 1. et 3.* — (6) *c. 7. a. 2. s. 2. concl. 1.* — (7) *l. 20. n. 401.* — (8) *3. p. qu. 80. art. 11.* — (9) *de euch. c. 8. p. 1. n. 16.*

cere possint alia remedia, orationes, pœnitentiæ etc. Eo casu autem, quo communio esset necessaria, homo illam omittendo non peccaret contra illius præceptum, sed contra virtutem, adversus quam tentationem patitur. Cæterum certum est apud omnes, quod huic præcepto, per se loquendo, quisque satisfaciat communicando semel in anno,

Præceptum autem ecclesiasticum habetur ex concilio Lateranensi IV. Licet enim erat olim obligatio communicandi saltem ter in anno, nempe in paschate, pentecoste et natali Domini, ut statuit *Fabianus Papa*(1): tamen ex præfato concilio fideles hodie obligantur ad communicandum tantum semel in anno tempore paschali, ut patet ex *cap. Omnis de pœnit. et remiss.*, ubi dicitur: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur..., suscipens reverenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum; nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejusmodi susceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur et moriens christiana careat sepultura.* Hæc autem pœna non incurritur nisi post sententiam, ut dicunt *Palaus*(2), *Viva*(3) *et alii communiter:* idque colligitur ex eodem textu citato.

296. — *Dubitatur* I., quomodo computandus sit annus obligationis hujus annuæ communionis. Alii censent, computandum esse a Januario ad Decembrem, ut sentiunt *Lugo*(4) *et Palaus*(5) *cum Vasquez.* Sed ex communi DD. sententia et consuetudine ubique recepta tempus computatur a paschate ad pascha, quia hic censetur annus ecclesiasticus(6). Tempus autem paschale incipit a dominica palmarum et terminatur dominica in albis ex declaratione *Eugenii IV.* in bulla, *Fide digna*, anno 1440. Ex consuetudine tamen, necessitate vel privilegio plus temporis conceditur(7).

(1) *in can. 16. de consecr. dist. 2.* — (2) *p. 15. n. 14.* — (3) *de pœnit. q. 4. a. 3. n. 5.* — (4) *d. 16. n. 68.* — (5) *tr. 23. p. 20. §. 2. n. 10.* — (6) *Itaque Suar. d. 36. s. 3. n. 8., Laym. l. 5. tr. 6. c. 5. n. 8., Ronc. de pœn. c. 1. q. 4. r. 1., Bon. d. 5. q. 5. p. 4. n. 19. cum Azor., Henr., Sylv. et Salm. de pœnit. c. 7. p. 4. n. 38. cum Sa, Fill., Reg. et aliis communiter.* — (7) *ut Cont. Tourn. de præc. eccl. c. 5. v. qu. 2., Lugo d. 16. n. 62., Pal. p. 15. n. 2., Salm. de euch. c. 8. p. 2. n. 17. et Ronc. c. 6. q. 5.*

297. — *Dubitatur II.*, an, qui in paschate communionem omisit, teneatur quamprimum communicare. Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia communior, cui subscribo, et quam tenent *Nav.* (1), *Suar.* (2), *Lugo* (3), *Gonet* (4), *Pal.* (5), *Cont. Tourn.* (6), *Benedictus XIV.* (7), *Antoine* (8), *Elbel* (9) *cum Henno*, *Salm.* (10) *cum Laym.*, *Coninch.*, *Bonac.*, *et Vasq. ac Croix* (11) *cum Azor*, *Sylvest.*, *Hurtado*, *Aversa etc.*, absolute affirmat, tum ex præcepto ecclesiastico, tum divino. Ex præcepto divino, quia, licet Christus hoc præceptum communionis non determinaverit, reliquit tamen determinandum ecclesiæ, quæ postea servandum esse determinavit saltem semel in anno (12). Ex præcepto ecclesiastico; tum quia tempus paschale non est ab ecclesia assignatum ad finiendam obligationem, sed ad eam sollicitandam: unde, quando obligatio jam contracta nondum impleta est, quamprimum impleri debet; tum quia (13) ecclesia circa communionem duo imposuit præcepta, unum communicandi infra annum, alterum communicandi in paschate, ut colligitur ex citato *cap. Omnis*, *et ex Trid.* (14), ubi dicitur: *Si quis negaverit, omnes fideles teneri singulis annis saltem in paschate ad communicandum juxta præceptum s. matris ecclesiæ, anathema sit.* Nota: *singulis annis saltem in paschate;* ergo, si communio in paschate fuit omissa, debet quamprimum impleri, antequam terminetur annus. Dicunt autem *Lugo* (15) *et Bernal* (16), quod, si quis omisit communicare in paschate, non peccat, quoties data opportunitate communionem differt, sed tantum, si intra annum communionem omittit; quia tunc præceptum com-

(1) *c. 12. n. 45.* — (2) *d. 70. sect. 1. v. dico ergo.* — (3) *d. 16. n. 65.* — (4) *t. 6. p. 310. v. præter.* — (5) *p. 15. n. 7.* — (6) *l. c. v. qu. 3.* — (7) *t. 3. edict. p. 42.* — (8) *de euch. c. 2. q. 1. n. 8.* — (9) *conf. 15. n. 127.* — (10) *ibid. n. 21.* (11) *l. 6. p. 1. n. 644.* — (12) *ut dicunt Suar. d. 70. sect. 1. in fine, Gonet l. c., Pal. p. 15. n. 1., Bon. q. 6. p. 3. n. 9., Lugo n. 28., Cont. Tourn. de euch. c. 7. a. 2. s. 2. concl. 2., Croix n. 599., Antoine c. 2. q. 1. r. 1. et Salm. de leg. c. 2. p. 10. n. 162. circa med.* — (13) *ut dicunt Gonet p. 310. Lugo d. 16., n. 65., Pal. p. 15. n. 7., Cont. Tourn. de 5. præc. eccl. l. supra c., Salm. de euch. c. 8. p. 2. n. 21. etc.* (14) *sess. 13. can. 9.* — (15) *n. 66.* — (16) *apud Croix n. 644.*

municandi in paschate non potest amplius observari; unde remanet sola obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno. Sed probabilius contradicunt *Cont. Tourn. ib. cum Azor*, *Suar. etc.*, *ac Croix l. c. cum Vasq.*, *Aversa etc.;* quia, ut communiter dicunt auctores hujus primæ sententiæ, hoc præceptum communicandi in paschate non est datum ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem.

Secunda sententia, quam tenent *Armilla et Tabiena ap. Suar.* (1), *et Renzi* (2), distinguit et dicit, quod, si quis omiserit communionem ex malitia, non tenetur quamprimum communicare, quia jam transgressus est præceptum, quod tempori paschali affixum est; tenetur vero, si ex impotentia fuerit impeditus, quia tunc præsumitur ecclesia consensisse in dilationem, sed noluisse ab obligatione communionis hominem eximere.

Tertia sententia autem absolute negat, teneri illo anno ad communionem, qui eam omisit sive ex malitia sive ex impotentia. Hanc tenent plures graves AA., prout *Sot.* (3), *Sa* (4), *Tol.* (5), item *Sylv.*, *Val.*, *Med.*, *Vict. et Ledesma* (6), et probabilem putant *Palaus* (7), *Busemb. ut supra et Bonac.* (8) *cum Henriq. et s. Antonino*, qui eam absolute docet (9), ubi loquens de hoc casu, sic ait: *Non videtur teneri, quod patet ex similibus. Omittendo jejunium ecclesiæ, quis dicit, quod adhuc teneatur supplere in alia die? Et idem de violatione festorum, de omissione missæ et aliis; hoc enim si verum esset, quod teneretur ex necessitate, cum quotidie obligetur ad illud, quousque suppleat, multa mortalia committeret faciendo solum contra unum præceptum, et sic ecclesia laqueos injiceret animabus, quod cavet* (10). Ratio hujus sententiæ est, quia præceptum communionis est affixum tempori paschali, sicut præceptum jejunii, audiendi missam est addictum vigiliis et festis. Unde, sicut quis non tenetur jejunare aut missam audire transacto die vigiliæ aut festi, ita nec communicare elapso tempore paschali.

(1) *d. 70. sect. 2. v. Alii.* — (2) *t. 2. p. 547. q. 3.* — (3) *in 4. d. 18. qu. 1. ar. 4.* — (4) *v. euch.* — (5) *l. 6. c. 18. n. 3.* (6) *ap. Diana part. 3. tract. 4. r. 41.* — (7) *p. 15. n. 6.* (8) *p. 2. n. 13.* — (9) *part. 2. tit. 9. c. 9. §. 3.* — (10) *cap. Videus 27, quæst. 1.*

Nisi (certe excipiendum) fuerit impeditus a communione de consilio confessarii, ut tenent *Salm.* (1), *Pal.* (2) *et alii communiter;* hoc enim expresse cautum est in *c. Omnis*, supra allato.

Negant autem auctores hujus sententiæ, adesse hoc duplex præceptum, nempe communicandi in anno et communicandi in paschate: sed unicum tantum præceptum dicunt ecclesiam imposuisse, affixum tempori paschali, quo transacto nulla remanet obligatio communicandi. Negant pariter extare præceptum divinum communicandi semel in anno; nam licet adsit obligatio communicandi sæpius in vita, præceptum tamen communicandi semel in anno dicunt, esse mere ecclesiasticum; non secus ac præceptum sæpius colendi Deum est quidem de jure etiam divino, sed obligatio audiendi missam in dominica, prout præscripsit ecclesia, est tantum de jure ecclesiastico, ut fuse tuentur ipsimet *Salm.* (3) *cum Soto*, *Cajet.*, *s. Anton.*, *Azor*, *Nav.*, *Suar.*, *Pal.*, *Bonac. et aliis communissime*, ex *d. Thoma* (4), ubi ait: *Dicendum, quod observantia diei dominicæ in nova lege succedit observantiæ sabbati; non ex vi præcepti legis, sed ex constitutione ecclesiæ et consuetudine populi christiani* (5). Apud AA. secundæ sententiæ neminem reperi, qui huic paritati adæquate respondet; unde hanc tertiam sententiam non contemnendam puto, saltem quia ex neutro præcepto, divino ac ecclesiastico, constat hæc obligatio communicandi transacto tempore paschali. Hoc tamen non obstante nolo recedere a prima sententia.

Dicit autem *Tamb.* (6) *cum Diana*, quod, si quis communicaverit ante tempus paschale, prævidens impedimentum communicandi in paschate, cum intentione satisfaciendi præcepto illius anni, adhuc cessante postea impedimento non tenetur in paschate communicare. Sed hoc recte non admittunt *Lugo* (7), *Palaus* (8), *Salm.* (9) *et Antoine* (10); quia intentio non potest efficere, ut actus positus tempore, quo nondum cœperit obligatio, sit satisfactorius: sicut qui prævidet, die dominico se impe-

(1) *n. 19.* — (2) *n. 3.* — (3) *de 3. præc. c. 1. p. 4. n. 38.* (4) *2. 2. q. 122. art. 4. ad 4.* — (5) *vide alia dicta l. 4, 265.* (6) *n. 38.* — (7) *d. 16. n. 77.* — (8) *p. 15. n. 18.* — (9) *de euch. c. 8. p. 2. n. 22. in fine.* — (10) *c. 2. q. 1. r. 2.*

litum fore audiendo missam, die præcedenti ex intentione satisfaciendi crastinæ obligationi, certe non satisfacit. Id confirmatur ex rituali Romano *de eucharistia*, ubi sic dicitur: *Aegrotis quoque parochialibus, etiamsi communionem extra præscriptos paschales dies sumpserint, in paschalibus diebus illam parochus deferet ac ministrabit.*

298. — *Dubitatur III.*, an, qui non possit communicare tempore paschatis, teneatur prævenire.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar.* (1), *Holzmann* (2), *Bus. ut supra*, *Tamb.* (3), *Bonac.* (4) *cum Coninchio*, *Fill.*, *Reg.*, *Molf. et Renzi cum Azor.*, *Vasq. etc.* Ratio est eadem, quæ adducta est ab AA. tertiæ sententiæ in præcedenti quæstione, nempe quia hoc præceptum addictum est tempori paschali, quo non incœpto nulla est obligatio.

Secunda sententia vero, quam tenent *Laym.*(5), *Lugo* (6), *Pal.* (7), *Habert* (8), *Elbel* (9), *Croix* (10) *et Antoine* (11), *Salm.* (12) *et Cont. Tourn.* (13), dicit, quod, si communio non sit differenda ultra annum ab ultima communione facta, non teneris prævenire, cum antecedens illa communio non sit impletiva præcepti paschalis, et eamdem obligationem relinquat. Secus vero, si ultra annum differri deberet, quia tunc teneris communionem anticipare, tum ex præcepto divino communicandi semel in anno, modo, quo ab ecclesia est determinatum; tum ex præcepto ipsius ecclesiæ, quæ duas obligationes imponit, nempe communicandi infra annum et communicandi in paschate, ut supra dictum est. Unde, si obligatio communicandi in paschate nequit impleri, saltem implenda est obligatio communicandi semel in anno. Hæc secunda sententia in se spectata valde probabilior mihi videtur; sed advertendum, quod ipsa procederet tantum juxta opinionem illorum, qui dicunt, obligationem hujus annuæ communionis incipere a Januario et terminari ad De-

(1) *d. 70. sect. 2. in fine.* — (2) *de præc. eccl. tr. 1. c. 2. n. 57.* — (3) *meth. comm. c. 4. §. 4. n. 37.* — (4) *d. 4. q. 6. p. 2. n. 15.* — (5) *c. 5. n. 9.* — (6) *d. 16. n. 75.* — (7) *p. 15. n. 8.* — (8) *t. 5. p. 599. q. 5.* — (9) *conf. 15. n. 127.* — (10) *l. 6. p. 1. n. 642.* — (11) *de euch. c. 2. n. 9.* — (12) *cit. n. 22.* (13) *de præc. eccl. c. 5. v. qu. 4.*

cembrem. At quia communis sententia aliorum, et universali usu fidelium comprobata, ut diximus *n. 296.*, quod hujusmodi obligatio urgeat a paschate ad pascha; hinc dicendum videtur, nullam ei esse obligationem præveniendi, qui prævidet non posse communicare tempore paschali; quia (ut bene advertit *P. Suar. l. c.*) talis communio non esset adimpletiva præcepti; tempore enim, quo fieret, non adhuc incœptum esset tempus obligationis, cum nondum incœperit tempus annuæ communionis. E converso certum est, quod cœpto tempore paschali, si quis impediendum a communione se prævidet, tenetur illico eam accipere, ut communiter docent *Suar.*, *Sa et Bonac. cum Salm.* (1).

299. — *Dubitatur IV.*, an teneantur fideles tollere impedimenta, ut præcepto annuæ communionis satisfaciant. Communiter dicunt (2), quod excommunicatus tenetur obtinere absolutionem, ut possit præceptum implere; quia communio valde confert ad animæ salutem; unde ipsius præceptum rigide obligat ad auferenda mala spiritualia, quæ obstant. Censent vero *Tamb. et Viva ll. cc.*, carcere detentos non teneri ad quærendam libertatem, ut communicent. Sed probabilius contradicunt *Salm. l. c.*, cum probabilius sit, hoc esse præceptum divinum (3).

300. — „Resp. III. Tenetur quivis communionem pa-„schalem sumere in parochia a pastore suo, nisi hujus „licentia, privilegio, aut consuetudine eximatur (4).

„1. Sacerdos, ubivis celebrando, satisfacit (5)," *(ut communiter ex consuetudine dicunt Wigandt* (6), *Ronc.* (7), *Antoine* (8) *et Salm.* (9) *cum Sa, Pal. etc. Intellige, si celebret; alias tenetur communicare in parochia, ut alii laici.)*

„2. Eximuntur peregrini et vagi, qui parochiam non „habent aut ab ea absunt (10)." *(Et ita absunt, ut com-*

(1) *de euch. c. 8. p. 2. n. 23.* — (2) *Lugo d. 16. n. 17., Croix l. 6. p. 1. n. 626., Tamb. c. 4. §. 4. n. 40., Salm. de censur. c. 3. p. 7. n. 74., Diana p. 5. tr. 9. r. 78., Viva q. 3. a. 2. n. 10. cum Laym.* — (3) *juxta dicta n. 297.* — (4) *Nav., Suar. d. 72. sect. 2. etc. (ex cap. omnis, de pœnit. et remiss., vide dicta n. 295.)* — (5) *Bon. d. 4. q. 7. p. 2.* (6) *tr. 12. n. 48.* — (7) *c. 6. q. 7.* — (8) *c. 2. n. 3.* — (9) *de euch. c. 8. p. 2. n. 29.* — (10) *Bonac. l. c.*

modo ad illam accedere nequeant. Nec tunc tenentur communicare in ecclesia matrice oppidi illius, neque in parochia, in qua transeunter commorantur (1).

„3. Non eximuntur laici inservientes religiosis, ut habet „*Sa* (2); nisi, ut dicit *Bonacina*, degant in monasteriis „aliisque locis a cura parochorum exemptis (3).

„4. Non satisfacit huic præcepto, qui in paschate extra „parochiam sine consensu pastoris communicat, ut ha„bent *Navarrus*, *Azor et alii communiter;* nisi tamen „communicet in cathedrali ecclesia: hunc enim satisfa„cere præcepto, censet *Bonac. l. c.*, sed negat *C. de* „*Lugo* (4), nisi episcopus expresse vel tacite consentiat (5)." *(Sed opinio Bonacinæ, nescio, an sit probabilis, nisi adsit in aliquo loco communis usus, qui consensum episcopi præsumere faciat; oves enim a proprio pastore agnosci debent.)*

„Dixi: *sine consensu pastoris;* quia cum consensu „summi Pontificis vel episcopi sive ordinarii aut ejus „vicarii generalis vel parochi (hi enim omnes intelligun„tur nomine pastoris) extra parochiam communicando sa„tisfieri præcepto DD. concedunt. Et quidem sufficere „consensum interpretativum sive præsumptum," *(modo adsit certitudo moralis de voluntate parochi* (6) „notat „*Tamb.* (7): imo *Bonacina* (8), *Beja et quidam alii* (9) *et* „*de Lugo* (10), item *Diana* (11) putant, posse satisfieri „præcepto communionis paschalis (præsertim extra diem „paschæ) apud mendicantes ex privilegio *Nicolai V., Pii V.* „*et Pauli IV.* certis concesso, quod cæteri participent. „Verum hoc alii communiter negant (12).

Cum *Diana* ut supra sentiunt *Beja*, *Rodr. etc.* (13), bene fideles satisfacere præcepto, communicando in ecclesiis regularium, vi privilegiorum a prædictis Pontificibus

(1) *ut Sanchez de matrim. l. 3. disp. 23. n. 17., Salm. ibid. n. 31.; vide dicta n. 240. v. 9. si in paschate et seq.* (2) *v. euch.* — (3) *vide Sanch. de matr. d. 32. n. 12. (vide dicta n. 240. v. 10. si sint.* — (4) *l. 1. res. mor.* — (5) *vide supra c. 2. d. 1. art. 1. cas. 7. 8. et 9.* — (6) *ut Salm. de euch. c. 8. p. 2. n. 34. cum Suar., Lugo, Diana et Tamb.* — (7) *de exp. comm. c. 4. §. 4.* — (8) *in theol. mor. p. 1. t. 5. q. 19.* — (9) *apud Tamb. l. c.* — (10) *d. 18. s. 2. n. 49.* — (11) *p. 2. t. 14. r. 73. et p. 6. t. 7. r. 58.* — (12) *vide Aversa q. 10. sect. 4.* — (13) *ap. Escob. l. 20. n. 441.*

concessorum monasteriis *d. Hieronymi.* Sed communiter et merito id reprobant *Croix* (1) *et Salm.* (2) *cum Lugo, Fag., Tamb. et aliis*, qui dicunt, neminem posse in ecclesiis regularium præceptum communionis implere, nisi cum licentia parochi certo præsumpta; ita etiam *Suarez* (3), *Bonac.* (4) *et Escobar* (5) *cum Vill., Nugno, Fag. etc.*, qui refert declarationem S. C. anno 1586 (6), ubi dictum fuit, minime satisfacere præcepto communicantes in ecclesiis regularium. Nec obstant præfata privilegia, quorum meminit *Busembaum;* nam, ut ajunt AA. citati, cum Pontifices sæpe declararint, quoad communionem obligatoriam semper servandum esse illæsum jus parochorum, tam prædicta monasteria *d. Hieronymi* quam aliæ religiones nunquam illis privilegiis usæ sunt, nisi pro suis familiaribus. Unde *Escob. l. c.* censet, oppositam opinionem non esse practice probabilem. Et revera nostra sententia a communi consuetudine videtur approbata.

301. — Pueri baptizati rationis impotes et perpetuo amentes eucharistiam sumendo vere gratiæ augmentum percipiunt; quia sufficit hoc sacramentum in gratia suscipere, ad ejus effectum sane percipiendum (7). Ob majorem tamen reverentiam hujus sacramenti ecclesia latina merito illud parvulis dari prohibuit, ut habetur ex communi sensu ecclesiæ (8).

Sed *quæritur 1.*, an pueri, statim ac habent usum rationis, possint ac debeant communicare.

Prima sententia affirmat, et hanc tenet *s. Antonin.* (9), ubi ait: *Cum* (puer) *est doli capax, cum scilicet potest mortaliter peccare, tunc obligatur ad præceptum de confessione, et per consequens de communione, quæ simul dantur.* Idem dicunt *Sanctius* (10) *et Palud. ac de la Cruz* (11), probabilemque putat *Diana* (12) *cum Tab.* Ratio, quia, cum tales pueri jam sint capaces committendi peccatum mortale et se disponendi ad absolutionem

(1) *l. 6. p. 2. n. 631.* — (2) *c. n. 34.* — (3) *de rel. tr. 10. l. 9. c. 3. n. 6.* — (4) *d. 4. p. 1. n. 12.* — (5) *n. 443.* — (6) *apud Farinac. in Trid. sess. 13. can. 9.* — (7) *ita Suar.; vide Coninch., Pal., Laym. cum Salm. de euch. c. 7. p. 1. n. 6.* — (8) *juxta s. Thom. p. 3. qu. 80. art. 9. ad 3.; vide catech. Rom. n. 62. et rituale Rom. de euch.* — (9) *tit. 3. t. 14. c. 12. §. 5.* — (10) *d. 26.* — (11) *ap. Escob. l. 20. n. 243.* — (12) *p. 3. tr. 6. r. 70.*

per debitum dolorem, etiam capaces fiunt communionis, ad quam minor requiritur rationis discretio.

Secunda sententia vero communissima et probabilior negat teneri (1). Ratio, quia communis usus ecclesiæ sic interpretavit obligationem hujus præcepti, tum ut pueri cum majori reverentia et fructu eucharistiam suscipiant, tum ne ipsi facile exponantur periculo transgressionis. Et quamvis obligentur ad confessionem, non ideo tamen tenentur suscipere eucharistiam, quæ est majoris excellentiæ et non tantæ necessitatis. Nec obstat *cap. Omnis 12. de pœnit.*, ubi dicitur, quod omnis fidelis, *postquam ad annos discretionis pervenerit*, tenetur non tantum ad confessionem, sed etiam ad communionem; nam anni discretionis intelligendi sunt respective ad rationem materiæ: nempe cum quis pervenerit ad discretionis annos pro confessione, confiteatur; quando ad discretionis annos pro communione, communicet. Sed notandum, quod ex hujus sententiæ fautoribus alii (2) censent, tales pueros nec teneri nec posse communicare, quia, ut dicunt, eucharistia non potest dari eis, qui non sunt capaces digne communicandi. Alii vero (3) probabilius dicunt, quod, esto pueri non teneantur communicare statim post adeptum usum rationis, non tamen prohibentur ad eucharistiam accedere, semper ac sciant discernere hunc cœlestem cibum a profano; tunc enim, ut inquit *d. Thomas* (4): *Quia possunt aliquam devotionem concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum.* Idque confirmatur ex glossa in *cap. penult. causa 26. q. 6.*, ubi dicitur: *Cui pœnitentiæ sacramentum conceditur, neque eucharistiæ sacramentum negari debet, si desideret.*

Sed hic *dubitatur 1.*, quando censeantur pueri obligati ad communicandum. *Sotus ap. Suar. et Corduba ap. Palaum ll. cc.* sentiunt, hanc obligationem incipere a

(1) *et hanc docent Suar. 3. p. d. 70. s. 1. v. sed expectandum, Nav. c. 21. n. 57., Laym. c. 4. n. 3., Escob. n. 344., Pal. p. 10. n. 11., Antoine de euch. c. 2. r. 2. v. pueri, Croix l. 6. p. 2. n. 646., Salm. ib. n. 16. cum Vasq., Soto, Fill., Dicast. etc. ac Diana l. c. cum Tol., Coninch., Comit., Tann., Salas et communi, ut asserit.* — (2) *ut Vasq., Hurt., Præpos. Gran. etc. ap. Escob. n. 242.* — (3) *ut Suar. l. c. v. deinde cum Soto et Laym., Pal. ac Croix l. c.* — (4) *3. p. q. 80. art. 9. ad 3.*

12. anno; quia (ut ajunt) in ea ætate pueri tenentur ad leges ecclesiasticas. Sed hoc communiter rejicitur, prout diximus de *leg. l. 1, 155.* Hinc communiter dicunt doctores, regulariter loquendo pueros non obligari ad communionem ante nonum vel decimum annum; nec differendam eis esse communionem ultra duodecimum (1), vel saltem ultra decimum quartum (2). Hicque notandum id, quod præscripsit *s. Carolus Borromæus* (3): *Parochi illos, qui decennium attigerint, accersant, instruant ad cognitionem eucharistiæ, doceantque, quam reverenter ad eam accedant.* Dictum est: *regulariter;* nam ut advertunt auctores, citius possunt obligari pueri, qui antetalem ætatem perspicaciores conspiciuntur. Unde recte reprehendit *Ronc.* (4) parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad communionem nisi pueros in certa ætate constitutos. Dicunt autem *Nav.* (5) *et Croix* (6), quod, licet pueri anno decimo possint ad communionem admitti, non tamen ipsi ad illam tenentur, sed tum solum, cum a parocho vel parentibus moniti fuerint.

Dubitatur 2., an in periculo mortis communio tribuenda sit pueris, qui rationis sunt impotes. Respondetur negative, tum quia idem adest periculum irreverentiæ, tum quia talis est usus ecclesiæ Romanæ (7). Et qui aliter ageret, graviter peccaret, ut notant *Salm.* (8) *cum Ledesma*, qui ait, hujusmodi usum universalem ecclesiæ quippe æquivalere, ac si esset prohibitio. Pueris vero, qui jam sunt compotes rationis, in articulo mortis non solum communio dari potest (9), sed etiam debet, ut communissime docent (10). Ratio, quia ex una parte pueri in tali periculo constituti tenentur ex præcepto divino com-

(1) *ut sentiunt Pal. l. c. et Salm. de euch. c. 7. n. 18. cum Lugo, Dic., Amico etc.* — (2) *ut ajunt Suar., Laym., Wigandt, Antoine et Croix ll. cc.* — (3) *in synod., diœces. IX.* (4) *c. 6. reg. 5.* — (5) *c. 21. n. 57.* — (6) *d. n. 646.* — (7) *ita communiter s. Thom. l. c., item Caj., Suar., Pal., Laym., Bon., Lugo etc. cum Salm. de euch. c. 7. p. 1. n. 7.* — (8) *ib. n. 8.* — (9) *ut dicunt Nav. c. 21. n. 57. et Caj. ap. Wig. tr. 12. n. 46.* — (10) *Suar. d. 70. sect. 1., Lugo diss. 13. n. 37., Laym. c. 4. n. 3., Pal. p. 10. n. 11., Wig. l. c., Holzm. p. 3. tr. 1. n. 43. v. dixi 2., Antoine c. 2. q. 1. r. 2., Escob. l. 20. n. 244. et Salm. ib. n. 15. cum Henr., et idem docet Bened. XIV. de synod. l. 7. c. 12. n. 3.*

municare, ex alia utilitas eucharistiæ tunc majorem dispositionem non exposcit.

302. — *Quæritur II.*, an communio sit ministranda amentibus. Perpetuo amentibns omnino est neganda, ut omnes dicunt cum *s. Thoma* (1) ex *rituali Rom. de euch.*, ubi dicitur: *Amentibus seu phreneticis communicare non licet; licebit tamen, si quando habeant lucida intervalla et devotionem ostendant, dum in eo statu manent; si nullum indecentiæ periculum adsit.* Aliis vero amentibus, qui non semper caruerunt usu rationis, sed nunc carent, censet *Gobatus* (2), quod in articulo mortis absolute potest eis dari communio. Sed in hoc sequenda est doctrina *d. Thomæ l. c.*, ubi sic ait: *Si prius, quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hujus sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel expuitionis.* Idem fere docuit *catechismus Romanus* (3), dicens: *Amentibus præterea, qui tunc a pietatis sensu alieni sunt, sacramenta dare minime oportet; quamvis, si, antequam in insaniam inciderint, piam animi voluntatem præ se tulerint, licebit eis in fine vitæ ex concilii Carthaginensis decreto eucharistiam administrare, modo vomitionis vel alterius indignitatis et incommodi periculum nullum timendum sit.* Hinc sufficit, quod talis æger pie vixerit, ut recte dicunt *Pal.* (4), *Holzmann* (5) *et Salm.* (6) *cum Suar., Vasq., Coninch., Laym., Bonac., Fill., Hurt. etc.* Ratio, quia ex una parte præsumitur is interpretative communionem petere, ex altera huic eucharistia adhuc necessaria esse potest, nempe si incidisset in amentiam existens in peccato mortali, de quo solum attritus fuerit: excipiunt tamen DD. (7), si certo præsumatur talis in amentiam incidisse pœnitus impœnitens. Extra tamen articulum mortis nullo modo eucharistia amentibus est concedenda (8).

303. — *Quæritur III.*, quando concedenda sit eucharistia semifatuis, mutis et obsessis. Respondetur, quod *semifatuis*, semper ac sciant distinguere hunc cœlestem cibum ab aliis, tantum in articulo mortis et tempore præ-

(1) *3. p. q. 80. art. 9. ad 3.* — (2) *t. 4. n. 135.* — (3) *p. 2. c. 4. n. 63.* — (4) *p. 10. n. 7.* — (5) *p. 3. tr. 1. n. 46.* — (6) *de euch. c. 7. p. 1. n. 9. et 10.* — (7) *ap. Salm. ib. n. 11.* — (8) *est Salm. c. n. 11. in fine cum Suar., Laym. et communi.*

cepti communio danda est. Ita *Holzmann* (1), *Laym.* (2), *Wigandt* (3) *et Salm.* (4) *cum Pal.*, *Hurt.*, *Diana*, *Henr.* (*contra Sanch. et Leand.*, qui concedunt toties, quoties postulaverint). Idem agendum est cum *mutis* et *surdis* a nativitate, modo ex signis constet, eos discretionem habere (5). Imo recte ait *Holzm.* (6), quod, si isti sint præditi non qualicumque discretione, sæpius possunt communicare. Verum mutis, surdis et simul cæcis a nativitate omnino neganda est communio cum *Wigandt* (7). Epilepticis autem negatur communio tantum in paroxysmo. (8): idem agendum cum *obsessis* a dæmone, quando non sunt sui compotes. Cæterum *Salm.* (9) *cum Suar.*, *Soto*, *Bon.*, *Laym. et aliis* ex doctrina *s. Thomæ* (10) recte ajunt, eucharistiam pluries in anno juxta prudentiam confessarii istis concedendam esse, cum sit speciale remedium ad dæmones arcendos; hinc ait *Cassianus* (11): *Eis, qui ab immundis vexantur spiritibus, communionem a senioribus numquam meminimus interdictam.*

CAPUT III.

DE EUCHARISTIA UT EST SACRIFICIUM.

DUBIUM I.

Quid sit missa, et quæ obligatio sacerdotum circa illam.

304. Definitio *sacrificii missæ. Not. I. Quomodo definiatur sacrificium in genere. Not. II. Quomodo distinguantur sacrificia: et quomodo sacrificium eucharistiæ omnia illa contineat: et in quo differat a sacrificio crucis. Not. III. An missa sit verum sacrificium.*
305. *In quo consistat essentia sacrificii missæ.*
306. *An ad essentiam sacrificii requiratur consecratio utriusque speciei.*
307. Quinam sint offerentes *in sacrificio missæ.*
308. Pro quibus possit offerri missa.

(1) *n. 45.* — (2) *c. 4. n. 4.* — (3) *tr. 12. n. 37.* — (4) *ib. n. 12.* — (5) *ut Laym., Pal. et Salm. ib. n. 13.* — (6) *n. 50.* (7) *n. 38.* — (8) *ut Holzm. n. 48., Elbel n. 98. cum Laym. et Pal.* — (9) *ib. n. 14.* — (10) *p. 3. q. 80. a. 9. ad 2.* — (11) *ap. d. Thom. l. c.*

309. *Dub. 1., an pro excommunicatis. Dub. 2., an pro infidelibus.*
310. *An pro defunctis.*
311. Effectus sacrificii missæ *sunt quatuor: I. Remissio peccatorum; II. remissio pœnarum; III. augmentum gratiæ; IV. impetratio bonorum.*
312. *De valore et fructu missæ. An missa habeat valorem infinitum; et an fructus missæ pendeat a probitate celebrantis.*
313. *De* obligatione celebrandi, *quam habent sacerdotes. Dub. 1., an ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare. Dub. 2., quoties in anno teneantur celebrare simplices sacerdotes, quoties parochi, et quoties episcopi.*
314. De missa conventuali *quotidie celebranda.*
315. De obligatione dicendi tempore debito missas pro accepto stipendio.
316. *Quænam prænotanda circa originem stipendii.*
317. *Qu. I., an liceat sacerdoti diviti accipere stipendium pro missis; et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio. Qu. II., quomodo peccet sacerdos differendo celebrationem, et quæ dilatio censeatur modica. Quid, si missæ tradantur communitati? Qu. III., an peccet graviter sacerdos omittens sacrum promissum pro parvo stipendio. Qu. IV. Quid, si missa sit gratuito promissa?*
318. *An liceat accipere stipendium pro applicatione fructus specialissimi; et an accipere plura stipendia pro una missa.*
319. *A quo et quomodo taxandum sit stipendium.*
320. *Dub. 1., an regulares teneantur servare taxam episcopi. Dub. 2., an episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxa. Dub. 3., an, ne accipiatur stipendium minus. An autem, qui acceperit minus, possit minuere numerum missarum. Dub. 4., an liceat pacisci de stipendio. Dub. 5., quomodo taxandum stipendium missarum, quas reliquit testator.*
321. *Non licet celebrare per alium retenta parte stipendii. Exceptio 1., si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio 2., si alter sacerdos vere sponte condonet partem. Excipitur 3., beneficiarius, capellanus et sacerdos obligatus ex legato sibi relicto sua vita durante.*
322. *Dub. 1., an, qui retinet partem stipendii, teneatur ad restitutionem; et cui restituendum? Dub. 2. Quid de procuratore vel executore testamenti? Dub. 3., an colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore. Dub. 4., an possint commutari missæ majoris stipendii cum missis minoris. Dub. 5., an administratores ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis.*
323. De obligatione beneficiatorum et parochorum applicandi missas.

324. *Qu. I., cui debeant applicare missas beneficiati et capellani monialium aut confraternitatum. Quid, si capitale fundationis beneficii aut capellaniæ sit infructiferum? Qu. II., quibus diebus parochi teneantur celebrare pro populo.*
325. *Vide sancita a Benedicto XIV. super missa parochorum.*
326. *Super missa conventuali.*
327. *De obligatione celebrandi missas votivas promissas sub stipendio.*
328. *De obligatione celebrandi loco et tempore designata a fundatore.*
329. *Quid, si episcopus dispenset? Et an possit dari præscriptio ab obligatione missarum.*
330. *De obligatione beneficiarii celebrandi missas præscriptas et celebrandi per seipsum.*
331. *De* reductione missarum. *An episcopus possit eam facere; et an moderari officia et eleemosynas anniversariis annexa.*
332. *An beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis aut amicis, vel omittere missam propter reverentiam.*
333. *An capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere missis. De 30 missis Gregorianis. An liceat stipendium accipere pro prima missa, quam neo-presbyter celebrat cum episcopo. (Remissive ad n. 829. v. an autem).*

304. — „Resp. Missa est sacrificium consistens in con„secratione panis et vinis; id est actus latriæ, qui fit in „recognitionem supremi dominii Dei et signum nostræ „servitutis. Quod non obstat, quia secundario possit etiam „ad alium finem partialem offerri, ut ad agendas gratias „vel impretationem beneficii, ad remissionem peccatorum, „ad sanctos honorandos etc.

Notandum est I., quod sacrificium in genere: *Est oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione* (1). Dicitur *oblatio* pro genere, in quo cum aliis oblationibus convenit; *facta Deo*, quia soli Deo non sanctis sacrificium offertur; *per immutationem alicujus rei;* immutatio enim distinguit sacrificium ab aliis oblationibus; *in signum supremi dominii;* nam tali signo significamus, ita a Deo tanquam supremo domino nos et nostra destrui posse, sicuti res oblata immutatur; *ex legitima institutione;* hæc autem

(1) *ita communiter Suar., Pal., Laym. Coninch. et alii.*

institutio tria requirit, ut sacrificium fiat publica auctoritate, fiat nomine totius populi, et fiat a sacerdote tanquam legitimo ministro.

Notandum II., sacrificium dividi ex parte materiæ, formæ et finis. Ex parte *materiæ* distinguitur in *victimam* seu *hostiam*, in qua aliquod animatum offertur; in *immolationem*, in qua offertur aliquod inanime, sed solidum; in *libamen*, in quo offertur aliquod liquidum. Ex parte *formæ* distinguitur in *holocaustum*, in quo totum, quod offertur, per ignem consumitur; *hostiam pro peccato*, in qua id, quod offertur, partim consumitur per ignem, partim per sacerdotem; *hostiam pacificam*, in qua id, quod offertur, partim consumitur per ignem, partim per sacerdotem, partim per illum, qui donat. Ex parte *finis* distinguitur in *latreuticum*, quod offertur mere in obsequium Dei: *eucharisticum* in gratiarum actionem: *propitiatorium* seu *expiatorium* in remissionem culpæ vel pœnæ: *impetratorium* ad obtinenda bona a Deo. Sacrificium autem eucharistiæ in lege gratiæ institutum (quo omnia antiqua sacrificia cessarunt) omnium rationes illorum perfecte continet. Est enim *holocaustum* in recognitionem divinæ excellentiæ; est *eucharisticum* in gratiarum actionem; est *impetratorium* gratiarum per merita Christi; est *expiatorium* peccatorum, quia per illud Deus ad misericordiam movetur; estque missæ sacrificium incruentum idem profecto, ac sacrificium cruentum crucis, non solum, quia eadem persona offertur, sed etiam, quia eadem est formalis ratio sacrificii, cum offeratur in protestationem supremi dominii, quod habet Deus vitæ et mortis. Sacrificium igitur altaris, ut ait Tridentinum, non quidem essentialiter differt a sacrificio crucis, sed tantum accidentaliter quoad modum offerendi, nempe: quia 1. in illo crucis intercessit mors realis, in hoc intervenit mystica; 2. illud oblatum fuit per ipsum Redemptorem in ara crucis, hoc offertur ministerio sacerdotum; 3. illud fuit meritorium, quia ibi solutum fuit pretium nostræ redemptionis; hoc vero non est meritorium, cum hic tantum applicentur merita Christi.

Notandum III., certum esse et de fide, quod missa est vere et proprie sacrificium, et a Christo institutum quoad id, quod pertinet ad essentiam sacrificii: per con-

secrationem enim et per sumptionem, ut infra dicetur, mystice mactatur Christus, et sic habetur immutatio ad sacrificium requisita (1).

305. — *Quæritur hic 1.*, in quo consistat essentia sacrificii missæ. Magna hæc est quæstio inter DD. Plures enim adsunt sententiæ.

Prima sententia dicit, consistere in sola sumptione; quia in illa tantum reperitur destructio sive immutatio victimæ (2).

Secunda sententia dicit consistere in oblatione, cum sacrificium nihil aliud sit quam oblatio (3).

Tertia sententia communior docet consistere in sola consecratione (4). Ratio, quia in consecratione omnia adsunt requisita ad sacrificium, nempe: oblatio, quæ jam fit in actu exercito, prout Christus quoque tum in cœna tum in cruce non verbis, sed facto Deo Patri se obtulit: adest etiam destructio seu immutatio victimæ, dum vi verborum jam corpus a sanguine Christi separatur. Hæc sententia est quidem valde probabilis et communior; sed probabilior mihi videtur

Quarta sententia (licet tertiæ adhæserim), quam tenent *Bell.* (5), *Tourn.* (6), *Soto* (7), *Bonac.* (8) *et alii ap. Dicast.* Hæc sententia dicit, essentiam eucharistiæ consistere partialiter in consecratione et partialiter in sumptione; in consecratione enim ponitur victima et in sumptione consumitur. *Ratio 1.*, quia verum et reale sacrificium veram requirit et realem destructionem rei oblatæ, quæ non habetur nisi per sumptionem sacerdotis, qua destruitur

(1) *ita in Trid. sess. 22. c. 1. et can. 1. 3. et 4.* — (2) *et ita tenent Pignatelli in suo propitiatorio, et Albertus Magnus, Led. et alii ap. Suar. 3. p. d. 74. s. 5. in princ.* — (3) *ita Azor. l. 10. c. 19., et Soto ac Covarr. ap. Dicast. d. 1. 142., et Gabr. Eckius etc. ap. Croix l. 6. p. 2. n. 12.* (4) *et ita tenent Suar. d. 75. sect. 5., Gonet man. t. 6. p. 331., Cont. Tourn. de sacrif. miss. c. 3. a. 2. s. 2. concl. 6., Petroc. t. 3. p. 496., Habert t. 5. p. 640. res. 3., Juenin t. 7. p. 366. concl. 4., Frassen t. 11. p. 352., Conc. t. 8. p. 424. n. 6., Holzm. p. 5. tr. 3. n. 305., Ronc. c. 1. q. 2., Croix l. 6. p. 2. n. 13. et Salm. de sacrif. missæ tr. 5. c. 1. p. 2. dub. unic. n. 14. cum s. Antonino, Lugo, Pal., Vasq. et aliis.* — (5) *l. 2. de miss. c. 27. circa fin.* — (6) *de sacrif. miss. art. 2. in fine concl. 4. et 5.* — (7) *in 4. d. 13. q. 1.* (8) *d. 4. q. ult. p. 2.*

sacramentalis essentia Christi. Nec obstat dicere, quod in consecratione jam habeatur mors mystica, et in tantum non habetur mors realis, in quantum propter naturalem concomitantiam nequeunt Christi sanguis et anima a corpore separari. Nam respondetur, quod, si concomitantia illa naturalis impediat mortem, impediat etiam sacrificium, quod sine vera et reali destructione non consumitur. *Ratio 2.*, quia, si destructio non fieret per sumptionem, sequeretur, quod sacrificium fieret in cœlo, non in altari; nam ut in altari fiat sacrificium, opus est, ut prius ibi victima ponatur integra, et deinde destruatur. Cum autem in consecratione panis vi verborum veniat tantum corpus a sanguine separatum, sequitur præsupponi destructio jam facta in cœlo, ubi Christus integer manet. Nec obstat dicere, quod, licet per se vi verborum corpus veniat separatum a sanguine, ratione tamen concomitantiæ Christus integer venit, ac proinde mystice destruitur. Nam respondetur, quod hoc esset per accidens, non per se; sed cum sacrificium, ut supponunt auctores tertiæ sententiæ, fiat per se vi verborum, ratione separationis sanguinis a corpore, necesse est, ut etiam per se vi verborum ponatur integer Christus prius, quam destruatur. Cæterum ipsi adversarii dicunt, quod sumptio, quamvis non spectet ad essentiam sacrificii, spectet tamen ad ejus integritatem, ut sacerdos participet de re oblata. Quapropter rubrica missalis (1) sic monet: *Si sacerdos graviter infirmetur aut moriatur post consecrationem corporis tantum ante consecrationem sanguinis, vel utroque consecrato, missa per alium sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, et in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Et idem docet *s. Thomas* (2) *ex concilio Toletano VII.* (3)

306. — *Quæritur II.*, an de essentia sacrificii requiratur consecratio utriusque speciei.

Prima sententia negat, quam tenent *Cont. Tourn.* (4) *cum Major, Adriano, Isamberto etc. ac Bonac.* (5) *cum Henr., Petitd., Nugno etc.*, probabilemque putat *Croix* (6). Ratio, tum quia per ipsam consecrationem unius speciei

(1) *t. 10. de defect. n. 3.* — (2) *3. p. q. 83. art. 6. ad 1.* (3) *in c. Nihil causa 7. quæst. 1.* — (4) *hic. c. 3. a. 2. s. 3. concl. 2.* — (5) *d. 4. q. ult. p. 2. n. 7.* — (6) *l. 6. p. 2. n. 15.*

totus Christus ponitur et offertur, simulque jam repræsentatur mors Christi, cum vi verborum ponatur tantum corpus sine sanguine, vel sanguis sine corpore, quo mors Christi designatur; tum quia, ut alii dicunt, in consecratione et sumptione unius speciei jam habetur oblatio et mactatio victimæ, quod satis est ad essentiam sacrificii.

Secunda sententia vero communior et probabilior affirmat, et hanc tenent *Suarez* (1), *Tourn.* (2), *Lugo* (3) *cum communi*, ut asserit, *Palaus* (4), et favet *d. Thomas* (5), ubi dicit: *Repræsentatio dominicæ passionis agitur in ipsa consecratione, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari.* Ratio igitur est, quia sacramentum altaris debet esse rememorativum sacrificii cruenti a Christo in cruce peracti, ut declarat Tridentinum (6), ubi docet, quod Christus obtulit corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini, *ut... suæ ecclesiæ visibile... relinqueret sacrificium, quo cruentum* (nota) *illud semel in cruce peragendum repræsentaretur.* Unde, si una tantum species consecraretur, etsi vi verborum poneretur corpus exsangue, vel etsi per sumptionem haberetur mactatio, non tamen exprimeretur sanguinis effusio, quod non fit nisi per utriusque speciei consecrationem, per quam proprie significatur separatio sanguinis a corpore, juxta dictum *s. Cyrilli: Gladio verborum sanguis separatur a corpore.*

Hic autem advertendum id, quod habetur in rubrica missalis (*de def. IV.*): *Si materia, quæ esset apponenda, ratione defectus vel panis vel vini non posset ullo modo haberi, si id sit ante consecrationem corporis, ulterius procedi non debet; si post consecrationem corporis aut etiam vini deprehenditur defectus alterius speciei, altera jam consecrata, tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit, et missa absolvenda, ita tamen, ut prætermittantur verba et signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Quod si expectando aliquandiu haberi possit, expectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.* Hinc notant *Gavantus hic et Azor* (7), quod, si difficillime haberi possit species deficiens, et notabilis inde oriretur offensio populi, missa absolvi debet; quia jus naturale

(1) *3. p. d. 75. s. 6. v. Dico 2.* — (2) *art. 3.* — (3) *de euch. d. 19. n. 106.* — (4) *eod. tit. p. 2. n. 6.* — (5) *3. p. q. 80. ar. 12. ad. 3.* — (6) *sess. 22. c. 1.* — (7) *l. 10. c. 35. q. 6.*

vitandi scandalum prævalet juri divino positivo integrandi sacrificium.

307. — Est autem de fide, quod Christus Dominus sit præcipuus sacerdos, offerens in sacrificio missæ, ut communiter DD. *cum s. Thoma* (1) *ex Tridentino* (2). Post Christum ministri hujus sacrificii sunt sacerdotes, qui soli potestatem habent consecrandi et offerendi corpus et sanguinem Christi; et consecrant, etiamsi sint hæretici, degradati etc., ex Tridentino (3). Tota ecclesia etiam dicitur offerre sacrificium per sacerdotem, ut multi dicunt apud *Croix* (4). Post sacerdotes omnes fideles offerunt sacrificium mediate per sacerdotum manus tribus utique modis: 1. Modo generali, nempe per sacerdotes, qui, offerendo sacrificium ut publici ministri, pro quocumque fideli dicuntur etiam offerre; 2. magis speciali, procurando, ut sacerdotes celebrent pro seipsis; 3. assistendo sacrificio.

308. — Certum etiam est, posse offerri hoc sacrificium pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, etiam infantibus vel energumenis vel peccatoribus non excommunicatis, quoad fructum tantum impetrationis. Pro excommunicato vitando tamen licite sacerdos potest offerre missam privatim, quatenus est opus proprium suæ privatæ personæ, non autem nomine ecclesiæ vel ut minister Christi (5): quamvis, si offerret tanquam Christi minister, valide quidem, sed illicite offerret (6).

309. — Sed *dubitatur 1.*, an licite sacerdos possit orare aut offerre missam nomine ecclesiæ vel ut minister Christi pro excommunicato tolerato. Negant *Suarez*, *Bon.*, *Soto et alii cum Salm.* (7), quia ecclesia, ut dicunt, excludit excommunicatos omnino a communicatione suffragiorum; concilium enim Constantiense in extravag. *Martini V. Ad evitanda* nihil ipsis indulsit, sed tantum favorem præbuit aliis, ut cum excommunicato tolerato communicare possent. Sed probabilior est opposita sententia, quam tenent *Lugo* (8), *Croix* (9) *cum Sanch.*, *Nav.*, *Coninch. etc.* Ratio,

(1) *p. 3. q. 83. a. 1. ad 3.* — (2) *sess. 22. c. 2.* — (3) *sess. 23. c. 1.* — (4) *l. c. n. 19.* — (5) *ex c. 2. de sent. excom.* — (6) *ut Croix n. 33., Salm. tr. 5. c. 2. p. 2. n. 14. in fine cum Suar., Nav., Dic. etc.* — (7) *ib. n. 19.* — (8) *disp. 19. n. 187.* — (9) *n. 34.*

quia in d. extrav., quamvis nihil indulgeatur excommunicatis toleratis, conceditur tamen fidelibus communicare cum illis, etiam in divinis (1).

Dubitatur 2., an possit offerri missa pro infidelibus. Negant *Vasq.*, *Soto*, *Leand.*, *Pal. etc.* (2); effectus enim sacrificii, ut dicunt, non est communicandus iis, quibus non possunt communicari sacramenta. Probabilius tamen affirmant *Lugo* (3) *et Bellarm.*, *Suarez*, *Sa*, *Laym. etc. cum Salm.* (4): tum quia in lege veteri Judæi soliti fuerunt sacrificare pro gentibus, ut *1. Mach. 12*, *11.* pro Spartanis, ubi: *Memores sumus vestri in sacrificiis*, *quæ offerimus;* tum quia sic celebrans magis conformatur Christo, qui pro omnibus se obtulit.

310. — Pro defunctis autem existentibus in purgatorio certum est, quod licite et utiliter offertur missa, ut docet *d. Thomas* (5), et constat ex Trid. *sess. 22. c. 2.*, ubi dicitur, quod sacrificium missæ *non solum pro fidelium vivorum peccatis*, *pœnis*, *satisfactionibus et aliis necessitatibus*, *sed et pro defunctis rite juxta apostolorum traditionem offertur;* et rursus in *can. 3.* habetur: *Si quis dixerit*, *missæ sacrificium vel soli prodesse sumenti*, *neque pro vivis et defunctis*, *pro peccatis etc. offerri debere*, *anathema sit.*

Rogabis 1., an missa prosit defunctis ex infallibili promissione Christi. Negant *Canus*, *Sotus et Corduba ap. Salm.* (6): sed verius et communis affirmant *Suar.* (7) *et ipsi Salm. l. c. cum Azor*, *Nav.*, *Hen.*, *Dic.*, *P. Soto*, *Fag.*, *Philib. etc.* Ratio, quia, cum sit de fide (ut vidimus ex Tridentino), missam utiliter offerri pro defunctis, id non potest fieri nisi ex opere operato, id est ex promissione Christi, quæ utique habetur in verbis illis *Matth. 26*, *28.*: *Hic est sanguis meus novi testamenti*, *qui pro multis effundetur* (in textu græco legitur *effunditur*) *in remissionem peccatorum.* Confirmatur ex verbis formæ, qua ordinantur presbyteri: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo missasque celebrare tam pro vivis quam pro defunctis in nomine Domini. Amen.*

Rogabis 2., an missa *de Requiem* prosit defunctis ma-

(1) *juxta dicenda de censur. l. 7*, *164.* — (2) *ap. Salm. ib. n. 18.* — (3) *d. n. 173.* — (4) *ib. n. 19.* — (5) *suppl. q. 71. art. 9.* — (6) *tr. 5. c. 2. p. 3. n. 24.* — (7) *d. 79. s. 10.*

is, quam missa de sanctis. Respondet *s. Thomas* (1), licens: *Ex parte sacrificii oblati æqualiter prodest de-ancto, de quocumque dicatur; sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste defectus recompensari potest per majorem devotionem vel ejus, qui dicit missam, vel ejus, qui jubet dici, vel iterum per intercessionem sancti, cujus suffragium in missa imploratur* *).

311. — **De effectibus sacrificii missæ.**

Primus effectus est remissio peccatorum; circa quam quæritur, an hoc sacrificium remittat peccata mortalia per se immediate in homine attrito instar sacramenti pœnitentiæ. Affirmat *Cassalius* (2); sed oppositum est tenendum, nempe missam non habere virtutem remittendi mortalia per se immediate, sed solum impretandi auxilium ad pœnitentiam, qua remittantur, ut communiter docent (3) ex *d. Thoma* (4), ubi ait, quod missa *peccata mortalia delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis impetrat.* Et probatur ex Tridentino (5), ubi dicitur: *Hujus* (sacrificii) *oblatione placatus Dominus gratiam et donum pœnitentiæ concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit.* Ergo Deus intuitu hujus sacrificii immediate placatur, et deinde movetur ad pœnitentiæ donum concedendum, per quam immediate delentur peccata. Confirmatur ratione, quia sacrificium missæ offertur a Christo summo sacerdote, qui nunc non potest satisfacere, cum non sit viator et ideo nequit mereri, sed tantum ipse impetrat nobis gratias interpellans pro nobis. Idemque dicendum de culpis venialibus cum *s. Thoma* (6) *ac Holzm., Ronc., Conc., Suar., Coninch., Laym., Pal., Vasq. et Salm.* (7) *contra Canum et Va-*

(1) *suppl. qu. 71. art. 9. ad 5.* — (2) *l. 2. de sac. missæ.* (3) *Bellarm. l. 2. de miss. c. 4., Tourn. de sacrif. art. 5., Suar. de 79. s. 3. et 4., Holzm. n. 330., Ronc. c. 1. q. 3., Conc. p. 428. n. 8. ac Salm. tr. 5. c. 3. p. 1. n. 3. cum Nav., Cajet., Azor, Pal. et aliis passim.* — (4) *in 4. d. 12. q. 2. art. 2.* — (5) *sess. 22. c. 2.* — (6) *l. c. q. 1. ad 1.* — (7) *ib. n. 8.*

*) Vide dicenda circa lucrandas indulgentias infra n. 339. *Editor.*

lentiam, qui volunt, venialia remitti per se virtute sacrificii. Quia, cum venialia sint quædam maculæ animæ, propria voluntate contractæ, non tolluntur sine pia animi actione, quæ venialibus illis repugnet.

Secundus effectus hujus sacrificii est, per se immediate remittere pœnas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur; ita communiter (1) *ex d. Thoma* (2), ubi ait, quod hoc sacramentum, *in quantum est sacrificium, habet vim satisfactivam.* Et patet ex Tridentino (3), ubi habetur: *Animas in purgatorio detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris sacrificio juvari.* Alia autem via defuncti juvari non possunt, quam immediata pœnarum remissione.

Tertius effectus est augmentum gratiæ. Circa quod quæritur, an sacrificium missæ de se ex opere operato conferat hoc augmentum. Affirmant *Leandr.*, *Card. et Machado:* sed negandum cum *Suarez* (4), *Pal.* (5) *et Salm.* (6), qui citant *Vasq.*, *Lugo*, *Hurt.*, *Bonac. et alios communiter;* quia de hoc nullibi fundamentum habetur. Verius ergo dicendum, per missam impetrari auxilia ad perficiendos actus, quibus gratia accrescit.

Quartus effectus est impetratio bonorum spiritualium, et etiam temporalium, quatenus ista animæ prosint (7).

312. — „Principalis fructus missæ ex opere operato „est independens a probitate sacerdotis, a quo pro omni„bus, seu vivis seu defunctis, etiam accepto stipendio, „applicabilis est, estque actu tam intensive quam ex„tensive finitus; etsi enim hostia ipsa et principalis offe„rens, id est Christus, infinite sit Deo gratus, atque ita „Deus per hoc sacrificium infinito honore afficiatur, vide„tur tamen Christi esse voluntas, ut offeratur et prosit „tantum ad certum et finitum effectum. Quod etiam patet „ex usu et sensu ecclesiæ, dum missæ pro eadem re „repetuntur; quod signum est, non habere infinitum „effectum (8).

(1) *Suar. d. 79. s. 6., Pal. p. 6. n. 7., Conc. p. 429. n. 11., Wigandt tr. 12. n. 81. r. 4. et Salm. ib. n. 11. cum Gonet, Coninch., P. Navar., Laym., Gabr. etc.* — (2) *3. p. q. 79. art. 5.* — (3) *sess. 25. c. 1.* — (4) *d. 79. s. 4.* — (5) *p. 6. n. 5.* — (6) *tr. 5. c. 3. p. 1. n. 13.* — (7) *ex Trident. sess. 22. c. 2.; vide Salm. ib. n. 15.* (8) *vide Bonac. d. 4. q. ult. p. 4.*

Notandum 1., alium esse valorem, alium fructum missæ. *Valor* est efficacia illa, quam habet missa ex dignitate offerentis et rei oblatæ, ad conferenda bona offerenti et iis, pro quibus offertur. *Fructus* autem sunt bona ipsa, quæ intuitu sacrificii Deus confert. Unde valor a fructu differt, velut causa ab effectu.

Notandum 2., fructum missæ distingui ex triplici capite: *Distinguitur enim 1.* ex *parte causæ*, id est ex *opere operato* et *opere operantis*. Fructus *ex opere operato* est ille, qui confertur intuitu meritorum Christi et ejus promissionis: fructus vero *ex opere operantis* est ille, qui confertur intuitu meriti et devotionis celebrantis. *Distinguitur 2. ex parte rei in meritorium, satisfactorium et impetratorium*, juxta dicta *n. præcedenti 311. Distinguitur 3. in generalem, specialem et specialissimum.* Fructus *generalis* obtingit omnibus fidelibus vivis et defunctis; *specialis* (ab aliis dictus *medius* vel *ministerialis*) obtingit tam eis, pro quibus applicatur, quam assistentibus et concurrentibus ministrando paramenta, luminaria, hostias etc.; *specialissimus* demum obtingit soli sacerdoti.

Hic autem magna occurrit quæstio, valde inter DD. controversa, an sacrificium missæ infinitum habeat valorem. Duplex adest sententia:

Prima dicit, habere valorem actu tam intensive quam extensive finitum, ita ut pluribus applicatum minus prosit singulis, quam si uni tantum applicetur. Ita cum *Bus.* ut supra tenent *Scotus* (1), *s. Bonav.* (2), *Ronc.* (3), item *Palud.*, *Rich.*, *Major*, *Barb.*, *Covarr. et Fag.* (4): idemque expresse docet *Sotus* (5), ubi ait: *Intentioni* (sacerdotis), *quia est de essentia sacrificii, etiam ex opere operato respondet certus et taxatus gradus satisfactionis, et ideo quanto in plures illud distribuerit, tanto minus singulis obvenit.* Diversa autem auctores hujus sententiæ ratione utuntur: alii, quia valor missæ non sumitur ex re oblata, sed ex ipsa oblatione sive ex actione sacerdotis offerentis, quæ certe non potest esse infiniti valoris; dicunt enim, in sacrificio missæ Christum non esse proprie offerentem, sed

(1) *quodlib. 20. n. 20.* — (2) *in 4. dist. 55. art. 3. q. 3. ad ult.* — (3) *c. 7. q. 7. r. 2.* — (4) *ap. Salm. tr. 5. c. 3. p. 3. dub. unic. n. 38.* — (5) *in 4. dist. 13. q. 2. a. 1.*

tantum remote, quatenus illud per sacerdotes offerendum instituit. Sed hæc ratio communiter rejicitur, et merito: tum quia, sicut sacrificium oblatum a sacerdote malo non perinde ab ejus malitia inquinatur (1), ita neque ab offerente limitato limitationem recipit; tum quia certum est, quod in hoc sacrificio Christus est simul victima et principalis offerens, ut patet ex concilio Lateranensi IV. *can. 3.*, ubi dictum fuit: *In ecclesia Christus Jesus et sacerdos et sacrificium est.* Et clarius ex *Tridentino* (2), ubi habetur: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Alii vero hac ratione utuntur; quia, licet missa in se et quoad sufficientiam sit infiniti valoris, tamen quoad effectum hic est limitatus ex voluntate Christi, qui hoc sacrificium instituit, ut ex opere operato (independenter ab hominum dispositione) determinatum produceret effectum sive satisfactionis gradum, quamvis ex opere operantis possit crescere juxta majorem devotionem offerentis vel ejus, pro quo offertur. Et huic sententiæ videtur favere *d. Thomas* (3), ubi ait: *Quamvis virtus Christi, quæ continetur sub sacramento eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur.* Hinc s. Doctor (4) infert, minus esse probabilem opinionem asserentem, quod suffragia pro uno facta non magis ei prosint, quam aliis, qui magis digni sunt, sic dicens: *Si ergo suffragium pro multis factum tantum valeret singulis, ac si pro uno tantum fieret, videtur, quod ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo singulariter missa vel oratio fieret, sed quod semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.* Ratio hujus sententiæ probatur ex prohibitione ecclesiæ, quæ vetat, ne pluribus missam petentibus uno sacrificio satisfiat. Hinc sacerdos, qui a pluribus stipendia accepit, nequit unicam missam pro illis offerre; quod utique facere posset, si missa æque omnibus ac uni prodesset; sed hoc fuit proscriptum ab *Alexandro VII.* in prop. 10., quæ dicebat: *Non est contra justitiam, pro*

(1) *ut docet Tridentinum sess. 22. c. 1.* — (2) *dict. sess. 22. c. 2.* — (3) *in 4. dist. 45. q. 2. art. 4. q. 3. ad 2.* — (4) *dict. a. 4. q. 2. v. sed contra.*

pluribus sacrificiis stipendium accipere et sacrificium unum offerre.

Secunda sententia vero a recentioribus hodie communissime recepta docet, valorem missæ esse intensive et extensive infinitum quoad *sufficientiam*, ratione infinitæ dignitatis Christi, qui in hoc sacrificio est victima et principalis offerens. Dicitur: *intensive infinitum*, quatenus potest causare fructum majorem et minorem, juxta mensuram dispositionis hominis; *extensive* autem, quatenus potest infinitos effectus producere et juvare ita uni soli ac infinitis hominibus. Et ratio est, quia, ut docet Tridentinum, missæ sacrificium idem est, etsi modo diverso oblatum, cum crucis sacrificio, quod fuit infiniti valoris. Quoad *effectum* vero dicitur hoc sacrificium esse finitum, non jam ex sua institutione, nempe, ut ait prima sententia, quia fuit a Christo in eo determinatus certus gradus satisfactionis, sed ex finita capacitate hominum, pro quibus offertur, quorum unusquisque uberiorem percipit fructum juxta suam et offerentis dispositionem; pariter ac etiam fuit sacrificium crucis, quod, esto in genere satisfactionis fuerit infiniti valoris, nullum tamen actu effectum in nobis infinitum operatur, cum se habeat per modum causæ universalis supernaturalis, quæ operatur juxta subjectorum dispositionem: prout operantur etiam sacramenta, quæ, licet infinitam virtutem habeant, actu tamen limitate operantur. Unde juxta hanc sententiam missa æque prodest singulis pluribus applicata, ac si uni applicetur (1). Et pro hac sententia clare est etiam *d. Thomas* (2), ubi sic ait: *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis, et non pro tota pœna.* Nec sibi contradicit s. Doctor in

(1) *ita tenent Gonet man. t. 6. p. 336., Habert t. 5. p. 671. Juenin. t. 7. p. 375. concl. 4., Petr. t. 3. p. 512. q. 8., Pignat. in suo propitiatorio l. 4. q. 11., Tourn. de sacrif. miss. art. 6. et ejus Cont. hic c. 6., Conc t. 8. p. 527. n. 3., Holzm. part. 5. n. 320., Wigandt tr. 12. n. 78., Bonac. p. 4. n. 3., Croix l. 6. p. 2. n. 42. cum Suar., Vasq., Sylvest. et Salm. tr. 5. c. 3. p. 3. dub. unic. n. 40. cum Cano, Caj., Nav. et aliis plurimis.* — (2) *3. p. q. 79. a. 5.*

locis supra citatis; nam ubi dicit, missam habere effectum determinatum, sane intelligi debet de determinatione non ex parte Christi, sed subjecti juxta mensuram suæ dispositionis. Ubi autem dicit, quod missa pluribus applicata minus prodest singulis, non quidem loquitur de missa uti sacrificio, sed uti suffragio ab ecclesia instituto, quod effectum certe finitum habet, et ideo, quo pluribus illud applicatur, eo minus singulis juvat; certum enim est, quod preces missæ ab ecclesia institutæ magis prosunt alicui, si singulariter ei, quam si pluribus a sacerdote applicentur: ut patet ex concilio Constantiensi, ubi damnatus fuit hic articulus *Wiclefi: Specciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos vel religiosos non plus prosunt eidem, quam generales, cæteris paribus.*

Nec obstat 1. prohibitio ecclesiæ accipiendi plura stipendia pro una missa. Nam respondetur 1., quod stipendium non datur ut pretium fructus missæ, sed pro sustentatione ministri, ut diximus *de simonia l. 4, 55.* Unde semper ac minister suam habet sustentationem, deficit titulus, quo aliud stipendium possit accipere. Respondetur 2., quo, cum sententia opposita non sit improbabilis, non potest sacerdos pro stipendio certo incertum missæ fructum applicare.

Neque obstat 2., quod, si hæc sententia valeret, frustra ecclesia missas multiplicaret; nam respondetur (ut diximus), quod fructus sacrificii non percipitur juxta suum proprium valorem, sed juxta dispositionem illius, cui applicatur, et ex hoc evenit, quod, quo pluries pro uno repetuntur sacrificia, eo pluries fructus participatur.

Hæc *secunda sententia, speculative loquendo, videtur probabilior*; at quia contraria adhuc est probabilis, non licet quidem sacerdoti, dum accipit stipendium ab uno, applicare missam pro illo in generali cum aliis; nisi saltem sub conditione, nempe modo ille non defraudetur.

Notandum hic, quod sacrificium missæ, in quantum pertinet ad *fructum principalem* tam prodest, si offeratur a malo sacerdote, quam a bono, cum valor missæ sit ex opere operato pendens a meritis Christi: in quantum autem pertinet ad *fructum precum*, quæ in missa dicuntur, ipsæ etiam valent factæ a sacerdote peccatore, quatenus hic orat nomine ecclesiæ; quia ecclesia sem-

per est Deo grata; secus, quatenus orat nomine proprio (1). Hinc dixit *Alexander Papa* (2): *Sacerdotes, quanto digniores fuerint, tanto facilius, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Censet autem *d. Thomas* (3), quod, si celebrans est excommunicatus, *quia est ab ecclesiæ unitate separatus, orationes ejus efficaciam non habent.* Et hoc puto verius dicendum, loquendo de excommunicato vitando (4). Probabiliter vero dicit *Laym. cum Avila et communi*, secus esse de excommunicato tolerato; quia ecclesia permittendo, quod fideles postulent missas ab eo, consequenter etiam permittit, ut omnino ipsæ fructuosæ sint postulantibus (5).

313. — „1. Sacerdotes ordinarie peccant graviter, si „non aliquoties in anno, saltem ter vel quater, solem„nioribus festis celebrent, nisi legitime sint impediti. Ita „*Sylv.*, *Reg.*, *Suar.*, *Coninch. et alii communiter contra* „*Ang.*, *Bonac.*, *Diana* (6), item *C. de Lugo et Tamb.* (7), qui „excusant saltem a mortali, dummodo communicent in „in paschate, absitque contemptus et scandalum: imo, „ubi Tridentinum est receptum, tenentur ex mandato epi„scopi sub gravi culpa celebrare saltem dominicis et festis; „excusantur tamen, si episcopi nullum mandatum extet.

Dubitatur hic 1., an sacerdotes teneantur sub culpa gravi aliquando celebrare.

Prima sententia communior (8) docet, teneri tam ex præcepto divino quam ecclesiastico. Divinum præceptum *probatur 1.* ex illo Apostoli *ad Hebr. 5, 1.: Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Probatur 2.* ex verbis Christi *Luc. 22, 19.: Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ

(1) *ita s. Thomas 3. p. q. 82. art. 6.* — (2) *can. 91. causa 1. qu. 1.* — (3) *l. c. art. 7. ad 3.* — (4) *cum Ronc. c. 1. q. 3. r. 2., Spor. p. 138. n. 322. et Laym. de sacr. miss. c. 1. n. 12. contra Holzm. part. 5. n. 324. et Croix l. 6. p. 2. n. 49. cum Soto, Gabr., Dic. etc.* — (5) *vide n. 309.* — (6) *p. 2. t. 14. r. 19.* — (7) *l. 1. exped. comm. c. 6.* — (8) *quam tenent d. Thomas 3. p. q. 82. art. 10., Suar. d. 80. s. 1., Laym. l. 5. tr. 5. c. 3. n. 1., Bonac. p. 7. n. 1., Juenin t. 7. p. 377., Holzm. p. 5. n. 338., Cont. Tourn. hic c. 9. art. 2. s. 1., Elbel conf. 18. n. 195., Habert t. 5. p. 684. q. 9., Conc. t. 8. p. 496. n. 1. et Pal. p. 12. n. 2. cum Vasq., Nav., Valent., Azor etc.*

verba declarat Tridentinum (1), continere verum præceptum dicens: *Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite etc.* — Præceptum autem ecclesiasticum *probatur 1.* ex *c. Dolentes 9. de celebrat. missæ*, ubi *Innocentius III.* sic dixit: *Dolentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum aliqui ecclesiarum prælati, circa commessationes superfluas fere medietatem noctis expendunt.... Sunt et alii, qui missarum solemnia vix celebrant quater in anno, et quod deterius est, interesse contemnunt: et si quando, dum hæc celebrantur, intersunt, intendunt exterius collocutionibus laicorum etc. Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute obedientiæ, ut officium nocturnum pariter et diurnum studiose celebrent pariter et devote.* Ratio autem hujus sententiæ, quam affert *d. Thomas*, est: *Quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum, secundum illud 2. ad Corinthios 6, 1.*: „*Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.*" *Opportunitas autem sacrificium offerendi non solum attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus sacramenti sacrificium offertur.* Hinc referunt *Pal.* (2) *et Cont. Tourn.* (3), opinionem *Cajetani* (4), sententem, non peccare graviter sacerdotes, qui nunquam celebrant, jussu *s. Pii V.* expunctam fuisse ex ejus commentario.

Secunda sententia vero, quam tenent *s. Bonav.* (5) *et Cajet. l. c.*, item *Alensis et Victoria* (6), ac probabilem putant *Suar.*, *Pal. et Laym.*, dicit, secluso scandalo, sacerdotem præcise ex sua ordinatione non teneri ad celebrandum; et huic valde adhæret *Lugo* (7), dicens, rationes primæ sententiæ nequaquam convincere. Ratio hujus secundæ sententiæ est, quia non constat de præcepto: non de divino; nam præceptum illud: *Hoc facite etc.*, non est datum singulis sacerdotibus, sed ipsorum communitati, nempe ut curent, ne in ecclesia Dei desit oblatio hujus sacrificii. In textu autem Apostoli: *Omnis*

(1) *sess. 22. c. 1.* — (2) *p. 12. n. 1.* — (3) *l. c. v. confirmatur iterum.* — (4) *in c. l. d. Thom.* — (5) *d. 12. p. 2. a. 2. q. 1.* — (6) *ap. Pal. n. 2.* — (7) *d. 20. n. 2.*

namque pontifex, exprimitur tantum potestas, quam singuli sacerdotes habent sacrificandi, non autem obligatio. Ad præceptum vero suppositum in *c. Dolentes* respondet *Lugo: primo*, quod pœna suspensionis respicit solummodo colloquentes in choro; *secundo*, quod pœna illa non inducit peccatum grave, cum non sit latæ, sed ferendæ sententiæ; *tertio*, quod ibi textus circa missarum celebrationem loquitur tantum de prælatis ecclesiarum. Ad rationem autem *d. Thomæ* responderi posset, ex ea non inferri præceptum, sed tantum consilium, juxta verbum Apostoli: *exhortamur*. Et ideo plures ex hujus sententiæ auctoribus non eximunt sacerdotem, nunquam celebrantem in anno, saltem a culpa veniali propter bonum, quo privat se et ecclesiam; eximunt vero a mortali. Dicit autem *Pal.* (1), *s. Pium* expunxisse opinionem *Cajetani*, non ut falsam, sed ut minus probabilem et contrariam sententiæ *d. Thomæ*.

His tamen non obstantibus ego cum *Salm.* (2) *primæ sententiæ ut longe communiori et tutiori me subscribo:* tanto magis, quia ipse *Lugo* (3) ait, sacerdotem negligentem celebrare in anno hodie non posse excusari a peccato gravi ratione scandali, quia hoc esset signum malæ conscientiæ. Imo *Suar. l. c.* hoc merito sentit etiam de sacerdote non celebrante per diuturnum tempus, puta per sex vel octo menses, ut dicunt *Pal.* (4) *et Salm.* (5). Ex quo tandem concluditur, sententiam oppositam saltem propter scandalum vix esse practice probabilem.

Dubitatur 2., quoties in anno teneatur sub gravi quisque sacerdos celebrare. In hoc DD. valde discrepant. *D. Thomas* (6) sic ait: *Unde sacerdoti, etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare, sed saltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis festis, et maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt.* Hæc autem præcipua festa, explicat *Sotus* (7), intelligi de nativitate Domini, paschate et pentecoste, in quibus ait, olim fideles consuevisse communicare. Sed *Juenin* (8) his addit festa

(1) *n. 2.* — (2) *tr. 5. c. 5. p. 2. n. 43.* — (3) *n. 13.* — (4) *n. 3.* — (5) *ib. n. 44. circa fin.* — (6) *dict. q. 82. art. 10.* (7) *apud Bened. t. 9. l. 3. c. 1.* — (8) *t. 7. p. 378.*

ascensionis, corporis Christi, nativitatis B. Virginis Mariæ, annuntiationis, purificationis et assumptionis. Imo *Merbesius* (1) *et Habert* (2) sentiunt, obligari ad celebrandum singulis dominicis et festis, præsertim solemnioribus. Et idem sentit *P. Concina* (3), dicens: *Qua lege tenentur fideles interesse sacrificio, eadem sacerdotes tenentur offerre.* Id colligunt Tridentino (4), ubi habetur: *Curet episcopus, ut sacerdotes saltem diebus dominicis et festis solemnibus missas celebrent. Cont. Tourn.* (5) sic ait: *Gravis peccati suspectos esse tot sacerdotes, qui semel in anno celebrant.* Alii tandem cum sententia longe communiori sentiunt, sacerdotes non teneri ad celebrandum nisi ter vel quater in anno, in festis solemnioribus (6). Imo *Suar.* (7), *Lugo* (8), *Bonac.* (9) *et Holzm.* (10) dicunt, sufficere, si celebrent ter vel quater in anno quibuslibet diebus; et non immerito id probabile putant *Salm.* (11) *cum Soto, Tol., Vasq., Azor, Henr., Gavanto, Hurt. etc.*, modo servetur debita distantia, prout dictum est in fine primi dubii. Et hæc sententia est conformis decreto S. C. concilii, edito mense Novembris 1696 (12), ubi dictum fuit: *Quia sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter et potest ab episcopo puniri.*

Dicunt tamen *Salm.* (13) *cum Tamb. et Garzia*, quod sacerdotes religiosi tenentur saltem singulis mensibus celebrare; quia omnes religiosi sive moniales, ut præcipitur in *clementina 1. Ne in agro* §. *Sane de statu monach.* (et idem dicitur de monialibus in Tridentino (14), tenentur singulis mensibus confiteri et prima dominica mensis communicare, nisi abstineant ex judicio prælati vel confessarii. Sed ex hoc textu video induci obligationem tantum communicandi semel in mense, non autem celebrandi. Præterquam quod non improbabiliter docet

(1) *p. 3. q. 21.* — (2) *p. 685. q. 10.* — (3) *p. 496. n. 1.* (4) *sess. 23. de reform. c. 14.* — (5) *c. 9. art. 2. sect. 1. v. ex his.* — (6) *ita Busemb. ut supra et Nav. man. c. 25. n. 82., Laym. c. 3. n. 1. cum Soto, Rich., Palud., Sylv. et Val. ac Elbel conf. 18. n. 195. cum Scoto, Gob. et Anacl.* (7) *d. 80. s. 1.* — (8) *d. 20. n. 13.* — (9) *p. 7. n. 2.* — (10) *p. 5. n. 343.* — (11) *tr. 5. c. 5. p. 4. n. 44. in med.* — (12) *apud Monacell. p. 1. tit. 5. form. 9. n. 15.* — (13) *l. c. in fine.* — (14) *sess. 25. c. 10. de reg.*

Suarez (1), hæc decreta non exprimere clare præceptum, sed dumtaxat consilium, dum ibi tantum dicitur: *Accedant ad confessionem et communicent.* Unde Tridentinum *l. c.*, ubi in margine notatur præfata clementina, sic ait: *Attendant diligenter episcopi et cæteri superiores monasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur* (nota) *sanctimoniales, ut saltem singulis mensibus confessionem peccatorum faciant et sacrosanctam eucharistiam suscipiant.* Unde concludit *Suarez: Nisi speciale votum intercedat, aut nisi ex instituto religionis constet, constitutiones obligare sub mortali, nulla talis est rigorosa obligatio.*

Parochus autem, dicit *Habert l. c.*, teneri celebrare non quotidie, sed sæpius quam dominicis et festis. Sed communiter et verius dicunt alii, teneri ad celebrandum tantum diebus festis, in quibus tenentur parochiani missam audire, cum hæ obligationes sint correlativæ; in quibus enim diebus tenetur populus missam audire, tenetur parochus illam celebrare (2): ex concilio Tridentino *l. c.*, ubi dicitur: *Si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent.* Satis igitur munus suum implent, si sacrificant, quoties populus missam audire debet. Et hujus sententiæ est etiam *Benedictus XIV.* (3).

Quoad autem episcopos dicit *Habert* (4), eos non decere ullam diem transigere sine missa, remota rationabili causa; sed advertendum, quod textus non loquatur absolute de celebratione, sed vel de celebratione vel de auditione missæ.

314. — „2. Etsi in ecclesiis cathedralibus, collegiatis „et conventualibus (ubi est competens sacerdotum nu„merus) quotidie debeat una saltem missa privata ce„lebrari, et altera cantari, peccentque mortaliter dictarum „ecclesiarum rectores, si in hoc deficiant (5), non esse „tamen mortale (præscindendo a peculiari obligatione „talis ecclesiæ), semel vel bis in hebdomada omittere

(1) *in 3. p. t. 3. d. 70. s. 2. v. dico 1.* — (2) *Navarr. man. c. 25. n. 135., Bonac. p. 7. n. 3., Azor l. 10. c. 24. q. 2. et 3, Barbosa in Trid. s. 23. c. 14. cum Graff., Homob., Molf., Vill., Diana, Fag., Philib., Marchin. etc.* — (3) *l. c. c. 3.* — (4) *ib. ex cap. ult de privileg. in 6.* — (5) *Suar., Conich. Laym., March. etc.*

„alterutram, docet *Tamb.* (1); uti neque, si in ecclesiis „collegiatis die festo cadente in feriam privilegiatam, „v. gr. vigiliæ, quatuor temporum, quadragesimæ vel „rogationum, missa solemnis de feria post nonam ca„nenda semel omittatur (2)." *(Circa missam conventualem vide sancita a nostro P. Benedicto XIV. n. 326.* *)

„3. Peccat graviter, qui tenetur pro alio offerre mis„sam, fructum tamen principalem applicat aliis, quia id „aliis est fraudi in re gravi.

315. — „4. Graviter peccat: 1) qui ad sacrum ex justitia „obligatus illud diu differt: quia magno fructu alterum „privat (3); multoque magis, si plane omittit; teneturque „hoc casu ad stipendii restitutionem (4). 2) Si quis acci„piat plura stipendia, quibus nonnisi post longum tempus „possit satisfacere. Ratio eadem est (5). 3) Qui sacrum „animo se obligandi promisit et non præstat (6); etsi „probabile sit, hoc non esse mortale, ut habet *Sanch.* (7). „*Vide Diana* (8), ubi citat *Caj.*, *Vasq.*, *Hurt. etc.*, affir„mantes, quod, qui pluribus missam gratis promisit, pos„sit unica satisfacere: quod tamen alii communiter negant.

316. — Quoad *stipendium missæ* refert hic breviter aliqua prænotare sapienter tradita ab eruditissimo nostro Pontifice *Benedicto XIV.* in suis operibus *de synodo*, *de missa etc.* Olim fideles sacerdotibus offerebant panem et vinum pro sacrificiis, e quibus, quod supererat, in usum cedebat ipsorum sacerdotum et clericorum. Deinde permissum fuit offerri etiam oleum, spicas, uvas et similia. Demum permissum etiam offerri pecunias, quæ prius non applicabantur sacerdotibus, sed mittebantur in arcam, distribuendæ in sustentationem ministrorum et pauperum; sed successu temporis traditæ sunt ipsis sacerdotibus, ut pro offerentibus missas applicarent. Quod

(1) *l. 1. c. 6.* — (2) *ibid. ex Abbate, March. etc.* — (3) *Sylv., Reg. l. 23. n. 236., Fernand. etc.* — (4) *Tamb. de exped sacrific. l. 3. c. 1. §. 8.* — (5) *Sylv., Reg., Fernand. p. 3. c. 5.* (6) *Bon. d. 4. q. ult. p. 8.* — (7) *de matr. l. 1. dub. 5.* — (8) *t. 3. misc. r. 9., item p. 4. t. 4. r. 196. et p. 6. t. 6. r. 6. et p. 5. t. 14. r. 81.*

*) Ipsas litteras encyclicas *Benedicti XIV.* in fine hujus tractatus post n. 324. posuimus. *Editor.*

vias merito approbavit ecclesia contra *Wiclefitas*, qui id improbant; nam ut docet *d. Thomas* (1): *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis eucharistiæ* (*hoc enim simoniacum*), *sed quasi stipendium suæ sustentationis.* Et hoc est juxta illud Apostoli *1. Cor. 9, 13.: Nescitis, quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, et qui altari deserviunt, cum altari participant?*

Sed quamvis res ita se habeat, hinc tamen erupit avaritia sacerdotum, qui propter hoc lucrum pluries in die celebrabant: propterea id prohibuit *Innocentius III.* in *c. Consuluisti de celebr. missæ.* Sed huic prohibitioni alia successit nequitia; etenim sacerdotes in eadem missa tot hostias consecrabant, quot erant eleemosynam offerentes. Alii vero missam diei legebant ter vel quater usque ad offertorium, deinde tot secretas iterabant, quot orationes legerant, et tandem sub uno canone missam perficiebant, tot repetitis collectis in fine, quot initio recitaverant; et sic pro numero repetitionum accipiebant stipendia; vocabanturque hæ missæ *bifaciatæ et trifaciatæ.* Sed ipsæ adhuc fuerunt eliminatæ. Postea alii plures errores in medium irrepserunt, qui ab *Alexandro VII.* fuerunt proscripti in propos. 8. 9. et 10., quas referemus *n. 318. et 321.*

317. — *Quæritur I.*, an sacerdotes divites possint pro missis stipendia accipere. Negant *Caj.*(2), *Sylv. et Graf.*(3), quia stipendium traditur in sustentationem celebrantium; divites autem jam habent, unde alantur. Sed communiter et recte affirmant (4), et favet *d. Thomas* (5). Ratio, tum quia hodie id permittitur a consuetudine universalis ecclesiæ, tum quia quisque operarius (sive dives sive pauper) dignus est mercede sua, et ut inquit Apostolus: *Quis suis stipendiis militat unquam? 1. Corinth. 9, 7.* (6). Utrum autem sit simonia celebrare principaliter ob stipendium? Probabilius negatur (7).

(1) *2. 2. q. 110. art. 2. ad 2.* — (2) *2. 2. q. 100. art. 2.* (3) *apud Esc. l. 21. n. 590.* — (4) *Suar. de 86. sect. 3., Lugo d. 21. n. 18., Conc. t. 8. p. 461. n. 4., Cont. Tourn. c. 9. art. 2. s. 4. v. quær. 2. cum Gers. et Thomassin, Salm. tr. 5. c. 5. p. 1. n. 2., Pal. p. 14. n. 3. et Esc. l. c. n. 592. cum Nav., Soto, Coninch., Bonac., Reg. et aliis passim.* — (5) *quodlib. 7. art. 10.* — (6) *vide dicta l. 4, 55. qu. V.* — (7) *vide dicta ib. q. VI.*

Quæritur II., quomodo peccet sacerdos differendo celebrare missas accepto stipendio. Utique graviter peccat, si diu differt, ut habetur in decretis S. C. concilii editis die 21. Junii 1625 ex auctoritate *Urbani VIII.* illi specialiter attributa, et ab *Innocentio XII.* in sua bulla, quæ incipit: *Nuper etc.*, confirmatis. Omnia hæc in extensum affert *P. La Croix l. 6. p. 2. n. 63.*: et signanter *n. 68.* legitur decretum, ubi sic sancitum fuit: *Eleemosynas manuales et quotidianas ita demum sacerdotes accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstineant.* Sed cum inde quæsitum fuisset, an, qui non satisfacerent oneribus susceptis, possint nova onera suscipere; eadem S. C. auctoritate ejusdem *Urbani* (1) declaravit, decretum non intelligi absolute, sed sacerdotes *posse nova onera suscipere, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Sed hic dubium fit, quantum temporis spatium intelligatur per illud *modicum temporis.* Certum est 1., peccare sacerdotem, si petitam missam pro aliqua urgente gratia impetranda, puta pro felici partu, evadendo periculo, lite vincenda etc., ille omittat celebrare intra tempus celebrationi aptum. Ratio, quia, ut bene ait *Lugo* (2), circumstantia temporis tunc pertinet ad substantiam rei petitæ; unde, transacto eo tempore, merito ajunt *Ronc.* (3) *et Cont. Tourn.* (4), quod sacerdos tenetur stipendium restituere, etiamsi postea celebraverit. Imo recte addit *Sporer*, non sufficere, si stipendium restituatur, sed monendum esse insuper eum, qui stipendium dedit, de missis tempore apto omissis. Certum est 2., quod, si quis tibi det eleemosynam, ut celebres pro ipso in festivitate hodierna, peccas, si postea sacrum facias; quamvis admittat *Lugo* (5), posse illud facere die crastina. Certum est 3., te non peccare differendo, si dans eleemosynam audito impedimento consentiat in dilationem, ut explicavit S. C. *l. c.* in responso ad 12.

Præcisis autem his casibus, laxe dixit *Peyrinus* (6), modicam esse dilationem trium annorum, vel sex men-

(1) *vide apud eumdem Croix n. 98.* — (2) *d. 20. n. 45.* — (3) *c. 6. q. 10. r. 2.* — (4) *l. c. v. quær. 9.* — (5) *d. n. 45.* (6) *in declarat. const. 9. Urb. VIII.*

ium, ut censuit *Arriaga.* Necnon nimiam puto dilatio-
em trium mensium, quidquid dicant *Pasqual.* (1), *Renzi* (2)
t *Tamb.* (3), qui male citat pro hac opinione *Lugo* (4) *cum*
Led. et Villal.; nam ibi *Lugo* approbat doctrinam præ-
fatorum AA. dicentium, spatium tantum duorum mensium
esse modicum; et sic etiam sentiunt *Garcia*, *Philib.*, *Ripa*,
Cerbulus etc. (5), idque colligunt ex *c. Præsentium causa*
7. qu. 1., ubi pastor, absens a sua ecclesia per duos men-
ses, non dicitur suæ ecclesiæ defuisse, et ex Tridentino (6),
ubi spatium duorum mensium modicum reputatur. Istæ
paritates mihi non satisfaciunt: nihilominus probabile
videtur id, quod dicit *Lugo* (7), nempe nequaquam pec-
are sacerdotem, qui dicit missam promissam infra duos
menses, et hanc sententiam approbat etiam *Cont. Tourn.* (8)
asseritque esse communem, sic dicens: *Potest quis mis-*
sarum stipendia ad menses duos acceptare, prout cum
communi diximus antea de oratione. Unde rationabiliter
putat *P. Conc.* (9), dilationem duorum mensium non esse
modicam, ex declaratione S. C. ejusdem concilii edita 17.
Julii 1655, quam refert *Benedictus XIV.* (10); ubi imo
dictum fuit, *modicum tempus non reputandum spatium*
duorum vel trium mensium, sed intelligi infra mensem.
In missis autem pro defunctis dilationem unius mensis
merito gravem reputant *Salm. l. c.*, *Pal.* (11), *Escob.* (12);
et ab hac sententia non dissentiunt *Sporer*, *Ronc.*, *Cont.*
Tourn. et Croix l. c., dum dicunt, missas pro defunctis
celebrandas citius quam pro vivis.

Advertit autem *Cont. Tourn. l. c.*, quod, cum missæ
traduntur celebrandæ alicui communitati plurium sacer-
dotum, tunc præsumitur, qui dat eleemosynam pro mul-
tis missis, velle citius eas celebrari. Hoc tamen non in-
telligendum, quod omnes sacerdotes illius communitatis
debeant se occupare in satisfaciendis hujusmodi missis,
sed quod non debeant tamdiu differre, quamdiu oporteret,
si missæ illæ uni committerentur. Hinc dico, tunc posse
totum numerum distribui in singulos communitatis, vel

(1) *qu. 965.* — (2) *c. 4. q. 50.* — (3) *in meth. cel. miss. c. 1.*
. 9. n. 4. — (4) *d. 21. n. 34.* — (5) *ap. Salm. tr. 5. c. 5.*
. 3. n. 57. — (6) *sess. 23. c. 1. de reform.* — (7) *d. n. 45.*
(8) *ib. v. quæ autem.* — (9) *t. 8. p. 469. n. 24.* — (10) *notif.*
66. n. 14. — (11) *p. 13. n. 21.* — (12) *l. 21. n. 161.*

saltem in majorem ejus partem, si illa numerosior sit; et hac distributione facta, tota communitas poterit intra tantum temporis satisfacere, quantum concederetur unicuique communitati pro sua rata satisfacienda. Bene enim ait *Holzm. part. 5. n. 381.*, quod has numerosas missas committentes facile prævidere possunt, quod communitas alias habeat obligationes.

Quæritur III., an sacerdos omittens celebrare missam peccet graviter, si stipendium pro illa acceptum non sit materia gravis.

Prima sententia negat (1). Ratio, tum quia gravitas materiæ hic non est pensanda ex fructu spirituali missæ, alias omittens quamlibet orationem promissam graviter peccaret; sed ex damno illato, quod in hoc casu per se non censetur grave, cum illud levi stipendio redimi possit; tum quia hujusmodi damnum spirituale non videtur grave in æstimatione hominum, cum ex omissione unius sacri promissi non reputentur homines gravem injuriam pati.

Secunda sententia vero probabilior affirmat (2). Ratio, quia gravitas materiæ probabilius hic est mensuranda non in ordine ad stipendium, sed ad fructum missæ, quo privatur eleemosynam tradens, cui ex hujusmodi privatione certe grave damnum infertur. Prout si v. gr. dato exiguo stipendio tu fossorem conduceres, ut tibi aditum aperiat ad aquam pluviam in tuum agrum inducendam, non levis damni causa tibi erit, si operam suam ponere negligat. Nec valet dicere, quod tale damnum levi stipendio redimi potest; nam redimi utique posset, si alter, qui stipem tradidit, certior fieret de omissione missæ; alias, si manet inscius, certe non poterit damnum illud redimere. Quod autem tale damnum in æstimatione hominum leve reputetur, hoc non satis probatur; interim de se grave est.*)

(1) *et hanc tenent Pal. p. 24. n. 2., Sporer theol. sacram. p. 2. n. 353., Elbel conf. 18. n. 217., Renzius l. 1. c. 4. q. 40. et Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 39. circa med. cum Henriq., Pell., Sanctio, Fagund. etc.* — (2) *et hanc tenent Holzm. p. 5. n. 366., Croix l. 6. part. 2. n. 154. cum Aversa, Ronc. c. 6. q. 10. r. 1. cum Passer. et P. Nav., Steph. ac Bonac. apud Salm. l. c.*

*) Hanc secundam sententiam tuetur *s. Alphonsus* etiam in retractatione 67. *Editor.*

Quæritur IV., an autem peccet graviter omittens dicere unicam missam gratis promissam. Affirmant *Conc.* (1), *Navar.*, *Ledesma et Bonac. apud Renzium* (2), ob eamdem rationem ut supra, quia per talem omissionem grave damnum spirituale promissario infertur. Sed probabiliter negant *Croix* (3), *Elbel* (4), *Ronc. l. c.*, *Sanchez* (5), *Diana* (6), *Spor.* (7) *cum Caj.*, *Mol. et Suarez ac Renzius l. c. cum Fag.*, *Portell. ac Pell.* Ratio est, vel quia simplex promissio non obligat sub gravi, ut hic dicunt *Elbel* et *Sporer*, juxta sententiam allatam *l. 4, 720.*, quam tenent *Caj.*, *Bann.*, *Salm. et Lugo* (8), saltem, ut ait *Lugo*, nisi promittens expresse sub gravi se obliget: vel quia, ut ajunt *Sanch.*, *Ronc.*, *Busemb.*, *Croix et Elbel*, promittens unam missam non censetur gravem obligationem sibi imponere. Omnes autem conveniunt, peccare graviter, qui omittit missam debitam ex voto aut præcepto prælati: quia nemo dubitare potest, hanc esse materiam gravem in voto vel præcepto (9).

318. — „5. Si quis det justum stipendium (id a consuetudine vel lege taxatum esse debet, aut si non est, secundum *Sot.*, *Cajet.* est frugalis victus unius diei, quod *Suar.*, *Laym. et alii* reprobant; putantque, sufficere mediam vel tertiam partem sustentationis diei), ut pro se dicatur missa, non potest secundum accipi ab alio, et pro duobus una tantum missa dici (10). Secus, si ambo dimidium tantum justi darent, uti contra *Vasq.*, *Reg. et alios* probabiliter docent *Soto*, *Henr.*, *Fill.*, *Coninch.*, *C. de Lugo l. c.*, quod tamen jam est prohibitum per bullam *Urbani VIII.* (11).

Hic autem ante omnia advertendæ sunt duæ propositiones damnatæ ab *Alexandro VII. Prima n. 8.* dicebat: *Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Ratio damnationis

(1) *pag. 463. n. 9.* — (2) *c. 4. q. 40.* — (3) *l. 3. p 2. n. 776.* (4) *conf. 18. n. 218.* — (5) *de matr. l. 1. d. 6. n. 25.* — (6) *p. 2. tr. 17. r. 9. v. hinc etiam.* — (7) *theol. sacram. p. 2. n. 352.* — (8) *de contr. d. 23. n. 39.* — (9) *vide Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 39. in fine.* — (10) *C. de Lugo d. 19. n. 259.* — (11) *vide Bonac., Diana tr. 14. res. 7.*

est, quia applicatio fructus specialissimi valde incerta est; nam licet *Fill.* (1) *et alii plures* (ut ait *Croix* (2), qui id probabile putat *cum Aversa et Sporer* (3) dicunt, valde probabiliter posse applicari fructum specialissimum *); attamen id negant *Laym.* (4), *Lugo* (5), *Tamb.* (6), item *Suar.*, *Vasq.*, *Turr. et alii* (7); quia, sicut ex institutione Christi fructus generalis non potest alteri applicari, ita neque hic specialissimus. *Secunda* propositio damnata *n. 10.* dicebat: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam juramento promissione etiam firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

319. — Circa taxam autem justi stipendii communiter dicunt DD. (8), stipendium justum missæ non esse quidem victum unius diei, ut dixerunt *Sotus et Cajet.*; nam sacerdos præter actionem sacrificandi potest in reliquo diei se occupare in concionando, docendo et similibus exercitiis licitis, ut lucretur integram sustentationem; sed esse illud, quod taxatum est ab episcopo vel a consuetudine, vel saltem a viro prudenti, si deest taxa a consuetudine vel episcopo facta. Ita (9) ex declaratione S. C. concilii (10), edita die 15. Novembris 1698, ubi dictum fuit: *Attendendam esse consuetudinem loci*

(1) *tr. 15. c. 6. n. 151.* — (2) *l. 6. p. 2. n. 50.* — (3) *l. c. n. 255.* — (4) *c. 2. n. 18.* — (5) *d. 21. n. 33.* — (6) *§. 3. n. 68.* — (7) *ap. Spor. n. 363.* — (8) *vide Suar. d. 86. s. 2. Viva q. 5. art. ult. n. 2., Croix l. 6. p. 2. n. 126. et Salm. tr. 5. c. 5. p. 1. n. 4. ex decreto S. C.* — (9) *Suar. l. c., Conc. t. 8. p. 460. n. 2., Tamb. in meth. l. 3. c. 1. §. 1. n. 2. et Bon. p. 8. n. 8. cum Coninch., Fill., Reg. et communi.* — (10) *apud Benedictum XIV. notif. 56. n. 10.*

---

*) Attamen invenio *Sporer* l. c. dicentem: *Non posse* (sacerdotem) *applicare aliis* (fructum specialissimum), *sicut nec potest effectum sacramentorum perceptorum aut satisfactionem sacramentalem, mihi probabilius docent Suarez, Lugo, Tamburini, negans, priorem sententiam esse probabilem. Et sine dubio falsa est, si intelligatur de applicatione facta ad satisfaciendum obligationi justitiæ. Res ergo tota est incerta.*

Editor.

vel legem synodalem, quatenus adsit: sin minus, statuendam esse per episcopum eleemosynam competentem ejus arbitrio.

320. — *Dubitatur hic 1.*, an regulares teneantur stare taxæ episcopi sub gravi obligatione. Negat *Navarrus* (1): sed omnino affirmandum (2), ex decreto S. C. concilii sub die 15. Januarii 1639, quo sic sancitum fuit: *Eleemosynam pro qualibet missa, per regulares celebranda in eorum ecclesiis, esse taxandam arbitrio ordinarii juxta morem regionis* (3).

Dubitatur 2., an episcopus possit prohibere, ne detur eleemosyna pinguior taxa. *Certum est 1.*, quod lex episcopi vel consuetudo taxans stipendium non prohibet, quominus fideles possint dare majus, et sacerdotes recipere minus, si velint, ut docent communiter *Suarez*, *Vasq.*, *Barb. etc. cum Salm.* (4). *Certum est 2.*, non posse sacerdotes tale stipendium excedens exigere, quia hoc magna pareret scandala. Ita etiam communiter *Suarez* (5) *et Bonac.* (6) *cum Corduba*, *Reg. et aliis.* Cæterum episcopus id non potest prohibere, si eleemosyna sponte offeratur (7); ita decisum fuit a S. C. concilii die 16. Januarii 1649 (8), contra episcopum Pistoriensem, qui promulgaverat edictum hoc prohibens, sed S. C. respondit: *Prohiberi non posse*, *ideoque moderandum decretum.*

Dubitatur 3., an episcopus possit prohibere, ne sacerdotes accipiant stipendium minus justo (nota, quod inferius stipendium in Italia est argenteum, sive carolenus in nostro regno). Negant *Sotus* (9), *Nav.* (10), *d. Thoma* (11): sed probabilius affirmant *Suar. l. c.*, *Ronc.* (12), *Bon.* (13) *cum Reg.*, *Card. etc. ac Benedictus XIV.* (14), ex declaratione S. C. concilii die 16. Julii 1689, ubi

(1) *ap. Tamb. l. c.* — (2) *ut dicunt P. Conc. p. 461. n. 3.*, *Viva l. c. n. 5. cum Vasq.*, *Molina et aliis communiter.* — (3) *ita ap. eumdem Bened. XIV. l. c.* — (4) *tr. 5. c. 5. p. 2. n. 5.* — (5) *d. 86. sect. 2.* — (6) *l. c. n. 9.* — (7) *ut docent Lugo resp. mor. l. 5. d. 18.*, *Suarez l. c.*, *Less. l. 2. c. 4. n. 37. et Bon. n. 11. cum Reg.*, *Poss. etc.* — (8) *apud Bened. XIV. dict. notif. 56. n. 11.* — (9) *de just. l. 9. qu. 6. art. 1. ad 2.* — (10) *c. 23. n 106.* — (11) *2. 2. q. 102. art. 3.* (12) *c. 6. qu. 1. r. 3.* — (13) *n. 9.* — (14) *dict. notif. 56. n. 11.*

dictum fuit, bene posse episcopum prohibere et imponere pœnam celebrantibus pro minori quantitate taxæ. Ratio, quia alias quodammodo vilesceret missæ sacrificium. Quapropter casu, quo episcopus id prohibet, omnino sacerdotes tenentur ei obedire: certum enim est, subditos teneri obedire superiori præcipienti cum opinione probabili, ut diximus *l. 5, 47.* Opinio autem nostra non solum est probabilis, sed etiam probabilior auctoritate et ratione. Quid autem, si ex hac prohibitione sacerdos grave pateretur incommodum? *Vide dicta l. c. v. limitant.*

Casu autem, quo sacerdos jam acceptarit exiguum stipendium pro missis celebrandis ab uno vel a pluribus (quidquid dicat *Busemb. ut supra, Coninch., Lugo etc.*), non potest numerum missarum minuere, nec unam missam applicare pro duobus, qui singuli dimidium dederint stipendium, prout sancivit *Innocentius XII.* in bulla cit. incipiente: *Nuper etc.* (1), ubi confirmavit decretum S. C. concilii editum jussu *Urbani VIII.*, quo sic fuerat statutum: *Pro pluribus missis celebrandis stipendia quantumcumque exigua, sive ab una sive a pluribus personis collata fuerint aut conferantur in futurum sacerdotibus et clericis, S. C. sub obtestatione divini judicii mandat, ut absolute tot missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Hoc tamen sane intelligendum, quando sacerdos scienter acceptavit pro tali stipendio tot missas celebrare; secus, si ignoranter, ut recte dicunt *Cont. Tourn.* (2) *et Ronc.* (3) *cum Laym., Barb. et Passer.* Sacerdos autem, qui promisit hæredi, quam cito celebrare missas pro testatore defuncto, credito stipendio in posterum solvendo, tenetur quidem celebrare ante stipendii solutionem, ut fidem servet, prout bene ajunt *Salm.* (4) *cum Tap., Vill. etc.*

Dubitatur 4., an licitum sit pacisci de missarum stipendio. Negat absolute *P. Concina* (5), eo quod canones prohibent omnia pacta et conventiones circa stipendium missæ (6). Affirmant vero communiter *Less.* (7),

(1) *vide ap. Croix l. 6. p. 2. n. 64.* — (2) *c. 9. art. 2. s. 4. quær. 4. v. hic duo.* — (3) *c. 6. q. 4. r. 2.* — (4) *de contr. c. 5. p. 11. n. 157.* — (5) *t. 8. p. 462. n. 6.* — (6) *ut ex cap. fin. de pactis, cap. Si nos de simonia etc.* — (7) *l. 2. c. 35. n. 48.*

Pal. (1), *Sanchez* (2), *Roncaglia* (3) *cum Laym. et Gutt. ac Salm.* (4) *cum Maldero, Sanch., Soto, Villal., Ledesma etc.* Et hoc probabile videtur, si pactum sit de justo stipendio secundum taxam vel consuetudinem, prout diximus *lib. 4, 55.* Ratio, quia, licet stipendium non detur ut pretium missæ, attamen, cum tribuatur ex justitia pro sustentatione sacerdotis, ut docet *d. Thomas supra n. 316.*, nihil obstat, quod possit in pactum deduci. Neque obstant canones citati, eo quod ipsi vel usu abrogati fuerint, ut dicunt *Lessius et Sanch.*, vel quia intelligi debent de pactis illicitis, ut melius ait *Roncaglia* (5), qui dicit: *In spiritualibus omnis pactio illicita cessare debet.* Et hæc sola pacta circa celebrationem missarum reprobantur a Tridentino (6), ubi sancitur, quod episcopi *importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes prohibeant.* Ergo (bene ait *Lugo* (7), loquens de hoc textu concilii) non postulationes justæ, sed exactiones illiberales et importunæ, scilicet excedentes, prohibentur, quæ utique avaritiam sapiunt. Cæterum in hujusmodi pactionibus, quantum fieri potest, scandala caveri debent.

Dubitatur 5., quomodo taxandum sit stipendium missarum, quas reliquit testator. Si testator non taxaverit, tribuendum est juxta taxam; sin autem, recte censet *Ronc.* (8), taxandum esse ab episcopo juxta morem loci, ut declaravit S. C. concilii (9), habita ratione, ut ait *Roncaglia*, hæreditatis pinguis vel tenuis.

321. — „6. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro illo „celebret aut fieri curet, per se loquendo, potest curare, „missam per alium bonum sacerdotem dici, minus dando, „quam accepit.

„Dixi 1.: *per se;* quia, *Urbanus VIII.* ob speciem tur„pis quæstus id fieri vetuit.

„Dixi 2.: *bonum;* quia, si per malum curet, perditur „fructus, qui est ex opere operantis (10).

(1) *de sim. p. 9. n. 1.* — (2) *cons. l. 2. c. 3. d. 11. n. 8.* (3) *de sim. c. 2. q. 2. p. 208.* — (4) *de simon. c. 5. p. 3. n. 22.* — (5) *cum glossa in dict. c. fin. de pactis v. cessare.* (6) *sess. 22. de observ. in celebr. missæ.* — (7) *resp. mor. l. 5. d. 18. n. 7.* — (8) *q. 2.* — (9) *vide ap. Croix n. 93. ad 5.* — (10) *vide C. de Lugo l. c.*

In decreto S. C. concilii, approbato ab *Urbano VIII.* et confirmato ab *Innocentio XII.* (1), sic sancitum fuit: *Omne damnabile lucrum ab ecclesia removere volens, prohibet sacerdoti, qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.* Post hoc decretum aliqui etiam contendebant, licitum esse retinere partem eleemosynæ, celebratione alteri commissa, asserentes, non fuisse hoc decretum acceptatum. Ideoque præfatus *Alexander VII.* proscripsit prop. 9., quæ dicebat: *Post decretum Urbani potest sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Hinc noster *ss. P. Benedictus XIV.* in sua epistola encyclica, emanata die 30. Junii 1741, quæ incipit: *Quanta cura* *), ut metu pœnæ facilius ab hujusmodi turpi quæstu fideles amoveret, præcepit ordinariis, ut per edictum notum facerent: *quemcumque*, (verba sunt epistolæ) *qui... stipendia majoris pretii pro missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines vel synodalia statuta exigunt, colligens missas, retenta sibi parte eorumdem stipendiorum acceptorum, sive ibidem sive alibi, ubi pro missis celebrandis minora stipendia tribuuntur, celebrari fecerit: laicum quidem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, clericum vero sive quemcumque sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per nos ipsos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.*

Ab hac tamen prohibitione *excipiunt primo* (2) casum, quo aliquis daret majorem illam stipem, non tam intuitu missæ, quam amicitiæ, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis etc.; potest enim tunc sacerdos excessum reti-

(1) *vide ap. Croix n. 66.* — (2) *Roncag. c. 6. q. 8. r. 2. v. secundo cum Passer., Tamb. meth. miss. l. 3. c. 1. §. 5. n. 13., Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 15. cum Dicast. et Diana, item Pasqual. ac Mendo ap. Croix l. 6. p. 2. n. 133. (et probabile putat Viva in dicta prop. 9. damnata ab Alex. VII. n. 8.*

*) Vide in fine hujus tractatus. *Editor.*

nere, committendo alteri missæ celebrationem. Hoc vero non admittit *Croix l. c. cum Stephano*, nisi dans eleemosynam hunc suum specialem affectum verbis expresserit: sed hæc limitatio superflua videtur, si ex circumstantiis moraliter constet, eleemosynam præstitam fuisse intuitu personæ.

Excipiunt secundo (1) casum, quo sacerdos, cui committitur celebratio, liberaliter et omnino sponte tibi condonet excessum illum; tunc enim licite posses retinere. Sicut enim ille potest totum remittere, sic et partem. Verumtamen hoc minime admittendum, si tu indices majus pretium acceptum et sacerdotem roges, ut remittat; vel ab eo quæres, an consentiat, ut tu partem retineas; tunc enim nequis eum retinere, etiamsi ille annuat; nam hoc in præfata bulla *Benedicti XIV.* asseritur tanquam execrabilis abusus vetitus a pluribus Pontificibus, qui *decretum voluerunt* (verba bullæ), *nimirum a quolibet sacerdote, stipendio majoris pretii pro celebratione missæ accepto, non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi eidem sacerdoti celebranti et consentienti* (nota) *se majoris pretii eleemosynam accepisse indicasset.*

Excipitur tertio beneficiarius, qui bene potest committere alteri sacerdoti celebrationem missæ debitam pro beneficio, tradito stipendio congruo juxta morem loci, sine eo quod tradat totam ratam fructuum correspondentem celebrationi illius diei (2). Et patet ex decreto S. C. approbato ab *Innocentio XII.* in sua bulla *Nuper*, ut diximus, *n. 8.*, ubi dictum fuit: decretum *Urbani non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundum morem civitatis vel provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit* (3).

Idem licet capellano amovibili, ut dicunt *Viva* (4), *Ronc.*, *Lugo* (5) *cum aliis passim*; et die 15. Martii 1745

(1) *Cont. Tourn. de sacrif. c. 9. a. 2. s. 4. v. qu. 7., Ronc. l. c. v. hæc, Viva l. c. n. 7. et Tamb. §. 5. n. 14.* — (2) *ita communiter Croix l. 4. n. 820., Ronc. c. 6. q. 8. r. 2., Viva in dict. prop. 9. n. 9., Suar. d. 86. s. 3., Pal. p. 14. n. 9. et Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 13. cum Sa, Vasq., Laym., Bonac. et aliis.* — (3) *vide ap. Croix n. 96.* — (4) *n. 9.* — (5) *d. 21. n. 30., Holzm. p. 5. n. 363. v. dixi.*

confirmatum fuit, a S. C. concilii per decretum, quod egomet observavi, ubi dictum fuit, id licere, *modo pro capellania certi reditus sint annuatim constituti et perpetuo capellano assignati; secus vero, si hujusmodi capellano pro qualibet missa celebranda certa detur eleemosyna.* Idem licet illi, cui commissa est celebratio missæ perpetuæ (1). Et idem dicunt (2) de sacerdote, cui commissa est celebratio ex pingui legato, ad vitam ipsi relicto cum onere missarum. Ratio omnium horum est, quia decreta prohibentia retinere partem stipendii tantum loquuntur de missis manualibus.

Hic autem bene advertunt *Croix* (3), *Pasq.* (4) *et Conc.* (5), quod, si tradatur eleemosyna pinguior sacerdoti singularis pietatis fama prædito, is nec etiam tradito eodem stipendio poterit alteri committere missam, nisi similis probitatis habeatur, vel nisi aliqua causa excuset. Hoc tamen, ait *Conc.*, non videri esse mortale, quia major devotionis fervor tanti communiter non est, ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; sed melius dicit *Croix*, id quidem non facile damnandum de mortali, sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre, quod missa per alium celebretur; et tunc erit mortale.

322. — *Dubitatur 1.*, an, qui retinet partem stipendii, juxta propositionem damnatam ut supra, non solum peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Suar.* (6), *Pal.* (7) *et Bon.* (8) *cum Sa*, *Nav.*, *Vasq.*, *Fill.*, *Possev.*, *Rodr.*, *Reg. et aliis*, eamque probabilitate non carere dicit *Viva* (9). Ratio, quia accipiens stipendium jam acquirit illius dominium, et licet acquirat cum onere dicendi missam, huic tamen bene per alium jam satisfacit.

Secunda sententia vero tenenda, quam prius docuerunt *Diana* (10) *et Escob.* (11) *cum Major*, *Arag.*, *Ledesma etc.*, et post propositionem damnatam recentiores communiter

(1) *ut dicunt Viva n. 9., Croix n. 131. cum Gob. et Pasqual.* — (2) *Tamb. n. 10. cum Riccio et Ronc. dict. qu. 8. v. tertio cum Passerin, Anton. de Spiritu sancto et aliis.* (3) *n. 132.* — (4) *q. 976.* — (5) *p. 466. n. 15.* — (6) *d. 88. sect. 3.* — (7) *p. 14. n. 9.* — (8) *d. 4. q. ult. p. 8. n. 18.* — (9) *in dict. prop. 9. n. 6.* — (10) *p. 2. tr. 14. res. 10.* — (11) *l. 21. n. 621.*

tenent (1), hancque ad minus probabiliorem putat *Viva l. c. contra Bordon. Ratio 1.* deducitur ex ipsa propositione damnata: cum enim ipsa dicebat, posse sacerdotem per alium satisfacere, parte stipendii sibi retenta, sequitur, veram esse propositionem contradictoriam, nempe quod non possit satisfacere; satisfactio autem non solum respicit honestatem actus, sed etiam justitiam; qui ergo non satisfacit obligationi justitiæ, tenetur ad restitutionem. *Ratio 2.*, quæ fortius urget, est, quia, tametsi sacerdos eleemosynam accipiens acquirat ejus dominium, illud tamen non aliter acquirit, nisi juxta voluntatem dantis; voluntas autem dantis est, non solum ut missa celebretur, sed ut celebretur tali stipendio; cum enim pinguem tradit stipem, ea intentione dat, ut uberiorem fructum ex missa celebranda percipiat; ergo, qui tradito minori stipendio per alium celebrare facit, peccat contra justitiam, non quia defraudat fructu missæ dantem eleemosynam; fructum enim jam hic percipit ex sua ante habita pia dispositione; sed quia non exequitur dantis intentionem, qua vult, ut illa missa, unde percipit fructum, tali stipendio celebretur; et quia hujusmodi intentio intrat in substantiam contractus, ideo, si sacerdos partem stipendii retinet, injuste contra dantis voluntatem retinet.

Cui autem eo casu fieri debeat restitutio? *Croix l. c. cum Pasqual.* dicit, posse fieri vel danti eleemosynam vel sacerdoti celebranti; sed communius et probabilius censent *Cont. Tourn.*, *Holzm. et Sporer l. c.*, restitutionem faciendam esse celebranti, quia, translato in eum onere, etiam jus ad integrum stipendium juxta voluntatem domini transfertur.

Dubitatur 2., an procurator vel executor testamenti, faciens celebrare alibi missas sibi commissas, ubi minor est taxa, possit excessum sibi retinere. Affirmat *Tamb.* (2), quia excessus ille erit fructus suæ industriæ. Sed merito hoc communiter reprobant *Concina* (3), *Viva* (4), *Ren-*

(1) *ut Vidal in dict. prop. 9., Corella ib. n. 64., Croix l. 6. p. 2. n. 135., Sporer theol. sacram. p. 2. n. 369., Conc. t. 8. p. 464. n. 10., Holzm. p. 5. n. 363., Cont. Tourn. ib., Mazzotta t. 2. p. 429.* — (2) *de meth. missæ l. 3. c. 1. §. 5. n. 15.* (3) *t. 8. p. 464. n. 12.* — (4) *in prop. 9. damn. ab Alex. VII. n. 8.*

zi (1), *Diana* (2) *et Ronc.* (3) *cum Passer.* Ratio, tum quia talis procurator turpem faceret quæstum ex eleemosynis; tum quia nullum is titulum habet, quo lucrum illud sibi retineat, cum nunquam dominium illarum eleemosynarum acquisierit.

Dubitatur 3., an sacerdos, colligens eleemosynas pro celebrandis missis, possit aliquid retinere pro suo labore, si missæ non tradantur ipsi, ut ab ipso celebrentur. Negat *Conc.* (4), dicitque, hoc vetitum esse a bulla *Benedicti XIV.* ex verbis supra citatis *n. 321. v. in decreto.* Affirmat tamen *Viva* (5), si talis sacerdos moderatam retineat mercedem juxta rationem sui laboris. Idque non videtur improbabile, si ille ad hoc munus sit destinatus, et suus labor vere mercedem mereatur; tunc enim hujusmodi merces ei debetur ex naturali æquitate et ex voluntate ipsorum eleemosynas offerentium. Pontifex autem censetur tantum eos damnare voluisse, qui ex industria eleemosynas colligunt, ut ex eis turpem faciant quæstum, nempe colligendo stipendia præscripta in uno loco, et alibi missas curando celebrari, ubi eleemosynæ sunt minoris pretii, quam illic, ubi excipiuntur.

Dubitatur 4., an sacerdos, cui hodie offeruntur tres julii, ut celebret, possit procurare, ut alius celebret pro ipso, promittens die crastina celebrare pro illo, qui pro sua crastina missa accepit unum julium. Affirmant *Croix* (6) *et Mazzotta* (7), quia hoc non esset retinere partem pretii, quod Pontifex damnavit, sed tantum permutare missas et dies. Recte vero negat *Concina* (8), quia hoc non posset excusari a specie turpis mercimonii; merito tamen id non audet damnare de peccato gravi: et an paupertas possit ab omni culpa excusare, se remittit prudentum judicio.

Dubitatur 5., an administratores ecclesiarum ex eleemosynis datis propter missas possint aliquid retinere pro expensis altarium, inservientium, luminum etc. S. C. concilii in decreto confirmato ab *Innocentio XII.* (9) sic respondit: *Permittendum non esse, ut loca pia seu illo-*

(1) *c. 4. q. 45.* — (2) *p. 10. tr. 16. r. 68.* — (3) *c. 6. q. 8. r. 2. v. nullatenus.* — (4) *p. 465. n. 13.* — (5) *l. supra c.* — (6) *l. 6. p. 2. n. 134.* — (7) *t. 2. p. 430.* — (8) *p. 466. n. 16.* (9) *ad n. 7. (vide ap. Croix l. 6. p. 2. n. 95.)*

um administratores ex eleemosynis missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum in missarum celebratione, nisi alios non habeant reditus; et tunc nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum missæ sacrificio necessario sunt subeundæ. Et hic adverte aliud decretum ejusdem S. C., editum die 6. Julii 1726 (1), ubi statutum fuit: *Archipresbyterum non teneri ad ministranda utensilia iis, qui celebrant in sua ecclesia ex obligatione beneficii sive capellaniæ. Quoad missas vero adventitias teneri ad dictam subministrationem, quatenus permittat, eas in sua ecclesia celebrari, nec teneri ad has missas adventitias admittendas, nisi solutis utensilibus per celebrantes.*

323. — „7. Beneficiati, etiam curati, ad missas obli„gati, possunt pro iis accipere stipendium et applicare, „cui volunt; quia non semper habent obligationem ap„plicandi ob certam intentionem; nisi tamen contrarium „constet, ut de missa conventuali docet *Bonac.* Ita *C. de „Lugo* (2) *et Suarez, Vasquez etc. contra Gavant., Barb. et „Diana*, qui negant de parocho: refertque *Diana* (3), „determinasse congregationem cardinalium, quod ei non „licet pro missa accipere eleemosynam manualem, quando „tenetur celebrare; de missa tamen conventuali contra „*Bon. etc.* ipse affirmat (4) ex aliis tribus.

324. — *Quæritur I.*, an, qui alicubi tenetur celebrare sine expressa obligatione applicandi missas, possit aliud stipendium recipere. Respondetur: Si in fundatione beneficii vel capellaniæ expressum sit, non esse obligationem applicandi pro fundatore, certe poterit aliud stipendium accipere: prout habetur ex decreto S. C. concilii, edito die 13. Julii 1630 (5), ubi sic dictum fuit: *Quando in fundatione beneficii seu capellæ expresse cautum est, non teneri celebrantem ad applicationem sacrificii; eo casu poterit celebrans accipere novum stipendium, et unica missa satisfacere obligationi beneficii seu capellæ et item danti novum stipendium.* Et huic simile decretum affert *Merati* (6), editum 13. Febr. 1630. Secus vero

(1) *ut habetur apud Bened. XIV. notif. 56. n. 13.* — (2) *d. 81. s. 1. n. 21.* — (3) *p. 4. t. 4. r. 232.* — (4) *p. 5. t. 13.* — (5) *ap. Bened. XIV. notif. 56. n. 8.* — (6) *p. 3. t. 12. n. 4.*

dicendum, contra *Busemb.* et alios ut supra, si in fundatione nihil fuerit expressum, ut habetur ex decreto ejusdem S. C. approbato ab *Innocentio XII.* (1), ubi dicitur: *Sacerdotes, quibus diebus tenentur missas celebrare ratione beneficii seu capellæ, legati aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eadem missa utrique obligationi satisfacere.* Et (quidquid respondeat *Lugo* (2) decretum hoc clarius explicatum fuit alio decreto ab eadem S. C. die 18. Martii anno 1686 (3), ubi decisum fuit, teneri celebrantem applicare pro anima testatoris, semper ac in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium applicandum sit sacrificium. Et idem declaratum fuit ab eadem S. C. 6. Febr. 1627 (4) de capellanis *confraternitatum et monialium, qui celebrant, ut confratres vel moniales satisfaciant præcepto audiendi missam.*

Hic autem notandum aliud decretum ejusdem S. C., emanatum 7. Julii 1686 (5), ubi dictum fuit, quod capellani et beneficiati, celebrantes pro capellaniæ seu beneficii fundatore, non tenentur missas celebrare tempore, quo capitale dotis assignatæ est otiosum et infructiferum sine eorum culpa. Et novissime hoc idem confirmatum fuit die 8. Augusti 1705 (6).

Fit dubium, an circa onera missarum et conditiones in fundatione appositas possit dari præscriptio. Affirmant *Laymann* (7) *cum Nav.*, item *Tamb.* (8) *et apud Croix* (9), *Pelliz.*, *Hurt.*, *Pasqual. et Gob. cum rota Romana*, ut *ib.* testatur *Tuschus.* Ratio, quia præscriptio legitima valet contra qualecumque jus; nec exceptio reperitur in jure, quod circa onera missarum non detur præscriptio. Ex his autem auctoribus alii (10) requirunt ad præscribenda præfata onera spatium 20 annorum cum titulo, et 30 sine titulo: alii vero (11) dicunt, requiri 40 annos, cum agatur contra bona ecclesiæ, juxta dicta *l. 4, 510.* Sed quidquid sit de hoc, verius videtur, nullo modo posse præscribi onera missarum et conditiones a fundatoribus re-

(1) *ap. Croix n. 92. ad 4.* — (2) *d. 21. n 12.* — (3) *ap. Bened. XIV. l. c. n. 9.* — (4) *vide ap. eumdem Bened. n. 8.* (5) *vide apud Pittonum in constit. pro paroch. n. 1697.* — (6) *ap. eumdem Pitton.* — (7) *l. 3. tr. 1. c. 8. n. 13.* — (8) *meth. miss. l. 3. c. 7. §. 1. n. 1.* — (9) *l. 4. n. 852.* — (10) *ut Tamb. etc.* (11) *ut Pasqual., Tuschus etc. ap. Croix.*

quisitæ; tum quia(1) primæva fundatio majorem habet vim quam consuetudo; tum quia in beneficiariis difficulter præsumi potest bona fides, cum ipsi facile præsumantur ex fundatione cognovisse leges beneficii; tum denique (et hæc ratio est potior), quia in Tridentino(2) sic sancitum fuit: *Quando igitur ex beneficiorum quorumcumque erectione seu fundatione aut aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in beneficiorum collatione seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.* Ergo qualitatibus requisitis ex fundatione et oneribus injunctis, sive in collatione sive in quacumque alia pia dispositione, statuit concilium, nunquam derogari posse. Accedit bulla *Pii IV.*, quam confirmans Tridentinum irritat, quidquid contra illud factum fuerit; clausula autem decreti irritantis ligat etiam ignorantes, et in causis beneficialibus inficit titulum et possessionem (3). Accedit bulla *Innocentii XIII. Apostolici ministerii* (ampliata a *Bened. XIII.* per totum orbem alia bulla: *In supremo*), ubi n. 27. dicitur, quod quæcumque præscriptio, etiam centenaria et immemorabilis, non datur contra ea, quæ in concilio Tridentino præscripta sunt.

Quæritur II., quibus diebus teneatur parochus applicare missam pro populo. Ante sanctionem ss. nostri *P. Benedicti XIV.*, de qua mox infra dicemus *n. 325.*, olim plures adfuerunt sententiæ.

Prima sententia dixit, teneri quotidie, si reditus sint pingues; si vero tenues, teneri tantum diebus festis. Ita *Ronc.*(4); et probat ex pluribus decretis S. C. id decernentibus; et hoc, etiamsi parochus non habeat congruam; nec satisfieri, ait *Ronc. cum Passer.*, si applicetur pro populo missa conventualis, cum hæc sit applicanda absolute pro benefactoribus (5).

Secunda sententia vero dixit: 1. nullum esse dubium, quod aliquoties in anno teneatur parochus jure divino celebrare pro populo (6); et infertur ex Tridentino (7), ubi:

(1) *ut ait Corradus l. 2. c. 10. n. 90.* — (2) *sess. 25. de ref. c. 5.* — (3) *ut dicit Croix l. 4. n. 657. cum Garc., Nicol. et aliis communiter.* — (4) *de sacrif. missæ c. 2. q. 8.* — (5) *ex cap. Cum creatura de celebrat. miss. cum Pignatell.* — (6) *ut Salm. de sacrif. miss. c. 5. p. 2. n. 50. cum Laym., Barbosa, Coninch. et communiter.* — (7) *s. 23. c. 1. de ref.*

Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre etc. Dixit 2. e converso, non teneri parochum de se quotidie pro populo missam applicare; nam sic teneretur quotidie celebrare, quod nullibi præceptum est (1). Immo, præciso pacto, consuetudine aut synodo in contrarium, dicunt (2), nec omnibus diebus festis teneri pro populo celebrare, sed tantum aliquoties in anno, arbitrio prudentum (3), vel in præcipuis festis Domini et diebus dominicis, aut saltem semel in hebdomada, ut *Bonacina.*

Tertia sententia dixit, quod ex vi parochiæ non tenetur parochus applicare fructum missæ specialiter pro ovibus. Ita *Pal.* (4) *cum Nav., Suar., Vasq., Coninch., Nald. etc.* item *Lugo, Reg., Steph. et Gob. apud Croix* (5), qui probabilem putat. Ratio istorum, quia officium curati est pascere oves verbo, exemplo, sacramentorum administratione et sacrificii dispensatione; hoc autem dixerunt fieri, si illud generali tantum applicatione pro omnibus fidelibus et præcipue interessentibus applicatur, et ita censuerunt intelligendum esse Tridentinum. Hinc intulerunt, pro omnibus illis missis posse quotidie parochum accipere stipendium, nisi tamen ex fundatione aut consuetudine vel prælati præcepto alias teneatur pro populo sacrificare.

325. — Verum hodie ex epistola encyclica ss. nostri Pontificis *Benedicti XIV.* edita die 19. Augusti 1744, quæ incipit: *Cum semper**), sancitum habemus, omnes parochos teneri applicare missam pro populo saltem in diebus festis, etiamsi congruam non habeant, his verbis: *Ista mens nostra et sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non solum parochi aut vicarii sæculares,*

(1) *ita Salm. ib. n. 51. cum Suar., Vasq., Barb., Bon. etc.* (2) *Nav., Suar., Barb. et alii cum Salm. ib. n. 52.* — (3) *ut Salm. ib. n. 53.* — (4) *tr. 22. disp. unic. p. 13. n. 7.* — (5) *l. 3. p. 1. n. 762.*

---

*) Vide infra in fine hujus tractatus. *Editor.*

verum etiam... regulares.., æque teneantur missam parochialem (omnibus diebus festis, ut infra) *applicare pro populo ipsorum curæ commisso.*

Et quia alii allegabant, non habere congruos reditus; alii dicebant, contrariam alicubi esse consuetudinem: *Nos autem* (sic præscribit et loquitur Pontifex) *ad præcedentes prædictæ congregationis concilii resolutiones nostram approbationem et confirmationem extendimus; et quatenus opus sit, auctoritate apostolica iterum tenore præsentium decernimus et declaramus, quod, licet parochi seu alii ut supra... congruis reditibus destituantur, quamvis immemorabili consuetudine in eorum parochiis obtinuerit, ut missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicare.*

Et quamvis (additur) *alias a congregatione concilii responsum fuerit, parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro populo celebrare et applicare debere etc.; tamen, cum nobis perspectæ sint controversiæ supra hoc ipso exortæ, idcirco opportunum censemus declarare, nobis abunde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missæ pro populo celebrent atque applicent in dominicis aliisque per annum diebus festis de præcepto.*

Item declarat ibi Pontifex, hoc valere etiam pro iis locis et diebus, in quibus populus missæ interesse debet, at aliunde servilibus operibus vacare potest *). Proinde

---

*) Declaravit igitur summus Pontifex, omnes in curam animarum gerentes teneri, omnibus dominicis et diebus festis de præcepto, et *etiam iis, quibus populus missæ interesse debet et servilibus operibus* (ex indulto sedis apostolicæ) *vacare potest*, celebrare et applicare pro populo. Quare si parochus iis diebus, in quibus populus tenetur ad audiendam missam, quamvis postea operibus servilibus vacare possit, non applicat pro ovibus suis, peccat et tenetur omissiones repetere, ut non multo ab hinc tempore ad quæsita plurium episcoporum Galliæ et Belgii a s. sede declaratum est. At quid dicendum, si per consuetudinem extincta est obligatio populi, quam habuit ad audiendam missam his festis suppressis, uti est in Germania in omnibus fere festis ss. Apostolorum etc.? Tunc nobis pariter et obligatio parochi extincta videtur: ait enim *s. Alphonsus* supra n. 313. circa finem, *parochum juxta communem et veriorem sententiam teneri ad celebrandum tantum die-*

casu, quo aliquis parochus sit adeo pauper, ut vivere cogatur ex eleemosynis missarum, facultatem concedit episcopis cum eo dispensandi, ut ipse possit etiam diebus festis missam applicare pro eleemosynam offerentibus, modo intra eamdem hebdomadam missas omissas pro populo applicet. Et quoad œconomos, qui deputantur ad curam animarum, vacante ecclesia parochiali, tribuit episcopis facultatem assignandi illis congruam portionem ex fructibus parochiæ pro onere celebrandi pro populo diebus festis, licet ipsi fructus ad cameram apostolicam pertineant, et quamvis portio jam eis sit assignata, juxta constitutionem *s. Pii V.*, sed non sit sufficiens.

326. — Deinde decrevit Pontifex sua apostolica auctoritate, *ut missa conventualis, quæ singulis diebus canitur a clero prædictarum ecclesiarum pro earumdem benefactoribus, quotidie applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuslibet ecclesiæ.* Et hoc quavis consuetudine non obstante: nisi autem alicubi adsit consuetudo applicandi pro benefactoribus ecclesiæ primam et etiam secundam missam conventualem, declarat, non esse obligationem applicandi secundam, modo in *memento* secundæ missæ pro defunctis fiat ipsorum commemoratio.

In fine autem hujus bullæ loquitur Pontifex de obligatione canonicorum canendi aut psallendi in choro, alias restituendi fructus præbendarum et distributionum, si tantum assistant, et non psallant aut canant; quo improbabiles reddidit opiniones oppositas (1).

Postquam autem hæc notavi, alia insurrexit quæstio, quam apud nullum auctorem usque adhuc discussam neque inditam inveni, scilicet: an parochus infirmus (sive episcopus, nam quod dicitur de parocho, fortius dicen-

(1) *vide de hoc dicta l. 4, 675. v. dub. 3.*

---

bus festis, in quibus tenentur parochiani missam audire. Sunt enim hæ obligationes correlativæ; et in quibus diebus tenetur populus missam audire, tenetur parochus illam celebrare. Sic præter alios tenet etiam *Benedictus XIV.* His non obstare videntur declarationes sedis apostolicæ, obligantes parochum ad applicandum: ipsæ enim præsupponunt alteram obligationem populi ad audiendam missam, quæ apud nos certe extincta est. *Editor.*

dum est de episcopo), si non possit celebrare pro populo per seipsum, teneatur celebrare per alium. Plures doctos super hoc dubium consului; alii negarunt, dicentes, hanc obligationem celebrandi pro populo includi in obligatione orandi pro populo quam habet parochus; at cum obligatio hæc orandi sit mere personalis, sicut parochus impeditus orare pro populo non tenetur per alium orare, ita impeditus celebrare nec tenetur celebrare per alium. Sed ego cum aliis oppositum censeo omnino tenendum. Ratio, quia parochus non solum tenetur celebrare pro populo, sed etiam missam populo applicare ut idem Papa *Benedictus* declaravit anno 1744 in eadem bulla *Cum semper*. Idque procedit juxta effata *s. Pauli Hebr. 5, 1.: Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* Et deinde idem confirmat *vers. 3.*, dicens: *Et propter ea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis.* Obligatio autem pastoris orandi pro populo est equidem personalis; sed obligatio applicandi populo fructum missæ simul est personalis (quia, si potest celebrare per seipsum, nequit celebrare per alium *), et etiam realis, cum sit una ex obligationibus muneri pastoris annexis, prout dictum fuit in concilio Tridentino (1); ubi mandatum fuit sacerdotibus curam animarum habentibus missas celebrare *tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant.* Onus autem hoc offerendi missas pro populo est ex præcepto divino, ut idem concilium expressit (2), ubi dicitur: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicationes etc.* Illud autem præceptum divinum

(1) *sess. 23. de reform. c. 14.* — (2) *cit. sess. 23. de ref. cap. 1.*

*) Hoc optime confirmatur ex rescripto s. congregrationis de *propaganda fide,* quæ die 11. Martii 1843 vicario apostolico Sylvæ-Ducis (Bois-le-Duc) facultatem concessit, indulgendi parochis vicariatus, ut per sacellanos missam pro populo applicare possint *in casibus veræ necessitatis, et dummodo ex canonica causa fiat.* *Editor Belga.*

habetur apud *Joannem 21, 17.: Pasce oves meas!* Sicut igitur tenetur pastor suas oves pascere prædicatione, sacramentorum administratione, correptione etc., sic etiam tenetur pascere applicando eis fructum sacrificii; quapropter, sicut pastor impeditus prædicare vel sacramenta administrare tenetur prædicare et administrare sacramenta per alium, ita impeditus applicare per seipsum populo missam tenetur per alium applicare sacrificii fructum, quod est pasculum utilius, quo populum juvare potest.

Si autem parochi et omnes, quibus cura animarum commissa est, tenentur in dominicis et festis de præcepto missam celebrare et applicare pro populo; tanto magis ad id tenentur episcopi tanquam principaliores animarum pastores. Non autem ad hoc tenentur quotidie, quidquid dicatur in *cap. Quoniam de privileg. in 6.*; nam eodem *cap.* dicitur, quod divina celebratio missæ vel auditio (quoad episcopos) est tantum de decentia, non vero de obligatione. *Quoniam* (verba textus) *episcopi eorumque superiores se habent diversis ex causis a suis ecclesiis et diœcesibus absentare frequenter, nec possunt semper commode ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eas transire non decet* (nota *non decet*) *absque causa rationabili ullam diem: præsenti constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum, et in eo celebrare ac facere celebrare, ubicumque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire divina.*

327. — „8. Qui stipendium pro sacro accepit, tenetur „dicere missam pro defunctis vel votivam, vel in hoc aut „isto altari, prout pecuniam offerens petivit (quantum „tamen rubricæ permittunt, quibus neglectis ecclesiæ „ordinem invertere ob alterius devotionem non convenit); „quia ob ejus devotionem et speciales orationes major „fructus provenire solet. Si tamen aliter faciat, non erit „grave; imo nullum, si fiat justa de causa. (1)

328. — „9. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, „qualitatem missæ non satisfacit, sine justa causa, vo„luntati fundatoris, peccat; et quidem graviter, si sæpe „faciat esto consentiant hæredes: cum ii in hoc volun-

(1) *vide Diana de celebr. miss. r. 29. et 31., C. de Lugo l. c. n. 35.*

„tati testatoris non possint derogare, ut docent *Sylv.*, „*Nav.*, *Azor etc.* Episcopus tamen potest in hoc dispen„sare ex causa, ut habent *Henr.*, *Sylv. et Tamb.* Quod „si quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut ha„bent *Azor* (1) *et Sa* (2), *Diana* (3), ubi docet ex *Nav.*, „*Rodr.*, *Fag. et Azor*, esse mortale, celebrare in alio „templo vel altari, quam quis tenetur: quod negat *C. de* „*Lugo*, si raro et ex causa fiat (4): imo nec esse ve„niale, si obligatus quotidie celebrare raro et ex rationa„bili causa celebret alibi. Similiter *Tamb.* (5) excusat „a mortali eum, qui uno alterove die singulis mensibus „alibi celebrat, nisi tamen teneatur celebrare in altari „privilegiato; notatque, posse sacerdotem contra hoc onus „missarum, v. gr. certum earum numerum, præscribere „annis 30, si adsit possessio, titulus et bona fides.

329. — *Notandum igitur I.* circa locum celebrandi, quod, si capellanus celebret in alia ecclesia vel altari vel hora, quam a fundatore est constitutum, peccet mortaliter (6): modo id faciat sæpius, aut sine causa, aut sine dispensatione, et modo fundator altare illud destinaverit ob gravem causam. Dixi: *sæpius;* nam peccabit tantum venialiter, si faciat raro, puta si semel vel bis in mense; et facilius, si mutabit tantum altare, et non ecclesiam. Item dixi: *sine causa;* nam minime peccabit, si celebrabit alibi ex justa causa, puta si altare sit execratum, vel quia egressus a sacristia viderit illud ab alio occupatum (7). Item dixi: *sine dispensatione;* nam bene potest episcopus dispensare, ut celebretur in alio loco, ex rationabili causa, puta ob utilitatem propriæ ecclesiæ, applicationem studii, infirmitatem aut negotium, aut nimiam molestiam adeundi ecclesiam et similia (8). Ratio, quia in tali dispensatione voluntas testa-

(1) *t. 1 l. 10. c. 14.* — (2) *v. missæ.* — (3) *l. c. r. 29.* — (4) *vide n. 36.* — (5) *de exped. sacr. l. 3. c. 2.* — (6) *ita communiter Lugo de sacram. d. 21. n. 36., Pal. tr. 13. d. 1. p. 6. n. 26, Cont. Tourn. cap. 9. art. 2. s. 1. concl. 4., Salm. de sacr. miss. c. 5. p. 2 n. 17. cum Nav., Azor etc.* (7) *Lugo l. c., Salm. ib. n. 18. et 20., ac Elbel de sacr. missæ n 216. cum Henr. etc.* — (8) *ut dicunt cum Bus. Pal. l. c. n. 27., Conc. t. 8. p. 470. n. 28., Croix l 6. p. 2. n. 120. cum Pasq., Salm ib. n. 19. cum Henr. Barb., An-*

toris tantum in accidentibus omittitur et altiori bono compensatur; licet enim Tridentinum (1) prohibeat mutari qualitates fundationum, istas tamen episcopi, voluntates testamentorum interpretando, bene reducere possunt ad æquitatem (2); tanto magis, quia idem concilium (3) expresse concedit prælatis in quibusdam casibus, etiam omnino commutare ultimas voluntates. Recte tamen *Croix* et *Pasq.* dicunt, in nostro casu non posse dispensare episcopos, si testator designando ecclesiam vel horam in fundatione specialiter respexerit commoditatem populi audituri missam. Præterea dixi: *modo fundator altare illud destinaverit ob gravem causam*, puta ob memoriam vel commodum familiæ aut populi, vel ob specialem cultum sancti et similia; nam si nullum habuerit specialem finem, vel si causa cessaverit, nempe si familia sit extincta vel alibi moretur, tunc sacerdos mutando altare tantum venialiter peccabit; et ne venialiter quidem, si celebrabit in altari privilegiato, quia ibi melius consulet fundatori (4). Cæterum advertendum, apud *P. Ferraris* (5) referri plura decreta S. C. concilii, quibus dicitur, pro hujusmodi dispensatione semper adeundam esse sedem apostolicam.

Notandum II., quod, si quis stipendio accepto deberet missam celebrare in altari privilegiato, et in alio celebraret, non jam teneretur ad restitutionem stipendii, sed tantum ad lucrandas indulgentias applicabiles pro defunctis; ita *Elbel* (6) *cum Anacleto et Babenst.*, *Sporer* (7) *ac Ronc.* (8), qui addit, non esse quidem obligationem restituendi, si eleemosynam data sit ordinaria; secus vero, si pinguis. Non autem satisfacit, qui celebrat in alio altari non privilegiato, applicando indulgentias calculi benedicti, imaginis etc.; quia hæ indulgentiæ non sunt tam certæ quam indulgentiæ altaris privilegiati (9). Et

ton. a Spiritu sancto, Ronc. de sacrif. miss. c. 8. q. 6. r. 2. cum Passer. et Ricc., Tamb. in meth. celebr. miss. l. 3. c. 2. §. 2 n. 1., Mazzotta t. 3. p. 188., qui vocat communem.

(1) *sess. 25. c. 5. de ref.* — (2) *ita Mazzot. et Croix ll. cc. cum Pasq.* — (3) *sess. 25. c. 4.* — (4) *ita Lugo n. 36. et 37. et Cont. Tourn. l. c.* — (5) *bibl. verb. capellania n. 14.* (6) *n. 210.* — (7) *theol. sacram. p. 2. n. 355. et supplementa n. 137.* — (8) *c. 6. q. 7. r. 1. et 2.* — (9) *ut dicunt Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 21. cum Nav., Azor, Bon., Diana et Dic.*

idem censent *Lugo* (1) *et Salm.* (2) *cum aliis communiter (contra Diana, Pasq., Megala etc.)* de calculo benedicto cum indulgentia ad liberandam animam purgatorii in celebratione missæ.

330. — „10. Beneficiatus ex justitia obligatur sub mor„tali et pœna compensationis ad eum numerum missa„rum per se vel (prout mens fundatoris ex verbis col„ligenda permittit) saltem per alium" *(nisi exprimatur in institutione capellaniæ, quod capellanus per seipsum celebret, semper per alium celebrare potest. Sic recte docent Salm.* (3) *cum Dic. et Diana* (4), *qui cum Campanilo testatur, ita declaratum a S. C. Et sic etiam fuit decisum a s. rota Romana apud Pittonium* (5), *qui* (6) *affert aliam declar. S. C., editam 17. Septembris 1683)*, „quem numerum litteræ fundationis requirunt; eum vero „numerum ex justa causa, v. gr. si reditus jam non suf„ficienter respondeant, potest minuere episcopus in sy„nodo: quam potestatem *Bonac.* restringit ad missas de„functorum, et quidem post *Tridentinum* impositas (7).

331. — *Reductio missarum* hodie tantum a sede apostolica, non ab episcopis fieri potest, ut patet ex decreto S. C. concilii, edito jussu *Urbani VIII.* et confirmato ab *Innocentio XII.* (8), ubi sic dicitur: *Districte prohibet, ne episcopi in diœcesana synodo aut generales in capitulis generalibus vel alias quoque modo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem concilium imposita aut in limine fundationis; sed pro his omnibus reducendis aut moderandis vel commutandis ad apostolicam sedem recurratur etc.: alioquin reductiones, moderationes et commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitiones formam fieri contigerit, omnino nullas et inanes decernit.* Facultas autem, ut clare explicat idem decretum (quidquid dicant *Salm.* (9), data per Tridentinum (10) episcopis et aliis, tantum fuit pro reducendis missis ante concilium relictis et non impositis in

(1) *d. 21. n. 39.* — (2) *tr. 5. c. 5. p. 2. n. 22.* — (3) *ib. n. 33.* — (4) *p. 4. tr. 4. r. 87.* — (5) *de paroch. n. 1171.* (6) *n. 1514.* — (7) *vide Bonac. d. 4. q. ult. p. 8.* — (8) *vide ap. Croix l. 6. p. 2. n. 63. v. ac primo.* — (9) *tr. 15. de statu rel. c. 7. p. 5. §. 8. n. 148.* — (10) *sess. 25. c. 4.*

limine fundationis. E converso in ipsomet decreto *Urbani* (1) declaratum fuit, bene posse episcopos reducere missas, si testator expresse hanc ipsis dederit facultatem.

Causæ autem, ex quibus sedes apostolica solet missas reducere, sunt paucitas sacerdotum, stipendii tenuitas vel augmentum stipendii currentis, extenuatio redituum monasterii vel majores expensæ necessariæ ad victum etc.; denique si urgeret necessitas fratrum vel fabricæ ecclesiæ aut monasterii (2).

Dubitatur 1., an episcopus possit minuere missas, quarum onus non est, qui suscipiat ob eleemosynæ tenuitatem. Affirmat *Croix* (3) *cum Pasq. et Tamb.*: sed negandum cum *P. Concina* ex decreto S. C. mox supra citato, ubi declaratur, nullo modo posse episcopos onera missarum reducere vel moderari; idque expressius declaravit eadem S. C. in alio decreto, quod refert *Conc. l. c.*, iterum confirmato per aliud decretum editum die 20. Julii 1682 *). Sed hoc intelligendum procedere (4), quando antea hujusmodi onera missarum de jure vel de facto adimpleri poterant; sed casu, quo reditus a principio fuerint sufficientes et postea ita imminuantur, ut nullo modo sufficiant ad onera ferenda, tunc dicit *Fagnanus*, non videri sublatam episcopis facultatem, quam habent de jure communi, missas moderandi vel commutandi ex *c. Nos quidem de testam.* et ex Tridentino (5), ubi conceditur episcopis, ut una cum hærede vel executore possint ultimas voluntates in alium pium usum commutare.

Dubitatur 2., an possit capellanus ex se minuere numerum missarum, si deficiant reditus. Si deficiant in totum sine ipsius culpa, certum est, non teneri missas celebrare, ut communiter dicunt (6). Idque declaratum

(1) *apud Croix n. 89.* — (2) *ita Pal. p. 15. n. 3., Wigandt tr. 12. n. 80. et Salm. tr. 15. p. 5. §. 8. n. 144. cum Azor, Philib., Barbosa, Lezana et aliis.* — (3) *n. 119.* — (4 *ait Fagnanus in c. Ex parte de constit. n. 28. cum Felino.* — (5) *sess. 25. c. 4. et 8.* — (6) *Croix l. 4. n. 855., Tamb. meth. miss. l. 3. c. 1. §. 2. n. 2. et §. 3. n. 89., Ronc. c. 8. q. 8. cum Pasqual. et Passer. ac Escob. l. 21. n. 637. cum Bordon. et Aversa.*

*) Vide retractationem 68. *Editor.*

fuit a S. C., ut diximus *n. 324. in fine.* Si vero reditus deficiant in parte, etiam videtur certum cum *Escobar* (1), posse capellanum minuere missas, casu quo testator congruam eleemosynam designaverit, v. gr. tarenum pro qualibet missa; quia tunc, sicut augendus esset numerus missarum, si reditus augeretur, ita minuendus est, si reditus diminuuntur. Major difficultas est, an possit capellanus minuere missas, si testator designaverit numerum missarum, et deficit stipendium adhuc ordinarium. Negant *Tamb.* (2), *Diana* (3), *Mazzotta* (4), *Palaus* (5) *et Salm.* (6) *cum Azor*, *Gav.*, *Philib.*, *Pell. et Lezana.* Hi dicunt, pro hac moderatione omnino recurrendum ad sedem apostolicam, tum ex decreto supra allato, ubi dictum fuit: *Pro his omnibus reducendis aut moderandis ad apostolicam sedem recurratur;* tum ex alio decreto (7), ubi ad quæsitum: *Quid*, *si legatum sit ita tenue*, *ut non sit*, *qui velit onus illi injunctum subire*, *et si recurrendum sit ad sedem apostolicam pro moderatione oneris*, *totum aut fere totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?* sic declaratum fuit: *Etsi legatum sit adeo tenue*, *nihilominus pro reductione oneris*, *ut supra imposita*, *ab iis*, *ad quos pertinet*, *sedem apostolicam esse adeundam*, *quæ absque ulla impensa id statuet.* His tamen non obstantibus affirmant cum *Busemb. ut supra Franc. de Lugo* (8), *Escobar l. c.*, item *Bordon.* (9) *et Pasq. ac alii ap. Ronc.* (10), qui id probabile putat. Ratio horum est, quia id censetur esse juxta mentem ipsius testatoris, qui non præsumitur voluisse gratis aut stipe minori justo cogere capellanum ad celebrandum vel ad supplendum stipendium ex propriis bonis, si vellet per alium celebrare; alioquin voluntas testatoris esset injusta, quæ servari non debet. At quia in hoc facile interveniri posset periculum hallucinationis, advertit *Ronc.*, generaliter loquendo, recurrendum esse ad judicium episcopi (quod necessario requirunt *Croix* (11) *et Cont.*

(1) *n. 638.* — (2) *l. c. n. 1. et 2.* — (3) *p. 10. tr. 16. r. 65.* (4) *t. 2. p. 427. n. 5.* — (5) *t. 2. tr. 3. d. 1. p. 6. n. 23.* — (6) *de statu rel. c. 7. p. 5. §. 9. n. 152.* — (7) *vide ap. Croix n. 89.* — (8) *l. 5. de sacram. c. 12. q. 9. n. 98.* — (9) *ap. Croix n. 118.* — (10) *l. c. in reg. 3. in praxi.* — (11) *l. 4. n. 855.*

Tourn. (1), vel saltem viri docti et pii, qui non auctoritative, sed tanquam justus arbiter numerum missarum moderetur. Ad decreta autem præfata respondet *Ronc. cum Pasq*, in tali casu hanc non esse proprie reductionem aut moderationem stabilem, quam sedes apostolica sibi reservat, sed esse cessationem de jure obligationis pro rata redituum deficientium; decreta enim loquuntur juxta mentem Tridentini (2), ubi sermo est non jam de reditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata pro missis, quas non facile reperiatur, qui velit celebrare, et de illis, re integra, ob tenuitatem stipendii vel paucitatem sacerdotum fieri vellet reductio. An autem hæc opinio sit probabilis, judicio sapientiorum remitto. Cæterum, si staret hæc sententia, omnino servandum esset id, quod advertit *Tamb.* (3), nempe quod, si capellanus per annos præteritos acceperit stipendium majus solito, tenetur compensare, eumdem numerum missarum celebrando; qui enim ante stetit commodo, deinde stare debet incommodo.

Dubitatur 3., an episcopus possit moderari officia, preces et eleemosynas anniversariis annexas. Negat *Tamb. apud Croix* (4); sed affirmat *Pasqual. ib.*, quia prohibitio non loquitur de his, sed tantum de missarum reductione; uti etiam nec de illis missis, ad quas aliquis sacerdos se obligasset sine congruo stipendio; id enim esset in præjudicium ecclesiæ et successorum. Sed hoc ultimum nullo modo admittendum, quia esset contra decreta relata supra in *dub. 1.*

332. — „11. Qui ratione beneficii tenetur quotidie ce„lebrare, tenetur etiam missas pro fundatore (nisi de hu„jus intentione contraria constet) applicare. *Bon. et alii*, „*Diana* (5), qui tamen concedit, posse eum pro seipso „quater aut sexies in anno" *(vel pro valde sibi conjuncto aut charissimo amico aut benefactore; sic enim præsumitur consensisse fundator* (6)*: modo non accipiatur stipendium, ut recte advertunt* (7)*, quia hoc esset contra*

(1) *c. 9. art. 2. s. 4. v. qu. 13.* — (2) *sess. 25. c. 4. de ref.* (3) *dict. c. 1. §. 3. n. 96.* — (4) *n. 121.* — (5) *p. 6. t. 6. r. 13.* (6) *ut Salm. de sacrif. miss. c. 5. p. 2. n. 36. cum Lezana, Diana, Steph., Homob., Naldo, Philib. etc. passim.* — (7) *Holzm. n. 351. et Elbel n. 215. cum Pasq. et Gob. ac*

mentem fundatoris); „et in die commemorationis omnium „defunctorum pro particulari defuncto celebrare. (1). Item „quavis hebdomada unam missam omittere devotionis et „reverentiæ causa, idque ex præsumpta intentione fun„datoris: quod *Tamb.* (2) limitat, nisi de contraria funda„toris voluntate constet, vel sit onus ecclesiæ aut mo„nasterii, curare missam quotidianam (3). Id ipsum limi„tat *C. de Lugo* (4), si obligatio dirigatur ad ipsum sa„cerdotem, v. gr. si dicatur: *Qui debet quotidie celebrare*; „quo casu concedit." *(Ita etiam Salm.* (5) *communiter cum Suar., Bonac., Azor, Leand., Sylv. ex c. Significatum de præbend., ubi dicitur, capellanum teneri quotidie celebrare, salva honestate et debita devotione. Advertit tamen Bonac.* (6), *quod nullo die capellanus poterit vacare, si in fundatione expresse cautum sit, ut missa celebretur per seipsum vel per alium, ex declarat. S. C. die 30. Maji 1699)* „Si vero dirigatur ad celebrationem in „tali loco, v. gr.: *Volo, ut in tali ecclesia celebretur quo„tidie missa*, teneri eum pro se alium substituere eo die, „quo ipse non celebret." *(Ita Salm. n. c. cum aliis communiter.)*

„12. Qui non potest fundationi satisfacere propter mor„bum, non tenetur, si brevis sit, v. gr. 15 dierum, ut do„cet *Bonac.*, aut etiam unius alteriusve mensis, ut pro„babiliter docet *C. de Lugo* (7), substituere alium aut com„pensare, cum tam stricte ne domini quidem honesti cum „famulis agant; secus tamen, si sit diuturnus morbus; „nisi reditus sint nimis tenues aut in morbum absuman„tur, ut contra *Sylv. et Azor* docent *Bonac.*, *Rodriq.* Im„peditus vero aliis negotiis, licet justis, cum hæc non „debeant obesse fundatori, debet satisfacere per alium „vel compensare postea, præsertim si fiat sæpius. (8)

333. — *Quæritur*, an capellanus ægrotus teneatur interim alteri dare stipendium, ut missas celebret. Commune est (contra *Henriq.*), non teneri, si infirmitas sit

Salm. tr. 5. c. 5. p. 2. n. 28. cum Bonac., Gavanto, Diana et communi contra Vidal.

(1) *(vide infra n. 338.)* — (2) *l. 3. exped. sacr. c. 3. §. 1. ex Gav. p. 3. t. 12.* — (3) *vide Tamb. l. c., Diana p. 2. t. 14. r. 28. et p. 4. t. 4. r. 86. et p. 5. t. 5. r. 23. et t. 13. r. 51.* (4) *r. mor. l. 5. d. 9.* — (5) *ib. n. 37.* — (6) *c. 8. q. 3.* — (7) *n. 49.* — (8) *ita Bon. d. 4. q. ult. p. 7.*

brevis, ut cum *Busemb.* hic tenent *Lugo* (1), *Salm.* (2) *cum Dic., Diana, Lezana etc.;* nisi fundator voluerit non deficere missam in tali loco etc. Quænam autem sit infirmitas brevis? Alii dicunt, si durat per decem dies (3); alii extendunt ad 15 dies (4); et de hoc habetur declaratio S. C. concilii edita die 17. Novembris 1695 (5), ubi dictum fuit, non teneri capellanum per alium supplere tempore infirmitatis non excedentis 15 dies; alii ad mensem, ut *Laym* (6) *et Salm.* (7) *cum Hurtad. et concilio Mediolanensi VII. tit. de missis*, ubi: *Si capellanus saltem per annum celebravit in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio episcopi accipere potest.* Alii denique extendunt ad duos menses (8). Omnes autem hæ opiniones videntur esse probabiles.

Nota hic obiter id, quod advertit *Benedictus XIV.* (9), prohibuisse S. C. triginta missas Gregorianas, utpote rebus non convenientibus refertas. An autem liceat accipere stipendium pro prima missa, quam neopresbyter celebrat cum episcopo: *vide dicenda n. 829. v. an autem.*

DUBIUM II.

Cujus sit applicare fructum sacrificii.

334. *A quo applicandus sit fructus missæ. An religiosus valide missam applicet contra voluntatem prælati.*
335. *Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. 1., an sufficiat applicatio habitualis. Qu. 2., an, si quis accepit stipendia a diversis, sufficiat applicare missas pro eis in confuso.*
336. *Quid, si applicatio nulli fiat vel incapaci?*
337. *An valeat applicatio conditionata; et an applicatio facta pro primo offerente sit illicita et invalida.*
338. *An in die animarum possit applicari missa pro particularibus ex stipendio.*

(1) *d. 21. n. 48.* — (2) *tr. 5. c. 5. p. 2. n. 34.* — (3) *ut Barbosa, Molfes., Graff. etc.* — (4) *ut Bon. et Dian., item Elbel conf. 18. n. 214. cum Anacleto.* — (5) *ap. Pitton. de paroch. n. 1595.* — (6) *c. 3. n. 7.* — (7) *ib. n. 35.* — (8) *ut Lugo n. 49. cum Nav., item Philib., Dic., Nald., Leand. et Anton. a Spiritu sancto ap. Salm. l. c. circa fin., et adhæret Conc. p. 471. n. 31., ac probabile putant Busemb. ut supra ac Dicast., Pal., Nav. etc. ap. Salm. ib. in fine.* — (9) *de sacr. miss. l. 3. c. 23. n. 2.*

339. *De altari privilegiato. Qu. 1., an tales indulgentias lucrandas requiratur missa de Requiem. Qu. 2., quomodo intelligenda est clausula: Modo in ecclesia quotidie dicantur septem missæ. Qu. 3., quomodo clausula: Modo in ecclesia non sit aliud altare privilegiatum.*

334. — „Resp. Solus sacerdos offerens valide id facit „per suam intentionem, quia est actus potestatis sacer„dotalis (1).

Unde resolves:

„1. Is valide applicat, etsi peccet sacrificando vel ap„plicando contra voluntatem superiorum. Ita *Suar.*, *Lay„mann*, *Diana*, *C. de Lugo l. c. contra Navar.*, *Ledesma* et „*alios*, quorum sententiam probabilem dicit *Diana* (2).

Quæritur, an religiosus valide applicet missam contra voluntatem prælati.

Prima sententia negat, quam tenent *Scotus* (3), *Gav.* (4), item *Gabr.*, *Arm. et alii* (5) *ac Corduba et Led. ap. Diana* (6), qui probabilem putat. Ratio, quia voluntas religiosi subditur voluntati superioris; unde, sicut superior potest irritare contractus et vota subditi, ita etiam applicationes missarum.

Secunda sententia vero communior et probabilior dicit, talem applicationem subditi esse quidem illicitam, sed non invalidam, et hanc tenent cum *Busemb. Suar.* (7), *Laym.* (8), *Lugo* (9), qui ait, oppositam rejici fere ab omnibus recentioribus, *Salm.* (10), *Anacl.* (11), *Sporer* (12), *Cont. Tourn. l. c. cum Vasq. et Elbel* (13) *cum Mastrio*, *Croix et Gobat.* Ratio, quia subditus, uti utitur potestate ordinis (ut est in hoc casu), minime subjicitur voluntati prælati. Limitat *Marchantius* (14), si sacerdos applicationem faceret ex vi pacti initi cum offerente; quia, sicut pactum sine voluntate prælati est nullum, ita et applicatio. Hoc tamen sane intelligendum, quando subditus ita alligaret

(1) *ita communiter Suar., C. de Lugo d. 14. s. 10. n. 211. etc.* (2) *t. 14. r. 72.* — (3) *quodl. 20.* — (4) *in rubr. miss. p. 3. tit. 12. n. 28.* — (5) *ap. Cont. Tourn. de sacrif. c. 9. a. 2. s. 9. in fine v. grave hic.* — (6) *p. 2. tr. 14. r. 72.* — (7) *d. 79. s. 9. v. sed circa.* — (8) *c. 2. n. 11.* — (9) *de euch. d. 19. n. 211.* (10) *de sacrif. missæ c. 3. p. 3. n. 25.* — (11) *tr. 14. dist 5. n. 72.* — (12) *n. 289.* — (13) *conf. 17. n. 180.* — (14) *in tribut. qu. 2. d. 2.*

applicationem pacto, ut absolute intenderet non applicare, si non satisfaceret obligationi contractæ (quod bene ait *Sporer* (1) in facto raro accidere); quando tamen absolute applicat, non restringendo intentionem ad satisfactionem pacti, tunc valide applicat ex potestate generali, quam ipse habet applicandi sacrificium, cui vult, etiamsi errore ductus missam applicaret pro obligatione contracta.

335. — „2. Sacrificium, quod neque formaliter neque „virtualiter ulli applicatum est, vel ante vel in ipsa con„secratione, saltem secundæ speciei, non potest postea „ulli applicari, saltem adæquate, quia producit effectum, „quando existit, neque is suspenditur; ideoque nec licet „accipere stipendium pro missa præterita (2).

„Dixi: *vel ante;* quia non requiritur, ut applicatio fiat „in ipso sacrificio; sufficitque, si pridie facta sit, etsi „ipso die de ea non cogitet (3).

Quæritur 1., an ad applicandam missam sufficiat applicatio habitualis, nempe aliquando habita et non revocata. Negant *Vasq.* (4) *et Abelly* (5) *cum Isamberto*, dicentes, quod, sicut ad consecrandum requiritur ministri intentio actualis vel saltem virtualis, sic etiam requiritur ad fructum missæ applicandum. Sed verius et communiter affirmant *Suar.* (6), *Bon.* (7), *Lugo* (8) *cum Molf. et Diana, item Cont. Tourn.* (9), *Holzm.* (10), *Elbel* (11), *Mazzotta* (12), *Sporer eod. tit. n. 340. cum Gobat*, qui testatur, hanc esse omnium praxim, et *Croix* (13) *cum Coninch., Tamb. et Pasq.* Et ab hac doctrina in substantia non est difformis *P. Conc.* (14); nam licet requirat intentionem virtualem, tamen virtualis illa (modo, quo ipse explicat) coincidit cum nostra habituali; dum inquit, quod, si quis acceperit 20 eleemosynas et hodie celebrationem incipit cum voluntate sequentibus diebus celebrandi pro offerente, tunc sufficere primam intentionem, etiamsi cæteris sin-

(1) *n. 290.* — (2) *vide Laym. l. 5. t. 5. c. 2.* — (3) *Bon. qu. 3. p. 2. ex Suarez, Diana l. c. r. 47. contra Vasq.* — (4) *de sacram. d. 38. c. 6. n. 74.* — (5) *de sacr. miss. §. 5. n. 5.* — (6) *3. p. d. 13. sect. 3. v. dico 2.* — (7) *de sacr. d. 1. q. 3. p. 2. §. 3. n. 11.* — (8) *eod. tit. d. 8. n. 93.* — (9) *ib. v. qu. 6. r. ad 2.* — (10) *p. 5. n. 22. v. dices.* — (11) *conf. 17. n. 174.* — (12) *de sac. miss. t. 3. p. 168.* — (13) *l. 6. p. 2. n. 205.* — (14) *t. 8. p. 473. n. 36.*

lis diebus alio distractus illam non renovet. Ratio nostra est, quia applicatio missæ se habet per modum dotationis verbalis, quæ semel facta valet, donec expresse revocetur. Respondetur autem ad rationem oppositam, quod in sacramentis ideo requiritur intentio actualis vel virtualis, quia intentio efficit sacramentum, seu actualiter influit in ejus confectionem; sed in applicatione missæ intentio non efficit fructum illius, dum adhuc sine applicatione de se oritur fructus ex celebratione missæ, et ideo sufficit applicatio aliquando facta, per quam fructus fuit alicui donatus.

Quæritur 2., an, si quis accipit stipendium a decem personis pro decem missis, satisfaciat applicando primas decem missas, quas legit, pro ipsis in confuso. Negat *Sylvius* (1) *et Conc.* (2): sed melius videtur sic distinguendum: Si singula sacrificia applicantur pro singulis indeterminate, non videtur satisfieri, quidquid dicant *Aversa et Diana* (3). Ratio, quod ad satisfactionem requiritur intentio applicandi fructum determinatæ personæ, ut illi prosit; unde, sicut non consecraret, qui decies proferret formam consecrationis super decem hostias, cum intentione consecrandi unaquaque forma unam hostiam ex eis in confuso; ita, qui applicat decem missas indeterminate. Si vero sacerdos unamquamque missam intenderet applicare omnibus illis decem personis, singulis applicando decimam partem uniuscujusque missæ, non videtur ratio, cur non satisfaciat, cum nemo dubitet, quin fructus sacrificii sit divisibilis, et ideo tribuitur unicuique, quod debetur; unusquisque enim in singulis missis decimam partem accipiendo in celebratione decimæ missæ jam totum suum fructum percipit (4).

336. — „3. Si nulli applicetur vel incapaci, fructus manet in thesauro ecclesiæ, ut docet *Suarez*, vel cedit „ipsi sacerdoti, vel illis, pro quibus tenetur specialiter „offerre, quod ita implicite censeatur intendisse (5).

(1) *ap. Bon. d. 4. p. 7. §. 3. n. 1.* — (2) *t. 8. p. 474. n. 38.* — (3) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 209.* — (4) *et ita tenent Bon. l. c., Ronc. c. 6. q. 9. r. 2., Tamb. de miss. l. 2. c. 2. §. 11. n. 4., item Aversa, Henno et alii ap. Croix l. 6. p. 2. n. 210. contra Pasqual. et Possev.* — (5) *ita Laym. t. 5. c. 2.; vide C. de Lugo n. 215.*

Si fructus sacrificii applicatur incapaci, tunc ille remanet in thesauro ecclesiæ. In praxi autem, quando dubitatur, an is, pro quo offerimus, sit vel ne capax fructus, consultum est, in missis gratuitis illas applicare vel nobis ipsis, vel alteri sub conditione, si persona, cui applicantur, non sit capax; in missis vero debitis ex stipendio, quia probabiliter fructus cedit in beneficium propinquorum offerentis ex ejus implicita voluntate, ideo tunc non possumus, cui velimus, fructum applicare, nisi sub conditione, ut præjudicium non fiat, cui obligatio adsit applicandi (1).

337. — „4. Applicatio sub conditione jam impleta est „valida, v. gr. ad intentionem, quam habuit hodie superior; non autem sub conditione futura contingente, v. gr.: „Applico illi, cui Titius interrogatus voluerit; vel ei, qui „prius morietur; vel qui primo stipendium offeret: ita „*Suar.*, (2), *Laym. l. c.*, *Diana* (3), *C. de Lugo* (4) *contra* „*Bon.* (5), qui tamen ipse in praxi dissuadet.

„5. Non satisfecit, qui te mortuum putans missas, quas „pro defuncto teneretur, celebravit.

„6. Sacerdotes societatis non satisfaciunt celebrando „pro defunctis per anticipationem, nisi tamen jam mor„tui sint, etsi postea promulgentur (6).

Dicunt *Lugo* (7) *et Pal.* (8), applicationem missæ, factam pro primo offerente, esse validam, sed illicitam ex prohibitione *Clementis VIII.*, quam promulgavit *Paulus V.* die 15. Novembris 1605, vetans hanc consuetudinem, *tanquam pluribus nominibus periculosam, fidelium scandalis obnoxiam, atque a vetusto ecclesiæ more nimium aberrantem.* At probabilius, ut recte ait *Croix* (9), talis applicatio non solum erit illicita, sed sæpe invalida; quia sæpe accidet, quod missa tunc dicatur pro causa, quæ adhuc non existit: puta, si stipendium offerens postalabit missam pro liberatione a carcere, ab infirmitate etc., quæ causa, cum nunc non adsit, effectus missæ suspensus remanere deberet, quod non videtur credibile. Bene

(1) *ita Elbel n. 194. et Sporer n. 284. cum Marc hanto.* — (2) *in 3. part. t. 3. d. 79. s. 9.* — (3) *l. c. r. 15.* — (4) *d. 19. n. 209.* — (5) *q. ult. p. 7. §. 5.* — (6) *Laym. l. c.* — (7) *de pœn. d. 13. n. 137.* — (8) *p. 6.* — (9) *n. 222.*

tamen advertit *Cont. Tourn.* (1) *cum Vasq., Aversa et Quarti*, quod, si sacerdos prævideat, quod postulabuntur missæ pro aliquo defuncto, bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere; quia hoc casu jam offerentur pro persona determinata.

338. — „7. Non omnes sacerdotes tenentur die animarum applicare missam pro omnibus defunctis (2)." (*De hoc adest decretum S. C.* (3), *editum die 4. Augusti 1663, ubi dictum fuit: „In die commemorationis omnium fidelium defunctorum sacrificia possunt a sacerdotibus celebrantibus applicari ad libitum, scilicet vel pro omnibus fidelibus defunctis vel pro aliquibus tantum." Hoc decreto posito, bene ait Cont. Tourn.* (4), *nihil obesse, quin pro talibus missis accipi possit stipendium*).

339. — „8. Missa celebrata in altari privilegiato pro defunctis non suffragatur illis, nec satisfit indulto, nisi sit de *requiem* (5).

Hoc privilegium altaris in hoc consistit, ut ex indulgentiis sive fructibus, qui sunt in thesauro ecclesiæ, liberetur a purgatorio anima, pro qua missa in illo altari applicatur; et hoc vi potestatis clavium, quam habet Papa applicandi indulgentias, vivis quidem per modum absolutionis, defunctis vero per modum suffragii sive solutionis.

Quæres 1., an ad lucrandam indulgentiam altaris privilegiati semper requiratur, ut celebretur missa *de requiem*. Respondetur negative; nam licet olim anno 1601 die 1. Junii respondisset S. C. affirmative, ut fert *Diana* (6), attamen *Alexander VII.* die 22. Januarii anno 1667 in decreto incipiente: *Creditæ nobis*, declaravit, quod in his diebus, quibus non licent missæ *de requiem*, missæ die festo currente easdem habent indulgentias, quas habent missæ *de requiem:* idque extendit ad altaria privilegiata etiam non perpetua, et pro aliquo die in hebdomada. Deinde *Innocentius XI.* die 4. Maji anno 1688 declaravit, id valere etiam in diebus dominicis et diebus infra octavas paschatis, pentecostes, corporis Christi et

(1) *de sacrif. c. 9. a. 2. s. 4. v. qu 8. si tamen.* — (2) *Tamb. l. 3. exp. sacr. c. 3. §. 2. contra praxim et Gav. p. 4. t. 15.* — (3) *ap. Merati indicis n. 411.* — (4) *l. c. v. quær. 11.* (5) *Diana p. 4. t. 4. r. 233. ex decl. cardinalium et p. 9. t. 2. r. 8.* — (6) *p. 4. tr. 4. r. 233.*

aliis annuis diebus, quibus missæ *de requiem* non possunt celebrari. Demum hæc omnia decreta confirmavit *Clemens XI.* die 29. Septembris anno 1714 (1). Ex his omnibus colligitur, quod missæ in altari privilegiato, aut perpetuo aut ad tempus concesso, suffragantur defunctis, sive dicantur *de requiem* sive de die currenti, quando non licet eas *de requiem* dicere. Si vero currat festum semiduplex, omnino debet dici *de requiem* in altari privilegiato; alias non acquiritur indulgentia, etiamsi in ecclesia solemnitas celebretur, ex declaratione S. C., quam refert *P. Zacharia* (2); cum autem privilegium conceditur ad tempus, declaravit S. C. (in decreto, quod affert *Croix* (3), quod tempus incipit non a die publicationis brevis, sed a die concessionis.

Quæres 2. Quid, si in ecclesia, ubi concessum est altare privilegiatum per aliquod tempus, non dicantur septem vel quinque missæ juxta clausulam, quæ in indultis apponi solet? *Sylvius* (4) putat, privilegium etiam suffragari, si bis vel ter missæ non legantur. Sed verius oppositum docet *Benedictus XIV.* (5) ex decreto S. C. concilii, edito die 11. Septembris 1694 et approbato ab *Innocentio XI.*, qui id mandavit publicari. Ibi dictum fuit, *celebrationem missarum indultis præfatis præfinitarum omnino necessariam esse singulis diebus in eadem ecclesia.* Declaravit tamen eadem S. C. die 30. Julii 1706 alio decreto (inserto in bullario *Clementis XI.*), quod pro tempore, quo religiosi vel sacerdotes sæculares per aliquot dies vel menses propter absentiam non celebrant missas præfinitas, indulgentiæ non amittuntur, sed pro illo tunc suspenduntur. Insuper declaravit, quod, si missæ non legantur ob sacerdotum infirmitatem, vel quia religiosi occasione festivitatis vel funerum alibi celebrare debeant ex jussu prælati, si raro id fiat, indulgentiæ etiam suffragantur. Vide prædicta decreta *apud Benedictum XIV.* (6) *et ap. Sporer* (7), qui illa in extensum affert.

Quæres 3., quomodo intelligenda clausula: *Si in ecclesia aliud altare privilegiatum non est erectum.* Probabi-

(1) *vide decreta præfata ap. Merati.* — (2) *ap. Croix l. 6. p. 2. ad n. 509.* — (3) *l. 6. p. 2. n. 525.* — (4) *ap. Croix n. 522.* — (5) *notif. 56. n. 16.* — (6) *l. c. n. 17.* — (7) *t. 3. p. 258.*

iter respondent *Sporer* (1) *et Gobat* (2), intelligendam esse, quod, si altare privilegiatum antea concessum fuerit generatim pro quibuscumque defunctis, idque in secunda petitione non sit expresssum, posterior concessio, etiam generatim facta, nihil valet; secus vero, si concessio fiat pro aliquibus particularibus personis. Et sic pariter videtur dicendum, si prima concessio fuerit particularis et secunda generalis.

Notandum hic 1., privilegium altaris privilegiati non esse communicabile per generalem communicationem privilegiorum, ex decreto S. C. indulgentiarum, dato die 5. Februarii anno 1748 et approbato a *Benedicto XIV.* die 2. Martii ejusdem anni (3). *Notandum 2.*, quod *Clemens XIII.* prævio voto ejusdem S. C. die 19. Maji 1719 indulsit omnibus ecclesiis parochialibus altare privilegiatum quotidianum ad septennium; quo expleto, præcepit omnibus episcopis, abbatibus vicariisque capitularibus, pro suis parœciis confirmationem ejusdem privilegii ad septennium petere (4).

DUBIUM III.

Quando et quoties liceat celebrare.

340. *An possit dici missa ante auroram vel post meridiem.*
341. *A quo tempore incipiat aurora. An tempus tam auroræ quam meridiei moraliter accipiendum.*
342. *Quid de privilegiis regularium?*
343. *Casus, in quibus licet celebrare ante auroram vel post meridiem. An in nocte nativitatis omnes tres missæ dici possint ante auroram.*
344. *An liceat anticipare missam vel postponere ob festivitatem vel causa itineris vel ex dispensatione episcopi.*
345. *An peccet graviter, qui celebrat ante auroram vel post meridiem.*
346. *Quænam in hoc sit parvitas materiæ.*
347. *Quale peccatum sit celebrare ante matutinum.*
348. *Quid, si esset missa conventualis et solemnis?*
349. *An liceat celebrare (et ministrare communionem) in quolibet anni die.*

(1) *p. 258. n. 133.* — (2) *n. 519.* — (3) *ita refert P. Ferrarius bibl. v. indulgentia in append. n 15.* — (4) *vide Ferrar. bibl.*

350. *An in die cœna Domini et sabbati sancti liceat privatim celebrare.*
351. *An et quando liceat celebrare pluries in die.*
352. *An aliquando liceat interrumpere missam vel de novo incipere.*
353. *An, si superveniat princeps vel turba peregrinorum; vel si sacerdos recordetur alicujus impedimenti.*
354. *An, si urgeat necessitas propria vel aliena.*
355. *Quomodo missa interrupta supplenda sit ab alio sacerdote.*

340 — „Resp. I. Ordinarie non licet celebrare post „meridiem, sed debet inchoari ante duodecimam nec ante „auroram, quam ante solis ortum *Reginaldus* quadran„tem horæ, *Henriquez et Coninch.* mediam horam, *Azor* „horam cum quadrante, *Suarez et Fernand. et Possev.* „sesquihoram comprehendere dicunt; et consequenter, cum „secundum *Henriq.*, *Suarez et alios* missa possit inchoari „tanto ante auroram, ut sub ejus initium finiatur, licet „duabus horis ante solis ortum incipere. Ita *Rodriquez* „*et alii.* Unde ulterius inferunt quidam cum *Suarez*, re„ligiosis habentibus privilegium celebrandi hora ante diem „licere tribus horis ante ortum solis incipere: quod *C. de* „*Lugo* (1) non improbat, etsi *Laym.* tantum permittat, „horis duabus post mediam noctem. *C. de Lugo l. c.* „Quacumque autem hora licite (sive ex sive sine pri„vilegio) celebrent, eadem etiam atque adeo in missa, „quæ nocte nativitatis cæterisque, quæ post illam ce„lebrantur, licere iis eucharistiam aliis ministrare, contra „*Bordon.* docet *Diana* (2)." *(Sed hoc retitum nunc est* (3)*.*

341. — In rubrica missalis n. 15. habetur: *Missa privata, saltem post matutinum et laudes, quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Non licet igitur celebrare ante auroram, quæ non jam intelligitur ortus solis, sed tempus illud, quod est medium inter noctem et diem. Hinc dicunt *Salm.* (4), licitum esse inchoare missam fere per duas horas ante ortum solis; sed melius ajunt *Croix* (5), *Cont. Tourn.* (6) *et Benedictus XIV.* (7), auroram computandam esse ex temporum varietate, juxta

(1) *d. 20. sect. 1. n. 32.* — (2) *p. 9. t. 7. r. 43.* — (3) *vide hac de re supra hoc lib. 6. n. 252 v. sic etiam* — (4) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 33.* — (5) *l. 6. p. 2 n. 226* — (6) *c. 9. art. 2. sect. 5. v. quær. 1.* — (7) *notif. 12. n. 12.*

tabellas, quæ directoriis officii divini apponi solent. Idcirco asserunt *Croix* et *Cont. Tourn.*, in mense Junii auroram incipere fere duabus horis cum quadrante ante ortum solis: mensibus Februarii et Septembris hora cum dimidia: in mense Martii hora cum quadrante: in reliquis vero mensibus hora et tribus quadrantibus circiter.

Omnes autem conveniunt cum *Lugo* (1), *Cont. Tourn.* (2), *Wigandt* (3), *Bonac.* (4) *et Salm.* (5), qui citant *Suar.*, *Navar.*, *Sa*, *Henr. et alios*, quod nulla sit culpa, missas terminare in aurora et eas incipere parum ante meridiem. Ratio, quia tempus tam auroræ quam meridiei (de qua infra dicemus *n. 345.*) non mathematice, sed moraliter accipiendum. Et quamvis olim (6) *Clemens XI.* seus præceperit in quodam suo edicto, ubi sic dixit: *Comandiamo, che le messe non possano incominciarsi prima dell' aurora, e che a mezzo giorno debbano essere del tutto terminante*, *) nihilominus postea, cum hoc punctum rursus examini mandatum fuisset, *Benedictus XIII.* annuit, posse tolerari latitudinem tertiæ partis horæ tum ante auroram tum post meridiem: idque per edictum publicatum fuit sub *Clemente XII.* (7).

342. — Circa autem religiosos affert *Lugo* (8) plura privilegia, quibus regularibus conceditur celebrare duabus horis post mediam noctem: item *Salm.* (9) afferunt privilegium *Eugenii IV.*, celebrandi tertia hora post meridiem ex justa causa. An autem hujusmodi privilegia fuerint revocata per Tridentinum? Affirmat *Fagundez cum aliis apud Lugo* (10); quia in præfato concilio (11) sic præcipitur: *Ordinarii cavcant, ne sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent.., non obstantibus privilegiis quibuscumque.* At negant *Wigandt* (12), *Lugo ib. cum Rodriq.*, *Sa*, *Diana et aliis pluribus*, et id probabile putat *Rontaglia* (13) *cum Tamb.* Ratio, quia Tridentinum ibi tan-

(1) *d. 20. n. 37.* — (2) *l. c. v. quær. 2. et 3.* — (3) *tr. 15. n. 52.* — (4) *p. 9. n. 2.* — (5) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 33. et 42.* (6) *ut fert Bened XIV. notif. 12. n. 3. et 4.* — (7) *ap. Bened. l. c.* — (8 *d. 20. n. 27.* — (9) *ib. n. 32.* — (10) *n. 29.* — (11) *sess. 22. decr. de vitand. in celebr. missæ.* — (12) *tr. 15. n. 5.* — (13) *c. 5. q. 8.*

*) Præcipimus, ut missæ non incipiantur ante auroram, utque in meridie integre sint absolutæ. *Editor.*

tum imponit episcopis, ut prædicta curent observari; ergo, ubi episcopi non repugnant, non est, cur regulares suis privilegiis frui nequeant. Sed hoc non obstante, oppositum omnino tenendum ex decreto *Clementis XI.*, edito 15. Decembris 1703 (in extensum relato apud *Croix* (1), ubi Pontifex declarat, privilegia regularibus concessa circa missarum celebrationem omnino revocata esse per concilium Tridentinum in dicto decreto *sess. 22. cap. unic.* Et quamvis *Clemens* ibi tantum loquatur de privilegio altaris portatilis, tamen hac declaratione proculdubio ostendit, pariter revocatum esse privilegium celebrandi extra debitas horas, quas concilium expresse servari jubet ab omnibus sacerdotibus: non obstantibus (ut supra) *privilegiis quibuscumque.*

343. — „Dixi: *ordinarie;* quia antevertere licet sequen„tibus casibus, in quibus etiam paulo post meridiem, v. gr. „uno vel altero quadrante, inchoari potest, ut etiam se„cundum *Soto et Pal.* ex quavis rationabili causa, v. gr. „ob supplicationem vel concionem publicam protractam „ultra meridiem, ob funus principis, vel quia sacerdos „die festo propter iter fuit impeditus, quo casu etiam „integra hora post licere inchoare dicunt. (2).

„*Primo* in necessitate, v. gr. ut morituro detur viati„cum, quo casu licere media nocte celebrare ait *Diana* (3) „*ex Laym. etc. (cum Lugo* (4) *et Salm.* (5) *cum Vasq.*, „*Pal.*, *Dic.*, *Hurt. etc. communiter.)*

„*Secundo*, ubi est mos rationabilis, ut opifices et fa„muli summo mane possint audire sacrum (6): non tamen „idcirco post meridiem licebit.

„*Tertio* ex privilegio, de quo supra.

„*Quarto* in nocte nativitatis, in qua omnes tres mis„sas ante auroram dici posse probabiliter docent (7).

Quæres, an liceat in nocte nativitatis Domini legere omnes tres missas ante auroram? Affirmant *Suarez* (8),

(1) *n. 258.* — (2) *vide Laym. l. c., Fern. hic c. 3.* — (3) *p. 1. t. 14. r. 33.* — (4) *disp. 20. n. 25.* — (5) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 27.* — (6) *Laym. l. 5. t. 5. c. 4. n. 3. ex Nav. etc. (vide Diana p. 2. t. 14. r. 34.)* — (7) *Suarez, Coninch., Laym., Diana p. 4. t. 4. r. 236. contra Sylv., Fern. et alios. (Lugo n. 25. Salm. ib. n. 26. cum Fagund. et Nugno.)* — (8) *d. 80. sect. 4. v. tertio.*

Lugo (1), *Salm.* (2), *Diana* (3) *cum Vasq.*, *Laym.*, *Coninch.*, *Molf. etc.* Quia, ut dicunt, in *c. Nocte sancta de consecr. dist. 1.* absolute conceditur, quod in nocte nativitatis *missas celebrent presbyteri.* Sed verius id negandum cum *Holzm.* (4), *Conc.* (5), *Elbel* (6). Ratio, quia hoc esset contra expressam rubricam missalis, ubi notatur: *Prima missa dicitur in nocte*, *secunda in aurora*, *tertia in die.* Et hodie adest decretum S. C. rituum, editum die 18. Decembris 1702 (7), ubi dicitur: *Non licet in media nocte nativitatis Domini celebrare successive alias duas* (missas) *et communionem sacram exhibere.* Si autem quis unam missam celebrare vellet in tali die, nulla apparet ratio, ut recte ait *P. Concina*, cur primam potius quam alias celebrare debeat.

344. — *Adde quinto*, posse celebrari missam privatam post solemnem in festivitate, si solemnis protrahatur ad horam et amplius post meridiem, ut probabiliter dicunt (8). Imo probabiliter *Suar.*, *Vasq.*, *Fill.*, *Rodr.*, *Possev. et alii ap. Bonac.* (9), qui tamen non facile id concedit sine licentia episcopi, admittunt etiam post duas horas posse celebrari, ne magna pars populi missa careat. *Adde sexto*, ex causa itineris per horam post meridiem (vel ante auroram), ut cum *Bus.* dicunt communissime (10). Sic etiam ex *causa funeris* alicujus magnatis (11); ex *causa concionis* (12); ex *causa publicæ supplicationis* (13); item quando *episcopus confert ordines* (14). Ex his enim causis missa potest anticipari, ut supra, vel postponi per horam. *Adde septimo*, si episcopus dispenset in aliquo casu particulari ex rationabili causa; juxta quam facultatem possunt episcopi secum etiam dispensare (15). Et recte dicit *Croix* (16),

(1) *d. 20. n. 25.* — (2) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 10. et 26.* — (3) *p. 1. tr. 14. r. 35.* — (4) *p. 5. n. 372.* — (5) *p. 488. n. 4.* (6) *conf. 19. n. 230.* — (7) *apud Holzm. et Elbel.* — (8) *Wigandt tr. 15. n. 52. et Salm. ib. n. 35. cum Laym., Pal., Suar., Ronc., Led, Vill. etc.* — (9) *p. 9. n. 7.* — (10) *Conc. t. 8. p. 487. n. 2.* — (11) *ut Busemb. Coninch. et Salm. ib. n. 41. cum Henr. etc.* — (12) *Busemb. et Wig.* — (13) *Busemb. et Coninch.* — (14) *Laym. c. 4. n. 4. et Salm. ib. n. 40. cum Soto, s. Antonino, Palud., Henr. etc.* — (15) *ita Lugo d. 20. n. 27., Wig. l. c., Salm. tr. 5. c. 4. p. 1. n. 28. et 37. cum Nav., Laym., Pal., Coninch.* — (16) *l. 6. p. 2. n. 225.*

eamdem facultatem habere omnes superiores, secluso privilegio, erga suos religiosos, cum sint eorum ordinarii.

345. — „1. Graviter peccat, qui sine aliqua harum, aut „saltem justa causa citius mane vel serius post pran„dium celebrat; ubi *Azor* tertiam horæ partem, *Laym.* „mediam horam, *Bonac.* tres quadrantes, *Sylvius* horam „requirit, ut differendo peccet mortaliter. *Vide Diana* (1), „ubi notat, religiosos ex suis privilegiis posse celebrare „usque ad tres horas post meridiem, post tertiam vero „nullo modo (2).

Quæritur, an sit cuique licitum, celebrare missam sub hora nona, scilicet hora tertia post meridiem. Affirmant *Scotus*, *s. Antoninus*, *Palud.*, *Nav.*, *Vivald.*, *Durand. etc. ap. Palaum* (3) *et ap. Escob.* (4), qui cum *Lessio* id probabile putat; quia (ut dicunt) sacrificium altaris correspondere debet sacrificio crucis, quod hora nona fuit consummatum. Nec obstare, ajunt, ecclesiæ contrariam consuetudinem, quia hæc est tantum introducta ob fragilitatem hominum non valentium tamdiu jejunare; unde non censetur obligationem induxisse, sed potius favorem, cui quilibet potest renuntiare. Sed hodie oppositum omnino tenendum, ut docent *Suarez* (5), *Laym.* (6), *Bon.* (7), *Palaus l. c.*, qui opinionem contrariam merito improbabilem vocat, et *Salm.* (8) *cum Vasq.*, *Coninch. et aliis passim.* Ratio eruitur tum ex Tridentino (9), ubi sic habetur: *Sancta synodus decernit, ut ordinarii edicto et pœnis propositis caveant, ne sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent;* tum ex universali ecclesiæ consuetudine, quæ utique nunc servanda est, cum sit præscripta a rubrica missalis ut supra, et insuper expresse approbata a *s. Pio V.* in sua bulla incipiente: *SS. in Christo Pater*, ubi Pontifex prohibet *in virtute s. obedientiæ, ne quis sub pœna perpetuæ suspensionis a divinis præsumat quovis prætextu, etiam licentiarum, in vesperis celebrare* Ergo celebratio sub vesperis non poterit excusari a culpa gravi, cum talis celebratio præsumptio a Pontifice declaretur et expressa inobedientia.

(1) *t. 14. r. 34.* — (2) *vide Bon. l. c.* — 3) *p. 7. n. 14.* — (4) *l. 21. n. 354.* — (5 *d. 80 sect. 4.* — (6) *c. 4. n. 3.* — (7) *p. 9. n. 1. et 7.* - (8) *ib. n. 34.* — (9) *sess. 22. in decreto de observand. in celebr. miss. etc.*

346. — Communiter autem DD. in hoc admittunt parvitatem materiæ, quæ excuset a mortali; et cum causa etiam a veniali, nempe si missa terminetur parum ante auroram, et incipiatur parum post meridiem: sed valde discrepant in assignanda tali materia. *Azorius* (1) assignat pro materia gravi tertiam horæ partem: *Laym.* (2) mediam horam; communius vero et probabilius *Sylvius* (3), *Palaus* (4), *Bonac.* (5), *Ronc.* (6), *Viva* (7), qui non reprobat, et *Salm.* (8) *cum Gab. et aliis* censent, non esse materiam gravem, nisi incipiatur missa hora ante auroram vel hora post meridiem. Item valde probabiliter dicunt (9), privilegium celebrandi hora post meridiem vel ante auroram intelligi una hora ante vel post tempus ut supra a DD. concessum, etiam non privilegiatis, alioquin privilegium parum prodesset.

Circa autem prædictam parvam materiam (id est minus quam hora, ut supra) in celebrando post meridiem, dixit quidam recentior, non sufficere ad excusandum a veniali causam differendi celebrationem usque ad illud tempus, sed insuper requiri justam causam eo tunc celebrandi, puta si sit dies festus, vel ut alii audiant missam et similia: alioquin dicebat, celebrationem non excusari a culpa veniali. Sed hæc distinctio sive opinatio a nullo auctore tradita est, et videtur omnino insubsistens, ut mihi et aliis doctis visa est; quia eadem causa, quæ permittit dilationem, permittit etiam celebrationem eo tunc fieri.

347. — „2. Non est peccatum, celebrare ante dictam „primam, vel etsi ob infirmitatem non possis horas di„cere" *(ut docet etiam Salm.* (10) *cum communi)*; „vel „etiam ante matutinum, si causa subsit, sine qua erit „veniale, ut docent *Fill.*, *Laym. et alii*, videturque sen„tentia tuta contra multos dicentes esse mortale.

Quæritur, quale peccatum sit, celebrare missam ante recitationem matutini. Adsunt tres sententiæ.

(1) *p. 1. lib. 10. c. 25. q. 5.* — (2) *l. 5. t. 5. c. 4. n. 4.* (3) *q. 83. art. 2. q. 4.* — (4) *p. 7. n. 14.* — (5) *p. 9. n. 6.* (6) *c. 4. q. 8. r. 1.* — (7) *ap. Conc. p. 487. n. 2.* — (8) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 34. in fine.* — (9) *hic Suar. d. 80. s. 4. v. tertio, Bon. n. 7., Merati p. 248. et Fill. tr. 5. c. 4. q. 7. n. 103. cum aliis.* — (10) *ib. n. 43. et 44.*

Prima dicit, esse mortale, et hanc tenent *s. Antoninus* (1), *Antoine* (2), *Juenin.* (3) *et alii cum Gav.* (4), quamvis *Merati* (5) dicat, *Gav.* postea alibi suam temperasse opinionem. Hanc sententiam AA. præfati probant ex quadam constitutione *Innocentii IV.*, edita 1254 et relata *apud Cont. Tourn.* (6), ubi dicitur: *Sacerdotes missas celebrare, priusquam officium matutinale compleverint, non præsumant;* item ex rubrica missalis *tit. 1. de præpar. sac.*, ubi legitur: *Sacerdos celebraturus missam, saltem matutino cum laudibus absoluto etc.;* item *tit. 10. de defect.*, ubi videtur hic numerari inter defectus graviores.

Secunda sententia autem nullam in hoc culpam agnoscit (7). Ratio istorum, quia nulla apparet lex sub culpa hoc præcipiens, et rubrica est tantum de consilio, non de præcepto,

Tertia sententia vero communior et probabilior, quam tenent *Palaus* (8), *Less.* (9), *Anacl.* (10), *Conc.* (11), *Elbel* (12), *Merati l. c.*, *Cont. Tourn. l. c. cum Soto*, *Sylv.*, *Tol.*, *Nav.*, *Bellarm.*, *Henr. a s. Ignatio*, *Croix l. c. cum Val.*, *Sanch.*, *Vasq.*, *Bonac.*, *Vict. et aliis*, *Salm.* (13) *cum Sylv.*, *Laym.*, *Fill.*, *Barbosa etc.:* hæc sententia docet contra primam, id nequaquam esse mortale: tum quia nulla adest connexio inter officium et missam, ac ideo recitatio matutini non videtur necessaria dispositio ad celebrandum, cum sacerdos aliter orando possit etiam se disponere: tum quia hujusmodi gravis obligatio neque exprimitur in rubrica neque communiter sub gravi est recepta. Docet autem contra secundam sententiam, non excusari a culpa veniali, quia in rubrica id jam inter defectus numeratur; ea enim, quæ inter defectus computantur, non amplius possunt esse de consilio, et ideo nequeunt ab aliqua culpa esse immunia. Hanc nostram sententiam amplectitur etiam *N. P. Benedictus XIV.* in suo doctissimo opere

(1) *3. p. tr. 13. c. 6.* — (2) *de virtute relig. c. 1. quæst. 4. r. 2.* (3) *t. 7. p. 393. q. 1.* — (4) *p. 3. tit. 11. n. 5.* — (5) *t. 1. p. 799. n. 7.* — (6) *c. 9. art. 2. sect. 8. v. quær. 2.* — (7) *et hanc tenent Tamb. de sacrif. miss. l. 1. c. 7. §. 2. n. 3., Holzm. p. 3. tr. 3. n. 469. cum Gob. et Cherub., item March. et Quarti ap. Croix l. 6. p. 2. n. 230.* — (8) *d. unic. part. 10. n. 14.* — (9) *l. c. c. 37. n. 81.* — (10) *tr. 6. dist. 1. n. 75.* (11) *t. 2. p. 490. n. 11.* — (12) *de sacr. miss. conf. 19. n. 238.* (13) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 45.*

de sacrificio missæ (1). Ab hujusmodi autem culpa veniali, ut recte dicunt *Cont. Tourn.* (2), *Croix l. c. et Salm.* (3), excusabit quælibet mediocris causa rationabilis: puta si dans eleemosynam postulet, ut statim celebretur, si expectet populus aut aliqua persona gravis, si superior præcipiat, tempus celebrandi transeat, vel instet commoditas studii, itineris et similia.

348. — An vero sit mortale canere missam conventualem et solemnem, antequam matutinum in choro dicatur? Negat *Sanchez* (4): sed *Pal.* (5), *Bon.* (6), *Merati* (7), *Benedictus XIV. l. c. et Salm.* (8) *cum Nav., Soto, Sylv., Laym., Garcia, Suar. et aliis* communiter et verius affirmant, esse mortale, nisi intercedat justa causa (et gravis et publica, ac sine scandalo, ut addit *Suarez*). Ratio, quia talis est consuetudo recepta in omnibus ecclesiis, ubi preces publicæ dicuntur: ita ut aliter agendo graviter læderetur publicus Dei cultus, bonum commune et conveniens regimen ecclesiæ, præter scandalum populi.

349. — „*Resp. II.* Per se loquendo quotidie licet celebrare. Dico: *per se;* quia præcepto obligante sub „mortali prohibemur die Veneris sancto" *(Can. Sabbato de consecr. dist. 3., ubi dicitur, isto biduo penitus non celebrari; et respectu ad hoc biduum certe manet in observantia apud omnes, id est die Veneris et sabbati sancti);* „non tamen eucharistiam sumere vel aliis præbere (9), „licet suppositis declarationibus cardinalium non licere „ministrare, nisi solis infirmis, velit *Diana* (10)." *(Notandum hic decretum pro communione quotidiana, approbatum ab Innoc. XI., relatum a Croix* (11), *in quo dicitur:* „*Curent etiam* (episcopi et parochi), *ut circa communionem in feria VI. parasceve missalis rubricæ et Romanæ ecclesiæ usus serventur.*" *Ex quo recte infert Card.* (12), *quidquid dubitet Leander, nunc graviter prohiberi communionem etiam privatim in illa die).* „In cœna Domini

(1) *l. 3. c. 13.* — (2) *ib. v. qu. 5.* — (3) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 46. et 47. in fine.* — (4) *cons. l. 7. c. 2. d. 39.* — (5) *disp. un. p. 10. n. 14.* — (6) *p. 9. n. 8.* — (7) *d. p. 799.* — (8) *ib. n. 48.* — (9) *ut habent Hurt. de sacrif. d. 4. dif. 3., Quintanadv. ex Suar, Vasq., Tann. etc.* — (10) *p. 4. t. 4. r. 237. p. 6. t. 6. r. 19. et p. 9. t. 9. r. 24. ex Barb., Gav. etc.* (11) *l. 6. p. 1. n. 665.* — (12) *apud Croix ib. n. 493.*

„vero, etsi ex consuetudine, uno celebrante, reliqui com-„municare debeant; plures tamen ex causa licite pri-„vatim celebrant, non tamen post finitam missam so-„lemnem et sacrarium reconditum, ut vult *Palaus* (1), licet „alii id non admittant apud *Diana* (2). Sabbato sancto „alii negant licere, ut *Vasquez etc.*; alii probabilius affir-„mant, ut *Suar.*, *Fag.*, *Diana*, *Gasp. Hurt.* (3), *Palaus* (4), „qui non vult fieri ante inchoatam missam solemnem, „et *C. de Lugo* (5), qui addit, non esse tunc legendas „prophetias, quia non sunt pars missæ: neque benedictio-„nem cerei, imo nec litanias, quia est ratio eadem. *Vide* „*l. c. n. 20. et Bonacina p. 2.*, ubi notat, quod usus id vix „habeat. *Vide* etiam *Diana* (6), ubi cum *Mercoro* contra „alios permittit eo die ante missam solemnem celebrare „de sancto incidente vel votivam.

350. — *Quæritur*, an liceat celebrare privatim in cœna Domini et in sabbato sancto. Affirmant *Viva* (7), *Mazz.* (8), *Diana* (9), *Croix* (10) *cum Suar.*, *Nav.*, *Vasq. et Lugo*, item *Sotus*, *Henr.*, *Coninch.*, *Laym.*, *Pal.*, *Barb. etc. ap. Salm.* (11), qui huic opinioni adhærent. Ad decreta autem opposita S. C. respondent præfati AA., ea vel non esse ubique publicata, vel non ubique recepta. Eidem sententiæ olim ego adhæsi; sed nunc, cum alia decreta novissime edita observassem, dico, omnino tenendum non licere (12). Nam de die sabbati sancti adest decretum S. C. rituum (13), editum die 11. Martii 1690, ubi sic dictum fuit: *Nec licitum est missas celebrare in die sabbati sancti in quibuscumque ecclesiis et oratoriis, non obstante quacumque contraria consuetudine, prout Papa approbante suo decreto generali statuit eadem S. C.* Quoad diem autem Jovis sanctum adest aliud decretum prohibens, relatum a *Pittonio* (14). Sed quod magis refert, hæc omnia

(1) *tr. 22. disp. un. p. 7. n. 2.* — (2) *p. 9. t. 9. r. 24.* — (3) *d. 4. dif. 3.* — (4) *n. 5.* — (5) *s. 1. n. 18.* — (6) *p. 4. t. 4. r. 237.* — (7) *q. 5. art. 6. n. 1.* — (8) *t. 3. p. 192.* — (9) *p. 6. tr. 6. r. 19.* — (10) *l. 6. p. 2. n. 231. et 234.* — (11) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 2. et 7.* — (12) *ut sentiunt Holzm. p. 5. n. 341. Cont. Tourn. c. 9. art. 2. s. 2. concl. 3., Antoine tr. de euch. c. 3. q. 4. r. 1. et Bened. XIV. notif. 38. n. 9.* — (13) *apud Monacellum tit. 15. form. 3. in fine.* — (14) *de ritib. t. 1. n. 1703.*

decreta fuerunt expresse confirmata a Papa *Clemente XI.* (1) per decretum proprium ipsius Pontificis, emanatum die 15. Martii anno 1712, ubi sic habetur: *Dichiarando per ultimo, che colla suddetta prohibizione per lo Venerdi sancto non intende la Santità sua di permettere, che ne' giorni di Giovedì e sabbato santo si celebrino messe private, ma solo la conventuale, secondo il rito della s. chiesa e replicati decreti della S. C. de' riti* *). Hocque decretum confirmatum fuit ab *Innocentio XII.*, ut refert *P. Merati* (2), et ab ipso *Clemente XI.* (3), a quo statutum fuit, quod occurrente festo ss. annuntiationis vel s. Josephi in die cœnæ Domini tantum aliquæ privatæ missæ celebrentur, juxta judicium episcopi; ergo sacerdotes extra hunc casum nequeunt tali die celebrare. His igitur stantibus decretis non video, quomodo opinio contraria hodie sustineri possit. Occurrente vero festo s. Josephi et annuntiationis B. Virginis die cœnæ Domini, episcopus curabit, ut aliquæ missæ privatæ ante solemnem celebrentur: si autem festum B. V. occurrat sabbato sancto, non possunt celebrari missæ privatæ, et festum transfertur ad feriam 2. post dominicam in albis, juxta decreta S. C. apud *Merati* (4).

351. — „*Resp. III.* Sæpius in die celebrare non licet „ordinarie; quod addo, quia, si sis jejunus, licitum est „sequentibus casibus, bis vel etiam ter, requisito tamen, „si facile haberi possit, episcopi judicio; præterquam „in primo:

„1. Nocte nativitatis, qua tamen non tenetur, ne pa„rochus quidem, celebrare tres missas, sed potest ali„quam pro arbitrio omittere (5): neque ter communicare, „vel semel communicare et bis celebrare (6).

(1) *ut legitur ap. eumdem Bened. XIV. de notif. 38. et ap. Pitton. l. c. n. 1703.* — (2) *in indice decretor. n. 501.* (3) *v. ib. n. 632.* — (4) *t. 1. p. 2. in indice n. 501. et 504. et n. 632.* — (5) *Diana p. 4. t. 4. r. 236.* — (6) *p. 8. t. 1. r. 87.*

*) Id est: *Declarando denique, quod ex prædicta prohibitione pro die Veneris sancto Sanctitas sua non intendit concedere, ut die Jovis et sabbati sancti missæ privatæ, præter conventualem tantum, celebrentur, uti habet ritus sacræ ecclesiæ, et pluries per S. C. rituum declaratum est.* *Editor.*

„2. Si pastor habeat duas parochias dissitas (1). *)

Modo non sit alius, qui commode possit in altera celebrare, ut *Salm.* (2) *cum communi.* Et hoc juxta decretum *N. P. Benedicti XIV.*, editum die 16. Martii 1746 (3), ubi prohibetur parocho, adhuc ratione paupertatis, bis in festo celebrare; et tantum id conceditur, si alius non sit sacerdos, qui in alia parochia celebrare valeat. Idem dicunt *Salm. n. c. cum Dic. etc.* de sacerdote simplici, si ibi desit alius sacerdos. Et hoc licere etiam in die feriali, ne populus (sufficiens in numero) privetur missa, dicunt *Suar.*, *Pal.*, *Leand.*, *Diana.* In hoc tamen vero dicunt *Salm.* (4) *cum Ledesma etc.*, standum esse consuetudini; alias videtur id absque scandalo fieri non posse. Idque omnino reprobat *Benedictus XIV.* (5) *cum declar. S. C.* Refert autem idem *Benedictus XIV.* (6) opinionem aliquorum affirmantium, posse parochum in die festivo celebrare secundam missam pro defuncto præsente cadavere, ex *c. Consuluisti de celebr. missæ*, ubi dicitur: *Excepto die nativitatis Domini, nisi summa causa necessitatis suadeat, sufficiat sacerdoti semel in die celebrare.* Et glossa *v. necessitatis* dicit: *Si celebravit de die, potest et aliam missam dicere pro defuncto.* Et hanc opinionem admisit *Benedictus XIII.* (7), modo sacerdos sit jejunus, et non sit alius, qui pro defuncto celebret. Attamen idem *Benedictus* deinde in *indulto celebrandi tres missas* etc., incipiente: *Quod expensis*, dato sub die 26. Augusti anno 1748 (8), ibi in §. *Novam* circa finem declaravit, stante, quod parochus potest aliquando missam pro populo in dominica celebrandam transferre in diem infra hebdomadam, amplius non permitti, duo sacra in eadem dominica peragere. Hæc sunt verba Pontificis: *Neque vero hæc in præsenti a nobis commemorantur,*

(1) *Fill., C. de Lugo d. 20. n. 45.* — (2) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 12.* — (3) *vide in suo bullario.* — (4) *ibid. n. 14.* — (5) *de sacr. miss. l. 3. c. 5. n. 3.* — (6) *not. 36. n. 15.* — (7) *in serm. 6. de purg.* — (8) *vide in bullario.*

---

*) „Advertit tamen *Benedictus XIV.* in brevi *Declarasti*, edito „16. Martii 1746, quod de hac re semper impetranda est „facultas ab episcopo, etiamsi necessitas intercedere videatur." *Hom. ap. examen ord. n. 127.* *Editor.*

quasi nunc etiam præsente cadavere duæ missæ ab eodem sacerdote celebrari possint, cum juxta hodiernam disciplinam liceat presbytero, relicta missa de die, missam pro defuncto, si præsens sit corpus, cum cantu celebrare.

„3. Si concursus populi sit tantus, ut ecclesia non „capiat (1), etsi tunc potius expediat celebrare extra" *(cum Salm.* (2), *Suar., Coninch., Pal. etc.).*

„4. Si ante ablutionem moneatur de communicando in„firmo, et suam jam hostiam sumpserit, nec sit alius „sacerdos (3). Sed casum esse methaphysicum, dicit *C. de „Lugo* (4)" *(aut vix practicum, ut Salm.* (5).

„5. Si die festo adveniat persona, quas non deceat „sacrum omittere, v. gr. rex aut princeps" *(aut episcopus, ut tenent s. Antonin., Hurt., Dic.* (6) *contra Coninch., Vasq. et Lugo, qui probabilius quoad omnes hoc negant),* „quamvis hic ultimus dicatur non esse in usu. *Vide Bo„nac.* (7), *C. de Lugo l. c. et Laym.* (8), *Coninch., Diana* (9), „ubi recte monet, in his omnibus attendendum ad loci con„suetudinem, quæ fere omnes nunc sustulerit," *(ut etiam Salm.* (10) *cum Bon. et aliis).*

352. — „*Quæres*, an aliquando liceat interrumpere missam.

„*Resp.* Etsi abrumpere essentialiter, sive unam tan„tum speciem consecrare, nullo casu liceat, ut dictum est „supra *c. 1. d. 2.*; accidentaliter tamen abrumpere, vel etiam „interrumpere, aliquid interponendo, licet his casibus.

Notandum hic, quod mutilare sacrificium ex proposito nunquam licet, etiam ad mortem evitandam; verum mutilare per accidens et indirecte licet aliquando, puta irruente incendio vel hoste ad necandum; tum enim posset sacerdos sumere hostiam consecratam vel secum ferre, calicem non consecrando: quia tunc non mutilat sacrificium, sed excusatur a perficiendo illud (11).

„1. Ob concionem post evangelium vel processionem „excipiendam.

(1) *ut habet Laym. l. 5. t. 5. c. 4. n. 6.; v. C. de Lugo l. c.* — (2) *tr. 5. c. 4. p. 1. n. 22.* — (3) *Sylv., Nav.* — (4) *d. 20. n. 44.* — (5) *ibid. n. 16.* — (6) *ap. Salm. ib. n. 19.* (7) *d. 4. q. ult. p. 7. n. 9.* — (8) *t. 5. c. 4.* — (9) *p. 2. t. 14. r. 65.* — (10) *ib. in fine.* — (11) *ita Laym., Bon. d. 3. q. 3. p. 2., Pal. p. 11. n. 2. et Salm. ib. p. 4. n. 103. cum Garcia, Arav. et communiter.*

353. — „2. In gratiam supervenientis principis vel „turbæ peregrinorum die festo, quo alias missam audire „non possent, vel simili justa causa; ex qua, si non sit „facta oblatio, posse incipere de novo, ut totum sacrum „audiant" *(cum Laym., Azor, Nav., Pal., Dic. etc.* (1). *Et idem posse fieri in adventu episcopi, cardinalis aut processionis populi, DD. citati)*, „etsi non teneantur, do- „cent varii AA. cum *Sa ap. Bonacinam* (2), qui bene „monet, consuetudini locorum standum. *Henriq.* autem „docet, id tantum licere finita epistola vel evangelio: „*Tamb.* plane improbat.

„3. Si ante canonem sacerdos recordetur alicujus impe- „dimenti, v. gr. se non esse jejunum vel in gratia, vel „irregularem et excommunicatum" *(ita etiam Salm.* (3) *cum s. Thoma et communi, modo possit relinqui missa sine scandalo aut gravi nota, ut bene advertunt Salm.* (4) *cum Coninch. et Pal.* (5)*;* „vel excommunicatus non to- „leratus præsumat interesse, nec possit expelli.

354. — „4. Si urgeat gravis necessitas vel propria, „v. gr. morbus, vel proximi, ut si moriturus sit bapti- „zandus vel absolvendus (6): in aliis tamen sacramentis „non ita necessariis non decet, inter consecrationem et „sumptionem interrumpere, nisi moriturus esset in pro- „pinquo, nec opus esset vestes exuere; vel nisi pœni- „tentiæ sacramentum ob phrenesim suscipere non pos- „set (7). Revertens autem ad sacrificium sacerdos, si „fuerit ante facta consecratio, incipiet, ubi desierit: uti „et, si facta non fuerit et parva mora intercesserit, v. gr. „minor quam unius horæ; si autem longior, ordietur „ab initio (8).

355. — Quomodo missa ab uno sacerdote interrupta ab alio sit supplenda? Si deficiat sacerdos ante consecrationem, nihil per alium suppleri debet (9): si vero deficiat post consecrationem, etiam unius tantum speciei, tunc supplere debet sacerdos jejunus, si adsit; alias etiam

(1) *ap. Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 111.* — (2) *d. ult. p. 7. n. 9.* — (3) *ib n. 105.* — (4) *ib. in fine.* — (5) *vide hic dicta supra n. 262.* — (6) *Trull., Diana p. 5. t. 3. res. 70.* — (7) *Laym., Tamb. l. 2. exped. sacrif. c. 7.* — (8) *Tamb. l. c. exped. sacrif. c. 8. §. 7.* — (9) *ut Croix n. 547. cum s. Thoma, Aversa, Pasq. contra alios.*

non jejunus, cum urgeat majus præceptum de integritate sacrificii (1). Omnia hæc habentur in rubrica missæ (2). Et etiam sacerdos excommunicatus atque irregularis supplere debet, si alii desint, et ipse possit sine gravissimo incommodo (3). Si autem deficiat post sumptionem solius corporis Christi, *Bonac.* putat, calicem posse sumi in alia missa; sed communius contradicunt *Croix* (4), *Aversa*, *Pasq. et alii*, et ajunt, tunc ab alio calicem esse sumendum. Dicit *Tamb.*, quærendum esse, qui suppleat, post septem etiam horas; sed probabiliter *Gobat.*, cui adhæret *Pasq.* (5), ait, non esse ultra quærendum quam per unam circiter horam; alias non censetur unum sacrificium. Si vero sacrificium posset suppleri ab eodem sacerdote, melius hoc esset, quam suppleri ab alio, etiamsi ille non esset jejunus (6).

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum sit.

356. *An et in quali necessitate liceat extra ecclesiam celebrare; et an in mari.*
357. *An et quando liceat celebrare in* oratoriis *ex dispensatione episcopi. Licet I. in oratoriis benedictis; II. in oratoriis communitatum; III. in oratoriis erectis in palatiis episcoporum.*
358. *An episcopi possint celebrare in domibus privatis.*
359. *An possint dispensare, ut aliquando in illis celebretur. Not. I. Privilegium non perit per mortem Papæ vel episcopi. Not. II. Quid, si privilegiatus mutet habitationem? Not. III. Quibus diebus non liceat celebrare in oratoriis privatis; et an regulares vel episcopi possint celebrare in domibus privatis præter missam in indulto concessam.*
360. *An religiosi possint ex privilegio celebrare in quocumque altari portatili.*
361. *An semper peccent mortaliter celebrantes in* ecclesia violata; *et an aliquam pœnam incurrant.*
362. *An polluantur oratoria non benedicta; et an sacristiæ, cryptæ etc.*
363. *A quibus ecclesia debet reconciliari?*

(1) *ita Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 107. cum aliis et Croix l. c.* — (2) *tit. 10 n. 3. ex c. Nihil 7. q. 1.* — (3) *ut ait Croix n. 550. cum Pasq. contra Soto, Sa etc.* — (4) *n. 548.* (5) *ap. Croix n. 549.* — (6) *Croix cum Gob. n. 552.*

364. *Quomodo crimen, per quod polluitur ecclesia vel cœmeterium, oporteat esse notorium. Quando ecclesia polluatur per homicidium. An ecclesia violetur, si vulnus intra eam infligatur, et mors (sive effusio sanguinis) sequatur extra.*
365. *Quando ecclesia polluatur per effusionem sanguinis vel seminis.*
366. *Quando per sepulturam excommunicati, infidelis vel hæretici.*
367. *Quando per destructionem ecclesiæ.*
368. *Quomodo fiat* execratio *rei consecratæ, nempe ecclesiæ, altaris, calicis et vestium. Et vide de execratione ecclesiæ.*
369. *De execratione altaris; et 1. si lapis removeatur; 2. si frangatur; 3. si spolietur sepulchrum. Dub. 1., an reliquiæ sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris. Dub. 2. Quid, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum?*
370. *De execratione calicis. Dub. 1. an execretur calix, si destruatur inauratio. Dub. 2., an calix de novo inauratus nova indigeat consecratione. Dub. 3., an liceat celebrare in calice nunquam inaurato.*
371. *De execratione vestium.*

356. — „Resp. Communiter non licet celebrare nisi „in ecclesia, eaque consecrata vel saltem benedicta, et „non violata vel execrata nec interdicta. Patet ex Tri„dentino (1). *Lugo* (2).

„Dixi: *communiter*; quia in decenti loco et altari por„tatili (quod semper sub mortali requiritur) cum licentia „episcopi, si adsit, vel sine ea, si absit" *(ut advertunt etiam Salm.* (3) *cum Lugo)* „licet sequentibus casibus: „extra quos si fiat, esse mortale docent *Fill., Laym. et „alii communiter" (cum Lugo, Sanch., Laym., Suar. et Salm.* (4) *cum communi)* „*contra Solum et Sa.*

„*Primo*, si sit necessitas, qualis esse censetur: 1) si „ecclesiæ dirutæ sint" *(et alias populus careret missa; et sic conceditur in can. Concedimus de consecr. dist. 1. Salm.* (5); „2) si populum in solemni festo templum non „capit (6); 3) in castris pro exercitu, sed festis tantum „diebus (7); licet *Pasqual.* (8) etiam non festis censeat

(1) *sess. 22.* — (2) *d. 20. n. 48.* — (3) *tr. 5. c. 4. p. 2. n. 54.* (4) *ib. n. 49.* — (5) *ib. n. 52.* — (6) *Lugo disp. 20. n. 48. s. 2., Bened. XIV. de miss. t. 3. c. 6., Salm. ib. n. 53. cum Pal., Laym., Vasq., Dic., Coninch., Suar.* — (7) *Fag., C. Lugo etc.* (8) *ap. Diana p. 9. t. 1. res. 44.*

„posse permitti generalibus et primariis ducibus in suis tentoriis;" *(in his tamen et similibus impetranda est, semper ac potest licentia ordinarii* (1)*)*; „4) in portu pro „appulsu navis" *(ne navigantes, qui navem deserere nequeunt, missa in die festo priventur* (2)*. Et quamvis in c. Sicut de consecr. dist. 1. dicat Pontifex, non licere extra ecclesiam celebrare, nisi summa coegerit necessitas, attamen respondent Salm.* (3) *cum Vasq., Coninch., Pal. et aliis, minorem necessitatem sufficere ex consuetudine jam recepta, ut est in prædictis casibus; quibus addunt Lugo* (4) *et Salm.* (5) *cum Pal., Laym., Suar. et Sa, Coninch. etc. casum, si quis per loca deserta peregrinans diu cogatur missa carere, nisi extra ecclesiam celebret)*; „non tamen in flumine vel mari propter „periculum effusionis sanguinis, ut *communiter* docetur „apud *Bonac.* Contrarium tamen dicitur jam habere praxis „Lusitanorum euntium in Indiam, ex permissione *Clementis VIII.* et *Pauli V.*, ex qua licite nunc fieri docent „*Fagund.*, *Gran.*, nec improbat *C. de Lugo l. c.* Limitat „autem *Diana* (6), si magna sit tranquillitas sine ullo „tempestatis indicio, adsitque præter celebrantem sacerdos alius, qui post consecrationem firmiter teneat calicem. Cum qua cautione etiam episcopum posse ad hoc „concedere facultatem in necessitate (v. gr. ne magna „multitudo non audiat sacrum, vel moribundus decedat „sine viatico), docet *Granadus* (7) *contra Coninch. et Turrianum*," *(imo approbat Lugo* (8)*)* „qui soli Papæ eam reservatam volunt, ut etiam *Diana* (9), ubi adducit declarationem cardinalium, qua jubentur episcopi id prohibere." *(Et de hoc non videtur dubitandum, ut mox dicemus n. seq. ex Tridentino, ubi omnino vetitum est episcopis, concedere usum altaris portatilis et licentiam celebrandi extra ecclesiam. Cæterum certum est, cum facultate obtenta a Pontifice licere celebrari in mari, non solum ob concessionem Clementis VIII. et Pauli V. ut supra, sed etiam ob indultum Clementis XI., ut referunt*

(1) *ut Lugo d. 20. d. 48. et Salm. supra c. n. 54 in fine cum Pal., Laym. et Vasq.* — (2) *Pal., Laym., Lugo, Dic. cum Salm. ib.* — (3) *ib. n. 55.* — (4) *d. 20. d. n. 48.* — (5) *ib. n. 51.* — (6) *p. 5. t. 3. res. 40. cum Hurt., Merc., Trull. etc.* (7) *ap. Diana l. c.* — (8) *d. 20. n. 86.* — (9) *p. 9. t. 1. r. 45.*

Benedictus XIV. (1) *et Cont. Tourn.* (2), *quo concessum fuit equitibus Hierosolymitanis anno 1706, celebrare in mari, hac tamen lege: 1. ut adsit longa distantia a littore; 2. ut mare sit tranquillum; 3. ut assistat alius sacerdos vel diaconus, qui, si quis concitetur motus, calicem firmum teneat.)*

„*Secundo.* Ex dispensatione episcoporum, ob rationa„bilem causam, etsi in Tridentino (3) id permittere pro„hibeantur nisi ex justa causa, in oratoriis privatis di„vino cultui destinatis, licet non benedictis. Verum etiam „hanc potestatem illis nunc esse ademptam, docent *Ga„vantus l. c. et Diana* (4); ea tamen non obstante, posse eos „in aliquo casu particulari ex justa causa permittere, ut „celebretur extra ecclesiam in altari portatili, docet idem „*Diana* (5)

357. — *Quæritur*, in quibus oratoriis episcopi possint dare licentiam celebrandi. Olim episcopi poterant hanc licentiam ubique impertiri ex *can. Missarum 12. de consecr. dist. 1.*, ubi habetur: *Missarum solemnia non ubique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus.* Verum hæc facultas adempta fuit episcopis circa domos privatas ex Tridentino (6), ubi sic dictum fuit: *Ne patiatur, privatis in domibus atque omnino extra ecclesiam et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc sacrificium a sæcularibus aut regularibus quibuscumque peragi.*

Hoc igitur decreto non fuit vetitum episcopis dare licentiam celebrandi *I. in oratorio benedicto* et designato ad usus sacros, in quo est janua habens ingressum per viam publicam, etsi sit janua privata affixa domui alicujus sæcularis; illud etiam non dicitur privatum, sed publicum oratorium, ut recte dicunt *Viva* (7) *et Croix* (8), *cum Aversa, Quarti, Naldo, Homob. et Diana*, qui addit cum *Pasq.*, posse in tali oratorio nihilominus celebrari januis clausis: non enim præcipitur, ut publice celebre-

(1) *de sacr. miss. l. 3. c. 6.* — (2) *c. 9. s. 6. v. qu. 1. in fine.* — (3) *sess. 22.* — (4) *p. 9. t. 9. resp. 42.* — (5) *l. c. r. 43. ex March., Garc., Hurt., C. de Lugo, Aversa, Persico, etc.* — (6) *sess. 22. in decreto de celebr. missæ.* — (7) *q. 5. a. 6. n. 5.* — (8) *l. 6. p. 2. n. 265.*

tur, sed ut in publico oratorio. Advertit etiam *Croix* (1), non esse opus quatuor muris, qui oratorium separent ab aliis locis, sed posse pro quarto muro aptari telam, quæ aperiatur ad commoditatem audientium missam. Quapropter, qui ibi pranderet vel in alios usus profanos adhiberet per modum habitus, peccaret mortaliter, quia oratorium illud est vera ecclesia; venialiter tamen, si aliquando et sine necessitate, ut dicunt *DD. ap. Bon. et Suarez.*

Neque *II. in oratoriis erectis in domibus regularium* vel alterius communitatis, ut recte ait *Tamb.* (2) *cum Lezana.* Hinc bene potest episcopus dare licentiam celebrandi in oratoriis hospitalium, seminariorum et conservatoriorum, ut praxis habet; hæ enim domus non dicuntur privatæ. Et idem ait *Croix* (3) *cum Quarti et Dianæ* de capellis erectis in publicis carceribus: dicit enim *Illsung* (4), prohibitionem Tridentini respicere tantum oratoria privata laicorum vel clericorum sæcularium. Hinc *Fagnanus* (5) refert, S. C. pluries declarasse, hujusmodi oratoria carcerum, confraternitatum, hospitalium et communitatum non comprehendi in prohibitione concilii, quia hæc sunt oratoria fixe ad divinum cultum dedicata. Et propterea in hujusmodi oratoriis quicumque audientes missam satisfaciunt, et a quocumque sacerdote possunt utique celebrari, ac omni die etiam ex solemnioribus, ex declaratione S. C. rituum 2. Septembris 1661 (6), ubi sic dictum fuit: *Missæ sacrificium potest peragi in publico oratorio, de licentia episcopi constructo, in diebus solemnioribus anni, dummodo habeat omnia requisita ad ecclesiam vel ad publicum oratorium constituendum.*

Neque III. in oratoriis erectis in palatiis episcoporum (7): in talibus enim oratoriis omnes possunt celebrare et præcepto missæ satisfacere, ut declaravit S. C. concilii die 22. Septembris 1640 (8). Ratio, quia domus episcopi non censetur privata, cum ipsa gaudeat immu-

(1) *n. 266.* — (2) *de meth. celebr. miss. l. 1. c. 4. §. 3. n. 2.* — (3) *n. 264.* — (4) *ap. Croix l. 3. p. 1. n. 626.* — (5) *in c. In his de priv. n. 23.* — (6) *ap. Merati in ind. n. 392.* — (7) *ut dicunt communiter Gav p. 1. t. 20. lit. m., Merati ib. n. 3., Reuzus l. 1. c. 3. qu. 31. et Croix l. c.* — (8) *ap. Dianæ p. 6. tr. 8. r. 40. in fine.*

nitate ecclesiatica, ex *c. 36. causa 17. q. 4.*, ubi dicitur: *Id constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, et lex Romana constituit, ut ab ecclesiæ atriis vel domo episcopi reos abstrahere omnino non liceat.* Unde docet *Benedictus XIV.* (1) *cum Brancatio et Cleric.*, hujusmodi oratoria episcoporum et cardinalium quoad celebrationem missarum gaudere fere iisdem privilegiis, quibus ecclesiæ consecratæ. Et idem dicunt (2) de domo rusticana, quam haberet episcopus extra diœcesim, adhuc sine licentia ordinarii, et adhuc absente ipso episcopo, ut dixit *Viva;* modo talis domus alteri non locetur. Idque videtur admitti ab eadem declaratione S. C. *ap. Diana* ut supra, ubi dictum fuit, interessentes sacrificio missæ in privato episcopi sacello satisfacere præcepto ecclesiastico tam in diœcesi quam extra.

358. — Sed *dubitatur 1.*, an episcopi possint celebrare vel celebrari facere in domibus, ubi reperiuntur, extra domum propriæ habitationis. Respondetur affirmative ex *cap. ult. de priv in 6.*, ubi sic habetur: *Quoniam episcopi eorumque superiores se habent diversis ex causis a suis ecclesiis et diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commode ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam diem: præsenti constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum et in eo celebrare ac facere celebrari ubicumque, absque interdicti transgressione.* Et quamvis causa concessionis hic sit sola absentia episcopi a sua ecclesia, tamen advertit recte *Tamb.* (3), concessionem esse universalem sine limitatione distantiæ in textu expressæ. Neque obstat decretum *Clementis XI.*, editum die 15. Decembris 1703 (4), ubi hæc facultas episcopis ablata fuit, his verbis: *Episcopis et cardinalibus nullo modo licere, extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam in propria diœcesi, erigere altare, ibique sacrificium missæ celebrare sive celebrari facere.* Nam ipsis talis facultas restituta fuit ab *Innocentio XIII.* die 3. Maji 1723

(1) *de miss. l. 3. c. 6.* — (2) *Viva q. 5. a. 6. n. 5., Tamb. c. 4 §. 2. n. 12. et Diana p. 6. tr. 8. r. 40.* — (3) *meth. de cel. miss. c. 4. §. 2. n. 9.* — (4) *relatum ap. Croix l. 6. p. 2. n. 258.*

a bulla *Apostolici ministerii*, ubi dictum fuit: *Hujusmodi prohibitio* (scilicet facta episcopis non celebrandi sive non faciendi celebrari) *intelligenda non est de domibus etiam laicis, in quibus dicti episcopi forte occasione visitationis vel itineris hospitio excipiuntur: ut nec etiam, quando episcopi in casibus a jure permissis vel de speciali sedis apostolicæ licentia absentes a domo propriæ ordinariæ habitationis moram idcirco faciunt in aliena domo per modum similis habitationis* (1). Hæcque bulla confirmata fuit a *Benedicto XIII.* die 17. Septembris 1724 in constitutione habita in synodo Romana. Bene tamen advertit *Tamb.* (2) *ex Portella*, quod, cum tale privilegium sit personale episcopi, non poterunt alii sacerdotes eo absente in talibus domibus privatis celebrare.

359. — *Dubitatur 2.*, an episcopi possint aliquando dispensare, ut celebretur in oratorio domus privatæ. Jure ordinario non permittitur, nec unquam permissum fuit sacerdotibus missam celebrare, nisi in locis ab episcopo consecratis, vel saltem benedictis, ut habetur ex *can. (Felicis Papæ) Sicut 11. dist. 1. de consecr.* Sed *excipitur primo casus necessitatis*, uti exprimitur in eodem textu. Casus necessitatis sunt: 1) si ecclesia sit diruta (3); 2) si quis sacerdos longam peragat peregrinationem per loca deserta vel infidelium (4); 3) quando ecclesia non est capax populi, ita ut multi missa carerent; 4) si exercitus inveniatur in castris, aut navigantium multitudo in littore maris (5). Et in his casibus quilibet sacerdos celebrare potest extra ecclesiam in altari portatili. Advertit tamen *Laym.* (6) *cum Suarez et Soto*, quod, si episcopus sit præsens, decet, ut ab ipso obtineatur licentia: item advertit *Castrop.* (7), quod, cum casus necessitatis dubius foret, episcopus bene dispensare valet, juxta dicta *l. 1, 192.*, utque dicemus *hoc lib. 6, 902. v. cæterum probabiliter.*

(1) *ita ap. Merati t. 1. p. 2. in indice decr. n. 649.* — (2) *l. c. n. 10.* — (3) *ut dicitur in can. concedimus 30. dist. 1. de cons.* — (4) *ut habetur in eod. can. Concedimus.* — (5) *ita communiter DD. ap. card. Petra t. 4. in const. 2. Urbani V. n. 31. et ap. Salm. tr. 5. de miss. sacr. c. 4. p 2. n. 54.* — (6) *l. 1. tr. 1. c. 1. n. 3.* — (7) *tr. 22. de sacr. miss. d. 1. p. 8. n. 1.*

Præterea excipitur, cum episcopus in aliquo casu particulari ob justam causam dispensat, ut extra ecclesiam celebretur; nam episcopi, licet hodie facultate careant permittendi ad sui libitum, ut in privatis domibus sacrum fiat, quam olim habebant, sicut apparet ex *can. Missarum dist. 1. de consecr.*, ubi permitti dicitur celebrare *in locis ab episcopo consecratis*, *vel ubi ipse permiserit;* et ex *can. Hic ergo*, ubi: *In locis*, *in quibus episcopus proprius jusserit.* Et melius expressum fuit in *cap. In his 30. de privil.*, ubi decrevit *Honorius III.*, quod fratres Minores et Prædicatores propter eorumdem privilegium apostolicum celebrare poterant in altari portatili absque licentia episcopi loci; et rationem adduxit, quia alias inutile ipsis fuisset privilegium, cum absque illo jam celebrare valuissent extra ecclesiam accedente ordinarii permissione. *Cum autem* (verba sunt Pontificis) *eis nihil conferret memorata indulgentia*, *sine qua id prælatis annuentibus liceret.* Unde probe animadvertit *P. Suarez* (1) *cum Sylvestro*, *Soto et Navarro*, episcopos non caruisse antiquitus hac facultate permittendi celebrationem assidue et absque ulla necessitate; quia illa (ait *Suarez*) non erat dispensatio, sed usus propriæ potestatis. Deinde tamen facultas hæc ablata fuit episcopis per Tridentinum *sess. 22. in decr. de celebr. miss. etc.*, relato supra *n. 357.* Hoc tamen non obstante communiter sentiunt DD., hoc intelligendum esse de licentia perpetuo celebrandi per modum habitus, juxta facultatem, quam episcopi prius habebant; at minime esse eis vetitum, hujusmodi concedere licentiam per modum actus pro aliquo tempore, si justa adsit causa. Ita *P. Suarez* (2), ubi, postquam necessitatis casum excepit, ait: *Item facultas hæc est per modum dispensationis; concilium autem ab episcopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi*, *quam habet in hujusmodi rebus*, *maxime cum revera sit moraliter necessaria.* Et subdit: *Tandem usus hoc confirmat*, *quia ita fit sine ullo scrupulo.* Idem dicit *Bonacina* (3), ubi: *Episcopus potest in casu aliquo*, *justa concurrente causa*, *dispensare*, *ut missa extra eccle-*

(1) *t. 3. in 3. p. d. 81. sect. 3. v. secundo.* — (2) *l. c. v secundo in fine.* — (3) *de euch. d. 4. qu. ult. n. 11.*

siam in loco honesto celebretur. Et citat *Reginaldum, Beja et Cenedo.* Et deinde *Bonacina* se refert ad id, quod alibi (1) scripsit, ubi sermonem faciens de opinione ab aliquibus DD. defensa et a nobis relata *lib. 1, 191.* (quæ quidem *Bonacinæ* non arridet, neque nobis, nempe quod episcopus dispensare valeat in omnibus canonicis legibus, in quibus non est ipsi ab apostolica sede expresse reservata dispensatio) inquit, hanc sententiam habere saltem locum in iis, quæ sæpe accidunt et dispensationem requirunt; vel si occurrat aliqua gravis necessitas vel gravis utilitas, et non patet facilis ad sanctam sedem recursus. Idem tenet *Tambur.* (2), qui eamdem rationem affert, nempe quia, cum hujusmodi casus frequentes sint, episcopis est moraliter necessaria hæc potestas dispensandi, juxta dicta *l. 1, 192.* Idem docet *Barbosa* (3), dicens: *Concilium loquitur de communi modo celebrandi, non vero abstulit episcopis potestatem rationabiliter dispensandi stante necessitate vel justa causa.* Idem scribit *Escobar* (4), dicens: *Talis autem dispensatio cum rationabili causa non debet inter abusus recenseri; unde potest episcopus hanc concedere facultatem* (celebrandi extra locum sacrum), *quando persona nobilis ratione senectutis vel infirmitatis nequit adire ecclesiam, ut missam audiat et eucharistiam recipiat.* Idem tenet *Laym.* (5): *Non videtur hæc potestas ablata* (episcopis), *occurrente casu necessitatis dispensandi, ut semel aut sæpius, quatenus rationabilis causa suaserit, in loco honesto, sed profanis usibus destinato, super altari sacrato missam celebrare liceat.* Idem ait *Holzm.* (6): *Excipiendus est præterea casus, quo episcopus rationabili ex causa dispensat, ut in privatis ædibus, v. gr. alicujus infirmi, super altari portatili celebrari possit.* Idem dicunt *Salm.* (7), *Elbel* (8) *et La-Croix* (9) *cum Coninchio, Rodriq., Pasqual., Quarti, Diana, March., Hurtado et Fagundez.* Igitur supradicta sententia merito communis dici potest. Et notetur, quod,

(1) *tr. de leg. d. 1. q. 2. p. 1. n. 17.* — (2) *in meth. celebr. miss. l. 1. c. 6. n. 7.* — (3) *de potest. episc. alleg. 23. n. 9.* (4) *t. 3. de euch. c. 6. n. 87.* — (5) *l. 5. tr. 5. c. 5. n. 3.* — (6) *p. 5. de euch. c. 2. n. 370.* — (7) *de sacr. miss. tr. 5. c. 4. n. 56.* — (8) *theol. mor. eod. tit. conf. 19. n. 233.* — (9) *l. 6. p. 2. n. 263.*

quando a supra citatis DD. vocatur *necessitas*, loquendo de dispensatione non intelligitur necessitas celebrandi, quia hæc dispensatione non indiget, ut superius in priori exceptione observatum est; sed intelligitur necessitas, qua dispensatus celebrandi vel ad ecclesiam pergendi, ut missam audiat, impos efficitur, et justa concurrit causa dispensandi.

Nec doctrinæ traditæ obstat decretum *Clementis XI.*, quod opponit *P. Mazzotta*, sicuti nec etiam obstant decreta *Pauli V.* et *Urbani VIII.*, in quibus vetatur episcopis hujusmodi dispensationem concedere; quia decreta intelliguntur juxta Tridentini sanctionem (1), scilicet de dispensatione per modum *habitus*, sed non per modum *actus* ad tempus pro aliquo casu particulari, quando rationabilis causa dispensandi habeatur. Et quoniam post Tridentini decretum non defuerunt auctores, uti *Sotus* et *Emmanuel Sa*, qui dixerunt, non esse peccatum grave, extra ecclesiam celebrare, si in loco honesto celebretur; imo *Sotus* scripsit, ut refert *P. Suarez* (2), se nullam in hoc agnoscere culpam, semper ac secreto celebraretur, et scandalum abesset; ideo fortasse memorati Pontifices hoc prohibere episcopis urgentioribus clarioribusque decretis judicantur.

Dubitatur deinde, quoties concedi possit hujusmodi dispensatio. *Salm. l. c.* dicunt, semel vel bis; sed alii (3) indefinite loquuntur et intelligunt, concedi posse durante infirmitate vel alia causa accidentali. Et merito indefinite loquuntur; nam prohibitio dispensandi est strictæ interpretationis, ac intelligenda est (ut superius vidimus) tantum pro dispensationibus continuo permanentibus, non vero pro iis, quæ ad tempus conceduntur respectu alicujus causæ transeuntis. Accedit his declaratio, quam refert *Gallemart in Trid.* (4), ubi dictum fuit: *Permittit Pontifex ordinarii arbitrio, necessitate personali et in infirmitatis qualitate pensata, ut pro infirmorum commoditate etiam in privato oratorio*

(1) *ut ajunt Escobar, Salm. tr. 5. c. 4. p. 2. n. 58. cum Philiberto, Hurtado, Nav., Quintanadv., Diana, Fagund.* — (2) *in 3. p. t. 3. dec. 81. sect. 3. in princ.* — (3) *ut Suar., Laymann, Bonac., Escobar, Holzmann et Elbel cum Pasqualigo etc.* — (4) *sess. 22. decr. de observ. etc. n. 6.*

vel altari ad hoc deputato facultatem celebrandi concedat. Idem admittit *card. Petra* (1), dicens, bene licere episcopo potestatem facere, ut in alicujus insignis viri morbo laborantis domo missæ sacrificium peragatur, ut et sacro ille intersit et sacra reficiatur communione. Accedit etiam, quod *Honorius III. in cit. c. In his 30. de privil.*, verba faciens de licentiis celebrandi, fassus est, in hac materia *benignam potius interpretationem faciendam esse.* Atque si hæc licentia concedi potest ab episcopis pro sæcularibus infirmis, ne missam audire priventur, ut supra dictum est, tanto magis concedi valet sacerdotibus, qui sæpe habent quamdam celebrandi necessitatem, prout colligitur ex Trid. (2), ubi dicitur: *Curent episcopi, ut ii* (id est sacerdotes) *saltem diebus dominicis et festis solemnioribus missam celebrent.* Quapropter nescirem a culpa levi excusare sacerdotem illum, qui quotidie celebrare posset (una hebdomadis die excepta ob reverentiam), et sine ulla justa causa, sed tantum ob desidiam a celebrando abstineret; sacerdos enim non solum pro se celebrat, sed etiam pro bono totius ecclesiæ populique christiani, cujus minister et intercessor est constitutus, juxta illud Apostoli: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* (*Hebr. 5, 1.*) Hinc oritur (prout dicebam) quædam necessitas, quam sacerdos habet celebrandi; et ideo facilius episcopi concedere possunt sacerdotibus celebrandi licentiam in ipsorum domibus, durante eorumdem infirmitate.

Notandum I., quod indultum oratorii privati a Papa concessum durat usque ad mortem privilegiati tantum; nec perit mortuo Papa vel episcopo, qui illud designavit, quia gratia semel facta non exspirat morte concedentis (3).

Notandum II., quod, si privilegiatus mutet domicilium in aliam diœcesim, non amittit privilegium oratorii, quod, cum sit personale, personam sequitur *), quamvis requi-

(1) *t. 4. in constit. 2. Urbani II. n. 31.* — (2) *sess. 23. c. 14.* (3) *vide Croix l. 6. p. 2. n. 267.*

*) Attamen hanc sententiam *s. Auctor* retractavit, ut patet ex dictis supra l. 4, 318. v. hic quæritur. *Editor.*

ratur nova approbatio episcopi et nova inspectio loci (1): quia inspectio requiritur, etiam dum mutatur habitatio in eodem oppido (2). Utrum autem privilegiatus possit duo oratoria habere, unum in oppido, alterum in villa? Negat *Croix ib.;* sed affirmat *Pasqual. apud ipsum*, cui non dissentio, si privilegiatus non sit ibi per modum transitus, et locus sit ab ordinario jam approbatus.

Notandum III. id, quod habetur in decreto emanato a *Clemente XI.* die 15. Decembris 1703, quod in extensum affert *Croix* (3), ubi sic dicitur: *Nonnulli episcopi et complures regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt. Regulares in quibusdam nobilium personarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex causis a sede apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures missas, quam in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione concessio emanavit, vel extra debitas horas et post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per constitutiones diœcesanas aut etiam decreta S. C. concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis indultis apostolicis excipiuntur.* Deinde declaratur: *In oratoriis privatis, quæ per s. sedem concessa fuerint, non licere regularibus cujusvis ordinis aut aliis quibuscumque sacerdotibus, etiamsi essent episcopi, in iis celebrare in diebus paschatis, pentecostes, nativitatis Christi Domini, aliisque anni festis solemnioribus ac diebus indulto exceptis... In reliquis vero diebus prædictis regularibus et sacerdotibus quibuscumque, etiam episcopis, in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata: super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere et de eo se optime informare. Atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem; demandando ulterius in omnibus hujusmodi casibus, personas quascumque dictas missas audientes nullatenus præcepto ecclesiæ satisfacere etc.*

Ex quo *deducitur 1.*, prohiberi celebratio in oratoriis privatis non solum die paschatis, pentecostes, nativitatis Christi Domini, ut exprimitur in decreto, sed etiam

(1) *Croix n. 269. cum Sylv., Bon., Barb., Pell., Tamb. etc.* (2) *ut bene ait Croix l. c. cum Tamb. contra Diana et Quintanadv.* — (3) *l. 6. p. 2. n. 258.*

die epiphaniæ, feriæ quintæ in cœna Domini, annunationis, ascensionis, assumptionis B. Mariæ V., festo ss. etri et Pauli et omnium Sanctorum, juxta decretum S. C. ituum, editum 17. Novembris 1607 (1), cujus meminit *Clenens XI.* in decreto supra citato. Advertendum tamen am *Croix* (2) 1., quod, ubi tale oratorium concessum est ropter infirmitatem, potest omnibus diebus, etiam exeptis, ibi celebrari; et sic decrevit S. C., ut refert *P. Zacharia* (3), decernens insuper, quod in die nativitatis Domini una tantum missa ibi celebretur. Advertendum 2., quod hoc procedit tantum in oratoriis privatis, non ero publicis de licentia episcopi benedictis, ut supra iximus, in quibus omni die etiam solemniori celebrari otest, ut patet ex decreto S. C. R. 3. Septembris 1671 (4).

Deducitur 2., quod, si in indulto dicatur: *Una missa uotidie celebretur*, nequit sub mortali a quibuscumque acerdotibus, etiam episcopis et regularibus, sub prætextu privilegiorum præter illam missam alia celebrari, t recte inquiunt *Benedictus XIV* (5) *et Quarti* (6) *et Tonellius* (7) *cum communi contra Marchantium* (8), qui censet, non vetari, plures missas celebrari, nisi dicatur in indulto: *Unica missa celebretur*, vel *una tantum:* quia, t ait, to *una* non est particula taxativa, prout si in undatione dicatur: *Volumus, ut quotidie una missa celebretur in tali altari*, non ideo plures prohibentur missæ. Hæc tamen opinio videtur omnino improbabilis; nam privilegia sive concessiones adversus aliquam legem prohibitivam stricte sunt accipienda; unde particula *una* idem importat ac *unica*, et quod pro una vice conceditur, non potest ad plures vices extendi; prout si quis pro una vice concedat alicui transire per suum agrum, non posset ille pluries transire. Et hoc patet clare ex citato decreto, ubi reprobantur *regulares, qui privatis in oratoriis celebrare audent plures missas, quam in iis sit indultum.* Cum autem in indulto sit una missa expressa, qui plures missas celebrarent, jam auderent celebrare ultra concessionem in indulto expressam. Nec valet paritas ad-

(1) *ap. Merati in indice t. 1. p. 2. n. 74.* — (2) *n. 271.* — (3) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 271.* — (4) *ap. Merati in indice n. 392.* — (5) *not. 29. n. 8.* — (6) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 268.* (7) *enchir. p. 55. n. 6.* — (8) *ref. misc. cas. 3.* —

ducta fundationis; nam ibi non vetantur aliunde plures missas celebrari, nec fundator prohibere posset; sed in oratoriis privatis non potest celebrari alia missa, nisi quæ in indulto exprimitur, cum aliunde sit generaliter prohibitum ibi celebrari; unde idem est, cum in indulto dicitur *unica missa*, quam *una*, *quæ indulto conceditur;* in utraque enim dictione mens Pontificis est, secundum missam non posse celebrari.

Dices: Pluries celebrari non prohibetur respectu celebrantium, sed respectu audientium, qui in aliis missis, prima concessa celebrata, non satisfacerent præcepto. At respondeo, quod prohibitio est non solum respectu audientium, sed etiam celebrantium: *primo* quia omnibus vetitum est celebrare in oratoriis cultui divino non destinatis per consecrationem vel benedictionem episcopi; *secundo*, quia in decreto præfato *Clementis* duo quidem sejunctim per se prohibentur, et sacerdotibus alias missas præter unam concessam celebrare, et audientibus in iis præcepto satisfacere. Primum habetur ex illis verbis: *Regularibus et sacerdotibus quibuscumque, etiam episcopis, in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata.* Alterum: *Demandando ulterius, in omnibus hujusmodi casibus personas quascumque dictas missas audientes nullatenus præcepto ecclesiæ satisfacere.* Post hæc scripta inveni bullam nostri ss. *P. Benedicti XIV. Magno*, die 2. Junii 1751, qua lis finita est; nam Pontifex declarans ibi, quomodo intelligenda sint hujusmodi indulta, dicit: *Hæc pro lege statuta fuerunt, quemadmodum ex formulis litterarum in forma brevis, quæ conceduntur, colligere est... Nec plures in die, sed unica tantum missa in oratorio celebretur.* Ergo prohibitio non tantum respicit audientes, sed præcipue celebrantes, cum in privato oratorio pluries celebrari vetetur.

Quæres hic, an liceat in oratoriis privatis ministrari eucharistia sine licentia episcopi. Certum est, episcopum prohibere posse ministrationem communionis in oratorio privato, ut declaravit *Benedictus XIV.* in bulla *Magno*, edito die 2. Junii 1751. At si non adsit prohibitio, affirmat *Clericatus* (1), potius ratione, quia per Tridentinum

(1) *de euch. dec. 8. n. 54.*

optatur, ut in singulis missis fideles adstantes sacramentaliter communicent. Nec dissentit *Portella* (1), dicens, quod susceptio eucharistiæ in oratorio privato nullam parocho injuriam infert, quando non fit de præcepto. Negant vero *) *Diana, Quarti et Giribaldus apud Benedictum XIV.* (2), qui refert, *Innocentium III.* olim Romæ negasse cuidam nobili matronæ licentiam communicandi in oratorio privato, excepto casu infirmitatis. Negant etiam *Pignatelli* (3), *Pasq.* (4) *et P. Gattico* (5), quia ministratio eucharistiæ pertinet ad jurisdictionem ordinarii, cum sit actus pascendi oves; et ideo regulares, ut eucharistiam ministrarent, specialibus indiguerunt privilegiis. Hinc idem *Papa Benedictus XIV.* in encyclica ad episcopos regni Poloniæ, edita eadem die 2. Junii 1751, prohibuit dari communionem in privatis oratoriis iis, qui intersunt absque licentia episcopi. Quoad sacramentum autem pœnitentiæ certum est, non esse licitum illud ministrare sine justa causa in oratorio privato, ut habetur in rituali Romano *de sacramento pœnitentiæ*, ubi dicitur: *In ecclesia, non autem in privatis ædibus* (sacerdos) *confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quæ cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco præstare.* Idque confirmatum fuit in citata bulla *Magno* §. *20.* Quinam autem satisfaciant audiendo missam in oratoriis privatis? *vide* dicta *lib. 4, 319.*

360. — „*Tertio.* Ex privilegio, quale dicuntur habere „Minores et qui cum iis participiant; quod esse revocatum a Tridentino (6), licet multi velint, negant tamen „*Diana* (7), *Joan. Salas*, *Rodriq. etc.* Idque secundum *C.* „*de Lugo* (8) probabiliter, et *Tamb.* (9) probabilius (10). „Item religiosi societatis Jesu a *Gregorio XIII.*, ut possint tum in missionibus cum facultate superioris in quovis loco decenti, tum in domibus suis in loco honesto,

(1) *ap. Diana p. 4. tr. 4. r. 14.* — (2) *notif. 29. n. 11.* — (3) *cons. 98. n. 86.* — (4) *de sacr. miss. q. 644.* — (5) *c. 29. n. 6.* — (6) *sess. 22. c. 8.* — (7) *p. 3. tr. 2. res. 80., p. 4. t. 4. r. 106.* — (8) *d. 20. s. 2. n. 51.* — (9) *de exped. celebr. l. 1. c. 4. §. 3.* — (10) *vide Barb. in Trid. l. c.*

*) *Communius*, ut addit *s. Alph.* in examine ordinandorum n. 114. *Editor.*

„a provinciali designato, missas dicere; in quo idem „licebit aliis."

Hanc sententiam, nimirum quod privilegium regularium circa oratoria privata non fuerit revocatum a Tridentino, tenent *Roncaglia* (1) *et alii;* sed hæc sententia hodie non est amplius probabilis post decretum *Clementis XI.*, editum die 15. Decembris 1703 (2), ut bene docet *Holzm.* (3); in præfato enim decreto sic declaratur: *Privilegia concessa nonnullis regularibus in c. In his de privil. et per aliquos summos Pontifices communicata aliis regularibus, utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi sine ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata sunt per idem concilium Tridentinum.* Et idem declaravit *Benedictus XIV.* (4). Dicit autem *P. Mazzotta* (5), hoc tantum intelligendum de domibus privatis, non vero de domibus ipsorum religiosorum. Sed hic advertenda constitutio *Innocentii XIII.*, edita 13. Maji 1723, quæ incipit: *Apostolici ministerii* (6), ubi sic habetur: *Circa missarum celebrationem in privatis oratoriis, juxta Clementis XI. decretum* (supra relatum) *episcopi debent operam dare, ut omnia ibidem statuta ubique serventur: addita etiam prohibitione, ne in privatis regularium cellis seu cubiculis erigatur altare pro re sacra facienda...., remota quacumque in contrarium consuetudine.*

361. — „Dixi: *non violata;* quia in ecclesia interius „violata, nisi prius reconcilietur, non licebit sub gravi „peccato (7), nisi in necessitate, cum venia episcopi (si „is adiri possit, alioquin sine ea, ut habet *C. de Lugo* (8) „celebrare aut mortuos sepelire." *(Ita etiam Salm.* (9) *cum Lugo et Philib. Necessitas autem sufficiens censetur, si populus non habet aliam ecclesiam, ubi missam audiat. Si vero ecclesia polluatur incepto canone, sacerdos utique missam prosequi debet* (10).

Quæritur, an celebrans in ecclesia polluta incurrat ali-

(1) *de sacrif. c. 5. q. 2. in fine.* — (2) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 258.* — (3) *p. 5. tr. 3. n. 383. cum Anacl., Elbel et aliis communiter.* — (4) *in cit. bulla Magno §. 29.* — (5) *t. 3. p. 186.* (6) *ap. Merati t. 1. p. 2. in indice n. 648.* — (7) *ut Laym. l. 5. t. 5. c. 5. n. 7. ex Nav., Suar., Coninch. etc.* — (8) *l. c. n. 63.* — (9) *tr. 5. c. 4. p. 2. n. 64.* — (10) *Pal., Suar., Coninch., Laym. cum Salm. ib. in fine.*

quam pœnam. *Sylv.* (1), *Azor* (2) *et Graffius*, *Nav. etc.* (3) dicunt, incurrere suspensionem ab ingressu ecclesiæ, ex c. *Episcoporum de privil. in 6.*, ubi celebrantes in locis interdictis (ut ibi dicitur) *ingressum ecclesiæ sibi noverint interdictum.* Sed negant probabilius *Suarez* (4), *Laym.* (5), *Lugo* (6), *Benedictus XIV.* (7), *Salm.* (8) *et Escobar* (9). Ratio, quia textus non loquitur de celebrantibus in templo polluto, sed interdicto per interdictum generale; differt autem, templum esse interdictum et esse pollutum. Tanto minus incurret irregularitatem, ut recte ajunt *Escob.*, *Salm. et Benedictus XIV. ll. cc. contra Hostiensem;* quia violatio ecclesiæ non est censura, per cujus violationem incurratur irregularitas.

362. — „Addo 1.: *ecclesia;* quia oratoria, etsi deputata „ad cultum divinum, cum tamen benedicta non fuerint, „nisi in ipsis extet altare ad facienda divina (10), non „sunt capacia violationum. Quod etiam consequenter de „hospitalibus docent *Nav.*, *Sotus etc.;* sed probabilius „contrarium docent alii cum *C. de Lugo* (11).

„Addo 2: *interius;* quia, quod fit in turri, sacristia, „supra tectum vel fornicem, in crypta, sub pavimento „(nisi sit sepultura aut singulariter benedicta), non violat „ecclesiam (12)."

363. — „Addo 3: *nisi reconcilietur:* quod fieri debet „ab episcopo vel sacerdote ex privilegio Papæ, quale „superiores regularium pro suis templis habere ex *Avila* „notat *Diana* (13), si fuit consecrata" *(modo adhibeatur aqua benedicta ab episcopo vel a seipsis, si distet episcopus duabus dietis, ut ait Roncagl.* (14) *cum aliis)*; „quod „præsumendum est, si celebretur festum dedicationis. „Si vero tantum fuerit benedicta, potest fieri reconciliatio a simplici sacerdote aspersione aquæ benedictæ" *(Debet tamen præcedere episcopi delegatio, ut notat Palaus* (15), *et habetur in rituali Romano tit. de benedictio-*

(1) *v. consecratio 2. q. 9.* — (2) *l. 10. c. 26. q. 16.* — (3) *ap. Escob. l. 21. n. 366.* — (4) *d. 81. s. 4.* — (5) *c. 5. n. 6.* — (6) *d. 20. n. 52.* — (7) *de sacr. miss. l. 3.* — (8) *c. n. 64.* — (9) *l. c. n. 368.* — (10) *ut Bon. de matr. q. 4. res. ult. n. 9.* — (11) *n. 60.* — (12) *cum Salm. ib. n. 67. in fine cum Dic. etc.* — (13) *p. 4. t. 4. r. 91.* — (14) *c. 5. q. 6.* — (15) *p. 8. n. 14.*

nibus. Aqua autem potest benedici ab ipso sacerdote (1). *Imo Benedictus XIV.* (2) *ait:* „*Si* (ecclesia) *simpliciter benedicta fuerit, tunc idem Gregorius IX. in cap. Si ecclesia de consecr. eccl. statuit, nulla præobtenta delegatione per simplicem sacerdotem, adhibita aqua benedicta, quam sanctam sive lustralem vocant, posse ecclesiam pollutam reconciliari.*") „cum facultate episcopi vel „sine ea, secundum *Diana* (3). Censeri etiam reconci„liatam, si sacrificium in ea peractum fuerit, docet *Tamb.* (4) „*ex Henr., Sa et Diana* esse probabile putat: negat autem „*C. de Lugo* (5)." (*Et cum de Lugo idem merito sentiunt Nav.* (6), *Laym.* (7) *et Pal.* (8) *cum Azor, quia nullibi habetur celebratio succedere loco reconciliationis* (9).

„Porro ecclesia uti et cœmeterium violantur seu pol„luuntur sequentibus casibus: non tamen, nisi postquam „res evulgata fuerit (10).

364. — Nisi factum publice constat, ecclesia non censetur polluta, etiam respectu ipsius delinquentis (11). Putat autem *Elbel* (12) et citat *Dianam, Moya et Laym. cum aliis*, quod ad ecclesiæ pollutionem requiratur non solum notorietas facti, sed etiam juris per sententiam declaratoriam judicis: sed hanc opinionem non censeo esse tutam, cum sit contra communem, quam tenent ipse *Laymann* (13), *Pal.* (14), *Salm.* (15), *Mazz.* (16), *Sporer* (17), *Croix* (18), *Ronc.* (19), qui omnes dicunt, sufficere ad pollutionem notorietatem sive juris sive facti; et hoc patet clare ex *c. Significasti de adult.*, ubi ob notorietatem tantum facti fuit declaratum, ecclesiam esse reconciliandam. Et ex eodem textu manifeste pariter deducitur (20), quod, cum crimen etiam secretum fuerit, si tamen postea fit publicum, sine nova culpa ecclesia censetur violata.

(1) *ut Salm. tr. 5. c. 4. p. 2. n. 66. et Paulaus l. c. cum Barb., Henr., Laym. etc. contra Tolet.* — (2) *de syn. l. 3. c. 15. n. 2 in fine.* — (3) *p. 4. t. 4. res. 91.* — (4) *l. 3. c. 6. §. 3. n. 2.* (5) *de euch. d. 20 s. 2. n. 62.* — (6) *c. 27. n. 256.* — (7) *c. 5. n. 13. v. adv. 4.* — (8) *p. 8. n. 14.* — (9) *vide dicenda n. 380.* (10) *Laym. l. 5. t. 6. c. 5.* — (11) *Salm. ib. n. 67. et communiter.* — (12) *de sacril. n. 578.* — (13) *tr. 5. t. 5. n. 8.* (14) *tr. 11. p. 1. n. 2.* — (15) *de sacr. miss. c. 4. p. 2. n. 67.* (16) *de sacr. miss. c. 3. §. 2.* — (17) *eod. tit. c. 6. n. 441.* (18) *l. 6. p. 2. n. 289.* — (19) *eod. tit. c. 5. qu. 4.* — (20) *ut dicunt etiam Less. l. 4. c. 3. n. 87. et Escob. de missa probl. 71. n. 398. cum Nav., Sanch., Azor etc.*

„1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, seu injuriosum, saltem immunitati ecclesiæ, quale etiam est, quod alias justum esset per sententiam judicis; nisi tamen reipublicæ perturbator aliter capi non posset. Non est autem tale: 1) quod fit casu vel ab amente; 2) quod in sui defensionem; 3) cujus causa data est extra ecclesiam: quia requiritur, ut vulnus sive causa physica fiat intra ecclesiam (1).

Quæritur, an violetur ecclesia, si infertur vulnus lethale sine sanguinis effusione intra ecclesiam, et mors extra eam contingit. Negant *Suar.* (2), *Azor* (3) *et Diana* (4) *cum Præp. et Reg.*, quia in *c. Proposuisti de consecr. eccl.* requiritur, ut dicunt, quod mors intra ecclesiam sequatur. Sed probabilius affirmant *Lugo* (5); tum quia textus non exprimit, requiri mortem intra ecclesiam, cum ibi dicatur tantum: *Homicidia contingunt fieri; et aliquando vulnera inferuntur;* et tunc requiri reconciliationem: ergo ex textu nequaquam requiritur mors intra ecclesiam, secuta; tum quia sufficit ad violationem ecclesiæ, ut causa mortis physica intra ecclesiam data sit. (Dicimus: *physica;* nam bene ajunt *Escob. et Lugo ll. cc.*, non sufficere causam moralem, nempe mandatum sive consilium homicidii datum in ecclesia). Et sic etiam violatur ecclesia (6), si vulnus fiat intra ecclesiam, et sanguis fundatur extra; quia ecclesia polluitur non tam per sanguinis effusionem, quam per actionem injuriosam, qua causatur effusio: in textu autem *cap. si ecclesia de consecratione eccl.*, qui mox infra adducetur, ubi dicitur, per sanguinis effusionem ecclesiam violari, non requiritur effusio intra ecclesiam; unde semper, si adest percussio injuriosa cum sanguinis effusione, violatur ecclesia. Idem dicendum, si aliquis existens extra ecclesiam sagitta vel sclopo alterum occidat (7): secus vero dicendum, ut bene ait *Lugo* (8), si vulnus infliga-

(1) *vide C. de Lugo d. 20. s. 2. n. 53.* — (2) *d. 81. s. 4.* (3) *l. 10. c. 26. q. 13.* — (4) *p. 6. tr. 6. r. 26.* — (5) *d. 20. n. 53. cum communi, Laym. c. 5. n. 8. Salm. ib. n. 68. et Escob. l. 21. n. 371. cum Nav., Coninch. et Marchino.* — (6) *ut dicunt Lugo n. 53. et Escob. n. 377. cum Suar., Graff., Sylv., Azor, Nav., Tol., Avila, Reg. et Sayr. (contra Dian. p. 6. tr. 6. r. 47. et Persicum ab Escob. n. 375.* — (7) *ut Salm. tr. 5. c. 4. p. 2. n. 68.* — (8) *dict. n. 53.*

tur extra, et intra ecclesiam mors eveniat aut sanguis effundatur, quia tunc abest injuria in ecclesiam.

365. — „2. Per mortaliter malam effusionem proprii „vel alterius sanguinis vel seminis causatam vel factam „in templo, licet non in templum. Unde non violat: 1) si „pauculæ guttæ effluant; quia non est effusio" *(ut dicunt etiam communiter Bened. XIV.* (1), *Elbel* (2) *cum Fel. Potesta et Salm.* (3) *cum Dic., Phil. et aliis, idque patet ex c. Si ecclesia 10. de consecr. eccl., ubi dicitur: „Si ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur." Nota to „sanguinis effusione," quæ copiam significat.); „2)* si ex percussione vel vulnere levi, v. gr. na- „rium in rixa puerorum, etiamsi copiosus sanguis effluat" *(Ita etiam Elbel l. c., Lugo* (4); *quia in hoc communiter non adest peccatum mortale. Imo Sa* (5), *Diana* (6) *et Sotus, Vict., Fag., Marchin. ac Graff.* (7) *id extendunt etiam ad adultos; quia sanguis e naribus effluens non dicitur proprie effluere e vulnere, cum e naso facile soleat sanguinis emanare. Sed probabilius Bon.* (8) *et Escobar* (9) *cum Sylvio, Coninchio et Franc. Lugo putant, violari ecclesiam, si talis effusio accidat cum peccato mortali; quia tunc jam adest effusio graviter in ecclesiam injuriosa); „3)* si fiat ex sectione venæ; 4) actus con- „jugalis, quando excusatur a sacrilegio (10); 5) fornicatio „facta ab amente; 6) pollutio inculpata (11).

366. — „3. Per sepulturam excommunicati non tole- „rati vel infidelis (quo nomine hic non comprehendi hære- „ticum docet *C. de Lugo* (12), etiam infantis, ut ex *c.* „*Ecclesiam de consecr. dist. 1.* docet *Præp.*; quamvis, „si pueri parentes sint fideles, neget *Sayrus* (13).

367. — „4. Per destructionem ecclesiæ ex toto vel ma- „jore parte" *(parietum vel crustæ* (14)*);* „quamquam eo

(1) *de miss. t. 9. l. 3. c. 7.* — (2) *de sacril. n. 578.* — (3) *ib. n. 69.* — (4) *d. 20. n. 54.* — (5) *v. ecclesia n. 13.* — (6) *p. 3. tr. 6. r. 24.* — (7) *ap. Escob l. 21. n. 372.* — (8) *de matr. d. 9. p. ult. n. 20.* — (9) *n. 374.* — (10) *vide dicta de hoc l. 4, 458.* — (11) *vide de Lugo d. 20. n 54. et 55.* — (12) *l. c. n. 57.* — (13) *v. Bon. de euch. et matr. d. 4. q. 4. p. ult.* — (14) *Pal. p. 7. n. 18., Salm. tr. 5. c. 4. p. 2. n. 74. cum Suar., Laym. et Bus. infra n. 2.*

„casu dicatur potius execrari quam pollui; non autem, „si solum tectum, vel si successive per partes modicas „destruatur et reficiatur" *(etsi ecclesia tota renovetur* (1). *Notant Salm.* (2) *cum Gabr., quod polluta ecclesia polluitur etiam cœmeterium; sed non contra);* „neque etiam „per desolationem, exercitium hæreticum, spurcitias hominum vel animalium istic stabulatorum etc., etsi deceat et praxis habeat, ut per episcopum vel saltem sacerdotem cum aliqua cæremonia reconcilietur et abluatur: quod in simili casu intellige de altari (3).

368. — „*Quæres*, quid sit et quando fiat execratio seu „resecratio.

„*Resp. Execratio* dicitur, cum res sacra perdit suam „consecrationem, ita ut de novo consecrari debeat, quod „fit, quando ita destruitur, ut formam et usum suum perdat.

Unde resolves:

— „1. *Polluta ecclesia polluta etiam sunt altaria ejus „fixa:* non tamen execrata ecclesia execrantur altaria, „nec contra.

— „2. *Ecclesia execratur*, si parietes secundum majorem partem destruantur, vel omnis eorum crusta, aut „major saltem pars simul auferatur; secus autem, si „una post alteram (4)." *(Et hoc, etiamsi per intervalla hebdomadarum vel dierum ecclesia tota nova fiat* (5); *quia quæcumque pars accedens manet consecrata, cum majus dignum trahat ad se minus dignum. Idque procedit, etiamsi adsit animus totam ecclesiam destruendi* (6); *quia intentio illa non officit, quin consecratio perduret.)* „Non autem, si tectum corruat; quia consecratio est in „parietibus (7).

369. — „3. *Altare execratur:* 1) Si, cum fixum est, „lapis consecratus removeatur ab inferiori structura.

Ita ex *c. Ad hæc et c. Ligneis de consecr. eccl.* Intellige hoc de mensa totaliter consecrata, ita ut in qua-

(1) *Pal. ib., Salm. l. c. n. 76. cum Nav., Barb. etc.* — (2) *ib. in fine.* — (3) *Laym. l. 5. t. 5. c. 5.* — (4) *v. Lugo d. 20. n. 65.* — (5) *ut Suar. d. 81. s. 4. cas. 6., Laym. c. 5. n. 16. et Pal. p. 8. n. 15. cum Sylvest., Sa et Barb.* — (6) *ut ait Pal. l. c. cum Nav., Suar., Barb. etc.* — (7) *v. Laym. l. c.*

libet ejus parte possit sacrificari. Non execratur tamen altare, si aliqui tantum lapides structuræ dimoveantur (1). Imo *Vasquez et Suarez* (2), dicunt, non execrari altare, si tota mensa cum lapidibus, quibus inhæret, alibi transferatur; quia textus non loquuntur de separatione a loco, sed de separatione a structura. Hæc de altari fixo; sed altare portatile minime execratur, si ara moveatur a lignis sive a capsula, ubi ara est inclusa; capsula enim illa non pro forma, sed ad custodiam et ornatum tantum instituta est, ut recte dicunt *Suarez l. c.*, *Laym.* (3) *et Pal. cum Sa*, *Sylvest.*, *Abb. et Coninch. contra Palud. et Ang.* Textus autem prohibentes separationem loquuntur tantum de altari fixo.

Nota hic autem decretum S. C. rituum, editum die 3. Dec. 1661 (4), ubi sic dictum fuit: *Habens indultum a sede apostolica, erigendi oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare ligneum, non indiget facultate apostolica; dummodo altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat* (5).

„2) Si ita frangatur (sive fixum sive portatile sit), ut „in nulla ejus integra parte calix cum patena possit con„sistere;" *(secus, si in aliqua parte calix et patena cum hostia consistere possit* (6); *ex c. 3. de consecr. eccl., ubi præcipitur, altaris tabula denuo consecrari, si enormiter fracta fuerit saltem ex majore parte, ut ait Tamb.* (7). *An autem ara possit fieri ex duobus lapidibus conjunctis? Affirmant Hurt. et Pasq.* (8): *sed communissime et rectius negant Salm.* (9), *Tourn.* (10) *et Tamb.* (11) *cum aliis.)*

„3) Si spolietur sepulchrum: quod tamen quidam ne„gant, ut *Lugo*, *Tamb.* (12).

Dubitatur hic 1., an reliquiæ sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris.

(1) *ut docent Suar. d. 81. s. 5., Laym. c. 6. n. 6., Pal. p. 11. n. 9.* — (2) *ap. eundem.* — (3 *n. 3.* — (4) *ap. Merati t. 1. p. 2. in indice n. 393.* (5) *vide n. 424. 13.* — (6) *ut Salm. tr. 5. c. 4. p. 3. n. 79., Lugo, Pal. etc., item Cont. Tourn. de sacrif. c. 9. art. 2. s. 7. q. 7. r. 3.* — (7) *c. 1. §. 1. n. 3.* — (8) *ap. Croix n. 314.* — (9) *ib. n. 80.* — (10) *p. 804. qu. 2.* — (11) *c. 5. §. 1. n. 6.* — (12) *l. 1. c. 5.*

Prima sententia affirmat (1). *Probatur 1.* ex *c. Placuit de consecr. dist. 1.*, ubi præcipitur everti altaria, quæ carent reliquiis: et idem habetur in concilio Carthaginensi V. c. 14. *Probatur 2. can. 7.* vel *9.* concilii Nicæni II., ubi dicitur, nullum templum consecrari sine sanctorum reliquiis. *Probatur 3.* ex consuetudine ecclesiæ, quæ satis indicatur per orationem illam, quæ dicitur in missa: *Oramus te*, *Domine*, *per merita sanctorum tuorum*, *quorum reliquiæ hic sunt etc.*

Secunda sententia vero communior negat, reliquias esse necessarias (2). Ratio, quia, ut dicunt, nullibi habetur de reliquiis ponendis expressum præceptum; illud enim, quod extat in *cit. c. Placuit et can. 14.* Carthaginensis, ajunt, non esse alicujus concilii generalis. Illud autem, quod habetur in concilio Nicæno, dicunt, intelligi de reliquiis requisitis in ecclesia, non autem in omni altari; saltem tale præceptum, ut censent, si unquam adfuit, per contrariam consuetudinem est abrogatum. Ad orationem autem illam missæ: *quorum reliquiæ etc.*, respondent, intelligi sub conditione, si adsint. His tamen non obstantibus *puto*, *non recedendum a prima sententia*, tum propter universalem contrariam consuetudinem, quam non immerito *Cont. Tourn. ib.* censet firmatam ex eo, quod (ut advertit cum *Sylvio*) in antiquo missali præcipiebatur omitti prædicta oratio in missa, si desint reliquiæ, at posteriora missalia hanc exceptionem abstulerunt; tum propter decreta S. C. rituum mox infra adducenda, ubi declaratur execratum altare, a quo removentur reliquiæ, vel frangitur sigillum; unde satis probatur, reliquias esse necessarias ad altaris consecrationem. Et clarius hoc declaratum fuit alio decreto 19 Januarii 1614 (3), ubi dictum fuit, permitti altare portatile ligneum, *dummodo habeat reliquiarum repositorium.*

(1) *quam tenent Sylv. v. altare q. 1., Azor t. 1. l. 10. c. 27. q. 8., Habert t. 5. p. 704. q. 3., Cont. Tourn. l. c. v. qu. 5., Armilla etc. ap. Escob l. 21. n. 421.* — (2) *et hanc tenent Suar. d. 81. s. 5., Laym c. 6. n. 8., Lugo d. 20. n. 75., Pal. p. 9. n. 5. cum Panorm., Vasq. et Coninch., Viva qu. 5. art. 6. n. 9., Elbel conf. 20. n. 159. ac Escob. l. 21. n. 422. cum Ang., Host. etc., et probabilem putant Croix l. 6. p. 2. n. 306. et Merati t. 1. p. 2. n. 398.* — (3) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 2055. decr. 143.*

Dubitatur 2., an altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis. Nomine *sepulchri* intelligitur loculus ille, in quo reliquiæ reconduntur: nomine vero *sigilli* intelligitur parvulus ille lapis, quo sepulchrum clauditur.

Prima sententia negat (1). Utuntur eadem ratione, qua supra, nempe quia non constat de præcepto, quod reliquiæ sint necessariæ ad consecrationem altaris.

Secunda sententia tamen communior affirmat (2). Ratio, quia, ut ait *Laym.*, talis est consuetudo ecclesiarum, ut altaria, fracto sigillo vel amoto sepulchro, iterum consecrentur. *Et hanc sententiam tenendam censeo* *) ex decreto S. C. rituum; nam die 5. Martii 1603 sic declaravit: *Altare portatile tunc consecrationem amittit, quando frangitur vel loco movetur repositorium reliquiarum* (3). Item die 5. Martii 1623 declaravit: *Celebrari non potest super altare, a quo furtim, non amota vel fracta mensa, subtractæ fuerint reliquiæ a militibus, nisi altare de novo consecretur* (4). Item die 21. Junii 1710 sic respondit: *Si altare fuerit consecratum ad modum altaris portatilis, non execratur in quavis remotione, sed tantum, quando frangitur sepulchrum reliquiarum* (5). Attamen dicunt *Cont. Tourn.* (6) *et Sporer*, quod urgente necessitate non erit illicitum, in tali altari celebrare.

Hic obiter notandum aliud decretum S. C., editum 10. Nov. 1599 (7), ubi dictum fuit: *Si sub altari vel sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est illic celebranda missa, donec alio transferantur.* Idem confirmatum fuit die 13. Junii 1635 (8). Notat tamen

(1) *et hanc tenent Suar. d. 21. s. 1., Elbel conf. 20. n. 259. cum Anact. et Escob. l. 21. n. 426. cum Franc. Lugo et Aversa, item Soto, Vasq., Coninch., Tamb. ap. Croix n. 306. in fine, qui probabilem putat cum Laym. c. 6. n. 9.* — (2) *et hanc tenent Holzm. p. 5. tr. 3. n. 371., Sporer theol. sacram. p. 2. c. 6. n. 376., Cont. Tourn. l. c. q. 7. r. 3. cum Pontas, Habert t. 5. p. 704. q. 3., Laym. l. c. cum Sylv., Angelo, Durando, Henr. etc. communiter, ut asserit; item Bon., Sa etc. ap. Pal. p. 9. n. 6.* — (3) *ap. Pitton. t. 1. de ritib. n. 184.* — (4) *ib. n. 699.* — (5) *ib. n. 1687.* (6) *ib. in fine.* — (7) *ap. Pitton. n. 100.* — (8) *ib. n. 672.*

*) Sic textus convenit cum retractatione 70. *Editor.*

Croix (1), quod, si cadavera sint humata profunde in cella aliqua, sub alto fornice constructa, non videtur proiberi super illam dici missam; tunc enim cadavera vilentur satis separata ab altari, neque tunc super ea cadent verba: *Quorum reliquiæ hic sunt.*

370. — „4. *Calix execratur*, si notabiliter frangatur, „vel ita, ut fiat inutilis ad usum sacrificii: v. gr. si foramen sit in fundo, licet minutissimum;" *(non vero, si foramen sit in loco superiori, ita ut calix bene possit sacras species retinere* (2) „vel si figura destruatur: non „tamen si in tornatili pes separetur a cuppa, quia in „tornatili consecratur sola cuppa (3). Neque execratur, „si pereat inauratio. Unde, licet communiter calix et „patena post novam inaurationem quoad eam partem, „qua Christi corpus vel sanguinem contingunt, denuo „consecrentur, id tamen necessarium non esse docent „*Durand.*, *Coninch. et alii contra Suar.*, *Bon. et alios*, „etsi decet, ut abluantur aqua benedicta (4).

Dubitatur 1., an execretur calix, si pereat inauratio. Affirmant *Azor*, *Palud. etc.* (5), quia tollitur subjectum immediatum consecrationis, cum tota unctio in superficie calicis fiat. Negant vero probabilius cum sententia communi *Lugo* (6), *Sporer* (7), *Cont. Tourn.* (8) *cum Suar.*, *Laym.*, *Sylvest.*, *Ang. et aliis passim*, ut asserit, et *Escobar* (9) *cum Coninch.*, *Fill.*, *Arm. etc. communiter*, ut ait. Ratio, quia, licet unctio non fiat nisi in superficie, tamen tota moles calicis consecratur; et patet, quia, si calix non sit tornatilis, et ejus pes frangatur, etiamsi cuppa integra maneat, calix erit execratus, ut omnes communiter dicunt; ergo non in sola superficie consistit consecratio, sed in toto calice.

Dubitatur 2., an calix, qui de novo inauratur, nova indigeat consecratione. Affirmant *Suarez* (10), *Azor* (11), *Bon.* (12), item *Vasq.*, *Sylv.*, *Ang.*, *Tamb. etc.* (13), quia

(1) *l. 6. p. 2. n. 2067.* — (2) *Ronc. c. 5. q. 4. cum Diana.* (3) *Bon. d. 4. c. ult. p. 9. ex Suar. etc. (vide infra hic dubitat. 4.)* — (4) *ita Diana t. 1. misc. res. 3. et Laym. hic, item Lugo d. 20. n. 94.* — (5) *ap. Escob. l. 21. n. 468.* (6) *d 20. n. 94.* — (7) *n. 399.* — (8) *c. 9. art. 2. s. 8. q. 6. tr. ad 5.* — (9) *n. 470.* — (10) *d. 81. s. 3.* — (11) *c. 28. q. 4.* (12) *p. 9. n. 19.* — (13) *ap. Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 90.*

calix consecratur propter contactum sanguinis Christi; unde, quando illius superficies non est consecrata, necessario requiritur, ut calix de novo consecretur. Negant vero probabilius *) *Laymann* (1), *Lugo* (2), *Elbel* (3), *Tamb.* (4), *Escob.* (5) *cum Durando et Diana*, item *Coninch.*, *Sa et Gabr.* (6), et probabile putat *Pal.* (7), atque valde adhæret *Cont. Tourn.* (8). Ratio, quia, cum sit communis doctrina, ut mox supra vidimus, quod calix amittendo inaurationem non amittat consecrationem; ita pariter consecrationem non amittit, si de novo inauretur: prout si ecclesia consecrata de novo dealbetur, nova non indiget consecratione; ut communiter DD. sentiunt; aut si corporali lacero aliqua exigua pars assuatur, hæc etiam manet benedicta, ut clare infertur ex *c. unico de consecr. eccles. in 6.*, ubi dicitur: *majus dignum trahere ad se minus dignum.* Objiciunt: Licet calix remaneat consecratus, non est tamen consecrata superficies illa aurea, quæ sola immediate tangit sanguinem Christi; pari modo, si intra cuppam calicis alia subtilior cuppa poneretur, ista non fieret sacra; ita *Suar.* et *Vasquez.* Sed facile respondetur cum *Lugo:* Superficies illa per conjunctionem ad calicem consecratum bene fit etiam sacra, sicut dealbatio ecclesiæ et pars corporalis fiunt sacræ per adjunctionem, ut diximus; item, si oleum non consecratum in minori parte consecrato immisceatur, ex ipsa mixtione consecratur, ut patet ex *c. Quod in dubiis 3. de consecr. eccl.*, ubi dicitur: *Non negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.* Alia autem est ratio cuppæ in aliam immissæ, quæ utique est vas distinctum, ac superficiei aureæ, quæ fit pars ejusdem calicis, et facit unum cum illo.

Omnibus tamen his prædictis non obstantibus, cum melius rem perpenderem, judicavi, quod nova peracta inauratione calicis denuo ipse est consecrandus. Ratio, quia tunc superficies calicis, quæ immediatum contactum

(1) *c. 6. n. 7.* — (2) *d. 20. n. 95.* — (3) *n. 281.* — (4) §. *5. n. 6.* — (5) *l. 21. n. 473.* — (6) *ap. Salm. l. c. in fine.* — (7) *p. 10. n. 12.* — (8) *l. c. v. major est.*

*) Sed vide statim infra et retractationem ultimam inter recentes. *Editor.*

habet sanguinis Christi, sine consecratione remanet; tanto magis, quod, ut testantur *Barbosa et alii plurimi*, talis est praxis ecclesiæ et recepta consuetudo calices denuo consecrandi, cum denuo inaurantur. Casu autem, quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabilius dicendum cum *Sylvio* et *Ferraris*, non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi calice; quia tunc viget ratio, quod calix semel consecratus totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cum vero nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, immediate sanguinem tangens.*)

Dubitatur 3., an liceat celebrare in calice nunquam deaurato. Affirmat *Tamb.* (1), quia, ut ait, ita usus obtinuit. Sed hæc ratio saltem hodie non videtur subsistere, cum undique hodie usus sit in contrarium. Id autem probabile censet *Croix* (2) *cum aliis passim*, ut asserit, forte alia ratione ductus, nimirum quia, etsi in rubrica (3) dicatur: *Calix debet esse vel aureus vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul cum patena itidem inaurata*, attamen in alia rubrica (4) sic habetur: *Calicis cuppa debet esse aurea vel argentea vel stannea, non ærea vel vitrea*, nulla mentione facta de inauratione; ex quo infertur, illius defícientiam non esse inter defectus computandam. Et in prima rubrica dici posset, requiri inaurationem tantum de congruitate et ad majorem decentiam, cum ibi simul expresse requiratur calix aureus vel saltem argenteus, et nihilominus in secunda rubrica etiam stanneus admittitur. Alii vero, ut *Cont. Tourn.* (5) *et Lugo* (6), dicunt, non

(1) *meth. miss. etc. c. 1. §. 1. n. 3.* — (2) *l. 6. p. 2. n. 346.* (3) *tit. 1. de præpar.* — (4) *de defect. tit. 10. n. 1.* — (5) *c. 9. art. 2. s. 8. v. quær. 6.* — (6) *d. 20. n. 90.*

*) Hodie non dubitandum est, ex declaratione S. R. C., facta die 14. Junii 1845, calicem de novo inauratum nova indigere consecratione. En verba decreti: *„Quum reverendissimus Leodiensis episcopus sacrorum rituum congregationem enixe rogavit, ut declarare dignaretur, utrum calix et patena suam amittant consecrationem per novam deaurationem, et sic indigeant nova consecratione: sacra eadem congregatio.... respondendum censuit: Affirmative, amittere nimirum et indigere juxta exposita.“* *Editor.*

eximi a culpa veniali consecrantem in calice non inaurato, nisi paupertas excuset. Et hoc videtur probabilius, cum in prima rubrica dicatur, quod calix *debet saltem habere cuppam argenteam inauratam etc.* Idque confirmatum est ex communi consuetudine. Nec obstat secunda rubrica, ubi permittitur calix stanneus; hæc enim intelligi debet juxta textum in *can. Ut calix 45. de consecr. dist. 1.*, ubi permittitur consecrare in calice stanneo tantum ratione paupertatis; nec putandum est, rubricam in hoc voluisse textui derogare; unde, ne dicatur rubricam sibi contradixisse, dicendum est, quod prima rubrica intelligenda est juxta secundam, nempe requirere calicem argenteum, nisi excuset paupertas: et sub eadem limitatione intelligi debet, cum requirit inaurationem. Hic autem obiter notandum, quod rubrica permittit calicem stanneum, sed non *æreum:* verum dicit *Holzm.* (1), in hac rubrica non prohiberi calicem ex ære vel aurichalco inauratum; nam in citato textu *Ut calix* in tantum talis calix vetatur, in quantum hic *ob virtutem vini æruginem parit, quæ vomitum provocat:* sed calix æreus inauratus æruginem non parit; et ideo ait *Holzm.*, hoc usitari in Germania pro ecclesiis pauperculis.

Dubitatur 4., an calix amittat consecrationem, si cuppa separetur a pede. — Si cuppa sit fixa pedi, certum est apud omnes, amittere consecrationem; si vero pes sit tornatilis, etiam affirmant *s. Antonin.* (2) *et Palud.*, *Sylv. etc.* (3), quia calix per separationem jam formam amittit. Sed communiter negant *Suarez* (4), *Bon.* (5), *Lugo* (6), *Ronc.* (7) *et Escob.* (8) *cum Fill., Aversa, Hurt. et aliis.* Ratio, quia per talem separationem calix revera formam non perdit, cum ejus partes sine novo artificio jungi possint.

371. — „5. *Vestes sacræ execrantur*, quando ita de„struuntur, ut perdant suum usum; ut si cinguli parte „te non amplius cingere possis, vel si manica ab alba „separetur, etiamsi postea reparetur. Non perdunt autem, „etsi attritis pars aliqua assuatur, vel cinguli parti aptæ „adhuc ad cingendum altera annectatur; quia tunc acces-

(1) *n. 373.* — (2) *3. part. tit. 13. §. 5.* — (3) *ap. Escob. l. 21. n. 474.* — (4) *d. 81. s. 7.* — (5) *p. 9. n. 20.* — (6) *d. 20. n. 93.* — (7) *c. 6. q. 4.* — (8) *n. 476.*

sorium sequitur principale" (1). *(Unde dicunt*(2), *quod corporale tum amittit benedictionem, cum redditur ineptum diminutione vel fractione ad decenter continendum calicem cum patena: alba, cum ab ea manica abscinditur: cingulum, cum ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit: stola, cum non potest humeros operire; et idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit.)* „Similiter, si stola „vel casula duplicata facili separatione fiant duæ, quarum utraque apta sit ad sacrificium, non perdunt benedictionem (3)." *(Ita communissime DD.*(4)*).*

„6. Partes avulsæ a re consecrata, destructa ejus forma, „desinunt esse sacræ, v. gr. ligna et lapides ecclesiæ „dirutæ vel altaris: ob respectum tamen ad rem sacram, „cujus sunt reliquiæ, non possunt applicari ad usus pro„fanos aut divendi sine licentia Papæ. Statuæ autem „sacræ et imagines templi destructi debent in alio col„locari, et in loco ecclesiæ crux erigi. Lacera etiam pa„ramenta aut vetustate consumpta debent igne absumi, „et non adhiberi ad usus profanos (5). *Tamb.* (6) tamen *ex „Palao*, item *Diana* (7), docent, probabile esse, quod „non sit saltem mortale, si mutata forma ad profanos „usus applicetur, v. gr. calix confractus, alba dissoluta, „frustula corporalis etc." *Vide dicta l. 4, 41.: quibus adde id, quod habetur in cap. Ligna de consecr. dist. 1., ubi Hyginus Papa sic statuit: „Ligna ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio." Advertunt tamen Salm.* (8) *cum aliis communiter, hujusmodi ligna non debere consumi in religiosorum coquina.*

(1) *Lugo, Tamb. de exp. sacr. l. 1. c. 3. §. 2. (ita etiam dicunt Cont. Tourn. l. c. sect. 8. in fine. v. dico 5., Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 94. cum communi, Tamb. c. 3. §. 2., Elbel n. 282. cum Laym., Gav. et aliis passim.)* — (2) *Suar. d. 82. s. 2. et 3., Bonac. p. 9. n. 26., Laym. c. 6. n. 6., Cont. Tourn. ib. qu. 11. r. 4. et infra v. dico 5. et Pal. p. 10. n. 12. cum Nav. et Coninch.* — (3) *Tamb. l. c.* — (4) *cum Suar. d. 82. s. 2., Salm. c. n. 94. in fine, et Sa ap. Pal. p. 10. n. 8.* — (5) *ut habetur in c. Altaris de consecr. dist. 1.; vide Suar. et Sa v. missa, et Laym. l. c. c. 6.* — (6) *l. 1. de exped. sacrif. c. 2. §. 3.* — (7) *p. 5. tr. 13. res. 76.* — (8) *tr. 21. c. 10. p. 11. §. 2. n. 146.*

Præterea dicit Sylvius (1), *lapides ecclesiæ dirutæ in religiosorum ædificiis collocandos esse; sed hoc nemo dicit eorum, quos observavi, nec ullo textu video probatum.*

Quæres hic, an liceat sæcularibus sacerdotibus celebrare in ecclesiis regularium contra prohibitionem episcopi. Videtur obstare Tridentinum (2), ubi: *Singuli* (episcopi) *in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago et ignoto sacerdoti missas celebrare liceat.* Sed responderi potest, ibi dici: *in diœcesibus suis;* sed ecclesiæ regularium sunt exemptæ a jurisdictione episcoporum, unde quasi loca extra diœcesim sita reputantur, ut probabiliter dictum est *l. 1, 156. in fine.* Verumtamen refert *Lezana* (3), S. C. concilii sub die 2. Junii 1620 declarasse, non licere regularibus, in suis ecclesiis ad celebrandum admittere presbyteros sæculares contra prohibitionem episcopi. An autem hujusmodi declarationes obligent ut leges? *Vide dicta l. 1, 106.*

DUBIUM V.

Quæ sint requisita ad missam.

372. *Prænotantur, quæ sunt præscripta in rubrica.*
373. *I. Requiritur* altare consecratum.
374. *II.* Mappa triplex.
375. *Dub. 1., an sufficiant duæ mappæ vel una duplicata. Dub. 2., an mappæ debeant esse benedictæ. Dub. 3., an tam mappæ quam corporale debeant ex lino confici.*
376. *III.* Vestes sacræ et mundæ.
377. *Dub. 1., an sit mortale, celebrare sine stola, manipulo aut cingulo. Dub. 3., an ob metum mortis liceat celebrare sine ulla veste sacra.*
378. *Dub. 3, an prælati regulares possint sacras vestes benedicere. Dub. 4, an episcopi possint aliis delegare licentiam benedicendi vestes. (Vide etiam n. 381.) Dub. 5., an color vestium sit de præcepto.*
379. *IV.* Calix et patena consecrata.
380. *An calices, vestes etc. remaneant consecrata vel benedicta, si quis in eis celebret.*
381. *An abbates possint benedicere calices, paramenta etc. etiam pro ecclesiis alienis.*

(1) *v. benedictio q. 7.* — (2) *sess. 22 decret. de observand. in celebr. missæ.* — (3) *in summ. q. regul. t. 1. c.12. n. 41. v. ad duodecim.*

382. *Quibus sit licitum tangere vasa sacra, corporalia et vestes.*
383. *De* pyxide *et materia ejusdem vel calicis.*
384. *Dub. 1., an pyxis debeat consecrari.*
385. *Dub. 2., an debeat benedici.*
386. *V.* Corporale benedictum.
387. *Quibus liceat lavare corporalia; et an aqua lotionis omnino mittenda sit in sacrarium.*
388. *VI.* Palla linea. *An sit mortale, celebrare sine palla vel ea non benedicta; et an liceat duas pallas adhibere.*
389. *VII.* Purificatorium. *An hoc debeat esse benedictum.*
390. *VIII.* Missale. *An liceat in necessitate celebrare sine missali vel cum missali ritus diversi.*
391. *IX.* Minister masculus. *Dub. 1., quale peccatum sit, celebrare sine ministro.*
392. *Dub. 2., an peccet graviter sacerdos celebrans ministrante vel respondente fœmina.*
393. *X.* Crucifixus. *Dub. 1., an sit mortale, celebrare sine cruce aut crucifixo. Dub. 2., an manente in altari magna imagine crucifixi alia crux requiratur; et an crux et aliæ imagines sanctorum debeant esse benedictæ.*
394. *XI.* Candelæ ex cera. *Dub. 1., an liceat celebrare cum candelis ex sebo vel oleo. Dub. 2., an cum uno lumine cereo; et an cum quatuor candelis.*
395. *XII.* Antipendium, pulvillus, bursa, velum et manutergium.
396. *XIII* Capitis nudatio.
397. *Dub. 1., an sit mortale celebrare capite cooperto. Quid, si adsit causa sic celebrandi?*
398. *Dub. 2, an liceat celebrare cum cæsarie ficta.*
399. *An* rubricæ missalis *sint directivæ vel præceptivæ.*
400. *An sit mortale, omittere cæremonias leviores in notabili parte; et quantum temporis sit in celebratione insumendum. Monitum.*
401. *An omnia decreta S. C. rituum rigorose obligent.*
402. *An liceat celebrare nudis pedibus aut cum baculo etc.*
403. *De omissione partium missæ; et an repetenda omissa.*
404. *De partibus ordinariis omissis.*
405. *Quæ omissio sit mortalis, et signanter in canone.*
406. *Quæ vero sit tantum venialis.*
407. *Quæ mutilatio sit mortalis.*
408. *De purificatione calicis facienda.*
409. *De partibus extraordinariis omissis; et signanter de lotione manuum.*
410. *Dub. 1., quomodo peccent regulares nominantes in canone nomen generalis vice episcopi; et quinam episcopus nominandus. Dub. 2., an peccet omittens orationes ante vel post missam. Dub. 3., an peccet omittens orationes ad vestes. Dub. 4., an peccet sacerdos non recitans in missa solemni, quæ cantantur a choro. Dub. 5., quomodo peccet celebrans voluntarie distractus.*

411 *Quomodo peccet sacerdos addens aliqua in missa.*
412. *An liceat dicere missam ante matutinum et laudes. (Remissive ad n. 347.)*
413. *De iis, quæ voce alta vel submissa dicenda sunt.*
414. *Dub. 1., an peccet ita submisse celebrans, ut nec seipsum audiat.*
415. *Dub. 2., an peccet recitans submisse, quæ alte dicenda sunt.*
416. *An sit mortale, alte dicere, quæ submisse sunt recitanda.*
417. *An et quando liceat mutare missam.*
418. *In quibus diebus prohibentur missæ votivæ.*
419. *In quibus vero permittuntur; et an tunc pro arbitrio passim dici possint.*
420. *Qu. 1., an sit mortale, dicere missam votivam in diebus vetitis.*
421. *Qu. 2., ob quas causas in dictis diebus possint dici missæ votivæ. — 1. Ob necessitatem publicam; 2. si in illa ecclesia celebretur festum duplex; 3. si exponatur ss. sacramentum; 4. si præsens sit cadaver, vel dicenda sit missa anniversaria.*
422. *Qu. 3., an obligatus dicere missam votivam satisfaciat, si dicat diei propriam.*
423. *Qu. 4., quænam sint advertenda circa modum dicendi missas votivas. Et 1. de numero orationum; 2. de missis habentibus introitum particularem etc.; 3. de missis beatorum concessis alicui ordini vel loco; 4. de missa ss. Trinitatis, angelorum, Spiritus sancti, beatæ virginis Mariæ, et de Requiem etc.*
424. *Afferuntur aliqua decreta magis notabilia circa missarum celebrationem.*

Quæritur hic obiter, quanam ex causa liceat exponere ss. sacramentum. Deinde quæritur, quibus in ecclesiis possit asservari sacramentum eucharistiæ.

372. — Ante omnia hic refert prænotare rubricam missalis, quæ facit ad ea, quæ infra membratim dicenda sunt. In rubrica (1) sic habetur: *Altare, in quo ss. missæ sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum, ab episcopo consecratum, vel saltem ara lapidea, similiter ab episcopo consecrata, in eo inserta, quæ tam ampla sit, ut hostiam et majorem partem calicis capiat. Hoc altare operiatur tribus mappis seu tobaleis mundis, ab episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus vel una duplicata. Pallio quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, diei festo vel officio convenientis. Super altare collocetur crux in medio, et candelabra sal-*

(1) *p. 1. tit. 20.*

lem duo cum candelis accensis hinc et inde in utroque ejus latere. Ad crucis pedem ponatur tabella, secretarium appellata: in cornu epistolæ cussinus supponendus missali, et ab eadem parte epistolæ paretur cereus ad elevationem sacramenti accendendus, parva campanula, ampullæ vitreæ vini et aquæ cum pelvicula et manutergio mundo in fenestella seu in parva mensa ad hæc præparata. Super altare nihil omnino ponatur, quod ad missæ sacrificium vel ipsius altaris ornamentum non pertineat.

373. — „*Resp.* Hæc sequentia: *Primo*, et quidem sub „gravi sacrilegio, requiritur *altare consecratum* ab epi„scopo vel abbate (hunc enim altaria, calices et campa„nas posse consecrare, etiam ad usum alienarum eccle„siarum, docet *Diana* (1) *cum Barbosa et aliis 4* ex de„claratione cardinalium et privilegio *Innoc. III.*) vel sa„cerdote privilegiato, stabile vel portatile: utrumque ta„men ex integro lapide, quantum ad superiorem mensam, „quæ consecratur; debetque esse tanta, ut possit capere „calicem cum patena. Non sufficit autem, hostias esse „in ara consecrata, dum consecrantur, verum etiam de„bent tam parvæ quam magnæ in eadem relinqui tem„pore sacrificii, et non alibi, licet supra aliud corporale, „deponi, v. gr. propter loci angustias" *(Non igitur licet, ante communionem ponere particulas consecratas extra aram, ut communiter Tamb.* (2), *Salm.* (3) *cum Lugo. Secus vero post communionem, ut Croix* (4) *cum Aversa et communi contra Vasq.)*: „quia omnes sunt unica victima, „et per modum unius offeruntur. Quapropter rubricæ mis„salis eas supra corporale, ante vel post calicem, poni „volunt. Hinc etiam minus recte faciunt, qui consecra„tione facta mox hostias minores a se consecratas dant „alteri sacerdoti distribuendas populo; quia, sicut sacer„dos non debet de sua hostia dare, priusquam ipse sum„pserit, sic ne de aliis, cum sint una victima et hostia, „omnesque orationes, oblationes et benedictiones sequen„tes non minus spectent ad parvas hostias, quam ad „magnam, neque ante sumptionem sacerdotis perfecte et „integre sacrificata sit victima (5). Eum tamen, qui con-

(1) *l. 3. tr. 2. res. 15.* — (2) *l. 1. c. 5. §. 1. n. 4.* — (3) *de sacrif. miss. c. 4. p. 3. n. 79.* — (4) *l. 6. p. 1. n. 310.* — (5) *C. de Lugo qu. 20. sect. 2. n. 69.*

„trarium fecerit, a peccato saltem mortali; imo si neces-
„sitas fuit expediendi communionem populi, ab omni ex-
„cusat *Tamb.* (1).

374. — „II. *Mappa linea triplex;* etsi enim secundum „quosdam una duplicata, imo secundum *Sa*, *Angel.*, *Azor* (2) „*et Laym.* (3) una simplex sufficiat in necessitate: mis-„sale tamen Romanum (4), auctoritate *Clementis VIII. et* „*Pii V.* editum, expresse tres requirit, uti et *Gavantus.* (5) „Ut ea benedicta sit, non est omnino necessarium; ut „habet *Sylv.* Unde in necessitate vulgaris adhiberi potest, „et aliis usibus reddi (6).

375. — Repetamus hic ea, quæ in rubrica missalis ut supra circa mappas præscribuntur: *Hoc altare operiatur tribus mappis sive tobaleis mundis, ab episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat* (quod tamen hodie non est in usu) *duabus aliis brevioribus vel una duplicata.*

Sed *dubitatur 1.*, an sufficiant duæ mappæ vel una duplicata. Affirmant *Suarez* (7), *Laym.* (8), *Holzm.* (9), *Palaus* (10) *cum Sa*, *Azor;* item *Bon.*, *Henr. et Gob.* (11), etiamsi hæ duæ mappæ totum altare non tegant. Ratio, ut dicunt, quia sic usus habet. Attamen puto, a rubrica non recedendum: ut sentiunt *Lugo* (12), *Cont. Tourn.* (13), *Gav.* (14), ubi ait, contrariam opinionem non esse tutam, *Roncagl.* (15) *et Escob.* (16), qui cum *Ang. et Aversa* miratur, quomodo aliqui DD. hanc obligationem non advertant post præfatam rubricam præscriptam a *Clemente VIII.* Tanto magis, quod (17) in rubrica inter alios hunc enumerat defectum: *Si altare non sit tribus mappis ornatum.* Probabiliter tamen ajunt *Escob. et Ronc. cum Pasq.*, id culpam venialem non excedere. Celebrare autem sine ulla mappa non excusatur a mortali, ut communiter docent DD. (18) *cum P. Conc.* (19), qui addit, e converso nullam committi culpam, si adsit gravis necessitas sic celebrandi.

(1) *l. 5. exped. sacrif. c. 5.* — (2) *c. 28. qu. 8.* — (3) *l. 5. t. 5. c. 6. n. 17.* — (4) *tit. de defect.* — (5) *vide C. de Lugo.* (6) *Laym. l. c.* — (7) *dist. 21. s. 6.* — (8) *c. 6. n. 11.* — (9) *n. 371.* — (10) *p. 10. n. 1.* (11) *ap. Croix n. 322.* — (12) *d. 20. n. 6.* — (13) *de sacrif. c. 9. art. 2. sect 7. v. qu. 9.* (14) *in dict. rubr.* — (15) *c. 6. qu. 5.* — (16) *l. 21. n. 434.* (17) *in tit. de defect. §. 10. n. 4.* — (18) *ap. Ronc. l. c.* — (19) *p. 502. n. 19.*

Dubitatur 2., an mappæ necessario debeant esse benedictæ. Negant *Suar.*, *Laym. et Pal. cum Sa loc. supra cit.*; item *Tamb.* (1), et consentit *Wigandt.* (2), dicens, benedictionem fieri tantum de decentia. Ratio, quia (ut ajunt) nullo jure id cavetur, nec consuetudine observatur. Hæc sententia non videtur improbabilis propter auctoritatem horum AA., præsertim *Suarii*, qui testatur, consuetudinem esse in contrarium. Hoc tamen non obstante magis adhæreo sententiæ oppositæ (3). Ratio, quia in rubrica (ut supra) ita præscribitur, et in *tit. de defect. n. 4.* numeratur eodem modo pro defectu, adhibere vestes non sacras ac mappas non benedictas. Talis vero defectus, ut probabiliter dicunt *Escob. et Roncagl. cum Pasq.*, non excedit culpam venialem; unde recte docent *Azor*, *Bon.*, *Escob. et Cont. Tourn. ib. cum Gav.*, *Sylv. et Quarti ll. cc.*, nullum esse peccatum, uti mappis non benedictis in necessitate, puta (ut ait *Escob.*), si adsit dies festus et non possint haberi benedictæ; sed minorem causam sentio excusare, cum ad excusandum a veniali sufficiat quævis causa rationabilis.

Dubitatur 3., an mappæ et corporale debeant ex lino confici, vel sufficiat esse ex cannabe. *Cont. Tourn.* (4), *Suarez* (5), *Fill.* (6) dicunt, omnino debere confici ex lino, et probant ex *can. Consulto 46. de consecr. dist. 1.*, ubi sic dicitur: *Sacrificium altaris non in serico panno* (scilicet corporali, ut explicat glossa) *aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo ab episcopo consecrato, scilicet lino procreato;* et ex *c. 27. dist. 2. de consecr.*, ubi mappæ vocantur *linteæ*, nempe ex lino confectæ. Sed probabilius et communissime sufficere, esse ex cannabe, tenent *Bonac.* (7) *et Croix* (8) *cum Gobat*, item *Azor et Quarti* (9) *ac Arm.*, *Tab. et Reg.* (10). Ratio, quia cannabe et linum juxta communem usum indifferenter sumuntur.

376. — „III. Sub gravi sacrilegio vestes sacræ, „hoc est benedictæ ab episcopo vel sacerdote habente

(1) *l. 1. c. 6. §. 2. n. 2.* — (2) *tr. 15. n. 63.* — (3) *quam tenent Azor p. 1. l. 10. c. 28. q. 8., Bon. p. 9. n. 25, Cont. Tourn. l. c. r. ad 1. et 2., Ronc. c. 5. q. 5. cum Pasq., Gav. qu. 1. tit. 20., Escob. cum Sylvest., Aversa et Gabr.* — (4) *ib. r. ad 3.* — (5) *d. 81. sect. 6.* — (6) *tr. 5. n. 125.* — (7) *p. 9. n. 24.* — (8) *n. 333.* — (9) *ap. cit. Cont. ibi.* — (10) *ap. Escob. n. 446.*

„privilegium, ut habent mendicantium saltem superiores „sive prælati (1). Quarum tamen colores non esse præ„cepti, sed directionis, notat *Homob.* (2). In gravi autem „necessitate, etsi præstet, si sine scandalo fieri possit, „missam, cujus audiendi vel faciendi obligatio tunc ces„sat, omittere, licere celebrare sine stola vel manipulo, „vel etiam uti cingulo non benedicto, vel, si fractum „sit, rursus connectere, vel stola pro manipulo et mani„pulo pro stola, docent *Laym.* (3), *Diana* (4) *contra Fill.* (5), „qui tamen concedit, in necessitate sine una vel altera „ex minoribus, v. gr. stola vel cingulo, celebrare, non esse „mortale. *Vide Diana* (6), ubi *contra Fill. et Henr. et alios „sex* docet, esse probabile, quod ex parvitate materiæ „excusari possit a mortali, qui (secluso scandalo et con„temptu) aliquam harum circa necessitatem omittit, v. gr. „qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel ejus loco „utitur alia re. Denique metu mortis aut gravissimi damni „licere aliquando celebrare sine sacris vestibus et altari, „dummodo non fiat in contemptum religionis, ex *Azor* (7) „docent *Escob.* (8), *Nav.*, *Hurt. etc.* Limitat autem *Tam„burini* (9), ita ut permittat sine aliqua etiam ex gra„vioribus, non tamen sine omnibus fieri, ob scandalum „et irreverentiam (10). Porro hujusmodi sacras vestes con„ficere ex profanis, v. gr. planetam ex veste serica mu„liebri, non est prohibitum. *Suar.*, *Palaus*, *Tamb.* (11), „qui monet (12), cavendum esse, ne sint valde attritæ; „ut et, ne reliqua supellex sacra sit valde immunda, in „quo graviter peccari potest (13)." *(In c. Relinqui de cust. euch. sic habetur: „Præcipimus, ut oratoria, vasa, corporalia et vestimenta munda et nitida conserventur." Notat autem Tamb.* (14) *ex Suar., illud valde sive enormiter immunda difficulter evenire: uti vero corporali et aliis paramentis non enormiter immundis, esse tantum veniale; imo nullum peccatum, si alia haberi non pos-*

(1) *vide Tamb. l. 1. c. 3. §. 2. exped. sacr.* — (2) *ap. Diana p. 2. t. 14. r. 57.* — (3) *l. 5. t. 5. c. 6.* — (4) *p. 1. r. 57. et 67.* — (5) *t. 1. l. 5. c. 5.* — (6) *p. 5. t. 5. r. 62.* (7) *t. 1. l. 1. c. 11. q. 11.* — (8) *ex. 2. c. 2.* — (9 *de exped. sacrif. l. 1. c. 5. §. 1.* — (10) *vide Diana p. 3. t. 6. r. 48. et p. 5. t. 3. r. 39.* — (11) *exped. sacr. l. 1. c. 2. § 4.* — (12) *l. c. §. 1.* — (13) *Suar., Laym., Tamb. l. c.* — (14) *d. n. 1.*

sint (1). *Additque Cont. Tourn.* (2), *non peccare, qui uteretur corporali etiam notabiliter immundo in necessitate, tempe si ipse vel alii deberent alias omittere sacrum de præcepto. Uti vestibus sacris, etiam attritis, ad usus profanos, est mortale* (3). *Vestes tamen sacræ in usibus profanis adhibitæ non amittunt benedictionem* (4).

Censuit *Walfridus* (5), primis temporibus missas lectas fuisse a sacerdotibus in communi indumento; et *Honorius* (6) fert, *s. Clementem* usum sacrarum vestium decrevisse. Sed *Baronius, Raynald, Bona, Waldensis etc.* (7) sentiunt, etiam apostolos usos fuisse peculiaribus vestibus in sacrificio; atque ex hujusmodi vestibus, putant *ib. Calmet, Visconti etc.*, fuisse *penulam*, quam memorat d. Paulus *act. 16.*

377. — Certum est autem apud omnes, mortale peccatum esse, celebrare sine ullis vestibus sacris (8), et præsertim procul dubio sine casula vel alba (9).

Sed *dubitatur 1.*, an peccet mortaliter celebrans sine stola aut manipulo aut cingulo. Negant *Palud., Sylv., Henr. ac Rich. ap. Escobar* (10), qui id probabile vocat, quia censent, hanc non esse gravem materiam. Sed loquendo de stola et manipulo verius affirmandum cum communi sententia (11). Ratio, quia deficiente alterutra istarum vestium, quæ communiter majores æstimantur, deficit cultus sacrificio debitus. Idem dicendum cum eisdem AA. de celebrante cum stola vel manipulo non benedictis. Probabiliter tamen excusat gravis necessitas (12). Idem, quod de stola et manipulo, censent de cingulo *Fill.* (13), *Suar. l. c., Nav.* (14), item *Vasq., Villalob., Molf. etc.* (15): sed

(1) *ut Croix n. 336. cum Suar. et Gob.* — (2) *de sacrif. c. 9. art. 2. s. 8. q. 11. r. 5.* — (3) *ut dicunt Suar. d. 81. sect. 8., Sporer n. 414. et Wigandt tr. 15. n. 62. ex c. 39. et 43. de consecr. dist. 1.* — (4) *Sporer et Wig. ll. cc.* — (5) *c. 24.* — (6) *in gemma l. 1. c. 89.* — (7) *ap. Bened. XIV. not. 21. n. 6.* — (8) *ex cap. Vestimenta de consecr. dist. 1.* (9) *vide dicta n. 289.* — (10) *l. 21. n. 483.* — (11) *quam tenent Suar., Fill. tr. 5. c. 5. n. 147. et 148., Laymann c. 6. n. 17., Bonacina p. 9. n. 27., Tamb. l. 1. c. 3. §. 1. n. 3., Diana p. 2. tr. 14. r. 57. et Escob. n. 485. cum Vasq.* (12) *ut docent Laym. et Fill. ll. cc., Ronc. c. 6. q. 3., Wigandt tr. 15. n. 62 et Elbel conf. 20. n. 260. cum Sporer et Rodr.* — (13) *n. 148.* — (14) *man. c. 25. n. 84.* — (15) *ap. Diana p. 2. tr. 14. r. 68.*

probabiliter negant esse mortale, sine cingulo celebrare vel non benedicto, *Ronc.* (1), *Sylvester* (2), *Sa* (3), et probabile putant *Lugo* (4), *Salm.* (5) *et Diana* (6) *cum Scoto, Palud., Henr., Fag. et Ricc.* Et idem sentit *Croix* (7) *cum Pasq.* de celebrante sine amictu, saltem pro eis, qui illo non utuntur ad tegendum caput, sed tantum humeros; et consequenter probabile est, ut ait *Tamb.* (8) *cum Diana*, nullum esse peccatum celebrare sine cingulo vel amictu, si desint, et adsit aliqua rationabilis causa celebrandi, nempe fervor devotionis vel opportunitas eleemosynæ sacerdoti non diviti.

Dubitatur 2., an ob metum mortis liceat celebrare missam sine ulla veste sacra.

Prima sententia affirmat, modo absit contemptus (9). Ratio, quia vestes sacræ requiruntur tantum de ecclesiæ præcepto, quod non obligat cum tanto dispendio.

Secunda sententia vero, quam sequimur, negat (10). Ratio, tum quia celebrare sine ulla veste sacra vix potest accidere sine contemptu, ut fatentur ipsimet *Laymann et Escob.*; unde ait *Croix cum Aversa*, contrariam sententiam in praxi vix esse probabilem; tum quia id non potest fieri sine scandalo, aut saltem sine magna irreverentia; quapropter hic subintrat præceptum naturale reverentiæ in quocumque casu debitæ sacrificio, a quo præcepto metus mortis non excusat. Utrum autem ob talem metum liceat aliquando celebrare sine aliqua ex vestibus, etiam ex majoribus, puta stola vel manipulo? Non improbabiliter secluso contemptu affirmant *Ronc. et Tamb. cum Fag. ll. cc.*, favetque *Suar.* (11), quia hæc non vide-

(1) *c. 6. q. 5.* — (2) *v. missa 1. n. 2.* — (3) *eodem v. n. 10.* (4) *d. 20. n. 102.* — (5) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 92.* — (6) *p. 2. tr. 14. r. 68.* — (7) *n. 327.* — (8) *n. 4.* — (9) *et hanc præter Azor, Nav., Hurt. etc. ut supra ap. Busemb. tenent Laym. l. 5. tr. 5. c. 6. n. 17., Quarti p. 2. tit. 1. q. 4. d. 6., Escob. l. 21. n. 489., Sylv. ap. Cont. Tourn. de sacrif. c. 9. art. 2. s. 8. in fin. v. utrum., Diana p. 3. tr. 6. r. 48. cum Val., Vasq., Bec. et Salas, item Salon., Bon., Pasq., Gob. et Spor. ap. Croix l. 6. p. 2. n. 339.* — (10) *eamque tenent Suar. d. 82. s. 3. v. secundo, Tamb. meth. de miss. l. 1. c. 3. §. 1. n. 6. cum Fag. et Marchino, Cont. Tourn. l. c. cum Merati, Ronc. c. 6. q. 1. r. 3., Conc. p. 501. n. 13., item Cajet., Nugn., Sanch., Pal., Fill. etc. ap. Croix l. c.* — (11) *dict. sect. 3.*

er esse tanta irreverentia, ut celebratio cohonestari non ossit ob metum mortis (1).

378. — *Dubitatur 3.*, an prælati regulares possint sacras estes benedicere. Certum est apud omnes, posse pro uis ecclesiis ex pluribus privilegiis eisdem concessis. Nam (2) *Innocentius VIII.* id concessit vivæ vocis ora- culo congregationi s. Justinæ de Padua, et consequen- er aliis communicantibus; item *Leo X.* per bullam hoc rivilegium impertivit fratribus Minoribus pro suo usu antum; illudque confirmavit *Sixtus IV.* exceptis cor- poralibus; sed *Alexander VII.* die 27. Sept. 1659 (3) er decretum, quod incipit: *Sacrorum rituum*, indefinite præbuit facultatem abbatibus benedicendi ecclesiasticam upellectilem, dumtaxat pro suis ecclesiis. Dubium autem vertit inter DD., an prælati regulares possint etiam be- nedicere pro alienis ecclesiis.

Prima sententia negat (4) ex decreto S. C. rituum die 24. Aug. 1609 *(apud Gavantum)*, ubi dictum fuit: *Su- periores regularium neque abbates posse benedicere pa- ramenta ecclesiarum non sibi subditarum.*

Secunda sententia vero affirmat (5) ex privilegio enun- iato *Innocentii VIII.* Idemque censet *Tamb.* (6) *cum Marchino et Ascanio Tamb.* (7) pro omnibus regularibus, ut ait, exceptis tantum superioribus societatis et fratrum Minorum, quibus a *Leone X.* ut supra privilegium restrictum uit. Nec obstare, ait *Tamb.*, decretum S. C., quia constat de privilegio, non vero de ejus revocatione. Sed hoc non obstante *omnino tenenda est prima sententia* ex decreto præfato *Alexandri VII.* (quod referunt *Merati* et noster Papa *Bened. l. c.*), in quo sic sancitum fuit: *Prælati inferiores episcopis, qui pontificalium usu fruuntur, eccle- siasticam supellectilem pro servitio dumtaxat suarum ecclesiarum vel monasteriorum benedicant.* Pariter ibi declaratum fuit: *Reliqua pontificalia extra loca ipsis ab-*

(1) *vide mox dicta n. 377.* — (2) *ut refert Tamb. l. 1. c. 3. §. 2. n. 5.* — (3) *ut refert Bened. XIV. not. 21. n. 19.* (4) *et hanc tenent Cont. Tourn. ib. v. porro cum Barb., Piav. p. 4. tit. 19. n. 22., Merati t. 1. p. 2. p. 1325. n. 27. et Bened. XIV. notif. 21. n. 14.* — (5) *eamque tenent Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 83., Holzm. n. 374. cum Anact. et Elbel conf. 20. n. 261.* — (6) *l. c. n. 7.* — (7) *de jure abb.*

batibus subjecta vel pro servitio alienæ ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia ordinariorum exercere non valeant, puta campanarum benedictiones, calicum et similium, in quibus sacra adhibetur unctio, nec minorum ordinum collationes. At quia prædicti prælati recurrebant ad privilegia pro benedicendis paramentis etiam aliarum ecclesiarum, S. C. habita coram eodem *Alex. VII.* die 20. Julii 1660 mandavit, *exhiberi indultum authenticum, ac interim abstineri.* Sed hoc indultum, ut testatur *Benedictus*, nunquam deinde exhibitum fuit.

Dubitatur 4., an episcopi possint aliis delegare facultatem benedicendi sacra paramenta. Negant *Tamb.* (1) *et Gav.* (2) *cum Tabiena ac Ugolino, et Aversa* (3) affert de hoc decretum S. C. R. die 14. Nov. 1615, ubi dictum fuit: *Nec episcopus potest absque licentia hanc benedictionem aliis delegare.* Ratio, quia hæc benedictio est de potestate ordinis, unde ab episcopo non potest delegari, sicut delegari potest potestas jurisdictionis. Sed contradicit *Nicol. Luc.* (4), dicens 1., quod de hoc decreto non constat authentice; 2. quod tale decretum non est usu receptum, præsertim Romæ, ubi R. D. Vicesgerens passim auctoritate ordinaria quibusvis sacerdotibus hanc delegat facultatem; 3. quod hæc benedictio non est ordinis episcopalis, sed sacerdotalis, et ideo bene potest ab episcopo delegari. Addit *Monacelli* (5) *cum Pirhing* (6), episcopos rite posse delegare ea, quæ ipsis competunt ex privilegio speciali, ratione dignitatis: cum enim facultas officio sit annexa, transit in jurisdictionem ordinariam. His tamen non obstantibus huic opinioni non acquiesco, cum nullibi audierim, episcopos hujusmodi facultatem aliis delegasse: imo (ut refert *Gav.*) plurimi episcopi illam a S. C. curarunt obtinere: et *Benedictus XIV.*, cum erat archiepiscopus Bononiæ, hanc facultatem ad quinquennium obtinuit, ut ipse testatur *l. c.*

Dubitatur 5., an color vestium sit de præcepto. (In rubrica missalis (7) de colore sic habetur: *Paramenta*

(1) *meth. miss. l. 1. c. 3. §. 2. n. 4.* — (2) *p. 4. tit. 19. n. 23.* — (3) *ap. Croix n. 353.* — (4) *c. l. 5. n. 33. de privil. n. 18.* — (5) *t. 4. n. 1.* — (6) *in jus can. l. 1. tit. 29. n. 54.* (7) *p. 1. tit. 18. n. 1.*

altaris, celebrantis et ministrorum debent esse coloris convenientis officio et missæ diei, secundum usum Romanæ ecclesiæ). Negant *Tamb.* (1), *Quarti* (2), *Diana* (3) *cum Homobono*, item *Suar. et Aversa* (4), quia (ut dicunt) rubrica hoc præscribens est tantum directiva. Sed contradicunt *Sporer* (5) *et Quarti* (6). Et hoc puto probabilius, juxta nostram sententiam adducendam *n. 399.*, nempe quod omnes rubricæ tractantes de rebus, quæ missam concomitantur, sint præceptivæ; eo magis, quia rubrica dicit, sic usum esse ecclesiæ Romanæ. Bene tamen censent *Sporer et Quarti*, hanc rubricam non obligare sub gravi, nisi scandalum adsit: puta si in die paschatis, ut ait *Sporer*, vel in quacumque missa festiva, ut ait *Ronc.* (7), celebraretur vestibus nigris. Addit *Sporer*, satius esse, quocumque die facere sacrum in quolibet colore, quam illud omittere; hinc recte dicit, a fortiori excusare omnem rationabilem causam, ut si concursui sacerdotum non sufficerent vestes debiti coloris. Putant autem *Quarti* (8) *et Merati* (9) (*contra Turrianum*), quod color croceus sive flavus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt.

379. — „IV. Sub mortali requiritur calix et „patena consecrata: si tamen in nondum consecra„tis aliquis bona, imo addunt *Bordon.* et *Tambur.*, mala „fide, licet sic celebrando peccasset mortaliter, proba„bile esse, quod hoc ipso censeantur consecrata, liceatque „in iis celebrare, contra *de Lugo et Laym.* docet *Diana* (10) „*ex aliis octo.* Idemque de sacris vestibus, item de cor„porali, pyxide etc., quæ immediate tangunt species, cen„set *Tamburini* (11).

380. — *Quæritur I.*, an calices et alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet nondum benedictis.

Prima sententia communior negat, quam tenent *Croix* (12) *et Salm.* (13) *cum Lugo, Laym., Azor etc.;* et hanc pro-

(1) *l. 1. c. 3. §. 1. n. 1.* — (2) *p. 1. tit. 18. d. 1.* — (3) *p. 2. tr. 14. r. 57.* — (4) *ap. Croix n. 340.* — (5) *theol. sacram. p. 2. c. 6. n. 415.* — (6) *p. 1. tit. 18. dub. 1.* — (7) *c. 6. q. 1. res. 2.* — (8) *l. c. d. 2.* — (9) *t. 1. p. 1. p. 269.* — (10) *p. 2. t. 14. r. 69., p. 5. tr. 13. r. 60. et p. 9. t. 7. r. 18.* — (11) *de exp. sacr. l. 1. c. 3. §. 1.* — (12) *l. 6. p. 2. n. 352.* — (13) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 96.*

babilem vocat *Tamb.* (1). Ratio (ut ait *Tamb.*), quia, licet per contactum specierum sacrarum res consecrentur, ut indicat *s. Augustinus ap. Tamb.: Vasa... ipso ministerio consecrata sancta dicuntur.* Attamen aliud est, rem sacrari, aliud ad sacrificium deputari, quod oportet, quodque tantum fit per benedictionem.

Secunda sententia vero cum *Diana*, *Coninch.*, *Peyr. ac aliis ap. Tamb. ib.*, quam ipse pariter vocat probabilem, affirmat, illa remanere benedicta, quia per contactum specierum jam æquivalenter, imo eminenter talis deputatio habetur; et hoc evenire, ait *Tamb.* (2) *cum Sa*, tam si bona fide quam si mala fide celebretur. Et idem probabile esse etiam pro vestibus sacris et ornamentis altaris, ait *Tamb.* (3) *cum Gav. et Diana*, cum hæc ab ipso ministerio sacro consecrationem recipiant.

His non obstantibus recte putant *Salm.* (4), nullo modo recedendum a prima sententia, dum asserit *Lugo* (5), contrarium merito communiter rejici a *Laym.*, *Nav.*, *Azor etc.* Ratio, quia nec etiam est certum, imo omnino negatur, quod per contactum sacramenti res remaneant consecratæ; prout pavimentum, si ibi decidat sacramentum, nullo modo remanet sacratum. Quare secunda sententia non satis tuta apparet, ut bene ait *Escob.* (6), dum saltem videtur esse dubiæ probabilitatis. An vero liceat celebrare cum calice non deaurato: vide dicta *n. 370. dub. 3.* Et an cum calice ex stanno vel ære aut aurichalco: vide *ib. d. dub. 3. in fine.*

381. — Dicunt autem *Gav.*, *Aversa*, *Bon. et Tamb.* (7), quod abbates exercentes pontificalia possunt benedicere calices et indumenta sacra: indumenta pro suis tantum ecclesiis, calices vero etiam pro alienis. Sed adverte decretum *Alexandri VII.*, allatum *n. 378.*, ubi declaratum fuit, abbates tantum pro suis ecclesiis, non vero pro alienis, etiam de licentia ordinariorum, posse benedicere calices, campanas etc., quibus adhibetur sacra unctio, necnon vestes sacras. Idque confirmatum fuit per aliud decretum noviter emanatum a nostro *P. Bene-*

(1) *l. 1. c. 1. §. 4. n. 1.* — (2) *n. 2.* — (3) *n. 4.* — (4) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 98.* — (5) *d. 20. s. 2. n. 62.* — (6) *l. 21. n. 477.* (7) *ap. Croix l. c. n. 353.*

dicto XIV. ad instantiam cardinalis *Spinelli*, archiepiscopi Neapolitani. *)

382. — *Quæritur II.*, quibus sit licitum, tangere vasa sacra corporalia aut vestes. Nemo dubitat, quin, exceptis sacerdotibus et diaconis, aliis sit mortale tangere vasa sacra, dum continent eucharistiam, ut communiter dicunt (contra *Ochagaviam et Gob.*) *Sporer* (1), *Croix* (2) *et Pal.* (3) *cum Suar.*, *Fill. et aliis passim* (4). Difficultas est, an liceat laicis sacra vasa tangere, dum eucharistiam non continent. Affirmant *Sotus*, *Henr. et Fagun.* (5), et perquam fuse id defendit *Tamb.* (6) *cum Scoto*, *Barthol. ab Angelo et Sa* (7), qui sic ait: *Sacra tangi a laicis sine contemptu aut nullum peccatum est, aut levissimum.* Sed communissima et verior sententia negat, quam tenent *Suar.* (8), *Bon.* (9), *Laym.* (10), *Cont. Tourn.* (11), *Holzmann* (12), *Habert* (13), *Salm.* (14), *Antoine* (15) *et Pal.* (16) *cum Vasq*, *Sanch. et Coninch.* Hi docent, laicos tangentes sacra vasa peccare (sed non plus quam venialiter, cum non reputetur hæc materia gravis: et minime, si adsit rationabilis causa, secluso scandalo et contemptu), ut probant ex *c. In sancta de consecr. dist. 1.*, ubi dicitur: *Indignum valde est, ut sacra Domini vasa, quæcumque sint, humanis usibus serviant, aut ab aliis* (nota) *quam Domino famulantibus eique dicatis tractentur viris.* Pro hujusmodi autem sacratis viris intelliguntur non solum diaconi et subdiaconi, sed etiam acolythi, ut ex *c. Non liceat dist. 23.*, ubi: *Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono aut acolytho, in secretario vasa dominica.* Insuper nunc possunt etiam ea tangere tonsurati ex consuetudine introducta (17). Id quoque concessum est

(1) *n. 403.* — (2) *n. 360.* — (3) *p. 10. n. 13.* — (4) *ex c. Non oportet 26. dist. 23.* — (5) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 358.* — (6) *meth. miss. l. 1. c. 2. §. 1. n. 12.* — (7) *v. sacra n. 3.* — (8) *d. 81. sect. 8. §. tertium.* — (9) *p. 9. n. 31.* — (10) *c. 6. n. 19.* — (11) *c. 9. a. 2. s. 8. v. q. 8.* — (12) *p. 5. n. 375.* — (13) *t. 5. p. 709.* — (14) *tr. 21. c. 10. p. 11. §. 1. n. 127.* — (15) *de euch. c. 3. qu. 6. n. 10.* — (16) *p. 10. n. 43.* — (17) *ut dicunt Suar. l. c., Tamb. n. 9., Croix n. 357. cum Quarti etc.; et idem docet Bened. XIV. notif. 29. n. 18. cum Pasq.*

*) Quare prior sententia inter retractationes sub n. 73. legitur. *Editor.*

laicis regularibus sacristis, ex privilegio *Callixti III. et Sixti IV.* (1): necnon monialibus sacristis ex communicatione privilegiorum (2). Et hodie potest dici, ex consuetudine hoc licere etiam laicis oblatis congregationum sacerdotum sæcularium sacristis, et omnibus, qui in habitu clericali ecclesiis inserviunt; hi enim in ecclesia muneribus clericorum funguntur: saltem, dico, hos a culpa excusari, quia, dum officium sacristæ exercent, semper adest aliqualis necessitas sacra vasa tangendi. Et idem, quod dictum est de tactu sacrorum vasorum, dicendum est de tactu corporalium (3).

Minime autem peccant laici tangentes vestes sacras aut alia non immediate attingentia corpus et sanguinem Christi, ut *Palaus*, *Suar.*, *Coninch.*, *Laym. et alii ut supra ll. cc.* ex sententia (ut bene ait *Pal.*) in praxi recepta. Nec obstat textus in *c. Altaris et c. Vestimenta de consecr. dist. 1.*, ubi hoc videtur vetitum; nam dicit *Suarez*, nullum ibi de hoc esse præceptum, vel saltem, inquit *Suarez* (4), quod, si ibi aliquod adest præceptum, hoc usu est abrogatum.

383. — „Ac licet decens sit, ut etiam *pyxis* sive ci„borium et luna seu sphærula hierothecæ, et quodcum„que vas continens et immediate tangens eucharistiam, „ut etiam secundum *Laym.* (5) vasculum chrisma conti„nens benedicatur (benedicere autem præter ea, in qui„bus unctio adhibetur, potest idem, qui cætera ornamenta), „cum in rituali Romano propria sit pyxidis benedictio; „id tamen necesse esse negant *Suarez*, *Hurt.*, *Lugo*, „*Tamb.* (6), nec esse necesse imponere pyxidi vas lineum „benedictum benedictione corporalis.

„Porro calix et patena confecta esse debent ex auro, „argento vel stanno, saltem quoad cuppam (admittunt „etiam aliqui ex plumbo), sed non ex ære (7), quamvis „*Tamb.* (8) *cum Hurt.*, *Fagn. et Gav.* admittat etiam ex „gemma, quæ æque pretiosa sit ac aurum vel argentum,

(1) *ap. Salm. l. c. n. 130. et 131.* — (2) *Salm. ib. n. 132.* (3) *ut ait Merati p. 313. cum Quarti, Pasq. et communi.* (4) *cum gloss. in d. c. Altaris verb. vela.* — (5) *l. 5. t. 5. c. 6.* (6) *l. 1. exped. sacrif. c. 1. §. 6.* — (7) *c. Ut calix de consecr. d. 1. (vide dicta n. 370. dub. 3. in fine.)* — (8) *l. 1. exped. sacrif. c. 1.*

modo species non imbibat, nec sit periculum, ne effringatur. Ac licet rubrica præscribat, ut saltem cuppa et superior pars patenæ sit deaurata; eam tamen non obligare sub mortali *Granadus*, imo nec sub veniali, propter usum contrarium, vult *Tamb. l. c.*

384. — *Dubitatur 1.*, an pyxis debeat consecrari. Affirmat *Trull.* (1): sed verius et communiter negant (2). Ratio, quia in pontificali Romano tantum habetur benedictio de pyxide, nulla autem ibi mentio fit de unctione chrismatis. Item in rituali Romano benedictio pyxidis annotatur inter eas, quæ non indigent unctione chrismatis.

385. — *Dubitatur 2.*, an pyxis debeat saltem benedici de præcepto.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Cont. Tourn. Sb. cum Sylvio*, *Salm.* (3) *cum Gav. et Reg.*, item *Durand.*, *Barb.*, *March. et Dic.* (4), item *Bened. XIV.* (5) *et Escobar* (6), qui tamen putat, omissionem hujus benedictionis non excedere culpam venialem. Probatur ex rubrica missalis (7), ubi dicitur: *Si sacerdos est consecraturus plures hostias pro communione facienda, locet eas super corporale ante calicem aut in aliquo calice consecrato vel vase mundo benedicto.* Præterea probatur ratione, quia hoc valde convenit; si enim corporale, in quo sacræ species ad modicum tempus manent, benedici debet, quanto magis benedicendum est vasculum, in quo diu noctuque illæ conservantur? Et ideo in rituali assignatur specialis benedictio pro *tabernaculo* (ut ibi dicitur) *seu vasculo pro sacrosancta eucharistia.* Accedit doctrina *d. Thomæ* (8), ubi ad probandum, quod pertineat ad sacerdotem dispensatio eucharistiæ, dicit: *In reverentiam hujus sacramenti a nulla re contingitur* (sacramentum) *nisi consecrata; unde et corporale et calix consecrantur, et similiter manus sacerdotis.*

Secunda sententia attamen negat, et hanc tenent quamplures graves AA. (9). Ratio, quia (ut ajunt) de hoc nul-

(1) *ap. Croix n. 348.* — (2) *Laym. tr. 5. c. 6. n. 22.*, *Bonac. p. 9. n. 23.*, *Cont. Tourn. l. c. v. qu. 7.*, *Ronc. c. 6. q. 4. et Croix cum Gav.*, *Pasq. et aliis passim.* — (3) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 99.* — (4) *ap. Croix n. 348.* — (5) *notif. 21. n. 12.* — (6) *l. 22. n. 419.* — (7) *p. 2. tit. 2. n. 3.* — (8) *q. 82. art. 3.* — (9) *nempe Suar. d. 81. s. 7.*, *Azor p. 1. l. 10. c. 27. q. 7.*, *Fill. de euch. n. 133*, *Bon. p. 9. n. 23.*, *Sylv. v. euchar. 3. q. 4.*, *Sporer*

libi habetur expressum præceptum; nec pontificale certos nos reddit, cum ibi assignentur benedictiones etiam pro campanis et thecis reliquiarum, quæ tamen non de præcepto, sed tantum de congruentia benedicuntur. Hæc secunda sententia non videtur improbabilis, saltem ob tantorum DD. auctoritatem; sed primam probabiliorem puto, quia conformior est rubricæ et rationi; et ideo in praxi est consulenda, ut recte dicunt *Suar.*, *Fill. et Benedictus ll. cc.* Idem dicendum de circulo seu lunula, ubi reponitur hostia consecrata, cum exponitur in ostensorio.*)

386. — „V. Corporale lineum" *(vel ex cannabe, ut probat usus; vide dicta n. 375. dub. 3.)*, „saltem quoad „eam partem, qua hostiam vel calicem tangit (1), (nam „in extremitatibus potest esse sericum vel auro elabo„ratum) et benedictum ab episcopo vel privilegiato (2). „Non tamen iterum benedicendum post lotionem, nec nisi „notabiliter rumpatur. *S. Thomas*, *Sylv.*, *Bon.* (3), *Lu„go* (4) *et Gav.* (5), ubi addit ex *Sa*, (et dicit, esse com„munem) peccare mortaliter, qui utitur notabiliter im„mundo. (6)."

387. — *Notandum 1.*, quod celebrare sine corporali aut cum eo non benedicto nequit excusari a mortali, nisi gravis urgeat necessitas celebrandi: certum est apud omnes (7).

Notandum 2. id, quod spectat ad lotionem corporalium. In *can. Nemo 40. de consecr. dist. 1. Clemens* Papa duo statuit: *primum*, ut sacræ pallæ tantum a diaconis laventur; *secundum*, ut lotio mittatur in sacrarium. Quoad *primum* pertinet, dicunt *Suar.* (8), *Merati* (9) *et Croix* (10) *cum Bonac.*, quod, licet convenientius sit, secundam et tertiam lotionem pallarum (id est, ut explicat *Suarez*,

n. 401. cum Vasq. et Pasq., item Sotus, Coninch., Tab. ac Nugn. ap. Escob. n. 427., et probabilem putant Diana p. 2. tr. 1. r. 180. ac Lugo d. 20. n. 96. cum Henriq. et Fagnan.

(1) *c. Consulto de consecr. d. 1.* — (2) *vide comp. privil. soc. Jesu v. benedictio.* — (3) *d. 4. q. ult. p. 9.* — (4) *d. 20. s. 2. n. 76.* — (5) *p. 2. t. 1.* — (6) *vide n. 376.* — (7) *vide Suar. d. 81. s. 6. et Croix n. 333.* — (8) *d. 81. s. 8.* — (9) *t. 1. p. 1. n. 16.* — (10) *n. 334.*

*) Vide retractationem 74., ubi *s. Autor* pariter sententiam affirmativam tenet. *Editor.*

corporalium, parvarum pallarum et purificatoriorum) fieri a persona sacrata, tamen nullum est peccatum, si illæ fiant a laicis; prima autem lotio omnino debet fieri a diaconis vel subdiaconis, quia hodie horum ordo inter sacros numeratur, et, ut communiter DD. ajunt, hoc est peculiare officium subdiaconi; 1mo probabiliter dicit *Croix l. c. cum Suar. et Pasq.*, posse hanc primam lotionem fieri etiam a clerico tonsurato, dum in dicto *can. Nemo* dicitur: *Diaconi cum humilibus ministris lavent.* Hodie autem clerici tonsurati jam ex consuetudine inter inferiores clericos numerantur, ex qua eis permittitur sacra vasa tangere. Utrum autem peccaret mortaliter laicus, qui hanc primam lotionem faceret? Affirmat *Villal.*(1): sed communius *Croix l. c. ac Quarti*, *Pasq. etc.*(2) censent, id esse tantum veniale, et nullum, si ex justa causa fieret. Quoad *secundum* vero putat ex *Croix cum Pasq.*, nullum esse peccatum, si aqua lotionis non in sacrarium, sed in locum decentem projiceretur. Sed omnino tenendum est oppositum cum *Merati*, dum in præfato textu *Nemo* expresse dicitur, quod foras ejicere lotionem *erit operanti peccatum.* Et *Sylv. ap. Suar.* dicit, quod huic nulla contraria consuetudine derogari potest. Id tamen intelligitur tantum pro corporalibus, pallis et purificatoriis; licet enim in textu idem dicatur de lotione albæ et mapparum altaris, attamen recte ait ibi glossa *lit. l, hoc generali consuetudine abrogatum esse.**)

388. — „VI. Palla item linea, qua parte calicem „tangit (superiore enim parte potest auro constare vel „serico); quæ, cum habeat communem cum corporali „benedictionem, utpote cujus pars antiquitus fuit, pro „eodem servire posse, docet idem *Lugo l. c.*, si sit satis „capax.

Palla debet esse ex lino, ut requiritur in rubrica(3), vel ex cannabe, ut diximus de corporali *n. 375. dub. 3.* Unde bene advertit *Merati ib.*, non bene agere, qui adhibent pallam de papyro aut drappo serico. Imo in decreto S. C. die 22. Januarii 1706(4) dictum fuit: *In sacri-*

(1) *tr. 8. diff. 29. n. 5.* — (2) *ap. Merati n. 16.* — (3) *p. 2. tit. 1. n. 1.* — (4) *ap. Cont. Tourn. l. c. v. qu. 10.*

*) Conferatur retractatio 72. *Editor.*

ficio missæ non adhibenda est palla a parte superiori drappo serico cooperta. Quamvis *P. Suarez* (1) putat, non esse vetitum, adhibere pallam tantum exteriori parte sericam vel auro elaboratam, corporale vero dicit, tantum in extremitatibus posse auro vel serico ornari; et hoc probabile est, cum in rubrica (2) dicatur: *Corporale, quod ex lino tantum esse debet, nec serico vel auro in medio* (nota) *intextum, sed totum album.* Palla autem benedicenda est cum corporali eadem benedictione, ut communiter docent *Gav.* (3), *Suarez et Cont. Tourn. ut supra cum Quarti et Vasq.*, qui contrariam opinionem improbabilem putant.

An vero sit mortale, celebrare sine palla aut cum ea non benedicta? Affirmant probabiliter *Suar. l. c., Fill.* (4), *Cont. Tourn.* (5) *cum Quarti et Escob.* (6) *cum Vasq., Reg.* Ratio, quia olim palla erat ipsum corporale, quo calix operiebatur; unde, licet hodie palla sit ab illo separata, tamen est æque necessaria et benedicenda ac corporale; et ecclesia separationem permittendo nihil circa materiam et benedictionem immutavit. Non minus vero probabiliter negat *Sotus* (7), item *Manuel et Moure* (8) *ac Rodriq.* (9). Ratio, tametsi ecclesia eadem benedictione statuerit benedici pallam ac corporale, eo quod illa moraliter pars corporalis censetur; tamen, cum hodie palla sit separata a corporali, non eadem ratio reverentiæ currit pro corporali, quo immediate tangit sacras species, quam pro palla, quæ non tangit.

Dicunt autem *Sporer* (10) *et Croix l. c. cum Gobat*, quod, si palla desit aut per quadrantem expectari debet, poterit loco ejus adhiberi aliud corporale, aut hoc deficiente purificatorium aut bursa.

Dicit autem *Gavantus*, quod illi, qui adhibent duas pallas, unam pro calice, alteram pro hostia, non sunt quidem reprehendendi, sed non imitandi sine pontificia facultate; hoc enim esset additio ritus, vetita a *s. Pio V.* Et huic opinioni adhærent *Quarti et Megala* (11). Unde di-

(1) *d. 81. s. 6.* — (2) *p. 2. tit. 1. n. 1.* — (3) *in præfata rubr. tit. 9.* — (4) *de euch. n. 125.* — (5) *ib. ad 3.* — (6) *n. 432.* — (7) *in 4. d. 13. qu. 2. art. 5.* - (8) *ap. Escob. n. 430.* — (9) *ap. Croix n. 332.* — (10) *n. 398.* — (11) *ap. Merati t. 1. p. 1. p. 310. n. 12.*

unt, sacerdotes hanc facultatem a Pontifice non habenes non posse has duas pallas adhibere. Sed *Molfes.*, *Pasq.*, *Silos et Magius* (1) tenent, quod non solum Theatini, quibus hoc privilegium sive usus approbatus fuit a *Clemente VII.*, sed omnes sacerdotes exteri possunt illis uti; quia hoc non est additio, sed potius quædam accessio ad Romanum ritum ob majorem decentiam, utque commodius fragmenta colligantur. Hinc censet *Merati cum Pasq.*, unumquemque posse hanc observantiam sequi; refertque, cardinalem *Baronium* id suasisse alicui ad praxim.

389. — „VII. Purificatorium item lineum, non „tamen necessario benedictum, ut contra *Laym.* docent „*Suarez*, *Gav. et Lugo*; neque ulla reperitur in rituali„bus ejus benedictio.

Quæritur, an purificatorium sit benedicendum. Affirmat *Laym.* (2), item *Franc. Lugo et Fagund.* (3), qui huic opinioni adhæret tanquam tutiori, licet contrariam etiam tutam vocet. *Ratio 1.*, quia, ut dixit *d. Thomas* (4), hoc sacramentum a nulla re contingi debet nisi consecrata. *Ratio 2.*, quia rubrica præcipit benedici mappas altaris; ergo tanto magis benedicendum purificatorium; quod forte potest tangere reliquias sanguinis. Nec obstat, quod in benedictionibus non reperiatur peculiaris benedictio quoad purificatoria; nam pro iis sumitur benedictio linteaminum, mutata voce *altare* in *calicem*, si separatim purificatoria benedicantur. Sed communiter et probabilius negant *Gav.* (5), *Suarez* (6), *Palaus* (7), *Salm.* (8), *Lugo* (9), *Croix* (10), *Bonac.* (11), *Ronc.* (12) *et Cont. Tourn.* (13) *cum Sylvio*, qui dicit, hanc benedictionem fieri tantum de convenientia. Ratio, quia in rituali nulla adest benedictio propria de purificatoriis, sicut nec veli nec bursæ. Gratis autem asseritur, eamdem benedictionem, quæ adhibetur pro mappis, aptandam esse pro purificatoriis, cum pro his nullo modo possint verificari verba orationis, quæ habentur in rituali, nempe: *Consecrare digneris hæc*

(1) *ap. Merati l. c.* — (2) *c. 6. n. 12.* — (3) *ap. Escob. l. 21. n. 434.* — (4) *l. c. n. 384.* — (5) *part. 2. tit. 1.* — (6) *d. 81. s. 8.* (7) *n. 2.* — (8) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 85.* — (9) *d. 20. n. 76.* — (10) *n. 331.* — (11) *p. 9. n. 22.* — (12) *c. 6. q. 4.* — (13) *c. 9. a. 2. s. 8. v. qu 9.*

linteamina ad tegendum involvendumque altare Filii tui. Hinc non sufficit, ut ajunt contrarii, mutare solam vocem *altare* in *calicem*, sed etiam oportere mutare verba *tegendum involvendumque* in *abstergendum*, quod esset potius novam orationem conficere quam mutare; dicunt tamen *Salm. l. c.*, quod, licet non sit obligatio benedicendi purificatorium, tamen ipsum licite benedici potest. Si autem purificatorium non facile haberi possit, probabiliter dicunt (1), licitum esse, sine eo celebrare, ejusque loco adhiberi posse strophiolum mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur.

390. — „VIII. Sub gravi peccato missale ca-„nonem saltem continens, ut habent *Bonac. et alii com-„muniter*, etsi *Ledesma et Laym.* doceant, in gravi neces-„sitate licitum esse, celebrare sine libro ei, qui mora-„liter sit certus, se non erraturum; et sic *Lugo l. c. cum* „*Diana etc.* probabiliter excusat eum, qui propter visus „debilitatem legere non potest." *(Tabella autem secretarum non requiritur ex præcepto, sed tantum ad majorem celebrantium commoditatem, ut bene ait Gav.* (2)*.*

Quæritur, an liceat unquam sacerdotibus celebrare sine missali.

Prima sententia negat (3), etiamsi aliquis firmiter sciat memoriter, quæ dicenda sunt. Ratio, quia in re tam gravi vitandum est omne errandi periculum, quod recitando memoriter semper timeri potest. Idque videtur confirmari ex eo, quod S. C. concilii (4), licentiam impertiendo alicui sacerdoti cæcutienti, celebrandi in festo duplici missam votivam de B. Virgine, et die feriali missam pro defunctis, hanc solet clausulam apponere: *Quod non sit omnino cæcus et memoriter non recitet.*

Secunda sententia vero communissima (5) probabili-

(1) *Wig. tr. 15. n. 64. ac Suar., Spor., Aversa et Gob. ap. Croix n. 331.* — (2) *p. 1. tit. 10. n. 20. lit. z.* — (3) *et hanc tenent Cont. Tourn. hic c. 9. a. 2. s. 9. v. qu. 2., Habert t. 5. p. 708., item Nav. et Henr. ap. Pal. p. 9. n. 4. ac Coninch., Fag. ap. Escob. l. 21. n. 462.* — (4) *ut fert Benedictus XIV. notif. 29. n. 5* — (5) *quam tenent Lugo d. 20. n. 78., Laym. c. 6. n. 17., Pal. l c., Suar. d. 81. s. 6., Vasq. disp. c. 3. in fine, Diana p. 2. tr. 14. r. 46., Escob. n. 464. cum Avers., Spor. theol. sacram. p. 2. c. 6. n. 388., Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 87. cum Villal., Ledes. et Croix n. 363. cum Vericelli et Gobat.*

ter dicit, posse quandoque sacerdotem celebrare sine missali, si hoc facile non posset habere, et ob præteritam experientiam abesset morale periculum errandi. Hinc probabiliter inferunt *Lugo*, *Pal.*, *Vasq.*, *Sal. et Escob.*, licite celebrare sacerdotem, qui ob visus debilitatem memoriter missam recitat, modo discernat calicem et hostiam, quantum sufficit ad evitandam irreverentiam; et modo ad notam effugiendam habeat missale in altari vel alium librum loco ipsius (1). Per clausulam autem, quæ solet a S. C. apponi ut supra, non satis probatur, hanc secundam opinionem tanquam improbabilem rejici: tutius tamen semper erit, hanc facultatem a S. C. obtinere. Certum autem est apud omnes, sacerdoti penitus cæco illicitum esse celebrare, quamvis referat *Benedictus l. c.*, die 23. Augusti 1727 S. C. concilii hanc licentiam concessisse cuidam parocho pauperi ex speciali gratia, cum assistentia tamen sacerdotis.

Sacerdos autem ritus Romani graviter peccaret, si uteretur missali regularium etiam in eorum ecclesiis, vel locorum, qua transit, dicendo missam diversi ritus: ut recte censet *Croix cum Pasq.*, *Quarti et Aversa (contra Pal. et Præp.)* ex decreto S. C. 19. Nov. 1622 (2). Hoc tamen intelligitur, si talis sacerdos posset ritum suum servare: nam alias licite posset uti peregrinus ritu et missali illius diœcesis, in qua reperitur, ut probabiliter ait idem *Croix* (3) *cum Coninch.*, *Tamb. et aliis communiter.* Olim missalia habentia in canone: *pro rege nostro*, erant suspensa; sed hodie, recte dicit *Croix* (4) cum aliis recentioribus, in hoc non esse faciendum scrupulum ex consuetudine introducta.

Confessarii autem et capellani monialium possunt quidem dicere missas sanctorum, de quibus ipsæ recitant officium, non tamen missas proprias illius ordinis, sed cum missali Romano et de communi; ita S. C. R. annuente *Clemente XI.* die 1. Decembris 1717 (5).

391. — IX. **Minister**, secundum *Nav.*, *Fag.*, *Zerola* „sub mortali, et quidem masculus; in necessitate tamen „gravi, v. gr. diei festi vel dandi viaticum, posset quis

(1) *ut ajunt Croix n. 364. cum Gob. et Salm. l. c. prope fin. cum Lugo et Pal.* — (2 *ap. Gav. p. 3. tit. 10.* — (3) *n. 368.* (4) *n. 369.* — (5) *ap. Pitton. de ritib. n. 1768.*

„sibi respondere, inquiunt *Sa*, *Bonacina et Diana*(1) *ex „aliis*. In quo casu etiam fœminam adhiberi posse, docent „*Nugn.* (2) *et Sylv.*; idque quibusdam *Belgii* partibus „consuetudini inductum esse, docet *March.*(3) contra com„munem *ap. Laym.*, *Fern. et Diana l. c.*, *Tamb. l. c. et „March.* (4), ubi vult, id esse mortale. Ministrante ta„men circa altare viro, qui nesciat respondere, moniales „ex choro respondere, non esse prohibitum notant *C. de „Lugo et Tamb. l. c.*; ubi etiam cum *Henriq. et Hurt.* „permittunt celebranti missam cœptam prosequi sine mi„nistro, si hic forte absit et aliquantulum expectatus non „revertatur.

Dubitatur 1., quale peccatum sit, celebrare sine ministro. Certum est apud omnes, esse mortale ex *cap. Proposuit 6. de filiis presb.*, ubi dicitur: *Non enim solus presbyter missarum solemnia potest sine ministri suffragio celebrare.* Verum communiter dicunt DD., licitum esse celebrare sine ministro urgente necessitate ministrandi viaticum (5). Et idem concedunt *Cont. Tournely*, *Lugo et Diana* cum aliis ab ipsis citatis, ut populus audiat missam de præcepto: celebrantem autem, ut ipse solus missam audiat de præcepto, etiam excusat *Diana l. c.*; et *Cont. Tourn. cum Sylv.* non damnat, licet non approbet.

Probabiliter autem dicunt(6), quod incœpta missa, maxime si sit facta oblatio, permittitur celebranti pergere sine ministro, si iste abscesserit et de brevi non revertatur. Probabiliter etiam dicunt *Salm.* (7), quod celebrans non faciat scrupulum, si minister male pronuntiet, nec facile corrigat errores, ne turbet seipsum vel circumstantes vel ordinem missæ; quamvis moneat *Croix cum Gobat*, quod celebrans suppleat omissa a ministro. Dicit autem (8) *cum Quarti*, rubricas circa ritum a ministro servandum

(1) *tr. 14. res. 43.* — (2) *art. 6. d. 1.* — (3) *res. past. tr. 4. c. 5. q. 10.* — (4 *de ord. t. 3. c. 15.* — (5) *ita Lugo d. 20. n. 103. cum Suar., Laym., Fag., Diana p. 2. tr. 14. r. 43. cum Cleric., Villal. et Petig., item Ronc. c. 5. q. 6. cum glossa in c. Quæsivit de verbor. signific., Cont. Tourn ead. sect. 9. quær. 1. v. hinc licet, et Sylvius 3. p. q. 83.* — (6) *præter Lugo, Tamb., Henr. et Hurt. ap. Busemb. Cont. Tourn. l. c. et Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 101. circa fin. cum Dic.* — (7) *l. c. in fin.* — (8) *n. 390.*

esse tantum directivas et non obligare ad culpam; sed huic non acquiesco. Rationabiliter vero advertit *Lugo* (1), minorem necessitatem sufficere ad celebrandum cum ministro nesciente respondere, quam sine ministro.

Illud autem, quod habetur in *c. Hoc quoque 61. de consecr. dist. 1.*, ubi *Soter Papa* sic ait: *Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorum missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus sibique respondentibus ipse tertius habeatur; quia, cum pluraliter ab eo dicitur: Dominus vobiscum, et: Orate pro me, aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi:* explicant *d. Thomas* (2) *et Bellarm., Laym., Soto et alii communiter* (3), hoc intelligi de missa solemni. In missis tamen *privatis* (ait d. Thomas) *sufficit, unum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici, ex cujus persona sacerdoti pluraliter respondet.*

392. — *Dubitatur 2.*, an sacerdos celebrans, respondente muliere, peccet graviter. Affirmat *Nugnus* (4): sed communiter negant (5). Hinc dicunt (6), bene permitti, ut fœminæ quandoque respondeant a longe, maxime si sint sanctimoniales, modo non immediate ministrent in altari, porrigendo urceolos etc.; id enim non posse excusari a mortali, ex *c. 1. Inhibendum de cohab. cleric.*, ubi fœminis omnino interdicitur celebranti ministrare. Et ideo bene advertit *Laym. l. c.*, quod urgente necessitate satius esset, celebrare sine ministro, quam cum fœmina ministrante.

393. — „X. Crucifixus; nisi sit expositum venerabile sacramentum, non tamen sub obligatione gravi; „idem est de velo (7).

In rubrica missalis (8) hoc tantum habetur: *Super altare collocetur crux inter candelabra.* Sed a S. C. rituum in decreto, edito die 14. Maji 1707 (9), dictum fuit: *Super altare, in quo ss. sacramentum expositum est, crux*

(1) *d. 20. n. 303.* — (2) *qu. 83. art. 5. ad 12.* — (3) *ap. Escob. n. 640.* — (4) *ap. Diana p. 2. tr. 14. r. 44.* — (5) *Laym. c. 6. n. 13., Suar. d. 87. s. 1., Cont. Tourn. ib. v. hinc in casu et Diana l. c. cum Molf., Homob., Zanardo, Fern. etc.* — (6) *Wigandt tr. 15. n. 69., Cont. Tourn. cum Lugo et Laym. cum Palud. et Hurt.* — (7) *Lugo d. 20. s. 2. n. 79., Gav.* — (8) *p. 1. tit. 20.* — (9) *ap. Merati t. 1. p. 2. in indice n. 604.*

de more collocari debet, cum imagine crucifixi apposita. Quod tamen intelligendum est, ut ait *Merati* (1), tantum dum missa celebratur. Item in cæremoniali episcoporum (2) sic præscribitur: *Crux parva cum imagine crucifixi super tabernaculum, in quo asservatur ss. sacramentum in altari, non est sufficiens in missa, sed poni debet alia crux in medio candelabrorum.* Idque confirmatum fuit a S. C. die 16. Junii 1663 (3).

Sed *dubitatur 1.*, an sit mortale celebrare sine cruce. Affirmant *Renzi* (4) *et Aversa* (5), quia res est gravis, cum in sacrificio altaris repræsentetur sacrificium crucis: negant vere communissime *Suarez* (6), *Laymann* (7), *Cont. Tourn.* (8), *Bon.* (9), *Fill.* (10), *Merati* (11) *et Escob.* (12) *cum Vasq. et aliis pluribus*, quibus consentit *Habert* (13) *et Concina* (14), qui dicit, crucem non esse tantæ necessitatis, ut sine ea non posset celebrari cum rationabili causa. Cæterum nullo modo excusari potest saltem a veniali sacerdos, qui celebrat sine cruce, ex decreto *Benedicti XIV.*, edito anno 1746, ubi dicitur: *Ut nullo modo fiat sacrificium, nisi crucifixus inter candelabra ita promineat, ut sacerdos ac populus eumdem crucifixum facile et commode intueri possit: et imago non sit ita tenuis et exigua, ut ipsius sacerdotis et populi oculos pene effugiat.* Idemque præscribitur in cæremoniali episcoporum. Et S. C. rituum decrevit, etiam in altari, ubi expositum est venerabile sacramentum, collocandam esse crucem cum imagine Crucifixi, ut habetur apud *Meratum* et *La-Croix* (15) *). Crucifixus autem in altari non requiritur

(1) *t. 1. p. 1. p. 693. v. super.* — (2) *l. 2. c. 12.* — (3) *ap. Merati in dict. ind. n. 400.* — (4) *c. 4. q. 15.* — (5) *q. 11. s. 3.* (6) *d. 81. s. 3.* — (7) *c. 6. n. 17.* — (8) *c. 9. a. 2. s. 7. v. qu. 10. in fine.* — (9) *p. 9. n. 30.* — (10) *n. 123.* — (11) *t. 1. p. 1. p. 297.* (12) *n. 461.* — (13) *t. 5. p. 708.* — (14) *p. 503. n. 19.* — (15) *l. 6. p. 2. n. 321.*

---

*) Cæterum affert *Romsée* in sua collectione decretorum authenticorum S. R. C. sub n. 148. et 603. decretum recentius, quo permittitur cuilibet, in altari, ubi expositum est ss. sacramentum, crucem collocare vel non: quia non videtur necessaria figura, ubi architypus adoratur. Et hanc, refert, esse praxim ecclesiarum patriarchalium Urbis. *Editor.*

cum tanto rigore, quo requiritur crux; nam per solam crucem jam habetur sacrificii cruenti repræsentatio (1).

Dubitatur 2., an, quando in altari est statua crucifixi, requiratur alia crux. Affirmant *Gav.* (2) *et Wigandt* (3), quia ex rubrica requiritur, ut crux inter candelabra collocetur. Sed negandum, requiri in cæremoniali episcoporum *l. c.*, ubi dicitur: *At in altari, in quo adest magna statua ss. Crucifixi, non est necesse, ut ponatur alia crux, dum celebratur missa.* Idque confirmatum fuit per decretum S. C. R. 16. Junii 1663 (4). Et idem dicendum esse de imagine Crucifixi depicta, scribunt *Pasqualigo, Quarti* et *Giribaldus* ex decreto S. C., ut refert *Benedictus XIV.* in constitutione: *Accepimus* sub die 16. Julii 1746. in bullario.

Crux autem non debet esse de præcepto benedicta, juxta decretum S. C. 12. Julii 1704 (5). Et idem docet *Pign.* (6) de omnibus imaginibus in altari collocandis, dicens, eas posse, sed non debere necessario benedici.

394. — „XI. Candela accensa duplex ex cera, „et quidem secundum *Fag.*, *Reg.*, *Vasq. et alios*, sub „mortali, *contra Nugn. et March.* In necessitate tamen, „præciso scandalo, sufficit una, etiam ex sebo, vel lucerna aut lampas ex oleo (7). Sine omni autem lumine „celebrare nunquam licet (8), adeo ut, si extingueretur „ante consecrationem, et aliud haberi non posset, miss„sam esse relinquendam, etiam in necessitate consecrandi „pro moribundo viaticum, dicant *Fagundez* (9) *et Quin„tanadv.* (10).

In rubrica (11) sic habetur: *Super altare collocentur candelabra saltem duo, candelis accensis hinc et inde in utroque latere.* Certum est apud omnes, esse mortale, celebrare sine ullo lumine, ex *c. Litteras ult. de celebrat. missæ*, ubi graviter culpatur sacerdos, qui *sine igne*, id est sine lumine, celebrat. Et hoc, etiamsi urgeat necessitas ministrandi viatici, ut dicunt communiter *Ronc.* (12),

(1) *ita Bissus ap. Merati p. 295. et Suar., Vasq., Dic. etc. ap. Croix n. 318.* — (2) *p. 1. tit. 20. lit. ult.* — (3) *tr. 15. n. 53.* (4) *ap. Merat. in ind. n. 400.* — (5) *ap. Merat. dict. p. 297.* (6) *t. 9. consult. 89.* — (7) *vide Dian. t. c., Laym. c. 6. n. 17., Azor c. 28. q. 15.* — (8) *Lugo d. 30. sect. 2. n. 77.* — (9) *p. 22. c. 22.* — (10) *t. 2. sect. 1.* — (11) *p. 1. t. 20.* — (12) *c. 6. q. 5.*

Cont. Tourn. (1) *cum Bell.;* item *Lugo*, *Quarti etc.* (2), et idem sentit *Croix* (3) *contra Pasq.*, cujus tamen opinionem ipse *Croix* probabilem putat. Unde recte censent *Ronc.*, *Cont. Tourn. ll. cc.*, *ac Tamb.* (4), *Renzi* (5), (*contra Croix* (6) *cum Gob. et Leandro. Lugo* autem (7) *et Sporer* (8), quos ipse citat, id minime dicunt, imo potius oppositæ sententiæ adhærent), quod, si ante consecrationem deficiat lumen, omnino desistendum est a celebrando; secus, si post consecrationem. Quo casu, si candelæ statim possint reaccendi, dicit *Pasq. ap. Croix* (9), melius esse pergere, quia continuatio missæ pertinet ad unitatem sacrificii; et idem dicendum, ait *ib. Quintanadv.*, si candelæ non possint ita facile reaccendi, ut expectandum sit ad quadrantem, ob eamdem rationem. Recitare autem evangelium s. Joannis extinctis candelis, nullum esse peccatum dicit *Quarti cum Croix* (10), quia tale evangelium non est pars missæ; nam dicitur post *Ite missa est.* Sed probabilius dicit *Gav.* (11) *cum Merati ib.*, candelas non debere extingui nisi post evangelium, ut revera præscribit rubrica; licet enim hoc evangelium olim ex arbitrio dicebatur, hodie tamen, ut advertit *Butrius* cum aliis communiter, dicitur ex obligatione, ob mandatum *s. Pii V.* Non debet autem angi sacerdos, si, dum legit evangelium, minister candelas extinguit. Item probabiliter ait *Croix* (12) *cum Sporer*, nullam esse obligationem accendendi tertiam candelam post *Sanctus;* sic enim hodie communis usus habet.

Dubitatur 1., an liceat celebrare cum candelis ex sebo vel oleo. Affirmat *Toletus* (13): sed communiter DD. docent id esse mortale, quia talis usus est indecentissimus et prorsus alienus ab universali ecclesiæ consuetudine. Et hoc etiam in necessitate, ut sentiunt *Suar.* (14), loquens hic de candelis sebaceis, *et Escob.* (15) *cum Villal. et Fag.* Verum communiter et probabiliter (16) dicunt,

(1) *ead. sect. 7. v. quær. 11.* — (2) *ap. Renzi c. 4. q. 17.* — (3) *n. 392.* — (4) *c. 5. §. 4.* — (5) *c. 4. qu. 17.* — (6) *n. 392.* — (7) *d. 20. n. 77.* — (8) *n. 381.* — (9) *n. 394.* — (10) *n. 397.* — (11) *p. 2. tit. 12. lit. f.* — (12) *n. 398.* — (13) *c. 2. n. 14.* — (14) *d. 81. sect 6.* — (15) *l. 21. n. 457.* — (16) *Azor t. 1. l. 10. c. 28. qu. 15., Wigandt tr. 15. n. 63., Cont. Tourn. l. c., Sporer n. 383. cum Tanner et Tamb., Fill. n. 126. et Bon. p. 9. n. 31. cum Vasq., Reg., Nugn., Graff.*

iicitum esse celebrare cum oleo vel sebo in necessitate: et probabile putat *Escobar* (1), modo, ut bene advertit, scandalum absit. Non approbo autem id, quod dicunt *Pasq.*, *Gob. et alii* (quibus consentit *Suarez*, loquendo de lumine ex oleo), nempe non esse illicitum celebrare cum candelis ex oleo vel sebo, etiam ex sola devotione, si aliæ haberi non possint; nam hæc non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum a mortali, ut supra dictum est.

Dubitatur 2., an liceat celebrare cum uno lumine cereo. *Fagundez* (2) negat et dicit, hoc esse mortale. E converso *Fill.* (3), *Azor* (4) *et Bonacina* (5) *cum Suarez*, *Vasq.*, *Coninch.*, *Reg. etc.* censent, nullum esse peccatum, præciso scandalo. Sed probabilius et communius puto cum *Cont. Tourn.* (6), *Tol.* (7) *et Escobar* (8), qui citat *Franc. Lugo*, id esse tantum veniale; a quo puto perinde quamcumque causam rationabilem, adhuc solæ devotionis, secluso scandalo, excusare.

Advertendum autem hic, non esse licitum cuicumque, nec etiam vicariis generalibus, celebrare cum quatuor candelis, ut declaravit S. C. die 7. Aug. 1627 (9). Et sic pariter id vetitum est aliis sacerdotibus, nisi sint cardinales, episcopi et abbates usum pontificalium habentes; tum solum tamen, cum in ipsis celebrant; ex decreto 9. Febr. 1575 (10).

395. — „XII. Requiritur etiam antipendium, „pulvillus, candelabra, bursa, velum, manu„tergium; sed non benedicta: et si quid ex his „desit, ex profanis congruenter mundis mutuo accipi „et deinde priori usui reddi potest (11).

Recte dicit *Busemb.*, ista non benedici, quia ipsa requiruntur tantum ad decentiam. Celebrare sine antipendio, putat *Pasq.* (12), nullum esse peccatum, maxime si ob paupertatem omittatur; sed *Quarti* (13) dicit, esse veniale, et hoc puto probabilius, cum antipendium requiratur ex rubrica (14), ubi dicitur: *Altare pallio quoque*

(1) *n. 458.* — (2) *ap. Ronc. c. 6. q. 5.* — (3) *n. 126.* — (4) *c. 28. q. 15.* — (5) *p. 9. n. 31.* — (6) *ib. r. ad 3.* — (7) *c. 2. n. 14.* (8) *n. 453.* — (9) *ap. Gav. p. 1. tit. 20. n. 20. lit. y.* — (10) *ap. Bened. XIV. notif. 29. n. 16.* — (11) *Tamb. l. 1. c. 3. §. 3.* — (12) *qu. 713.* — (13) *ap. Croix n. 326.* — (14) *tit. 19. n. 20.*

ornetur, coloris quoad fieri potest diei festo vel officio convenientis. Excipienda tamen sunt altaria ex marmore, vel illa, quæ vulgo dicuntur *alla paolina*, quorum usus communissime hodie invaluit.

Requiritur etiam *pulvillus* ex eadem rubrica: *In cornu epistolæ* (collocetur) *cussinus supponendus missali.* Bene vero pro cussino licite subrogatur legile, vulgo *lettorino*: item *manutergium* cum pelvicula: *Parentur ampullæ vitreæ vini et aquæ cum pelvicula et manutergio mundo.* De velo et bursa dicitur in rubrica (1): *Tegit* (sacerdos hostiam) *parva palla linea, tum velo serico. Super velo ponit bursam coloris paramentorum intus habentem corporale plicatum.* Unde non bene agunt, qui extra bursam deferunt corporale, ut recte ait *Gavantus* (2), ubi refert, *s. Pium V.* dispensasse cum Hispanis, ut corporale extra bursam ferre possint. Dicit autem *Croix* (3), quod celebrare sine velo, quando nullum habetur, non est peccatum; nam velum, manutergium, pulvillum, ait, requiri tantum ob decentiam: et idem censet de bursa cum *Sporer.*

396. — „XIII. Operto capite celebrare non „licet, etiam in infirmitate, sine licentia (4), et qui„dem summi Pontificis, ut ex declaratione cardinalium „notant *Gav. et Tamb.* (5), licet *Laym. et Scotus* epi„scopis et cum regularibus eorum prælatis permittant: „quod *Tamb. l. c.* recte limitat ad casum necessitatis, „in quo ad Papam difficilis sit recursus. Qui tamen sine „venia faceret, eum non peccare mortaliter, secluso con„temptu et scandalo, volunt *Ledesma et Tamb. l. c.*: quod „*Diana* (6) censet probabile, si tempus canonis excipiatur.

397. — *Dubitatur 1.*, an sit licitum, celebrare capite cooperto. Certum est, hoc non licere ex *c. Nullus de cons. dist. 1.*, ubi dicitur: *Nullus episcopus, presbyter aut diaconus præsumat, velato capite altari Dei assistere.* Accedit præceptum *Urbani VIII.* in missali Romano appositum, in quo præscribitur: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione missæ sine expressa licentia sedis apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine.* Bene

(1) *tit. 1. n. 1.* — (2) *in dict. rubr.* — (3) *n. 330.* — (4) *ut docent Fagund., Laym., Diana r. 58.* — (5) *de exped. sacr. l. c.* — (6) *p. 2. t. 14. r. 58.*

vero notat *Croix* (1), hoc præcepto non obligari Chinenses, apud quos tegere caput est signum honoris, et detegere est irreverentiæ. An autem sit mortale facere sacrum cum pileolo, vulgo dicto *berrettino?* Affirmant *Angelus* (2) *et Armilla* (3), quia hanc reputant materiam gravem, cum graviter repugnet reverentiæ sacramenti. Negat vero *Ledesma*, et probabile id putant *Diana et Sporer* (4): sed non improbabiliter*) *Quarti* (5), *Pasq.* (6) *et Escob.* (7) *cum Villal. et Franc. Lugo* præter *Tamb. et alios ap. Busemb. ut sup.* distinguunt et dicunt, esse mortale celebrare totam missam cooperto capite; secus, si usque ad canonem, secluso contemptu et scandalo; et consequenter probabile est id, quod dicit *Pal.* (8) *cum Sa, Vasq., Azor. et Laym.* (9) *cum Nav., Sylv. et Henr., ac Croix l. c. cum Gob. et Dic.*, nempe non esse illicitum, sine dispensatione celebrare cum pileolo (excepto canone et præciso scandalo) ex rationabili causa, si celebretur in loco privato, vel si causa ita celebrandi adstantibus sit manifesta, puta ob senectutem sacerdotis vel loci frigus, ita ut quis non posset celebrare capite nudo sine notabili incommodo. Hinc ajunt *Cont. Tourn.* (10), Parisiis, et *Vasq. ap. Croix*, in Polonia**) tempore hiemali esse in usu, celebrare cum pileolo usque ad secretas. Idque approbat *Benedictus XIV.* (11) saltem pro eo, qui graviori laboraret morbo; neque obstare dicit statutum *Urbani VIII.*; non enim censendum, ait, sedem apostolicam in casu extremo et in morbo minime diuturno rem hanc illicitam declarare.

Dicunt autem (12), quod accedente causa, v. gr. infirmitatis, potest episcopus vel prælatus ordinis dare licen-

(1) *n. 400.* — (2) *v. missa.* — (3) *eod. verb.* — (4) *ap. Croix n. 400.* — (5) *p. 2. t. 2. dub. 3.* — (6) *qu. 826.* — (7) *n. 495.* (8) *p. 10. n. 10.* — (9) *c. 6. n. 16.* — (10) *de sacrif. c. 9. a. 2. s. 9. v. qu. 3. in fine.* — (11) *de sacrif. miss. t. 9. l. 1. c. 7. et 9.* — (12) *Suar. d. 82. s. 3., Bonac. p. 9. n. 29., Laym. cum Azor et Sa, item Spor., Fill., Rodriq. et alii ap. Croix d. n. 400.*

*) Hic quidem in editionibus legitur: *probabiliter*, sed contextus clare *improbabiliter* requirit. *Editor.*

**) Hic in editionibus theol. mor. legitur: *Coloniæ;* sed *Vasquez* et *Croix* habent: *in Polonia*, quod nobis restituendum videbatur. *Editor.*

tiam celebrandi capite operto amictu vel pileolo. Sed id negandum cum *Gavanto et Aversa ap. eumdem Croix* ex decreto allato *Urbani VIII.*, ubi expresse omnibus prohibetur sacrificare cum pileolo sine dispensatione apostolica. Idque confirmatum fuit a decreto S. C. R. die 24. Aprilis 1626, ubi dictum fuit: *Facultas concedendi usum pileoli in missa spectat ad Papam.* Item hic obiter notandum aliud decretum ejusdem S. C. 13. Aug. 1695, ubi: *Parochis ministraturis ss. sacramentum infirmis non est licitum de die neque de nocte, uti parvo pileolo sub prætextu infirmitatis absque speciali s. sedis licentia.**)

398. — *Dubitatur 2.*, an liceat celebrare cum capillitio ficto, vulgo dicto *perrucca.* Adest decretum S. C. R., editum 3. Aug. 1652, ubi dictum fuit: *Missa non potest celebrari cum cæsarie ficta.* Dicit vero *Pasq.*, licere ex rationabili causa celebrare cum illa. Sed advertit *Croix* (1), hoc etiam hodie vetitum esse per decretum *Innocentii XI.*, promulgatum in diœcesi Coloniensi die 21. Martii 1689, ubi sancitum fuit, *non posse episcopos et nuntios apostolicos concedere licentiam sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis gestandi*, omnibus et singulis præscribens, ob reverentiam tanto sacrificio debitam, ut *altari Dei nonnisi detecto ac nudato capite assistere præsumant;* idque *sub pœna suspensionis a divinis officiis.*

„Plura de his omnibus vide apud *AA. cit. Gavant.*, „*Diana, Laym.*, *Bonac.*, *C. de Lugo* (2), *Esc.* (3), ubi notat, „etsi gravis sit obligatio servandi ritum celebrandi præ„scriptum in rubricis missalis, ideoque grave sit omit„tere, v. gr. oblationem hostiæ vel calicis vel infusio„nem modicæ aquæ (4), nihilominus levitatem materiæ „sæpe excusare a culpa mortali omissionem, etiam in„tra canonem, monet *Escob. l. c.*

(1) *n. 401.* — (2) *d. 20. sect. 4.* — (3) *ex. 11.* — (4) *Tamb. de exped. sacrif. l. 2. c. 5.*

---

*) Hoc intelligendum videtur, si ss. sacramentum defertur in oppido: nam si defertur extra oppidum, tunc, ait *Romsée* ex declaratione S. C. 10. Julii 1693, requiri et sufficere licentiam episcopi, et satis esse putat, si tacite consentiat.
Editor.

399. — *Quæritur*, an rubricæ missalis sint tantum directivæ sive de consilio ad instruendum, vel sint præceptivæ obligantes ad culpam. Ante omnia in hoc puncto prænotandum id, quod habetur in bulla *s. Pii V.*, apposita in fronte missalis, ubi sic dicitur: *Mandantes et districte omnibus et singulis præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ut cæteris omnibus rationibus et ritibus ex aliis missalibus in posterum penitus omissis, missam juxta ritum, modum ac normam, quæ per missale hoc a nobis nunc traditur, decantent ac legant. Neque in missæ celebratione alias ceremonias vel preces, quam quæ in hoc missali continentur, addere vel recitare præsumant.*

Ad quæsitum autem quatuor adsunt sententiæ DD., qui in hoc puncto valde confuse loquuntur.

Prima sententia (1) dicit, omnes rubricas esse directivas, cum ipsæ non præcipiant, sed tantum consulant vel instruant. Sed hanc sententiam merito rejiciunt *Quarti* (2) *et Victor* (3).

Secunda sententia (4) dicit, omnes rubricas esse præceptivas ex præfata bulla *s. Pii;* unde censent, omnes rubricas obligare sub gravi de genere suo, et tantum ratione levis materiæ posse committi veniale.

Tertia sententia vero (5) censet, alias rubricas esse præceptivas, alias directivas. Dicunt enim, *esse præceptivas* rubricas illas, in quibus apponitur verbum: *graviter peccat*, vel quæ aliunde sunt præscriptæ a jure vel a consuetudine, prout sunt rubricæ circa integritatem sacrificii, materiam et formam, jejunium, vasa, vestes etc.: *directivas* autem esse, v. gr. orare ante vel post missam, numerum collectarum, lotionem manuum, genuflexiones, cruces etc. Ex auctoribus vero hujus sententiæ alii, ut

(1) *quam tenent Fagund. et Henno ap. Cont. Tourn. l. c. s. 8. v. sub initio.* — (2) *qu. proœmial. s. 2. p. 1.* — (3) *in memor. cler. 2. p. 9.* — (4) *quam tenent Suar. d. 83. s. 3., Azor t. 1. l. 10. c. 29. q. 6., Bonac. d. 4. qu. ult. p. 7. §. 3. n. 3. cum Possev., item Coninch., Aversa, Lez. et Molf. ap. Merati t. 1. p. 2. n. 786.* — (5) *quam tenent Gavant. p. 3. tit. 21. n. 1. et 7., Lugo d. 20. n. 105. v. secundo, Conc. p. 509. n. 1., Sporer n. 423., Holzm. part. 5. tr. 3. c. 3. n. 376., Elbel n. 268., Diana p. 2. tr. 14. r. 70., Renzi c. 9. q. 14., Tamb. de sacr. miss. c. 5. §. 1. n. 1. cum March., et probabilem putat Quarti art. 7. n. 1.*

Concina, *Tamb. et Sporer*, dicunt, præceptivas obligare sub gravi, directivas autem sub levi. Sed pace ipsorum hæc doctrina non sibi congruit; repugnat enim dicere, rubricas esse tantum directivas et obligare ad culpam; quia, si obligant, revera potius præceptivæ, quam directivæ dici debent. Melius igitur dicunt alii, ut *Gavantus*, *Lugo*, *Holzmann et Elbel*, rubricas præceptivas obligare quidem ad culpam, non vero directivas, cum hæ sint tantum materia instructionis et directionis, non præcepti.

Quarta sententia vero, quam sequor et tenent *Merati*, *Cont. Tourn. ib. et Quarti* (1), distinguit rubricas in eas, quæ servantur intra missam sive in actu celebrationis, et in eas, quæ servantur extra missam. Dicimus igitur, rubricas intra missam tantum esse præceptivas, et has tantum obligare, et quidem sub gravi, nisi levitas materiæ excuset. *Probatur 1. ex Tridentino* (2), ubi dicitur: *Si quis dixerit.., approbatos ecclesiæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios... mutari posse: anathema sit.* Certum est, quod celebratio missæ etiam ad sacramenti eucharistiæ administrationem pertinet. *Probatur 2.* et expressius ex enuntiata bulla *s. Pii*, ubi ita dictum fuit: *Mandantes et omnibus districte præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ut missam juxta ritum, modum et normam in missali præscriptam decantent ac legant.* Deinde additur: *Neque in missæ celebratione alias ceremonias vel preces addere vel recitare præsumant.* Ex quo patet, falsam esse primam sententiam, nec non opinionem *Pellizarii et Renzii*, dicentium, hanc bullam non obligare sub gravi, eo quod in ipsa tantum vetetur inductio novi ritus, non autem mutatio aut variatio cæremoniarum vel precum: nam bulla duplex quidem præceptum continet, et utique grave (cum præcipiat *districte et in virtute sanctæ obedientiæ*): unum de non addendis aliis cæremoniis et aliis precibus non recitandis præter præscriptas in missali; alterum de celebrando juxta *ritum*, *modum* (nota) *et normam missalis*. Ad modum et normam quidem spectat, ne varientur cæremoniæ in missali præcriptæ.

(1) *d. qu. præm. s. 2. p. 2.* — (2) *sess. 7. can. 13.*

400. — Unde recte ait *Croix*(1) *cum Pasq.*, non excusari a veniali sacerdotem, qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflexiones etc., uti præscribuntur in rubrica. Et idem sentio cum *Conc.*(2) de eo, qui advertenter non genuflectit usque ad terram, vel tantum signat deosculari altare, vel perturbat benedictiones contra rubricæ præscriptum. Item dicit *Croix ib. cum Pasq.*, esse veniale, facere ea nimis celeriter vel nimis prolixe. Præterea rationabiliter addunt(3), posse esse etiam mortale, si quis has cæremonias, esto non ex gravioribus, omitteret in notabili parte. Hinc probabiliter asserunt(4), non excusari a mortali sacerdotem absolventem sacrum infra quadrantem, a quo non videtur dissentire *Gobat*(5), dicens, non posse intra quadrantem perfici missam sine multis imperfectionibus. Unde merito ait *Roncaglia cum Quarti et Pasq.*, episcopos et prælatos regularium teneri sub gravi, turpem hanc et scandalosam celeritatem extirpare. Et ab hoc reatu non excusari, recte consequenter ait *Concina*(6), qui ex crassa negligentia non curat cæremonias addiscere. Optime hinc docet *Benedictus XIV.*(7) *cum Quarti*, *Gob.*, *Cotone*, *Bisso*, *Clericato*, *Ronc. et communi*, missam non breviorem triente nec longiorem dimidia hora debere esse; quia breviori spatio non possunt omnia debito decore peragi, et longiori tædio esset adstantibus.

Hinc dicimus, difficulter posse excusari a mortali sacerdotem, qui infra quadrantem missam absolveret, etiamsi missa sit ex brevioribus vel de s. Maria in sabbato; quia in tam brevi spatio necessario committere debet duos graves defectus: alterum gravis irreverentiæ erga sacramentum, alterum gravis scandali erga populum. Et ne sine fundamento loqui videamur, ad trutinam utrumque vocemus, rem a suis principiis assumendo. Nequit negari, quod rubricæ, in quantum pertinent ad cæremonias intra missam servandas, omnes sint præceptivæ, ut probavimus *n. 399. cum Cont. Tourn.*, *Quarti et Merati*, *ex Tridentino*(8) et ex bulla *s. Pii V.*, ubi præcipitur,

(1) *n. 422.* — (2) *p. 509. n. 2.* — (3) *Conc. ib., Wig. tr. 15. n. 75., Croix l. c. et Ronc. c. 3. qu. 4. in fine.* — (4) *Roncaglia, Quarti p. 1. tit. 16. p. 6. diff. 3. et Pasq. q. 29. n. 7.* (5) *c. 23. n. 814.* — (6) *p. 509. n. 1.* — (7) *notif. 34. n. 30.* — (8) *sess. 7. can. 13.*

districte in virtute sanctæ obedientiæ, juxta ritum, modum et normam in missali præscriptam missam decantari ac legi. Ex quibus verbis: *districte et in virtute etc.*, non dubitandum, quin tale præceptum circa missæ cæremonias sit quidem grave. Quamobrem, sicut qui omittit cæremonias in materia levi, non excusatur a levi culpa: ita, qui in materia gravi, a gravi culpa non excusabitur, ut diximus mox supra cum *Croix*, *Ronc.*, *Wigandt et Conc.* Impossibile autem est, missam perfici infra quadrantem, quin omittantur aut verba aut cæremoniæ: vel saltem, quin notabiliter imminuatur decentia et gravitas tanto sacrificio debita. Hoc sedulo animadvertendum: quis enim forte dicet, quod ipse bene pronuntiat integra missalis verba, et bene adimplet cunctas missæ cæremonias? Verum, licet detur aliquis ita lingua et motu expeditus, ut infra tale tempus satisfaceret omnibus missalis verbis et cæremoniis; attamen saltem est moraliter impossibile, quod iste celebret, quin notabiliter detrahat ex una parte reverentiæ ab eo præstandæ erga sacrificium, et ex alia, quin ipse sit causa, ut populus assistens non deficiat in veneratione, quæ eidem sacrificio debetur.

Porro loquendo in primis de reverentia ab ipso celebrante erga missam exhibenda, Tridentinum *sess. 22.* ita nos instruit: *Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missæ sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium..., satis etiam apparet, omnem operam et diligentiam in eo ponendam esse, ut, quanta maxima fieri potest, interiori cordis munditia et puritate atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.* Proinde addit: *Cum igitur multa jam sive temporum vitio sive hominum incuria et improbitate irrepsisse videantur, quæ a tanti sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam et fidelis populi ædificationem restituatur: decernit sancta synodus, ut ordinarii locorum episcopi ea omnia prohibere atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quæ vel avaritia (idolorum servitus) vel irreverentia,*

quæ ab impietate (nota) *vix sejuncta esse potest, vel superstitio (veræ pietatis falsa imitatrix) induxit.* Primo igitur concilium declarat, maledictionem a *Jeremia 48.* prolatam in negligenter exequentes functiones cultui divino addictas, intelligi præcise fulminatam in sacerdotes celebrantes sine debita reverentia ac gravitate, subdens, hujusmodi negligentiam eam invehere irreverentiam, *quæ ab impietate vix sejuncta esse potest.* Si autem cæremoniæ in missa ad eum quippe finem ab ecclesia præscribuntur, ut debita præstetur reverentia erga tam venerabile mysterium, ipsas exhibendo cum eo decore et gravitate, quæ majestati tanti sacrificii conveniunt; quomodo unquam levis censeri poterit irreverentia missæ irrogata ab eo celebrante, qui tam celeriter illam solvendo non poterit quidem celebrare absque plurimis defectibus, nimirum, quin verba, benedictiones et genuflexiones mutilet, quin indecenter se moveat et convertat, et, quod magis dedecet, quin verba cum cæremoniis complicet, aut ipsa contra rubricarum præscriptum anticipet vel postponat? Quæ sic agendo non poterit non notabiliter detrahere intrinsecæ decentiæ debitæ sacrificio, quod expostulat, ut non tantum cæremoniæ persolvantur, sed persolvantur cum gravitate convenienti, quæ intra spatium tam breve sane adhiberi non potest.

Hoc quoad reverentiam ab ipso celebrante præstandam. Respectu autem ad venerationem ingerendam adstantibus erga missam attende id, quod tradit idem Tridentinum (1). Ibi: *Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater ecclesia ritus quosdam instituit; cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones etc. ex apostolica disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Ergo, sicut concilium docet, ad hoc sacræ cæremoniæ institutæ sunt, ut per talia visibilia signa fideles sacrificii majestatem et mysteriorum in eo contentorum sublimitatem

(1) *sess. 22. c. 5. de sacrif. miss.*

animadvertant. Sed cum hujusmodi cæremoniæ exhibentur nimis festinanter, sicut quidem oportet eas persolvere intra tempus tam breve, tunc ipsæ non tantum minime ingerunt debitam venerationem erga missam, sed insuper sunt causa, ut in populo veneratio deficiat. Ideoque, cum graviter lædatur finis cæremoniarum, sacerdos ita celebrans non valet excusari a gravi culpa propter grave scandalum, quod populo præbet. Ac propterea apposite concilium Turonense anno 1583 præcepit, ut sacerdotes bene instruantur in missæ cæremoniis, *ne populum* (verba concilii) *sibi commissum a devotione potius revocent, quam ad sacrorum et tremendorum mysteriorum meditationem et debitam eis impendendam venerationem invitent.* Qui autem cum excessiva festinatione et consequenter sine convenienti decentia missam persolvit, non solum non invitat assistentes ad contemplanda mysteria, nec ad exhibendam eis debitam venerationem, sed potius invitat ad venerationem abjiciendam; imo potius adstantium mentibus tentationes adversus fidem ingerit, auferendo aut saltem imminuendo credulitatem, quod ibi Christus Dominus realiter adsit, dum spectant, eum tam irreverenter a celebrante recognitum. Et hoc quidem est illud scandalum et nocumentum, quod a gravi culpa nequit excusari.

Ita res se habet, sed heu, quot sunt superiores isti, et quot sacerdotes, qui de hoc sibi scrupulum injiciunt! Exclamant concionatores, exclamant scriptores recte docentes, quod ingens divexatio cæremoniarum, et consequenter, quod missæ absolutio infra quadrantem non potest excusari a culpa gravi; sed quot sunt ii, qui curam habent hæc vitandi? Hujusmodi corruptela non quidem calamo, sed lacrymis esset persequenda, dum quotidie cernimus, non solum maximam partem sacerdotum sæcularium hoc tremendum sacrificium peragere pejus, quam tractant res temporales levioris momenti, ita oscitanter, ut nullam de tanto mysterio fidem habere videantur; sed quod deplorabilius, etiam religiosi, adhuc arctioris observantiæ, qui in aliis rebus spiritualibus agendis magnam diei partem insumunt, missam vero, quæ omnium est divinissimum, non dubitant brevissimo tempore perficere, nec ipsi ab hoc detestabili abusu se abstinere, nec præ-

ati eos corripere curant. En quomodo de hoc conque-itur venerabilis *cardinalis Bellarminus*, relatus in bulla *Annus, qui etc.* nostri *ss. Benedicti XIV.: Aliud est etiam lacrymis uberrimis dignum, quod ob nonullorum sacerdotum incuriam aut impietatem sacrosancta mysteria tam indecore tractentur, ut, qui illa tractant, videantur non credere, majestatem Domini esse præsentem. Sic enim aliqui sine spiritu, sine affectu, sine timore et tremore, festinatione incredibili sacrum perficiunt, quasi fide Christum Dominum non viderent, aut ab eo se videri non crederent.*

401. — Dicit autem *Merati*(1), præter rubricas missalis, quæ considerantur tanquam regula proxima sacrorum rituum, adesse etiam decreta S. C. R., quæ censeri debent pariter ut regula proxima, cum hæc S. C. facultatem habeat declarandi omnia dubia, quæ circa ritus insurgunt, prout colligitur ex constitutione *74. Sixti V.*, et ideo ejus resolutiones habentur tamquam Pontificis oracula. Notat vero, non omnes ejus declarationes dici decreta rigorose sumpta, sed tantum ea, quæ emanant in forma rigorosa decreti, vel saltem in fine habent aliquam decreti clausulam, puta: *ab omnibus serretur; servari ab omnibus mandavit etc.* Si vero sunt declarationes tantum dubiorum, tunc juxta nonnullorum opinionem censentur dumtaxat directivæ; reputantur enim sapientissimorum virorum responsa. Verum ait *Ursaja*, hujusmodi resolutiones præferendas esse aliorum doctorum opinionibus. Hucusque *Merati*. Idem sentit *Eusebius Amort. t. 3. de sacr. ord. §. 25. q. 9.* In sequenti autem *q. 10.* quærit, quid agendum, si in aliqua diœcesi vel ordine religioso vigeat consuetudo contraria rubricis. Et sic respondet: *S. C. rituum constanter tolerat consuetudinem, saltem immemorialem, contrariam rubricis. Itaque tuta conscientia licet se conformare consuetudini diœcesanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem cultus publici.* Idque eruit ex pluribus decretis S. C. apud *Merat.*, ubi ait, apparere, non rejici consuetudines, nisi contineant positivam indecentiam, quæ nequeat decenter tolerari.

(1) *p. 788. n. 3.*

402. — Præscribit autem rubrica, celebrantem debere esse calceatum. Ad hoc tamen sufficit, ut sit indutus crepidis, vulgo dictis *pianelle* seu *pantofole*, ut recte ait *Croix* (1) et communis usus habet. Commune autem est, quod celebrare sine causa nudis pedibus, secluso contemptu, non excedit veniale (2). Diximus: *sine causa;* nam ex necessitate aut rationabili causa, dicunt (3), nullum esse peccatum.

Dicit etiam *Croix* (4) *cum Vasq., Dic. et Gobat*, eum, qui non posset celebrare sine baculo, licite posse illo uti. Additque *ib. Gobat*, quod, si quis nequiret celebrare nisi utroque brachio super altari innixo, licite sic celebraret privatim, non autem publice, nisi hoc faceret ex necessitate. Hoc tamen puto non excedere veniale, a quo videtur excusari posse, qui ob infirmitatem nequiret rectus stare, et ex sua devotione vellet celebrare, modo vitetur populi admiratio. Dicunt etiam (5), quod, si quis non possit elevare hostiam, sed potest reliqua, potest celebrare privatim, et etiam publice, si adsit necessitas; et populus moneatur; sed puto, satis esse, populum tantum monere, si quis ex devotione celebret.

403. — „Unde veniale tantum erit: 1. Omittere ora„tiones dici solitas, dum sacerdos se induit, ut contra „*Nav., Sylv. et Azor* docent *Laym., Fag., Diana* (6) *etc.* „Lotionem autem manuum ante vel post missam, etsi „facile omitti non debeat, non videri sufficientem ma„teriam rigorosi præcepti, tenent *Suarez et Tamburini* (7).

„2. Omittere *Gloria* vel *Credo*, vel in canone nomen „alicujus sancti, vel ea, quæ tempore paschali interpo„nuntur inter *Communicantes* aut infra actionem (8). In „missa autem, quæ canitur, non legere evangelium sub„missa voce, *Diana* (9) negat, esse peccatum (10), quod „rubrica sit tantum directiva. Si quis autem in missa

(1) *n. 399.* — (2) *ita Suar. d. 82. s. 3, Laym. c. 6. n. 16., Croix l. c., Lugo d. 20. n. 102., Pal. p. 10. n. 9., Ronc. c. 3. q. 3 r. 1., Bon. p. 9. n. 29. et Salm. tr. 5. c. 4. p 4. n. 100. cum Vasq., Sa, Coninch. et aliis passim contra Sylv.* — (3) *Croix ib. cum Sporer et Pasq., item Laym. et Phil. ap. Salm. l. c.* — (4) *n. 402.* — (5) *Croix n. 427. et P. Concina p. 510. n. 4.* — (6) *r. 21.* — (7) §. *6.* — (8) *Diana p. 2. t. 14. r. 49. et 89. ex Fill., Quintana dv. etc.* — (9) *l. c. res. 4.* — (10) *ex Sanch. et aliis 10.*

„advertat, aliquid a se omissum, regulariter non esse „repetendum, ait *Suarez*, *Tamb.* (1). Dicit: *regulariter;* „quia 1., si sit de substantia, v. gr. aliquid pertinens „ad consecrationem, certum est, debere repeti; 2. si, „dum secreto orat, post pauca verba certo advertat, se „aliquid notabile omisisse, v. gr. die paschæ *Commu-* „*nicantes*, paululum regrediendum esse et repetendum „censet *Tamb. l. c.* (2)." *(Ita communiter omnes cum Sporer* (3), *qui recte infert cum aliis, nullo modo esse repetenda Gloria, aut Credo, aut præfationem, sive Communicantes, Hanc igitur, propria, si omissa fuerint, vel evangelium aut epistolam, si dicta est una pro alia.)*

404. — Quoad omissionem partium missæ oportet distinguere partes ordinarias ab extraordinariis. Partes *ordinariæ* sunt illæ, quæ semper dicuntur vel aguntur; et has omittere de se est peccatum grave, nisi levitas materiæ excuset. Hinc communiter DD. dicunt, esse mortale, omittere confessionem cum aliis in principio missæ, epistolam, evangelium, collectas principales, offertorium, fractionem hostiæ et illius mixtionem in sanguinem. Ita *Suarez* (4), *Cont. Tourn.* (5), *Sporer* (6), *Conc.* (7), *Mazz.* (8), *Roncagl.* (9), *Viva* (10), *Tamb.* (11) *et alii passim;* licet non omnia hæc reperias apud omnes hos AA. Idem dicendum cum *Cont. Tourn. l. c.* de omissione præfationis.

405. — In canone autem mortale est, omittere quamlibet orationem, vel ejus verba ita mutare, ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quo sublato reliqua verba sensum non faciunt (12). Idem dicendum de omissione *Pater noster* vel *Agnus Dei* cum *Mazzotta*, *Pasq.*, *Conc. et Cont. Tourn.;* licet *Croix* (13) id vocet satis rigidum, sed immerito. Idem cum *Cont. Tourn.* de *Libera nos*, *Domine non sum dignus*, et *Quid retribuam;* idem dicendum de purificatione patenæ et calicis post sumptionem (14). Idem dicendum, si quis omitteret decem

(1) *de exped. sacrif. l. 2. c. 5.* — (2) *ita Fill., Diana res 59., Escob.* — (3) *n. 443.* — (4) *d. 83. s. 3.* — (5) *de sacrif. c. 9. art. 2. s 8.* — (6) *n. 43.* — (7) *p. 510.* — (8) *t. 3. p. 209.* — (9) *c. 3. q. 4.* — (10) *q. 5. a. 7.* — (11) *c. 5. §. 2.* — (12) *Conc. l. c. et Croix n. 418. cum Diana, Filliuc. et Aversa.* — (13) *n. 419.* — (14) *Pasq. q. 208. et Cont. Tourn. ibid.*

vel octo nomina sanctorum, ut verius censent *Salm.* (1) *et Diana* (2), *contra Bernal et Pasq.* Putant autem *Conc. et Nugnus* (3), esse etiam mortale, omittere unius vel alterius sancti nomen; sed rectius et communiter id negant *Cont. Tourn.*, *Ronc.* (4), *Salm. l. c.*, *Croix* (5) *cum Fill.*, *Aversa et Diana*, *Elbel* (6), *Sporer* (7), *Renzi l. c. cum Suar. et Granado.* Et probabiliter *Quarti* (8), *Cont. Tourn. et Ronc.* excusant a culpa gravi, omittere tria vel quatuor nomina sanctorum.

406. — Veniale autem est omittere *Kyrie eleison* (9). Idem dicunt *Mazzotta* (10), *Lugo* (11) *et Tamb.* (12) de evangelio s. Joannis contra *Ronc.* (13), qui non improbabiliter ait cum *Suar.*, hujus omissionem esse mortale; saltem dico, si adsit scandalum. Veniale est omittere unam vel alteram crucem super oblata, vel tunsionem pectoris aut lavationem manuum (14). Idem ait *Croix* (15) *cum Quarti* de omissione psalmi *Judica*, signi crucis super aquam, ablutionis digitorum in missa et similium. Veniale etiam est, omittere unam ex tribus collectis principalibus, ut communiter dicunt (16); imo *Tamb.* (17) putat, nec etiam esse mortale, omittere duas ex his orationibus; sed alii rectius contradicunt, ut *Suarez* (18), *Palaus* (19), *Concina l. c.*, *Salm.* (20) *et Spor.* (21), qui addit, quod, si omissa sit prima oratio, ipsa cum secreta est recitanda, non vero postea. Ita de collecta propria; nam aliæ orationes, quæ præter eam adduntur in missa, non erit mortale, eas omittere (22).

Si autem in missali verba canonis sint detrita, et non possit aliud missale haberi nisi post longum tempus, illa omittere, cum memoria non tenentur, nullum est peccatum (23). Id tamen intelligendum, si sacerdos hoc prius non adverterit.

(1) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 118.* — (2) *p. 10. tr. 16. r. 36.* — (3) *ap. Renzi c. 4. q. 16.* — (4) *c. 3. q. 4.* — (5) *n. 418.* — (6) *n. 283.* 7) *n. 425.* — (8) *sect. 3. p. 3.* — (9) *ut Ronc. q. 4. r. 2.*, *Diana part. 2. tr. 14. r. 59.*, *Wigandt tr. 15. n. 75. et Elbel n. 280.* (10) *p. 209.* — (11) *disp. 20. n. 104.* — (12) *c. 5. §. 2. n. 5.* — (13) *q. 4. r. 1.* — (14) *Ronc. q. 4. r. 3. et Diana p. 3. tr. 5. r. 45.* — (15) *n. 147.* — (16) *Cont. Tourn. ib.*, *Conc. p. 510. n. 3.*, *Elbel n. 283. et Croix n. 421. cum Quarti.* — (17) *c. 5. §. 2. n. 5.* — (18) *disp. 83. s. 3.* — (19) *p. 11. n. 1.* — (20) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 112.* — (21) *n. 433.* — (22) *ut Pal. et Conc. ll. cc.* (23) *Mazzotta p. 210. et Croix n. 418. cum Pasq. et Verric.*

407. — Mutilare autem verba aut syncope intermediare, salvo sensu et secluso scandalo, non est plus quam veniale; *Croix* (1) *cum Pasq. et Quarti ac Mazz.* (2), qui probabiliter addit, nullum esse peccatum, si id ex naturali defectu fiat.

408. — Peccaret quidem sacerdos, si in purificatione calicis sola aqua uteretur, *cap. Ex parte 5. de celebr. missæ*, ubi dicitur: *Semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit eucharistiæ sacramentum.* Sed hoc non erit plus quam veniale, ut communiter dicunt *Conc.* (3), *Pasq.* (4) *et Croix* (5), *Tamb.*, qui id etiam a veniali excusat, si sacerdos sit abstemius, contra *Gavantum.* In ablutione autem digitorum dicunt (6), nullum esse peccatum, solam aquam adhibere; sed melius dicunt *Concina l. c. ac Bonamicus, Corsettus et Arnaud. ap. Merati* (7), id non excusari a veniali, si fiat sine dispensatione Pontificis: excusabitur tamen, ut dicunt, si adsit rationabilis causa, pro qua puto quidem sufficere, aliquem esse abstemium, vel vinum esse rubeum, quo purificatoria evaderent indecenter maculata. Hic obiter advertendum, decentius esse, ut sanguis sumatur unico haustu, prout communiter docetur; permittunt vero *Bauldri, Cabrinus, Arnaud. et alii* (8), posse calicem secunda et tertia vice ad os admoveri. ut reliquiæ sanguinis absumantur; sed melius dicunt *Tonnellus, Castald. et Crassus ib.*, semel calicem ori admovendum, aliquantulum immorando. ut reliquiæ omnes (quantum fieri potest) attrahantur. Monuit autem *s. Pius V.* in quadam epistola (9), ut in calicem infundatur eadem vini quantitas, in qua fuerunt species sanguinis, et sumatur per eamdem partem, qua sumptus sit sanguis.

409. — Hæc hactenus quoad partes ordinarias: quoad vero partes *extraordinarias*, scilicet, quæ non in omni missa dicuntur, eas omittere non est nisi veniale; ita communiter omnes; nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem materiam constituerent, ut bene ad-

(1) *n. 442.* — (2) *p. 112.* — (3) *p. 510. n. 3.* — (4) *q. 209. n. 8.* — (5) *n. 423.* — (6) *Pasq. l. c., Quarti in qu. proœm. p. 6., Gobat ap. Croix, et Bissus ap. Merati p. 594.* — (7) *l. c. n. 21.* — (8) *ap. Merati p. 593.* — (9) *ap. Gav. part. 2. tit. 10.*

vertunt *Conc.* (1) *et Wig.* (2), quidquid dicant *Quarti et Pasqual* (3). Veniale autem tantum erit, omittere *Gloria* aut *Credo*, sequentiam, collectas (præter propriam missæ), tractum, præfationem vel *Communicantes* aut *Hanc igitur* specialia (4).

Lotio manuum ante missam debet fieri saltem sub veniali, et sub gravi, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam sacrificii, ut recte dicunt *Ronc.* (5), *Cont. Tourn.* (6) *cum Quarti et aliis.* Omittere vero lotionem post missam nullum erit peccatum, ut recte ait *Croix* (7) *cum Quarti.*

410. — *Dubitatur 1.*, an peccent mortaliter regulares, qui in canone nominant nomen sui generalis vice episcopi. Affirmant *Viva* (8), *Renzi* (9) *et Diana* (10) ex quadam declaratione S. C. (11): sed negant *Sporer*, *Rodr.*, *Tamb. et Bordon.* (12), quia, ut dicunt, hæc non videtur gravis materia, et de tali declaratione authentice non constat. Notandum autem, quod in canone debet nominari episcopus non celebrantis (ut putat *Croix* (13), sed loci, ut universalis usus habet (saltem apud nos), et cum communi sententia tenent *Merati* (14) *et Gavantus*, *Gobat etc.* (15) ex declaratione S. C. Et probatur clare ex rubrica (16), ubi dicitur, quod, si episcopus loci sit vita functus, omittitur nominari episcopus.

Dubitatur 2., an sit veniale, omittere orationes ante vel post missam. Affirmant *Salm.* (17) *cum Fag. et Leand.*, loquendo tamen de illis, quæ post missam assignantur. Sed communiter negant *Gav.* (18), *Cont. Tourn.* (19), *Antoine* (20), *Holzm.* (21), *Pal.* (22), *Tamb.* (23), *Elbel* (24) *et Ronc.* (25), quia in rubrica non adest de illis præceptum.

(1) *p. 510. n. 3.* — (2) *tr. 15. n. 75.* — (3) *ap. Croix n. 420.; vide dicta n. 400.* — (4) *ita communiter Conc. et Wig. ll. cc., Pal. p. 11. n. 11., Ronc. q. 4. r. 2., Mazz. p. 209., Elbel n. 284. cum Henno et Croix n. 420. cum Lugo, Diana et Filliuc.* — (5) *q. 1. r. 2.* — (6) *c. 9. art. 2. s. 8. v. qu. 4.* — (7) *n. 413.* — (8) *art. 7. n. 1.* — (9) *c. 4. q. 16.* — (10) *p. 2. tr. 14. r. 50.* — (11) *ap. Rodr. et Fill.* — (12) *ap. Croix n. 436.* (13) *n. 562.* — (14) *p. 437.* — (15) *apud Croix l. c.* — (15) *p. 2. tit. 8. n. 2.* — (17) *tr. 5. c. 4. p. 4. n. 95.* — (18) *p. 2. tit. 1. n. 1.* — (19) *l. c. v. qu. 3.* — (20) *de euch. c. 3. qu. 6. r. 2.* — (21) *n. 376.* — (22) *p. 4. n. 2.* — (23) *c. 7. § 1. n. 1.* — (24) *n. 267.* (25) *q. 1. r. 2.*

sed tantum insinuatio, cum ibi in præparatione missæ solummodo dicatur: *Orationes pro temporis opportunitate* (hoc est commoditate) *dicendæ*. Qua de re *Gavantus* ait: *Inde patet, nullum esse peccatum, si celebraturus eas omittat, et communius.... a sacerdotibus omittuntur.* Hoc tamen non obstante sacerdos, qui sine ulla alia præparatione, saltem domi facta, ad sacrificandum accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum.

Dubitatur 3., an omittere orationes induendo vestes sit peccatum. Negant *Suarez* (1) *et Burchardus* (2); e converso *Azor* (3), *Navarrus* (4) *et Sylvester* (5) censent, esse mortale, quia, ut dicunt (sed non satis probabiliter), sicut est mortale celebrare sine vestibus, ita sine orationibus ad vestes. Tenendum igitur cum communi sententia, hanc omissionem esse culpabilem, sed non plus quam venialem (6). Aliter autem quidem sunt necessariæ vestes sacræ ad reverentiam sacrificii, aliter orationes ad vestes.

Dubitatur 4., an peccet sacerdos, si in missa solemni non recitet, quæ cantantur a choro. Negant *Wigandt* (7), *Navarrus* (8), *Diana* (9), item *Ledesma*, *Vill.*, *Vega* (10) *ac Pellizz.*, *Tamb. et Quarti* (11). Hi dicunt, sufficere, quod sacerdos attendat ad ea, quæ cantantur; ea enim, quæ ex utraque parte dicuntur, ad invicem communicantur, ut fit in horis canonicis. Alii vero (12) dicunt, teneri sub mortali juxta quantitatem materiæ, quia id jam præscribitur in rubrica (13). Alii tandem (14) non improbabiliter dicunt, teneri tantum sub veniali. Ratio, quia tunc revera non omittitur epistola vel evangelium in missa, siquidem illa jam cantatur solemniter a ministris ad instructionem populi, pro quo alte ea legi vel cantari instituta sunt; unde lectio illa submissa magis videtur præscribi privatim pro ipso sacerdote quam

(1) *d. 82. sub initio.* — (2) *ap. Gav. n. 6.* — (3) *l. 10. c. 29. q. 5.* — (4) *man. c. 25. n. 73.* — (5) *ap. Escob. n. 505.* — (6) *ut putant Lugo dist. 20. n. 106, Bon. p. 9. n. 32., Laym. c. 6. n. 12., Cont. Tourn. ib. post qu. 11. v. dico 4., Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 95., Pal. p. 10. n. 8. cum Henr. et Petig. et Escob. n. 507. cum Fag. Aversa, Man., Vega etc.* — (7) *tr. 15. n. 75.* — (8) *c. 10. n. 34.* — (9) *p. 1. tr. 14. r. 42.* — (10) *ap. Escob. n. 511.* — (11) *ap. Mazzotta p. 209.* — (12) *ut Conc. p. 510. n. 3. et Pasq. ap. Mazzotta,* — (13) *tit. 4. n. 7. et tit. 5. n 4. et 5.* — (14) *ut Lugo d. 20. n. 107. et Aversa q. 11. sect. 12.*

pro populo: potest ergo eadem materia omissa in se gravis fieri levis, si non a sacerdote, sed tantum a ministris dicatur, cum sacerdos et ministri in celebranda illa missa faciant unum.

Dubitatur 5., an sit mortale, celebrare missam cum notabili voluntaria distractione. Negat *Croix* (1) *cum Diana et Bardi*, ac probabile putat *Mazzotta* (2). Et hoc, etiamsi distractio esset sub consecratione aut sumptione; quia (ut dicunt) attentio interna in oratione non præcipitur sub gravi, juxta opinionem plurium DD. relatam *l. 5, 177.* Affirmant vero *Conc.* (3), *Ronc.* (4), et consentit *Tamb.* (5) quoad ea, quæ recitantur in canone, et signanter sub consecratione et communione. Huic sententiæ potius ego adhæreo. Ratio, quia (præmissa quæstione, an attentio interna sit vel ne de essentia orationis, de qua *dicto n. 177.* satis locuti sumus) sacrificium, præter rationem orationis habet insuper rationem cultus excellentissimi religionis, cui gravem videtur ille irrogare irreverentiam, qui, dum profitetur actu religioso Deum colere, voluntarie se distrahit.

411. — „3. Ex devotione leve aliquid in missa, etiam „dum secreto orat, addere, v. gr. orationem dominicam „vel psalmum aliquem; vel in canone nominibus sancto„rum nomen patroni loci (6). Dixi: *leve;* quia notabili„ter addere esse mortale vult idem *Tamb.* (7).

Certum est apud omnes, esse mortale addere aliqua in missa animo introducendi novum ritum (8). Hinc recte *P. Conc.* (9) dicit, peccare graviter, qui adderet in missa novas publicas preces. Si vero ex importuna devotione addantur plures collectæ ex eodem missali, vel *Credo* aut *Gloria*, *Pater*, *Ave* vel quid simile, id non excedit culpam venialem (10). Rationabiliter tamen censet *Aversa* (11), esse mortale addere *Gloria* et *Credo* in missa *de Requiem*, quia hæc videtur satis gravis inordinatio.

Probabiliter autem dicunt *Concina* (12) *et Croix* (13)

(1) *n. 443.* — (2) *t. 3. p. 212.* — (3) *p. 513. n. 13.* — (4) *c. 3. q. 2. r. 3.* — (5) *c. 3. n 8. et 9.* — (6) *Tamb. l. 5. exped. sacrif. c. 5* — (7) *l. c. ex Bonac. art. 4. quæst. ult.* — (8) *vide Suarez d. 83. sect. 1., Pal. p. 11. n. 1. et alios passim.* — (9) *p. 510. n. 5.* — (10) *ita communiter Conc. l. c., Sporer n. 428., Pal. d. n. 1. cum Conc. et Mazzotta t. 3. p. 210. cum Suar. et Gob.* (11) *ap. Croix n. 429.* — (12) *n. 5.* — (13) *n. 429.*

um Pasq., quod, licet satius sit servare rubricam, non tamen est vetitum, ex aliqua causa vel ex devotione addere unam collectam; adduntque *Gobat et Piscara ap. Croix ib.*, hoc fieri posse etiam in festo secundæ classis, si adsit peculiaris causa. Collecta autem pro publica necessitate potest esse tertia ad libitum, vel addi pro quarta (1); communior vero opinio est *ib.*, quod omittenda sit in festo 1. et 2. classis.*) Notandum hic ex decreto S. C. R. (2), quod, cum expositum est ss. sacramentum, adhuc in missa duplici, *potest* de eo fieri commemoratio;**)

(1) *Croix l. c.* — (2) *ap. Croix n. 452.*

*) Hic circa collectam ab episcopo pro gravi causa imperatam adnotandum videtur decretum S. R. C. 15. Maji 1819 et 23. Maji 1835, ubi dicitur: *Collecta ab episcopo imperata dicitur in omni missa festiva et votiva: excipe missas sive cantatas sive privatas primæ classis, necnon cantatas et conventuales secundæ classis: in privatis vero secundæ classis potest ad libitum celebrantis legi vel omitti.* Ad quæsitum vero, an in dominicis adventus et quadragesimæ omittenda sit collecta a superioribus imperata, eadem congregatio die 20. Aprilis 1822 respondit: *Negative, exceptis dominica palmarum et dominica quarta adventus in hujus occursu cum vigilia nativitatis D. N. Jesu Christi, in quibus omittenda est collecta imperata.*

Circa *orationem ad libitum* notamus ex *Romsée*, non sic eam vocari, quasi celebrans possit illam pro suo arbitrio omittere, sed quia potest pro sua devotione unam aut aliam, etiam de sancto, eligere ex missali Romano: sicque oratio illa legi debet de præcepto tertio loco, nec pro illa substitui potest oratio præcepta interdum ab ordinario (vel de sanctissimo). Ita expressis verbis S. C. R. 17. Aug. 1701. *Editor.*

**) Dicitur: *potest fieri*, ergo non præcipitur: imo in missis privatis, quæ dicuntur in festis primæ et secundæ classis, omittenda est commemoratio sanctissimi ex decreto S. R. C. Decembr. 1684. Dum autem missa *cantatur* coram ss. sacramento in altari exposito, *debet* fieri commemoratio de eodem ss. sacramento post omnes alias de præcepto, et in missis solemnibus tantum festorum primæ et secundæ classis facienda est sub unica conclusione, ex decreto S. C. R. 23. Junii 1736. Eadem S. C. voluit, ne dicantur missæ in altari, ubi est expositio, præsertim, si in ecclesia adsint alia altaria, in quibus celebrari possit. Decretum 9. Aug. 1670. Excipitur missa pro exponendo et reponendo ss. sacramento sub precibus 40 horarum. Et ita stricte Romæ servatur. *Editor.*

tunc tamen præfatio debet esse communis vel propria illius missæ, ut ex aliis decretis ejusdem S. C. (1). In missis autem votivis pro re gravi et causa publica semper dicitur *Gloria* (2), et in missa solemni pro re gravi aut causa publica, v. gr. 40 horarum, dicitur etiam *Credo* (3). In oratione *A cunctis* non vetatur nominari quivis sanctus canonizatus, et etiam duo, sed non plures (4); *) vetitum est vero, addere in confessione, et tanto magis in canone nomen alicujus sancti, ut bene advertit *Tamb.* (5). Et ita etiam vetitum est addere nomen aliorum sanctorum in litaniis publicis coram populo, ex decreto S. C. 22. Martii 1671 (6).

412. — „4. Celebrare ante dictum matutinum, ut contra *Azor et Regin.* docent *Sylvest.*, *Valent.*, *Suar.*, *Vasq.*, „*Less.*, *Fagund.*, *Laym. etc.*, quorum plerique tamen cum „*Palao* dicunt, esse veniale, si fiat sine causa: licet et „hoc *Tamb.* (7) in dubium vocet." *(De hac quæstione, an liceat celebrare ante dictum matutinum et laudes, vide dicta n. 347.)*

413. — „5. Quæ alta voce dicenda præscribuntur, „adeo submissa dicere, ut adstantes audire non possint: „*Tamb.* (8), quidquid dicat *Navarrus* (9); imo notat idem „*Tamb. ex C. de Lugo* (10), a timoratis passim sine scru„pulo voce pressa legi.

Ante omnia hic notandum id, quod habetur in rubrica (11), ubi dicitur: *Sacerdos autem maxime curare debet, ut,*

(1) *ap. Pitton. n. 1214. et n. 1647.* — (2) *Croix n. 464.* (3) *Croix n. 466.* — (4) *Croix n. 462.* — (5) *c. 5. §. 3. n. 9.* (6) *ap. Gav. man. episc. v. litaniæ n. 5.* — (7) *l. 1. art. 7. §. 1. de exped. sacrif.* — (8) *de exped. sacrif. l. 1. c. 9.* — (9) *ap. Sa v. missa.* — (10) *d. 24. sect. 2.* — (11) *part. 1. tit. 16.*

*) In oratione *A cunctis* ad litteram N. exprimi debet nomen patroni, non ecclesiæ, cui celebrans est addictus, sed illius, in qua actualiter celebrat. Si nomen patroni jam in oratione occurrit, ex devotione adhuc unus et alter sanctus nominari poterit. Quodsi patronus sit angelus, v. gr. *Michael* vel *s. Joannes Baptista* aut *s. Joseph*, horum nomina præponenda sunt nominibus apostolorum, quæ in eadem oratione reperiuntur. Ex concessione Pii VII. 17. Sept. 1815 sic dici potest pro *s. Josepho: Maria cum b. Josepho ejus sponso et cum beatis apostolis etc.* *Editor.*

quæ clara voce dicenda sunt, distincte et apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit, quæ legit; nec nimis morose (notent, qui in missa indiscretam devotionem protrahunt), *ne audientes tædio afficiat; neque etiam voce nimis elata* (et in hoc plures errant), *ne perturbet alios, qui forsasse in eadem ecclesia tunc temporis celebrant; neque tam submissa, ut a circumstantibus audiri non possit: sed mediocri et gravi, quæ devotionem moveat, et audientibus ita sit accommodata, ut, quæ leguntur, intelligant: quæ vero secreto dicenda sunt, ita pronuntiet, ut ipsemet se audiat, et a circumstantibus non audiantur.*

414. — *Dubitatur 1.*, an peccet, qui ita submisse pronuntiat verba, ut ne seipsum quidem audire possit. *Tamb.* (1) *ex Navarro* dicit, hunc non peccare, quia, ut oratio sit vocalis, sufficit, ut exterius proferatur. Alii vero (2) dicunt, hunc peccare mortaliter, quia verba, quæ non audiuntur, vocalem orationem non constituunt. Attamen probabiliter sentit *Cont. Tourn.* (3), id non esse mortale, cum satis sit probabilis opinio enuntiata (nempe ad orationem externam non esse necessarium, ut orans se audiat), quam tenent *Laym.*, *Azor*, *Sylvius*, *Salm. et alii plures*, quos adduximus *l. 5, 163. cum Cont. Tournely l. c.*, qui hanc asserit esse communem; et hoc facit id, quod habetur in *lib. 1. Regum c. 1.*, ubi dicitur: *Anna.... oravit ad Dominum...*, *dicens: Domine* etc. En oratio vocalis. Deinde additur: *Porro Anna loquebatur in corde suo, tantum labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur.* Sed recte *idem Cont.* ait, in missa hoc non excusari a culpa veniali, cum in rubrica supra allata expresse præcipiatur, ut celebrans *ita pronuntiet, ut ipsemet se audiat.* Bene vero dicit *Quarti* (4), non excusari a mortali, qui sic proferret verba consecrationis. Ratio, quia, cum opposita sententia *Palai* et aliorum ut supra sit etiam probabilis, exponeretur sacramentum periculo nullitatis, quod certe illicitum est ex prop. 1. damnata ab *Innocentio XI.*

(1) *c. 9. §. 5. n. 2.* — (2) *ut Croix n. 438., Gav. p. 1. tr. 16. lit. y, Conc. p. 511. n. 6., Pal. de hor. can. d. 2. p. 3. n. 6, Suar. de rel. l. 4. c. 7. n. 6. et alii.* — (3) *hic c. 9. a. 2. s. 9. ante quær. 6. v. verum.* — (4) *p. 1. t. 16. dub. 1.*

415. — *Dubitatur 2.*, an peccet, qui recitat submisse, quæ alta voce recitanda præcipiuntur. Videtur omnino negare *Tamb.* (1), dum asserit, a viris timoratis voce omnino depressa missam sine scrupulo recitari. E converso *Nav. et Cajet.* (2) dicunt, esse mortale. Sed melius sentio dicendum cum *Cont. Tourn. ib.*, id non esse mortale, cum non videatur gravis materia; sed minime posse excusari a veniali, cum oppositum expresse in rubrica præcipiatur. Dicunt autem *Ronc.* (3), *Croix* (4), *Mazz.* (5) *et Wigandt* (6), non peccare, qui alte dicenda submisse recitat, si excedat modum secretæ recitationis: sed hoc nec mihi satisfacit; nam juxta rubricam non semper sufficit excedere modum secretæ orationis; præter enim ea, quæ in missa submisse dicenda sunt, alia recitanda sunt voce alta, et alia voce mediocri, et omnia hæc ita clare recitari debent, ut a circumstantibus audiantur; quamvis bene censeat *P. Concina* (7), non jam oportere, ut omnis populus vocem audiat, sed sufficere, ut adstantes attenti, nempe qui prope sunt ad altare, percipere valeant, quæ leguntur.

416. — *Dubitatur 3.*, an sit mortale, alte recitare, quæ submisse dicenda sunt. Communiter dicunt DD., nullum esse peccatum, si verba a solis ministris audiantur; ita *P. Conc.* (8), *Gav.* (9) *et Croix* (10) *cum Gobat.* E converso putant *Gav. l. c. et Quarti* (11), peccare mortaliter, qui legit elata voce totum canonem, vel, ut addit *Quarti*, notabilem partem ejus aut aliarum precum, quæ submisse recitari debent. Ratio (ut dicunt), tum quia hæc sacrosancta verba assiduitate aurium vilescerent; tum quia sacerdos sic verba proferens videtur velle novum ritum inducere, ideoque facile ex hoc contemptu scandalum oriretur. Et consentit *Croix* quoad verba consecrationis, quia populus (ut ait), sciendo verba illa, postmodum temere et ad jocos eisdem uteretur. Deinde asserit, communem esse sententiam, esse tantum veniale, si præfata verba consecrationis audiantur tantum ad 6 vel 8 passus; mortale vero, si ad 40. Sed ipse censet, esse

(1) *c. 9. §. 1. n. 1.* — (2) *ap. Cont. Tourn. l. c.* — (3) *c. 3. q. 2. r. 1.* — (4) *n. 439.* — (5) *t. 3. p. 211.* — (6) *tr. 15. n. 76.* (7) *p. 511. n. 6.* — (8) *p. 501. n. 7.* — (9) *p. 1. tit. 6. lit. g.* (10) *n. 440.* — (11) *p. 1. tit. 16. dub. 1.*

mortale etiam ad 10 passus, si intra tale spatium magna pars populi adest; quod tamen *P. Conc.* non audet approbare. Dicam circa hæc, quod sentio: Nullum dubium, non posse excusari a veniali, qui alte in missa profert, quæ submisse dicenda sunt, cum sit contra rubricam, quæ ut supra præscribit, ut sacerdos *se audiat et a circumstantibus non audiatur*. Facile insuper assentirem, posse peccare mortaliter, qui verba consecrationis vel canonis in magna parte tam alte proferret, ut audiri possent ad 40 passus; hic enim tunc deberet toto conatu vocem elevare, ut ad 300 fere palmos audiatur, et hoc videretur grave scandalum, sapiens revera aliquem contemptum verborum et ritus. Sed quis nisi mente captus hoc facturus est? Extra autem hunc casum agnoscere non valeo in hoc grave peccatum, cum rationes allatæ minime convincant: non enim video, unde oriri possit in hoc grave scandalum, præsertim si celebrans devote verba proferat: nec moveor ex eo, quia verba illa vilescerent, aut audientes temere iis uterentur; nam si hoc esset, etiam evangelium s. Joannis, quod dicitur quotidie, ne vilesceret, secreto dici deberet.

417. — „6. Mutare missam, et die dominico vel „festo duplici v. gr., vel iis diebus, quibus prohibetur „fieri de festo duplici, v. gr. infra octavas epiphaniæ, „paschatis etc., feria IV. cinerum, infra hebdomadam „majorem, vigilia nativitatis Domini, sine gravi causa „legere votivam, vel pro defunctis, vel de alio sancto „in numerum sanctorum relato: *Suarez*, *Diana*, *Lugo* „*l. c.*, *Escob. contra Quintanadv.*, qui (1) putat, in hebdo„mada sancta licere legere votivam, quod refutant *Gav.*, „*Diana* (2) ex declaratione cardinalium.

„Dixi 1.: *sine gravi causa;* talis autem censetur 1), „quæ spectat ad bonum reipublicæ vel principis, v. gr. „necessitas pluviæ, ingruentis belli vel pestis vel simi„lis mali universalis: (3) item solemnis gratiarum actio, „solemnis expositio eucharistiæ, v. gr. diebus antecinera„libus." *(Vide de hoc dicenda n. 421. infra n. III.)* „2) Quando cadaver præsens est in ecclesia, ubi usus „obtinuit (4). 3) Si quis celebret in ecclesia, in qua agi-

(1) *t. 7. s. 40.* — (2) *p. 9. t. 8. r. 53.* — (3) *(ita etiam Spo-rer n. 430. et Tamb. c. 6. §. 1. n. 4.)* — (4) *Gav. p. 1. t. 5.*

„tur dies festus loci proprius: hunc enim non tantum „posse, sed debere ex congruitate conformare se loco, „notat *Gavantus*. Vide *Tamb.* (1), qui addit (2), etiamsi sa„cerdos accepto stipendio homini promiserit votivam, vel „pro defunctis, etiam in altari privilegiato, non solum „posse, sed debere celebrare missam currentem diebus, „quibus istæ prohibentur" (*Hoc intelligendum, quando missa pro illa die promissa est. Certum autem est hodie, post decretum allatum n. 339. v. quær. 1., quod indulgentiæ altaris privilegiati bene etiam percipiuntur, quando dicitur missa duplex diei currentis. Hic quoque notandum, quod, cum multæ missæ votivæ sint acceptæ, et non sufficiant dies non impediti, possunt applicari missæ currentes, ut declaravit S. C. 19. Maji 1614. ex gratia speciali Pontificis* (3); „imo etsi Deo per vo„tum tales missas promiserit, non tamen ad eas obli„gari istis diebus, eo quod votum non obliget, quando „impedit bonum majus, quale esse dicit conformitatem „officii cum missa: secus diebus aliis.

„Dixi 2.: *in numerum sanctorum relato;* quia, si sit „beatificatus tantum, de quo certis sacerdotibus, v. gr. „quorum ordinis fuit, concessum sit missam legere, do„cent *Granadus* (4) *et Escob. contra Palaum*, non licere „aliis sacerdotibus, etsi nullum aliud sit festum, de eo „legere: eo quod sic expresse determinarit S. R. C. apud „*Gavantum*. Vide *Escob.* (5) *et Tamb.* (6), ubi *Palaum* se„quens dicit, contrarium esse probabilius ac magis pium. „Imo de sanctis societatis certum esse, si celebrent in „templis ejusdem societatis ex concessione Pontificum. „Idem tenet *Quintanadv.* (7)

„7. Si quis violet rubricam spectantem ad essentiam „vel quasi essentiam missæ, vel si nullam plane servet, „peccat mortaliter (8).

418. — Sermo hic de *missis votivis*, nempe quando dici possint. Ex rubrica (9) missæ votivæ prohibentur in dominicis et in omni festo duplici; item intra octavas epiphaniæ, paschatis, pentecostes, in die cinerum, heb-

(1) *l. 2. c. 6.* — (2) §. *2. et 4.* — (3) *ap. Merati p. 116.* (4) *2. 2. cont. 1. c. 7. d. 4. s. 2.* — (5) *n. 41.* — (6) *l. c. c. 6.* (7) *t. 7. sing. l. c.* — (8) *Escob. ex Fagund. p. 2. l. 3. c. 21. n. 9.* — (9) *tit. 4. n. 3.*

domada majori, et in vigiliis nativitatis Domini et pentecostes, ex decreto S. C. R. 28. Augusti 1627 (1): item infra octavam corporis Christi, ex decreto ejusdem S. C. 21. Junii 1670, approbato a *Clemente X.* (2). Idem tanto magis dicendum de missis defunctorum, quæ insuper nec dici possunt in expositione ss. sacramenti 40 horarum et in ecclesia, ubi celebratur de festo duplici, etiamsi illæ ex præscripto testatorum essent celebrandæ, ut in decreto 27. Aprilis 1698 (3).

419. — Exceptis autem his diebus semper dici possunt missæ votivæ vel *de requiem. Advertendum vero 1.* id, quod habetur in rubrica (4), ubi dicitur: *Missæ votivæ in missis privatis dici possunt pro orbitrio sacerdotum, quacumque die officium non est duplex aut dominica... Id vero passim non fiat, nisi rationabili de causa, et quoad fieri potest, missa cum officio conveniat.* Nota to: *nisi rationabili de causa;* unde ait *Merati* (5), non sufficere pro causa ad passim missas votivas celebrandas, ut sacerdos cito se expediat vel alia similis levis occasio. Verum sine dubio petitio, facta a dante eleemosynam alicujus missæ votivæ, erit justa causa illam celebrandi. Necnon probabiliter etiam censet *Tamb.* (6), sufficientem esse causam specialem devotionem erga aliquod mysterium vel sanctum; hoc enim (ut ait) faciunt viri timorati sine scrupulo. Imo *Ronc.* (7) *ex Gav.* (8) putat, præfatam rubricam esse tantum de consilio, et nullo modo obligare, ita ut etiam ad passim missas votivas dicendas nulla causa requiratur; nam alias, forte dicit, videtur rubrica sibi contradicere, cum antea dixerit, missas votivas celebrari posse *pro arbitrio sacerdotum*, arbitrium autem non limitatur ad causam. Huic tamen opinioni non acquiesco, si quis passim vellet sine ulla causa missas votivas recitare; rubrica enim per illa verba: *id vero passim non fiat*, restringit arbitrium, ita ut ipsæ passim nequeant celebrari, nisi adsit rationabilis causa. *Advertendum* 2., quod missæ conventuales

(1) *ap. Gavant. p. 1. tit. 4. n. 3.* — (2) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 498., item 2055. decr. 19.* — (3) *ap. Merati in indice n. 511.* — (4) *tit. 4. n. 3.* — (5) *p. 116. n. 3.* — (6) *l. 2. c. 2. §. 1. n. 3.* — (7) *c. 4. q. 2. r. 1.* — (8) *p. 1. tit 4. lit. p. in fine.*

omnino semper debent concordare cum officio diei ex decretis S. C. 16. Maji 1626 et 16. Jan. 1627 (1): alias canonici non lucrantur distributiones ex decretis 25. Junii 1611 et 28. Jan. 1612 (2).

420. — *Quæritur 1.*, an sit mortale, celebrare missam votivam vel *de requiem* in præfatis diebus vetitis. Affirmant *Angelus* (3) *et Bartholomæus ab Angelo* (4); sed communiter negant, secluso scandalo et contemptu (5). Ratio, quia non videtur in hoc adesse notabilis perversio ritus. Verum *Escobar* in festis solemnibus (licet oppositum etiam putet probabile ob DD. auctoritatem) id censet mortale; et idem sentit *Roncaglia l. c.;* saltem in missa publica, dicerem, hoc difficulter posse excusari a gravi scandalo. Item ait *Ronc.* (6), non excusari a mortali dicere missas *de requiem* in diebus vetitis, quia hoc districte prohibetur in decreto S. C. 5. Aug. 1662 (7), approbato ab *Alexandro VII.*, ubi dicitur: *Districte præcipitur, ut missas privatas de requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant... Et curent ecclesiarum rectores etc., ut hujusmodi decretum inviolate servetur.* Cæterum omnes conveniunt, posse celebrari missas votivas vel *de requiem* ob causas graves. Quænam autem hæ sint, vide in sequenti quæsito.

421. — *Quæres 2.*, quænam sint causæ, ob quas possunt dici missæ votivæ vel pro defunctis etiam in diebus vetitis. *Respondetur:* 1) Si urgeat publica necessitas, ut supra dictum est *ap. Busemb.;* 2) si in aliqua ecclesia celebretur festum duplex, quod facile accidere potest in ecclesiis regularium; ibi enim debet sacerdos missam festo conformem celebrare, ut recte notant *Gav.* (8) *et Tamb.* (9). Et de hoc adest decretum S. C. 19. Novemb. 1622 (10). Declaravit autem eadem S. C. 24. Julii

(1) *ap. Merati in ind. n. 198. et 204.* — (2) *ap. Gavant. p. 1. tit. 4. n. 3.* — (3) *v. missa n. 33.* — (4) §. *466.* — (5) *Suar. d. 83. s. 3., Bonac. p. 7. §. 3. n. 2. et 3., Lugo d. 20. n. 105., Filt. de euch. n. 156., Ronc. c. 4. q. 2. r. 2, Sporer n. 429. cum Laym. et Tamb., Salm. tr. 5. c. 4. p. 4. n. 114. cum Hurt., Gran., Diana, Vitl., Miranda etc., ac Escob. l. 21. n. 512. cum Soto, Sylvest., Henr., Med. et Reg.* — (6) *l. c. r. 3.* — (7) *ap. Merati ind. n. 396.* — (8) *p. 3. tit. 10. n. 16. v. non tamen.* — (9) *c. 6. §. 1. n. 14.* — (10) *ap Croix n 2055. decr. 263.*

1683 (1), professionem religiosorum aut monialium numerari non posse sub gravi, ita ut cantari possit missa votiva solemnis de Spiritu sancto; et consuetudinem in contrarium abusum dixit. 3) Si fit expositio ss. sacramenti in oratione 40 horarum. In illa autem servandum est id, quod statuit *Clemens XII.* in instructione 9., edita 1. Sept. anno 1730 (2). Ibi Pontifex præscribit, quod in altari, ubi fit expositio eucharistiæ, celebretur missa votiva solemnis de ss. sacramento cum *Gloria* et *Credo*, prout celebrantur missæ pro re gravi; exceptis tamen dominicis et festis 1. et 2. classis, nec non feria 5. cinerum, et feriis 2., 3. et 4. hebdomadæ majoris, diebus infra octavas paschatis et pentecostes, vigiliis nativitatis Domini et pentecostes, et octavæ epiphaniæ; in his enim diebus statuit, cantandam esse missam communem cum oratione ss. sacramenti sub una conclusione; quam commemorationem voluit fieri etiam in missis privatis: quæ si celebrantur de ss. sacramento in diebus permissis, erunt votivæ sine *Gloria* et *Credo*. 4.) In die obitus præsente cadavere (etiamsi alicubi non esset usus, contra *Gavant. ap. Busemb. ut supra*) potest dici missa *de requiem*, adhuc dominicis et festis duplicibus ex decreto S. C. 23. Maji 1603 (3), exceptis vero festis 1. classis ex decreto 5. Julii 1698 (4). Cum autem primum habetur notitia de obitu alicujus personæ procul defunctæ, potest cantari missa de die obitus, etiam in festo duplici, non tamen de præcepto; tunc enim differenda est ad sequentem diem, ex decreto 4. Maji 1686 (5). Hæc autem omnia decreta intelligenda sunt de missis solemnibus, non privatis, ex decreto 10. Jan. 1693 (6), contra id, quod dicit *Wigandt* (7). Decreto vero, quod affert *Gav.* (8), die 1. Sept. 1607, ubi dictum fuit, *posse tolerari missas de requiem in duplici festo, quod non est de præcepto, ut testatorum voluntates adimpleantur*, dicit *Merati* (9), derogatum esse aliis decretis, et præsertim decreto edito 5. Aug. 1662 (10). Insuper alio decreto 2. Novemb. 1662 (11)

(1) *ap Merati ind. n. 117.* — (2) *ap. Merati p. 686. n. 10.* (3) *ap. Merati ind. n. 16.* — (4) *ib. n. 525.* — (5) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 2055. decr. 82.* — (6) *ap. Merati in ind. n. 505.* (7) *tr. 15. n. 68.* — (8) *p. 1. tit. 5. n. 2.* — (9) *p. 149.* — (10) *in ind. n. 396.* — (11) *in ind. n. 422.*

dictum fuit, in festo duplici, etiam majori non de præcepto, posse dici missas anniversarias solemnes relictas ex dispositione testatorum, ut quotannis dicantur in die ipsorum obitus. Idem dicitur de die tertio, septimo et trigesimo: missas vero privatas dicendas esse de die, et non differendas. Item eadem S. C. R. 19. Junii 1700 (1) declaravit, posse dici missas cantatas *de requiem* in festo duplici minori, si parochiani sæpius petant per annum pro aliquo defuncto, dummodo hoc fiat in die anniversaria obitus. Quod, si accidat anniversarium vel dies tertius, septimus et trigesimus in festo de præcepto, debet transferri in sequentem diem, ex decreto 23. Maji 1603 (2). Anniversarium autem tunc potest etiam anticipari, et tunc dicitur missa prout in anniversario; decr. 5. Julii 1698 (3).

422. — *Quæritur 3.*, an obligatus dicere missam votivam de B. Virgine Maria vel *de requiem*, ratione eleemosynæ vel capellaniæ, in diebus permissis celebrari, satisfaciat celebrando missam currentem. Negant *Laym.* (4) *et Tamb.* (5), quia sacerdos tenetur exequi voluntatem rationabilem præstantis stipendium. Sed affirmant communissime et etiam probabiliter *Suar.* (6), *Azor* (7), *Bonac.* (8), *Croix* (9), *Pal.* (10) *cum Nav.*, *Henr.*, *Barb. etc. ac Salm.* (11) *cum Sa*, *Garzia*, *Dic. etc.* Ratio, quia, licet tunc ecclesia permittat missas votivas, decentius tamen est, te conformari universali ejus præscripto; tunc enim preces missæ votivæ satis compensantur ab ecclesia eo die precibus præscriptis, et voluntas dantis eleemosynam compensatur executione voluntatis ecclesiæ (quam semper decet præferri) præscribentis missam assignatam; et ideo rubrica, loquens de missis votivis, eas permittit, sed in fine subdit: *Quoad fieri potest, missa officio conveniat.* Necnon hoc valere dicunt *Salm.* (12) *cum Antonio a Spiritu sancto*, etiamsi sacerdos expresse missam promisisset; et etiamsi (addunt *Croix* (13) et iidem

(1) *ap. Merati in ind. n. 547.* — (2) *in cit. ind. n. 20.* — (3) *in cit. ind. n. 529.* — (4) *c. 1. q. 5.* — (5) *l. 2. c. 2. §. 2. n. 6.* — (6) *disp. 83. sect. 3.* — (7) *p. 1. l. 10. c. 32. q. 5.* (8) *p. 7. §. 3. n. 4.* — (9) *n. 371.* — (10) *p. 14. n. 10.* — (11) *tr. 5. c. 4. p. 4. n 125.* — (12) *tr. 5. c 4. p. 4. n. 125. in fine.* (13) *n. 371.*

Salm. (1) *cum Panorm., Suar., et Garcia*) sacerdos vovisset, illa die missam legere votivam, cum tale votum non sit de meliori bono. Omnino tamen excipiendum est, si missa dicenda sit in altari privilegiato, quæ in diebus permissis necessario celebranda est *de requiem*, ut diximus *n. 339. v. quæres 1.*

423. — *Quæritur 4.*, quænam sint advertenda circa modum celebrandi missas votivas. *Advertendum I.*, quod in missis votivis non est opus dicere orationes impares numero, ut ait *Merati* (2): omnino tamen dicendæ sunt tres orationes in missa privata, sed in solemni dicitur una tantum (3). *Advertendum II.*, quod non debent dici missæ votivæ seu collectæ missarum nativitatis Domini, epiphaniæ, paschatis, assumptionis beatæ Mariæ et omnium similium festorum, etiam sanctorum, quæ proprios habent introitus et collectas, ut declaravit *Paulus V.* (4). In aliis vero missis votivis, in quibus veritas et ritus verborum non violatur, nihil prohibet, quin ipsæ dici possint, licet melius sit dicere missam votivam, quæ habetur in missali; ita *Merati ib.*, qui (5) *cum Gav., Guyeto* etc. addit, quod, si possit omitti verbum *hodie*, ubi reperitur, vel mutari in oratione verba *natalitia*, *festivitas etc.* dicendo *commemoratio* aut *memoria*, tunc missa illa bene posset recitari.

Advertendum III., quod bene possunt dici missæ votivæ de quocumque sancto, modo de ejus canonizatione constet ex martyrologio vel aliunde (6): non vero de iis, qui non coluntur publico et universali ecclesiæ cultu. Unde missæ de beatis, concessæ alicui religioni aut loco, non possunt celebrari ab aliis personis, ecclesiis et diebus, quam conceduntur in diplomate, ut contra *Pal. et Vasq.* recte tenent *Escob.* (7) *cum Molf.*, *Aversa*, *Gran. et Diana*, *ac Merati* (8) *cum Quarti*, *Bisso*, *Guyeto et communi*, ex decreto S. C., edito die 10. Septembris 1652, et alio *ap. Croix* (9).

Advertendum IV. id, quod præscribitur in rubrica circa

(1) *ib. n. 127.* — (2) *p. 135. n. 42.* — (3) *Merati n. 44.* — (4) *ap. Merati p. 121. n. 17.* — (5) *p. 122.* — (6) *vide Meratī p. 119. n. 15. ex Gav., Bellarm. etc.* — (7) *l. 21. n. 335.* — (8) *p. 119. n. 16.* — (9) *n. 2055. decr. 227.*

missas votivas particulares. Et 1) in missa votiva de *ss. Trinitate*, quando dicitur pro gratiarum actione, cum prima oratione dicitur alia oratio tantum, *Deus*, *cujus misericordiæ etc.*, sub una conclusione: hoc tamen procedit in missa solemni pro re gravi vel publica causa ecclesiæ, non vero in privatis, in quibus secunda oratio erit diei, et tertia de gratiarum actione (1). 2) In missa *de angelis* dicitur semper *Gloria*, quacumque die celebretur; secunda oratio erit diei, et tertia illa, quæ alioquin esset secunda in missa currente. Si autem petatur missa votiva sancti Michaelis archangeli, poterit dici missa ejus dedicationis in die 29. Septembris, et sic etiam missa de angelis custodibus in die 2. Octobris; ita *Merati*. 3) In missa *de Spiritu sancto* secunda oratio erit de die, tertia *A cunctis* vel *Concede* pro temporum varietate (2). Et sic etiam dicuntur missa de *ss. sacramento* (3), missa *de passione* et *de apostolis*. 4) In missa de *B. Maria Virgine* secunda oratio erit de die, tertia de Spiritu sancto; et in ferialibus secunda de Spiritu sancto, tertia ecclesiæ vel pro Papa. Hic notandum, quod missa votiva solemnis de B. Maria potest celebrari cum *Gloria* et *Credo* ob publicam causam ratione concursus populi, ex decreto S. C. 8. Junii 1658 (4) Item notandum, quod, si dicas missam votivam de B. Virgine in festo alicujus sancti semiduplici infra aliquam octavam B. Virginis, tunc non est dicenda missa votiva communis de B. V., sed de ejus octava, sine tamen *Gloria* et *Credo*, ex decreto *ap. Croix* (5) *et ap. Meratî* (6). Si autem petitur missa de ss. rosario vel de Monte Carmelo, non potest dici missa concessa Dominicanis vel Carmelitis (7), sed bene potest dici missa de die festo (8). In missa *pro defunctis* non dicitur psalmus *Judica;* celebrans, cum incipit introitum, non signat se cruce, sed librum; non dicit: *Jube Domine benedicere*, non osculatur librum post evangelium, non benedicit aquam, nec dicit *Gloria Patri* in psalmo *Lavabo;* ad *Agnus Dei* non dicit *Miserere*, sed *Dona*

(1) *ita Merati p. 125. n. 24. cum Gav., Bisso, Guyeto etc.* (2) *Merati p. 127. n. 28. cum Quarti et Tonnel.* — (3) *Merati ib. n. 29.* — (4) *ap. Merati p. 117.* — (5) *l. 6. p. 2. n. 503.* — (6) *ind. n. 474.* — (7) *ex decretis ap. Mer. in ind. n. 189. et 229.* — (8) *Merati p. 129. n. 30.*

is requiem; non dicitur oratio pro pace, nec *Ite missa est*, nec *Benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pace*, nec datur benedictio.

424. — Hic autem ultimo loco operæ pretium est adnotare aliqua decreta S. C. R. majoris momenti ad celebrationem missæ pertinentia, excerpta ex plurimis, quæ affert *Croix* (1).

1. Missa conventualis canenda est quotidie in collegiatis, quarum clerus est numerosus, et reditus non tenues. 14. Januarii 1603.

2. Tenentur omnino canonici ad cantandam missam de die, ut lucrentur distributiones. 28. Januarii 1612.

3. Sacerdos, qui celebrat missam conventualem, in qua chorus tenetur cantare symbolum, non potest illam prosequi tempore, quo a choro cantatur symbolum prædictum. 17. Dec. 1695.

4. Missæ, ad satisfaciendum eleemosynis alicui ecclesiæ traditis, non sunt celebrandæ per exteros, ubi commode potest iis satisfieri per sacerdotes ejusdem ecclesiæ. 28. Jan. 1606.

5. Inferiores episcopo non debent sumere de altari paramenta pro missa. 7. Julii 1712. *Hoc tamen intelligendum, ut advertit Gavantus, ne ponantur paramenta in medio altaris more episcoporum; nam si ponantur in angulo, id permittit ipsa rubrica* (2), *ubi dicit:* Si vero (*sacerdos*) dimissurus sit paramenta apud altare, ubi celebravit, finito evangelio ibidem illis se exuit. *Saltem, ait Croix* (3), *hoc permittendum, ubi non est commoditas, ea alibi deponendi.*

6. Altare portatile ligneum cum ara lapidea permitti debet, non obstante constitutione synodali, dummodo habeat solitum reliquiarum repositorium. 19. Januarii 1614.

7. Solus episcopus potest habere fenestras in ecclesia, per quas in eam prospectus haberi possit. 19. Januarii 1614.

8. Non licet in ecclesiis, in quibus non asservatur ss. sacramentum, celebratio missæ in cœna Domini; nec ejus asservatio in sepulchro. 24. Junii 1659.

(1) *l. 6. p. 2. n. 2055.* — (2) *p. 2 tit. 12. n. 6.* — (3) *n. 2072.*

9. Non permittitur ad altare majus celebratio missæ, dum dicuntur in choro matutinum et horæ. 15. Sept. 1664.

10. Potest fieri commemoratio de ss. sacramento, si expositum sit, etiam in missa de festo duplici, quod non sit 1. vel 2. classis. 2. Decemb. 1684.

11. Si in die commemorationis omnium defunctorum occurrerit dominica, officium cum missa defunctorum transferantur in sequentem diem, etiam festo duplici impeditum. 5. Octob. 1688.

12. Sacerdos in sacrificio missæ congruentius utitur cingulo lineo quam serico. 22. Jan. 1701.

13. Habens indultum a sede apostolica, erigendi oratorium privatum in propria domo, si quis voluerit ibi ædificare altare ligneum, non indiget facultate apostolica, dummodo altare ligneum cum sacro lapide parieti colligatum amovibile non sit, et altaris portatilis imaginem non præ se ferat. 3. Dec. 1661 (1). *Eo autem* colligatum *late videtur intelligendum, ita ut altare parieti adhæreat, et nullum inter ipsum et parietem intercedat spatium; sic enim verificatur, quod altare non præ se fert imaginem altaris portatilis, idque saltem sic usus interpretatus est.*

14. Non potest prohiberi celebratio missæ in oratorio rure ædificato per laicum, antequam celebretur missa parochialis. 31. Martii 1629 (2).

15. S. C. sæpius censuit, constitutiones synodales disponentes, ut diebus festis missæ celebrari non debeant in aliis ecclesiis, nisi celebrata missa in ecclesia parochiali, esse observandas; ita tamen, ut missa in ecclesia parochiali hora opportuna celebretur. 25. Maji 1652 (3).

16. De rigore juris non posse prohiberi (*scilicet a parocho*), ut missæ non celebrentur ante missam a parocho non celebratam. 27. Junii 1641 (4).

Refert hic ultimo loco aliqua obiter adjicere circa eucharistiæ expositionis usum, quem doctissimus *Christianus Lupus* (5) jamdiu in ecclesia fuisse probat; magnopere ipse promovet, dicens, ex frequenti hujusmodi sacramenti expositione populum retrahi a vanis oblectamentis, concur-

(1) *apud Merati ind. 393.* — (2) *ap. Merati ind. n. 242.* (3) *ap. Bened. XIV. notif. 44. n. 12.* — (4) *ap. eumd. Bened. l. c.* — (5) *p. 1. t. 11. ex c. 9.*

sum ecclesiarum augeri, et fideles magis ad devotionem excitari. Verumtamen *s. Carolus Borromæus in sua synodo XI. diœcesana* hæc præscripsit: *Ne quavis causa eucharistia palam..... proponatur, sed publica tantum atque gravi; aliis vero de causis orationem licebit instituere, sed non sacramento aperte exposito.* Item *Benedictus XIV.* (1) refert, S. C. concilii die 17. Aug. 1630 in una Neapolitana sic præscripsisse: *S. C. censuit, non licere regularibus, etiam in eorum propriis ecclesiis, ss. eucharistiæ sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab ordinario; ex causa autem privata posse, dummodo ss. sacramentum e tabernaculo non extrahatur, et si sit velatum, ita, ut ipsa sacra hostia videri non possit.* Idque confirmatum fuit a nostro *P. Benedicto XIV.* per aliud decretum datum 16. Aprilis 1746 (2), ubi dicitur: *Non licere exponi publice divinam eucharistiam, nisi causa publica et episcopi facultas intervenerit.* Ex his igitur omnibus decretis certum videtur, non licere exponere ss. sacramentum ob litis victoriam, ob valetudinem alicujus (nisi sit persona publica, cujus salus communitatis bono sit expediens), et sic pro aliis privatis causis. Num autem id liceat ob specialem devotionem alicujus particularis? Dubitat *P. Concina:* ego dicam, quid sentiam. Dico 1., quod, si quis privatus hanc expositionem fieri procurat ad publicam devotionem promovendam, tunc ista potius publica, quam privata causa esse videtur. Dico 2. cum *Concina*, in hoc spectandum, an in illis locis, in quibus fit expositio, devotio et cultus sacramenti magis augeatur vel minuatur, et juxta hanc regulam censeo expositionem faciendam vel omittendam; ubi enim viget devotio, et cultus augetur, debita semper obtenta ordinarii licentia, nescio, præsertim juxta præsentem nostrarum regionum frequentem usum, cur potius non sit laudanda quam improbanda hujusmodi ss. sacramenti expositio; modo (exciperem) non sit nimis frequens; nimia enim frequentia esset quidem causa, ut reverentia erga tantum sacramentum minueretur.

Hic insuper notandum, quod etiam respectu ecclesiarum sæcularium adest decretum S. C. episcoporum et regu-

(1) *in sua notif. 30. n. 11.* — (2) *vide in suo bullar.*

larium, prohibens extrahi pyxidem a tabernaculo, cum illa ob privatam causam exponitur, his verbis: *Si quandocumque privata ex causa sacrosancta eucharistia exponenda videbitur, a tabernaculo nunquam extrahatur, sed pyxide velata in aperto ejusdem tabernaculi ostiolo, cum assistentia alicujus sacerdotis, stola et superpelliceo induti, et cum sex saltem luminibus cereis collocetur. Quod idem in ecclesiis sæcularium servari mandamus.* Die 9. Dec. 1602. Ita apud *cardinalem Lambertinum* (1): *Benedictus* autem *XIV.* in sua bulla *Cum, ut recte nosti*, mentionem faciens de præfatis decretis, dicit, quod pro causa privata nunquam potest extrahi pyxis, nec etiam ad populum benedicendum: *Si autem...* (sunt ejus verba) *non debet a tabernaculo educi, facile intelligitur, in designatis casibus non esse illud afferendum ad ecclesiæ januam, nec cum eodem benedictionem impertiendam.* Hic vero obiter advertendum id, quod in prædicta bulla idem Pontifex subdit: *Neque enim fas cuique esse debet, privata auctoritate novum ritum inducere.* Profertque ibi ad hoc canonem 13. Tridentini *sess. 7.*, ubi vetitum fuit, immutari consuetos ritus circa administrationem sacramentorum, et declarat, canonem illum procedere etiam quoad cultum ss. eucharistiæ. Loquens autem de ritibus alicubi jam introductis, sic inquit: *Et quoties aliquem ritum ejusmodi induci contingit, etsi nihil continentem pietati oppositum, apostolica sedes eumdem interdicere non dubitavit ex quibusdam extrinsecis circumstantiis nullatenus prævisis vel neglectis ab eo, qui ritum invexit.*

Notandum etiam, quod ex decreto *Innocentii XI.* 1. Septembris 1680 (2) probibentur apponi statuæ, reliquiæ sanctorum ac imagines animarum purgatorii in altari, ubi fit expositio. Ad illud autem: *Panem de cælo etc.*, non est addendum *alleluja*, ex decreto S. C. apud *Merati* (3).

Hic ultimo loco operæ pretium est quærere et videre, quibus in ecclesiis asservari possit eucharistiæ sacramentum. Docet *cardinalis Petra* (4) *cum Barbosa*, *Riccio*, *Genuensi etc.* ac pluribus decisionibus S. C., certum esse,

(1) *notif. 30. n. 27.* — (2) *relato ap. Merati p. 681.* — (3) *in indice decret. 523.* — (4) *in suis commentariis t. 3. ad constit. 1. Urbani IV. n. 15. et 29.*

tantum in ecclesiis parochialibus retineri posse, quia in hoc tantum sedes apostolica dispensare potest, non autem ordinarii: asservatur etiam in cathedralibus, quia ipsæ primæ dicuntur parochiæ; verum ibi non est asservandum in altari majori, sed in alia capella, propter functiones pontificales necessario peragendas ab episcopo retrorsum ad altare majus. Permittitur etiam asservari sacramentum in ecclesiis regularium, propter necessitatem præbendi ibidem communionem infirmis, ut dicunt *Pellizz.* (1), *Petra* (2) *cum* glossa *in c. Permittimus de sentent. excomm.* Item permittitur in ecclesiis monialium viventium in clausura decreto S. C. concilii in Ulyssiponensi anno 1585 (3). Censuit etiam eadem S. C. in Mexicana 15. Maji 1700, concedendum patribus Oratorii indultum asservandi eucharistiam intra claustra pro quatuor anni temporibus, in quibus fiunt exercitia ab ordinandis. Non permittitur autem in collegiis solius ordinarii auctoritate constitutis, ut sunt conservatoria, quæ non approbantur, sed tantum a sede apostolica tolerantur, et in quibus jura parochialia præservantur parocho: ut decrevit S. C. concilii in Salernitana 19. Aug. 1702 et in Neapolitana 4. Julii 1707, ubi specialiter declaratum fuit, asservationem eucharistiæ non licere conservatoriis absque apostolica auctoritate (4). Idem decrevit S. C. respectu ad grancias regularium (5); idem respectu ad ecclesias collegiatas, nisi asservatio eucharistiæ ibi esset pro servitio suarum parochiarum (6): idem quoad ecclesias confraternitatum et hospitalium (7): idem quoad ecclesias rurales aut alias intra fines parochiæ (8), nisi esset aliqua ecclesia filialis parochiæ, et adesset ibi consuetudo asservandi sacramentum, ac necessitas ad consulendum saluti animarum, ut ait et probat *Petra* (9). Tandem declaravit *Benedictus XIV.* in bulla *Quamvis justo etc.*, data 30. Aprilis 1749 §. 24., jus retinendi eucharistiam privative pertinere ad Pontificem, *ut canonicæ* (ait) *docet disciplina, juxta quam eucharistia in ecclesiis, quæ parochiales non sunt, retineri non potest absque apostolico indulto vel consuetudine immemorabili* (seu centenaria, non vero quadragenaria, ut probat *Petra* (10),

(1) *man. reg. tr. 3. c. 6. n. 1. et 6.* — (2) *l. c. n. 18.* — (3) *ap. Petr. n. 19.* — (4) *vide Petr. n. 21.* — (5) *ib. n. 23.* — (6) *n. 24.* (7) *n. 30.* — (8) *n. 30. et 31.* — (9) *n. 28.* — (10) *n. 35.*

quæ hujusmodi indulti præsumptionem inducit. Advertit autem *Petra* (1), quod, licet adsit immemorabilis consuetudo in aliqua ecclesia asservandi sacramentum, ipsa tamen non suffragatur, si constet, ab initio fuisse asservatum ex sola licentia ordinarii: possessio enim illa minime valet, cum proveniat ex titulo infecto; et ita decrevit S. C. concilii in Neapolitana 28. Julii 1708. Insuper sciendum, quod a sede apostolica hujusmodi licentia nunquam conceditur pro oratoriis privatis et pro capellis ruralibus, nisi esset alicubi populi concursus et distantia a parochia; ita *Petra* (2); qui demum advertit, jus retinendi claves tabernaculi privative spectare ad parochum; idque non permittendum monialibus neque laicis, etiam in feria quinta cœnæ Domini, nisi adsit in aliquo loco immemorabilis consuetudo, quam tolerandam esse censet *Pignatellus*, et testatur, sic servari in Hispania et in regno Siciliæ ac etiam Neapolitano (3).

Insuper notandum ex decreto S. C. R. sub die 15. Septembris 1737 apud *Merati*, quod in communione ministranda monialibus non est danda benedictio cum pyxide e fenestella, sed tantum cum dextera manu, etiamsi ibi sit præsens sacramentum. Item quod sacerdos, descendendo ab altari cum pyxide, non per laterales gradus, sed anteriores descendere debet. Præterea advertendum, quod Pontifex *Clemens XIII.* præcepit, omnibus dominicis in missa dicendam præfationem de *ss. Trinitate*, modo non adsit præfatio propria illius diei.

Litteræ encyclicæ *Benedicti XIV.*,

quæ spectant ad sacrificium missæ.

I.

Epistola encyclica super missarum stipendio.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missæ sacrificium non solum omni religionis cultu ac veneratione celebretur, verum etiam, ut a tanti sacrificii dignitate cujusvis generis mercedum conditiones, pacta et importunæ atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a si-

(1) *n. 32.* — (2) *n. 37. et 38.* — (3) *vide Petr. ib. n. 39. ad 44.*

moniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe abs-int, e medio tollantur, nemo est ex catholicæ fidei cultoribus, qui ignoret. *Verum eousque tandem progressa est, sicut non sine ingenti cordis nostri mœrore undique accepimus, nonnullorum sive ecclesiasticorum sive laicorum virorum avaritia, quæ est idolorum servitus, ut eleemosynas quidem seu stipendia, propter missarum celebrationem juxta locorum consuetudines vel diœcesanarum synodorum sanctiones in subsidium alimentorum uniuscujusque sacerdotis dumtaxat pro regionum opportunitatibus præscripta, colligant; missas vero celebrari curent alibi, ubi eleemosynæ seu stipendia vel consuetudine vel synodali lege pro singulis missis attributa sunt minoris pretii, quam illic, ubi accipiuntur, darentur. Id quam absonum sit atque alienum ab ipsa sive expressa sive tacita pie offerentium voluntate, omnes plane intelligunt, nec aliter existimandum est; in illa enim potius missas esse celebrandas quisque vult, ad quam religionis et pietatis stimulis ductus eleemosynas confert, aut in qua quispiam fortasse tumulatus est, quam in alia ecclesia sibi prorsus ignota. Quod sane veluti mercaturis faciendis a turpis lucri cupiditate inductum non solum ab avaritiæ suspicione et vitio, verum etiam a furti crimine, unde restitutioni subjacet, haud immune, in causa est, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura hujusmodi venit, graviter offensi, ab eleemosynis ad celebrandas missas amplius offerendis sese abstineant.* Execrabilem hujusmodi abusum alicubi sensim irrepentem detestantes Romani Pontifices prædecessores nostri, de consilio tum congregationis S. R. E. cardinalium universalis inquisitionis contra hæreticam pravitatem, tum congregationis cardinalium, concilii Tridentini interpretum, *decretum voluerunt: nimirum a quolibet sacerdote, stipendio seu eleemosyna majoris pretii pro celebratione missæ a quocumque accepta non posse alteri sacerdoti missam hujusmodi celebraturo stipendium seu eleemosynam minoris pretii erogari, etsi eidem sacerdoti missam celebranti et consentienti se majoris pretii stipendium seu eleemosynam accepisse indicasset.* Ea propter vos, venerabiles Fratres, in apostolici ministerii et sollicitudinis nostræ par-

tem adscitos, rogamus et maximopere in Domino hortamur, ut custodientes vigilias super gregibus vestris enitamini, ne ea pestis amplius pervagetur, sed ut penitus extinguatur. Ab avaritia enim, tamquam a radice, mala omnia germinant, quam quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis. Avaritia quidem nulla potior contagio, quæ conceptam apud omnes sacerdotalis dignitatis perfectionisque opinionem magis inficiat evellatque. Avaritia, opibus Deum posthabere ac servire mammonæ docens, efficit, ut avari hæreditatem non habeant in regno Christi et Dei. Quod si hæc in laicis hominibus minime toleranda atque adeo legibus coercenda, quid in ecclesiasticis viris, qui terrenis rebus nuntium miserunt, qui in sortem Domini vocati, qui Deo mancipati sunt? Quid, quod non per mundana lucra, sed per altaris ministerium tam sordide, et cum sanctissimarum legum contemptu, et cum sacerdotalis characteris dedecore in avaritiam præcipiti animo rapiantur? Contendite igitur, venerabiles Fratres, quibus Christi ovium cura demandata est, non solum, ut verbo et exemplo præeuntes, Christi sitis bonus odor in omni loco, unde populi vestigia vestra sequantur; verum etiam, ut ecclesiasticos primum, deinde laicos viros ab infectis vitiorum pascuis avertentes, per viam mandatorum Dei ad cœleste ovile currere doceatis. *Quoniam autem ita comparatum est, ut præsentis pœnæ metu salutaribus monitis facilius obtemperetur; per edictum in vestris diœcesibus proponendum affigendumque universis notum facite: quemcumque, qui eleemosynas seu stipendia majoris pretii pro missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines vel synodalia statuta exigunt, colligens missas, retenta sibi parte earumdem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem sive alibi, ubi pro missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynæ tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem seu sæcularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, clericum vero sive quemcumque sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere; a quibus nullus per alium quam per Nos Ipsos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.* Fore autem

Domino confidimus, ut unusquisque memor conditionis suæ posthac bene consultum velit animæ suæ, nec iam salutares leges censurasque ecclesiasticas parvipendat. Interea Fraternitatibus vestris apostolicam benedictionem, in populos etiam curæ vestræ commissos redundaturam, peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium litterarum transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio et extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die trigesima mensis Junii anno millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri anno primo.

II.

Epistola encyclica super missa parochiali et conventuali, item de divinæ psalmodiæ cantu.

Cum semper oblatas nobis occasiones, apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras, libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in clero regimini vestro commisso præsentibus rerum aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si divini cultus augmentum atque exactam ecclesiasticarum sanctionum in singulis diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi missam parochialem pro populo ipsorum curæ commisso: tum etiam applicatio missæ conventualis, quæ pro benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui missas canunt in ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis,

cathedralibus et collegiatis; tum denique debitum psallendi, quo tenentur canonici prædictarum ecclesiarum choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus almæ Urbis Nostræ congregationibus, et potissimum in congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, concilii Tridentini interpretum, cujus secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earumdem congregationum decreta plerumque circa eam uniformia et sibi consona prodierint, eorumque decretorum nonnulla etiam pontificiam prædecessorum nostrorum approbationem et confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, encyclicam hanc epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus apostolicæ sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, et Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam synodales aliasque vestras circa præmissa constitutiones, ordinationes seu edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni, qua decet, sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum vobis erit, ne statutorum vestrorum implemento obicem aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ curiæ tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus: quamobrem has ipsas litteras nostras in singulorum tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum tribunalium resolutiones, quam de vestris decretis, quæ ipsis præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi et conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enuntiavimus, sacrosanctum missæ sacrificium a pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex

divino præcepto descendens a sacra Tridentina synodo (1) diserte exprimitur per hæc notabilia verba: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre.* Et quamvis minime defuerint, qui per inanes et frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a sancta synodo memoratam de medio tollere vel saltem extenuare contenderint, quum tamen relata concilii verba satis clara et perspicua sint, *quumque prædicta congregatio ejusdem concilii interpretationi privative præposita constanter edixerit, eos, quibus animarum cura demandata est, non modo sacrificium missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; quodque magis interest, quum hæc intelligentia a prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit et confirmata: nihil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in vestris respective diœcesibus omni studio procurare debeatis.*

Neque nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus secretarii prædictæ congregationis concilii Tridentini interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ cathedralis, partim in metropolitanæ Bononiensis, patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus; non, inquam, nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a nobis est occurrendum.

Quum enim sacrum Tridentinum concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco episcopis mandet, ut, quotiescumque opus fuerit, idoneos vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant ac deputent (2), non raro autem eveniat, ut aliqua ecclesia parochiali vacante vicarius pariter ad implenda hujusmodi ecclesiæ onera usque ad novi rectoris electionem ab episcopo deputari debeat, eodem con-

(1) *sess. 23. cap. 1. de reformat.* — (2) *uti videre est sess. 6. c. 2., sess. 7. c. 5., et 7. sess. 21. c. 6., sess. 25. c. 16.*

cilio Tridentino id jubente(1): nonnulli ex hujusmodi vicariis nituntur se ipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod habituali cura penes alium seu alios residente ipsi actualem dumtaxat exerceant, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hic loquamur de parochis regularibus, qui a prædicta applicatione missæ pro populo nonnunquam alienos se ostendunt. *Itaque mens nostra et sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non solum parochi aut vicarii sæculares, verum etiam parochi aut vicarii regulares, uno verbo omnes et singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque, etiam specifica et individua mentione digni, æque teneantur missam parochialem applicare pro populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.*

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent, congruos sibi parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes, id neque sibi neque decessoribus suis per longum tempus, quod immemorabile affirmant, umquam in usu fuisse. *Nos autem ad præcedentes prædictæ congregationis concilii resolutiones nostram approbationem et confirmationem extendimus; et quatenus opus sit, auctoritate apostolica iterum tenore præsentium decernimus et declaramus, quod, licet parochi seu alii ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, et quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum diœcesibus seu parochiis obtinuerit, ut missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.*

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes missæ sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie aut quotiescumque celebraverint ad prædictam applicationem pro populo teneri. Et quidem sacrosancta Tridentina synodus(2) præcipit episcopis curare, ut sacerdotes saltem diebus dominicis et festis solemnibus

(1) *sess. 24. c. 28. de reformat.* — (2) *sess. 23. c. 14.*

missarum sacra faciant; *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent:* in pluribus autem synodalibus episcoporum constitutionibus novimus, provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum pastores missas celebrare debent. At vero nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare et applicare teneantur; *et quamvis compertum habeamus id, quod alias a congregatione concilii responsum fuit, parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro populo celebrare et applicare debere, eum vero, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeant, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri:* quum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum, ad quam summam pertingere debeant ecclesiæ parochialis proventus, ut pingues et uberes appellari possint: quoniam pingues minime habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia et gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi decretum tamquam plus æquo rigidum excitatæ, nobis innotescant: *idcirco opportunum censemus, Fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missæ pro populo celebrent atque applicent in dominicis aliisque per annum diebus festis de præcepto;* quum prædicti dominici aliique festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum concilii Tridentini (1) quilibet animarum curæ præpositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem sancta synodus statuit, ut *moneat episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei;* et quibus parochi subditos suos in doctrina christiana erudire debent, juxta id, quod a prædicto concilio (2) episcopis præcipitur, ut nempe *saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis, ad quos spectavit, doceri* curent.

(1) *sess. 5. c. 2. et sess. 24. c. 4.* — (2) *in cit. c. 4.*

Et quia in nonnullis diœcesibus numerus dierum festorum de præcepto, de apostolica nostra auctoritate et consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus festis Christi fideles et missam audire et ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero populo permissum sit, opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi missæ sacrificium: nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis missæ parochialis in hujusmodi diebus festis penitus eliminentur, *statuimus et declaramus, quod etiam iisdem festis diebus, quibus populus missæ interesse debet et servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes missam pro populo celebrare et applicare teneantur.*

Quia vero propria nonnumquam experientia satis agnovimus, aliquos esse parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a fidelibus pro missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero, qui ecclesia parochiali vacante ad animarum curam exercendam sub vicarii seu œconomi nomine deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti et pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset, eleemosynam pro applicatione missæ recipere: *idcirco nos tam istorum quam illorum inopiam summopere miserantes eisdemque, quantum nobis integrum est, consulere volentes, quamvis, ut supra dictum est, omnes et singuli prædicti teneantur, diebus festis missam pro populo celebrare et applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi ad hoc, ut etiam diebus festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere et pro ipso sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere et licite possint et valeant; dummodo ad necessariam populi commoditatem in ipsa ecclesia parochiali missam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot missas infra*

hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis, infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad vicarios sive œconomos ecclesiarum vacantium, quum a sacro Tridentino concilio (1) cuilibet episcopo tribuatur facultas, eos deputandi et constituendi *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione:* vestrum erit, ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis ecclesiæ fructus exigunt, *ut egenti vicario, qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi et applicandi missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus ecclesiarum vacantium fructus ad commodum cameræ nostræ apostolicæ exiguntur, opportuna thesaurario nostro generali mandata dirigemus, quæ is denuntiare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus, cum quibus episcopi ecclesiasticæ nostræ ditionis cæterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, ecclesiarum vacantium fructus ad cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.*

Ac demum, quoad illos, qui tamquam *vicarii*, sive perpetui sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet ratione alicujus ecclesiæ parochialis, ipsorum ecclesiis seu monasteriis, collegiis aut locis piis olim unitæ; quamvis a recol. mem. prædecessore nostro *s. Pio* Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi vicariis assignanda, prout in ipsius constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris anni 1567, distincte statuitur: *nihilominus, ubi præscripta fructuum portio vel nullo modo vel non integre vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam, ubi ea, quæ ad normam prædictæ constitutionis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a vobis reputetur, propter temporum circumstantias, et signanter pro implendo onere celebrandi et applicandi missam pro populo diebus festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit episcopis synodus Trid.* (2), *dum il-*

(1) *cit. sess. 24. c. 18.* — (2) *sess. 7. c. 7.*

lorum arbitrio permisit, juxta temporum atque injunctorum onerum rationem congruam prædictis vicariis fructuum portionem assignare; quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes et opportunas facultates impertimur; quibuscumque appellationibus, privilegiis aut exemptionibus, ut in eodem concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter a vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa missam parochialem statuenda et Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad missam conventualem, neminem vestrum latere putamus sacrorum canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus et collegiatis tum *horæ canonicæ* debitis modo et forma recitentur, tum etiam *missa conventualis* celebretur; quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio, eaque de re perspicuæ pariter et per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac congregatione vener. Fratrum nostrorum concilii Tridentini interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes apostolica auctoritate nostra confirmamus et approbamus, earum executionem vobis enixe inculcantes, *ut scilicet missa conventualis, quæ singulis diebus canitur, a clero prædictarum ecclesiarum, pro earumdem benefactoribus in genere quotidie applicetur;* eodem prorsus modo, quo missam parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. *Itaque date operam, ut falsam quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus ecclesiis ejusmodi sive dolo malo sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe, dum missa conventualis pro certo aliquo ecclesiæ benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur et applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis missæ conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos benefactores, sed benefactores in genere cujuslibet ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt, quicumque in eadem sive dignitatis, sive cononicatus, sive mansionariatus, sive beneficia choralia obtinent et missam conventualem suis respective vicibus celebrant.*

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum ecclesiis pro benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit quam ea, quæ a lege ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum missam conventualem singulis diebus pro benefactoribus celebrando eamdemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis (quod vos ex historia ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis ecclesiis series accurata omnium et singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina sacris diptychis (sic enim vocabantur) ideo consignata erant, ut eorumdem recordatio numquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam missæ sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus catalogus in plerisque ecclesiis ob oculos presbyteri celebrantis apponi consuevit, licet iidem pii benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem præsules preces pro iis imperandas esse duxerunt, quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium benefactorum nomina. At non idcirco fas est, deserere usum et disciplinam orandi pro iis et sacrificium missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi missam conventualem pro benefactoribus in genere originem atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de missa parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de præcepto: ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam missæ conventualis pro benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas congregationis concilii Tridentini resolutiones, quas

proinde in his etiam auctoritate nostra approbamus et confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu *contrariæ consuetudinis*, etiam immemorabilis, in propria ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. *Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus et corruptela dicenda est, nemini suffragari.* Alii a missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo, quod alio quopiam missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii canonicatus aut alterius beneficii ecclesiastici, quod insimul cum canonicali præbenda obtinent; vel quia, præter munus canonici, seu beneficiati aut mansionarii in ecclesia cathedrali seu collegiata, quum etiam in eadem vel in alia ecclesia parochialem curam exerceant, dum missam conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eamdem pro ecclesiæ benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, mandando *singulis prædictis, ut missam conventualem, quam canunt, pro ecclesiæ benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco missam hujusmodi celebret applicetque.*

Aliorum pariter exceptio fuit, quod missa conventualis non semper a canonicis aut dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a beneficiatis aut mansionariis, quos minus æquum videtur pro missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ ob detractam eleemosynam quotidianam pro missa conventuali ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur cum magno detrimento servitii ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem synodus (1) opportunas rationes ostendit, quibus canonicalium præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a

(1) *sess. 24. c. 15.*

concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit, ad congregationem concilii recursum habere: cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate apostolica a prædecessoribus nostris eidem impertita et a nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem missæ conventualis pro benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

Non modo ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus et collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie missa conventualis in eisdem canatur, sed etiam in rubricis generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ atque etiam aliquando tres missæ conventuales uno die celebrentur. Itaque, quum nuper a nobis dictum fuerit, primam missam conventualem quotidie pro benefactoribus in genere celebrandam et applicandam esse; nunc expendendum superest, an earumdem ecclesiarum capitula jurisdictioni vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex vobis ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ congregationi venerabilium Fratrum nostrorum concilii Tridentini interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam et tertiam missam conventualem pro benefactoribus in genere, attenta canonicatuum et beneficiorum tenuitate; ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem congregatio nuper judicio nostro remittendam esse censuerit: *Nos ita judicamus idque vobis tenendum indicimus, laudandos nempe et confirmandos esse, quotquot sponte sua secundam aut tertiam conventualem missam pro benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in*

ipsorum ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ tertiæque missæ conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis ecclesiæ benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates vestras enixe hortamur, ut maximam curam et vigilantiam in id conferatis, ut in ecclesiarum vestrarum choris præter devotam celebrationem debitamque applicationem missæ conventualis horæ canonicæ non præpropere, sed exacte, pausa nempe interposita, et maxima, qua decet, reverentia ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus metropolitanis et cathedralibus ecclesiis inter canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus beneficiatis aut mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa ecclesiarum suarum privilegia. At quum synodus Tridentina (1), loquens de dignitatibus et canonicis, qui choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat: *in choro ad psallendum instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare;* quumque pauca omnino sint capitula, in quibus eo modo a canonicis choro assistitur, ideoque receptæ in universa ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa numquam in congregatione concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit et improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus aliisque fundamentis et rationibus innixa perhiberetur, canonicis etiam ecclesiarum patriarchalium hujus nostræ urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus conciliis provincialibus, ab hac etiam apostolica sede approbatis et confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. *Equidem minime nobis*

(1) *sess. 24. c. 12.*

compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius vel alterius ecclesiæ canonici, se muneri suo satisfacere per simplicem in choro assistentiam absque divinæ psalmodiæ cantu. Verum nisi illis præsto sit apostolicum non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens privilegium sive indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, et consequenter, ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis neque vobis apud divinum judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus et corruptelas, quas arguendo et increpando evellere debeamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse et confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, apostolicam benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud s. Mariam Majorem die 19. Augusti 1744, pontificatus nostri anno quinto.

TRACTATUS QUARTUS.

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

CAPUT I.

DE ESSENTIA HUJUS SACRAMENTI.

DUBIUM I.

Quæ sit ejus materia et forma.

425. *De materia et forma hujus sacramenti.*
426. *Monitum ad confessarios.*
427. De materia remota. *Dub. 1., an mortalia commissa in susceptione baptismi sint materia hujus sacramenti. Dub. 2., an peccata alias confessa sint materia sufficiens hujus sacramenti.*
428. De forma. *Qu. I., an forma hujus sacramenti consistat in verbis, et possit proferri in absentem.*
429. *Et quænam præsentia moralis pœnitentis requiratur.*
430. *Qu. II., quænam forma in hoc sacramento sit proferenda. Dub. 1., in quibus verbis consistat essentia formæ; et an necessarium sit verbum* Te. *Dub. 2., an verba:* a peccatis tuis. *Dub. 3., an verba:* in nomine Patris *etc.; et an preces adjunctæ. Dub. 4., an per verba:* te absolvo, *possit sacerdos absolvere simul a peccatis et a censuris.*
431. *Qu. III., an possit valide et licite dari absolutio sub conditione.*
432. *Causæ justæ absolvendi sub conditione.*

425. — „Resp. I. *Materia remota et necessaria* est „omne peccatum mortale, post baptismum commissum

„et non confessum. (Dicitur vero: commissum post bapti„smum, *contra prop. 19. inter damnatas ab Alexan„dro VIII., quæ pro peccato originali perpetuam agen„dam pœnitentiam asserebat.*) *Materia sufficiens*, etsi „non necessaria, est omne veniale post baptismum com„missum, vel etiam mortale alias rite confessum. *Ma„teria proxima* sunt actus pœnitentis, contritio, confes„sio et satisfactio: quarum ultima est integralis tantum, „ut patet in infirmo, qui, si ratione destituatur, solet ab„solvi absque satisfactione: duæ priores sunt essentiales, „ut communiter docetur contra *Scotum*, qui totam essen„tiam ponit in absolutione. Porro peccata sunt tantum „materia circa quam, actus vero pœnitentis materia ex „qua. *Laym.* (1) ex communi.

Unde resolves:

„1. Etsi peccatum mortale remissum quomodocumque „sit, teneris tamen confiteri, si non fecisti (2).

„2. Omitti possunt venialia vel omnia vel aliqua; item „mortalia semel rite confessa, v. gr. in confessione ge„nerali (3): in qua etiam non esse necessarium, addere „peccato mortali, quod post ultimam confessionem sit „commissum, docent *Bonac.* (4), *Diana* (5), *C. de Lugo* (6) „*ex Sanch. et Coninch.*, quod est probabile: nisi cir„cumstantia aliqua, v. gr. speciem mutans, vel reservatio „casus, vel proxima peccandi occasio aliud requirat, et „pœnitentia sufficiens imponatur (7). Tutius tamen est „nova ab antiquis secernere.

„3. Ponenda semper est materia certa; qualem esse „negat *Sancius* (8), quod quis non responderit divinis „inspirationibus, non fecerit bonum, quod potuit, et si„miles imperfectiones. In quibus tamen exponendis non „tenetur confessarius impedire pœnitentem, ut docet *C.* „*de Lugo* (9) *contra Sancium.* Quod si haberi certa non

(1) *l. 5. t. 6. c. 3.* — (2) *Trident. sess. 14. c. 5.* — (3) *ut docent Diana p. 3. t. 4. res. 56., C. de Lugo d. 16. n. 56. contra Vict., Ledesma et alios.* — (4) *d. 5. q. 5. sect. 2. p. 2.* (5) *t. 2. tr. 4. res. 62. et t. 3. res. 65.* — (6) *d. 16. sect. 2. n. 47.* — (7) *C. de Lugo, Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 1.* (8) *in sel. d. 7. apud Dian. p. 3. t. 4. res. 52.* — (9) *l. c. n. 103.*

„possit, pro ratione dubii danda est absolutio; ut sub „dubio, si materia prorsus dubia sit: vel absoluta, si „certa videatur (1).

„*Resp. II. Forma sacramenti* pœnitentiæ sunt verba „absolutionis: *Ego te absolvo a peccatis tuis etc.;* ubi, „licet de essentia tantum sit, *absolvo te*, debent tamen „addi reliqua, præsertim in articulo mortis, secundum „quosdam sub mortali, secundum alios sub veniali (2), „voce prolata in præsentem; absentem enim *Clemens VIII.* „absolvi prohibuit sub pœna excommunicationis.

Unde resolves:

„1. Invalidum est absolvere nutu, signo aut scripto, „item absolvere absentem; quod docuit *Alensis*, *Medina* „*et alii*, sed vetitum nunc, ut modo dictum.

„2. Valida est absolutio, si reverentiæ causa dicas: „*Absolvo dominationem, excellentiam vel majestatem ve-* „*stram etc.;* quia non mutatur essentialiter, et sunt verba „æquivalentia (3). Non valet autem, si dicas: *Absolvat* „*te Deus*, vel: *Absolvat te Christus* (4).

„3. Orationes præviæ et subsequentes formam, ut *Mi-* „*sereatur tui etc.*, et *Passio Domini etc.*, quæ secundum „Tridentinum laudabiliter adduntur, non sunt necessi- „tatis, et ex causa rationabili omitti possunt, v. gr. si „breves sint confessiones vel multi confitentes (5); tunc „enim sufficit dicere: *Absolvo te a peccatis tuis in no-* „*mine etc.*, vel si timeatur censura: *Absolvo te a vin-* „*culo excommunicationis; deinde a peccatis tuis etc.* (6).

„4. Elevatio manus ejusque impositio in caput, item „formatio crucis est libera, etsi debeat servari consuetudo. „Ita *Laym.* (7), ubi idem dicit de apertione capitis. *Forma* „autem *Clementis VIII.*, ut tradit *Sa* et rituale Roma- „num, est hæc (qua ut omnes utantur, suadet *Paulus V.*, „ideoque omnibus tenenda memoriter): *Misereatur tui* „*omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te* „*ad vitam æternam. Amen.* Deinde elavata manu per- „git: *Indulgentiam, absolutionem et remissionem pec-*

(1) *ita Suar., Laym. l. 5. t. 6. c. 3. et alii communiter.* — (2) *ut vide Gran.* — (3) *Aversa; vide supra tr. 1. c. 1. d. 2.* (4) *Aversa q. 12. sect. 2.* — (5) *ut vide Diana p. 3. t. 4. r. 97.* (6) *vide Sa v. absolutio.* — (7) *c. 5.*

„*catorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors*
„*Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te*
„*absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni*
„*vinculo excommunicationis, suspensionis* (quæ vox circa
„laicos omittitur) *et interdicti, in quantum possum et*
„*tu indiges: deinde ego te absolvo a peccatis tuis in*
„*nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Pas-*
„*sio Domini nostri Jesu Christi, merita B. Virginis et*
„*omnium sanctorum, quidquid boni feceris et mali su-*
„*stinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmen-*
„*tum gratiæ et præmium vitæ æternæ. Amen.*

426. — Acturi de hoc pœnitentiæ sacramento, quod Christus Dominus ad humanæ imbecillitatis remedium instituit, ante omnia monitum velim confessarium, ut suas agnoscat partes, nempe judicis, patris et medici, ad munus suum æqua lance exercendum; sicut enim nimia benignitas iniquitatum fomentum est, sic nimia severitas fit pluribus via ad desperationem. Hinc Christus Dominus declaravit, non esse spiritus sui eos, qui nimis rigide cum peccatoribus agunt. Et ss. Patres non solum invehuntur in eos, qui falsa pietate ducti indebite peccatoribus indulgent, sed etiam in eos, qui indiscretum rigorem cum pœnitentibus adhibent, ut conqueritur *s. Ambrosius* (1), dicens: *Sunt etiam in nobis, qui timorem Domini habent, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere.* Qua de re sapienter advertit *s. Bonaventura: Cavenda est conscientia nimis larga et nimis stricta; nam prima generat præsumptionem, secunda desperationem; prima sæpe salvat damnandum, secunda contra damnat salvandum.* Imo *Honorius III.* (2) dixit, cæteris paribus magis inclinandum in rebus dubiis ad benignitatem quam ad rigorem; cum enim ibi ageretur de modo procedendi contra quosdam, quorum aliqui celebrabant in ecclesiis interdictis, alii furtive sacris initiabantur etc., sic inquit: *In his vero, super quibus jus non invenitur expressum, procedens* (*æquitate servata*) *semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas et causas, loca et tempora videris postulare.*

(1) *in psalmo 118.* — (2) *in c. Ex parte de transact.*

Non dubito, quin majori quidem detrimento semper in ecclesia fuerint confessarii nimis indulgentes, cum major hominum pars ad vitia proni sint; sed non modice etiam animarum saluti obsunt, qui per nimiam austeritatem pœnitentes ita deterrent, ut ipsi vel peccata sua reticeant, aut sic arctati jugum disciplinæ abjiciant, laxisque habenis in vitiorum cœnum miserabiliter deinde se immergant.

Aggrediamur opus ad hunc tractatum de sacramento pœnitentiæ exponendum, cui utique omni studio præ cæteris materiis sedulo incumbendum, cum in ipso totius theologiæ moralis summa et quæstiones magis ad praxim spectantes contineantur; et ideo ego labori non peperci, ut desiderio lectorum satisfacerem, utque ipsi omnia scitu necessaria hic reperiant.

427. — In hoc dubio primo loco agatur de materia remota et forma hujus sacramenti. Quoad *materiam* pertinet, ad ea, quæ supra dixit *Busembaum*, duo tantum dubia addere occurrit.

Dubitatur 1., an mortalia commissa in ipsa susceptione baptismi sint materia hujus sacramenti. Affirmant communissime (1) *ex d. Thoma* (2) et ex *s. Augustino*, relata in *can. Tunc valere 42. de consecr. dist. 3.*, ubi ait: *Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recessit.* Ratio, quia hæc peccata, licet sint tempore simul cum baptismo, natura tamen sunt ipso posteriora. Ita AA. præfati, sed ratio, quam adducunt, videtur non convincere; saltem solummodo probare videtur pro peccatis, quæ baptismum suscipiens post baptismum patrare vellet, sed non pro peccato fictionis, nempe si ille susciperet baptismum existens in mortali sine dolore. Nec *d. Thomas l. c.* dicit, peccatum fictionis esse materiam sacramenti pœnitentiæ, sed tantum ait, quod illud per pœnitentiam removetur: per pœnitentiam autem ibi s. Doctor profecto non intelligit confessionem, sed dolorem de peccato. Nec obstat textus *d. Augustini*; nam ut explicat glossa *v. ad salutem*, per illud *veraci confessione* intelligit *cordis contritionem.*

(1) *Suar. dub. 28. concl. 4., Holzm. n. 454., Escob. l. 14. n. 18. cum Vasq. et Henr., Salm. de sacram. pœnit. c. 4. p. 1. n. 15. ac Elbel conf. 1. n. 8. cum s. Bonav., Scoto, Mastr. etc.* — (2) *3. p. q. 69. art. 10.*

Dubitatur 2., an sint materia sufficiens hujus sacramenti peccata alias confessa. Dubium posset fieri ex eo, quod videtur, non posse esse materia sacramenti pœnitentiæ peccatum jam remissum, cum culpa deleta non possit amplius deleri. Sed sententia affirmativa est certa apud omnes (1). Et clare patet ex *extrav. 1. de privil. Inter cunctas* §. *Verum in fine*, ubi *Benedictus XI.* dicit: *Licet de necessitate non sit, iterum eadem confiteri peccata, tamen, ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre.* Idque confirmatur ex communi praxi fidelium. Nec obstat dicere, peccatum deletum non esse amplius peccatum; peccatum enim, etsi remissum, semper peccatum est commissum; sufficit autem, ut sacramentum habeat effectum in actu primo, nempe quod præbeat gratiam deletivam peccati, quamvis per accidens in actu secundo peccatum non deleat.

428. — Quoad *formam* vero hujus sacramenti plures hic quæstiones discutere oportet.

Quæritur 1., an forma hujus sacramenti essentialiter in verbis consistat. Respondetur affirmative, cum forma non aliter quam voce, non autem scriptura aut aliis signis, exprimi possit: ita commune et certum est apud omnes (2). Hinc *Clemens XIII.* in constitutione edita die 20. Junii 1602 proscripsit propositionem hanc ut falsam et temerariam: *Licere per litteras seu internuntium confessario absenti sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere:* præcepitque sub excommunicatione sibi reservata et ipso facto incurrenda, ne hæc propositio *unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxim quoquo modo deducatur.* Ex quibus verbis recte inferunt *Salmanticenses* (3), quod absolutio absenti in quocumque casu non solum datur illicite, sed etiam invalide; nam si Pontifex tantum illicitam eam in-

(1) *prout docet d. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. et dist. 18. q. 1. art. 3., quem communiter sequuntur Suar. 3. p. d. 18. sect. 4., Palaus tr. 23. d. un. p. 6. n. 5. cum Laym. et Salm. ib. p. 2. n. 22. cum Coninch., Filt. et alii passim.* — (2) *cum d. Thom. 3. p. qu. 84. art. 3. ad 3., quem sequuntur Laym. tr. 6. c. 3., Lugo d. 13. sect. 6., Bonac. qu. 5. p. 6., Elbel n. 27. et Salm. tr. 6. c. 3. p. 5. n. 30. cum Cajet., Coninch., Suar., Val. et alii passim.* — (3) *ib. p. 4. n. 25.*

tendisset declarare, ipsa aliquando, urgente necessitate, valide et licite dari posset, cum leges ecclesiasticæ non possint obligare cum gravissimo damno, et tanto magis, si illud est spirituale. Unde, si Pontifex voluit hujusmodi absolutionem in nullo casu esse licitam, consequenter declaravit, in nullo casu esse validam. *Paulus V.* autem die 14. Julii 1605 insuper damnavit interpretationem aliquorum in præfatum decretum, dicentium, posse absolutionem absenti conferri, modo confessio in præsentia præcessisset: explicavit enim, bullam *Clementis* esse disjunctive, non copulative intelligendam.

429. — Requiritur igitur, ut forma a confessario voce proferatur, et ut pœnitens ibi tunc *moraliter sit præsens.* Hæc autem moralis præsentia reputatur illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt et solent, ut dicunt *Sporer* (1), *Tambur.* (2), *Holzmann* (3), *Elbel* (4), qui *cum Sporer et aliis* addit, talem præsentiam posse extendi ad 20 circiter passus, præsertim ubi pœnitens nondum est egressus ab aspectu confessarii. Recte vero advertit *Sporer* (5) *cum Reg., Gob. etc.*, revocandum esse pœnitentem, quando commode revocari potest. Cæterum censet *cum Gob. et Bonac.*, sine scrupulo absolvi pœnitentem, qui recessit e confessionali, si certo scitur esse adhuc intra paucos passus. Merito autem *Tamb.* non approbat *Leandrum*, qui dicit, satis esse ad præsentiam moralem, si sacerdos videat pœnitentem aut alio sensu percipiat; præsentia enim pro absolutione majorem propinquitatem requirit, quam pro audienda concione vel missa. Unde censet *Tamb.* (6), quod, si quis aliquando non posset nisi a longe absolvi, puta si rueret e tecto, tunc absolutio sub conditione danda esset. Ait *Holzm. ib.*, quod, si confessarius ob periculum infectionis vel ob aliam causam non posset intrare in cubiculum, ubi est infirmus, potest a janua eum absolvere. Recte autem advertunt (7), non esse opus, ut pœnitens verba absolutionis audiat, et tanto minus, ut eadem intelligat; sufficit enim, ut sacerdos illa vere proferat. Quinimo sapienter dicit *Croix*, consultum esse, ut in præsentia

(1) *n. 610.* — (2) *l. 5. de sacr. pœnit. c. 2. n. 11.* — (3) *n. 573. v. dixi.* — (4) *n. 29.* — (5) *n. 615.* — (6) *n. 13.* — (7) *Sporer n. 610., Croix n. 1201., Elbel l. c. cum Stoz.*

aliorum pœnitentium præfata verba submisse dicantur, ne, si aliquis dimittatur sine absolutione, id alii percipiant. Addit *Tambur.*, bene posse absolvi pœnitentem, qui antea sua peccata in scripto legenda dederit, et deinde præsenti confessario dicat: *De his me accuso.* Quod tamen, advertunt *Salmanticenses* (1), non permittendum nisi ex gravi causa, nempe si quis ob angorem gutturis, impedimentum linguæ, aut si puella supra modum verecunda in explicando voce sua peccata valde gravem difficultatem sentiat. Rationem adducunt *Holzm.* (2) *et Sporer* (3), quia, licet confessio nullo jure præcepta sit fieri vocaliter, tamen, cum communi ecclesiæ usu sit receptus modus sic confitendi, hic nunc obtinet vim præcepti, et proinde sine gravi causa foret illicita confessio aliter facta.

430. — *Quæritur II.*, quænam forma in hoc sacramento proferenda sit. Plures graves auctores tenent, quod olim ecclesia usa fuerit forma deprecatoria (*Absolvat te Deus*) usque ad medium sæculum XIII., et quod etiam hodie hæc sit in usu apud Græcos (4). Sed id negant *Baronius*, *Gonet et Nicol.* (5): imo communissime nostri theologi morales (6) censent, formam deprecatoriam esse invalidam, ex eo, quod Christus Dominus, hoc sacramentum instituens (*Joan. 20.*), expressit, sententiam proferendam esse a sacerdote uti judice, dicens: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde compertum videtur, necessarium esse, ut peccata ab ipsis sacerdotibus tamquam Christi vicariis remittantur, nec sufficere, quod ipsi Deum, ut remittat, deprecentur. Sed quidquid sit de hoc, hodie certum est et de fide, debitam formam esse formam indicativam, ut declaravit Tridentinum (7) his verbis: *Docet s. synodus, sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: Ego te absolvo etc., quibus quidem de ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur.* At super hac forma plura occurrunt dubia.

(1) *de pœnit. c. 7. p. 2. n. 11. cum Cano, Pal., Pasq., Coninch. et aliis.* — (2) *n. 558.* — (3) *n. 448.* — (4) *ita Tournely de pœnit. qu. 9. art. 1. concl. 3., Martene, Vitasse ap. Concin. de pœnit. t. 9. p. 579.* — (5) *ap. eumd. Concin.* (6) *Suarez, Soto, Lugo, Cajet., Vasq., Val. et alii plurimi cum Salm. de pœnit. c. 3. p. 2. n. 17. et Croix l. 6. p. 2. n. 639.* — (7) *sess. 14. cap. 3.*

Dubitatur 1., in quibus verbis hæc forma consistat. Certum est apud omnes, verba *Te absolvo* ad essentiam formæ pertinere. Sed sentiunt *Lugo* (1), *Wigandt* (2), quod, si dicatur: *Absolvo a peccatis tuis*, non est necessarium ad valorem formæ verbum *te*, cum hoc satis exprimatur in verbo *tuis*. Attamen communissime huic opinioni contradicunt (3). Prima opinio, speculative loquendo, spectata ratione probabilior videtur; sed quia hæc secunda est etiam probabilis, saltem ob auctoritatem doctorum, in praxi hæc omnino sequenda est, ex propositione 1. damnata ab *Innoc. XI.*

Dubitatur 2., an dicendo: *Ego te absolvo*, requirantur verba: *a peccatis tuis*. Negant communissime (4) *ex d. Thoma* (5) *et catechismo Romano* (6), ubi dicitur: *Est autem forma: Ego te absolvo*, et nihil aliud ibi additur. Omnes tamen hi AA. dicunt, quod, licet to *a peccatis tuis* non sit necessarium ad essentiam formæ, esse tamen mortale, hæc verba omittere, cum sit contra consuetudinem ecclesiæ. Alii vero tenent, ipsa pertinere ad essentiam, eo quod, cum Christus dixerit: *Quorum remiseritis peccata etc.*, sicut, quia dixit *quorum*, explicandum est *te*, ita, quia dixit *peccata*, explicandum est *a peccatis* (7). Nec obstare dicunt, quod ex circumstantiis satis determinentur verba: *Ego te absolvo*, ad significandam etiam absolutionem a peccatis; nam si hoc valeret, posset adhuc reticeri verbum *te*, quod ex circumstantiis satis etiam percipitur. Prima opinio est probabilior; sed in praxi nec recedendum a secunda, cum etiam sit probabilis, ut bene advertunt *Elbel* (8), *Salm.* (9), *Holzm. et Roncayl. ll. cc.*

Dubitatur 3., an verba: *In nomine Patris etc.*, sint de

(1) *de pœnit. d. 13. n. 26.* — (2) *tr. 13. q. 3. res. 2.* — (3) *Suar. de pœnit. d 19. sect. 1. n. 17., Bon. q. 4. p. 1. n. 1., Holzmann n. 482., Concina t. 9. p 580. n. 5. et Pal. tr. 23. d. un. p. 5. n. 2. cum Vasq* — (4) *P. Milante in propos. 1. Innoc. XI., Conc. p. 580. n. 5., Holzm. n. 482., Ronc. de pœnit. c. 2. q. 3., Sporer eodem tit. n. 544., Pal. p. 5. n. 2. et Lugo d. 13. n. 17. cum s. Anton., Sylv., Caj., Nav. etc.* — (5) *3 p. q 84. art. 3.* — (6) *p. 2. n. 14.* — (7) *sic Croix n. 633. cum Major et Pasq. ac Mazzotta de pœnit. t. 3. n. 561. cum Gabr., Aversa, Gorm. etc., item Palud., P. Soto et Gabr. ap. Salm. de pœnit. c. 3. p. 1. n. 1.* — (8) *de pœnit. n. 25.* — (9) *ib. n. 2.*

essentia. Affirmant *Durandus, Major etc.* (1): sed communis et vera sententia negat, cum in institutione hujus sacramenti nullam mentionem Christus fecerit de hac invocatione ss. Trinitatis, sicut fecit in sacramento baptismi (2): Hanc autem omissionem, putant *Ronc. et Gran.* (3), esse mortalem: alii vero (4) censent, nullum esse peccatum, secluso scandalo et contemptu; sed hæc opinio non videtur satis probabilis, cum talis invocatio sit juxta consuetudinem ecclesiæ. Hinc melius alii fere communiter dicunt, esse tantum veniale (5).

Verba autem: *Dominus Jesus Christus etc.*, putat *Concina* (6), non posse omitti sine culpa; verba autem: *Misereatur, Indulgentiam*, et *Passio Domini nostri etc.*, dicit, posse omitti; et huic videtur favere rituale Romanum (7), dicens: *In confessionibus autem frequentioribus omitti potest „Misereatur etc., et satis erit dicere: „Dominus noster Jesus Christus etc. usque ad illud: „Passio etc. Urgente vero aliqua gravi necessitate in periculo mortis breviter dicere poterit: „Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris etc.*" Sed communiter DD. dicunt, omnes has preces posse omitti sine ullo peccato (8): hocque videtur verius, dum Tridentinum (9) dicit, quod hæ preces tantum *laudabiliter adjunguntur;* verbum enim *laudabiliter* nullum utique videtur importare præceptum. Nemo tamen dubitat, quin convenientius sit saltem in confessionibus longioribus hujusmodi preces adjicere: maxime illas, quæ sequuntur: *Passio Domini etc.*, cum probabile sit cum *d. Thoma,*

(1) *ap. Lug. d. 13. n. 11.* — (2) *ita Lugo n. 12., qui dicit, oppositum ab omnibus rejici, Roncag. c. 2. q. 3., Bon. p. 1. n. 2. cum Coninch., Vasq., Suar. etc., Croix n. 629. cum Arriaga et Bosco, ac Salm. ib. n. 3. cum Soto, Nav. et Cajet.* — (3) *ap. Croix n. 637.* — (4) *ut Sotus, Val. ap. Bon. l. c.* — (5) *ut Bon. l. c., Elbel n. 26., qui dicit, esse satis commune, Pal. p. 5. n. 3., Salm. tr. 6. c. 3. p. 1. n. 3., Platell., Bosco et alii ap. Croix dict. n. 637., qui absolute asserit, id esse commune.* — (6) *p. 581. n. 10.* — (7) *tit. de forma absol.* — (8) *ita Lugo d. 13. n. 9. cum Nav., Holzm. n. 491. cum Sporer, Viva de pœnit. q. 7. art. 1. n. 3., Mazzotta t. 3. p. 163., item Sa, Bosco, Dicast. et Gob. ap. Croix n. 638.* — (9) *dict. sess. 14. c. 3.*

s. Antonino et aliis, prout infra dicemus, agendo *de satisfactione*, quod per verba illa eleventur omnia bona opera pœnitentis ad satisfactionem sacramentalem; saltem consulit *Holzmann*, ut ea verba dicantur, dum pœnitens recedit.

Dubitatur 4., an per verba *te absolvo* possit sacerdos valide absolvere pœnitentem tam a peccatis quam a censuris. Communiter affirmant (1). Ratio, quia nihil prohibet, quin verba illa ex intentione sacerdotis dirigantur ad absolutionem tam a censuris quam a peccatis. Merito tamen advertunt (2), id non excusari a culpa veniali, cum sit contra usum ecclesiæ. Probabiliter vero *Holzmann* (3) *et Viva ll. cc. cum Gran.* id omnino excusant, si nulla adsit probabilis suspicio, quod pœnitens aliquam censuram incurrerit. Cæterum recte ait *P. Concina* (4), peccare mortaliter sacerdotem, qui contra prohibitionem ecclesiæ vellet pœnitentem absolvere prius a peccatis, et deinde a censuris: quamvis satis communis sit sententia, quod valide possit pœnitens absolvi (si ipse sit in bona fide) a peccatis, non præmissa absolutione a censuris (5). Ratio, quia prohibitio ecclesiæ nequit invalidare sacramentum, cujus valor pendet a jure divino, cum omnia ad illud requisita essentialia concurrunt.

431. — *Quæritur III.*, an possit valide et licite dari absolutio sub conditione. Omnes conveniunt, ut diximus *l. 6. tr. 1. de sacram. in genere n. 26.*, validam quidem esse absolutionem, quæ datur sub conditione de præterito vel præsenti. E converso communiter dicunt DD., invalidam esse, si conditio sit de futuro; et hoc, etiamsi dicatur: *Absolvo te, si Deus cognoscit, quod restitues*, aut simile, ut tenuimus *dict. n. 26.* Difficultas est, an sit licitum absolvere sub conditione de præsenti vel præterito. Respondetur affirmative cum communi DD. contra aliquos, juxta sententiam allatam *ib. n. 28.*, dummodo

(1) *Pal. p. 5.*, *Bon. p. 1. n. 10.*, *Ronc. c. 2. q. 3.*, *Salm. l. c. n. 11.*, *Viva q. 7. art. 1. n. 3.*, *Holzm. num. 482.* — (2) *Roncaglia et Salm. tr. 6. c. 3. p. 1. n. 11. in fin. cum Gran. et Leand., item Sotus, Coninchius et Avila.* — (3) *n. 491.* (4) *p. 618. n. 9.* — (5) *ut docent Suarez t. 4. de rel. d. 31. sect. 3. n. 6.*, *Sanchez dec. l. 2. c. 8. n. 5.*, *Lugo d. 14. n. 102. et Salm. c. n. 11.*

usta adsit causa, nempe si negata absolutione notabile etrimentum immineret animæ pœnitentis.

432. — Causæ autem justæ, secundum doctores infra itandos, videntur hæ: I. Si sacerdos prudenter dubitet, u absolverit vel ne (1). II. Si confessarius dubitet, an abeat jurisdictionem in pœnitentem (2) *). Sed hoc non dmitterem, nisi pœnitens diu deberet carere absolutione: t in hoc casu censeo, teneri confessarium patefacere pœnienti, qui ei confessus sit mortalia, quod ipse tantum ub conditione absolutus sit, ut, si postmodum forte nolum fiat, quod confessarius revera careret jurisdictione, pœnitens iterum confiteatur peccata illa, ut debeat. III. Si rgeat necessitas suscipiendi eucharistiam, ut dicunt *Mazotta et Sporer ll. cc.* Sed hic obiter advertendum, quod, icet aliquis posset in hujusmodi necessitate sub condiione absolvi, quia talis necessitas sufficientem præbet ausam confessario absolvendi sub conditione: pœnitens amen non posset accedere ad communionem, nisi certo ispositus ad illam (vel saltem probabiliter, juxta alios itandos infra *n. 475.*) ad hoc, ut servet præceptum Apostoli, quod omnes accedant probati; unde in mero dubio egativo suæ dispositionis nemo potest communionem uscipere **).

(1) *ita Lugo d. 13. n. 107., Croix l. 6. p. 2. n. 1770., Sporer . 622., Ronc. de sacr. c. 4. q. 6. r. 3., Bon. de pœn. p. 3. . 1. cum Suar., Fill., Molf., Reg. et Salm. pœnit. c. 3. . 3. n. 22. cum Vasq, Graff. Dic. etc.* — (2) *ita Sporer d. n. 622.*

*) De quæstione, an confessarius cum dubia vel probabili tantum jurisdictione possit absolvere, fusius tractat *s. Auctor* infra n. 571—573. His juvat addere, quæ legimus de hac re in hom. ap. tr. 16, 6., ubi ait: „Sed hoc puto, non esse „admittendum, nisi cum pœnitens existeret in mortali, et alias „multum temporis absolutione privari deberet. Præterea hoc „debet intelligi in solo dubio facti; quia, si jurisdictio est „positive dubia de jure, id est, si probabilis est ob DD. „auctoritatem, bene potest absolutio absolute conferri; nam „tunc supplet ecclesia, semper ac gravis adest causa." *Editor.*

**) Jam supra l. 1, 51. quæstio fuit, an quis cum opinione probabili suæ dispositionis possit suscipere sacramentum, et auctoribus hinc inde discertantibus *s. Alphonsus* suam sententiam enuntiavit, dicens: „Censeo, non recedendum a sen„tentia negativa, saltem, quia affirmativa fere nunquam po„terit deduci in praxim a suscipientibus sine proprio animæ „detrimento." Attamen ex his dictis: *pœnitens non posset*

IV. Si dubitetur, an pœnitens sit rite dispositus per verum dolorem et propositum (1). Sed huic doctrinæ sic generaliter traditæ nec valeo acquiescere: nam *dico 1.*,

(1) *ita Sporer l. c., Mazzotta t. 3. p. 168. et Pal. p. 5. n. 9. cum Vasq. etc.*

---

accedere ad communionem nisi certo dispositus *vel saltem probabiliter*, et infra dicendis n. 475. patet, quod affirmativam sententiam adhuc ut sufficienter probabilem admittit. Et ut adhuc magis dilucidetur quæstio hic agitata, subjicienda videntur, quæ scribit *s. Auctor* in hom. apost. tr. 15, 34. „Quæritur (ait), an dubitans, sit vel ne in gratia, „possit communicare. Huic dubio respondimus in opere „*l. 6, n. 432. et 475.*, quod (ex solvendo), qui dubitat, an „sit in peccato, non potest communicare. Nihilominus, *me-* „*lius re perpensa*, mihi videtur respondendum cum majore „distinctione. Unde sic dicamus: Si quis dubitat, an *gra-* „*viter peccaverit necne*, tunc licite, non præmissa con- „fessione, potest ad communionem accedere, sive dubium „sit negativum sive positivum (sufficiendo sibi, ut tutius „fructum sacramenti percipiat, ut præmittat contritionem); „quia præceptum Apostoli: *Probet autem seipsum homo,* „ratione cujus intelligitur præcepta esse confessio, ut de- „claravit Tridentinum, ligat tantum eos, qui sunt conscii, „nempe certe sciunt, se mortale commisisse, de quo non „sunt adhuc confessi, ut idem Tridentinum declaravit „sess. 13. c. 7., dicens: *Ut nullus sibi conscius pec-* „*cati mortalis ad eucharistiam accedere debeat.* Ita- „que præceptum prohibitionis non incipit possidere, nisi „postquam homo sit sui peccati conscius. *Contra, si* „*quis est certus de peccato commisso, tunc non* „*potest communicare, nisi certus sit, se per confes-* „*sionem probatum fuisse,* quia tunc certe possidet in „eo præceptum prohibitionis; unde ille cum dubio negativo „aut positivo, an recuperaverit necne amissam gratiam (v. gr. „cum dubitat, an confessio fuerit nulla ex defectu disposi- „tionis aut jurisdictionis, aut si dubitat de contritione in „casu necessitatis communicandi), non potest communionem „recipere: quia tunc agit contra præceptum, quod requirit „probationem non solum probabilem, sed etiam certam, sicut „fuit certum peccatum." Insuper notat *Thomas Gousset,* archiepiscopus Rhemensis et sagacissimus propugnator doctrinæ *s. Alphonsi*, in verba textus nostri: *(non posset accedere nisi saltem probabiliter dispositus),* quæ sequuntur: „Igitur non admittimus ad communionem *genera-* „*liter* loquendo eos, qui non probabiliter in statu gratiæ „constituti videntur. Dixi: *generaliter* loquendo; nam si „pœnitens, putans, se per virtutem absolutionis cum Deo „reconciliatum esse, eucharistiam suscipere cupit, sive ut

non posse absolvi sub conditione peccatorem recidivum in culpas lethales, qui non probetur dispositus per signa extraordinaria, prout infra dicemus *n. 459.*, nisi esset in periculo mortis; vel nisi (excipit *Schildere* (1) prudenter timeatur, quod peccator ille non amplius ad confessionem redibit et in peccatis suis tabescet. *Dico 2.*, idem

(1) *ap. Croix l. 6. p. 1. n. 110.*

„infantibus bonum exemplum præbeat, sive ut scandalum, „quod diu se abstinendo communitati dedit, reparet, sive „quia timetur, ne ex denegatione communionis animum de„jiciat: tunc putamus, non posse prohiberi, ut ad sacram „mensam accedat; sic enim ipsi magis utiles erimus, nos „partem tutiorem et saluti animæ magis proficuam, et fini „principali sacramentorum magis conformem eligimus.

„Et revera talis dubie dispositus aut est in statu gratiæ „aut non. Si est in statu gratia, non est, qui dubitet, quin „ipsi communio valde utilis sit; si vero est in statu peccati, „communio erit nulla, id est, non habet effectum suum „principalem, sed tamen non erit omnino inutilis, et eo „minus sacrilega. Poterit adhuc habere effectum, ut susci„piens eucharistiam animum capiat, sæpius et forte melius „accedere. Alter fructus communionis simpliciter nullæ est, „quod communicans, putans, se digne panem cœlestem cum „gratiis suis percepisse, ad vitæ correctionem naturaliter „excitatur; ac putans, se recepisse Deum, Sanctum sancto„rum, urgetur odisse peccatum et amare Deum.

„Imo addo: Si talis reus peccati mortalis, putans, se „esse in statu gratiæ, suscipiendo eucharistiam sentit, non „dico contritionem perfectam, sed solum attritionem, quæ „requiritur ad sacramentum pœnitentiæ, tunc communio ha„bebit omnes suos effectus, obtinebit gratiam cum remis„sione omnium peccatorum: nam sacramenta vivorum, ait „*b. Liguori* l. 6, 6., *aliquando primam gratiam con„ferre possunt, scilicet cum quis putans, non esse in „statu peccati mortalis, vel existimans, se contritum, „accedit cum attritione ad sacramentum.* Et idem docet „doctor *Angelicus* in 4. dist. 9. qu. 1. art. 3. dicens: *Si quis „facta diligenti discussione suæ conscientiæ, quamvis „forte non sufficienti, ad corpus Christi devote accedat, „aliquo peccato mortali in ipso manente, quod ejus co„gnitionem præterfugiat, non peccat, imo magis ex vi „sacramenti remissionem consequitur. Unde Augusti„nus dicit in quodam sermone, ut, quando manduca„tur corpus Christi, suscitat mortuos.*" Vide justifica„tion de la théologie morale du *b. Alph. M. de Ligorio* „par *Gousset.* Besançon 1832. pag. 147. et ejusdem lettres „sur le même sujet. (Lettre VIII.) *Editor.*

dicendum esse de recidivo in venialia, qui sufficientem habet usum rationis; quia, cum possit hic confessarius de brevi certum se reddere de pœnitentis dispositione per experimentum emendationis ei differendo absolutionem, non videtur adesse sufficiens causa absolvendi illum sub conditione. *Dico 3.*, probabiliter posse absolvi puerum vel semifatuum sub conditione, quando dubitatur de ipsorum dispositione; et quidem, si urgeat periculum mortis vel præceptum paschale, communissime dicunt DD. (1), tales esse absolvendos sub conditione, si dubie sint dispositi, maxime si confessi sint aliquod dubium mortale, quo casu ait *Lugo* non videri de hoc dubitandum. Idque puto omnino dicendum (contra *Lessium*) etiam extra tempus mortis vel præcepti, ut verius dicunt *Sporer* (2), *Mazz.* (3) *et Laym.* (4), qui ait, absolvi posse sub conditione, saltem animo retenta; in eo enim casu non solum adest justa causa utilitatis, ne pœnitens privetur gratia sacramentali, sed etiam necessitatis, ne ille forte maneat in mortali; in tantum autem alii usu rationis præditi non debent absolvi, cum de ipsorum dispositione dubitatur, quia adest via et spes, fore, ut dilata absolutione brevi illi certo dispositi redeant et absolvantur; sed quoad hos semifatuos et pueros, nondum perfecte rationis compotes, deest hæc via et spes, fore, ut brevi afferant hanc certam dispositionem. Imo non improbabiliter dicunt (5), posse absolvi sub conditione hujusmodi pueros, etiamsi afferant peccata tantum levia, ne diu priventur gratia sacramentali, et ne maneant in mortali, si forte habeant, ut loquitur *Lugo l. c. Dico 4.*, probabiliter posse sub conditione absolvi (6) pœnitentem pium, qui aliquas tantum imperfectiones confitetur, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; hoc tamen non admitterem sæpe*), neque si ille posset materiam certam de vita anteacta præbere. Cæterum, cum pœnitens non dat materiam cer-

(1) *cum Less. auct. v. confessio. c. 6., Lugo d. 17. n. 22. et aliis.* — (2) *n. 622.* — (3) *t. 3. p. 568.* — (4) *c. 5. n. 7.* — (5) *Sporer, Mazz. ll. cc. et Gob., Diana et Schild. ap. Croix n. 1797.* — (6) *ut censet Bon. p. 3. n. 1.*

*) „Hoc tamen non admitterem nisi semel in mense." *S. Alph. in hom. ap. tr. 16, 6.*

tam, non tenetur confessarius eam exquirere, ut absolvat; et casu, quo exquisierit et non repererit certam materiam (1), non tenetur absolvere sub conditione, cum pœnitens tunc nullum jus certum habeat ad illam, quando non affert materiam certam aut saltem dubie necessariam.

DUBIUM II.

Quæ contritio requiratur.

433. *Vide, quæ habentur apud* Busembaum *de dolore et proposito.*

§. I.

De quæstionibus ad dolorem pertinentibus.

434. *Quid sit pœnitentia ut virtus; et quid ut sacramentum.*
435. *Qu. I., an contritio consistat in dolore vel in detestatione.*
436. *Qu. II., ex quo motivo eliciendа sit contritio.*
437. *Qu. III., quando obliget præceptum contritionis. Dub. 1., an obliget extra periculum mortis; et an ejus dilatio sit speciale peccatum. Dub. 2., an, qui in articulo mortis confessus sit cum attritione, teneatur deinde elicere contritionem. Dub. 3., an præceptum contritionis obliget in diebus festis.*
438. *Qu. IV., an ad justificationem requirantur singulæ contritiones ad singula peccata.*
439. *Qu. V., an in confessione requirantur explicite actus fidei et spei.*
440. *Qu. VI., an in sacramento sufficiat attritio sine amore prædominante.*
441. *An quælibet contritio deleat peccatum extra sacramentum.*
442. *Et an peccatum possit consistere cum charitate prædominante, si sit remissa. Solvuntur objectiones, ubi probatur, amorem inchoatum concludi in attritione.*
443. *Qu. VII., an sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium.*
444. *Qu. VIII., an sacramentum pœnitentiæ possit esse aliquando validum et informe.*
445. *Qu. IX., an dolor debeat præcedere ad confessionem.*
446. *Qu. X., per quantum temporis actus doloris moraliter perseveret.*
447. *Qu. XI., an pœnitens debeat elicere actum doloris cum intentione se confitendi.*
448. *Qu. XII., an, qui confitetur peccatum oblitum statim post absolutionem, teneatur novum elicere dolorem.*

(1) *ait Sporer n. 56.*

449. *Qu. XIII., quomodo eliciendus sit dolor in confessione venialium. Dub. 1., an sit mortale, confiteri venialia sine ullo dolore. Dub. 2., an in confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio. An sufficiat dolere de frequentia. Ibid.*

§. II.

De quæstionibus ad propositum.

450. *Qu. I., an sufficiat propositum virtuale sive implicitum.*
451. *Qu. II., quæ sint conditiones requisitæ ad verum propositum. Et sunt: I. Ut sit* firmum. *Quid, si pœnitens credat, certo se relapsurum? II. Ut sit* universale. *An requiratur universale propositum de mortalibus. III. Ut sit* efficax.
452. *Qu. III., quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi. Dub. 1. Quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi; et quæ occasio vitari debeat.*
453. *Dub. 2., an possit absolvi, qui non vult amovere probabilem peccandi occasionem.*
454. *Dub. 3., an, qui est in occasione proxima voluntaria, possit semel vel iterum absolvi.*
455. *Dub. 4., an possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria, præsertim causa suæ artis vel officii.*
456. *Sententia tenenda circa absolutionem his differendam.*
457. *Dub. 5., an possit absolvi, qui in occasione necessaria, adhuc remediis adhibitis, eodem modo fuerit relapsus.*
458. *Adnotatur doctrina s. Caroli Borromæi.*
459. *Qu. IV., quomodo se gerere debeat confessarius cum consuetudinariis ex intrinseca fragilitate; et quomodo cum recidivis. An recidivus possit pluries absolvi sine signis extraordinariis.*
460. *Quæ sint signa extraordinaria.*
461. *Quæ certitudo dispositionis pœnitentis sufficiat ad eum absolvendum.*
462. *An liceat differre absolutionem pœnitenti disposito sine ejus consensu.*
463. *An expediat vel ne, sæpius differre absolutionem.*
464. *Cur potius differenda est absolutio iis, qui sunt in occasione extrinseca, et non recidivis ex fragilitate intrinseca.*

433. — „Suppono, quod *contritio* in communi sit dolor ac detestatio peccati commissi cum proposito emendandi, ut habet *Tridentinum sess. 14.*: ubi eam dividit „in perfectam, quæ absolute sic dicitur, et in imperfectam, quæ attritio dicitur. *Perfecta* est, quæ elicitur

„ex motivo charitatis propter Deum summe dilectum: et „hæc ex se sola mox justificat, etsi cum voto et ordine „ad confessionem, quam deinde facere teneris; *imper-* „*fecta* est, quæ ex inferiore motivo, supernaturali tamen, „concipitur.

„*Resp.* Ad sacramentum hoc sufficit et requiritur sal- „tem attritio formalis, supernaturalis, efficax et univer- „salis respectu mortalium, concepta in ordine ad con- „fessionem vel saltem absolutionem. Est communis (1).

Unde resolves:

„1. Non requiritur contritio existimata, ut voluit *Ga-* „*briel.*

„2. Non sufficit 1) attritio existimata tantum, licet in- „culpabiliter; quia vera attritio est pars essentialis; 2) nec „desiderium absolutionis sine affectu ad peccata: idque, „etiamsi tantum confitearis venialia, ut habet sententia „communis contra *Angles* et quosdam alios, quos sequi- „tur *Tamb.* (2). Unde peccat graviter, qui etiam sola ve- „nialia vel sola mortalia alias confessa sine omni for- „mali dolore confitetur; quia non ponit materiam sacra- „menti, et saltem periculo sacrilegii se exponit (3). Non „tamen est necesse, ut dolor se extendat ad omnia ve- „nialia, quorum sibi pœnitens est conscius (4). Imo no- „tat *Tamb. l. c.*, satis esse, de uno veniali dolere for- „maliter, etsi plurium sis conscius, de quibus nec do- „lorem nec propositum emendandi habeas, sive ea con- „fitearis sive non.

„3. Non absolvitur, qui dolet, licet intensissime, tan- „tum propter infamiam, damna aliasve pœnas tempora- „les præcise, etsi ex inculpabili ignorantia: quia non „est dolor supernaturalis; nec ignorantia aut bona fides „potest supplere defectum essentiale (5). Limitat tamen „*Regin. cum Tamb.* (6), nisi doleas propter istas ut a Deo „inflictas vel infligendas.

„4. Ad attritionem non requiritur ulla intensio vel du- „ratio temporis, ut vult *Durandus.*

(1) *vide Bon. d. 5. q. 5. et schol., ac colligitur ex Trid. l. c.* — (2) *l. 1. exped. conf. c. 3.; vide Dian. p. 9. t. 9. r. 31.* (3) *ita C. de Lugo d. 14. sect. 8. etc. communiter; vide Diana p. 3. t. 4. r. 116., Bon. d. 5. qu. 3. sect. 1. p. 3.* — (4) *Suar., Laym., Lugo.* — (5) *Bonac. l. c. etc.* — (6) *exp. conf. l. 1. c. 1.*

„5. Etsi debeat esse de omnibus peccatis mortalibus, „non requiruntur tamen singuli dolores de singulis, ut „vult *Angles;* sed sufficit unus actus de omnibus simul „sumptis, etiam oblitis: ideoque peccat graviter, qui sciens „prudens non atteritur universaliter de omnibus morta„libus nondum remissis (1).

„6. Non sufficit dolere, quod non doleas, ut habent „*Navarrus* et *Sa*, nec velleitas non peccandi. Ratio utrius„que est, quia non est dolor de peccatis commissis, cum „quo affectus ad ea stare potest. *Henriq., Vasquez, Bo„nac.* (2); ubi recte notat, cum actu, quo quis dolet, se „non dolere de peccatis, plerumque conjunctum esse do„lorem de peccatis, etsi pœnitens eum non dignoscat.

„7. Etsi dolor hic debeat esse summus appretiative, „ita ut nihil magis detesteris quam peccatum, malisque „omnia mala hujus mundi perpeti, quam mortaliter con„tra Deum peccare; non tamen opus est, imo non ex„pedit, particulares facere collationes: v. gr. mallem hoc „vel illud malum subire quam mortaliter peccare; quia „periculosæ sunt." *(Et hoc est commune apud omnes* (3), *nempe non expedire, comparationem explicitam inter peccatum et alia mala, se determinando, potius quam peccatum eligere hæc mala in particulari; et tanto minus eligere infernum, quia secundum præsentem Deî providentiam, cum infernus sit destinatus iis, qui sunt firmati in peccato per æternum odium erga Deum, incongrue homo ad vitandum peccatum eligeret infernum, in quo non posset manere sine peccato.)*

„8. Qui non vult occasiones proximas peccandi a se „amoliri, vel non remittere ex animo, vel non restituere „aut satisfacere, quibus debet, vel non habet formale „(licet probabiliter (4) aliqui dicant, virtuale in contritione „universali inclusum sufficere, saltem quando non oc„currit cogitatio de peccatis vitandis) propositum, pec„cata mortalia (quando talia confitetur) vitandi efficax, „id est, cum quo non possit consistere affectus actualis „erga aliquod mortale, non est sufficienter attritus. Ratio „est, quia non est dolor et detestatio efficax, quippe cum

(1) *Bonac. etc. ll. cc.* — (2) *l. c. n. 7.* — (3) *cum s. Thoma, Bonac. etc. ap. Croix n. 731.* — (4) *cum Lugo l. c. sect. 5., Laym., Diana.*

„quo possit stare voluntas peccandi, nec is se ex toto „corde convertit ad Deum, detestans peccatum super omne „detestabile (1). Et licet sola venialia confitearis, teneris „tamen, sicut dolorem, ita etiam propositum, saltem vir„tuale, circa illa habere (2).

„9. Redire sæpe cum eodem mortali non est certum „indicium deesse attritionem, etsi sit magna præsumptio, „præsertim in iis, qui coguntur confiteri a parentibus, „magistris etc.; item in iis, qui aliquoties moniti con„cubinam non separant, aut restitutionem non faciunt, „quibus proinde absolutio differenda est, nisi id actu „præstent. Quamquam possint esse alia signa veri do„loris, v. gr. si media præscripta sint adhibita, occa„siones vitatæ, si numerus peccatorum imminutus, si „pœnitens omnino asserat, cui plerumque credi debet, „cum ipse sit sui accusator, defensor et testis; qua in „re opus est magna prudentia confessarii, ne pœniten„tem severitate avertat, neque etiam lenitate seducat, „et peccet pereatque cum illo: *Suarez* (3), *Sanchez* (4), „*C. de Lugo* (5), contra quorum aliorumque communem „sententiam docent *ap. Diana Vivaldus et Joannes San„cius* (6), posse toties, quoties confitetur, absolvi, etiamsi „nullus appareat profectus; eo quod sine illo possit esse „verum propositum, sicut est in iis, qui venialia sem„per afferunt eadem. Verum id probare non ausim, (ob „damnatas nuper ab *Innocentio XI. propositiones 60.* „*et 61.* *), nec videtur esse par ratio (7).

„10. Absolvendi sunt ii, qui ex officio, domo vel ne„gotio, in quo propinquum peccati periculum imminet, „discedere nolunt, eo quod sine maxima difficultate non „possint, parati interim media præscribenda adhibere. „Ratio est, quia occasio, etiam propinqua, non necessi„tat ad peccatum, ideoque stare potest cum proposito „peccata vitandi. Nec refert, quod quis putet vel timeat,

(1) *Suar., Fern., Laym. l. 5. tr. 6. c. 4., Diana p. 3. t. 4. r. 119. etc. communiter.* — (2) *C. de Lugo d. 14. sect. 8. et 9. et alii.* — (3) *in 3. p. d. 32. sect. 2.* — (4) *l. 2. in dec. c. 32. et l. 3. c. 5.* — (5) *l. c. n. 166. et 169.* — (6) *d. 10. n. 16.* — (7) *vide Coninch. d. 2. d. 14., Diana p. 1. tr. 7. r. 55. et p. 2. tr. 2. miscel. r. 45. et p. 3. tr. 4.*

*) Quas vide infra n. 454. et 456. v. tertia sententia. *Edit.*

„se unum vel plura peccata non vitaturum: quia pro„positum est actus voluntatis: existimatio autem illa est „actus intellectus, qui ex illo proposito, ob humanæ vo„luntatis mutabilitatem, non necessario consequitur. In„terim, qui certus est, impossibile sibi esse in tali occa„sione peccata vitare, debet eam deserere, nisi velit „perire (1).

„11. Non requiritur dolor sensibilis; sufficit enim in„tellectivus: qui cum sit internus ac spiritualis, scrupu„losi non facile debent angi, quasi sine dolore accedant „ad sacramentum, eo quod nullum sentiant.

„12. Is, qui nihil cogitans de confessione, attritionem „elicuit, non referens eam ad sacramentum, non potest „sine novo dolore ad id accedere, quia pars debet re„ferri ad compartem (2). Contrarium tamen videtur do„cere *C. de Lugo* (3), quod non est improbabile (4).

„13. Non sufficit ad sacramentum dolor, qui sequitur „absolutionem; imo secundum sententiam saltem tutiorem, „quam docent *Laymann* (5) *et Coninch.*, debet antecedere „etiam confessionem, etsi contrarium etiam probabiliter „doceant *Vasq.*, *Fill.*, *Fag.*, *C. de Lugo* (6) *et Gasp. Hur„tado* (7) *ap. Diana et Escobar* (8). Unde pœnitentes initio „ad dolorem excitandi, aut, si post peccatorum narra„tionem fiat, repetant verbo confessionem, dicendo, se „dolere de peccatis expositis (9).

„14. Probabile est, eum, qui paulo ante confessus ite„rum confitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, „quibus ante (explicite et in particulari) non doluit, non „teneri elicere novum dolorem (10); et consequenter po„test moribundus propter periculum instantis mortis ab„solvi, audito tantum uno alterove peccato, et deinde, si „superstes maneat, auditis reliquis iterato absolvi in vir„tute doloris præcedentis (11).

Hic plures occurrunt quæstiones magnopere scitu necessariæ ad praxim, tum ad dolorem tum ad propositum

(1) *ita Laym. l. c., Lugo l. c. n. 152.* — (2) *ita Suar. d. 20. sect. 4., Bonac. d. 5. q. 3. p. 2.* — (3) *d. 14. sect. 4. n. 37.* — (4) *Tamb. l. 1. c. 2.* — (5) *l. 5. tr. 6. c. 4.* — (6) *de pœnit. d. 14. sect. 2.* — (7) *d. 6. diff. 5.* — (8) *tr. 7. r. 6.* — (9) *vide Laym. l. c.* — (10) *C. de Lugo d. 14. sect. 3., Diana p. 9. tr. 3. r. 50. et 51.* — (11) *Tamb.*

in confessione requisitum pertinentes; unde distincte de iis agere oportet.

§. I.

De quæstionibus circa dolorem.

434. — Ante omnia oportet advertere, quod pœnitentia duplici sensu accipitur, nempe ut virtus et ut sacramentum. Ut *virtus* definitur: *Virtus tendens in destructionem peccati, in quantum est Dei offensa medio dolore et satisfactione.* Ut *sacramentum* vero definitur: *Sacramentum consistens in actibus pœnitentis et sacerdotis legitime absolventis in modum judicii.* Pœnitentia quidem ut virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad salutem; in lege autem evangelica ut sacramentum est pariter necessitate medii necessaria omnibus lapsis in mortale post baptismum, saltem in voto, si non possit suscipi sacramentum in re.

435. — *Quæritur I.*, an contritio consistat in dolore vel in detestatione. Alii dicunt, consistere in dolore, qui præsupponat detestationem (1): alii vero dicunt, consistere in detestatione, quam sequitur dolor; et hæc sententia est satis communis et verior videtur (2), *ex d. Thoma* (3), ubi docet: *Exigitur ad remissionem, ut homo actualiter peccatum commissum detestetur.* Ratio, quia non quidem dolor est causa detestationis, sed detestatio est causa doloris; et dolor ideo est utilis, quia procedit a peccati detestatione; quæ principaliter est abolitio culpæ, cum sit velle non peccasse. Cæterum, ut recte dicunt *Frassen.* (4) *cum Vega et Holzmann*, *Sporer ac Croix l. c. cum Coninch.*, non dubitandum, quin in contritione utrumque requiratur, tam dolor quam detestatio, et quod revera in uno alterum exercite contineatur, qui enim suum detestatur peccatum, necessario de ipso dolet: et contra, qui de peccato dolet, illud necessario detestatur.

436. — *Quæritur II.*, ex quo motivo debeat elici actus perfectæ contritionis.

Prima sententia, quam tenent plures, dicit, posse elici

(1) *ut Gonet d. 7. n. 6. etc. ap. Croix l. 6. p. 2. n. 657.* — (2) *cum Suar. de pœnit. d. 4. sect. 1. n. 7., Sporer n. 67., Holzm. n. 493. ac Nav., Caj., Reg., Gob. etc. ap. Croix l. c.* (3) *3. p. q. 87. art. 1.* — (4) *t. 10. p. 529.*

ex motivo cujuscumque attributi divini offensi, justitiæ, sapientiæ, misericordiæ etc. Et merito hanc probabilem putant *Suarez* (1) *et Lugo* (2). Ratio, quia ille, qui diligit divinam justitiam vel misericordiam propter Deum, jam Deum diligit, cum misericordia et justitia divina sint ipse Deus; ergo, qui dolet de peccato ob Dei misericordiam vel justitiam offensam, non jam ex motivo concupiscentiæ, sed propter Deum dolet.

Secunda sententia vero communis et probabilior, quam tenent *Suar. l. c.*, *Vasq.* (3), qui vocat oppositam erroneam, *et Croix* (4) *cum Arriaga*, *Dic. et aliis passim*, docet, contritionem debere omnino procedere ex solo motivo charitatis; nempe divinæ bonitatis offensæ, quatenus hæc complectitur omnes Dei perfectiones. Ratio, quia ex *Tridentino* (5) requiritur, ut contritio sit charitate perfecta, id est informata; objectum autem charitatis, ut communiter docent DD., utque diximus *l. 3, 24. v. objectum*, est Deus, quatenus est infinita bonitas, nempe radix et aggregatio omnium perfectionum.

437. — *Quæritur III.*, quando obliget præceptum contritionis. *Per se* loquendo certum est apud omnes, obligare in articulo mortis (6); *per accidens* vero, communiter dicunt DD., obligare 1., quando aliquis esset in mortali, et deberet sacramenta ministrare vel aliquod sacramentum vivorum suscipere (7); 2. quando quis graves pateretur tentationes, quas vitare non posse putaret, nisi actum contritionis eliceret (8); 3. quando quis tenetur elicere actum charitatis erga Deum; tunc enim, occurrente memoria peccati, tenetur suum peccatum detestari, ut recte ait *Holzmann* (9).

Dubitatur 1., an extra periculum mortis obliget unquam præceptum contritionis, et ejus dilatio sit speciale peccatum.

Prima sententia affirmat (10). *Probatur 1.* ex illo: *Non*

(1) *d. 2. sect. 2. n. 13.* — (2) *d. 5. n. 4.* — (3) *q. 85. art. 2. n. 45.* — (4) *n. 722.* — (5) *sess. 14. c. 4.* — (6) *vide Salm. de pœnit. c. 1. p. 5. n. 34. et alios passim.* — (7) *ita Bon. d. 5. qu. 5. sect. 1. p. 2. cum Vasq., Val. et Filt., ac Salm. ib. n. 31. cum Pal. et Laym. etc. communiter.* — (8) *Laym. c. 2. n. 1. et Salm. ib. n. 32. cum Cano, Pal., Filt. Med. etc.* — (9) *n. 518.* (10) *quam tenent Juenin. t. 9. p. 416., Ronc. de pœnit. c. 1. q. 3. r. 2., Antoine de pœnit. c. 1. art. 1. q. 4. r. 1., Conc. t. 9.*

tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius. Eccli. 5. *Probatur* 2. ex præcepto charitatis, quod sine dubio obligat per se sæpius in vita; ergo etiam sæpius obligat præceptum contritionis.

Secunda sententia vero negat, et hanc tenent *Navarrus* (1), item *Cajetanus et Durandus apud Pal.* (2), qui probabilem putat. Censeo autem, has sententias facile posse conciliari. Per se loquendo peccator differens pœnitentiam extra periculum mortis probabiliter non committit speciale peccatum cum secunda sententia. Ratio, quia præcepta affirmativa, ut docet *d. Thomas* (3), debent habere tempus determinatum, in quo debeant impleri: nullibi autem constat, quale tempus sit determinatum ad huic præcepto contritionis satisfaciendum: unde idem *s. Doctor* (4) dixit, impœnitentiam finalem non esse peccatum speciale, his verbis: *Impœnitentia non quidem eo modo, quo dicit permanentiam in peccato usque ad mortem..., sic non esset speciale peccatum, sed quœdam peccati circumstantia etc.* Id tamen sane intelligendum, præciso præcepto positivo; nam ex præcepto annuæ confessionis ab ecclesia præscriptæ quisque procul dubio tenetur ad pœnitendum, saltem semel in anno. Hoc tamen est per se loquendo; sed per accidens puto nullo modo excusari a mortali, qui existens in mortali per notabile tempus differret pœnitentiam: tum quia peccaret contra præceptum charitatis erga Deum, quod saltem pluries in anno quemcumque obstringit, juxta dicta *l. 3, 8:* tum quia insuper peccaret contra charitatem erga seipsum, cum se exponeret proximo periculo novarum culparum, tentationibus succumbendo. Ratio patet ex eo, quod docet *d. Thomas* (5) (quem sequuntur *Gonet et Ronc.*), ubi ait: *Sine gratia justificante, quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest.* Unde *d. Gregorius* (6) dixit: *Peccatum, quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit.* Quale autem sit hoc notabile tempus, valde DD. discrepant. *Concina* putat, esse hebdo-

p. 51. n. 5. cum Cardena, Vitasse et Merb., item Alensis. et Gabr. ap. Salm. ib. n. 46.

(1) *c. 1. p. 2. n. 5. vers. dixi.* — (2) *p. 3. n. 9.* — (3) *in 4. dist. 17. q. 3. a. 1.* — (4) *2. 2. q. 14. art. 2.* — (5) *1. 2. q 109. art. 8.* — (6) *super Ezech. hom. 11.*

madam *); idem videtur sentire *Ronc.*, dicens, esse spatium multorum dierum; sed *Salm.* (1), *Pal.* (2) *cum Laym. et Elbel* (3) *cum Lugo*, *Henno etc.* putant, excusari, qui satisfacit confessioni annuali: et huic opinioni videtur adhærere *d. Thomas* (4). Sed ego non omnino acquiesco; spatium enim satis notabile mihi videtur, ut quis per tantum temporis existens in mortali possit vitare periculum in alia facile relabendi. Nec valet dicere, quod ecclesia pro omnibus indistincte determinaverit tempus anni; nam ecclesia hoc tempus solum determinavit ad obligationem confessionis, non autem pœnitentiæ. Non nego tamen, quod peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam ut plurimum, imo fere semper excusari possunt.

Dubitatur 2., an, qui in articulo mortis susceperit sacramentum pœnitentiæ cum attritione (supposito, quod attritio sine charitate prædominante sit sufficiens dispositio, juxta dicenda in quæstione V.), teneatur insuper elicere actum contritionis.

Prima sententia affirmat (5). Ratio, quia ex lege charitatis quilibet in articulo mortis tenetur tutiora quærere remedia, ut ab omni periculo se liberet æternæ damnationis.

Secunda sententia vero negat (6). Ratio, quia posito, quod sit moraliter certa sententia, quod simplex attritio sufficiat in sacramento ad gratiam consequendam, nullum in hoc adest morale periculum salutis: homo autem quocumque tempore, sive vitæ sive mortis, non tenetur nisi ad eligenda media salutis tuta, non autem tutiora. *Utraque sententia est probabilis;* sed prima omnino est consulenda, cum agatur de summo salutis negotio, cujus

(1) *de pœnit. c. 1. p. 5. n. 55.* — (2) *p. 3. n. 10.* — (3) *n. 54.* (4) *in l. c. in 4. sent.* — (5) *et hanc tenent Suar. d. 14. s. 6. n. 18., Sanch. dec. t. 1. l. 1. c. 1. n. 34., Bon. q. 5. p. 2. n. 5., Conc. t. 9. p. 56. n. 5., Antoine l. c. r. 2., et Val., Fill. etc. ap. Salm. de pœnit. c. 1. p. 5. n. 35.* — (6) *et hanc tenent Lugo d. 7. n. 163., Laym. c. 11. n. 7., Pal. p. 3. n. 5., Ronc. c. 1. q. 4., Sporer n. 174., Holzm. n. 546., Escob. l. 14. n. 130. et Salm. ib. n. 39. cum Coninch., Bec., Salas, Fag., Turr. et aliis pluribus, valdeque probabilem putat Suar.*

*) „Sed hæc opinio, ait *s. Alphonsus* in hom. ap. tr. 16, 10., „mihi videtur nimis rigida." *Editor.*

periculum est irreparabile. Imo dico, esse omnino sequendam ab eo, qui esset in actuali articulo mortis: tunc enim quisque tenetur elicere actum charitatis (ut tenendum cum *Suarez* (1), *Holzmann* (2) *et Sporer* (3) *cum March. etc.*), cui nemo potest satisfacere, si occurrente memoria peccati ex eodem charitatis motivo peccatum non detestetur.

Dubitatur 3., an in diebus festis obliget præceptum contritionis. Affirmant *Marsilius*, *P. Soto* (4) *etc.*, quia observantia festi ideo instituta est, ut animæ sanctificentur: sed negant communiter *Canus*, *Dom. Soto*, *Armilla*, *Suar.*, *Vasq.*, *Bon.*, *Reg. etc. cum Salm. l. c.*, quia finis præcepti non cadit sub præcepto (5).

Dubitatur 4., an votum confessionis in contritione debeat esse explicitum. Certum est ex Tridentino (6), peccata non remitti nisi ex voto sacramenti pœnitentiæ: dubium est, an hoc votum explicite sit habendum. Affirmant *Canus* (7) *et Tourn.* (8), quia illa, quæ de necessitate medii sunt necessaria, explicite proponenda sunt ab eis, quibus lex jam est manifestata. Negant vero communiter probabilius *Bon.* (9), *Gonet* (10) *et Salm.* (11) *cum Scoto*, *Suar.*, *Soto*, *Navar.*, *Alensi*, *Adriano*, *Fill.*, *Med. et aliis. Ratio 1.*, quia ex ipso Tridentino habetur, votum hoc includi in contritione, dum ibi sic dicitur: *Reconciliationem* (quæ per contritionem perfectam obtinetur) *ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* Quod in alio includitur, implicitum est, non explicitum. *Ratio 2.*, quia illi, qui habet notitiam confessionis, non est necesse, ut, dum conteritur, confessionis recordetur, sed sufficit, ut illam non excludat; ergo ad contritionem non est essentiale ad remissionem peccati, quod votum confessionis sit explicitum.

438. — *Quæritur IV.*, an ad consequendam justificationem requirantur ad singula peccata singuli actus doloris. Affirmant *Sylv.* (12) *et Angles* (13): alii autem (14) dixe-

(1) *n. 4.* — (2) *n. 141.* — (3) *n. 35.* — (4) *ap. Salm. tr. 6. c. 1. p. 5. n. 49.* — (5) *vide dicta l. 4, 264.* — (6) *sess. 14. c. 4.* — (7) *p. 5. q. 2.* — (8) *de pœnit. qu. 4. art. 4.* — (9) *p. 3. n. 8.* — (10) *a. 5.* — (11) *ib. c. 2. p. 3. n. 23.* — (12) *in 3. part. q. 2. a. 6. concl. 1.* — (13) *ap. Bus. ut supra.* — (14) *ut Sotus, Canus, Med. ap. Suar. d. 4. sect. 8. n. 4.*

runt, saltem requiri unum actum doloris, qui detestetur omnia peccata distincte cognita. Verum omnino tenendum oppositum cum sententia communi, quam tradunt *Suarez* (1), *Laymann* (2), *Conc.* (3), *Juenin* (4), *Caj.* (5), *Holzm.* (6), *Sporer* (7), *Croix* (8) *et Elbel* (9) *cum Soto, Mastr. et aliis passim.* Omnes hi docent, non esse quidem opus adhibere ad singula peccata singulos actus doloris, quod *Cajet.* dicit fore ridiculum; nec requiri, ut dolor referatur ad peccata distincte recogitata, sed sufficere de omnibus universaliter pœnitere. Et hanc sententiam *d. Thomas*, licet alibi contrarium (ut infra dicemus) videatur indicare, tamen in opere *de veritate* (10) expresse docet, sic dicens: *Omnia peccata conveniunt in aversione a Deo, ratione cujus gratiam impediunt; unde ad justificationem non requiritur, quod in ipso justificationis momento aliquis de peccatis singulis cogitet, sed sufficit, quod cogitet de hoc, quod per culpam suam est aversus a Deo. Recogitatio autem singulorum peccatorum debet vel præcedere, vel saltem sequi justificationem.* Intellige in ordine ad justificationem, ut recte explicant *Suar., Croix et alii.* Idem docuit *catechismus Romanus* §. 3., ubi, quamvis antecedenter hortetur, ut peccator sua crimina singulatim detestetur, tamen ibidem sic subdit: *Is enim* (Deus), *cum nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram ad tribuendam veniam nobis interponit, sed peccatorum paterna charitate complectitur, simul atque se collegerit et universe peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore* (*si facultas erit*) *singula in memoriam reducere* (id est ad confitendum) *ac detestari in animo habeat, ad Deum se converterit.*

Hæc sententia *probatur 1.* ex illo: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit.* (*Ezech. 33.*) Unde dixit *s. Leo* (11): *Apud Deum nullas patitur moras vera conversio.* Et *s. Joannes Chrysostomus* (12): *Deum quantulamcumque, quamlibet brevi tempore gestam pœnitentiam non respuere. Probatur 2.* rationibus. *Ratio prima* est illa, quam supra affert *d. Thomas*, nempe, cum

(1) *n. 8.* — (2) *c. 4. n. 3.* — (3) *p. 66. n. 7.* — (4) *de sacr. pœn.* — (5) *1. 2. q. 113. a. 5. et 3. p. q. 87. a. 1.* — (6) *n. 449.* (7) *n. 89.* — (8) *n. 737.* — (9) *conf. 3. n. 79.* — (10) *q. 29. a. 5. ad 4.* — (11) *epist. 82. c. 4.* — (12) *epist. 5.*

peccata consistant in aversione a Deo, sufficit ad gratiam recuperandam, ut peccator per unum contritionis actum convertatur ad Deum; si enim peccator per primam conversionem gratiam non recuperaret, sequeretur, quod eodem tempore ipse esset conversus et aversus. Præterea, cum peccator per primum actum se convertit ad Deum, nihil ei obstat, quominus veniam saltem illius peccati consequatur; peccata autem mortalia nequeunt remitti unum sine alio; unde necesse est, ut ad primum actum una simul omnia remittantur. *Ratio secunda*, quia magnis peccatoribus, qui habitualiter per multum temporis versati fuissent in peccatis, impossibile esset statim converti ad Deum, cum impossibile sit brevissimo tempore singula peccata detestari aut singula in memoriam revocare: sed oppositum constat ex scripturis; nam plure peccatores, etsi multis peccatis gravati, tamen subito justificati fuerunt; ita accidit Magdalenæ, latroni, Paulo, et præsertim Davidi, qui statim ac dixit: *Peccavi Domino*, respondit propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* (*2. Reg. 12, 13.*) *Ratio 3.*, quia alias quisque a peccatis occultis non posset per dolorem universalem mundari; sed Tridentinum (1) docet oppositum, dicens: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum propheta dicimus:* „*Ab occultis meis munda me Domine.*" Si ergo dolor universalis valet delere peccata occulta, cur non delebit etiam peccata non singulatim detestata? *Ratio 4.* et intrinseca est, quia (ut bene docet *P. Suarez*), cum quis dolet de suis criminibus ex motivo universali, quod pugnat cum omni peccato, tunc virtualiter peccata sua singula detestatur; actus enim ille doloris ad omnia et singula se extendit. Et hæc ratio est ejusdem *d. Thomæ* (2), ubi dicit: *In contritionis motu subitaneo, quamvis non actualiter distinctio inveniri possit, tamen invenitur, secundum quod singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet de offensa Dei.* Unde addit, quod, sicut, qui aliquam communitatem diligit, virtute singu-

(1) *sess. 14. c. 5.* — (2) *in 4. dist. 17. q. 2. a. 3.*

los diligit; ita, qui dolet de omnibus peccatis, de singulis dolet. Nec obstat illud, quod dicit *d. Thomas* (1), ubi quærens, utrum peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia, respondet: *Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememoranda singula peccata mortalia, ut singula detestetur.* Etenim sapienter *Cajetanus* explicat eo loco, quomodo intelligendus sit s. Doctor: *Hoc potest* (inquit) *dupliciter intelligi, vel quod, quot fuerint peccata, tot oporteat esse detestationes, et hoc est ridiculum asserere; vel quod quodlibet peccatum terminet detestatio; et hic est sensus litteræ, ita quod sicut in confessione, dum peccator dicit: Peccavi millies in fornicatione: iste unicus confessionis actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationes; ita quoad actus interiores, dum peccatori displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo uno et eodem actu.* Illud autem, quod dicit *d. Thomas: Diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur*, necessario intelligi debet de rememoratione necessaria ad confessionem; nam non bene detestaretur peccata, qui illorum sigillatim non curaret reminisci, ut ea confiteretur; id enim patet ex alio textu ejusdem s. Doctoris supra allato, ubi loquens de remissione peccatorum extra sacramentum dicit: *Recogitatio autem singulorum debet vel præcedere vel saltem sequi justificationem.* Si igitur recogitatio singulorum peccatorum potest sequi justificationem, consequenter non est necessaria ad ipsorum remissionem; sed tantum ad confessionem, in qua singulatim cum detestatione peccata explicari debent.

Cæterum bene advertit *P. Concina l. c.*, consultum esse, peccatorum deformitatem meditari, ut facilius detestationem concipiamus, exceptis tamen peccatis luxuriæ, ut omnes admonent, ne eorum fœtor maleficus animam inficiat. Dicit autem *Tamb.* (2), non esse inculcandum peccatori, ut specialiter doleat de peccato, cui magis adhæret, ne ex inductione ad illud magis detestandum

(1) *3. p. q. 87. art. 1.* — (2) *meth. conf. l. 1. c. 1. §. 2. n. 5.*

pœnitentem periculo exponat ad illi magis adhærendum; sed merito ait *Conc.*(1), hanc doctrinam non esse sanam, quia pœnitens, qui majori passione afficitur erga aliquod peccatum, nisi inducatur ad specialem illius detestationem, remanente affectus radice, de facili ad vomitum redibit.

439. — *Quæritur V.*, an ad consequendam gratiam in sacramento pœnitentiæ præter dolorem requirantur etiam explicite actus fidei et spei. Affirmant *Concina*(2), *Hurt.*(3), *et Torres*(4) *et alii*, quia ex Tridentino peccatores se parant ad justificationem, *credentes*, *vera esse*, *quæ divinitus revelata et promissa sunt...*; *fidentes*, *Deum sibi propter Christum propitium fore.* Negant vero *Bon.*(5), *Azor*(6) *et Escob.*(7) *cum Fill. et Mald.*, quia, ut dicunt, nulla sufficienti ratione probatur, actus fidei et spei in confessione explicite requiri. At ipse *Escobar et Lugo* recte dicunt (has sententias optime conciliando), quod, cum quis accedit ad confessionem vere pœnitens, necessario elicit explicite (non jam reflexe, sed quidem exercite) actus fidei et spei; cum enim accedit ad recipiendam remissionem suorum peccatorum, procul dubio explicite etiam credit, virtute sacramenti illa sibi remittenda, et explicite sperat, per sacramentum Deum remissurum sibi peccata propter merita Christi.

440. — *Quæritur VI.*, an ad rite suscipiendum sacramentum pœnitentiæ requiratur contritio, vel an sufficiat attritio. Certum et commune est apud DD., non requiri contritionem perfectam, sed sufficere attritionem. Quæstio magna est, an sufficiat attritio sine amore inchoato, qui oriatur a charitate prædominante, quamvis remissa.

Prima sententia negat(8). Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam, quam sequimur.

Secunda sententia fere communis affirmat, et hanc tenent *Canus*(9), *Gonet*(10), *Petroc.*(11), qui asserit, illu-

(1) *p. 237. n. 13.* — (2) *p. 166. n. 30.* — (3) *d. 6. diff. 8.* — (4) *de fide d. 32. d. 2.* — (5) *d. 3. in præc. 1. q. 2. p. 2. n. 9.* (6) *l. 8. c. 7. q. 6.* — (7) *l. 14. n. 103.* — (8) *et hanc tenent Juenin de sacr. pœn. qu. 2. c. 4. n. 2. §. 1. et 2., Merbes. p. 38. cons. 3., Morin. l. 8. c. 4. n. 2., Habert. de pœnit. c. 8. §. 4., Antoine de contrit. q. 6. r. 2. et Conc. t. 9. p. 68. n. 1. cum aliis.* — (9) *præl. de pœnit. p. 1.* — (10) *man. t. 6. p. 410.* — (11) *t. 4. p. 103.*

striores ex antiquis theologis huic adhæsisse, *Tourn.* (1), *Frassen* (2), *Wigandt* (3), *Cabass.* (4) *cum Val.*, *Viguer.*, *Tol. et Nav.*, *Suarez* (5), *Laym.* (6), *Abelly* (7) cum communi, ut ait, *Lugo* (8), qui dicit, contrarium post Tridentinum non esse amplius probabilem, *Pal.* (9), *Bonac.* (10), *Anacl.* (11), *Holzm.* (12), qui vocat moraliter certam, *Roncagl.* (13), *Elbel* (14), *Salm.* (15), *Viva* (16) *et Croix* (17) *cum aliis innumeris.* Hi dicunt, sufficere attritionem, quæ oriatur ex motivo honesto et supernaturali, nempe ex metu gehennæ aut amissionis æternæ beatitudinis, aut considerationе turpitudinis peccati lumine fidei cognitæ, non tamen sine aliquo initiali Dei amore, absque eo, quod sit prædominans. Huic sententiæ aperte favet *d. Thomas in quodl. 4. art. 1.*, ubi, postquam dixit, *quod per solam contritionem dimittitur peccatum, antequam absolvatur*, addit: *Quandoque contingit, quod aliqui non perfecte contriti virtute clavium gratiam contritionis consequuntur.* Distinguit ergo s. Doctor, prout pariter distinguit Tridentinum (ut mox videbimus), inter contritionem perfectam, quæ extra sacramentum justificat, et imperfectam, quæ justificat in sacramento, et hæc non alia quidem debet intelligi quam attritio, sicut intelligitur et appellatur a Tridentino.

Probatur 1. ex eodem Tridentino *sess. 14. c. 4.*, ubi sic dicitur: *Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliari, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur; si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse et Spiri-*

(1) *de pœnit. qu. 5. art. 3. concl. 2. et 3.* — (2) *t. 10. p. 563. q. 2.* — (3) *tr. 13. n. 44.* — (4) *theor. jur. c. 6. n. 11.* — (5) *de pœnit. d. 15. s. 14. n. 12.* — (6) *c. 2. n. 2.* — (7) *c. 5. s. 10.* — (8) *d. 7. n. 273.* — (9) *p. 3. n. 3.* — (10 *qu. 1. p. 2.* (11) *tr. 14. dist 6. n. 47.* — (12) *n. 575.* — (13) *c. 4 q. 1.* — (14) *n. 60.* — (15) *de pœnit. c. 1. p. 5. n. 22.* — (16) *qu. 3. art. 3. n. 7.* — (17) *n. 873.*

tus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.

Objiciunt adversarii, quod concilium (ut refert *card. Pallavicinus*) post magnam disceptationem delevit verbum *sufficit*, antea in decreto positum, et substituit verbum *disponit;* ideo dicunt, attritionem sine charitate disponere quidem, sed non sufficere ad gratiam in sacramento suscipiendam. Sed respondetur 1. cum *Gonet* (1), quod illud *disponit* idem significat ac *sufficit;* nam ea dispositio non potest intelligi de dispositione remota, cum attritio etiam sine sacramento, quatenus est Dei donum, remote quidem disponat ad gratiam, sicut disposuit Ninivitas ad impetrandam remissionem pœnæ, ut dicit concilium; ergo necessario intelligenda est de dispositione proxima ad gratiam in sacramento recipiendam. Et hoc patet (2) ex illis verbis ut supra: *Et quamvis sine sacramento per se ad justificationem perducere nequeat etc.* Ergo cum sacramento bene perducit; alias, si concilium intellexisset de sola dispositione remota, incongruenter et inepte protulisset, quod attritio, quamvis sine sacramento nequeat justificare, tamen cum sacramento ad justificandum disponit; sed potius dicere debuisset, quod attritio, licet sine sacramento non disponat ad gratiam impetrandam, disponit tamen cum sacramento. Verum patet, Tridentinum hic loqui de dispositione proxima; dum distinguit duplicem dispositionem ad gratiam recipiendam, unam extra sacramentum, quæ est contritio perfecta, et cujus prius meminit, et aliam in sacramento, quæ est attritio, et de qua posterius loquitur. Si ergo concilium assignat contritionem perfectam ut proximam dispositionem ad gratiæ consecutionem extra sacramentum, pariter assignat hic attritionem pro dispositione proxima ad gratiam in sacramento obtinendam. Præterea concilium distinguit inter attritionem extra sacramentum,

(1) *man. l. c.* — (2) *ut recte advertit auctor theol. pro usu seminarii Petrocor. de pœnit. c. 5. qu. 3.*

et hanc esse dicit donum Spiritus sancti, viamque parare ad justitiam, ac consequenter esse dispositionem remotam ad gratiam (sicut est quivis actus bonus), licet non sufficiat ad justificationem; et inter attritionem intra sacramentum, et hanc vocat dispositionem ad gratiam in sacramento recipiendam: ergo hanc supponit dispositionem proximam, alias inutiliter distinxisset. Præterea contritionem, quæ est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, Tridentinum dicit, esse materiam vel quasi materiam hujus sacramenti; deinde, licet hanc contritionem in perfectam et imperfectam dividat, attamen, cum utrique competat contritionis definitio, et utrumque ut materiam assignet, sequitur, quod etiam contritio imperfecta proxime disponat ad gratiam consequendam.

Id confirmatur patenter ab eodem concilio *in eodem c. 4.*, ubi post relata verba statim subditur: *Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint, sacramentum pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre.* Nequaquam autem hæretici calumniabantur scriptores catholicos illos, qui dicebant, sacramentum pœnitentiæ gratiam conferre contritis, sed eos tantum, qui dicebant, conferre attritis; eo quod ajebant, hos pœnitentes non carere bono motu ac sufficienti dispositione ad gratiam in sacramento impetrandam. Sic enim Lutherus loquebatur (1): *Tristitia ob fœditatem peccatorum, amissionem æternæ beatitudinis etc. facit hypocritam, imo magis peccatorem, et tales indigne absolvuntur.* Et deinde ibidem improbabat eos, *qui vocant attritionem hanc proxime disponentem ad contritionem.* Verum s. synodus declarat, falso his scriptoribus ab hæreticis calumniam inferri: ergo horum sententiam concilium consequenter aperte ab illorum calumniis vindicando approbavit. Hinc testatur noster ss. Papa *Benedictus XIV.* (2), post Tridentinum omnes scholas nostram sententiam plausu excepisse. Quapropter non immerito *Cardenas*, *Salm.*, *Viva et Croix cum Tanner*, *Coninch.*, *Præpos.*, *Prado*, *Salas*, *Suarez*, *Less.*, *Raynaud.*, *Palao*, *Sporer*, *Fill. et aliis* eam vocant moraliter certam, et oppositam post concilium dicunt omnem probabilitatem amisisse. Hic autem

(1) *ap. Frassen. t. 10. p. 564.* — (2) *de synodo l. 7. c. 13. n. 6.*

advertendum, quod *Alexander VII.* die 5. Maji 1667 proscribuit sub excommunicatione sedi apostolicæ reservata, ne quis *audeat alicujus theologicæ censuræ alteriusve injuriæ aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem.* Hoc tamen decreto non prohibetur, quominus patroni alterutrius sententiæ vocent suam veram sive certam; imo dicunt *Lugo* (1), *Cardenas* (2), *Croix* (3) *cum Hurt.*, *Viva* (4) *et Holzmann* (5), non prohiberi, quin opposita possit dici improbabilis et falsa, quia improbabilitas et falsitas non sunt censuræ theologicæ. Præterquamquod Pontifex, dicendo, sententiam negantem dilectionis necessitatem in attritione esse communiorem inter scholasticos, videtur (ut apposite advertit *P. Viva* (6), quod non solum illam toleravit, sed etiam quodammodo approbavit, saltem magnum pondus ipsi utique tribuit; cum enim ageretur de sententia, quæ pertinet ad valorem sacramenti, et testetur *Alexander*, scholasticos eam communius excepisse, consequenter testatur, in scholis ipsam communius haberi pro moraliter certa; neminem enim latet, in materia sacramentorum illicitum esse sequi opinionem, quæ non sit vel tutior vel moraliter certa: saltem Pontifex, si aliter intendisset, id simpliciter asserendo magnam dedisset ansam errandi in re tam gravi et ad praxim spectante, prout est materia proxima hujus sacramenti, unde tot animarum pendet salus.

Probatur 2. ratione, quia sacramenta id quidem efficiunt et actu efficiunt, quod significant; cum autem hoc sacramentum ex Christi institutione sit sacramentum *mortuorum*, et per se primam valeat conferre gratiam, oportet, ut docet *d. Thomas* (7), ut sacerdos pœnitentem absolvens ostendat, illum absolutum non solum significative, sed etiam effective, id est, ut ipso proferente formam absolutionis verba illa non solum significent, sed etiam efficiant remissionem peccati. Hinc dicimus, quod, si attri-

(1) *de fide d. 20. n. 104.* — (2) *in 1. crisi d. 9. n. 297.* — (3) *l. 1. n. 99.* — (4) *in prop. 15. Alex. VIII. n. 33. in fine.* — (5) *n. 542. v. dixi.* — (6) *in d. propos. 15. n. 33.* — (7) *p. 3. q. 84. art. 3. ad 5.*

tio ad remissionem non sufficeret, et requireretur contritio, quæ extra sacramentum hominem justificat, omnes pœnitentes deberent justificati accedere ad hoc sacramentum. Nec valet dicere, quod, etiamsi pœnitentes semper justificati accederent, semper vi clavium peccata remitterentur, cum doceat Tridentinum, contritionem charitate perfectam non justificare sine sacramenti voto (intellige explicito vel implicito); nam respondetur, quod, si hoc esset, nunquam verificaretur, sacramentum pœnitentiæ actu efficere, quod significat, scilicet absolutionem peccatorum. Præterea respondetur (1), quod *Julianus* et *Cœlestinus* Papæ dicunt, sacerdotem negantem absolutionem morienti eam postulanti causam esse illius damnationis; ergo supponunt Pontifices, quod, esto moriens haberet votum sacramenti et dispositus esset ad absolutionem, tamen ob ejus negationem damnaretur; ergo absolutio actu peccata remittit.

441. — Hoc non quidem negant ipsimet adversarii, sed dicunt (et signanter *Sylvius* (2), quod peccatum extra sacramentum remittitur tantum per contritionem perfectam, nempe quæ oritur ex charitate intensa, non autem per contritionem, quæ oritur ex charitate remissa, sive per attritionem ortam ex amore inchoato, qui, licet sit prædominans, sit tamen remissus. Sed respondetur, quod omnis dolor, qui oritur ex charitate prædominante, est contritio justificans hominem extra sacramentum, ut communiter docent DD. citati ex *d. Thoma*, qui pluribus in locis id non obscure docet; etenim *in supplementis q. 5. art. 3.* sic ait: *Contritio, ut sæpe dictum est, habet duplicem dolorem: unum rationis, qui est displicentia peccati commissi, et hic potest esse adeo parvus, quod non sufficiet ad rationem contritionis, ut si minus displiceret ei peccatum, quam debeat displicere separatio a fine; sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis: alium dolorem habet in sensu, et parvitas hujus non impedit rationem contritionis; quia non se habet per se ad contritionem, sed quasi ex accidente ei adjungitur; et iterum non est in potentia nostra.* Deinde

(1) *ex can. Si presbyter 12. et can. Agnovimus 13. causa 26. q. 6.* — (2) *in suppl. d. Thomæ q. 5. art. 1.*

sic concludit: *Sic ergo dicendum, quod, quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Ergo ex *d. Thoma* ille, cui displicet separatio a fine, jam habet contritionem sufficientem ad peccatum delendum; ille autem, qui habet contritionem ortam ex charitate prædominante, jam ei magis displicet peccatum, quia est separatio a fine; ergo jam hic consequitur remissionem peccati. Nec valet dicere, quod s. Doctor loquatur hic de dolore requisito in sacramento pœnitentiæ. Quamvis enim hic loquatur de partibus hujus sacramenti, tamen loquendo de contritione generaliter de ipsa loquitur tanquam virtute; prout faciunt auctores, qui agendo de dolore requisito ad sacramentum pœnitentiæ agunt etiam de contritione in genere. Unde *s. Thomas* ibi proponit quæstionem, *utrum parva contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum:* et inde resolvit: *Quælibet contritio est gratia gratum faciens informata; ergo, quantumcumque sit parva, delet omnem culpam.* Nullum hic neque in toto articulo verbum facit s. Doctor de sacramento pœnitentiæ; cur ergo ipsius doctrina est restringenda ad contritionem in sacramento? Deinde, quod ipse loquatur de contritione in genere, patet ex quæstionibus, quas antecedenter proponit, nempe: *An contritio sit dolor pro peccatis assumptus cum proposito confitendi; an sit actus virtutis; an contritio debeat esse de peccato originali; an tota vita sit tempus contritionis; an in alia vita animæ conterantur de peccatis.* Subjecta horum dubiorum reduci quidem non possunt ad contritionem uti materiam sacramenti. Præterea, quod *s. Thomas* fuerit pro hac sententia, nempe quod omnis contritio deleat peccatum extra sacramentum, patet ex illo, quod dicit in *3. p. q. 86. art. 3.*, ubi: *Ad rationem veræ pœnitentiæ requiri, ut detestetur peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum.* Item ex textu supra allato in *quodlibetis 4. art. 1.*, ubi (ut retulimus) ait, *quod per solam contritionem dimittitur peccatum...; sed si, antequam absolvatur, habeat hoc sacramentum in voto, jam virtus clavium operatur in ipso, et consequitur remissionem culpæ.* Ergo semper ac loquitur s. Doctor absolute de dolore, qui ad rationem contritionis pertingit, semper intelligit, per ipsum remitti peccatum extra sacramentum.

442. — Quod autem quævis contritio orta ex charitate prædominante, licet remissa, deleat peccatum, *probatur 1.* ex Tridentino ex *eodem c. 4. in sess. 14.*, ubi dicitur: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu recipiatur etc.* Ergo dolor charitate perfectus jam peccatorem justificat ante susceptionem sacramenti. Adversarii tamen legunt: contritionem non *charitate perfectam*, sed *charitatem perfectam*, ex quo inferunt, concilium loqui de charitate intensa. Sed ego et *Petroc.*, *Frassen. ac Lugo* legimus in pluribus exemplaribus *charitate perfectam.* Et sic verosimilius legendum videtur; nam to *perfectam* respicit proprie non charitatem, sed contritionem, cum hic dividat concilium contritionem in perfectam et imperfectam, prout legenti patet. Imo esto to *perfectam* respiceret charitatem, non sequitur, quod concilium ad justificationem extra sacramentum requirat charitatem intensam; nam charitas prædominans, adhuc remissa, etiam est perfecta charitas, quamvis intensa sit perfectior; perfectio enim aut imperfectio charitatis, ut bene ait *Tournely* (1), non sumitur ex intensione aut remissione, sed ex motivo, a quo oritur. Hinc perfecta charitas est, quæ oritur ex motivo bonitatis Dei; imperfecta autem ex motivo boni a Deo consequendi. Ergo, si concilium dixisset *charitatem*, non *charitate*, utique vocasset *charitatem perfectam* ad distinctionem imperfectæ sive inchoatæ, quæ (ut infra dicemus) non pertingit ad charitatem prædominantem. Hinc facultas Parisiensis anno 1560, ut refert *Tournely* (2), damnavit hanc propositionem: *Per contritionem, non adhibito realiter sacramento, non dimittitur peccatum extra casum martyrii aut necessitatis.* Item clerus Gallicanus in comitiis generalibus anno 1700 (3) declaravit: *Hæc duo ex s. synodo Tridentina monenda et docenda esse: primum, ne quis putet, in sacramento requiri ut præviam contritionem illam, quæ sit charitate perfecta, et quæ, antequam suscipiatur, hominem Deo reconciliat.* Item eadem facultas Parisiensis anno 1638

(1) *de pœnit. qu. 4. art. 1. concl. 3.* — (2) *l. c. art. 2.* — (3) *ap. eumdem Tourn. ib. art. 3.*

notavit censura librum cujusdam *Claudii Seguenotii*, dicens: *Quæ tradit auctor de attritionis insufficientia, et contritionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad recipiendum sacramentum pœnitentiæ; et quæ addit de absolutione, quod nihil aliud sit quam declaratio peccati jam remissi, damnavit facultas, et censuit, illas propositiones esse praxi ecclesiæ contrarias, efficaciæ sacramenti pœnitentiæ imminutivas, et insuper temerarias et erroneas.* Ut autem notat *Tourn.* (1), prædictus auctor non jam loquebatur de contritione intensa, sed tantum de remissa ex motivo charitatis, cum hanc distinguebat a dolore ex motivo gehennæ.

Quod autem omnis contritio deleat peccata, probatur, quia actus contritionis est formalis actus charitatis erga Deum, sive intrinsece conjunctus cum charitate, ut communiter docent (2) *ex d. Thoma* (3). Nec videtur id posse dubitari; nam peregregie loquitur *P. Frassen.* (4), dicens, quod in substantia contritio non est imperfectior charitate; utraque enim tendit in Deum; sed diverso modo: charitas tendit in Deum per modum consecutionis, ut summum bonum; contritio vero per modum fugæ, quatenus homo detestatur peccatum ut summum malum, utpote Deo oppositum. Charitas tendit immediate in Deum et mediate in odium peccati; contritio autem immediate in odium peccati et mediate in amorem Dei. Unde concludit, quod contritio sit actus formalis charitatis, cum propter Dei dilectionem homo odit peccatum. Præterea, cum contritio ex solo motivo charitatis oriatur, non potest contritio existere, nisi præcedat simulque coexistat charitas; nam contritio nihil aliud est quam dolor de peccato, quatenus offensa Dei summe dilecti; unde, qui conteritur, necesse est, ut exercite, etsi non reflexe, actum charitatis eliceat; et ideo *s. Thomas* (5) dixit: *Actus et habitus charitatis simul sunt tempore cum actu et habitu pœnitentiæ.*

Posito igitur, quod contritio sit etiam vera charitas sive necessario cum charitate conjuncta, necessario etiam

(1) *dict. l. infra.* — (2) *Salm. de pœnit. c. 1. p. 4. n. 13. cum s. Bonav., Scoto, Pal., Alensi etc., Croix l. 6. p. 2. n. 727. cum Lugo, Aversa, Bosco et Gorm.* — (3) *3. p. q. 85. art. 6. et q. 86. art. 3.* — (4) *t. 10. p. 534.* — (5) *3. part. quæst. 85. art. 6.*

dici debet, quod remittat peccatum. Patet nimis luculenter ex divinis scripturis, quod, qui Deum diligit, jam particeps est amicitiæ Dei: prout *Proverb. 8: Ego diligentes me diligo; Joan. 14: Qui diligit me, diligetur a Patre meo; 1. Petri 4: Charitas operit multitudinem peccatorum: 1. Joan. 4: Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.* Hinc *d. Augustinus* (1) dixit: *Timor medicamentum, charitas sanitas est.* Et (2): *Charitas efficit filium Dei.* Item (3): *Deum non vides; ama, et habes.* Et (4) agens de charitate, dicit: *Quam cum habere cœperit homo, Spiritum sanctum habebit. S. Joannes Chrysostomus: Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Et apertius id docet *s. Thomas 2. 2. q. 45. art. 4.*, ubi ait: *Charitas non potest esse cum peccato mortali.* Et quod hic s. Doctor non loquatur de charitate intensiva, sed de sola charitate prædominante, patet ex eo, quod ipsemet dixit *qu. 24. art. 12.*, ad quam se remittit, ubi inquit: *Quilibet actus peccati mortalis contrariatur charitati secundum propriam rationem, quæ consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia.* Unde immerito *P. Concina* dicit, quod s. Doctor illam charitatem intelligit, non posse esse cum peccato, quæ est in gradu intenso, cum dicat *s. Thomas in suppl. q. 5. art. 3: Amor potest esse ita remissus, quod non sufficiat ad rationem charitatis.* Nam respondetur, quod hic *d. Thomas* nihil aliud vult intelligere, nisi quod, si amor est ita debilis, ut nondum attingat objectum charitatis, scilicet nondum diligat Deum super omnia, hæc non est vera charitas, sed initium charitatis; si vero sufficit ad rationem charitatis, quæ consistit in dilectione Dei super omnia (ut supra explicavit *dict. q. 24. art. 12.*, ubi: *Quilibet etc.*), hæc, quantumcumque sit remissa, est vera charitas, et hanc dicit non posse esse cum peccato mortali. Et ratio evidens est, quia, sicut quæcumque aversio a Deo tanquam a fine ultimo, etiam in gradu remisso, sufficit ad amittendam Dei amicitiam, ita quæcumque vera conversio sufficit ad eam recuperandam, ex illo: *Convertimini ad me, et convertar ad vos.* (*Zach. 1.*) Et alio: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque*

(1) *tr. 9. in Joann.* — (2) *l. 1. contra 2. epistol. Pelag. cap. 2.* (3) *serm. 35. de prov. c. 12.* — (4) *tr. 9. in Joann.*

die conversus fuerit. (*Ezech. 33.*) Unde *Bellarminus* (1) ait: *Actus dilectionis Dei super omnia opponitur peccato et expellit illud efficienter; unde sine miraculo non potest post actum dilectionis Dei super omnia manere peccatum.*

Id clare confirmatur ex propositione 32. *Michaelis Baji* damnata a *Gregorio XIII.*, quæ dicebat: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Certum est apud omnes, quod charitas requisita ad implendam legem, non oportet, ut sit intensa, sed sufficit, si pertingat ad diligendum Deum super omnia. Quidquid enim dicat *Juenin.* (2), requirens charitatem intensam ad implendum præceptum amoris, ex illo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo etc.*: communiter tamen theologi oppositum tenent cum *d. Thoma 2. 2. q. 44. art. 8. ad 2.*, qui explicans illud *ex toto corde*, quomodo sit intelligendum, sic ait: *Cum mandatur, quod Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi, quod Deum super omnia debemus diligere;* et ibid. *q. 24. n. 8.* dicit: *Ad veram charitatem satis esse, quod homo habitualiter totum cor suum ponat in Deum, ita scilicet, quod nihil cogitet vel velit, quod divinæ dilectioni sit contrarium; et hæc perfectio communis est omnibus charitatem habentibus.* Ergo perfectio charitatis in hoc consistit, quod homo diligat Deum super omnia et nihil velit contrarium divinæ dilectioni; ut patet ex illo *1. Joann. 2, 5.*: *Qui servat verbum Christi* (scilicet legem implet), *vere in hoc charitas Dei perfecta est.* Hinc certum est, charitatem prædominantem, licet remissam, legem implere, ut communiter cum *d. Thoma* ut supra docent *Suar.* (3), *Sanch.* (4), *Bon.* (5), *cum Val. et Reg.*, et ipse *Habert* (6); esto ipse sit contrariæ sententiæ quoad sufficientiam attritionis, hoc tamen non negat, nempe sufficere ad impletionem præcepti charitatem remissam, modo sit prædominans, cum nullum sit præceptum, ut ait, de intensione charitatis; nam alias Deus præciperet rem impossibilem, cum non sit in nostra potestate intensam charitatem habere; nisi dicere

(1) *t. 4. p. 347.* — (2) *instit. theol. t. 6. p. 333.* — (3) *de pœnit. d. 4. n. 7.* — (4) *dec. l. 2. c. 3. et 5.* — (5) *de 1. præc. d. 3. q. 4. p. 1. n. 2.* — (6) *t. 3. p. 632. v. distinguo.*

velis cum *Cont. Tourn.* (1), quod, quisquis habet amorem Dei prædominantem, necessario habet etiam amorem intensivum (rationalem, non jam sensitivum) prædominantem, qui bene sufficit ad implendum præceptum. Sed si intensio amoris sic intelligatur, quæstio est tantum de nomine. Cæterum certe præceptum implet, qui habet charitatem appretiative prædominantem. Et hanc charitatem, dicebat *Bajus*, posse esse conjunctam cum peccato, et hoc damnatum est. Ajebat enim *Bajus: Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Ergo, ut recte dicit magister meus illustrissimus et doctissimus episcopus *Tornus*, propositio opposita tenenda est, nempe *charitas illa, quæ implet legem, semper est conjuncta cum remissione peccatorum.* Nec valet dicere, quod propositio fuerit proscripta respectu ad charitatem habitualem, nempe cum quis est in gratia, non vero respectu ad charitatem actualem; nam bene respondet *Lugo* (2), quod *Bajus* loquebatur de charitate, quæ est plenitudo legis, de qua loquebatur Apostolus *ad Rom. 13.* Hinc non dubitandum, quin *Bajus* locutus fuerit non de habitu charitatis sive de gratia justificante, sed de actu dilectionis; per solum enim habitum non impletur lex, sed per actum, cum lex non habitum præcipiat, sed actum charitatis, ut DD. communiter dicunt; quia habitus non cadit sub præcepto, et præcepta non implentur nisi per actus. Id confirmatur ex propositione 70. damnata ejusdem *Baji*, quæ dicebat: *Homo existens in peccato mortali potest habere veram charitatem; et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. Bajus* igitur hic distinguebat charitatem veram a perfecta; per to *etiam perfecta* (nota sedulo illud additum *etiam*) utique intelligebat charitatem intensam, et per to *veram*, charitatem remissam, quæ sine dubio vera charitas est, cum majus et minus non varient speciem: et utraque pars propositionis damnata est. Nescio, quomodo his responderi possit.

Ex his omnibus congestis patet, oppositam sententiam, quæ dicit, contritionem cum charitate remissa non justi-

(1) *de præcept. decal. c. 1. art. 3. de charit. s. 4. p. 1. concl. 1. v. sub init.* — (2) *d. 5. n. 101.*

ficare extra sacramentum, esse omnino improbabilem et falsam; unde dicit *Lugo* (1), eam ab omnibus theologis communiter rejici; imo apud ipsum (2) *Coninchius* vocat erroneam, *Vasquez* contra sententiam catholicam, *Alphonsus Curiel* parum tutam in fide, alii vero temerariam et scandalosam: temerariam, quia in re gravissima discedit ab omnibus theologis et communi sensu ss. Patrum; scandalosam vero, quia removet homines a sæpius procuranda contritione. Et ideo testatur *Gonet* (3), quod *Sylvius*, licet prius oppositam sententiam tutatus fuisset, postea tamen se retractavit: *Eo quod* (ait *Gonet*) *apertissime talis sententia contradicat variis scripturæ et conciliorum ac ss. Patrum testimoniis.*

Objiciunt autem I. contra nostram sententiam de sufficientia attritionis: Peccator aversus a Deo non potest ad Deum converti, nisi per charitatem formalem et actualem. *Respondetur*: Hoc siquidem requiritur extra sacramentum; et ratio est, quia, sicut per peccatum, quod est actualis contemptus Dei, homo avertitur a Deo, ita per amorem actualem debet se ad Deum convertere. Aliud vero dicendum de remissione peccatorum intra sacramentum; quia, cum sacramentum virtutem habeat delendi peccatum, et nonnisi per infusionem gratiæ, quæ est ipsa charitas habitualis, sufficit ad gratiam obtinendam, ut peccator per attritionem sit dispositus ad sacramentum recipiendum, virtute cujus sine charitate actuali convertitur ad Deum, prout extra sacramentum per charitatem converteretur. Et sic intelligitur, quomodo peccator ex attrito fit contritus, nempe quia virtute clavium æquivalenter contritus redditur, prout dicunt fautores nostræ sententiæ communiter, ex *d. Thoma* (4), ubi docuit: *Aliqui non perfecte contriti virtute clavium gratiam contritionis consequuntur.*

Objiciunt II. Qui dolet de peccato propter pœnam, magis odit pœnam quam peccatum; unde, si non habeat charitatem, non potest Dei gratiam adipisci. *Respondetur* distinguendo: Qui actu magis odisset pœnam quam culpam, ex timore, qui dicitur serviliter servilis, adeo

(1) *d. 5. n. 99.* — (2) *n. 115.* — (3) *d. 3. n. 27.* — (4) *in cit. quodlib. 4. a. 1.*

ut ille peccare vellet, si non esset pœna puniendus; hic non solum non eliceret actum bonum, sed positive malum, quia non excluderet a suo dolore voluntatem peccandi. Qui vero odit culpam propter pœnam, et excludendo omnino voluntatem peccandi, dolet offendisse Deum propter metum inferni, iste jam elicit actum bonum, qui oritur ex charitate ordinata erga seipsum (ut declaravit Tridentinum et confirmavit *Alexander VIII.*, damnando prop. 16., quæ dicebat: *Attritio, quæ gehennæ et pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus et supernaturalis*); et ideo jam se dispositum reddit ad gratiam in sacramento consequendam.

Objiciunt III. Ad quamcumque justificationem omnino requiritur saltem principium dilectionis; prout declaravit Tridentinum (1), ubi dixit, quod peccatores, dum ad justificationem disponuntur, *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem. Respondetur:* Non negamus, ad justificationem requiri initium amoris; nec negamus, illud requiri etiam in sacramentis mortuorum, dum concilium ibi agit præsertim de justificatione per baptismum. Sed qualis, quæso, amor a concilio requiritur? Numquid perfecta charitas, vel an tantum initium charitatis? Hic refert advertere id, quod testatur *card. Pallavicinus* (2), nempe quod aliqui patres concilii vice to *diligere incipiunt* contendebant, quod adderetur: *per actum charitatis:* sed huic concilium restitit et confirmavit, ut poneretur tantum *diligere incipiunt.* Cur restitit, nisi quia judicavit, non requiri ad justificationem in baptismo (sive in sacramento pœnitentiæ, hæc enim sacramenta pari passu procedunt) actum perfectæ charitatis? Hoc autem initium amoris, ut bene docent *Gammach.* (3), *Frassen* (4), *Petroc.* (5) *et Tourn.* (6), jam habetur in attritione, quam supra descripsimus: *Primo* per timorem divinæ vindictæ, juxta illud *Eccl. 25, 16.: Timor Dei initium dilectionis ejus. Secundo* per spem veniæ, cum in ipso Tridentino dicatur *l. c.*, quod bene

(1) *sess. 6. c. 6.* — (2) *hist. Trident. l. 8. c. 13.* — (3) *in 3. p. de pœnit. c. 9.* — (4) *t. 10. p. 563. quæst. 2.* — (5) *t. 4. p. 112. qu. 3.* — (6) *de pœnit. qu. 5. art. 3. concl. 2. in fine.*

se disponunt ad gratiam, qui Deum incipiunt diligere *tanquam omnis justitiæ fontem*, id est, tanquam justificationis omnium auctorem. *Tertio* per spem beatitudinis æternæ, cum doceat *d. Thomas* (1), loquens de spe theologica, eam esse quidem initium amoris erga Deum, his verbis: *Ex hoc..., quod per aliquem speramus, nobis posse provenire bona, movemur in ipsum sicut in bonum nostrum, et sic incipimus ipsum amare.* Unde idem s. Doctor (2) inquit: *Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundum se amatur...; imperfectus..., quo quis amat aliquid..., sed ut illud bonum sibi ipsi proveniat.* Hæc autem omnia (ut dicunt AA. citati et alii) necessario in attritione includuntur, dum, qui cum illa et spe veniæ ad sacramentum accedit, jam Deum ut suum liberatorem, justificatorem et glorificatorem diligere incipit.

Nec valet dicere, quod ille, qui diligit Deum propter bonum suum, seipsum diligat, non Deum; nam sapienter respondet *s. Franciscus Salesius* (3), dicens, quod, si quis diligeret Deum propter suum bonum, et ita affectus esset, ut, si a Deo nihil speraret, eum nullo modo diligeret; tunc hic utique peccaret, quia positive excluderet charitatem; tunc enim non se converteret ad Deum, sed revera ab illo se magis averteret, cum perverse ordinaret Deum ad seipsum tanquam ad finem ultimum. Qui vero amat Deum tanquam sibi summum bonum, et excludit omnem voluntatem peccandi, tunc elicit actum bonum supernaturalem; et licet non habeat charitatem perfectam, illam tamen non excludit, eamque jam incipit habere, et aliquo modo ad Deum se convertit.

Cæterum quis negat, esse omnino expediens, ut pœnitentes pro viribus conentur elicere actum contritionis perfectæ, utque confessarii studeant, semper eos ad illam excitare, ut tutius illi divinam gratiam consequantur? Verum nostra sententia utique proderit, ut, si quis accedat cum sola attritione, non se retrahat ab hoc sacramento, et confessarius eum non rejiciat tanquam indispositum.

(1) *1. 2. q. 40. a. 7* — (2) *2. 2. qu. 17. a. 8.* — (3) *De amore Dei c. 17.*

443. — *Quæritur VII.*, an in confessione sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium, prout infliguntur a Deo.

Prima sententia affirmat (1). Ratio, quia Tridentinum (2) inter motiva attritionis ad sacramentum sufficientis dicit: *ex metu gehennæ et pœnarum:* ubi per to *gehennæ* intelligitur pœna æterna, per to autem *pœnarum* videtur intelligi pœna temporalis, cum ibi concilium adducat exemplum pœnitentiæ Ninivitarum, quæ concepta fuit ob metum excidii suæ civitatis; sicut enim Deus comminatur pœnas æternas, sic temporales ad peccatores absterrendos.

Secunda sententia vero negat (3). Ratio, quia, licet Tridentinum dicat: *ex metu gehennæ et pœnarum*, non tamen distinguit gehennæ vel pœnarum; unde probabiliter ponit utrumque pro eodem; cum enim pœna peccati mortalis sit æterna, de malo æterno pœnitens timere debet. *Prima sententia videtur probabilior;* nam gehenna cunctas complectitur æternas pœnas, et ideo, dicente concilio: *et pœnarum*, aliquid aliud præter pœnam æternam intelligendum est. At cum *secunda non careat sua probabilitate*, saltem intrinseca, puto tutius in praxi eam servandam esse.

444. — *Quæritur VIII.*, an possit dari sacramentum pœnitentiæ validum et informe. Casus esset, nempe si quis duo mortalia commiserit, unum furti, alterum perjurii; deinde memor tantum furti de ipso dumtaxat confitetur, dolens non ex motivo universali, sed ex motivo speciali turpitudinis supernaturalis, quam habet furtum: quæritur, an hic, licet gratiam non recipiat, valide tamen confiteatur, ita ut sacramentum, sublato obice, nempe detestato peccato oblito, reviviscat ad causandam gratiam, nec postea sit obligatio repetendi peccatum jam confessum, sed solum omissum.

(1) *et hanc tenent Lugo disp. 5. n. 137., Suar. disp. 7. s. 2. n. 15., Sporer n. 242., Anacl. n. 42., Viva in prop. 15. Alexandri VIII. n. 12., Elbel n. 59., qui cum Gob. vocat moraliter certam, item Gran., Reg., Moya, Aversa etc. cum Croix n. 884., qui vocat probabilissimam.* — (2) *sess. 14. c. 4.* (3) *et hanc tenent Concina p. 236. n. 11., Canus prælect. de pœn. part. 3., item Hurtado, Pasq. ap. Dian. p. 9. tr. 9. resol. 51.; et Carden. in prop. 1. Innoc. XI. n. 72. dubitat, an prima sententia sit moraliter certa.*

Prima sententia negat, et hanc tenent *Elbel* (1), *Conc.* (2), *Felix Potesta* (3) *cum Scoto*, *Holzm.* (4) *cum Bosco*, *Spoer*, *Mastrio*, *Sanct-Gallensibus et Scotistis;* communiter item *Vasq.*, *Laym.*, *Coninch.*, *Sa etc.* (5). Ex istis autem alii (ut *Vasq.*, *Potesta et Elbel*) dicunt, tale sacramentum esse validum et formatum, id est cum effectu gratiæ. Ratio, quia, cum pœnitens doleat, ut divinam recuperet amicitiam, licet doleat ex speciali motivo turpitudinis furti, tamen ejus dolor virtualiter se extendit ad omnia mortalia oblita, utpote opposita reconciliationi cum Deo intentæ; ac proinde, si dolet de turpitudine specifica, debet etiam dolere de generica, quæ talem reconciliationem impedit. Alii vero e converso (ut *Holzm. etc.*) dicunt, tale sacramentum esse non solum informe, sed etiam invalidum. Ratio, quia in Tridentino (6) habetur, quod dolor dicitur pars hujus sacramenti, quatenus operatur remissionem peccatorum; ergo, si dolor ille particularis remissionem non causat, nunquam erit materia apta ad sacramentum, ac proinde sacramentum erit semper invalidum.

Secunda sententia vero probabilior affirmat, et hanc tenent *Lugo* (7), *Suarez* (8), item *Tolet.*, *Val.*, *Fill.*, *Bonac.*, *Tann.*, *Escob. etc. cum Croix* (9) *ac Gonet* (10) *cum aliis Thomistis communissime*, *ex d. Thoma* (11), cujus verba retulimus *n. 87.* Hi enim AA. dicunt, talem pœnitentem non consequi gratiam, quia, ex una parte unum mortale non potest remitti sine alio; et ex altera, cum peccator doleat tantum ex motivo particulari turpitudinis furti, non potest obtinere remissionem perjurii, cujus non meminit nec dolet. Dicunt tamen, hujusmodi sacramentum esse validum, quia nulla deest pars essentialis ad valorem. Non confessio, cum fiat integra eorum peccatorum, quæ memoriæ occurrunt; non dolor, cum jam adsit circa peccatum confessum; nec absolutio, ut supponitur; unde nihil obstat, quominus tale sacramentum validum dici possit. Ad primam autem rationem respondetur, quod ille virtualis dolor, qui supponitur quoad perjurium ob-

(1) *n. 82.* — (2) *p. 351.* — (3) *de pœn. n. 2082.* — (4) *n. 506.* (5) *ap. Croix n. 672.* — (6) *sess. 14. c. 5.* — (7) *disp. 14. n. 65.* (8) *d. 20. sect. 4. n. 26.* — (9) *d. n. 672.* — (10) *d. 10. art. 1.* (11) *suppl. q. 9. art. 1. et in 4. dist. 17. q. 3. art. 4.*

litum (inclusus in illa detestatione specifica furti confessi), non est sufficiens materia sacramenti, cum nullo modo tunc fiat sensibilis, neque per confessionem, neque aliunde. Ad secundam rationem respondetur, quod concilium loquitur de eo, quod per se et ordinarie contingit, non autem de eo, quod per accidens et raro evenit. Cæterum semper consultum est, ut dolor eliciatur ex motivo generali; imo et necessarium, casu quo homo advertit, posse habere in anima alia mortalia oblita.

445. — *Quæritur IX.*, an actus doloris debeat præcedere non solum absolutionem, sed etiam confessionem.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Laym.* (1), *Palaus* (2), item *Coninch. et Bonaespei* (3). Ratio, tum quia dolor tamquam materia hujus sacramenti debet esse sensibilis, nec alias nisi per confessionem sensibilis efficitur: ergo, si confessionem subsequitur, non est materia apta; tum quia confessio non debet esse simplex narratio, sed accusatio dolorosa, directa ad remissionem peccati obtinendam, et ideo oportet, ut sit a dolore informata.

Secunda sententia vero communior negat, eamque tenent *Suarez* (4), *Bonac.* (5), *Lugo* (6), *Nav.* (7), *Holzm.* (8), item *Dic.*, *Toletus*, *Fill.*, *Major*, *Henr.*, *Fagundez etc.* (9), *et Conc. l. c.* valde probabilem putat, favetque rituale Romanum *de sacramento pœnitentiæ*, dicens: *Audita confessione* (confessarius) *ad dolorem efficacibus verbis adducere conabitur etc.* Ex hoc videtur rituale supponere, quod bene sufficit dolor post confessionem elicitus. Sed recte ajunt *Salm.* (10), quod hæc secunda sententia sensu, quo eam explicant *Suarez* et *Dicastillus*, a prima non discrepat; *Laymann* enim, *Coninchius* et *Palaus* nihil aliud exigunt, nisi quod confessio non sit mera peccatorum narratio, sed sit accusatio sui ipsius ad absolutionem obtinendam. En verba *Laymanni*, quem sequitur *Palaus*: *Requiritur, ut dolor aliquo modo antecedat confessionem, quia externa peccatorum confessio debet procedere ab interna pœnitentia eamque significare, quandoquidem materia sacramenti non est mera peccatorum explicatio,*

(1) *c. 4. n. 4.* — (2) *part. 7. n. 11.* — (3) *ap. Conc. p. 232. n. 3.* — (4) *disp. 20. sect. 4. n. 31.* — (5) *p. 2. n. 18.* — (6) *disp. 15. n. 13.* — (7) *man. c. 1. n. 22.* — (8) *n. 508.* — (9) *ap. Salm. de pœnit. c. 5. p. 1. n. 24.* — (10) *ib. n. 26.*

sed accusatio sui ipsius, tendens ad absolutionem, ut explicat Coninchius. Deinde ipse *Laymann cum Palao*, sententiam *Suarii* sectando, addit: *Ad hoc vero* (nempe ut confessio sit sacramentalis) *necessarium est, ut dolor animi post peccatorum narrationem habitus aliquo signo declaretur, saltem humiliando se coram sacerdote, et absolutionem petendo seu expectando; tale enim signum relatum ad peccata paulo ante explicata veram rationem sacramentalis accusationis habet.* Non igitur hæ sententiæ sunt duæ, sed una; in tantum enim *Laymann* et alii requirunt, ut confessio sit dolorosa, sive quod dolor confessionem præcedat, in quantum exposcunt, ut confessio non sit mera peccatorum narratio, sed habeat rationem accusationis sacramentalis; et ad hoc sufficit, ut confessio fiat animo obtinendi absolutionem, et deinde dolor manifestetur saltem per petitionem seu expectationem absolutionis; sic etenim confessio bene sacramentalis evadit. Addunt vero *Salm.* (1), quod tantum ad sedandos scrupulos solent confessarii, si de interna dispositione pœnitentis dubitent, excitare illum ad dolendum de peccatis paulo ante explicatis, quod fit, si dicatur: *De peccatis narratis doleo et me accuso.* *)

446. — *Quæritur X.*, per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad valide suscipiendum sacramentum. *Suarez* (2) *et Escob.* (3) *cum Soto, Hurt. et Candido* censent, sufficere dolorem, qui longo tempore confessionem præcesserit, modo non sit retractatus: sed merito hos non approbat *P. Conc.* (4). Alii autem (5) dicunt, sufficere dolorem præcedentem per unum diem, modo fuerit elicitus in ordine ad confessionem: cum enim confessio sit effectus illius doloris, dolor virtualiter perseverat. Con-

(1) *cit. n. 26. in fine.* — (2) *disp. 20. sect. 4. n. 29.* — (3) *l. 14. n. 121.* — (4) *p. 233. n. 4.* — (5) *ut Carden. in prop. 1. Innoc. XI. p. 65. n. 88., Holzm. n. 510., et Diana p. 5. tr. 14. r. 67. cum Præp. et Gran.*

*) In hom. ap. tr. 16, 45. admittit *s. Alphonsus*, posse absolvi pœnitentem, qui antea peccata sua simpliciter enarravit, postea vero de illis in genere se sacramentaliter accusat, si confessarius adhuc haberet eorum *distinctam* notitiam; non sufficeret autem (ut dicetur infra n. 502.) notitia confusa. *Editor.*

sentit *Ronc.* (1), etiamsi dolor præcesserit per aliquot dies, dummodo (ut hic auctor ait) virtualiter perseveret in aliquibus mediis, puta si pœnitens ex vi concepti doloris perstiterit in frequenti oratione, fuga occasionum, pœnitentiis etc. Sed *Croix* (2) sentit, quod, si post dolorem elicitum pœnitens ad diversa se converterit, vel per moram notabilem animo ad alia se distraxerit, in praxi breviter dolor sit renovandus. Hoc tamen videtur potius ut consilium sequendum quam ut præceptum, cum communiter doceant DD. cum *P. Conc.*, bene esse aliquam analogiam inter forum civile et sacramentale; unde bene potest intercedere aliquod spatium inter discussionem causæ et sententiam, sed non tanta, quanta in foro civili *).

447. — *Quæritur XI.*, an, ut dolor sit materia apta, debeat esse elicitus cum intentione confessionis. Negant *Lugo* (3), item *Sporer*, *Moya*, *Gobat etc.* (4), ac probabile putat *Tamb.* (5). Ratio, tum quia ex Tridentino (6) illa attritio dicitur disponere ad impetrandam gratiam in sacramento, quæ voluntatem peccandi excludit, cum spe veniæ; quæ omnia verificantur in casu nostro: tum quia tunc dolor, licet non fuerit ordinatus ad confessionem relatione antecedenti, ordinatur tamen relatione consequenti, eo quod tunc adhuc verificatur dolor patefieri per confessionem. Affirmant vero *Bus. supra*, *Bonac.* (7), *Conc. l. c.* (Citatur etiam pro hac sententia *P. Suarez* (8), sed *Lugo l. c.* ostendit, quod *Suarez* est potius pro sua sententia). Ratio, quia, sicut minister aut etiam suscipiens ad alia sacramenta debet per intentionem ordinare materiam ad sacramentum, prout ablutionem ad baptismum, vel tactum materiæ ad ordinationem: ita etiam suscipiens sacramentum pœnitentiæ debet ad illud ordinare dolorem, qui est

(1) *c. 3. quæst. 2. r. 2.* — (2) *n. 706.* — (3) *disp. 14. n. 37.* (4) *ap. Conc. p. 232. n. 2.* — (5) *l. 1. c. 2.* — (6) *sess. 14. cap. 4.* (7) *q. 3. p. 2. n. 17.* — (8) *disp. 20. sect. 4. n. 29.*

---

*) Bene ait *s. Alphonsus* in hom. ap. tr. 16, 20: „Ego vero „non dubito asserere, quoties confessio derivat ex peccato„rum dolore, semper virtualiter perseverare dolorem saltem „per unum aut alterum diem, dum illa confessio est doloris „effectus: secus autem, si quis ex mera devotione aut ad „votum ut pœnitentiam implendam confiteretur." *Editor.*

hujus sacramenti materia. Prima sententia est probabilior; sed cum secunda etiam sit probabilis, ante susceptionem sacramenti tutius docet *Cardenas* (1), hanc esse sequendam.

448. — *Quæritur XII.*, an, si quis statim post absolutionem confitetur peccatum oblitum, teneatur novum elicere dolorem.

Prima sententia communior negat, et hanc tenent *Lugo* (2), *Anacl.* (3), *Viva* (4) *cum Perez*, *Henr. et communi*, *Roncaglia* (5), qui vocat moraliter certam, *Sporer* (6), *Elbel* (7) putat probabilissimam cum *Gobat*, *Dic.*, *Henr.*, *Bosc. etc.*, item *ap. Croix* (8) *Led.*, *Salas*, *Escob. et Moya*, qui dicit, esse indubitatam apud omnes, sed immerito, ut videbimus. Ratio, quia prior dolor se extendit etiam ad peccata oblita, quæ, dum pœnitens immediate confitetur, fit unum moraliter; recte enim potest una materia proxima partialis plura constituere sacramenta; unde, sicut cum una aqua plures possunt fieri baptismi, ita cum uno dolore, qui adhuc perseveret (ut hic supponitur) plura possunt constitui sacramenta pœnitentiæ.

Secunda sententia vero affirmat, et hanc tenent *Bon.* (9), *Vasq.* (10), *Fill.* (11). Ratio, quia per primam absolutionem jam completum est judicium; ergo, si impertienda est nova absolutio, nova requiritur materia proxima. Et quamvis dolor in se moraliter perseveret, non tamen perseverat in ordine ad secundam absolutionem; ut enim supra diximus in præcedenti *quæstione XI.*, probabiliter ad valorem sacramenti requiritur, ut dolor non solum sit elicitus, sed etiam elicitus in ordine ad absolutionem. Cum ergo hæc secunda sententia sit probabilis, imo probabilior, in praxi omnino sequendam esse dicunt *Croix* (12) *et Concina* (13), saltem tutius censeo tenendam *).

(1) *in prop. 1. Innoc. XI.* — (2) *disp. 14. n. 27.* — (3) *n. 72.* (4) *q. 3. art. 3. n. 8* (5) *c. 3. q. 3.* — (6) *n. 300.* — (7) *conf. 3. n. 75.* — (8) *n. 707.* — (9) *p. 4. n. 1.* — (10) *quæst. 92. art. 3. dub. 5. n. 10.* — (11) *tr. 6. n. 77.* — (12) *n. 712.* — (13) *p. 234. n. 5.*

*) „Intelligitur tamen hoc (addit *s. Alphonsus* in hom. ap. „tr. 16, 22.) ante sacramenti susceptionem, quia, postquam „illud susceptum est, probabiles jam sunt omnes sententiæ „oppositæ trium quæsitorum antecedentium (n. 445, 446 et „447.); unde post factum recte eas amplecti possumus." Confer notam ad n. sequentem 450. positam. *Editor.*

449. — *Quæritur XIII.*, quomodo eliciendus sit dolor in confessione venialium. Certum est, quod, etsi extra sacramentum *sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad ejus remissionem*, ut docet *d. Thomas* (1), tamen in sacramento omnino requiritur dolor formalis, nec sufficit virtualis, ut communiter docent DD. (2) contra paucos ex *d. Augustino* (3), ubi scripsit: *Nec quemquam putes a quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.*

Sed *dubitatur 1.*, an sit mortale, confiteri venialia sine ullo dolore. Negant *Natalis Alex.* (4), *Juenin.* (5) *et Genetus* (6), et dicunt, non esse nisi veniale suscipere sacramentum sine certo dolore, quando materia tantum levis affertur in confessione, et abest animus profanandi sacramentum; quia, ut supponunt, frustrare sacramentum in materia levi non est nisi levis irreverentia. Sed per quantum huic opinioni acquiescere conatus sim, non potui, cum hæc sententia opposita sit communi theologorum, ut videre est apud *Croix* (7), *Antoine* (8) *et Lugo* (9), qui primam sententiam vocat omnino falsam; et ratio nimis urget, nam tota malitia culpæ in hoc casu consistit in injuria, quæ irrogatur sacramento, illud suo effectu frustrando; sive ergo sacramentum frustretur ex materia gravi, sive ex levi, nihil refert, quia semper eadem irreverentia sacramento infertur.

Dubitatur 2., an in confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio. Negant aliqui (10): sed oppositum est tenendum cum communi sententia (11). Hinc sufficit, de uno tantum veniali pœnitere et proponere, cum venialia non sint materia necessaria, sed tantum sufficiens. Dicunt autem *Lugo* (12), *Tamb.* (13), *Pal. ac Sporer* (14), sufficere etiam, si quis doleat de multitudine aut frequentia venialium, etsi

(1) *3. p. q. 87. art. 2.* — (2) *cum Roncaglia c. 2. q. 2., Conc. p. 235. n. 6. et Croix n. 682.* — (3) *epist. 48.* — (4) *de pœnit. art. 7. reg. 20.* — (5) *de sacram. pœn. q. 4. §. 2.* — (6) *t. 4. q. 8. in fine.* — (7) *n. 681.* — (8) *de pœnit. c. 1. art. 1. q. 7.* — (9) *disp. 14. s. 8. n. 108.* — (10) *ap. Suar. disp. 20. sect. 6. n. 7.* — (11) *quam docent Suarez l. c., Conc. p. 235. n. 7., Antoine l. c. q. 7., Lugo disp. 14. n. 118. cum Henr. et Fag., et Escob. l. 14. n. 166. cum Hurt. et Diana.* (12) *n. 133.* — (13) *l. 1. c. 3. n. 9. et 10.* — (14) *ap. Croix n. 910.*

non doleat de singulis in particulari; quia, ut dicunt, sicut quis potest dolere de excessu distractionis in precibus vel comestionis, ita de multitudine venialium. Et videtur favere *d. Thomas* (1), ubi dicit, sufficere *propositum se præparandi ad venialia minuenda.* Ergo sufficit dolor de ipsorum multitudine; propositum enim dolorem sequitur. Contradicunt tamen *Arriaga et Dicast. ap. Croix l. c.*, dicentes, dolorem et propositum non tantum debere esse circa multitudinem emendandam, sed etiam circa ipsa venialia, quæ frequentiam constituunt. Sed hæ sententiæ facile videntur posse conciliari, cum impossibile sit dolere de multitudine et non dolere saltem de illis posterioribus culpis, per quas constituitur multitudo, quia circumstantia hæc excessus abstrahi non potest a culpis ipsis: tunc enim in obliquo saltem doleres de culpis, et recto et principaliter de excessu. Recte etiam dicit *Croix* (2) *cum Suar. et Tanner contra Bosco etc.*, quod bene quisque potest dolere de venialibus deliberatis et proponere omnia illa vitare; de semideliberatis autem sufficit dolere, quod ea commiserit, et inposterum velit attendere ad ipsa vitanda, quantum humanæ fragilitati permittitur. Et hæc sunt juxta doctrinam *d. Thomæ*, qui (3) sic ait: *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus et singulis...; sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se præparandi ad venialia minuenda.*

§. II.

De quæstionibus pertinentibus ad propositum.

450. — *Quæritur I.*, an in sacramento pœnitentiæ sufficiat propositum virtuale sive implicitum, inclusum in dolore.

Prima sententia negat (4). Ratio, quia, licet dolor in-

(1) *3. p. q. 87. art. 1. ad 1.* — (2) *n. 913.* — (3) *d. quæst. 87. art. 1. ad 1.* — (4) *et hanc tenent Suar. disp. 2. sect. 4. n. 34. Bellarm. l. 2. de pœnit. c. 6. et 7., Bonac. q. 5. p. 8. n. 2., Conc. p. 237. n. 15. cum Scoto, Caj., Cano, etc., item Val.,*

cludat necessario propositum, tamen Tridentinum (1) requirit propositum formale; dicens: *cum proposito non peccandi de cætero.*

Secunda sententia affirmat, dummodo dolor eliciatur ex motivo universali (2). Ratio, quia concilium *l. c.* subdit, quod attritio, si voluntatem peccandi excludit cum spe veniæ, disponit hominem ad impetrandam gratiam in sacramento; ergo quoties has requisitas conditiones habuerit attritio, jam sufficienter disponit ad sacramenti valorem.

Tertia sententia vero, quam tenet *Holzmann* (3), asserens, hanc esse communem cum *Suarez*, *Bellarm. et Bonac.*, dicit, quod, si pœnitens cogitet de vita futura, debet formaliter proponere emendationem, quia (juxta Tridentinum) quisque per pœnitentiam debet novam inchoare vitam; unde non videtur satis pœnitere, qui cogitans de vita futura expresse non proponit emendari. Neque huic obstat dicere cum *Viva*, quod concilium tres tantum partes sacramenti assignat, scilicet contritionem, confessionem et satisfactionem; unde, si requireretur etiam propositum formale, partes non tres, sed quatuor essent. Nam bene respondet *P. Concina*, quod contritio duobus constat, nempe dolore et proposito explicito. Secus vero, si pœnitens nihil cogitet de futuro, puta si quis sit in extremo vitæ constitutus; revera enim in quocumque dolore propositum necessario continetur, patetque, quod taciti et expressi eadem est efficacia. Hæc duæ ultimæ sententiæ sunt quidem probabiliores; sed quia prima non caret sua probabilitate, in praxi *ante factum* tutius sequenda est, ut recte dicunt *Bonacina*, *Croix l. c.* Dico: *ante factum*; nam dicunt (4), quod, si bona fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non teneris confessionem repetere; quia, esto communius non

Tolet., Reg., Henriquez et apud Croix n. 894., qui ait, oppositam non esse certam.

(1) *sess. 14. c. 4.* — (2) *et hanc tenent Lugo disp. 14. n. 52., Carden. in prop. 1. Innoc. XI., qui vocat moraliter certam, Laym. c. 4. n. 6., Anacl. n. 49, Viva quæst. 3. ar. 3. n. 1., Elbel n. 87. cum Mastrio, Sporer, Gobat etc., ac Salm. de pœnit. c. 5. p. 4. n. 54. cum Nav., Fill., Vill. etc.* — (3) *n. 401.* (4) *Croix n. 680., Viva in prop. 65. Innoc. XI. n. 16., Elbel de pœnit. conf. 3. n. 84. Gob. et Bonac. ib. cum Bellarm., Suar., Vasq., Reg., Henr.*

liceat sacramentum suscipere cum opinione, quæ non sit moraliter certa, ne sacramentum exponatur periculo frustrationis; tamen non teneris repetere confessionem, si probabiliter valide es jam confessus, cum præfatum periculum tunc non amplius adsit. Nihilominus nec etiam valeo huic sententiæ acquiescere. Ratio, quia, cum prima opinio sit sufficienter probabilis, pœnitens, qui gravem culpam et certam perpetravit, tenetur de ea confessionem explere, non tantum probabiliter, sed etiam certe validam.*)

451. — *Quæritur II.*, quænam sint conditiones necessario requisitæ ad propositum. Hic ante omnia advertendum, rem valde difficilem esse, quod peccatores frequenter ex consuetudine in mortalia labentes cum vero proposito ad confessionem accedant; quapropter in hoc confessarius sedulo incumbere debet, maxime si pœni-

*) Attamen in hom. ap. tr. 16, 26. dicit *s. Alphonsus*: „*Cæterum, quia prima sententia est satis probabilis, ante factum illa sequenda est; sed post factum, si quis bona fide confessus est cum proposito implicito, non tenetur repetere confessiones, ut dicunt Bellarminus, Suarez, Vasquez, Bonacina et alii communiter: dum, qui probabiliter recepit sacramentum, non est obligatus ad illud repetendum: nam tunc cessat periculum injuriæ sacramenti, illud frustrandi.* Hoc optime congruit cum illa sententia a *s. Auctore* septies repetita (vide infra n. 505.): „*non esse repetendas confessiones, nisi moraliter certo constet, præteritas fuisse invalidas. Ratio, quia possessio stat pro valore confessionum præteritarum, quamdiu de earum nullitate non constat. Nec obstat dicere* (ait in hom. ap. tr. 16, 46.), „*quod, cum adest præceptum, et dubitatur de ejus satisfactione, possessio est pro obligatione: nam respondetur, hoc habere locum, cum dubitatur de actu satisfactionis* (sive in dubio facti), *sed non, cum est certum, opus fuisse adimpletum*; *quia tunc in dubio* (scilicet in dubio juris) *possessio stat pro valore actus, juxta principium communiter receptum a DD.*“ Nec fit injuria sacramento, nec adest periculum illud frustrandi (juxta dicta in hom. ap. tr. 16, 26); nam dicendum cum *s. Thoma* (in 4. dist. 9. qu. 1. art. 3.): *Si quis facta diligenti discussione suæ conscientiæ, quamvis forte non sufficienti, ad corpus Christi devote accedat, aliquo peccato mortali in ipso manente, quod ejus cognitionem præterfugiat, non peccat, imo magis ex vi sacramenti remissionem consequitur.*

Editor.

tens alicui vitio magnam habuerit adhæsionem. Tres autem sunt conditiones veri propositi, nempe ut sit *firmum*, *universale et efficax*.

I. Propositum *firmum* importat, ut pœnitens habeat voluntatem omnino deliberatam non recidendi, et sit animo ita dispositus, ut nullius mali timore et nullius boni cupidine peccatum in posterum admittere velit.

Sed hic *dubium fit*, an prudenter credi possit, quod firmum habeat propositum pœnitens, qui asserit, nolle amplius relabi, sed certo credit, se relapsurum.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Nav.* (1), qui asserit communem, *Laym.* (2), *Sporer* (3), *Palaus* (4), item *Suar.*, *Sylvester*, *Coninch.*, *Henr.*, *Vega*, *Dic.* (5). Ratio, quia propositum voluntatis non relabendi bene consistere potest cum judicio intellectus de lapsu futuro ex cognita fragilitate. Sed pace tantorum DD. omnino sequendam puto oppositam sententiam, quam tenent *Busemb.* (6), *Concina* (7) *et Croix* (8). Non nego, quod speculative loquendo bene posset consistere firmum propositum voluntatis cum cognitione relapsus; sed cum quis certo credit, se relapsurum, practice certam suspicionem præbet, propositum suæ voluntatis non esse satis firmum; impossibile est enim, ut quis firmiter proponat se emendare, sciens, quod Deus suam gratiam coadjuvantem non denegat facienti, quantum in se est, et his non obstantibus credat, certo se ad sua peccata rediturum. Unde recte ait *Croix l. c.*, quod talis pœnitens, priusquam absolvatur, disponi debet, ut speret, non per vires suas, sed per Dei auxilium a peccatis liberatum iri. Secus vero dicendum, si pœnitens ex sua præterita fragilitate timeret relapsum; communiter enim dicunt DD. (9), quod ad serium propositum non requiritur, ut credatur nullus relapsus secuturus, sed satis esse, nunc adesse seriam voluntatem non relabendi; nam bene potest consistere voluntas resipiscendi cum timore lapsus ex mutatione voluntatis. Hinc recte inquit *Gerson* (10), quod pœnitens confessario inter-

(1) *man. c. 9. n. 18.* — (2) *c. 4. n. 8.* — (3) *theol. sacram. p. 3. c. 2. n. 310.* — (4) *part. 2. n. 15.* — (5) *ap. Salm. tr. 6. c. 5. p. 4. n. 53.* — (6) *supra n. 10.* — (7) *p. 255. n. 3.* — (8) *l. 6. part. 2. n. 1822. v. objic.* — (9) *cum Nav. c. 3. n. 13., Croix l. 6. p. 2. n. 1733. et aliis.* — (10) *tr. 8. super Magnif. p. 3.*

roganti: *Credis tu, quod nunquam cades in tale peccatum? respondeat: Ego fragilis formido lapsum, non tamen volo nunc casum; de futuro misericordiæ Dei me commendo, deprecans, ut me custodiat a peccato; quod si ceciderit fragilitas mea, deprecor, ut resurgam.*

II. Requiritur, ut propositum sit *universale* circa peccata mortalia; quidquid enim dicant *Aversa*, *Dicast.*, *Hurtad. et Platell.* (1), asserentes, quod, sicut sufficit dolor particularis, ita etiam particulare propositum, modo excludat positivam peccandi voluntatem; oppositum tamen omnino est tenendum cum sententia communi (2), *ex d. Thoma* (3), ubi ait: *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus et singulis.* Ratio, quia, licet dolor particularis, puta, si concipiatur ex turpitudine speciali (ut diximus *n. 443.*) alicujus criminis, satis sit ad valorem confessionis, cum dolor respiciat tantum peccata commissa, quæ pœnitens detestari debet; non tamen sufficit propositum particulare, cum quisque teneatur absolutam et positivam habere voluntatem omnia mortalia vitandi. Unde Tridentinum (4), loquens de contritione in genere, dicit: *Est animi dolor ac detestatio de peccato commisso* (non dicit de omnibus peccatis); loquens vero de proposito, dicit: *cum proposito non peccandi de cætero;* particula autem *non* utique importat propositum universale vitandi omnia mortalia. Secus vero est de proposito circa venialia; in his enim sufficit (ut docet idem *d. Thomas l. c.*), quod pœnitens proponat abstinere ab aliquo, absque eo, quod proponat abstinere ab omnibus.

III. Requiritur, ut propositum sit *efficax*, id est aptum efficere, quod proponitur; et ideo oportet, quod pœnitens non solum proponat peccatum vitare, sed etiam media adhibere ad peccatum vitandum, et signanter occasiones proximas peccandi, ut communiter docent DD. (5). Non semper autem verum est, tunc solum propositum esse efficax, quando efficitur id, quod proponitur; alias,

(1) *ap. Croix n. 898.* — (2) *quam docent Laym. c. 4. n. 20., Pal. p. 2. n 16., Lugo disp. 14. n. 52., Concina p. 259. n. 10., Mazzotta t. 7. p. 343. et Croix l. c. cum Nav., Coninch., Tamb, Escob. et aliis passim.* — (3) *3. p. q. 87. art. 1. ad 1.* (4) *sess. 14. c. 4.* — (5) *vide Sporer n. 313.*

quoties pœnitens recideret, toties teneretur repetere confessiones; relapsus enim non semper est signum propositi infirmi, sed sæpius tantum signum est mutatæ voluntatis; nam bene potest accidere, quod quis verum habeat amorem Dei prædominantem et firmum propositum nunquam peccandi, et nihilominus statim peccet: prout d. Petrus vere proposuit potius mori, quam Christum negare, et tamen ad primam ancillæ vocem negavit. Id sane probatur ex *d. Gregorio* (1), qui dixit: *In quorumdam corda venit Deus et mansionem non facit....; ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minime planxissent.* Confirmatur ex rituali Romano, ubi dicitur: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus confiteantur et, si expediat, communicent.* Principalis autem efficacia propositi (ut supra innuimus) consistit in avellendis occasionibus proximis peccandi, aut in mediis debitis adhibendis, ut ipsæ, si sint necessariæ, ex proximis fiant remotæ. Unde hic diligenter de his agere oportet.

452. — *Quæritur III.*, quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi *). Et hic *dubitatur 1.*, quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi. Occasio *distinguitur 1.* in *proximam* et *remotam. Occasio remota* est illa, in qua homines constituti regulariter ut plurimum non peccant; *occasionem* vero *proximam* alii (2) definiunt, esse illam, in qua creditur pœnitens nunquam vel raro a peccato abstinere. Sed definitio hæc non placet: melius dicendum (3), quod *occasio proxima per se* est illa, in qua homines communiter ut plurimum peccant: *proxima* autem *per acci-*

(1) *hom. 30. in evang.* — (2) *ut Nav. man. c. 3. n. 14., Bon. de matr. disp. 4. p. 14. n. 11., Laym. de pœn. c. 4. n. 9., Conc. p. 260. n. 13. et Spor. n. 323.* — (3) *cum Sanch. dec. l. 1. c. 8. n. 1., Holzm. n. 500., Lugo d. 14. n. 149., Suar. d. 32. s. 2. n. 4., Cont. Tourn. de peccatis part. 1. c. 2., Wigandt tr. 5. n. 50., Croix l. 5. n. 252., Viva de pœn. qu. 3. art. 4. n. 5., P. Segneri confess. instr. c. 5. et Ronc. c. 4. q. 1. r. 1.*

*) Conferatur hic praxis confessariorum in fine operis a n. 63—80. vel hom. ap. tr. ultimus n. 1—18. *Editor.*

dens sive respectiva est illa, quæ, licet per se respectu aliorum non sit proxima, eo quod non sit apta de sua natura communiter inducere homines ad peccatum, tamen respectu alicujus est proxima; vel quia hic in illa occasione, etsi non fere semper nec frequentius, frequenter tamen cecidit; vel quia, spectata ejus præterita fragilitate, prudenter timetur ipsius lapsus. Unde perperam dicunt (1), non esse in occasione proxima adolescentes, qui laborando cum fœminis peccant consensu, verbis aut tactibus, eo quod (ut dicunt) non fere semper in talibus occasionibus peccant; nam, ut diximus, ad occasionem proximam constituendam sufficit, ut homo frequenter in ea labatur. Notandum vero, quod aliquando occasio, quæ respectu aliorum communiter est proxima, respectu hominis valde pii et cauti poterit esse remota, ut bene advertunt *Holzmann et Croix l. c.*

Distinguitur 2. occasio in *voluntariam* et *necessariam*. *Voluntaria* est, quæ facile dimitti potest: *necessaria*, quæ physice vel moraliter non potest avelli.

Periculum autem proximum aliud est formale, aliud materiale. *Formale* est illud, quod est proxime conjunctum cum peccato, ita ut homo in eo constitutus probabiliter peccabit sive in peccatum consentiet; et hoc periculum semper vitandum est. Intelligendum tamen hoc, ut bene advertit *Croix* (2), si periculum sit consensus, non autem simplicis tentationis aut motuum. *Materiale* vero est illud, quod cum peccato non est proxime conjunctum, sed tantum remote, ratione necessitatis et mediorum, quæ homo adhibet ad peccatum vitandum; unde tunc accidet, quod occasio de se sit proxima, et periculum remotum: prout evenire potest in chirurgo, qui in medendis partibus secretioribus puellæ utique esset in occasione proxima peccandi, sed ratione necessitatis et officii, si debitas adhibeat cautiones piarum cogitationum, precum, protestationis de non consentiendo, bene poterit a culpa excusari; quia tunc divina adjuvante gratia periculum fit remotum et materiale (3).

Ex præmissis infertur, esse in occasione proxima, qui

(1) *Nav. c. 3. n. 17., Lugo disp. 14. n. 150. et Viva q. 3. art. 4. n. 5. cum aliis.* — (2) *l. 5. n. 264.* — (3) *vide Croix l. c.*

domi retinet mulierem, quacum sæpe peccavit. Et hic notandum: 1) quod, si quis non habet ad suam dispositionem mulierem, quacum peccat, sed cum ea peccat, semper ac accedit in illius domum, tunc illuc accedere erit occasio proxima, etiamsi semel in anno accederet et peccaret; 2) qui in ludo frequenter labitur in blasphemias vel fraudes; 3) qui in aliqua domo, caupona aut conversatione incidit in ebrietatem, rixas, verba aut gestus lascivos. Hujusmodi pœnitentes non sunt absolvendi regulariter, nisi prius occasionem deseruerint. Pariter non possunt absolvi illi, qui, licet in occasione non peccent, aliis tamen scandalum præbent, ut communiter docent *Palaus* (1), *Bonacina* (2) *et Salm.* (3) *cum Nav., Graff., Candido, Lop. etc.* Addunt *Croix* (4) *et Cont. Tourn. l. c. cum Cabass.*, quod, cum occasio externa conjungitur cum passione aut tentatione vehementi, vel habitu vitioso, vel forti tentatione, peccat, qui eam non relinquit, etsi nec dum cesserit tentationi; quia raro accidet, quod talis se continebit, si ab occasione non separetur: unde ait *Cont. Tourn. ib.*, quod ancilla vivide sollicitata ab hero tenetur ab illius domo discedere; qui enim libere commoratur, ubi tam periculose ad malum allicitur, non potest rationabiliter sperare victoriam tentationis nisi auxiliis gratiæ extraordinariis, quæ sperari sine temeritate nequeunt ab eo, qui libere periculum vitare potest et non vitat. Hæc tamen intelligenda sunt, si hujusmodi persona sit fragilis et parum devota; nam si esset pietati dedita et cauta, et opportuna adhiberet remedia ad tentationes repellendas ac passioni obviandum, tunc eam non obstringerem ad occasionem auferendam.

Dicit autem *Ronc.* (5), non esse negandam absolutionem juveni et puellæ, qui aliquo tempore se invisunt animo matrimonium contrahendi; nemo enim (ait) tenetur ducere personam ignotam, sed per aliquod tempus potest experiri, quibus moribus alter sit præditus. Hæc assertio speculative loquendo videtur rationabilis; sed ego experientia doctus vix semel vel iterum permitterem sponso ad domum sponsæ accedere, vel sponsæ aut parentibus

(1) *tr. 2. disp. 2. part. 9. n. 19.* — (2) *de matr. disp. 4. p. 14. n. 12.* — (3) *tr. 6. c. 5. p. 4. n. 62.* — (4) *l. 5. n. 269.* — (5) *c. 5. q. 8.*

illum in domo excipere; raro enim reperi, qui in tali accessu non peccaverit, saltem verbis aut cogitationibus, cum omnes aspectus et colloquia inter hujusmodi sponsos sint incentiva ad peccandum, et moraliter impossibile sit, ipsos invicem tractare et stimulos turpes non sentire ad ea, quæ tempore conjugii inter se futura sunt. In his autem omnibus, præsertim ubi turpium lapsuum periculum imminet, advertat sedulus confessarius, quod nunquam crudelius se geret cum pœnitente quam benignius agendo, et quo majorem severitatem adhibebit, eo melius illius saluti consulet. *D. Thomas a Villanova* (1) vocat confessarios *impie pios*, *qui*, *ne confitentem contristent*, *illum in sua nequitia manere permittunt.* Nec confessarius turbari debet, si pœnitens dicat, in hujusmodi casibus scandalum oriri, si post confessionem amplius non accedat ad illam domum, si mulierem expellat aut aliud simile effugiat periculum; nam illi suadere debet, quod revera potius scandalo erit, si post confessionem occasionem non auferat: aut enim alii suum peccatum aut periculum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur, puta, si quis famulam dimittit, vel si ab accessu in aliquam domum se abstinet; vel jam alii id animadverterunt, et tunc famam potius recuperabit quam amittet.

Ex his omnibus concludo, quod ordinarie loquendo nunquam absolvi debet pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, etiamsi extraordinaria signa doloris afferat, antequam occasionem removeat; occasio enim extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, quando præsens est, ita mentem excæcat, ut omnia proposita e memoria deleat, et ad peccata ita impellit, ut aliquis, etiamsi certam suam damnationem ab illo crimine secuturam cognosceret, adhuc a peccato non desisteret. Vide mox infra *n. 454.*

453. — *Dubitatur 2.*, an absolvi possit, qui se exponit probabili periculo peccandi. Affirmant *Mendo*, *Gobat et Caram.* (2), *et Hozes*, *Lumbier etc. ap. Croix* (3), et consentit *Sporer* (4), modo adsit rationabilis causa; quia,

(1) *fer. 6. post dom. 4. quadrag.* — (2) *ap. Viva in prop. 41. damn. ab Alex. VII.* — (3) *l. 4. n. 257.* — (4) *n. 324.*

ut ajunt, cum probabile sit, quod ille peccabit, et probabile, quod non peccabit, potest sibi formare conscientiam certam, et proinde judicium practicum, non fore peccaturum. Sed hanc opinionem jam refutavimus *l. 2, 63. cum Busemb., Croix, Cardena, Eliz. etc.* Hic addo auctoritatem *d. Thomæ* (1), ubi id expresse reprobat, dicens: *Infirmi in fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione.* Ratio est, quia, cum adsit probabilitas labendi, jam adest formale periculum lapsus, quod (ut diximus) omnino est fugiendum, quando occasio est voluntaria; secus vero, si necessaria (ut diximus *l. 2, 63.* de medico et parocho). Imo recte sentiunt (2), quod in necessitate extrema spirituali proximi non solum potes, sed teneris illi succurrere cum tali periculo probabili, quia tunc necessitas efficit, ut periculum evadat remotum: unde, si potes, teneris; idque docet *d. Thomas* (3), ubi, postquam dixit, prohibendos esse a communione infidelium eos, de quorum salute probabiliter timetur, addit: *nisi urgeat necessitas.* Dicit tamen *Cont. Tournely* (4) *cum Sylvio*, quod, si periculum sit tale, ut probabilior sit lapsus, tunc nullo modo potes nec debes illi te exponere, quia quisque plus suam quam aliorum salutem respicere debet. Sed huic responderi posset, quod in tali casu extremæ necessitatis, modo lapsus non sit moraliter certus, licet sit probabilior, tenereris te fortius præmunire orationibus et operibus piis, et deinde fidere de majori auxilio Dei; rationabiliter enim tunc esset sperandum, fore, ut Deus augeat auxilium, ubi major urgebit necessitas.

454. — *Dubitatur 3.*, an pœnitens, qui versatur in occasione proxima voluntaria, possit unquam absolvi. Hic ante omnia oportet animadvertere quatuor propositiones proscriptas in hac materia: I. Propositio 41. damnata ab *Alexandro VII.* dicebat: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii* (*vulgo* regalo), *dum, de-*

(1) *2. 2. q. 10. a. 9.* — (2) *Pal. t. 1. tr. 2. d. 2. p. 2. §. 3. n. 9. cum Suar. et Soto, Bannez ap. Cont. Tourn. de præc. decal. c. 1. art. 3. sect. 4. punct. 1. post concl. 2. v. major, item Salm., Val. et Azor citati l. 3, 26. v. pariter.* — (3) *l. mox c.* — (4) *l. c. v. contrarium.*

ficiente illa nimis ægre ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur. II. Propositio 61. damnata ab *Innocentio XI.* dicebat: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quinimo directe et ex proposito quærit aut ei se ingerit.* III. Propositio 62. ad eodem *Innocentio* damnata: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.* IV. Propositio 63.: *Licitum est, quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.*

Sed dubium fit, an, qui non adhuc occasionem proximam removerit, possit prima vel secunda vice absolvi.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent plures auctores (1): et consentit *Ronc.* (2) pro prima vice, casu quo pœnitens nondum advertit ad obligationem removendi occasionem. Ratio, quia, ut ajunt, talis pœnitens potest esse bene dispositus ad absolutionem, etiam nondum occasione dimissa, si vere proponat dimittere. Sed hic distinguendum cum *s. Carolo Borromæo* (3) inter *occasiones, quæ sunt in esse*, prout cum aliquis concubinam domi detinet, vel dum aliqua famula peccat cum hero, quoties ab eo tentatur: et inter *occasiones, quæ non sunt in esse*, utpote si quis ludendo prolabitur in blasphemias, aut versando in cauponis prorumpit in rixas et ebrietates, aut convivendo cum sociis ruit in verbis et cogitationibus obscœnis etc. In occasionibus hujus secundæ speciei, quæ *non sunt in esse*, recte docet *s. Carolus*, quod, si pœnitens firme proponat, ab eis se cavere, potest per unam aut duas etiamque tres vices absolvi. Quod si postmodum emendatio non apparet, differri ei debet absolutio, donec ille cum effectu occasionem derelinquat. In occasionibus vero prioris speciei, quæ *sunt in esse*,

(1) *prout Suarez d. 32. sect. 2. n. 3., Pal. t. 2. tr. 2. dub. 2. p. 9. §. 3. n. 18., Sporer n. 325., Elbel n. 108., Mazzotta t. 3. p. 577., Viva in prop. 41. damn. ab Alex. VII. n. 16., citans Cajet. et Cordub., (sed P. Milante negat, hos AA. esse pro hac sententia) et Holzm. t. 2. p. 148. n. 584. cum Tambur. ac communiori, ut asserit.* — (2) *c. 4. q. 2.* — (3) *in instructione suis confessariis tradita.*

ait *s. Carolus*, pœnitentem neque prima vice absolvendum (quascumque promissiones proferat), nisi prius occasionem amoveat. Et hanc sententiam censeo, saltem ordinarie loquendo, omnino sequendam; eamque tenent *Cardenas* (1) *cum Bon.*, *Villal. et Candido*, *Cont. Tourn.* (2), *Conc.* (3), *P. Segneri* (4), *Auctor libri*, cui titulus: *Istruzioni per li confessori novelli* (5); item *Nav.* (6), ubi ait: *Concubinarius cohabitans concubinæ non debet absolvi, antequam ab ea separetur; Coninch.* (7), ubi: *Eos, qui vivunt in concubinatu, nullo modo extra casum gravis necessitatis expedit absolvere, antequam de facto separentur; Azor* (8): *Respondetur, non posse licite eum absolvi, antequam ab ea* (scil. concubina) *separetur;* item *Rodr.*, *Sylv.*, *Fernand.*, *Margarita etc.* (9) ex *d. Augustino* (10), ubi sic dicit: *Satisfactio pœnitentiæ est peccatorum causas excidere, neque eorum suggestionibus aditum indulgere.* Ergo tenetur pœnitens ante absolutionem occasionem auferre, alias suggestionibus aditum non præcluderet. *Ratio 1.* hujus sententiæ, ut ait *Cardenas*, videtur esse, quia prima sententia videtur damnata in præfata prop. 61. ab *Innoc. XI.* Sed hæc ratio non convincit; nam aliud est posse absolvi, qui occasionem *non vult omittere*, ut dicebat propositio; aliud, qui, licet non velit omittere ante absolutionem, bene tamen vult omittere statim post absolutionem. *Ratio 2.*, quia præceptum tollendi occasionem voluntariam est negativum, id est non permanendi in occasione (prout est præceptum non retinendi alienum), et hoc obligat semper et ad semper: unde, qui potest occasionem statim removere et non removet, est in actuali transgressione præcepti et ideo indispositus. Sed hæc ratio neque omnino satisfacit, vel saltem intelligenda est in solo casu, quo pœnitens nolit statim post absolutionem tollere occasionem, et tantum promittat auferre in futurum; at si pœnitens in actu confessionis firme proponeret, occasionem removere, statim ac domum redit, non video, cur dicendus esset hic in-

(1) *in prop. 61. damn. ab Innoc. XI.* — (2) *de peccat. p. 1. c. 2. append. reg. 1.* — (3) *p. 658. n. 1.* — (4) *instr. confess. c. 5.* — (5) *t. 1. n. 227.* — (6) *man. c. 16. n. 20.* — (7) *d. 8. de pœnit. d. 17. n. 113.* — (8) *p. 8. l. 3. c. 3. q. 2.* — (9) *ap. Pal. dict. n. 18.* — (10) *in c. Satisfactio de pœn. dist. 3.*

dispositus, et quod præcepto contraveniat. Ratio potior et vera hæc mihi videtur esse: Ablatio occasionis est res magnopere ardua, et non fit, nisi quis magnam vim sibi inferat, ut avellatur ab illa occasione, ad quam propter præteritam sui animi adhæsionem remanet valde propensus; et ideo, si occasio non aufertur ante absolutionem, pœnitens de facili post absolutionem se decipiet, falso sibi suadendo, quod tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissa, profecto redibit ad vomitum. Qua de re, si talis vellet absolvi, antequam occasionem deserat, esset indispositus, quia se constitueret in probabili periculo infringendi propositum: ac propterea confessarius, qui eum absolveret, ipsum relinquendo in tali periculo, utique peccaret tam contra officium judicis quam medici, quia absolveret indispositum, non applicando illi remedium suæ saluti necessarium.

Dices: Pœnitens, qui habet pro se opinionem probabilem, debet absolvi, quia, cum sit dispositus, habet jus ad absolutionem, juxta dicenda *n. 604.* Ergo, si quis efformaret sibi conscientiam probabilem juxta primam sententiam, teneretur confessarius eum absolvere. *Respondetur 1.*, quod illicitum est (ut diximus mox supra *n. 453.*), se voluntarie exponere probabili periculo peccandi; unde peccat pœnitens, qui vult absolutionem recipere, antequam occasionem dimittat, cum se immittat in probabile periculum infringendi propositum, et ideo tamquam indispositus nullum jus habet ad absolutionem. *Respondetur 2.* Dato et non concesso, quod pœnitens possit absolvi semel vel iterum ante dimissam occasionem, tamen, ut communiter dicunt DD. et ipsi adversarii concedunt, pœnitens non habet jus, ut statim absolvatur; et propterea bene potest (et si potest, tenetur confessarius, ut partes sui muneris recte agat) tamquam medicus differre illi absolutionem, usquedum occasionem auferat.

Dixi tamen: *ordinarie;* nam merito *excipiendus est 1.*(1) casus, quo pœnitens afferat extraordinaria signa doloris; quia tunc propter hujusmodi signa confessarius prudenter potest judicare, non adesse in pœnitente periculum illud proximum infringendi propositum; signa

(1) *cum Lugo d. 14. n. 151., Holzm. n. 586. et Sporer n. 325.*

enim illa indicant, pœnitentem uberiorem recepisse gratiam, qua magis constanter se geret in occasione removenda. Nihilominus ait *Ronc.*, quod ipse etiam in hoc casu absolutionem differret, usquedum occasio auferatur, si absolutio commode differri posset; et ita etiam ego agerem.

Excipiendus 2. (1) casus, quo pœnitens, si absolutio differatur, non possit ad confessarium redire, vel nonnisi post longum tempus: tunc enim, si ille jam fuerit confessus peccata sua, et confessarius prudenter judicare valeat, eum firmam habere voluntatem tollendi occasionem statim ac poterit, tunc potest et debet ipsum absolvere, quia tunc pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Nec obstat dicere, quod ipse tunc remaneret in eodem periculo (ut mox dictum est) infringendi propositum. Nam respondetur, quod hoc casu tale periculum de proximo fit remotum: sicut enim ratione gravis damni (ut infra dicetur) non tenetur pœnitens occasionem auferre, eo quod periculum per se proximum ratione illius necessitatis evadit remotum; ita in casu nostro periculum illud infringendi propositum fit remotum ratione magni oneris, quod pœnitens deberet subire iterum repetendi confessionem apud alterum; tunc enim est constitutus in morali necessitate recipiendi absolutionem, antequam occasionem dimittat. Hoc tamen non admittendum, si pœnitens ab alio confessario jam fuerit admonitus de occasione tollenda, et non abstulerit; quia tunc habetur tamquam recidivus, et minime est absolvendus, nisi forte afferat extraordinaria signa doloris, ut supra.

455. — *Dubitatur 4.*, an possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria. Ut supra innuimus, illa quidem dicitur occasio necessaria, quæ non potest relinqui vel physice vel moraliter; *physice*, nempe si quis esset in carcere aut triremi, a quo discedere non posset; vel si esset in articulo mortis, in quo non haberet tempus vel modum expellendi amicam: *moraliter* vero, nempe si occasio tolli non posset sine scandalo. In his casibus bene absolvi potest, occasione non sublata, cum non teneatur pœnitens tunc illam auferre. Sed hic *dubium*

(1) *cum Viva l. supra c.*

ât, an possit quis manere in occasione proxima, si aliter deberet pati notabile detrimentum temporale in vita, fama aut fortunis. Negat *Merbesius* (1), dicens, pro nullo damno temporali aliquem excusari a dimittenda occasione proxima; et in parte consentit *Wigandt* (2), ubi ait, esse obligationem auferendi occasionem, etiamsi infamia sit subeunda. Communiter tamen affirmant DD., non teneri pœnitentem occasionem dimittere, si aliter grave damnum temporale passurus sit, dummodo interim sit paratus uti mediis præscriptis; ita *Nav.* (3), *Sanch.* (4), *Lugo* (5) *cum communi*, *Pal.* (6), *Cont. Tourn.* (7), *Anacl.* (8), *Holzm.* (9), *Bonac.* (10), *Viva* (11), *Elbel* (12), *Laymann* (13), *Renzi* (14), *Sporer* (15), qui tamen (16) cum *Palao* non excusat aliquem mediocriter divitem, qui, ne patiatur damnum centum ducatorum, occasionem non vellet deserere; et consentit *Concina* (17), si pœnitens ex dimissione occasionis deberet pati infamiam aut gravissimum detrimentum. Ratio, quia occasio peccandi non est in se peccatum, neque affert necessitatem peccandi; quapropter bene potest cum ea consistere vera detestatio peccatorum et firmum propositum non relabendi ac adhibendi debita remedia. Et quamvis præceptum vitandi occasionem proximam per se obliget ad non permanendum in occasione, tamen illud intelligendum est obligare, cum quis voluntarie in occasione persistit, non vero, si maneat ex necessitate; moraliter autem hæc necessitas intervenit, quando sine magno detrimento aut incommodo nequit occasio dimitti; etenim tunc periculum formale et proximum opportunis adhibitis mediis ad non relabendum fit materiale et remotum; non enim, qui est in periculo, sed *qui amat periculum* (ut dicitur in *Eccles. 3.*), *peribit in illo*; non autem amat periculum, qui invitus subit. Hinc optime *s. Basilius* (18) dixit: *Qui urgenti aliqua causa et necessitate se periculo objicit, vel permittit, se esse in illo, cum*

(1) *de pœnit. disp. 4. n. 11.* — (2) *tr. 5. n. 50.* — (3) *man. c. 3. n. 20.* — (4) *dec. l. 1. c. 8. n. 3.* — (5) *d. 14. n. 152.* — (6) *tr. 2. d. 2. p. 9. §. 3. n. 8.* — (7) *de peccat. part. 1. c. 2. append. reg. 3.* — (8) *tr. 14. dist. 8. n. 46.* — (9) *n. 580. v. dixi.* — (10) *de matr. q. 4. p. 14. n. 11.* — (11) *qu. 3. a. 2. n. 6.* — (12) *n. 104.* — (13) *c. 4. n. 9.* — (14) *c. 2. sect. 1. qu. 15.* — (15) *n. 326.* — (16) *n. 328.* — (17) *p. 265. n. 17.* — (18) *in constit. mon. c. 4.*

tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitus illud subire: et ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat. Idem satis confirmatur ex *c. Laudabilem de frig. et malef.*, ubi sic habetur: *Quod si ambo* (sermo est de conjugibus ab initio impotentibus) *consenserint simul esse, vir eam, etsi non uxorem, saltem habeat ut sororem.* Ergo (ut notat *Sanch.*), ne ipsi infamiam patiantur, bene eis permittitur simul habitare cum periculo tactuum. Remedia autem pro his, qui reperiuntur in occasione proxima præsertim peccati turpis, sunt videlicet: major oratio, frequentior usus sacramentorum, quotidie ante imaginem Crucifixi renovare promissionem non amplius peccandi, vitare, ne versetur solus cum sola, fugere ab aspectu complicis et similia.

Hinc dicunt(1), quod ii, qui ab officio, negotiatione aut domo, in qua peccant, discedere nolunt, quia sine magna difficultate non possunt, absolvendi sunt, si sint parati remedia adhibere. Idem dicit *Viva* (2) de chirurgis, qui medendis mulieribus, et de parochis, qui in excipiendis earum confessionibus, pluries peccant, si aliter ipsi non possent vivere juxta suum statum (3).

456. — Hæ sententiæ probabilissimæ sunt; verum in praxi omnes conveniunt expedire, ut iis, qui versantur in occasione proxima etiam necessaria, differatur absolutio. Imo, ut ego, quid sentiam in hac re, ingenue dicam: nunquam absolverem eum, qui est in occasione proxima extrinseca (nam de intrinseca aliter infra loquar), præsertim si occasio sit de materia turpi, semper ac absolutio commode differri posset. Censeo enim, quod confessarius tanquam medicus tenetur aptare suo pœnitenti remedia opportuniora, ut ille suam faciat salutem; reorque, nullum aliud aptius antidotum ministrari posse ei, qui est in occasione proxima, quam dilationem absolutionis; dum experientia docet, quod pœnitentes, postquam absoluti discedunt, ut plurimum negligunt media præscripta adhibere et sic facillime recidunt. Cum e

(1) *Sporer n. 322. cum communi, Busemb. ut supra, Mazzotta t. 3. p. 574., Pal. l. c. n. 12. cum Graff., Fernand. etc., Laym. c. 4. n. 9. cum Nav. c. 3. n. 11., Sanchez, Sa, Henr., Cajet. et Philiarch.* — (2) *qu. 3. art. 4. n. 9.* — (3) *vide dicta l. 2, 63. vers. quæritur.*

converso, quando ipsis absolutio denegatur, vigilantius satagunt remedia exequi et tentationibus obsistere, impulsi quidem a timore, ne, cum ad confessarium redibunt, iterum sine absolutione dimittantur. Et casu, quo pœnitens prius admonitus ab alio confessario media præscripta neglexerit et eodem modo fuerit relapsus, dico, omnino dimittendum esse sine absolutione, nisi forte extraordinaria signa doloris exhibeat. Et etiam huic adhuc extraordinaria compunctione donato, ordinarie loquendo, absolutionem denegarem, quando commode absolutio posset differri. Fortasse alicui hæc tradens nimis rigidus videbor; sed ego, cum pœnitentes offendissem hujusmodi occasionum laqueis irretitos, sic semper egi et semper agam; hac enim via incedens non me rigidum, sed maxime erga eos benignum esse puto, quandoquidem nullus isto aptior modus mihi videtur, ut ipsi a peccatis et ab æterna damnatione eripiantur; et e contrario crederem, quod, si benigne agendo absolutionem, quam petunt, eis præstarem, causa essem, ut misere in vitiis marcescerent. Quisque suo sensu abundet. Utinam vero omnes confessarii cum hujusmodi pœnitentibus ita se gererent! Multo quidem minora crimina committerentur, et longe plures animæ perditionem vitarent. Ego sentio et dico, quod, ubi agitur de liberando pœnitente a peccato formali, licet permittatur maneri in materiali, tunc confessarius curare debet, in quantum christiana prudentia concedit, uti opinionibus benignioribus, gravi tamen fundamento roboratis. Ubi vero opiniones benignæ propinquius admovent ad periculum peccati formalis, ut accidit in hac materia occasionis proximæ, dico, quod confessario uti expedit sententiis rigidioribus; sic enim magis consulet suorum pœnitentium saluti.

457. — *Dubitatur 5.*, an, qui in occasione necessaria etiam adhibitis remediis semper eodem modo relabitur, possit absolvi, nisi prius occasionem deserat.

Prima sententia (1) dicit, posse eum absolvi toties quoties, modo habeat sufficientem dolorem et propositum. (Advertit tamen *Lugo* (2), quod, cum aliquis semper immediate

(1) *quam tenent Lugo de pœnit. d. 14. n. 157., Palaus t. 2. d. 2. p. 9. n. 3., Holzm. de pœn. n. 583., item Gobat, Fabri, Pallav. et alii ap. Croix l. 5. n. 261, et probabilem putat Tamb. in meth. conf. l. c. n. 10.* — (2) *n. 160.*

post confessionem facile recidit, is censetur carere vero dolore et proposito, et ideo non absolvendus).

Secunda sententia tamen verior(1) tenet, hunc non posse absolvi, nisi occasionem deserat, cum jactura adhuc vitæ, si opus sit, quando nulla emendatio nec probabilis spes emendationis appareat. Ratio, quia homo tenetur cum omni jactura vitare periculum proximum peccati formalis. Et licet aliquando ob justam causam possit permitti periculum peccati, nunquam tamen potest permitti peccatum; cum autem nulla spes apparet emendationis, periculum utique fit formale et a peccato sejungi non potest, et ideo omnino est vitandum cum quocumque damno temporali, etiam vitæ. Hic enim currit illud Marci 9, 46: *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Et aliunde Lucæ 9, 25: *Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat?*

Dices cum *Lugo:* Ergo iste neque prima vice poterat absolvi, cum idem adfuerit periculum. Respondeo, quod dispar est ratio; nam cum occasio est necessaria, ope mediorum periculum materialiter proximum fit formaliter remotum; at cum adhibitis remediis non adest spes emendationis, periculum evadit formaliter proximum, et ideo omnino vitandum cum quocumque incommodo. *Sin autem* (ait *s. Carolus in instruct. confess.*, loquens de puella, quæ domi haberet occasionem necessariam) *post similes præcautiones comperiat confessarius, pœnitentem in illud peccatum relabi, deneganda prorsus est absolutio, donec deseruerit proximam peccandi occasionem, quidquid tandem evenire debeat.* Hinc *c. Falsas 6. de pœn. dist. 5. et c. Fratres 8. ib.* dicitur, debere dimittere sua officia milites, negotiatores, curiales etc., qui norint illa non posse exercere sine peccato; sic enim loquitur *s. Gregorius VII. in cit. c. Falsas: Ideoque quicumque miles vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exercere non possit* (*difficultas notatur*, advertit glossa, *non impossibi-*

(1) *quam tuentur Busemb. supra n. 449., Ronc. de pœn. c. 4. q. 3., Cont. Tourn. l. c., Viva in prop. 41. Alex. VII. n. 17. cum Suar., Nav. et Reg., Mazzotta t. 3. p. 577., qui vocat communem, item Caj., Tanner, Cardenas et alii cum Croix l. c., qui vocat veram.*

litas), *si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, recognoscat, se veram pœnitentiam non posse peragere, nisi negotium aut officium deserat.* Idem clarius confirmat *Innocentius II. in dict. c. Fratres*, dicens: *Falsa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.*

Secus vero dicendum cum *Holzm.* (1), *Laym.* (2) *et Sporer* (3) *cum Sanchez, Nav. et aliis communissime*, si in præsenti hujusmodi pœnitens afferat extraordinaria signa doloris; tunc enim jam effulget spes emendationis.

458. — Hic pro complemento hujus puncti refert adjicere ea, quæ tradidit *d. Carolus Borromœus in instructione confessariorum*, ubi distinguens inter occasiones *proxime de se inductivas* ad peccatum, ut est domi retinere concubinam, et *occasiones proximas* peccandi *ob pravum habitum alicujus*, sic dixit: *Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus versantem, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam aleret, non debet sine dubio confessor absolvere* (intellige, ne prima quidem vice), *nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis vero occasionibus* (minus impellentibus), *quales sunt aleæ vacatio, aspectus minus pudici, colloquia, gestus etc., non absolvatur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quod si jam alias pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio differatur, donec emendationem agnoverit.*

Deinde hæc addidit: *De operibus, quæ ad malum inclinant, ut saltationum publicarum, improborum hominum, cauponarum frequentatio et alia hujusmodi, quorum occasione si homo peccare consueverit, nequaquam debet absolvi, nisi primum eam omnino dimiserit. Quod si confessori visum fuerit ex prima aut secunda pœnitentis pollicitatione, et non amplius, ipsum occasionem hanc dimissurum, poterit eum absolvere; absolutionem autem differat, si promissis non steterit, donec amandatam omnino fuisse occasionem agnoverit.*

Et quia potest contingere, ut pœnitens cum his omnibus a confessore propositis occasionem non possit dimittere sine periculo (intellige damni, vitæ, famæ vel

(1) *d. n. 583.* — (2) *de pœn. c. 4. n. 10.* — (3) *n. 326.*

bonorum) *aut scandalo, debet adhibere remedia; et primo differatur absolutio* (intelligendum, etiamsi pœnitens ille prima vice confiteatur peccatum), *donec emendationis signa dederit. Quod si inde infamiæ periculum pœnitenti acciderit* (nempe si incurrat infamiam, nisi tunc communicet), *et confessor talia contritionis in eo signa perspexerit* (ut prudenter dispositum judicet), *debitamque ad excipienda remedia dispositionem observaverit, tunc poterit absolvi. Quod si tamen non emendatus pœnitens fuerit* (scilicet etiam adhibitis remediis), *non absolvatur, donec occasio illa sublata fuerit.*

459. — *Quæritur IV.*, an possint absolvi illi, qui in peccatis sunt consuetudinarii aut recidivi. Distinguendum est inter consuetudinarium sive habituatum, et recidivum. *Consuetudinarius* intelligitur hic, qui prima vice suum pravum habitum confitetur, et iste bene potest absolvi, etiamsi nulla emendatio præcesserit, modo eam serio proponat, ut cum sententia communissima dicit *Croix* (1). Ratio, quia talis pœnitens ex una parte non est præsumendus malus, ita ut velit indispositus ad sacramentum accedere; ex alia bene præsumitur dispositus, dum peccata sua confitetur, cum ipsa spontanea confessio sit signum contritionis, nisi obstet aliqua positiva præsumptio in contrarium; omnes enim conveniunt, quod dolor per confessionem manifestatur (2). Nec valet dicere, quod eadem prava consuetudo est signum indispositionis; nam licet pravus habitus reddat peccatorem propensiorem ad peccatum, non tamen dat præsumptionem suæ infirmæ voluntatis. Attende, quæ docet catechismus Romanus (3): *Si audita confessione judicaverit* (sacerdos), *neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Nota: *omnino defuisse.*

Recidivus autem est ille, qui post confessionem in eadem peccata relapsus est. *Hic dubitatur*, an possit absolvi. Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia (4) dicit, hunc absolvendum esse to-

(1) *l. 6. p. 2. n. 1820.* — (2) *vide Juenin instit. theol. t. 7. p. 408., Salm. de sacr. in gen. c. 1. p 1. dub. 1. n. 11.* — (3) *de pœnit. n. 60.* — (4) *quam tenent Sylv., Henr., Tanner. Sancius etc. ap. Salm. tr. 17. de juram. c. 2. p. 9. §. 11. n. 169.*

ties, quoties confitetur, nisi ex aliqua circumstantia judicetur indispositus; alias semper dispositus est censendus, utque talis jus habet ad absolutionem. Sed hæc sententia falsa est, ut infra dicemus.

Secunda sententia omnino opposita (1) dicit, nunquam peccatorem habituatum censendum esse dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem suam per emendationem probaverit. Et idem sentit *P. Concina* (2), quamvis alibi (3) sic in praxi temperet suam doctrinam, dicens: *Et ut errandi periculum declines, si vides, bina vel trina absolutione te posse infirmum curare, esto in misericordia dives. Emendatio peccatoris securior omnibus regulis est norma vel impertiendi vel denegandi absolutionem.*

Tertia sententia communis, quam sequimur (4), docet, quod peccator recidivus, rediens cum eodem habitu pravo, non potest absolvi, nisi afferat extraordinaria signa suæ dispositionis.

Prima pars est contra primam sententiam dicentem, quod recidivi debent absolvi, semper ac ad sacramentum accedunt. Et probatur ex prop. 60. damnata ab *Innocentio XI.*, quæ dicebat: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ aut ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere et proponere emendationem.*

Ratio est, quia, ut confessarius possit pœnitentem absolvere, debet esse moraliter certus de ejus dispositione; unde, quamvis peccator prima vice se confitens censendus sit dispositus, eo quod (ut diximus) nulla ei obstat præsumptio in contrarium; tamen, quando jam in alia

(1) *quam tenent Merbes de pœnit. p. 141. reg. 2. et 3., Juenin de pœnit. t. 7. c. 1. art. 1. q 3., et Genet t. 4. c. 7. q. 15.* — (2) *p. 360 §. 4. per totum.* — (3) *p. 722. n. 24. et p. 719.* — (4) *et tenent Sanch. dec. l. 2. c. 32. n. 45. et l. 3. c. 5. n. 18., Pal. de juram. d. 1. p. 9. n. 3., Bonac. eod. tit. t. 2. d. 4 q 1. p. 3. in fine, Lugo d. 14. n. 166., Petroc. t. 4. de pœn. c. 7. q. 9., Sporer eod. t. c. 2. n. 332., Azor. t. 2. l. 11. c. 3. q. 4., Viva de 2. præc. q. 7. art. 7. n. 4., Laym. c. 4. n. 10., Holzm. n. 589., Anacl. tr. 14. dist. 8. n. 49., P. Milante in d. prop. 60. exerc. 35., Wigandt tr. 13. n. 98. et Salm. l. c. n. 170. cum Suar., Sayr., Hurt., Prado, Rodr., Lop. etc.*

confessione ipse fuit admonitus, et eodem modo cecidit, nullo adhibito conatu, et nullo impleto ex mediis a confessario præscriptis, frequens ille relapsus signum præbet, vel saltem prudentem dat suspicionem, quod sua pœnitentia non sit vera: qui enim firme proponit (bene ait *Lugo* (1) rem sibi moraliter possibilem, non ita facile sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius aut rarius cadit. Hinc *s. Isidorus* (2) sic ait: *Ille pœnitentiam digne agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat.* Et *s. Augustinus* (3) sic optime scripsit: *Qui pectus suum tundit et se non corrigit, solidat peccata, non tollit.* Ideo *s. Carolus Borromæus* (4) bene docuit: *Proroganda est absolutio eis, qui a multis annis in iisdem peccatis perseverarunt, nec ut emendarentur laborarunt.* Et hoc, ait *Lugo l. c.*, accidere posse etiam in confessione venialium, in quibus pœnitens sit habituatus. Nam licet communiter dicant DD., quod facilius absolvi possint, qui in eadem recidunt venialia, quia ipsorum occasiones sunt frequentiores, quas evitandi non adest obligatio tam stricta; tamen merito dicit *Elbel* (5), sæpe timendum esse, ne sint nullæ et sacrilegæ confessiones illorum, qui propositum de prædictis venialibus vitandis nimis generaliter concipiunt. Unde bene advertit cum *Sporer* (6), quod hujusmodi pœnitentes potius, quam se vexent, ut omnia sua venialia exacte confiteantur, attendant ad illa clavibus subjicienda, de quibus noverint verum habere dolorem et propositum.

Dicunt vero *Sanchez, Laym., Lugo, Pal., Viva, Sporer cum aliis ll. cc.*, quod his non obstantibus bene poterit absolvi recidivus usque ad tertiam vel quartam vicem, etiamsi eodem modo relapsus fuerit et nullum adhibuerit remedium. Veneror tantorum DD. auctoritatem; sed ego eorum opinioni nunquam acquiescere potui: etenim cum pœnitens jam fuerit in alia confessione admonitus, et eodem modo reinciderit nullumque ad se emendandum conatum adhibuerit, eadem suspicio utique recurrit, qua fit, ut confessarius non possit habere de ejus dispositione

(1) *d. 14. n. 160.* — (2) *l. 2. sent. c. 16.* — (3) *ap. eumd. Isidor.* (4) *in sua instruct. ad confess.* — (5) *conf. 4. n. 112.* — (6) *n. 339.*

moralem certitudinem, sufficientem respective ad hoc sacramentum, ut infra explicabitur.

Secunda vero pars est contra secundam sententiam, quæ cum intolerabili rigore dicit, nunquam absolvi posse consuetudinarium, nisi per longam experientiam constet de ipsius emendatione. Ratio nostræ sententiæ est, quia relapsus, tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis; bene enim contingere potest, quod pœnitens vere habuerit firmam voluntatem non relabendi, et tamen vi pravi habitus sit relapsus, ut advertit *s. Anselmus* (1), dicens, quod consuetudinarii, *pravo usu irretiti, nolentes in eodem vitia dejiciuntur.* Unde, quoties pœnitens affert signa extraordinaria doloris, per ea tollitur suspicio illa de indispositione, et tunc confessarius prudenter judicare poterit, suum pœnitentem satis esse dispositum. Unde recte ait *P. Milante* (2), quod ibi *non excluditur absolute consuetudinarius utcumque talis, sed qui nullam dat emendationis spem. Igitur consuetudinarius, qui dat aliquam emendationis spem, modo hæc sit solida et fundata, potest absolvi.* Tot autem auctoritates ss. Patrum, quas adducunt adversarii, nihil aliud probant, quam magnam illam difficultatem, quæ adest in extirpando pravo habitu; sed bene docet *Lugo* (3) *cum Suar., Sanch., Reg., Henr. et aliis communiter*, quod *dispositio sufficiens est dolor et propositum præsens, non emendatio futura, atque ita pœnitens poterit absolvi, licet judicetur relapsurus.* Nec verum est, quod sola temporis probatio unicum sit signum mutatæ voluntatis; nam voluntatis mutatio pendet a divina gratia, quæ tempore non indiget, sed in instanti operatur, et ideo non solum per experimentum temporis, sed etiam per alia quidem signa patefieri potest. Imo aliquando alia signa præsentis dispositionis multo melius manifestant mutationem voluntatis quam experientia temporis; nam signa illa directe indicant dispositionem pœnitentis, experientia vero tantum indirecte; adeo ut non raro evenire poterit, quod aliquis etiam longo tempore se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat, ut

(1) *de simil. c. 189.* — (2) *in prop. 60. damn. ab Innoc. XI. supra relata n. 459.* — (3) *d. 14. n. 166.*

ait *d. Gregorius*, et nihilominus non sit rite dispositus. Propterea, quoties pœnitens affert vera signa doloris et propositi, toties bene absolvi poterit, ut clare colligitur ex *c. Septies 23. de pœn. dist 3.*, ubi *d. Hieronymus* sic inquit: *Septies cadit justus. Si cadit, quomodo justus? Si justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur.* Et *d. Joannes Chrysostomus* (1) scripsit: *Temporis moram non quæro, sed animæ correptionem; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in melius immutati, et res tota confecta est.* Hinc auctor libri Romæ editi, cui titulus: *Istruzioni per li novelli confessori* (2), sic inquit: *Se la ricaduta nasca dalla propria fragilità, senz' altra causa estrinseca voluntaria, e quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto* *). Ac ideo (3) dicit, quod peccator relapsus propter mali habitus vim statim absolvendus est, si firmam habeat voluntatem adhibendi media ad se emendandum, additque: *E giudichiamo, che il fare altrimenti sia troppo rigore, e che il confessore facendolo s' allontanarebbe dal vero spirito della chiesa e del Signore, e della natura del sacramento, il quale non solamente è giudizio, ma è medicina salutare* **).

460. — Sed rogabis, quænam sint hæc signa extraordinaria doloris, cum quibus recidivus statim possit absolvi. Plura hujusmodi signa traduntur ab AA. supra allatis *locis citatis*, quæ sunt videlicet: *I. Major dolor, patefactus per lacrymas*, suspiria aut cordialia verba (4).

(1) *hom. 14. in 2. ad Cor.* — (2) *p. 1. c. 15. n 356.* — (3 *in c 9. n. 213.* — (4) *ajunt Lugo, Laym., Milante, Holzm., Croix, Tamb., Lohner, Renzi et Salm. de pœnit. c. 5. p. 4. n. 65. in fine.*

---

*) *Id est:* Si relapsus oriatur ex propria fragilitate absque alia causa extrinseca et voluntaria, quasi temerarium est dicere, omnem recidivum esse indispositum. *Editor.*

**) *Id est:* Et judicamus, non posse absque nimio rigore aliter agi, et confessarium aliter agentem offendere in spiritum ecclesiæ et Domini et contra naturam sacramenti, quod non solum judicium est, sed et salutaris medicina. *Editor.*

Dicit autem *Gonet* (1), non esse sæpe credendum lacrymis peccatorum; nam sæpe lacrymæ proveniunt ab humano affectu. Vice *non sæpe* melius hic auctor dixisset: *non semper;* nam revera, ut bene ait *P. Milante*, hujusmodi lacrymæ, præsertim in mulieribus et rudibus, non semper sunt signa veræ pœnitentiæ; quandoque enim proveniunt ex aliqua passione, quam pœnitentes exponunt, vel ex motivo negatæ absolutionis, vel damni passi aut imminentis. Cæterum lacrymæ pœnitentium ut plurimum oriuntur ex compunctione cordis, maxime si effundantur post auditam concionem vel monitionem confessarii præbentis aliquod compunctionis motivum. Hinc *s. Leo* (2) sic docuit; *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam.* Nota: *cum credamus;* quapropter ordinarie, nisi aliud percipiatur oppositum, credendus est pœnitens ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Hic etiam facit illud, quod attulimus *d. Joannis Chrysostomi* mox supra, ubi dixit, compunctionem signum esse veri doloris.

II. Minor numerus peccatorum (3). Hoc tamen intelligendum, cum pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi: aut si ille post ultimam confessionem diu se continuerit, v. gr. per 20 vel 30 dies, cum ante assuetus fuerit prolabi pluries in hebdomada: vel si relapsus fuerit post magnum conflictum, ut recte ajunt *Croix et Anacl. III. Studium adhibitum ad emendationem* (4): aut si pœnitens adhibuerit jejunia, eleemosynas, orationes et missas, ut bonam faceret confessionem et ad absolutionem se disponeret: fuga spontanea occasionum (5): impletio mediorum præscriptorum a confessario (6). *IV. Si pœnitens quærat media ad se emendandum* (7); aut si promittat remedia adhibere, vel antea præstita melius exequi (8); maxime, ait *Lugo*, si nunquam

(1) *t. 4. c. 5. q. 19.* — (2) *ep. 82. ad Theodor. episc.* — (3) *ut dicunt Busemb., Wigandt, Laym., Sporer, Anacl., P. Segneri, Lohner, Gob, Mazzotta, Tamb. et Renzi.* — (4) *Lugo, Laym., Sporer, Salmant., Mazzotta.* — (5) *Croix et Mazz.* — (6) *Wigandt, Busemb. et Mazz.* — (7) *Laym., Lugo, Salm., Mazz., Wigandt, Holzm., Milante etc.* — (8) *Lugo, Segneri, Croix et Mazzotta.*

admonitus fuit de mediis adhibendis; sed hujusmodi promissionibus puto non omnino fidendum, cum pœnitentes facile promittant ad absolutionem obtinendam, omnia exequi, quæ confessarius imponit, sed non raro postea negligunt. *V. Spontanea confessio* (1); dummodo pœnitens non confiteatur ex obligatione præcepti paschalis, vel impulsus a parentibus, pædagogo aut domino; nec propter quemdam usum se confitendi in aliquibus festis, nempe nativitatis Domini, assumptionis B. Mariæ etc., sed accedat omnino sponte et vere a lumine divino inspiratus, ad solum finem adipiscendi Dei gratiam. Præcise hæc spontanea confessio signum esset dispositionis, si pœnitens, ut accederet ad sacramentum, notabilem conatum adhibuit, scilicet longum iter est aggressus, abstinuit a lucro illius diei, magnum conflictum internum sive externum superavit, et similia. *VI. Si accedit ductus ab aliquo extraordinario motivo*, nempe concionis auditæ, mortis alicujus amici, vel ex timore terræmotus, alluvionis, pestis etc. (2). *VII. Si pœnitens confiteatur peccata prius culpabiliter omissa* (3). *VIII. Si pœnitens priusquam accedit, restituerit ablatum*, vel reparaverit famam proximi læsam (4). *IX. Addo cum Milante*, si post peccata pœnitens ad monitionem confessarii *significet*, *se adeptum fuisse novam cognitionem suæ iniquitatis* vel periculi suæ damnationis. Addit *Croix* (5), esse etiam signa extraordinaria, si pœnitens dicat, se pœnituisse statim post peccatum, si cupiat satisfacere, si magnam pœnitentiam bono animo acceptet, si protestetur ex seipso malle mori quam relabi. Hæc signa dico saltem deservire posse ad alia signa dispositionis adjuvanda.

Hæc autem signa dispositionis recidivorum auctores præfati non casu tradiderunt, sed experientia docti. Unde puto, nequaquam errare eum, qui se dirigit cum sententiis communiter receptis ab hujusmodi DD. non humilis notæ. Dicere autem, quod ipsi scripserint ex passione affecti, ut suæ ipsorum doctrinæ cum plausu exciperentur, vel propter aliquid hujusmodi, non videtur carere aliqua labe temeritatis. Quod si hoc non est censendum,

(1) *ut dicunt Laym., P. Segneri, Tamb. et Mazz.* — (2) *P. Milante et Croix.* — (3) *Croix.* — (4) *Milante.* — (5) *n. 1821.*

non debet credi, hos tam graves DD. a Deo lumine suo fuisse destitutos in re, quæ directionem respicit conscientiarum totius populi christiani; tanto magis, quod circa tales sententias nulla ecclesiæ proscriptio intercessit. Nec officit, quod plures opiniones, quæ circumferuntur, non sunt ab ecclesia damnatæ, et tamen ab aliis communius ut laxæ reputantur; nam ecclesia non omnes opiniones, quæ casus particulares respiciunt, damnat, quamvis non approbet; sed sententias, quæ universalitatem conscientiarum spectant, ecclesia nec approbat nec tacet, ut dixit *s. Augustinus* (1): *Ecclesia Dei multa tolerat, et tamen, quæ circa fidem sunt vel bonam vitam, nec approbat nec tacet.*

461. — Cæterum, ut ad propositam materiam redeamus, *certum est 1.*, quod confessarius tenetur differre absolutionem, usque dum fiat moraliter certus de dispositione sui pœnitentis, saltem per experimentum temporis vel mediorum, si pœnitens sufficiens nondum præbeat signum suæ dispositionis (2). Attamen notandum est (prout diximus *de sacramentis in genere n. 57.*), quod in aliis sacramentis, cum materia sit physica, physica requiratur certitudo; sed in hoc sacramento pœnitentiæ, cum materia sit moralis, prout sunt actus pœnitentis, sufficit certitudo moralis sive respectiva. Sic enim docuit *d. Thomas* (3): *Nec oportet, quod omnis mensura sit omnino infallibilis....., sed secundum quod est possibile in genere suo.* Et (4): *Certitudo non est similiter quærenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum; quia vero materia prudentiæ sunt singularia contingentia, circa quæ sunt operationes humanæ, non potest certitudo prudentiæ tanta esse, quod omnino sollicitudo tollatur.* Unde quoad nostrum propositum spectat, sufficit, quod confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione pœnitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; alias vix ullus posset absolvi, dum quæcumque signa pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis: ut recte docet *P. Suarez* (5), ubi ait, quod oportet et

(1) *ep. 119.* — (2) *vide Salm. de pœnit. c. 5. p. 4. n. 66.* — (3) *1. 2. q. 91. a. 3. ad 3.* — (4) *2. 2. q. 47. art. 9. ad 2* — (5) *de pœnit. d. 32. s. 2. n. 1.*

sufficit, ut *confessarius prudenter et probabiliter judicet, pœnitentem esse dispositum.* Et hoc videtur satis exprimi in catechismo Romano (1), ubi dicitur: *Si audita confessione* (sacerdos) *judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Ergo semper ac confessario positive non innotescit, pœnitenti omnino defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. Hinc auctor supra citatus (2) *cum Esparsa* sic loquitur: *Donde noi fermiamo qui per ultimo la conclusione, ch' è la chiave di tutta questa materia, non ricercarsi altro per amministrare la penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente. Onde, se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch' egli non sia sufficientemente disposto, non dee il confessore inquietare se stesso, nè il penitente per averne l'evidenza, che non è possibile* *). Et huic conducit textus *c. A nobis 2. de sentent. excom.*, ubi dicitur: *Judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur; judicium autem ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam et fallere sæpe contingit et falli.*

462. — *Certum est 2.* et commune apud omnes, quod possit confessarius differre absolutionem pœnitenti etiam disposito, et etiam sine ejus consensu, semper ac prudenter judicet, dilationem esse utilem ejus emendationi (3). Ratio, quia pœnitens, quamvis habeat jus ad absolutionem ratione confessionis peractæ, non tamen habet jus, ut statim absolvatur; confessarius enim, cui non solum

(1) *de pœnit. n. 60.* — (2) *istruz. per li nov. conf. p. 1. c. 15. n. 360.* — (3) *ita Salm. de pœnit. c. 5. p. 4. n. 68. Lugo d. 14. n. 168., Holzm. n. 587., Ronc. c. 4. q. 5. r. 1., Croix n. 1764., Viva in prop. 60. damn. ab Innoc. XI. n. 13., Carden. in eamd. prop. n. 24. cum Suarez, Sa, Sanch. et aliis passim contra paucos.*

---

*) *Id est:* Unde stabilimus tandem conclusionem, quæ est clavis totius hujus materiæ, non requiri scilicet aliud ad administrandam pœnitentiam quam prudens et probabile judicium de dispositione pœnitentis. Unde, si circumstantiæ non fundant prudens dubium, quod non sit sufficienter dispositus, confessarius nec se ipsum nec illum perturbare debet ob habendam evidentiam, quæ non est possibilis. *ditor.*

judicis, sed etiam medici competit munus, bene potest, imo meo judicio (ut supra diximus) tenetur differre absolutionem, quando judicat, tale remedium esse necessario utile saluti sui pœnitentis.

463. — Magnum dubium, quod vertitur, est, an hoc remedium dilatæ absolutionis sæpius expediat adhibere vel ne pœnitenti jam sufficienter disposito ad absolutionem sine ejus consensu. Commune est apud DD., nullo modo expedire absolutionem differre, quando dilatio magis obfutura quam profutura censetur (1). Idem dicendum, cum ex dilatione absolutionis pœnitens pateretur notam infamiæ (2). Extra autem hos casus sentit *Hurtadus* (3), semper expedire differre absolutionem consuetudinariis; imo *Concina* (4) *ac Juenin et Merbes. l. c.* dicunt, tale remedium ipsis esse necessarium, ut ipsi operibus suam conversionem comprobent. Quinimo *Juenin* (5) sic rigidissime loquitur: *Qui mortaliter peccarunt, non debent absolvi, nisi multo ad viri prudentis judicium tempore operibus conversionem probarint.... Toti antiquitati persuasum fuit, contritionem non esse unius diei opus, sed multorum mensium, imo et nonnunquam annorum.* Et (6) addit, hoc servandum esse, etiamsi pœnitens semel patraverit aliquod enorme peccatum, ut perjurium, adulterium, homicidium et similia. Loquens vero de peccatore habituato, inquit; *numquam ipsum censeri dispositum ad absolutionem, nisi diu conversionem per emendationem probaverit.* Alii vero (7) dicunt, raro expedire, quod pœnitenti disposito differatur absolutio. Melius dicendum, quod certa regula in hoc statui non possit, sed confessarius ex circumstantiis occurrentibus se dirigere debet, et postquam Deo se commendavit, ut erit a Deo inspiratus, ab-

(1) *ita Viva in prop. 60. damn. ab Innoc. XI. n. 9. et Salm. ib. n. 67., Lugo d. 14. n. 168., Sanch. dec. l. 2. c. 33. n. 45. et Mazzotta t. 3. p. 577. cum aliis communiter.* — (2) *ita Croix n. 1764. et Mazzotta l. c. cum Sanch., Pal., Cont. Tourn. ib., Concina, Anacl., Laym., Bon., Holzm., Sporer et aliis, quos attulimus n. 455.* — (3) *res. 21. n. 206.* — (4) *p. 719. n. 19.* — (5) *in opere de sacram. tr. de pœn.* — (6) *in instit. theol. t. 7. de pœnit. c. 1. art. 1. qu. 3.* — (7) *ut Busembaum infra, Viva in prop. 60. damn. ab Innoc. XI., Dicastillo d. 10. dub. 29., Croix n. 1768., Salm. tr 6. c. 5. p. 4. n. 68. etc.*

solutionem differat vel impertiatur. Unde sapienter episcopi Belgii Bruxellis congregati in decreto ad suos anno 1697 sic statuerunt: *Confessarius a quibusvis peccatoribus gravioribus, etiam recidivis, stata lege non exigat, ut per notabile tempus prævie exercuerint opera pœnitentiæ; sed cum ss. Patribus expendat, Deum in conversione peccatoris non tam considerare mensuram temporis, quam doloris* (1).

Ut autem hic meum proferam judicium, dico, quod, si pœnitens relapsus sit ob causam seu fragilitatem intrinsecam, ut accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosæ, odii, blasphemiæ et similium; raro puto differendam esse absolutionem recidivo sufficienter disposito per signum extraordinarium. Et casu, quo dilatio videatur expedire (quidquid dicant *Juenin et Merbes*, requirentes dilationem per menses et annos), verius dicendum, absolutionem non differri debere plus quam ad octo vel ad decem dies; prout dicitur ab auctore libelli, cui titulus: *Istruzione per li confessori di terre e villagi* (2), approbati Neapoli a doctissimo et illustrissimo episcopo *d. Julio Torno*, (ibique citatur *Ludovic. Habert* (3), et ab alio auctore jam citato libri *istruzione per li novelli confessori* (4). Hi censent, dilationem mensis esse excessivam et periculosam, quia post tantum temporis difficile pœnitentes redibunt. Et huic favet noster *ss. P. Benedictus XIV. in sua epistola encyclica*, quæ incipit: *Apostolica*, ubi alloquens confessarios, qui ex justa causa differunt pœnitentibus absolutionem, sic hortatur: *Illos, ut quantocyus revertantur, invitent; atque animos addant, ut ante reditum ea, quæ illis agenda præscribuntur, rite perficiant, ex quo fiet, ut ad sacramentale forum regressi absolutionis beneficio donentur.* Ad summum dico, absolutionem differendam usque ad quindecim dies. *Dixi 1.: si pœnitens sit relapsus ex causa intrinseca;* nam si reinciderit ex occasione extrinseca, dico, absolutionem omnino differendam esse, usquedum tollatur occasio, si sit voluntaria; si vero necessaria, donec periculum recidendi ex proximo fiat re-

(1) *Vide ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1824.* — (2) *c. 1. §. 4.* — (3) *in praxi s. pœnit. tr. 4. p. 417.* — (4) *c. 9. n. 215.*

motum. Et ad hoc ordinarie loquendo certe non sufficiet dilatio 10 vel 15 dierum (1). *Dixi 2.*: *raro;* nam regulariter censeo, non discedendum a sententia communi (2), nempe non esse differendam absolutionem pœnitenti, qui relapsus est ex intrinseca fragilitate, quia in tali pœnitente magis sperandum, profuturam fore gratiam sacramenti, quam dilationem absolutionis.

464. — Sed dices: Cur differenda est absolutio pœnitenti, qui est in occasione extrinseca, et non illi, qui relapsus est ex prava consuetudine, cum eodem modo impellat ad peccandum occasio extrinseca ac prava consuetudo? Respondetur: Alio quidem longe diverso modo ad peccatum impellit occasio extrinseca quam pravus habitus; occasio enim per objecti præsentiam, quæ vividas excitat cogitationes, vehementer movet sensus pronos ad peccandum, affectumque ad peccatum reddit intensiorem; et ideo pœnitens maximam sibi vim inferre debet, non solum ad superandam tentationem, sed etiam ad conandum, ut periculum per fugam familiaritatis cum persona complicis ex proximo fiat remotum. Prava autem consuetudo, cum non habeat objectum extrinsecum præsens, non ita utique sicut occasio ad peccandum impellit; unde fit, ut pœnitens minorem vim sibi inferre debeat ad abstinendum a peccato. Præterea, cum pravus habitus sit quid intrinsecum et inseparabile a persona, extirpatio habitus minus quam remotio occasionis pendet a propria voluntate; et ideo magis sperandum, fore, ut Deus bonam voluntatem per majora auxilia adjuvet ad perseverandum. His positis imprudenter agit confessarius, si absolvit eum, qui est in occasione extrinseca, saltem antequam experiatur, quod ille per fugam reddat periculum remotum; nam alias eum relinquit in probabili periculo infringendi propositum, eo quod talis pœnitens post obtentam absolutionem facile negliget fugam

(1) *vide, quæ diximus de hoc puncto supra n. 452. quæst. III.* — (2) *quam tradunt Sanch. dec. l. 2 c. 32. n. 45., Laym. c. 6. n. 10., Lugo d. 14. n. 106., Fill. tr. 7., instruct. c. 3., Abelly de pœn. c. 5. s. 20. n. 3., Dicast. d. 10. dub. 29., Nav. c. 3. n. 21., Croix n. 1822. cum communi, ut asserit, Salm. de pœnit. c. 5. p. 4. n. 68. circa fin., Sporer c. 2. n. 150, Tol. l. 5. c. 13.*

necessario adhibendam, et sic sine dubio relabetur. E converso prudenter absolvitur recidivus ex causa intrinseca, si vere est dispositus per signum extraordinarium doloris; quia periculum in eo infringendi propositum est magis remotum, cum ex una parte non adsit causa extrinseca ad peccatum impellens, et ex alia majora Deus præbebit auxilia pœnitenti ad extirpandum pravum habitum, qui ipsi nolenti ac detestanti inest; hinc magis sperandum, fore, ut ille emendetur per auxilium gratiæ in sacramento susceptæ, quam per dilationem absolutionis. *Sæpe juvat* (ait doctus *P. Lacroix*, qui egregie tractat de hoc sacramento pœnitentiæ) *relapsis absolutio, tum ob auxilia gratiæ, quæ confert sacramentum, et quibus potest muniri absolutus, quia pia exercitia ab efficacitate sacramenti habebunt majorem vim, eruntque Deo gratiora et efficaciora, utpote facta ab amico Dei, et ex institutione Christi inerit eis major vis satisfactoria; tunc etiam spes est, usurum ferventius mediis præscriptis; nam dilatio multos offendit, quia non redeunt, sed redduntur obdurati.* Idque expresse approbatur a *d. Thoma* (1), ubi inquit: *Dicendum, quod majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum.* Hinc recte dicunt *Salm.* (2): *Cur de peccatore non habente gratiam per dilationem quam de constituto in amicitia Dei per absolutionem melius sperandum est?* Et præsertim quoad peccatum pollutionis *Toletus* (3) sic inquit: *Vix puto, esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc sacramentum maximum frænum, et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem nisi per miraculum.* Hocque remedio frequentis confessionis pro recidentibus in tale vitium legimus *d. Philippum Nerium* maxime usum fuisse. Et huic doctrinæ alludit id, quod habetur in rituali Romano *de sacramento pœnitentiæ*, ubi: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe confiteantur, et si expediat, communicent.* Ergo rituale, dum dicit, remedium frequentis confessionis utilissimum esse facile reciden-

(1) *suppl. q. 25. a. 1. ad 4.* — (2) *de pœnit. c. 5. p. 4. n. 68. in fine.* — (3) *l. 5. c. 13.*

ibus in peccata, supponit, pravum habitum ab eis non adhuc esse avulsum; sed hoc non obstante docet, gratiam sacramenti multum conferre ad emendationem.

Quidam rigiditatibus addicti, qui per unicum rigoris tramitem animas conducunt, nimis generaliter loquentes asserunt, omnes recidivos perversiores fieri, cum absolvuntur, antequam emendentur. Sed hos magistros meos rogarem: Numquid recidivi, cum sine absolutione dimittuntur, gratia sacramenti carentes, omnes validiores fiunt et emendantur? Quot miseros ipse cognovi, qui ob denegatam absolutionem se dejecerunt in desperationem, et per plures annos a sacramentis aversi aberrarunt? Cæterum unusquisque in hoc puncto impertiendæ vel differendæ absolutionis dirigere se debet juxta lumen a Deo sibi donatum. Hoc certum est, quod in hac materia tam errent, qui æquo sunt faciliores, quam qui æquo rigidiores sunt in absolvendo; utrumque extremum perniciosum; multi enim confessarii ob nimiam facilitatem absolvendi in causa sunt, ut plures animæ in perditionem abeant; sed alii ob nimiam rigiditatem non minoris sunt detrimenti. Unde haud scio, utrum confessario minori scrupulo debeat esse, indispositos absolvere, quam dispositos dimittere. Tandem, ut meæ conscientiæ dictamen exponam, sic concludo: Aliquando poterit alicui recidivo prodesse dilatio absolutionis. Semper quidem proderit deterrere hujusmodi relapsos ex intrinseca fragilitate, negationem absolutionis minando. Ordinarie vero loquendo magis proderit eis absolutionem impertiri, cum dispositi accedunt per signum extraordinarium doloris. Utinam, dico, et omnes confessarii absolverent recidivos, cum solum signa extraordinaria illi afferunt! Sed quod dolendum est, maxima pars confessariorum undique, nullo prorsus signo extraordinario exhibito, indiscriminatim sine ulla admonitione nulloque præstito remedio hujusmodi relapsis semper absolutionem impertiuntur, et hoc est, unde ruina tot animarum emanat.

Annotatio Editoris

circa absolutionem eorum, qui habent pravam consuetudinem blasphemandi.

Non ingratos fore putantes doctrinis a *s. Alphonso* hic traditis pauca adhuc, ex probatis auctoribus deprompta, circa absolutionem blasphemorum adjunximus.

Eusebius Amort(1) ait: „Si blasphemus præscripta remedia „neglexerit, post alteram vel tertiam monitionem confessarii ab„solutio illi aliquamdiu differenda est, donec majorem emenda„tionis spem præbuerit per actualem conatum se emendandi."

Emmanuel Rodriquez(2): Debent notare confessarii, quod, „si aliquis est consuetus dicere blasphemias, si veniens ad con„fessionem dicit, se promisisse in confessionibus præteritis emen„dationem, idemque promittat in præsenti, non debet absolvi, „sed debet differri illi absolutio, ut sic resipiscat et emendetur. „Quodsi fiat, poterit illum absolvere, et non aliter. Nam qui to„ties incidit in idem et non est emendatus, debet præsumi, quod „non emendabitur nec nunc, ut dicit *Medina* et *Lopez*, qui ad„dit, hoc intelligendum esse, quamvis proferat prædictas blas„phemias inconsiderate, quoniam talis peccat in causa, quæ est „prava consuetudo, quam habet; et sic non debet absolvi statim, „ut advertat in posterum, et eradicetur istud malum."

Azor(3): „Assueti blasphemiis simpliciter quidem non sunt „ab absolutione criminis arcendi, sed ad tempus ab ea suspensi „merito detinendi, ut interim pravam consuetudinem aliqua ex „parte deponant et exuant. Si tamen signa certa et manifesta „doloris et detestationis suæ illius sacrilegæ impietatis dederint, „nec in aliud tempus absolutio commode differri queat, absolvi „a peccatis queunt, imposita tamen pœnitentia salutari ac tanto „crimini debita."

Laymann(4): „Si pœnitens post duas aut tres confessiones „eandem speciem peccati eodem vel majore numero adferat, et „nullus emendationis conatus antecessisse videatur: hoc casu dif„ferenda erit absolutio, nominato aliquo temporis spatio, intra „quod pœnitens conatum adhibeat ad criminis emendationem, „postea absolutionem accepturus. Id vero limitari debet, nisi pœ„nitens in præsenti confessione specialia, qualia antea nunquam, „doloris signa ostendat, quibus præsumptio illa de mala confi„tentis dispositione merito elidatur."

Thomas Sanchez(5) scribit: „Tandem superest difficultas, „an habens consuetudinem blasphemandi sit absolvendus. Dico, „an sit consilium differre absolutionem, pendere ex confessoris „prudentia. Si enim pœnitens id non multum ægre ferat, et spe„retur, ob id non retrahendum a confessione, sed potius id fore „medicinam, erit consilium, differre absolutionem. Si autem op-

(1) *de 1. præc. dec. qu. 9.* — (2) *in summa v. blasphemia.* — (3) *instit. mor. l. 2. c. 28. qu. 18.* — (4) *l. 5. tr. 6. c. 4. n. 10.* — (5) *opusc. mor. l. 2. c. 32. n. 44.*

„positum speretur, non erit consilium, nisi quando ille blasphe-
„miis iis ingens præberet scandalum, et ita confessarius judica-
„ret postponendum privatum illius solatium et ad gloriam divi-
„nam expedire, non absolvi, donec scandalo publico satisfiat, ni-
„tendo vitæ emendam."

Videamus denique, quomodo *b. Leonardus a Portu-Mauritio* in suo non satis laudando opere *de administratione pœnitentiæ* moneat confessarios ad fortiter debellandum hoc vitium tam triste et tam commune. Sic ait:

„Verum, quid faciendum? Ah! confessarii charissimi! sacrum
„ineundum est fœdus, unius in administratione magni pœnitentiæ
„sacramenti labii nos esse oportet, cum ab hoc totius christiani-
„tatis bonum dependeat; atque ut negotii gravitas luculentius
„dispiciatur, animum ad id adverti cupio, quod in quodam vasti
„orbis loco evenit, ubi nomen Dei sanctissimum ac insigniores
„sancti blasphemiis proculcabantur, maxima incolarum illius loci
„blasphemandi consuetudine infecta, juncta publicitate adeo scan-
„dalosa, ut horrorem merito incuteret. Permovit Deus nonnullorum
„zelosiorum religiosorum ibidem degentium corda, ad invitandos
„animandosque apostolico spiritus fervore confessarios omnes, ut
„juncto fœdere operam et media applicarent ad pestiferum abu-
„sum illum stirpitus evellendum, qui de die in diem invalescens
„regionem totam venenato afflabat habitu. Conventum inter eos-
„dem fuit depactumque, ut, si blasphemiis deditorum quispiam
„pedibus accederet, nisi is specialiora doloris afferret signa, ei
„per octo dies differatur absolutio, ac pœnitentia assignetur præ-
„servativa, sociata ferventiori exhortatione, ut peccati gravita-
„tem acutius penetraret. Et ecce! die quadam magnæ Matri Vir-
„gini sacra confessum veniunt blasphemi illi, et postquam bla-
„sphemias ad pedes confessariorum evomuissent, absolutionem
„postulant. Bene, fili mi, dicebat confessariorum unus, amore
„Virginis sanctissimæ abstineas a blasphemiis, octo decemque die-
„bus talem subeas pœnitentiam, quibus præterlapsis te absolutione
„donabo; ne dubites, fili! consolabor te, omnique charitate te
„complectar, ne unico quidem asperiore verbo te compellabo.
„„Quid? Pater! non me absolves?" „Non, fili mi! nec enim nunc
„absolutionem convenit impertiri." „Pater mi! festus dies est,
„Dominæ cœlorum sacer! sacræ mihi mensæ hodie est accum-
„bendum." „Fili! patientia tibi interea est necessaria, post octo
„dies te plenissime absolvam, sacroque epulo reficiam." „Pater
„mi! miror tuum mecum agendi modum, adibo alium." „Adeas,
„per me licet, sed cantatam tibi antiphonam ab illo occini audies.
„Et vero adiit confessarios alios; ast parem cum reliquis blas-
„phemis tulit repulsam; quo pacto jam omnes saniora sapientes
„compunctique inter se loquebantur: O! quam grande peccatum?
„Nemo illud absolvit. Superi! quam enorme crimen? Porro in-
„genti adeo horrore perculsus erat populus omnis, ut infra men-
„sis unius spatium nulla amplius in regione illa audita fuerit
„blasphemia."

DUBIUM III.

Qualis confessio requiratur.

ARTICULUS I.

An debeat esse integra materialiter.

465. *Quæ sit integritas materialis.*
466. *Quantum extendatur numerus, dicendo* plus minus. *Et quomodo exquirendus numerus in consuetudinario.*
467. *An sint necessario explicandæ circumstantiæ aggravantes.*
468. *Qu 1., quot sententiæ sint in hac quæstione. An in furto explicanda sit quantitas.*
469 *Quær. II et dub. 1., an incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus.*
470. *Dub. 2., an in peccato incestus cum consanguineis explicandi sint gradus consanguinitatis.*
471. *Plura notanda circa examen conscientiæ et integritatem confessionis.*
472 *An peccata mortalia dubia necessario sint confitenda.*
473. *Dub. 1., an teneamur confiteri mortalia positive dubia.*
474. *Dub. 2., an mortalia negative dubia.*
475. *Quid, si quis velit eucharistiam recipere?*
476. *Quid, si quis sit scrupulosus vel timoratæ conscientiæ?*
477. *Dub. 3., an teneatur quis confiteri aliquod mortale in dubio, an illud sit confessus.*
478. *Dub. 4., an, qui confessus est mortale uti dubium, teneatur repetere, quando certum agnoscit. Quid, si pœnitens post confessionem sciat, materiam sui peccati fuisse gravem, sed ipse nullo modo id noverit tempore, quo peccatum commisit?*

465. — „Resp. Ad confessionem per se et ordinarie „requiritur integritas materialis, sita in eo, ut, postquam „diligentius te excusseris, et conscientiæ tuæ sinus et „latebras (ita loquitur Tridentinum (1) exploraveris, confi„tearis omnia mortalia memoriæ occurrentia, nondum con„fessa, eorumque numerum et circumstantias, quæ spe„ciem mutant. Patet ex Trid. *l. c.* et est certum. Ratio „est, quia alias nec judicium sacramentale recte admini„strari, neque æquitas in pœnis statuendis servari potest.

„Dicitur 1.: *per se et ordinarie;* quia per accidens et „extraordinarie sufficit integritas formalis (2).

(1) *sess. 14. c. 5.* — (2) *vide dub. seq.*

466. — „Dicitur 2.: *numerum*, intellige certum; qui, „si non constet, dic probabilem, addendo plus minus. „Quod si deinde deprehendas te errasse, non teneris iterum „confiteri, nisi notabiliter fuerit major. *Fagund.*, *Sanch.*, „*Hurt. contra Regin.*, *Fill. et Sa*, qui dicunt, verba illa: „*plus minus*, tantum extendi ad unum vel duo supra nu„merum indicatum." (*Lugo* (1), *Cabass.* (2), *Tambur. et Ronc. dicunt, illud „plus minus" sic sumi: circa ter intelligi bis vel quater: circa 10 intelligi 8 vel 12, circa triginta 27 vel 33, circa centum 95 et 105, circa mille 950 et 1050.*) „Sed quamvis hoc sit verum in numero parvo, „denario v. gr., non tamen in aliis, v. gr. centenario, mil„lenario etc., quia verba illa non habent sensum abso„lutum, sed respectivum ad numerum, cui adduntur; qui, „quanto fuerit major, tanto etiam major verbis istis in„telligetur, dummodo tamen sit parvus respectu alterius, „cui adjungitur; quod prudentis arbitrio æstimandum est (3). „Quod si autem nec probabilis haberi potest, dicenda „est consuetudo peccandi, tempus et frequentia in die, „septimana, mense vel anno (4)."

Bene hic advertit *Sporer* (5), confessarium non debere esse nimis anxium circa exquirendum numerum peccatorum in pœnitente consuetudinario, quia sæpe est impossibile, talem numerum certum habere; plures enim ad importunitatem confessarii solum divinando respondent: centies, millies; sed quis prudens eis fidem præstabit? Unde melius faciet confessarius, si diligenter statum conscientiæ exquirat; et exinde interrogando pœnitentem de lapsibus plus minusve in die vel hebdomada vel mense, saltem in confuso numerum peccatorum apprehendat durante consuetudine commissorum, quin certum judicium faciat cum periculo errandi.

467. — „Dicitur 3.: *quæ speciem mutant;* quia, etsi „probabile sit, quod docent *Suar.*, *Coninch. et alii*, etiam „eas, quæ notabiliter in eadem specie aggravant (hoc „est, quæ juxta cujusque conscientiam excedunt ordina-

(1) *d. 16. n. 97.* — (2) *theor. jur. c. 10. n. 8* — 3) *ita Diana p. 3. tr. 3. r. 194. ex Navar., item C. de Lugo d. 16. n. 94.* (4) *vide Fill. t. 7. c. 4 n. 82, Diana p. 3. t. 4. r. 94., Gasp. Hurt. d. 9. diff. 5., Lugo disp. 16. n. 79.* — (5) *de pœnit. part. 3. c. 3. s. 1. n. 451.*

„narium peccandi modum) esse explicandas, ob rationem „allatam in responsione: contraria tamen sententia, quam „ex *d. Thoma, Sylv., Nav.* docent *Vasq., Reg., Bonac.*, „*Lugo* (1), etiam probabilis est et tuta: saltem si exci„pias 1) gradus consanguinitatis in incestu; 2) quantita„tem furti, injuriæ etc., quæ egent satisfactione; 3) quando „uno actu plures sunt occisi vel infamati vel apud plu„res; 4) odium diuturnum; quia tunc solent plures actus „fieri (2)" (*Odium diuturnum, sicut etiam concupiscentia carnalis in mulierem necessario sunt exprimenda in confessione, non tam ratione circumstantiæ aggravantis, quam propter numerum peccatorum, quæ in illa diuturna mora replicantur, ut dicunt Salm.* (3) *et alii communissime* (4)*;* „5) peccatum inter confessarium et pœni„tentem (5); 6) si circumstantia invehat censuram vel „reservationem, vel ad necessariam pœnitentis directionem „a confessario prudenter interrogetur."

468. — *Quæritur 1.*, an circumstantiæ peccatorum mortalium notabiliter aggravantes sint necessario confitendæ. Adsunt tres sententiæ omnes valde probabiles.

Prima sententia affirmat (6). *Probatur 1.* ex rituali Romano *de sacramento pœnitentiæ*, ubi dicitur: *Quod si pœnitens numerum, speciem et circumstantias explicatu necessarias non expresserit, sacerdos eum interroget.* Ergo non solum sunt explicandæ circumstantiæ speciem mutantes, sed etiam notabiliter aggravantes; hoc enim significant verba illa: *speciem et circumstantias.* Id confirmatur ex catechismo Romano (7), ubi dicitur, circa mortalia explicandas esse circumstantias, *quæ pravitatem valde augent vel minuunt. Probatur 2. ratione*, quia eadem ratio, quæ suadet, circumstantias speciem mutantes esse confitendas, urget etiam pro circumstantiis notabiliter ag-

(1) *d. 16. s. 3.* — (2) *vide Regin. l. c.* — (3) *de pœn. c. 8. p. 2. n. 14.* — (4) *vide dicta l. 2. de pecc. n. 37.* — (5) *vide Filt. de imped. matrim. c. 5. q 5.* — (6) *et hanc tenent Suar. d. 22. s. 3. n. 5., Soto in 4. d. 18. q. 2. art 4., Sanch. dec. l. 2. c. 21. Gonnet man. t 6. p. 440., Juenin t. 7. p. 446., Genet t. 4. c. 6. qu. 3., Conc. p. 303., Croix l. 6. p. 2. n. 977., Antoine c. 1. art. 2. qu. 3. r. 3., Wigandt tr. 3. n. 26., item Estius, Canus, Henr, Fag. ap. Salm. ib. n. 22., et Alens., Sylv., Caj., Major, Comnch. et alii ap. Diana p. 1. tr. 7. r. 1.* — (7) *p. 2. c. 5. §. 7.*

gravantibus, cum utræque judicium confessarii notabiliter mutent. Nec officit, quod Tridentinum (1) tantum primas docuerit confitendas: nam respondet ***P. Suarez***, quod concilium tantum voluit definire id, quod certum erat, hanc vero quæstionem in opinione theologorum indecisam reliquit.

Secunda sententia (2) dicit, necessario esse confitendam circumstantiam *quid*, quæ scilicet attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti. Ratio, quia alias confessarius non poterit efformare debitum judicium de substantia peccati.

Tertia sententia mihi probabilior negat, esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes (3).

Probatur 1. ex *d. Thoma* (4), qui sua auctoritate magnum quidem pondus huic sententiæ præstitit. Oportet autem hic ejus textum integrum transcribere, ut pateat, s. Doctorem pro hac sententia certe fuisse. Ibi sic docet: *Quidam enim dicunt, quod omnes circumstantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necessitatis est, si memoriæ occurrant. Alii vero dicunt, quod non sint de necessitate confitendæ nisi circumstantiæ, quæ ad aliud genus peccati trahunt; et hoc probabilius est; sed addendum est, quæ ad aliam speciem mortalis trahunt: cujus ratio est, quod venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solum mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent: et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis; tamen eadem confiteri perfectionis est, sicut de venia-*

(1) *sess. 14. c. 5.* — (2) *quam tenet Sporer de pœn. c. 3. §. 3. n. 410., citans pro se Laym. et Suar., adhæretque Buemb.* — (3) *et hanc tenent s. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 7. et tit. 17. c. 17. §. 5., s. Bernardinus Senensis t. 3. de confess., s. Bonav. in 4. d. 17. p. 3. art. 2. q. 3., Soto in 4. d. 17. q. un., Cabassut. theor. jur. c. 10. n. 15., asserens, hanc esse graviorem et communiorem, cum Pal., Nav., Vasq. etc., Pal. tr. 23. d. un. p. 9., Bon. q. 5. s. 2. p. 2. §. 3 diff. 3. n. 5., Tolet. l. 3. c. 7. n. 7., Holzm. n. 471., Salm. de pœn. c. 8. p. 2. n. 23., Ronc. c. 2. q. 6., qui a prima sententia se revocavit, Lugo d. 16. sect. 3. cum Scoto, Nav., Adrian., Reg, et probabilem putant Suarez l. c. n. 15., Abelly de pœn sect. 14. n. 5. et plurimi alii cum Diana l. c.* — (4) *in 4. d. 16. q. 3. art. 2.*

libus dictum est. Communiter conveniunt AA., *d. Thomam* in hoc loco nostram sententiam tenuisse, et signanter *Canus*(1), ubi ait: *D. Thomas expresse tenet, solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas.* Idem sentit *s. Antoninus*, ut infra videbimus: idem *Sotus*(2), ubi dicit: *D. Thomas sententiam mutasset, si vitam usque ad finem suæ summæ produxisset.* Hæc tamen prophetia est *P. Soti*, non vero sententia *d. Thomæ.* Attamen *P. Concina*(3) aliter explicat præfatum textum, et dicit, quod s. Doctor non loquitur ibi de circumstantiis, quæ adjiciunt malitiam constituentem peccatum mortale, sed de iis, quæ confinia peccati venialis non transiliunt; idque deducit ex ratione, quam *s. Thomas* ibi subdit: *Cujus ratio, quia venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solum mortalia, quæ quantitatem infinitam quodammodo habent.* At venia tanti viri non videtur hæc interpretatio locum habere; nam respondetur 1., quod quæstio, quæ a *d. Thoma* ibi proponitur, est signanter de circumstantiis, *quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt.* Illud autem *notabilem quantitatem* non potest quidem intelligi circa peccatum veniale, sed circa mortale, *primo* quia nullus unquam de hoc dubitavit; quis enim dixit aut censeri potest dixisse, circumstantias peccati venialis esse necessario confitendas, cum apud omnes compertum sit, ipsa venialia non esse de necessitate confitenda? *Secundo*, quia *d. Thomas* ibi loquitur de circumstantiis, quæ notabilem quantitatem peccato addunt; hæc autem notabilis quantitas necessario debet intelligi de circumstantia peccati mortalis, non autem venialis. Et quod ita sit, clare patet ex ratione illa, quam subdit s. Doctor: *quod venialia non sunt de necessitate confessionis;* quæ quidem ratio non jam respicit suam principalem sententiam, ut intelligit *P. Conc.*, nempe quod non oporteat confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, utpote quia sunt venialia: sed respicit illud: *Addendum est* (quod immediate præcedit), *quæ ad aliam speciem peccati mortalis trahunt.* Quibus verbis aperte *d. Thomas* significat, quod circum-

(1) *in recoll. de pœn. p. 2. §. sed enim p. 559.* — (2) *ap. Juenin l. c. p. 468.* — (3) *p. 303. n. 4.*

stantiæ peccati mortalis mutantes speciem certe sunt confitendæ, quia hæ quantitatem infinitam quodammodo habent; non vero circumstantiæ peccati venialis, etiamsi sint diversæ speciei, et de hoc rationem reddit: *quod venialia non sunt de necessitate confessionis.* Deinde id clarius confirmat, addens: *Et quia circumstantiæ aggravantes, quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non* (nota) *mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis.* Ergo s. Doctor distinguit inter circumstantias, quæ tribuunt aliam speciem, sed non peccati mortalis, et inter circumstantias, quæ non tribuunt novam speciem (id est peccati mortalis, ut sine dubio intelligendum, alias comparasset peccatum veniale cum veniali), et utrasque circumstantias, dicit, non esse de necessitate confessionis. Hinc *s. Antoninus* (1), *d. Thomam* sequens, dicit: *Et illas quidem circumstantias, quæ trahunt peccatum in aliam speciem, de necessitate oportet confiteri secundum Thomam; alias circumstantias confiteri, cum non sint venialia de necessitate confessionis, perfectionis est, et non necessarium.* Deinde, postquam alias species circumstantiarum exposuit, inquit: *Tertiæ sunt, quæ important disconvenientiam, ut furari multum* (puta, prout inferius addit), *furari centum florenos multo gravius est, quam furari unum; et istas, quæ peccatum aggravant, confiteri est perfectum; sed quia non mutant speciem nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confiteri secundum Thomam:* additque, *Petrum de Palude* asserere, hanc esse communem sententiam. Unde concludit s. Archiepiscopus, confitendas tantum circumstantias, quæ mutant speciem et aggravant in infinitum, adducens exemplum de furto in loco sacro.

Probatur 2. rationibus. *Ratio 1.*, quia in Tridentino (2) sic dicitur: *Eas circumstantias in confessione explicandas, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, neque judicibus innotescant, et fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, et pœnam, quam oportet pro illis pœnitentibus imponere.* Ex quibus ver-

(1) *dict.* §. 7. — (2) *sess. 14. c. 5.*

bis videtur non obscure concilium excludere obligationem confitendi alias circumstantias quam mutantes speciem: quia has sufficere satis innuit ad hoc, ut confessarius rectum efformet judicium de gravitate criminum et de pœna imponenda. *Ratio 2.*, quia alias pœnitentes semper inter angustias fluctuarent, cum semper dubitare possent de integritate suarum confessionum, in determinando, quæ circumstantiæ sint vel ne notabiliter aggravantes: et ideo dicit *d. Thomas* (1): *Determinata quantitas peccati non potest sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit; unde sufficit, quod cognoscas quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.* Unde hujus sententiæ *Lugo* assignat rationem a priori, dicens, quod Christus nihil aliud præcepit quam confessionem peccatorum; qui autem explicat circumstantias mutantes speciem peccati, jam vere confitetur et explicat essentiam, cum peccati quidditas sive essentia tantum sumatur ex ipsius ratione specifica. *Ratio 3.*, quia, si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confiteri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, intensiori passione, ex inductione aliorum et similibus; quam obligationem etiam adversarii negant. *Ratio ultima* et potior, quam tradunt doctissimus *Cabassutius*, *Lugo*, *Salm et Roncagl.*, est, quia nemo tenetur servare legem dubiam, ut fuse probatum est in *morali systemate lib. 1. de conscientia, cum communi DD.* ex *s. Isidoro* (2) *et ex d. Thoma* (3), ubi ait: *Nullus ligatur per præceptum aliquod nisi mediante scientia illius præcepti.* Scientia autem, ut certum est apud omnes, et docet idem *d. Thomas* (4), est certa notitia alicujus rei; unde, cum lex confitendi circumstantias aggravantes sit valde dubia, ad illam non tenemur; et ideo (bene ait *Lugo*) Tridentinum non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis concilium id colligere potuit ex Christi verbis et sacramenti institutione.

Nec obstat 1. rituale Romanum, dicens, esse obligationem confitendi *speciem et circumstantias explicatu*

(1) *l. c. qu. 5. ad 2.* — (2) *in c. Erit autem dist. 4. et c. Cum in jure. 31. de offic. et pot. jud. del. et c. Suam de simon.* — (3) *quodlib. 14. de verit. q. 17. art. 3.* — (4) *p. 1. q. 1. art. 2.*

necessarias. Nam respondetur, quod aliquando etiam adest obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, ut recte dicunt *Lugo* (1) *et Salm.* (2), quando scilicet inducunt censuram vel reservationem, aut quando (ut diximus) confessarius interrogat putatque necesse, id scire ad medicinam vel restitutionem imponendam. Quoad auctoritatem catechismi oppositam videtur, quod illa nimis probat; nam videtur imponere obligationem explicandi circumstantias non solum aggravantes, sed etiam minuentes, quod non est credibile; quis enim unquam dixit, quod, si quis confiteretur homicidium, et taceret, illud commisisse ex vehementi passione vel in rixa, sacrilegam faceret confessionem? Unde debemus fateri, hic mentem catechismi non satis intelligi.

Non obstat 2. dicere, quod circumstantiæ notabiliter aggravantes debeant explicari, ut confessarius debitam pœnam imponat. Nam bene respondet *Lugo*, in pœnitentia injungenda non requiri omnimodam, sed tantum quamdam æqualitatem, quæ utique servari potest, si manifestetur species peccati, licet non explicentur circumstantiæ aggravantes. Hinc *d. Thomas* (3), ubi hanc quidem objectionem sibi efformat, sic respondet: *Sufficit, quod sacerdos cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.*

Non obstat 3. dicere, quod prima opinio saltem est tutior, et ideo omnino servanda in materia sacramenti ex prop. 1. damnata ab *Innocentio XI.* Nam bene respondent *Cardenas* (4) *et Croix* (5), quod, qui sequitur secundam sententiam, non exponit sacramentum periculo nullitatis, cum ad valorem sacramenti sufficiat confessio formaliter integra, quæ jam probabiliter habetur in confessione peccatorum, etsi non explicentur cir-cumstantiæ aggravantes. Unde etiam infertur, quod quælibet opinio probabilis negans, aliqua peccata differre specie, non subjacet damnationi; quia, si forte ante Deum est falsa, nihilominus jam adest confessio formaliter integra. Hinc probabiliter dicunt (6), quod per se loquendo

(1) *d. 16. n. 121.* — (2) *de pœnit. c. 8. p. 2. n. 27.* — (3) *l. c. ad 2.* — (4) *in 2. crisi d. 2. n. 107.* — (5) *n. 978.* — (6) *s. Anton. l. c., Lugo d. 16. n. 12. et Salm. de pœnit. c. 8. d. 2. n. 23. cum Pal. et Dicast.*

pœnitens non tenetur quantitatem furti explicare. Dicitur: *per se loquendo*; nam aliunde, quia ut plurimum confessarius inquirere debet de quantitate furti ad hoc, ut sciat, quomodo se gerere debeat circa absolutionem impertiendam et obligationem restitutionis imponendam; ideo ut plurimum tenetur pœnitens confiteri in furto circumstantiam quantitatis.

469. — *Quæritur II.*, utrum, qui commisit incestum, explicare debeat qualitatem atque gradum. Duo igitur hic verturtur dubia:

Dubitatur 1., an incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus. Affirmant *Lessius* (1), *Salm.* (2), *Ronc.* (3), *Croix* (4) *et alii*. Ratio, quia, ut dicunt, licet omnes incestus eamdem reverentiam sanguini debitam offendant, diversa tamen difformitate eam lædit incestus cum consanguineis quam incestus cum affinibus; nam inter consanguineos conjunctio provenit ex vinculo intrinseco, id est ab identitate ejusdem sanguinis per generationem accepti; conjunctio autem inter affines provenit ex vinculo extrinseco, nempe ex copula habita cum ipsorum consanguineis. Alii tamen probabilius negant, differre incestum cum consanguineis ab incestu inter affines (5), *cum Megala, Soto et Caj.* (6). Ratio, quia, ut ait *Lugo*, materialiter se habet, quod conjunctio oriatur ex sanguine aut ex matrimonio, cum ex eodem motivo prohibetur copula cum consanguineis quam affinibus. Et pro hac sententia sine dubio est *d. Thomas* (7), ubi sic docet: *Persona affinis conjungitur alicui propter personam consanguinitate conjunctam, et ideo, quia unum est propter alterum ejusdem rationis, inconvenientiam facit consanguinitas et affinitas.*

Bene tamen excipiendum puto incestum inter privignum et novercam interque socerum et nurum (8). Ratio, quia debitum reverentiæ, quod est motivum speciale prohibendi congressum parentum cum filiis, est etiam motivum

(1) *l. 4. c. 3. n. 79.* — (2) *de 6. præc. decal. c. 5. p. 4. n. 30.* (3) *de 6. præc. c. 5. q. 2.* — (4) *l. 6. p. 2. n. 1074.* — (5) *ut Lugo d. 16. n. 313. et 316., Sanch. de matr. d. 16. n. 7. et 8., Tamb. in meth. conf. c. 7. §. 7. n. 48.* — (6) *in 2. 2. q. 154. a. 9.* — (7) *2. 2. q. 154. a. 9. ad 2.* — (8) *ut dicunt Salm. de pœnit. tr. 26, c. 5. d. 4. n. 31. in med. et indicat Lugo n. 316.*

prohibendi copulam inter novercam et privignum, vel socerum et nurum. Incestus autem cum affinibus, extra primum gradum, commune est inter DD., esse ejusdem speciei.

470. — *Dubitatur 2.*, an in confessione sint explicandi omnes gradus incestus commissi cum consanguineis usque ad quartum gradum.

Prima sententia affirmat (1). Ratio, quia est specialis reverentia inter unum gradum consanguinitatis et alium. Idem tenent *Bonac.* (2) *cum Laym.*, *Coninch.*, *Valent.*, sed alia ratione ducti, quia alias non explicaretur substantia sive individuum peccati.

Secunda sententia docet, solum incestum cum consanguineis in primo gradu, tam lineæ rectæ quam transversalis, specie differre ab aliis gradibus. Quoad primum gradum lineæ rectæ hæc sententia videtur omnino tenenda (contra *Tamb.*) tanquam communis (3). Ratio, quia cuique patet, hujusmodi incestum longe esse diversum ab aliis; imo recte (4) docent explicandum, an pater peccarit cum filia, vel cum matre filius, cujus culpa habet diversam malitiam ratione specialis reverentiæ matri debitæ. An autem differat incestus in primo gradu lineæ rectæ ab aliis ejusdem lineæ gradibus? Affirmat *Croix cum Bonaesp.*, sed negat probabilius *Lugo* (5). Majus dubium est, an incestus cum consanguineis in primo gradu lineæ transversalis, nempe cum fratre aut sorore, differat specie ab aliis gradibus. Affirmant *Less.* (6), *Lugo* (7), *Salm.* (8), *Ronc.* (9), *Croix* (10) *et Sanch.* (11). Ratio, quia reverentia, quæ debetur fratribus vel sororibus, est diversæ rationis ab ea, quæ debetur aliis consanguineis; coitus enim cum sorore videtur ab ipso jure naturæ interdictus. Quoad cæteros vero gradus consanguinitatis dicunt (12), non differre specie incestum; sed gradum propinquiorem inducere circumstantiam tantum aggravantem.

(1) *cum Nav. c. 7. n. 4. et Angelo, Vasq., Suar. etc. ap. Salm. ib. n. 33.* — (2) *de matr. q. 4. p. 16. n. 7.* — (3) *cum Salm. ib. n. 36., Caj., Lugo, Ronc. etc.* — (4) *Lugo de pœn. d. 16. n. 314. et Cont. Tourn. de 6. præc. art. 4. concl. 2.* — (5) *n. 315.* — (6) *l. 5. c. 3. n. 79.* — (7) *n. 143.* — (8) *ib. n. 28. 31. et 33.* — (9) *de 6. præc. c. 5. q. 2.* — (10) *l. 6. p. 2. n. 1074.* — (11) *de matr. l. 7. d. 52. n. 11.* — (12) *Less. n. 90., Ronc. l. c. et Salm. de 6. præc. dec. c. 5. p. 4. n. 36. in med. et de pœnit. c. 8. p. 2. n. 31. in fine.*

Tertia sententia (1) censet, omnes incestus inter consanguineos, excepto tantum primo gradu in linea recta, esse ejusdem speciei. *Ratio 1.*, quia, excepto dicto primo gradu lineæ, alii gradus tantum constituunt circumstantiam aggravantem, quam explicandi valde probabile est, (ut vidimus *supra n. 468.*) non esse obligationem. *Ratio 2.*, quam affert *Cajetanus*, est, quia commixtio conjugalis inter consanguineos, præterquam cum parentibus, est tantum vetita ab ecclesia, non vero de jure naturali; olim enim jam licitum fuit filiis Adam suis sororibus copulari. Nec obstat dicere, quod, sive malitia talium incestuum oriatur ex lege naturali sive ex prohibitione ecclesiæ, semper hujusmodi incestuosi peccant contra reverentiam, quæ conjunctis debetur; ecclesia enim, cum aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea specie virtutis, ratione cujus illud præcipit; ecclesia autem propter eamdem reverentiam sanguini debitam jubet ab his congressibus fideles abstinere. Nam respondetur, quod, licet ecclesia, prohibendo commixtionem propinquorum usque ad quartum gradum, elevaverit hujusmodi abstinentiam ad virtutem pietatis naturaliter debitæ sanguine junctis, non per hoc tamen effecit, quod propinquitas horum graduum induceret diversitatem specificam naturalem; naturalis enim diversitas specifica graduum tantum est desumenda ex difformitate per se naturali, quæ probabiliter non adest inter gradus consanguinitatis (præter primum lineæ rectæ, ut diximus); magis enim et minus non variant speciem. Et pro hac sententia videtur indubitanter esse (ut non dubitat *Cont. Tourn.* (2), licet hic auctor sit pro contraria sententia) etiam *d. Thomas* (3), ubi sic ait: *In commixtione personarum conjunctarum aliquid est, quod est secundum se indecens et repugnans naturali rationi, sicut quod commixtio fiat inter parentes et filios, quorum est per se et immediata cognatio; nam filii naturaliter honorem habent parentibus..... Aliæ vero personæ, quæ non conjun-*

(1) *quam tenent Cajet. in s. Thom. 2. 2. q. 154. a. 9., Bon. l. c. n. 6., Pal. d. 4. p. 7. n. 11., Pontius c. 32. n. 3., Tamb. c. 7. §. 7. n. 48. cum Megala, Diana, etc., item Palud., Gabr., Vict., Nav., Arm., Vega, Henr., Led., Scotus, Abul., Soto ac alii multi ap. Sanch. l. c., qui cum Fill. vocat valde probabilem.* — (2) *l. c. in fine.* — (3) *2. 2. q. 154. a. 9. ad 3.*

guntur secundum seipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentia vel indecentia secundum consuetudinem et legem humanam vel divinam, id est positivam de jure divino. Et idem videtur docere *d. Augustinus* (1), dicens: *Commixtio sororum et fratrum, quanto fuit antiquior compellente necessitate, tanto postea facta est damnabilior religione* (id est ecclesia) *prohibente.* Prima sententia est minus probabilis; secunda et tertia æque probabiles videntur.

471. — „1. Ad integritatem confessionis prærequiri„tur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, tempo„ris mora et cæteris circumstantiis. Ad id autem suffi„cit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis „negotiis adhibet, vel qualem moraliter loquendo docti „et timorati adhibere solent, etiamsi quis putet, majore „diligentia plura se reperturum (2). Post mediocrem autem „istam diligentiam non tenetur de anteacta vita ulterius „cogitare; et si quid occurrat, quod videatur non esse „in confessione explicatum, potest sibi persuadere, cum „cæteris id memoratum fuisse (3). Animadverte tamen „prop. 11. inter proscriptas ab *Alexandro VII.*

„2. Examen hoc a confessario potest suppleri: quod „tamen *Suarez* reprobat in confessionibus longis dili„gentiorum, eo quod impossibile fere sit, ut quis repente „rogatus omnia recordetur; et tantum admittit in rudi„bus:" *(Adverte id, quod habetur circa hoc in catechismo Romano* (4), *ubi: Si sacerdos hujusmodi homines prorsus imparatos cognoverit, humanissimis verbis a se demittet hortabiturque, ut ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant ac deinde revertantur. Quod si forte affirmaverint, se in eam rem omne studium contulisse, quoniam sacerdoti maxime verendum est, ne semel dimissi amplius non redeant, audiendi erunt, præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præ se ferant, adducique possint, ut negligentiam suam accusent, quam se alio tempore accurata meditatione compensaturos promittant.)* „quos etiam monet *Sa* (5), bona fide confessos non ni-

(1) *ap. d. Thom. in eod. a. 9.* — (2) *Bon. t. 1. d. 5. qu. 5., Laym. l. 5. tr. 6. c. 8.* — (3) *Diana p. 3. t. 4. r. 107. ex Sanch.* 4) *part. 2. c. 5. n. 60.* — (5) *verb. confessio.*

„mis rogandos de confessionibus præteritis, nisi intelli„gatur, aliquid necessarium defuisse (1).

„3. Non est necessarium peccata scribere, ne memo„ria excidant, ut contra *Bonac.* docent *Suarez*, *Vasq. et* „*alii*. Imo *Sotus* dicit, id non consulendum, ob pericu„lum evulgationis. Melius tamen *Laym.*, *Coninch. et alii* „asserunt, suadendum esse, dummodo vitetur anxietas „nimia, propter quam scrupulosis prohiberi potest.

„4. Invalida est confessio non integra, ex ignorantia „vel negligentia mortaliter culpabili, ut verius docent „*Suarez et alii communiter contra Sotum*, quia *Triden„tinum* requirit diligens examen.

„5. Non officit integritati per se loquendo, si quis sub„inde gravius lapsus id alteri prius confiteatur, et deinde „ordinario suo venialia tantum (qui imprudenter id ægre „feret, prohibebit aut reprehendet); nisi tamen ea occa„sione maneat in morali occasione peccandi, aut ideo „circumeat, ut liberius peccet; tunc enim graviter pec„cabit, et ob defectum attritionis confessio erit nulla (2).

„6. Ex circumstantiis minuentibus illæ tantum expli„candæ sunt, quæ vel omnino tollunt malitiam, vel ex „mortali faciunt veniale, ut parvitas materiæ, indelibe„ratio etc. (v. gr. si die Veneris ignorans comedisset car„nes); vel alioqui notabiliter mutant judicium confes„sarii altem quoad speciem.

472. — „7. Ad servandam integritatem confessionis „peccata mortalia dubia ut dubia, loquendo de dubio proprie „dicto, sunt aperienda (3). Ratio est, tum quia peccata, „quæ sunt in conscientia, debent manifestari; at dubia „ut dubia sunt in conscientia: tum quia in negotio sa„lutis et medio ad hanc necessario non tam habet lo„cum illud axioma: *Melior est conditio possidentis*, quam „hoc: *In dubio tutior pars eligenda est.* (Excipiuntur „tamen scrupulosi et ii, quibus diu post patratum pec„catum suboritur aliquod dubium, si alias soliti sint sol„licite confessionem instituere: quia non est dubium pru-

(1) *vide Fagundez, Diana p. 3. t. 4. r. 89. (vide dicenda n. 505)* (2) *ita Fill., Laym. l. 5. t. 6., C. de Lugo d. 16. n. 57.* — (3) *ut docent Suar. in 3. p. t. 4. d. 22. s. 9. n. 7., Sanchez, Diana, C. de Lugo d. 16. n. 63., Bon. d. 3. q. 5. sect. 2. p. 2. diff. 4. et alii communiter contra Coninch.*

„dens). Quod si postmodum accipiat notitiam certam, „idem rursus esse confitendum tanquam certum, docent „*Turrianus et Sanchez* (1), dubitat tamen *C. de Lugo* (2), „suadetque id ut securius (3). Si vero peccatum confes- „sus sit ut certum, et postea de eo dubitet, an fecerit, „non tenetur iterum confiteri ut dubium. *Lugo et Tam- „burini* (4), qui idem censent, etsi postmodum certo com- „periat, se non fecisse. Monent autem *Suarez et Tamb.* „*l. c.*, si quis sola peccata dubia confiteatur, monendum, „ut addat aliquod certum ex alias confessis; quod si id „haberi non possit, absolvendum sub conditione.

473. — *Quæritur* igitur, an sit obligatio confitendi peccata mortalia dubia vel in dubio, an fuerint confessa. Tres quæstiones hic occurrunt discutiendæ, valde scitu necessariæ ad praxim.

Dubitatur 1., an teneamur confiteri mortalia positive dubia, nempe si utrimque adsint rationes probabiles, quod peccatum mortale fuerit vel non fuerit commissum.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Merbes.* (5), *Habert* (6), *Concina* (7) *et alii antiprobabilistæ*, qui dicunt, in opinionibus æque probabilibus tutiorem sequendam esse.

Secunda sententia vero communissima negat (8). Ratio, quia quisque potest licite se conformare opinioni vere probabili. Recte vero advertunt (9), quod in articulo mortis, si quis dubitet, an peccatum grave patraverit, vel an illud confessus sit, sciens, nunquam sacramentum pœni-

(1) *1. mor. c. 10. n. 69.* — (2) *d. 16. sect. 2. n. 79. et 92.* (3) *vide Diana p. 3. t. 4. res. 60. et 107.* — (4) *exped. conf. d. 1. c. 1.* — (5) *de euch. p. 348. q. 5.* — (6) *t. 6. p. 244. qu. 6.* (7) *t. 9. p. 329. n. 10.* — (8) *eamque tenent Sanch. l. 1. dec. c. 10. n. 76., Suar. in 3. p. t. 4. d. 22. s. 9. n. 6., ubi hanc tuetur, etiamsi probabilius sit, peccatum esse commissum; Sylvest. v. confessio 2. qu. 1. §. 3., Sylvius in 3. part. qu. 6. art. 4. ad 3., Ronc. c. 2. q. 7., Anacl. tr. 14. dist. 7. n. 55., Escob. tr. 15. n. 183., Bonac. d. 4. qu. 4. p. 1., Holzm. n. 458. cum communi, Viva de euch. q. 4. art. 7. n. 9., pariter asserens esse communem, Tambur. meth. comm. c. 1. §. 9. n. 65., dicens hanc esse certam apud omnes, Fill. tr. 7. c. 4. n. 109., Diana p. 4. tr. 3. r. 5., Spor. de pœnit. n. 389. et Salm. de euch. c. 7. p. 3. n. 29. cum Gerson, Henr., Dicast. et alii probabilistæ communiter.* — (9) *Holzm. n. 463. et Viva l. c. n. 5. cum Sanch., Henr. et aliis.*

tentiæ post tale peccatum suscepisse, tunc ad effugiendum damnationis periculum teneretur, non jam peccatum illud positive dubium confiteri, sed vel absolutionem sacramentalem suscipere, vel saltem actum contritionis elicere. At hic dices: Contritio necessaria includit votum confessionis; unde, cum possit fieri confessio, non sufficit contritio. Respondet *Holzm.* (1), quod contritio revera ex se habet vim delendi peccatum, et in tantum non delet mortalia certa sine voto confitendi, in quantum, cum adsit præceptum divinum illa confitendi, non vere contereretur, qui, cum posset, hanc obligationem nollet implere. Sed hoc currit, ubi peccatum mortale est certum, et ideo materia necessaria confessionis: non vero, si peccatum est dubium; tunc enim, cum illud non sit materia necessaria, sicut contritio sine voto confessionis delet venialia, ita et mortalia dubia.

474. — *Dubitatur 2.*, an teneamur confiteri mortalia negative dubia.

Prima sententia communior affirmat (2), *ex d. Thoma* (3), ubi sic ait: *Et similiter periculo se committit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri. Non tamen debet asserere, illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, et judicium sacerdotis expectare, cujus est discernere inter lepram et lepram. Ratio 1.* est, quia in Tridentino (4) sic habetur: *Oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri.* Si ergo ex concilio confitenda sunt omnia mortalia, quorum conscientia habetur, etiam sunt confitenda mortalia dubia, quorum dubia habetur conscientia. *Ratio 2.*, quia lex confessionis est in possessione, unde in dubio peccatum est confitendum. *Ratio 3.*, quia hæc videtur universalis et inveterata praxis fidelium, et ideo suppo-

(1) *n. 462.* — (2) *et hanc tenent Busemb. ut supra, Sanch. l. c. n. 66., Suar. n. 7., Lugo d. 16. sect. 2. §. 3., Pal. part. 9. n. 17. cum Nav., Sylvest. et Laym., Anacl. tr. 14. dist. 7. n. 54, Diana p. 10. tr. 12. n. 2., Escob. l. 15. n. 176., Tamb. meth. conf. l. 2. c. 1. §. 3. n. 14., Laym. de consc. c. 5. §. 4. n. 37., Ronc. c. 2. q. 7. r. 1., Sporer n. 392., Salm. de pœn. c. 8. p. 3. n. 35.* — (3) *in 4. d. 21. qu. 1. art. 3. ad 3.* — (4) *sess. 14. c. 5.*

gitur, emanasse ex Christi institutione et per traditionem usque nunc fuisse observatam.

Secunda sententia vero negat (1). Et revera, licet prima sententia sit valde probabilis et magna auctoritate roborata, hæc tamen secunda non videtur sua probabilitate destituta. *Ratio 1.*, quia Tridentinum *l. c.* non obligat pœnitentes nisi ad confitenda *omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habent.* Non dicit, uti sunt in conscientia, nempe vel ut certa vel ut dubia, sed quorum conscientiam habent, quod importat habere notitiam certam peccati; conscientia enim (ut ait *s. Bernardus*) nihil aliud est, *nisi cordis scientia* et judicium practicum de peccato commisso. Conscientia autem dubia neque est scientia neque judicium, sed suspensio judicii; unde minime dici potest habere conscientiam peccati, qui nullam rationem habet, quod illud commiserit; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Id confirmatur ex eodem Tridentino *ib.*, ubi additur: *Constat enim, nihil aliud in ecclesia a pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit..., ea peccata confiteatur, quibus se... Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa intelliguntur.* Ergo, sicut pœnitens non tenetur confiteri venialia, ita nec peccata dubia, cum dicat concilium, pœnitentem nihil aliud confiteri debere nisi mortalia, quorum meminit; dubitare autem non est quidem meminisse, imo potius est non meminisse. *Ratio 2.*, quia non est pro delicto dubio onus certum imponendum: nec in dubio, an lex existat, adest legis obligatio (ut sapienter ait *Benedictus XIV.* (2); nam licet sit lex con-

(1) *quam tenent Merb. p. 348. q. 5., Habert t. 6. p. 244. q. 6., ubi sic ait: Qui dubitat absque ratione probabili, dubium deponere debet; Coninch. tr. 2. d 7. dub. 8., Holzm. de pœn. tr. 4. c. 2. n. 459., Marchant. in tribun. tr. 4. tit. 6. q. 5., Sa v. euch. n. 23., Mazzotta tr. 1. d. 1. q. 3. c. 5., et probabilem vocant Laym. l. c. n. 37. in fine, Viva de pœn. qu. 2. art. 2. n. 7., citans s. Anton., Palud., Less., Tap., Præp., Amic., Haunold. etc., item Boss, Henr., Ferrantinus, de Januario etc. ap. Guimen., ac Croix l. 6. p. 2. n. 609., qui vocat probabiliorem ex rationibus intrinsecis.*
(2) *notif. 86. n. 19.*

fitendi certa mortalia, et ideo, qui certus est de mortali commisso, et dubitat negative (nam si dubitet positive, mox infra dicemus), tenetur confiteri; non tamen existit certa lex confitendi mortalia dubia. Et sic respondetur secundæ rationi oppositæ *).

Nec obstat auctoritas *d. Thomæ* allata; ibi enim s. Doctor revera non loquitur de eo, qui post diligentiam efformat sibi judicium, quod peccatum suum sit dubie mortale, et ideo dubium deponit ex regula præfata, nempe quod non datur certa obligatio, ubi delictum est dubium; sed loquitur de eo, qui certus est de sua actione mala, et nescit discernere, an fuerit vel ne mortalis; hic utique tenetur diligentiam adhibere, ut dubium deponat; unde, cum nescit illud deponere, tenetur stare judicio confessarii, cujus est discernere inter lepram et lepram. Neque obstat praxis fidelium, ut opponitur; nam respondent *Holzmann et Elbel cum Herincx*, quod merito dubitatur, an fideles confiteantur mortalia dubia ex persuasione obligationis, vel an ob majus conscientiæ levamen; propter hoc enim fideles adsolent confiteri etiam peccata dubia positive, quorum confessionis obligationem ipsi etiam adversarii fere omnes non agnoscunt. Item ait *Holzmann*, quod præfata praxis forte sit continuata ex errore, qui non potest inducere consuetudinem obligatoriam.

475. — Hinc referunt (1), non teneri ad confessionem, qui vult communicare, et negative dubitat, an peccaverit mortaliter; tum quia non magis urget præceptum præmittendi confessionem ad communionem quam præceptum servandi integritatem confessionis; utrumque enim est de jure divino: tum quia præceptum Tridentini præmittendæ confessionis (2) non obligat nisi eum, *qui est sibi conscius mortalis peccati;* nequit autem dici conscius de suo peccato, qui de illo dubitat. Sed huic obstat magna difficultas, nempe quod accedens ad communionem cum mortali negative vel positive dubio se exponat periculo

(1) *Henriquez l. 8. c. 45. n. 2., Sa v. eucharistia n. 23., et Gran., Leand. et alii ap. Guimen. de euch. prop. 3. n. 2.* — (2) *sess 13. c. 7.*

*) In hom. apost. tr. 16, 31. *s. Alphonsus* hanc secundam sententiam negativam *probabiliorem* dicit. *Editor.*

frustrandi effectum sacramenti. Huic difficultati aliquis respondere posset (1), non esse illicitum suscipientibus sacramenta uti opinione probabili, ad differentiam sacramenta conferentium, qui nequeunt ea ministrare nisi cum sententia tutiori vel saltem moraliter certa: sufficit autem ad sacramenta suscipienda, ut quis accedat probabiliter dispositus. Si quis autem nolit hac responsione uti, debet dicere cum *Holzm.*, oportere, quod eo casu communicaturus conteratur vel absolutionem sacramentalem recipiat (quamvis peccatum illud reticeat), ut obicem auferat peccati illius, si forte adfuit *).

476. — Cæterum in praxi (ordinarie loquendo) omnino suadenda est pœnitentibus confessio mortalium tam negative quam positive dubiorum, cum id ordinarie prosit ad conscientiæ tranquillitatem. Dixi: *ordinarie;* nam scrupulosi omnino eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia; ipsi enim tantum confiteri tenentur certa mortalia, et de quibus certe nunquam sint confessi (2), ut communiter docent (3).

Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata mortalia dubia ii, qui sunt timoratæ conscientiæ et non solent deliberate lethaliter peccare; hi enim in dubio rationabiliter, imo moraliter certo credere possent, non consensisse, quia præsumptio sumitur ex communiter contingentibus; ita *Croix* (4), *Bon.* (5) *et Sayr.*, *Reg.*, *Bosco et Henrincx* (6), *ac Habert* (7), ubi sapienter ait: *Si vir probatæ pietatis anxius sit, an consenserit delectationi venereæ, moraliter certus esse debet, non consensisse;*

(1) *cum Sanchez, Pontio, Vasq., Perez, Hozes et aliis citatis l. 1, 51.* — (2) *vide mox dicenda n. 477. in fine.* — (3) *Sanch. d. c. 10. n 85., Laym. n. 37 et Croix n. 611. cum Busemb., Coninch., Aversa, Stoz, Caj., Med., Henr., Nav., Rodr. etc.* — (4) *n. 612.* — (5) *de pecc. d. 2. q. 2. part. 3. n. 19.* — (6) *ap. Croix l. 1. n. 546.* — (7) *t. 3. de consc. c. 2. in fine.*

*) In hom. ap. tr. 16, 31. in fine *s. Alphonsus* talem pœnitentem, qui vult communicare, et negative dubitat, an peccaverit mortaliter, nec obligat ad confessionem nec impedit a communione. *Hoc currit* (inquit), *etiamsi quis vellet communicare, quidquid dictum sit in opere.* *Editor.*

quia moraliter fieri nequit, ut voluntas tam firma in bono proposito mutetur, quin dilucide advertat. Idem docent *Salm.* (1), dicentes: *Qui habet animum satis firmum in bono, proinde nunquam aut raro in aliquod grave consensit, et sensualitatis motus fastidio sunt: non est, cur ex qualibet permissione aut non resistentia statim consensum pertimeat; ea namque animi dispositio videtur sufficienter periculum auferre.* Ratio hujus a priori est, quia is, qui habitualiter Deo adhæret et valde timet, ne divina gratia privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiæ contemnat et in peccatum deliberate se projiciat: id autem non potest agere, nisi certo advertat malum, quod amplectitur; nam ut ait doctissimus *P. Alvarez* (2): *Plenus consensus in mortali est tanta iniquitas, ut celari aut ignorari non possit, sed in recenti facile agnoscitur.* Hinc Dominus dixit *s. Theresiæ: Nemo me amittit, nisi certo id cognoscat.* Ad præsumendum autem, quod non adfuerit plenus consensus in homine pio, maxime prosunt hæ sequentes conjecturæ, quas tradit *Croix* (3), nimirum: si talis serium et sæpe repetitum propositum habuerit, numquam peccandi mortaliter, et nesciat, illud certo revocasse: si, cum advertit malum, terreatur et illico tentationem repellat, statimque dubitet, an consenserit: si meminerit, se timide processisse: si nesciat, an in vigilia vel somno aliquid egerit vel cogitaverit; si enim fuisset vigilans, jam id advertisset et sciret. E converso oppositum est censendum de eo, qui est assuetus de facili in peccata mortalia prolabi, quia in dubio præsumitur iste consensisse: si enim obstitisset, utique recordaretur conatus illius, quem sibi intulisset ad tentationem repellendam. Unde recte concludit *Croix* (4), quod vix unquam in hujusmodi hominibus tam primi quam secundi generis datur dubium mere negativum; præsumptio enim (5) probabilitatem fundat consensus præstiti vel dissensus.

477. — *Dubitatur 3.*, an teneatur quis confiteri aliquod peccatum mortale certe commissum in dubio, an illud

(1) *scholast. tr. 13. d. 10. n. 195.* — (2) *ap. Croix l. 1, 547.* (3) *l. 1, 547.* — (4) *l. 6. p. 2., 612.* — (5) *ut ait cum Soto, Sanch., Moja etc.*

fuerit vel ne confessus. Respondetur: Si dubium est negativum, equidem tenetur illud confiteri, ut communiter docent(1). Contra vero, si dubium est positivum, ita ut ille probabiliter credat, se peccatum illud jam confessum fuisse, adest sententia, non teneri ad illud confitendum(2). Verum sicut mihi probabilis minime visa fuit opinio alibi relata eorum auctorum, qui dicebant, non esse obligationem implendi vota, quæ probabiliter impleta sunt: ita nec valeo hanc approbare sententiam quoad peccatum probabiliter confessum, cum obligatio confessionis sit certa, et satisfactio dubia. Non autem reprobo id, quod iidem citati auctores tradunt, nempe quod ille, qui diligens fuit in suis peccatis confitendis, si postea dubitat, an aliquod peccatum omiserit, postquam multum elapsum sit tempus, a quo illud patravit, non tenetur ad confitendum, cum possit credere eo casu moraliter certe, jam de illo confessum fuisse.*) Et subjungit *P. Conc.*(3), quod, si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit vere conversus per constantem vitæ integritatem, si tunc dubitet, an omiserit in confessione generali vel particulari facta cum debita diligentia aliquod peccatum vel circumstantiam, confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de præterita vita, sed potius imponat, ut piis meditationibus tempus impendat. Scrupulosi autem minime tenentur peccata præterita confiteri, nisi certi sint, quod illa numquam confessi fuerint, ut communissime dicunt(4): adduntque(5), scrupulosum non teneri confiteri, nisi quæ potest jurare, fuisse mortalia et nunquam dixisse(6).

478. — *Dubitatur 4.*, an, qui confessus est aliquod peccatum mortale uti dubium, teneatur postea illud repetere, quando uti certum agnoscit.

(1) *Sanch. l. 1. c. 10. n. 71., et Nav., Suar., Dic. ac alii passim cum Salm. de pœnit. c. 8. p. 3. n. 34.* — (2) *et hanc tuentur Suar., Nav., Sylvest., Bonac., Lugo, Salm., Croix etc.* — (3) *p. 338. n. 43.* — (4) *Cajet., Nav., Med., Hurt., Becan., Reg. etc. cum Croix n. 611.* — (5) *ib. Sa, Stoz et alii.* (6) *vide dicta de hoc lib. 1, 16.*

*) Confer retractationes 16. et 18. inter recentes.
Editor.

Prima sententia negat(1). Ratio, quia peccatum illud jam explicatum fuit, uti erat in conscientia tempore confessionis, jamque directe absolutum fuit.

Secunda sententia vero communis*), quam sequimur, affirmat, et hanc tenent *Busemb. ut supra*, *Bon.* (2), *Sanchez* (3), *Roncaglia* (4), *Concina* (5), *Viva* (6), *Diana* (7) *cum aliis communiter*, *Cardenas* (8), qui vocat oppositam improbabilem; et *Lugo l. c.*, quamvis primam sententiam tutatus fuerit, tamen sic concludit: *Cæterum, quia in re morali non est facile recedendum a communi sententia, nolo in hoc puncto aliquid definire, sed securiorem partem consulere.* Ratio hujus sententiæ est, quia, licet peccatum fuerit directe absolutum, non tamen fuit expositum, uti erat in conscientia, prout præcipit Tridentinum, nec explicata fuit substantia peccati, quæ consistit in ejus cognita gravitate; ideoque ad supplendam integritatem confessionis opus est, illud ut certum manifestare. Nec obstat id, quod opponit *Sporer*, nempe quod, si quis confiteretur, se fornicatum fuisse decies plus minus, si postea certo adverteret, undecies peccasse, teneretur iterum confiteri. Nam respondetur cum *Roncaglia*, *Diana et aliis*, quod dispar currat ratio inter primum et secundum casum; in hoc enim secundo casu non ita notabiliter judicium confessarii variatur sicut in primo; nam hic error numeri moraliter non est circa substantiam, quia juxta humanum modum loquendi in numero decimo, addicta illa dictione *plus minus*, moraliter includitur undecimus, et ideo sic habet communis praxis fidelium, qui non putant, se esse obligatos ad explicandum modicum numerum, quando illum cum incertitudine, dicendo *plus minus*, exposuerint. In primo vero casu, quando quis confessus est peccatum ut dubium, et deinde certum agnoscit, error est circa substantiam, quia in accusatione dubia nullo modo includitur

(1) *et hanc tenent Tamb. method. conf. l. 2. c. 1. §. 4. n. 24., Holzm. n. 489., Sporer n. 397. cum Arriaga, Pelliz. etc., Escob. l. 15. n. 17., Elbel. conf. 7. n. 167. cum Bosco, Stoz, Herincx etc., et hanc patrocinantur Lugo d. 16. n 78.* (2) *d. 5. qu. 7. p. 4. n. 15.* — (3) *l. 1. c. 10. n. 69.* — (4) *c. 2. qu. 8.* — (5) *p. 337. n. 39.* — (6) *qu. 2. art. 3.* — (7) *p. 10. tr. 16. r. 79.* — (8) *d. 51. c. 2. in select.*

*) In hom. ap. tr. 16, 34. hæc secunda sententia *communissima et vera* dicitur. *Editor.*

certa, nec humano modo unquam dubia accusatio delicti tamquam certa accipitur.

Probabilissime autem dicunt (1), quod, si quis confitetur peccatum, quod nec ipse nec confessarius sciebat esse mortale, et postea novit, esse mortale ex genere suo, non tenetur iterum illud confiteri. Ratio, quia hoc casu jam pœnitens exposuit confessario suum peccatum, uti in sua conscientia erat tunc et nunc est, et in præsenti nihil novi occurrit, nisi quod cognoscat nunc, materiam illius peccati esse gravem, quod prius nesciebat.

ARTICULUS II.

Quando sufficiat confessio integra formaliter.

479. *Quæ sit integritas formalis; et quis censeatur physice impotens ad integritatem materialem. 1. Mutus. An hic teneatur confiteri scripto aut per signa. 2. Surdus. 3. Ignarus idiomatis. An hic teneatur confiteri per interpretem. 4. Moribundus.*

480. *An absolvendus moribundus, qui dat signa doloris sacerdoti præsenti, quin possit ullum peccatum explicare.*

481. *An absolvendus infirmus sensibus destitutus, qui per testimonium adstantium ostendit desiderium absolutionis. An tunc absolutio danda sit absolute vel conditionate.*

482. *Quid, si nullum dederit signum pœnitentiæ?*

483. *Quid, si fuerit destitutus in actu peccati?*

484. *Quando sufficiat integritas formalis ob periculum mortis.*

485. *An in periculo contagii possit confessarius absolvere, audito uno peccato.*

486. *An tempore conflictus vel naufragii.*

487. *Quis censeatur moraliter impotens; et quid, si peccatum non possit explicari sine violatione sigilli?*

488 *Quinam igitur excusentur ab integritate materiali.*

489. *An sit obligatio confitendi peccatum, si non possit dici sine infamatione complicis.*

490. *Ex quibus causis liceat manifestare complicem confessario, qui eum noscit.*

491. *Bulla Benedicti XIV., prohibens exquirere a pœnitente nomen complicis peccati.*

492. *Sententia auctoris, id ullo casu esse licitum.*

479. — „Resp. Etsi ad hoc sacramentum requiratur „semper aliqua confessio, non tamen semper opus est, ut

(1) *Sanch. l. 1. c. 10. n. 69., Bon. d. n. 15. et Salm. de pœnit. c. 9. p. 4. n. 27. cum Suar., Coninch., Nugn., Dic., Valer., Corduba, Vict. etc. communissime.*

„ea sit integra materialiter, modo sit talis formaliter seu „moraliter, id est, quantum moraliter loquendo hic et „nunc potest fieri, etsi postea debeas, si possis, supplere „defectum, non statim, sed quando rursum confiteri ob„ligaberis aut voles. Porro, quando talis confessio suf„ficiat, sequentes regulæ docent:

„*I.* Quandocumque quis ad materialiter integre con„fitendum physice est impotens, sufficit integritas forma„lis, quia præceptum divinum non obligat ad impossi„bile. Unde possunt in sequentibus casibus absolvi:

„1. Mutus, etsi unum tantum vel alterum peccatum per „nutus significaverit, nisi tamen scripto possit confes„sario exhibere, ad quod tunc eum teneri probabilius „est, ut communiter docetur contra *Cajet.*, *Nav. et alios.*

Quæritur, an mutus teneatur confiteri per scripturam, si aliter non possit.

Prima sententia negat (1): quia, ut dicunt, modus sic confitendi semper est obnoxius periculo manifestationis.

Secunda sententia vero probabilior et communior affirmat (2). Ratio, quia, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media non difficilia. Id tamen intelligendum (ut bene advertunt *Bonac. et Salm. cum Dic.*), si in tali confessione per scripturam moraliter absit manifestationis periculum aut grave incommodum extraordinarium. Mutus autem non solum periculo mortis tenetur sic confiteri, sed etiam tempore præcepti paschalis (3).

„2. Surdus, qui non potest omnia explicare (4) *).

„3. Ignarus idiomatis, tempore præcepti vel alterius

(1) *et hanc tenent Pal. p. 8. n. 11. et Soto, Navar., Led., Vict., Val., Barb. etc. ap. Salm. de pœnit. c. 7. p. 2. n. 17.* (2) *et hanc tenent Lugo d. 5. n. 87., Croix n. 1194, Anact. tr. 14. dist. 7. n. 38., Bon. d. 5. sect. 2. p. ult., Elbel conf. 5. n. 134. cum Henno, Cleric., Ronc. c. 1. qu. 1. r. 2. cum Fag. et Salm. ib. n. 16. cum Vasq., Bec., Hurt., Henr., Gran. etc. ex d. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4.* — (3) *ut merito docent Pal. p. 8. n. 10., Laym. c. 6. n. 4., Ronc. l. c. et Salm. ib. n. 15. et n. 17. in fine cum Cajet., Nav., Tol., Soto, Sa etc.* — (4) *Laym. l. 5. t. 6. c. 8.*

*) „Intelligitur hoc de omnino surdis, quia surdastri debent „adduci in aliquem remotum locum, ut eorum confessiones „audiantur." *Hom. ap. tr. 16, 35.* *Editor.*

„necessitatis, etsi non integre intelligatur, si neque confessarius linguæ gnarus, neque interpres haberi possit; „imo, etsi adsit interpres: non enim tenetur per eum „confiteri, ut docent *Suar.*, *Vasq.*, *Diana*, nisi forte in „periculo mortis, in quo aliqua minora confiteri sufficit (1)." (*Sed etiam tempore mortis probabile est, eum non teneri* (2): *nisi infirmus dubius sit de contritione* (3). *Sufficit tamen tunc dicere unum veniale* (4). *Quid tempore pestis vel contagii? Vide n. 485.*)

4. Moribundus usu linguæ subito destitutus, si petat „absolvi, ac det signa doloris vel ante dederit coram „aliis: modo id fecerit in ordine ad sacramentum, quod „de quovis in eo statu præsumendum videtur. Quo casu, „si (saltem coram ipso infirmo) sive ab uno sive pluribus, mediatis vel immediatis testibus detur testimonium, „sacerdotem non tantum posse, sed probabiliter etiam „teneri absolvere (saltem sub conditione), docent *Diana* „*et Lugo* (5) *ex multis aliis:* item *Bonac.*, citans declarationem cardinalium pro se, et *Præp.* (6), eo quod sic „et ægri necessitati et reverentiæ sacramenti consulatur. Dixi: *saltem;* quia *Tambur.* (7), citans *Coninch.*, „*Præp. et Lugo*, docet, posse et debere absolvi absolute, „etsi sit absens, qui de signo coram se dato testatus „fuit. Denique, si nullum signum dederit, nullo modo „absolvendus est, cum actus judicialis non exerceatur, „nisi præcesserit accusatio. Licet enim recentiores qui„dam (8) censeant, posse, imo debere absolvi sub con„ditione, dummodo alias probe et christiane vixerit, eo „quod præsumi possit, interius elicuisse contritionem, „idque *Diana* (9) ex aliis duodecim judicet probabile: „ab aliis tamen merito rejicitur (10); quia deest omnis ex„terna confessio, quam esse partem essentialem hujus

(1) *vide C. de Lugo d. 15. n. 61.* — (2) *ut Salm. de pœnit. c. 7. p. 2. n. 21. cum Cajet., Soto, Pal. etc.* — (3) *ut Viva q. 4. art. 3. n. 10.* — (4) *Salm. ib. n. 23. et Viva cum communi.* — (5) *d. 17. n. 84. etc.* — (6) *q. 4. dub. 5. etc.* — (7) *l. 2. exped. conf.* — (8) *ut Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 10., citans Homobonum et Molf., item Phil. Servius in amico fideli p. 1. c. 1., Anton. de lit. Barth. de s. Fausto etc.* — (9) *p. 4. t. 4. r. 92. et p. 9. t. 6. r. 20.* — (10) *ut Suarez, Vasq., Coninch., Mercer., C. de Lugo d. 17. s. 3., Mulder etc., ipseque Diana l. c. et aliis 12. ap. Aversam.*

„sacramenti constat ex *Trid.* (1), et ex nullo signo ra-„tionabiliter præsumi potest, ut suppono. Vide *C. de Lugo* „*l. c.*, *Aversam* (2), ubi notat, absolutionem, quæ iis, qui „inscripti sunt in societatem rosarii, solet in infirmitate „impendi sine omni confessione, non dari tanquam sa-„cramentalem, nec in ordine ad conficiendum sacramen-„tum, sed ad indulgentiam et remissionem pœnæ con-„sequendam.

480. — Circa absolutionem moribundo impertiendam plura sunt notanda: et certum est, quod moribundus, qui signa dat pœnitentiæ sacerdoti præsenti, absolute est absolvendus. Et expedit, illum toties absolvi, quoties nova ipse præstet signa doloris (3). Objiciunt *Sotus*, *Canus ac Ledesma* et dicunt: Si deficit materia, ubi cadet absolutio? Non cadet quidem (ut ajunt) directe super peccata infirmi, alias ipse non teneretur postmodum ea confiteri; non indirecte, cum nullum peccatum explicetur, et directe absolvatur. Respondetur, quod absolutio cadet directe super omnia peccata illius sub ratione generica peccati, ut accidit in naufragio, bello etc.; talis autem confessio in casu nostro satis habetur in illo signo præstito doloris sive in petitione absolutionis; his enim actibus infirmus jam se peccatorem fatetur: indirecte autem super peccatis particularibus, et ideo pœnitens tenetur postea illa in particulari explicare. Falsum autem est dicere, quod absolutio tunc ferretur causa incognita; quia potius dicendum, quod eo casu fertur causa cognita meliori modo, quo potest, licet non plene cognita, ut ait *Croix l. c.* Et hoc est certum ex mox dicendis.

481. — *Dubitatur 1.*, an possit impertiri absolutio moribundo sensibus destituto, qui per testimonium adstantium desiderium ostendit absolutionis, dando signum doloris vel absolutionem postulando. Negant pariter *Canus*, *Ledesma et Alvarez*, *Turrianus etc.* (4): sed oppositum omnino affirmandum cum sententia communi, quam tenent *Suarez* (5), *Tol.* (6), *Laym.* (7), *Lugo* (8), *Elbel* (9),

(1) *sess. 14. can. 9.* — (2) *q. 10. s. 18.* — (3) *Tamb. in meth. conf. l. 2. c. 10. §. 1. n. 7., et Auctor de offic. confess., insertus in opere Sa Croix cum Laym. et Lugo.* — (4) *ap. Dianam t. 3. tr. 3. r. 4.* — (5) *d. 25. sect. 1.* — (6) *l. 3. c. 8. n. 2.* — (7) *c. 6. n. 4.* — (8) *d. 17. sect. 4. et 5.* — (9) *conf. 8. n. 201.*

Conc. (1), *Holzm.* (2), *Moya* (3), *Auctor ap. Croix*, *Salmant.* (4) *cum Bellarm.*, *Sylvest.*, *Palud.*, *Toleto*, *Lugo*, *Valent.*, *Suar.*, *Vasq.*, *Laym.*, *Sa*, *Gonet et aliis pluribus communiter.* Id tenent etiam *Scotus* (5) *et s. Thomas* (6), ubi sic ait: *Si infirmus, qui petiit unctionem, amisit notitiam vel loquelam, antequam sacerdos veniret ad eum, ungat eum sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari et a peccatis absolvi.* Idem sentit *s. Antoninus*, cujus verba referuntur in sacerdotali Romano (7), ubi dicitur: *Infirmus, etiamsi malus et obstinatus, diu perseverans in peccatis et diu non confessus, si petiit sacerdotem, ut confiteretur, et interea faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato.* Probatur ex concilio Arausicano in *c. Qui recedunt causa 26. q. 6.*, ubi sic habetur: *Subito obmutescens .... pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu.* Item ex concilio Carthaginensi III. can. 34., ubi: *Aegrotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium hi, qui suis periculo proprio affuere, dixerint, baptizentur* *). *Similiter de pœnitentibus agendum est.* Rursus concilium Carthaginense IV. can. 76. sic statuit: *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, et accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori ejus eucharistia.* Probatur etiam ex *s. Leone Papa* (8), ubi sancivit: *Si aliqui vi ægritudinis ita fuerint aggravati, ut, quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non va-*

(1) *p. 344. n. 1.* — (2) *n. 595.* — (3) *disp. 6. quæst. 1.* — (4) *de pœn. c. 8. p. 6. n. 148.* — (5) *ap. Ludov. Caspensem de pœn. disp. 4. sect. 22.* — (6) *opusc. 65. de sacram. unct.* — (7) *ap. Lugo d. 17. n. 36.* — (8) *in c. Is, qui 8. causa 26. q. 6. et in epist. 89.*

*) Ex variis lectionibus, quæ de hoc canone habentur, nobis hæc magis placuit. Cæterum canon invenitur in decreto Gratiani *de consecr. dist. 4, 75.* *Editor.*

leant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul et pœnitentiæ et reconciliationis beneficium consequantur. Probatur etiam ex rituali Romano (1), ubi: *Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquela ægro deficiat, nutibus et signis conetur, quoad fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium, sive per se sive per alios, ostenderit, absolvendus est.* Perperam autem opponunt adversarii, hoc rituale Romanum fuisse ab aliquo privato doctore confectum, etsi approbante Pontifice; unde dicunt, non excedere privatam auctoritatem, cum non habeat auctoritatem, sed tantum approbationem pontificiam. Verum recte eos confutant *Lugo* (2) *et Diana l. c.;* nam *Paulus V.* in bulla exprimit, hoc rituale auctoritate sedis apostolicæ prodiisse, his verbis: *Postquam Pius Papa V. breviarium et missale edenda censuit, restabat, ut sacri ecclesiæ catholicæ ritus apostolicæ sedis* (nota) *auctoritate prodirent.* Deinde subdit: *Quapropter hortamur in Domino episcopos, parochos etc., ut in posterum Romanæ ecclesiæ auctoritate constituto rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti, quæ catholica ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent.* Hancque nostram sententiam, probabiliter ait *Croix* (3) *cum Lugo, Dicast. etc.*, locum habere, etiamsi adsit unicus testis et mediatus, testans signa data ab infirmo; per tale enim testimonium satis fit sensibiliter nota confessario confessio infirmi.

Neque obstat decretum *Clementis VIII.*, ubi damnavit confessionem factam absenti per epistolam vel nuntium; nam, ut refert *Coninchius* (4), ex testimonio *Petri Lombardi* et *card. Bellarmini*, idem *Clemens* interrogatus postea de prædicto casu moribundi, respondit, minime voluisse eum comprehendere, sed talem moribundum omnino absolvendum esse. Idemque testatur *Suarez* (5) ex ore ipsius *Clementis VIII.* et *Pauli V.* Idem dicit *Elbel* (6).

Utrum vero tunc absolutio danda sit absolute vel conditionate? Communius censent DD., absolute, quia tunc,

(1) *de sacramento pœnitentiæ §. ordo ministrandi.* — (2) *d. 17. n. 48.* — (3) *n. 1159.* — (4) *lib. de absol. morib.* — (5) *ap. Tanner. q. 9. n. 16.* — (6) *n. 207.*

et ait *Tamb.* (1), sacerdos ex assensu probabili recte operatur; ita etiam *Lugo* (2), *Sporer* (3) *cum Vasq., Fill. etc.*; et idem sentit *Viva* (4), dicens, quod in casu necessitatis (alias semper quærenda est certitudo moralis) sacramenta absolute sunt administranda, semper ac habetur probabilitas de materia; conditionate vero, ubi habetur tantum dubium prudens. Sed *Croix*, quamvis idem asserat (5), scilicet quod absolutio danda sit absolute, cum habetur probabilitas de materia; in præsenti tamen casu (6) dicit, absolutionem dandam esse conditionatam; et idem censent *Wigandt* (7), *Bonac.* (8) *et Suarez* (9) *cum Ang., Sylvest., s. Antonino et communi*, ut ipse asserit. Et hoc tutius videtur, præcipue ubi prudenter de signis datis dubitatur, ut de facili dubitari potest, præsertim si infirmus sit rusticus.

482. — *Dubitatur 2.* Quid, si nullus adsit testis de signo pœnitentiæ præstito ab ægroto, et æger sensibus destitutus nullum pariter det signum, an hic absolvi possit?

Prima sententia negat (10). Ratio brevis, sed valde urgens est, quia tunc deest materia sacramenti, quæ debet esse sensibilis.

Secunda sententia vero communior affirmat, posse et debere absolvi, dummodo infirmus christiane vixerit (11). Idem docet *d. Antoninus*, cujus verba adducuntur in citato sacerdotali Romano (12), ubi dicitur: *Infirmus, qui amisit loquelam vel usum rationis, si bene vivebat, quamvis non petierit sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt..., debet præsupponi contritus; et sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato.* Id clare confirma-

(1) *in meth. conf. l. 2. c. 10. n. 8.* — (2) *d. 17. n. 90.* — (3) *n. 540.* — (4) *in append. ad prop. damn. § 11.* — (5) *l. 6. p. 2. n. 1769.* — (6) *d. l. n. 1156.* — (7) *tr. 13. n. 93.* — (8) *de pœnit. qu. 5. sect. 2. p. 2. § 4. n. 8.* — (9) *d. 23. sect. 1. n. 12.* (10) *et hanc tenent Busemb. ut sup., Lugo d. 17. s. 3., Suar. d. 23. s. 1., Petroc. t. 4. p. 169. q. 10., Abelly de pœn. sect. 15. 1., Laym. c. 8., Ronc. c. 3. q. 7., et Diana p. 3. t. 3. r. 8. cum Henr., Naldo etc.* — (11) *et hanc tenent Merbes. de pœnit. t. 2. p. 232. q. 85., Morinus l. 10. c. 10., Genetus t. 4. 296. q. 5., Holzm. n. 594., Spor. n. 245., Elbel n. 208., Viva l. c., Salm. de pœnit. c. 8. p. 6. n. 157., Tamb. c. 10. n. 12., Croix n. 1162. cum Cardena, et probabilem putat Conc. p. 349. n. 15. cum Salmer., Juenin, Pontio, Vanroy, Raynaud., Henr. a s. Ignatio, Mach., Pell. etc., quos citat n. 4.* (12) *ap. Lugo d. 17. n. 39.*

tur a *d. Augustino* (1), ubi habetur: *Catechumenis in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo aut casu aliquo sic oppressi sunt, ut petere baptismum non possint, prosit eis, quod eorum in fide christiana nota voluntas est, ut eo modo baptizentur, quo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla patuit. Etiamsi voluntas ejus incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi, velit an nolit, sic non apparet.* Deinde pergit s. Doctor (2) et docet, eamdem rationem esse habendam baptismatis et pœnitentiæ, dicens: *Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentes finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater ecclesia.*

Sed dices: Ubi hic habetur materia sacramenti, nempe confessio et contritio, quæ debet esse sensibilis? Respondent *Genetus et Juenin*, quod, si in peccatore moribundo, ut diximus, signum simplex doloris datum efficiat, ut ipse præsumatur dispositus, quanto magis id efficiet bona vita anteacta? Sed hæc responsio non satisfacit; nam ad impertiendam absolutionem non sufficit præsumptio doloris interni, sed requiritur externa manifestatio peccatorum, qua deficiente deficit materia sacramenti. Nec satisfacit alia responsio *Juenini*, nempe quod actus pœnitentis, juxta *Scotum et alios*, non sunt materia, *ex qua* constat sacramentum pœnitentiæ, sed tantum materia, *circa quam*, hoc est dispositio ad recipiendum sacramentum; dispositio autem non debet necessario esse sensibilis; nam huic obstat, quod hoc sacramentum fuit a Christo Domino (ut docet Tridentinum) institutum in modum judicii; unde omnino requiritur peccatorum accusatio saltem generica, ut sententia absolutionis proferri possit. Melius igitur respondent *Viva et Salm. ll. cc. cum Aversa, Molf. et aliis*, quod eo casu bene adest prudens dubium, quod moribundus vel ante destitutionem noverit suæ damnationis periculum, vel post destitutionem ad illud advertat in aliquo lucido intervallo, in quo præsumitur velle et petere absolutionem signis vere sensibilibus, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respi-

(1) *l. 1. de adulter. conjug. c. 26.* — (2) *eod. lib. c. 28.*

rationem, quamvis tunc ista signa confessarius non percipiat: sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio præsumpta, ad dandam absolutionem sub conditione: quidquid dicat *Genetus*, dandam esse absolute; cum enim nullum signum certum adsit, bene advertunt *Petrocor. et Salm.*, *Sporer*, *Holzmann*, *Croix*, *Elbel*, *Viva etc.*, absolutionem omnino præstandum esse sub conditione, quæ sacramenti injuriam reparat, si forte desit materia sacramenti. Hæc sententia est satis probabilis, non solum extrinsece ex auctoritate tot gravium auctorum, sed etiam intrinsece: saltem ob rationem, quia in casu extremæ vel urgentis necessitatis licitum est uti materia dubia, ex principio maxime apud theologos probato, ut ait *Juenin* (1). Hoc casu enim possumus uti opinione adhuc tenuis probabilitatis (2). Ratio, quia necessitas efficit, ut licite possit ministrari sacramentum sub conditione in quocumque dubio; per conditionem enim satis reparatur injuria sacramenti, et eodem tempore satis consulitur saluti proximi. Et maxime hic advertendum, quod sacerdos, quando potest, tenetur sub gravi absolvere infirmum, ut dicunt *Mazzotta* (3) *et Suar.*, *Vasq.*, *Coninch.*, *Sylvest.*, *Caj. cum communi ap. Viva l. c.*: utque colligitur ex *c. Si presbyter*, ubi dicitur: *Si presbyter pœnitentiam negaverit moribundo, reus erit animarum.* Bene tamen advertit hic *Ronc.* (4), non esse sæpius absolvendum moribundum sensibus destitutum intra breve spatium temporis sine novo signo certo, nisi bis vel ter, servata proportionata distantia; quia revera tunc cessat necessitas, quæ adfuit in antecedentibus absolutionibus præstitis. Secus vero dicendum, si destitutio perseverat per longum tempus.*)

(1) *inst. theol. t. 7. p. 554. et 557.* — (2) *ut recte ajunt Sanch. l. 2. de matrim. d. 36. n. 8. et dec. l. 1. c. 9. n. 25., Viva dict. §. 11. vers. ratio, et Croix n. 1162. cum Gobat, et fuse probat Carden. in prop. damn. ab Innocentio XI. diss. 4. c. 7. n. 48. cum Nav., Soto et Filguera.* — (3) *t. 3. p. 364.* — (4) *de pœn. c. 3. in fine.*

*) „Non negatur, quod, si sensuum destitutio diutius perseve„rat, cum actuale mortis periculum adsit, potest pluries re„peti absolutio, v. gr. ter aut quater in die." Hom. ap. tr. 16, 37. *Editor.*

483. — *Dubitatur 3.*, an possit absolvi, qui fuerit sensibus destitutus in actu peccati, puta adulterii, duelli. Negant *Genetus* (1), *Habert* (2), *Juenin* (3) *et Conc.* (4): sed affirmant *Holzm.* (5), *Auctor de offic. confess. ap. Croix*, et probabilem putat *Elbel* (6) *cum Pontio*, *Cardena*, *Gormaz et Stoz.* Hi dicunt, talem infirmum etiam absolvendum esse sub conditione, modo constet, fuisse catholicum. Hacque opinione, dicunt *Merb.* (7) *et Dupasq.* (8), quemlibet sacerdotem posse uti, saltem apposita conditione: probatque *Merbesius* auctoritate *d. Augustini* (9), qui dicit: *Ego non solum alios catechumenos*, *verum etiam ipsos*, *qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia*, *si desperati et intra se pœnitentes jacuerint*, *nec pro se respondere potuerint*, *baptizandos puto. Quis enim novit*, *utrum fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detineri? Quæ autem baptismatis*, *eadem reconciliationis est causa*, *si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit.* Objicit *Petrocorensis*, s. Doctorem loqui hic de eo tantum, qui signum dederit pœnitentiæ, quod infert ex illis verbis: *si intra se pœnitentes jacuerint;* unde (dicit) supponitur, quod tales pœnitentes jam aliquod suæ pœnitentiæ signum dederint; alias, quomodo possent nosci intra se pœnitentes? Recte respondet *Merbesius*, quod illud *intra se pœnitentes* non debet intelligi absolute, sed dubitanter, nempe si forte pœnitentes jacuerint: et hoc fit manifestum ex verbis sequentibus s. Doctoris: *Quis enim novit*, *utrum fortassis adulterinæ carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detineri?* Cum ergo *d. Augustinus* dixerit: *Quis enim novit*, supponit, hujusmodi peccatores nullum conversionis signum præbuisse; alias jam notum esset, ipsos statuisse, adulterina consortia non detinere. Et hæc sententia satis probabilis mihi est ob eamdem rationem, quæ adducta est in præcedenti dubio; si enim licite absolvi potest et debet ægrotus sensibus destitutus, qui nullum dederit pœnitentiæ signum, si christiane vixerit, eo quod de ipso

(1) *p. 300. q. 6.* — (2) *t. 6. p. 468.* — (3) *t. 7. p. 555.* — (4) *p. 349. n. 15.* — (5) *n. 594.* — (6) *conf. 8. n. 211.* — (7) *t. 2. p. 238. v. summa.* — (8) *t. 8. p. 225.* — (9) *l. c. de adult. conjug. c. 28.*

prudenter præsumi potest, quod in extremo vitæ, si aliquod lucidum intervallum habet, velit absolutionem sacramentalem recipere; sic etiam potest et debet absolvi (intellige semper sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur; pro hoc enim etiam merito præsumi potest, quod ipse in proximo periculo suæ damnationis constitutus cupiat omni modo suæ æternæ saluti consulere. Dixi: *homo catholicus;* nam secus dicendum de hæretico, ut recte advertit *Holzm.* (1). Hæretici enim, etiamsi in eo casu dent signa pœnitentiæ, non debent absolvi, nisi expresse absolutionem petant; quia tales numquam prudenter præsumi valent, ea signa præbere in ordine ad confessionem, a qua summopere abhorrent.

484. — „II. Quando pœnitenti vel confessario imminet „periculum vitæ, quod nec illum integre confiteri, nec „hunc audire patiatur, sufficit integritas formalis. Ratio „est, quia tunc materialis non est possibilis moraliter: „quod valet sequentibus casibus.:

„1. Si pœnitens, v. gr. infirmus, uno alterove peccato „dicto deficiat, vel sit grave periculum, ne deficiat.

„2. Si infirmus volens confiteri, dum ei fertur viati„cum, deprehendatur, multas confessiones fecisse invalidas, et gravitas morbi non patiatur dilationem abso„lutionis (2).

„3. Si ipse sacerdos in periculo constitutus videatur „ante moriturus, quam pœnitens absolvatur.

„4. Si tempore pestis prudentum judicio moraliter cer„tum periculum sit, ne confessarius inficiatur: qui si „tamen totam audire velit, tenebitur ad eam pœnitens.

485. — Similiter docent (3), quod, quando infirmus laborat morbo contagioso, et confessarius nequit absque periculo, etiam a longe ipsum audire diutius immorando; tunc confessarius, audito aliquo peccato, potest eum statim absolvere. Sic etiam probabiliter excusat *Ronc.* (4) a confessione materialiter integra, si hæc sit valde prolixa cum gravi nota pœnitentis, dum urgeat necessitas

(1) *n. 594.* — (2) *Gran., Diana p. 5. t. 3. r. 75. (vide dicta n. 260.)* — (3) *Concina p. 339. n. 2., Wigandt tr. 13. n. 102., Abelly de pœn. sect. 15. n. 2., Bon. de pœn. d. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. n. 13. cum Vasq., Coninch. etc.* — (4) *c. 3. qu. 1. r. 2.*

communicandi vel celebrandi, et non suppetat tempus. Cæterum minime quidem est excusandus is, de quo ob prolixitatem confessionis facile alii suspicarentur, ipsum multis esse culpis gravatum.

486. — „5. Si immineat conflictus, vel sit multitudo „moribundorum, v. gr. in naufragio, nec possint omnes „audiri. In quo casu possent etiam omnes simul, dicto „uno peccato, quod minus infamat (vel etiam secundum „quosdam, si aliter fieri non possit, dicendo in genere, „se esse peccatores), absolvi, dicendo: *Ego vos absolvo*, „*etc.* (1) *(Non erit autem impotentia sufficiens, si multus fuerit ad eumdem confessarium concursus, ut videbat prop. 59. inter damnatas ab Innocentio XI.)*"

487. — „III. Quando ex confessione certi peccati „vel circumstantiæ timetur merito grave damnum pro„prium vel alienum, sive confessarii sive alterius, cor„porale vel spirituale, potest id reticeri. Ratio est, quia „præceptum divinum de integritate non obligat cum tanto „incommodo, quod tantum esse posset, ut peccares con„fitendo: v. gr. 1) si sacerdos certum peccatum sit reve„laturus (intellige cum *Coninch.*, *C. de Lugo* (2), quod pœ„nitens ipse non teneatur revelare); 2) si sciat, v. gr. „mulier, ex certo peccato sibi vel confessario fore peri„culum ruinæ; 3) si pœnitenti inde immineat grave „damnum vel periculum vitæ vel famæ. In his tamen „casibus videtur requiri necessitas confitendi, v. gr. ob „communionem annuam, vel si longo tempore alioqui „esset differenda." *(Dicunt Lugo, Henr. etc.* (3), *sufficientem etiam habere necessitatem dimidiandi confessionem, qui esset in peccato mortali, et deberet per duos vel tres dies alium confessarium expectare.)* „Vide *Fill.* (4), „*C. de Lugo l. c.*, ubi monet, talia damna aut pericula non „facile fingenda esse; et quidem in religioso vix posse „locum habere.

„IV. Si quis aliquod peccatum vel circumstantiam non „possit confiteri sine violatione sigilli: v. gr. si inva„lide absolvisses simoniacum, nec posses confiteri nisi „illi, qui facile inde posset conjicere, quisnam ille esset.

(1) *vide Sa v. absolutio et Coninch. de sacr. d. 7. dub. 9.* (2) *d. 26. n. 527.* — (3) *ap. Salm. de pœn. c. 8. p. 5. n. 123.* (4) *t. 27. c. 6.*

488. — „Ex omnibus supra dictis sequitur, excusari, „etiam sequentes ab integritate materiali: 1) Qui habent „casum reservatum, de quo infra, et *Laym.* (1);" *(Sed circa hoc vide n. 265. v. qu. II.)* „2) scrupulosum, qui „perpetuo angitur de oblitis (2); 3) quem sacerdos absolvit „ante finem, nolens omnia audire, ut habet *Bonac.* hic; „4) quem fallit memoria, ita ut dicat, se scire in genere, „quod peccaverit mortaliter, non occurrere autem spe„ciem peccati: etsi tunc veniale aliquod addere sit con„sultum (3); 5) eum, qui extreme rudis vel simplex di„cit, se dolere de peccatis, nullum tamen in specie, ne „veniale quidem, sciat dicere: qui, etsi speculative lo„quendo posset absolvi, practice tamen non expedit, sed „data benedictione permittatur communicare; (4) 6) qui „aliquod peccatum non potest confiteri sine complicis „infamatione: v. gr. si peccasses cum matre vel sorore, „quam confessarius nosset; tunc enim, si alium confes„sarium non potes habere, quem alias adire tenereris, „sufficeret, imo deberet dici, quod animo cum ea vel „in genere cum aliqua fornicationem vel incestum com„misisses," reticendo gradum primum vel secundum, quoad „licebit sine manifestatione complicis, cum proposito con„fitendi integre sacerdoti alteri proxima occasione. Ita „probabiliter *Nav.* (5), *Bon.*, *Coninch.*, *Valent.*, *Præp.* (6), „*Gormaz etc.* Ratio est, quia, quando duo præcepta „divina concurrunt, naturale et positivum, quæ simul ser„vari non possunt, præferendum est naturale, quia strictius „obligat. Etsi probabilius contrarium doceant *Filliuc.*, „*Suar.*, *Vasq.*, *Less.*, *C. de Lugo* (7), *Hurt.*, *Coninch. et* „*alii communiter.* Unde talis saltem non tenebitur tacere „id peccatum, ne complicem infamet, nisi commode pos„sit (quod *C. de Lugo* extendit etiam ad non complicem, „sine cujus manifestatione peccatum explicare non po„test); ideoque confessario curandum, ne nominentur per„sonæ, nisi ad pœnitentis directionem opus esset; tunc „enim infamia ista non tanti æstimatur, eamque sibi im„putet, qui peccavit. Conferendum tamen est commodum

(1) *l. 5. t. 6. c. 12.* — (2) *ita etiam Holzm. n. 550. cum communi et Elbel n. 150. cum Laym., Ills. et Stoz.* — (3) *ita Coninch. et Laym. l. c. contra Sot. et Medinam.* — (4) *ita Laym. l. c.* — (5) *c. 7.* — (6 *hic d. 6.* — (7) *art. 16. n. 394.*

„directionis cum infamia. Ratio supradictorum omnium „est, quia in his casibus moraliter non potest fieri con„fessio materialiter integra (1). Vide *Diana* (2), *Less.* (3), „*Tamb.* (4), ubi docet, probabile esse, quod talis pœni„tens propter solam consolationem, quam sentit ab amico „vel docto confessario, possit ei confiteri, etsi alium ha„beri possit.

489. — An sit obligatio confitendi peccatum mortale, quod non possit explicari sine manifestatione complicis.

Prima sententia negat (5). Ratio, quia, ut dicunt, præceptum naturale servandi famam proximi præferendum est positivo servandi integritatem confessionis; et hanc probabilem putant *Busemb. et Mazz.* (6) *cum Bonac., Med. etc.*

Secunda sententia vero communis, quam sequimur, affirmat (7), *ex d. Thoma*, qui (8) sic ait: *Si speciem peccati* (pœnitens) *exprimere non possit nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quærere talem confessorem, qui personam sororis non cognoscat.* Et idem docet *s. Bernardus* (9), dicens: *De nullo sinistre loquaris, nisi in confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Ratio est, quia præceptum integre confitendi servari debet, semper ac licite servari potest; satis autem licite in casu nostro servari potest, cum manifestatio alieni criminis non sit illicita, quando fit ex rationabili causa, ut docet idem *d. Thomas* (10): ergo servari debet; et sic respondetur rationi oppositæ primæ sententiæ; ultraquam quod complex consentiendo in peccato jam amisit jus ad suam famam in ordine ad

(1) *Laym. c. 8., Fag. p. 1. c. 3.* — (2) *p. 3. t. 4. res. 64. et 131. et p. 1. t. 7. res. 49.* — (3) *l. 2. c. 11. d. 11.* — (4) *de exp. conf. l. 2. c. 9. §. 2.* — (5) *et hanc præter Nav. et alios ap. Busemb. ut supra tenent Hostiens. et Innoc. in c. Omnis de pœnit. et rem. ac Diana p. 1. tr. 7. r. 49. cum Soto et Petig.* — (6) *t. 3. n. 368.* — (7) *et hanc tenent Gonet. d. 10. q. 4., Pal. p. 11. n. 7., Conc. p. 341. n. 6., Juenin t. 7. p. 469. et Salm. de pœnit. c. 8. p. 5. n. 128. cum s. Bonav., s. Anton., Caj., Suar., Lugo, Laym., Sylvest., Tol, Vasq., Ang., Coninch., Pontio et aliis plurimis.* — (8) *opuscul. 12. q. 7.* (9) *in form. hon. vitæ.* — (10) *2. 2. q. 73. ar. 2.*

confessionem illius peccati. Diximus: *peccatum mortali;* nam ob peccatum veniale explicandum aut mortale alias confessum non licet grave crimen alterius manifestare, ut recte dicunt (1).

Tenetur vero pœnitens, quando commode potest, alium petere confessarium, cui incognita sit persona complicis, ut ejus fama servetur; nec satis probabilis videtur opinio, quam tenent *Tournely* (2), *Renzi* (3) *cum Fag.*, qui citat *Suarez* (sed non bene, ut mox videbimus), item *Med. et Gerson* (4), nempe quod hoc sit tantum de consilio; nam communiter hoc esse de præcepto dicunt *Suarez* (5), ubi: *Si pœnitens possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicis, tenetur id facere: et in hoc omnes conveniunt; Laym.* (6) *cum communi, Antoine* (7), *Roncagl.* (8), *Viva* (9), qui habet certum, *ac Lugo l. c. cum Vasq. et Coninchio.*

490. — Dixi: *quando commode potest;* nam juxta plurimorum sententiam excusant pœnitentem ab exquirendo alium confessarium sequentes causæ, nempe: 1. Si urgeat periculum mortis aut præceptum annualis confessionis vel communionis (10); 2. si pœnitens non celebrando vel communicando incurreret infamiæ notam (11); 3. si quis existeret in peccato mortali et deberet expectare ultra biduum(12). Sed mihi videtur durum esse ei, qui est in mortali, manere sine absolutione etiam per diem; et huic non videtur dissentire *Antoine* (13), ubi dicit absolute, non teneri ad expectandum, qui est in statu culpæ mortalis; et *Lugo* (14) putat, talem minus obligari ad differendam confessionem, licet postea sic subdat: *Non parum hic faciet, si per biduum differt confessionem.* Et *Herincx ac alii* (15) nimiam putant dilationem bidui vel tridui. 4. Si credatur complex cessisse juri suæ famæ; puta si frater pecca-

(1) *Lugo d. 16. n. 412. et 413., Viva q. 5. art. 7. n. 5., Tamb. l. 2. c. 9. §. 2. n. 15. et Ronc. c. 3. q. 3. r. 1. contra Renzi et Verric.* — (2) *de pœnit. qu. 6. art. 4.* — (3) *c. 2. sect. 2. qu. 10.* — (4) *ap. Lugo d. 16. n. 392.* — 5) *d. 34. sect. 2. n. 1.* (6) *c. 8. n. 12.* — (7) *de pœn. art. 2. qu. 6.* — (8) *c. 4. qu. 3. r. 2.* — (9) *qu. 5. art. 7. n. 5.* — (10) *ita Sporer n. 472. et Viva dict. art. 5.* — (11) *ita Suar. d. 34. sect. 2. n. 13, Lugo d. 16. n. 416, Ronc. et Renzi l. c.* — (12) *ut Suar. l. c. n. 8., Viva l. c. et Renzi cum Fagund.* — (13) *c. 2. qu. 13. r. 3.* — (14) *n. 416.* — (15) *ap. Salm. de pœnit. c. 8. p. 5. n. 123.*

vit cum sorore, quam scit sejungi non posse a comitatu matris, ut alium adeat confessarium (1); 5. si alicui solito quotidie celebrare vel communicare grave esset omittere celebrationem vel communionem (2); 6. si quis difficulter alteri quam consueto confessario conscientiam aperiret (3); 7. si alias privaretur jubilæi vel indulgentiæ beneficio (4). 8. Sæpe excusantur matres et uxores manifestantes peccata filiorum et virorum confessario, qui hoc novit: id enim communiter faciunt ad consilium petendum vel ad leniendum dolorem; alioquin ipsis nimis durum foret, novos confessarios adire (5); 9. si quis propter consolationem, quam sentit ab amico vel docto confessario, nollet alium quærere, cum plures DD. (6) dicant, non esse plus quam veniale manifestare crimen proximi uni vel alteri viro probo; unde ait *Tamb.*, satis excusari ab hujusmodi culpa veniali, qui ob præfatam causam crimen complicis cogniti confessario prudenti patefaceret.

491. — Hic autem sedulo advertenda est bulla *N. SS. P. Benedicti XIV.*, incipiens: *Ubi primum*, quam reperies in fine hujus tractatus decr. IV., ubi Pontifex rigorose prohibet confessariis, ne exquirant a pœnitentibus nomen complicis peccati. Ibi enim maxime detestatur praxim illorum, *qui a pœnitentibus* (verba bullæ) *complicis nomen exquirerent, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur, sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigerent atque compellerent.* Deinde Pontifex contravenientibus sequentes pœnas imponit, dicens: *Statuentes insuper..., ut quicumque... ausus... fuerit docere, licitam esse hujusmodi praxim, prout ea in relato nostro brevi... reprobatur, vel scribere aut loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem; vel ea, quæ in dicto brevi contra eamdem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere seu interpretari: incidat ipso facto in excommunicationem, a qua non possit... nisi a nobis absolvi.* Loquens autem de confessa-

(1) *Ronc. l. c.* — (2) *Lugo d. 16. n 416.* — (3) *Ronc. ib.* — (4) *Renzi l. c. cum Cotonio et Fagund. ap. Lugo d n. 416.* (5) *Croix l. 6. p. 2. n. 1145.* — (6) *ut Nav., Less., Azor, Cajet. et Tann. (vide dicta l. 4, 973. v. sed.)*

riis exquirentibus nomen complicis, *eidem pœnitenti*, *si manifestare renuerit*, *sacramentalem absolutionem denegando*, dicit: *Noverint*, *sese ultra peccati lethalis incursum*, *suspensioni ab officio audiendarum confessionum*, *aliisque etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos.* Et inferius addit Pontifex, quod, quicumque non ex confessione sua, sed aliunde aliquem noverit confessarium exquirentem nomen complicis cum denegatione absolutionis, tenetur illum intra solitum terminum denuntiare sub pœnis consuetis. Excipit tamen casum, quo confessarius ex simplicitate hoc faceret, dicens: *Quamvis imprudens et malus*, *simplex tamen quidam et nudus actus fuerit*, *id est iis circumstantiis destitutus*, *quæ de prava credulitate vel de mala adhæsione ad praxim in... nostro brevi reprobatam tanquam ad licitam eumdem confessarium suspectum reddant.*

Recte autem dicunt *P. Conc.* (1) et Auctor *commentar. ap. Antoine* (2), quod hic Pontifex tantum damnavit illorum abusum confessariorum, qui *tum procurandæ complicis* (ut loquitur bulla) *correctionis aliorumque bonorum... specioso prætextu colorare*, *tum emendicatis quibusdam doctorum opinionibus defendere non dubitarent.* Cæterum confessarii bene possunt et tenentur, ad integritatem confessionis servandam, exquirere circumstantias necessarias, nempe quæ vel speciem mutant, vel exquirendæ sunt, ut pœnitentis conscientiæ consulatur: puta si confessarius exquirat, an persona complicis sit in primo vel secundo gradu, si ligata voto, si sit ancilla, si habitet in eadem domo, licet veniat in cognitionem complicis.

492. — Præterea, ultra necessitatem explicandi circumstantias peccati, *Mazz.* (3) *ex Lugo*, *Soto*, *Armilla*, *Diana*, *Aversa etc.*, loquens de præfata bulla, sic ait: *Si gravia damna timerentur a complice*, *quæ solus confessarius posset impedire*, *esset ei manifestandus complex.* Auctor autem citatus *comment. in Antoine l. c.* sic dicit: *Accidere interdum potest*, *ut adigendus sit pœnitens ad revelandum complicem*, *cum nempe agitur de gravibus malis vitandis*, *quæ in perniciem reipublicæ*

(1) *p. 693. n. 21.* — (2) *annot. ad c. 1. art 2. q. 6. n. 12.* — (3) *t. 3. p. 369. n 1.*

vergere possunt. Ut impediatur malum, si fieri potest, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium confessarii, qui pro sua prudentia aut per se aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat, et nisi revelare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ quam charitatis tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quando privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis complicum nominibus consilium præbere potest sacerdos. Ita præfati AA. Hic tamen, quid de hoc sentiam, mihi lubet exponere. Nulli dubium, quod aliquando tenetur pœnitens complicem manifestare ad aliquod grave damnum impediendum; sed spectata tam rigorosa (ut vidimus Pontificis prohibitione, ad finem vitandi proximi infamiam, sacramenti injuriam, sigilli violationem, scandalum etc., prout exprimitur in bulla, non est licitum confessario nomen complicis exquirere ad finem faciendæ correctionis. Unde, casu quo pœnitens vere teneatur complicem patefacere, tantum poterit confessarius pœnitenti imponere in genere, ut complicem revelet alicui, qui scandalum possit impedire, sed nunquam licebit confessario dicere: Revela mihi! Si vero pœnitens ex se et sponte sua rogaret confessarium, ut complicem corrigeret, tunc confessario multa prudentia opus est; nam ordinarie loquendo non expedit, ut se immittat in hujusmodi rem; ipsi enim tantum incumbit curare damnum sui pœnitentis, non alienum, et solummodo intra confessionem, non extra; et ex alia parte confessarius difficulter assumet hoc munus corrigendi sine periculo scandali et offensionis sacri ministerii.

ARTICULUS III.

Quæ sint reliquæ conditiones confessionis.

493. *Confessio debet esse vocalis. Quando liceat aut sit obligatio confitendi scripto.*
494. *Debet esse secreta.*
495. *Debet esse vera.*
496. *Quando mendacium in confessione sit veniale.*
497. *Quando mortale.*

493. — „Resp. Præter integritatem sunt hæ tres:

„Prima: *ut sit vocalis*, scilicet ordinarie, idque propter „usum et praxim ecclesiæ graviter obligantem; nisi sub„sit justa causa, ut impotentia, sive physica sive mo„ralis, quæ si adsit, potest fieri nutu, scripto aliove signo: „v. gr. si quis ob anxietatem loqui non possit, aut puella „supra modum verecunda aliter se non possit explicare „quam scripto, quo a confessario lecto, addat voce: De „his me accuso. *Suar.*, *Vasquez*, *C. de Lugo*, *Laym.* (1)." *(Ita etiam Salm.* (2) *cum Vasq.*, *Can.*, *Pal.*, *Coninch. etc. Idque expressum habetur in extrav. Inter cunctas de privil., ubi dicitur:* „*Nisi articulus necessitatis occurrat, sacerdoti facienda est oris confessio.*" *Idem dicunt præfati AA. de eo, qui ob impedimentum linguæ valde gravem difficultatem se confitendi voce experitur. Idem sentit Tamb. de scrupuloso, qui putat, scripto melius se explicare)* „Imo qui aliter non potest, tenetur juxta com„munem sententiam confiteri per nutus aut scriptum tem„pore præcepti: etsi id quoad scripturam non admittant „*Nav.*, *Tol.*, *Sot.*, *Val.*, *Diana* extra articulum mortis (3). „Similiter suadendum esse surdis, ut confiteantur scripto „(licet ad id non teneantur), ne ab aliis audiantur: eam„demque ob causam eos non interrogandos nisi de plane „necessariis, ex *Possev.* docet *Diana* (4).

Unde resolves:

„Is, qui extra necessitatem totam confessionem facit „nutu vel scripto, mortaliter peccat, ac consequenter non „absolvitur (5).

494. — „Secunda conditio: *ut sit secreta*, id est, „ut fiat soli sacerdoti, non quidem ex necessitate, sed „usu ecclesia. Publica autem, qualis in naufragio, præ„lio, hospitali, ubi alii adjacent, vel per interpretem fit, „non obligat (saltem respectu peccatorum occultorum), „nisi ex charitate sui, eum, qui in articulo mortis du„bitat de contritione; ac tum adhuc sufficit ea confiteri, „quæ minorem pariunt infamiam (6).

(1) *l. 5. t. 6. c. 6. n. 3.* — (2) *de pœn. c 7. d. 2. n. 11.* — (3) *(vide dicta n. 429. in fin. et n. 479.); vide C. de Lugo d. 15. n. 87.* — (4) *p. 3. t. 4. r. 127. et p. 5. t. 6. r. 5.* — (5) *Diana p. 3. t. 4. r. 127. ex Sylvio; vide Fill. t. 1. tr. 7. c. 1., Coninch. d. 6. dub. 1., Suar. d. 21. s. 3. n. 5.* — (6) *ita Suar., Fagund., Diana p. 3. tr. 4. r. 29. etc.*

Unde resolves:

„Si quis peccata in prioribus confessionibus oblitus „esset, non tenetur etiam in articulo mortis ea confiteri „publice vel per interpretem: quia peccatorum oblitorum „confessio tantum obligat ex præcepto positivo divino, „quod hoc in casu cessat (1).

495. — „Tertia conditio: *ut sit vera:* quod re„quiritur essentialiter in materia substantiali et *neces„saria;* quia alias in re gravi deciperetur judex, neque „esset confessio integra, ideoque irrita: Non tamen in „materia *libera*, tum quia falsitas signi in accusatione „circa materiam accessoriam non facit sententiam irri„tam; tum quia talis tantum peccat venialiter, cum non „sit graviter injurius sacerdoti nec sacramento (2).

Unde resolves:

496. — „1. Non est mortale nec irritat sacramentum: „1) Si in confessione mentiaris leviter circa res non per„tinentes aut non necessarias ad sacramentum: v. gr. „si historiam falsam narres, vel si neges veniale vel „mortale, quod non teneris confiteri.

An peccet graviter, qui negat confessario peccatum aliquod veniale commissum aut mortale alias confessum? Affirmant *Cajet.* (3), *Armilla* (4): quia, ut dicunt, hic videtur gravem irreverentiam sacramento irrogare: et de hoc valde dubitat *P. Conc.* (5) *ex d. Thoma l. c.*, qui ait: *Si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.* Unde *P. Concina* non excusat a mortali, qui hoc advertenter faceret, eo quod se exponeret periculo gravis culpæ. Sed omnino tenendum oppositum cum sententia communi (6). Ratio, quia, cum illa non sit materia necessaria sacramenti, tunc minime decipitur confessarius in re gravi.

(1) *vide Laym. c. 6., Diana p. 3. t. 4. r. 128. et 129.* — (2) *ita Navarr., Suarez etc.* — (3) *in 2. 2. d. Thomæ q. 69. art. 1.* — (4) *ap. Renzi c. 2. sect. 2. q. 3.* — (5) *p. 281. n. 6.* (6) *quam tenent Busemb. ut supra et Lugo d. 16. n. 98., Laym. c. 8. n. 5., Antoine de pœn. art. 2. qu. 13., Anacl. tr. 14. dist. 7. n. 17., Holzm. n. 556., Ronc. c. 5. q. 5. r. 1., Renzi l. c. et Bonac. p. 2. §. 2. n. 12. cum Suar., Sanchez, Reg. et aliis passim.*

Ad textum autem *d. Thomæ* clara est responsio; ibi enim s. Doctor tantum loquitur de nolente in judicio civili fateri veritatem, quam dicere tenetur: sed in foro sacramentali certum est ex Tridentino, nullam esse obligationem confitendi venialia; unde negatio venialis commissi vel mortalis jam confessi non excedit malitiam simplicis mendacii.

„2) Si falso te accuses de veniali; quod tamen mor„tale grave erit, si id facias non dando aliam materiam, „cum sic formam reddas irritam et sacramentum: nisi „tamen facias ex scrupulo, perturbatione (1).

497. — „2. Sacrilegium est et absolutio nulla: 1) si „mortale, quod confiteri teneris et putas esse, neges aut „tegas, ne intelligatur; 2) ut communiter docetur contra „*Sylv.*, si mortale tibi falso imponas, nisi tamen fiat ex „simplicitate et scrupulo etc.; 3) si neges vel mentiaris „circa peccata alias rite absoluta, quando confessarius „ut judex vel medicus de iis aliquid, ut necessarium ad „præsentem confessionem, interrogat (2): secus, si ad „præsentem confessionem non facit (3).

Si quis affirmat peccatum mortale, quod non fecit, vel negat fecisse, quod fecit, duplex mortale committit: unum sacrilegii contra virtutem religionis ob reverentiam sacramento debitam, alterum mendacii sibi graviter perniciosi contra virtutem veracitatis; ita recte *Holzmann* (4), *Sporer* (5) *cum aliis passim.*

ARTICULUS IV.

Quando confessio sit invalida, et quomodo iteranda.

498. *An valeat confessio apud confessarium excommunicatum.*
499. *An apud surdum, indoctum etc. An apud non audientem aliquod peccatum.*
500. *De judicio peccatorum efformando a confessario.*
501. *Quando confessio sit invalida ex parte pœnitentis.*
502. *Quomodo iteranda confessio facta eidem confessario.*

(1) *ita Suarez, Fill. t. 1. tr. 7. c. 4., Laym. l. 4. t. 6. c. 8., Diana p. 3. t. 4. res. 96.* — (2) *C. de Lugo d. 14. s. 10., Tamb. l. 2. c. 10. §. 2.* — (3) *ib.* — (4) *n. 554.* — (5) *n. 482.*

503. *Quid, si peccatum sit inculpabiliter omissum? An ob magnum concursum possit confessio dimidiari.*
504. *Quid de rusticis, qui nunquam explicarunt species neque numerum?*
505. *Non est obligatio repetendi confessiones, nisi constet de ipsarum nullitate.*

498. — „Resp. I. Id contingit ex duplici capite. *Primo ex parte confessarii*, si jurisdictionem non habuit, „vel certe impeditam per censuram;" *(semper ac per ipsam sit vitandus; secus, si sit toleratus.* (1) „vel si formam substantialiter vitiavit, vel non intendit absolvere, „vel peccatum nullum intellexit.

499. — „Dico: *nullum;* quia, si ob surditatem, somnum „vel distractionem aliqua, licet mortalia, non intellexerit, „sine culpa pœnitentis, probabilius est valuisse absolu„tionem, ac postea tantum repetenda esse non audita (2). „Addo: *sine culpa;* quia, si semidormienti mala fide con„fitearis, peccas, et confessio est invalida ideoque repe„tenda (3). Denique addunt aliqui cum *Toleto*, si confes„sarius indoctus non potuit discernere mortale et veniale, „invalidam esse. Verum id *Suarez*, *Laym. et alii* passim „rejiciunt, et quidem, etiamsi confessarius putasset, esse „veniale, quod fuit mortale; ideoque confessionem bona „fide tali factam non esse opus repetere (4). Dixi: *bona „fide;* quia, si mala fide, v. gr. quia quæsivisti talem „confessarium, qui tibi mederi non possit, debes repe„tere: cum enim actu peccaveris, dum confitereris, non „fuisti rite dispositus, ideoque nec absolutus (5)." *(Tunc igitur debet repeti confessio ob ignorantiam confessarii, quando pœnitens jam novit eum insufficientem; vel quando clare videt, confessarium non percipere gravitatem sui peccati.* (6) „Denique, si finita confessione intelligas, „confessarium aliqua non percepisse, sive propter so„mnum sive distractionem, nescias autem, quæ sint illa,

(1) *Salm. de pœn. p. 4. c. 9. n. 18., Roncaglia c. 5. q. 1. et alii passim.* — (2) *ut contra Sylv., Anton., Navarr. et alios docent Henriq., Laym. l. 5. tr. 6. c. 9., Diana p. 4. t. 4. r. 198.* (3) *Tamb. l. 2. c. 10. §. 3.* — (4) *ita Henr., Sanch. 1. mor. c. 10. n. 69., Diana p. 3. t. 4. r. 121. contra Vasquez.* (5) *Tamb. l. 2. c. 10. §. 3.* — (6) *Salm. de pœn. c. 9. p. 4. n. 28. et 29., Suar. d. 28. s. 2. n. 12. et Lugo d. 16. n. 602. cum Gabr., Henr., Med., Sylv., Hurt. etc.*

„teneris repetere confessionem, si brevis fuerit, quia de „singulis prudenter potes dubitare: si autem longa fuerit, „ait *Tamb. l. c.*, non teneri ob rationem contrariam; et „satis esse confiteri, quod dubites, an aliquod ex tuis „peccatis confessor perceperit." *(Sic etiam tenent Salmant.* (1) *cum Dicast. et Leand., qui dicunt, Christum Dominum non præsumi imposuisse præceptum integritatis cum tanto onere, scilicet omnia peccata repetendi in tali casu, et idem docet Lugo* (2) *cum Sanch. etc. communiter.)*

500. — Recte notant *Salm.* (3) *cum Lugo et Pal.*, quod confessarius non tenetur de singulis peccatis certum formare judicium, sed tantum de obviis et claris. Et idem ajunt *Tamb. cum Sylvest. et Holzm.* (4) *cum Sporer et communi.* Deinde dicunt *Salm.* (5) *cum Suar., Lugo etc.*, quod, si pœnitens confiteatur peccatum, quod nec ipse nec confessarius noverit esse mortale, si postea noverit certo, fuisse mortale, non tenetur iterum confiteri (6).

Eodem loco docent *Salm.* (7) *cum Soto, Suar., Coninch., Lugo, Pal., Bon. etc.*, non esse similiter iterandam confessionem factam bona fide confessario nescienti discernere species et numerum: neque inter mortale et veniale, etiam in casibus obviis. Ratio, quia, etsi debita pœnitentia non imponatur, absolutio utique valida est, dum ex utraque parte concurrunt jam requisita ad valorem sacramenti. Sic enim censendum est, Christum Dominum hoc sacramentum instituisse, cum tales defectus passim contingant. Hoc tamen dico intelligendum, nisi constet, numerum vel species explicatas fuisse; alias integritas confessionis certo supplenda est, ut recte advertunt cum communi *Lugo* (8), *Elbel* (9) *et iidem Salm.* (10) *cum Gabr. et Dicastillo:* quia, licet prior confessio fuerit valida, confessio tamen præsens facienda est cum debita integritate.

501. — „*Secundo invalida est ex parte pœnitentis*, si „fuit excommunicatus, de quo infra: si mortale tacuit „vel de eo se falso accusavit; si mortaliter negligens „fuit in examinanda conscientia: item si non fuit attri-

(1) *ib. n. 24.* — (2) *d. 16. n. 607.* — (3) *ib. n. 26.* — (4) *n. 727.* (5) *ib. 7. n. 27.* — (6) *vide dicta n. 479. in fine.* — (7) *dict. n. 27.* — (8) *disp. 22. n. 77.* — (9) *conf. 10. n. 254.* — (10) *de pœnit. c. 12. p. 4. n. 49.*

„tus (quod patere solet inde, si sponte quæsierit con„fessarium surdum, indoctum, cæcum etc. (1): si nolit „tollere occasiones etc. (2): quibus addi potest ut pluri„mum, si peccatum carnale confessus sit suo complici.“ *(Hoc hodie certum est ex bulla Benedicti XIV. sub pœna excommunicationis in absolventem Papæ reservatæ. Vide decretum I. Benedicti XIV. in fine hujus tractatus, et vide dicenda n. 555.)*

502. — „*Resp. II.* Si confessio apud eumdem confes„sarium iteretur, sufficit, uno verbo in communi se ac„cusare de peccatis ante illi cognitis, dummodo is eo„rum recordetur, saltem in confuso, aut status ac vitæ „hominis in communi, aut pœnitentiæ a se impositæ (3). „Imo si nihil horum, sed tantum, quod sibi confessus „fuerit, recordetur, valide, etsi illicite absoluturum pu„tant *Laym. et Diana l. c.* Idem absolute docent *Granad.* „*et Mercerus* (4), cum quibus *Diana* (5) se retractans pro„babile censet, quod etiam licite possit absolvere.

Quæritur, an sit repetenda confessio, si sacerdos oblitus fuerit peccata audita, antequam absolutionem impertierit. Commune est apud DD., non esse repetendam confessionem factam eidem confessario, quando illa fuit prolixa, aut absolutio fuisset dilata, et confessarius recordatur saltem in confuso status pœnitentis (6).

Dubium 1. est, an repetenda sit confessio apud eumdem confessarium, quando confessio fuit invalida.

Prima sententia probabilis, quam tenent *Suarez* (7) *et Coninch. l. c.*, distinguit et dicit, quod, si confessio fuit nulla defectu alicujus partis essentialis in sacramento, nempe quia defuit dolor aut integritas in pœnitente, aut jurisdictio in confessario, tunc tota repetenda est. Ratio, quia in eo casu confessio non fuit sacramentalis. Et huic sententiæ consentiunt in parte *Palud.*, *Adrian.*, *Moya et Illsung ap. Croix* (8), scilicet casu, quo confessio fuit ir-

(1) *vide Sanch. l. c.* — (2) *vide Diana p. 4. t. 4. r. 201.* (3) *ut docent Vasq., Tol., Laym., Sa, Diana p. 3. tr. 4. r. 123.* (4) *in 3. p. q. 9. n. 1.* — (5) *p. 5. t. 14. r. 51.* — (6) *ita Nav., Sylv. etc., quos citat et sequitur Suar. d. 22. sect. 6. in fine, Laym. c. 9. n. 6., Coninch. d. 7. dub. 11. n. 109., Bon. q. 5. sect. 2. p. 3. n. 15., Croix n. 1216. cum communi.* — (7) *l. c. n. 7.* — (8) *n. 1216.*

rita defectu jurisdictionis in confessario, quia tunc fuit facta non judici. Secus vero, si confessio fuit invalida ex parte confessarii ratione tantum sui muneris, nempe quia ipse non bene pronuntiaverit formam, vel non habuerit intentionem absolvendi. Et hoc est commune apud omnes, ut ait *Croix l. c.*, modo confessarius reminiscatur status pœnitentis.

Secunda sententia vero communior et non minus probabilis(1) dicit, quod, undecumque defectus evenerit, sive ex parte confessarii, quia defuit jurisdictio, sive ex parte pœnitentis, quia defuit dispositio aut integritas, non est opus repetere confessionem, sed sufficit, si confessarius recordetur status pœnitentis, vel resumat notitiam ejus in confuso, et pœnitens in communi se accuset de omnibus prius confessis. Ratio, quia, licet prima confessio non fuerit sacramentalis, utpote sacrilega vel facta non judici, tamen ratificatio illius, dum pœnitens deinde in generali se accusat de culpis confessis, conjuncta cum notitia antecedenter habita a confessario, bene sufficiens reputatur; item, quia (ut probabiliter censet *Croix l. c.*) talis confessio, cum facta fuerit in ordine ad absolutionem recipiendam, sufficienter dicitur etiam sacramentalis, quatenus ipsa etiam ad sigillum sacramentale obstringit.

Non autem placet sententia *Lugonis*(2), quam sequitur *Aversa*(3), nempe quod, si pœnitens ex mera narratione dixerit confessario peccata sua, et postea de illis in communi se accuset, tunc pariter sufficiet, quod confessarius de ipsis in confuso recordetur. Sed verius dicendum cum *Croix l. c.*, tunc omnino repetendam esse confessionem. Ratio, quia nulla confessio tunc adfuit sacramentalis, nec prima nec secunda. Non prima, quia peccata non fuerunt manifestata in ordine ad absolutionem, ita ut de illis confessarius non teneretur ad sigillum sacramentale: non secunda, quia peccata non sunt sigillatim confessa, ut requiritur in Tridentino, ubi di-

(1) *quam tenent Nav. c. 9. n. 19., Lugo d. 16. n. 638., Tamb. l. 3. c. 2. n. 9., Diana p. 3. tr. 4. r. 123. cum communi, Laym. c. 9. n. 6. cum Sa, s. Antonin., Sylvest., Med., Vasq., item Bon., Val., Aversa et alii ap. Croix d. n. 1216.*
(2) *n. 638.* — (3) *ap. Croix n. 1217.*

citur, quod in confessione sacramentali debent explicari omnia et singula peccata.

Dubitatur 2. Quid, si confessarius ne confuse quidem recordetur status pœnitentis, sed tantum pœnitentiæ injunctæ? Hoc sufficere ad absolvendum dicunt *Nav.* (1) *et Busemb. ut supra cum Vasq., Tol., Laym., Sa etc.* Et ratio videtur esse, quia ex ipsa notitia pœnitentiæ poterit confessarius efformare judicium de statu pœnitentis.

Dubitatur 3. Quid, si confessarius nec meminerit status pœnitentis nec pœnitentiæ injunctæ, sed tantum, quod pœnitentiam imposuerit? Adhuc hoc casu dicunt *Suar. et s. Antoninus, Sylvest., Pal.* (2), sufficere, si memoretur imposuisse pœnitentiam. Sed huic non acquiesco, quia sacerdos, dum sententiam profert, debet efformare judicium saltem de statu conscientiæ pœnitentis. Casu vero, quo confessarius non imposuisset pœnitentiam, nec haberet nunc notitiam saltem confusam status pœnitentis, non poterit quidem licite absolutionem impertiri, ut recte dicunt *Lugo* (3), *Croix* (4) *et Laym. cum aliis supra cit.*, quia tunc non posset convenientem imponere pœnitentiam. Si tamen tunc absolveret, facta confessione in communi, valide absolveret (5).

503. — „*Resp. III.* Raro obest defectus ex parte confessarii, si pœnitens eum inculpabiliter ignorat; quia in confessione sequenti absolvetur etiam ab iis, a quibus se bona fide absolutum putabat.

Unde resolves:

„Is, qui a puero peccatum aliquod grave, v. gr. mollitiem, inculpabiliter omisit, vel quia putavit, leve esse vel nullum, non ideo tenetur repetere alia peccata (vel confessiones intermedias), sed hoc tantum, ut docent *Bon., Sanch.* (6), *Vasq.* (7), *Sancius, Laym.* (8), addens: „si simplex rusticus, qui tota vita tantum fecit confessiones generales, nihil confitens in specie, nec aliter instructus sit, etsi valide is sit absolutus, cum onere, ut, cum melius cognoverit, omnia subjiciat clavibus;

(1) *c. 9. n. 19.* — (2) *ap. Croix n. 1216.* — (3) *n. 642.* — (4) *n. 1218.* — (5) *ut Laym. c. 9. n. 6. in fine, et Croix l. c. cum Aversa, Illsung et Diana.* — (6) *t. 1. l. 1. c. 16.* — (7) *in 1. p. t. 4. q. 92.* — (8) *hic c. 9.*

„si tamen veniat, quando ingens est copia pœnitentium, „ut tunc disponi non possit ad omnia repetenda, posse „eum absolvi, auditis tamen peccatis ab ultima confes- „sione factis, cum obligatione, ut melius faciat (1). *Vide* „*Diana* (2), ubi addit ex *Nav.*, *Sylv.*, *Becano*, *Vasq.*, *Re- „gin.* (3) *et Joan. Sancio*, quod, etsi ex errore culpabili „mortaliter peccatum tale, v. gr. mollitiei, vel numerum „aliamve circumstantiam necessariam omiseris, non ideo „teneris repetere confessiones intermedias bona fide et „legitime factas (in quibus ex naturali oblivione defectum „illum non fueris confessus), cum valide fuerint et ma- „neant validæ.

Opinio supra enuntiata apud *Busemb.*, nempe quod possit dimidiari confessio ob copiam pœnitentium (quamvis *Laym. l. c.* hanc non absolute teneat*) est proscripta ab *Innoc. XI.* in prop. 59., quæ dicebat: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut indulgentiæ.*

504. — Quod autem ad confessionem rusticorum pertinet, dicit *primo Tamb.* (4) *cum Hurt.*, quod rustici et pueri, qui bona fide confessi sunt, omittendo explicare species et numerum suorum peccatorum, non sunt cogendi ad confessiones repetendas; sed hoc omnino est improbabile, quia, licet hujusmodi rustici non teneantur repetere integre confessiones præteritas, cum illæ satis fuerint validæ, ut dicunt communiter et merito *Pal.* (5) *et Salm.* (6) *cum Suar.*, *Sylvio*, *Soto*, *Lugo*, *Coninch.*, *Adriano*, *Bon.*, *Gabr.*, *Dic.*, *Præpos.*, *Hurt.*, *Fill.*, *Vill. etc.* (quidquid dicant *Vasq.*, *Turr. etc.* (7), quia ad tales confessiones jam adfuerunt omnia essentialiter requisita; formalis enim confessio est de essentia, non materialis; tenentur tamen

(1) *ita Laym. l. c. c. 9. n. 4.* — (2) *p. 3. t. 4. r. 108.* — (3) *t. 1. l. 6. c. 5. sect. 3. n. 153.* — (4) *meth. confess. l. 3. c. 2. n. 9.* — (5) *p. 12. n. 3.* — (6) *de pœnit. c. 9. p. 4. n. 26.* — (7) *ib. n. 25.*

*) Requirit enim *Laymann* præter confessionem ab ultima exomologesi adhuc saltem *rudem aliquam cognitionem peccatorum præcedentium.*

Editor.

explicare species et numerum omissum, ut saltem confessionem præsentem integram faciant (1).

Dicit *secundo P. Segneri* (2), citans *Perez et Lugonem* (3) (sed hunc non bene, ut infra videbimus), quod, si rusticus in confessionibus præteritis dixerit peccata sua modo rudium in confuso, non debet confessarius eum obligare, ut confessiones repetat, quia peccata illa jam fuerunt directe absoluta. Sed neque hoc placet; nam quamvis confessiones illæ fuerint validæ ob integritatem formalem, et peccata directe absoluta fuerint, tamen ipsæ fuerunt deficientes quoad integritatem materialem, quæ semper supplenda est. Et *Lugo l. c.* dicit, huic difficultati difficulter responderi posse; tantum ibi ait, quod ob solam probabilitatem extrinsecam posset quis opinionem contrariam sequi, utendo sententia illorum AA., qui dicunt, non esse obligationem iterum explicandi peccatum prius confessum ut dubium, si postea noscatur ut certum. Sed hanc opinionem jam reprobavimus cum communi *n. 478.*

Dicunt *tertio Salm.* (4) *cum Henr., Fagnano, Diana et Dicast.*, quod rustici, qui sine culpa omiserunt explicare numerum peccatorum, non tenentur repetere confessiones casu, quo uniformem rationem vivendi tenuerint in præteritis annis, ita ut ex confessione unius anni confessarius possit alias conjicere. Hoc ita generice assertum neque satisfacit: nam id tantum censeo posse admitti, quando in principio confessionis pœnitens patefecerit confessario præsenti, quod in annis præteritis semper confessus sit male, numerum omittendo, et confessarius ab initio, confessionem excipiendo illius anni, efformet simul judicium de annis præteritis. Secus vero dicendum, si confessarius post confessionem exceptam illius anni advertat, pœnitentem omisisse numerum explicare in superioribus annis; tunc enim, si ex confessione præsenti habeat distinctam notitiam peccatorum, poterit quidem (quin repetantur priores confessiones) formare simul distinctum judicium de annis præteritis; sed si ex confessione præsenti habeat tantum confusam notitiam de culpis confessis, ut sæpius

(1) *ita Lugo d. 22. n. 77., Bonac. q. 5. sect. 2. p. 3. n. 6. et Salm. ib. p. 3. n. 13. et c. 12. p. 4. n. 49. cum Sylvest., Nav., Vasq., Reg. et alii passim.* — (2) *instruct. confess. c. 1.* — (3) *d. 16. n. 585.* — (4) *de pœnit. c. 9. p. 3. n. 13.*

accidit in confessionibus longioribus et implicatis, eo casu, ut bene ait *Lugo* (1), tenetur sumere distinctam notitiam specierum et numeri omissi in confessionibus præteritis; nec sufficit tunc ad absolvendum notitia illa confusa status pœnitentis de annis præteritis, cum ex una parte teneatur pœnitens aliquando peccata sua confiteri sigillatim, quod nunquam fecit; et ex altera tenetur confessarius aliquando distinctum efformare judicium de peccatis.

505. — Cæterum hic sedulo advertendum, non esse cogendos pœnitentes ad repetendas confessiones, *nisi moraliter certo* constet, eas fuisse invalidas, ut recte dicunt *Croix* (2), *Gobat* (3), *Holzm.* (4), *Mazzotta* (5) *et Elbel* (6) *cum Fill. et communi contra Antoine* (7), qui inter rigidos auctores nostri temporis non infimum habet locum. Ratio, quia possessio stat pro valore confessionum præteritarum, quamdiu de earum nullitate non constat. Dices: Quando extat præceptum et dubitatur de ipsius impletione, possidet obligatio præcepti; ergo in dubio de valore confessionum præteritarum possidet obligatio eas repetendi. Sed respondetur, quod regula præfata tum currit, cum adest præceptum, et dubitatur, an actus impletionis fuerit positus vel ne; cum vero talis actus jam bona fide fuerit positus, et postea dubitatur, an fuerit validus vel invalidus, tunc ille ut validus est reputandus; tunc enim currit aliud principium, nempe quod in dubio standum est pro valore actus, ut communiter tradunt DD. cum *Laym.* (8), *Croix* (9), *Sporer* (10), *Mazzotta* (11), qui asserit communem, *et Nav.* (12), ubi dicit: *Præsumptio pro actus valore præponderat aliis.*

Et quoad obligationem repetendi confessiones recidivorum, de quarum valore sæpe dubitari potest, hanc regulam optime tradit *Habert* (13), sic dicens: *Si pœnitens aliquandiu post confessionem dignos pœnitentiæ fructus fecit, hoc est, strenue adversus tentationes et peccandi occasiones pugnaverit, confessarius judicabit, validam fuisse confessionem; secus, si paulo post confessionem seu data*

(1) *d. 16. n. 640.* — (2) *l. c. p. 2. n. 1221.* — (3) *tr. 7. n. 275.* (4) *n. 683. in fine.* — (5) *t. 3. p. 362.* — (6) *conf. 10. n. 273.* (7) *de pœnit. art. 2 q. 12.* — (8) *l. 1. c. 5. n. 32. ex glossa in l. In contrahenda de reg. jur.* — (9) *l. 1. n. 91.* — (10) *tr. 1. c. 7. n. 78.* — (11) *t. 1. n. 74.* — (12) *man. c. 26. n. 287.* — (13) *t. 6. p. 465.*

prima occasione lapsus fuerit. Tunc enim, ego addo, revera moraliter certum est, confessiones fuisse nullas; nam ille, qui in confessione vere dolet et proponit emendationem, saltem per aliquod tempus a peccato se abstinet, saltem aliquem conatum adhibet ante relapsum; unde, qui post suas confessiones ut plurimum cito et sine aliqua resistentia iterum cecidit, certe censendus est nullum vel nimis tenuem habuisse dolorem vel propositum. Aliter vero dicendum, si per aliquod tempus perseveraverit, vel ante casum aliquam saltem resistentiam præstiterit.

DUBIUM IV.

De satisfactione.

ARTICULUS I.

Quæ ejus necessitas et quantitas.

506. *Quomodo satisfactio sit necessaria; et an sit venialis ejus omissio in culpis venialibus.*
507. *Quibus casibus non possit imponi levis pœnitentia; et an possit minui propter illud: Quidquid boni feceris etc.*
508. *Quando licite imponatur pœnitentia minor justo. Quanta debeat esse juxta Tridentinum.*
509. *An sit justa causa minuendi pœnitentiam prudens timor, ut pœnitens eam impleat.*
510. *Auctoritates circa hoc punctum.*
511. *An possit injungi pro pœnitentia ingressus religionis aut susceptio status conjugalis.*
512. *An et quando possit vel debeat imponi pœnitentia publica.*
513. *Dub. 1., an possit injungi opus alias debitum. Dub. 2., an pœnitentia mox ante imposita.*
514. *An possit imponi opus internum; et an opus pro defunctis. An cessatio ab aliquo bono opere. An pœnitentia possit imponi post absolutionem.*
515. *Sub qua obligatione pœnitens teneatur acceptare et implere pœnitentiam.*
516. *Dub. 1., an pœnitens teneatur sub gravi acceptare et implere pœnitentiam justam. Quid, si sit gravior justo?*
517. *Dub. 2. Quid, si sit imposita pro venialibus aut mortalibus confessis?*
518. *Dub. 3., an confessarius pro culpis gravibus possit dare pœnitentiam gravem sub obligatione levi.*

519. *Dub. 4., an tempore jubilæi vel indulgentiæ plenariæ confessarius possit omittere impositionem pœnitentiæ.*
520. *Dub. 5., an, si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ, teneatur repetere confessionem, ut eam recipiat.*
521. *Pœnitens implens pœnitentiam in mortali. Quæ dilatio sit mortalis in implenda pœnitentia.*
522. *Dub. 1., an existens in mortali possit satisfacere pœnitentiæ.*
523. *Dub. 2., an peccet satisfaciens in mortali.*
524. *An possit imponi pœnitentia sub conditione, si relabatur.*
525. *An transacto tempore præscripto desinat obligatio implendi pœnitentiam.*
526. *An pœnitentia possit impleri per alium.*
527. *An pœnitentia sit implenda ante communionem.*
528. *Quis et quomodo possit commutare pœnitentiam.*
529. *Dub. 1., an pœnitens teneatur eo casu repetere confessionem. Dub. 2. Quid, si pœnitentia fuerit imposita pro peccatis reservatis? Dub. 3., an confessarius possit commutare pœnitentiam extra confessionem.*
530. *Adnotantur principaliores canones pœnitentiales.*

506. — „Resp. I. Satisfactio seu pœnitentia a confessario data est necessaria necessitate non sacramenti, „sed præcepti; ideoque a confessario regulariter impo„nenda est (1) sub mortali; tamen *card. de Lugo* (2), „concedit, ex parvitate materiæ posse venialiter peccari, „v. gr. si ob peccata venialia levis pœnitentia esset in„jungenda; ejus enim voluntariam omissionem venialem „tantum esse;" *(et probabile putant Salmant.* (3) *cum Dic. etc.)* „ita etiam *Diana* (4). Et quidem proportionata „tum peccatis tum facultati pœnitentis. Ratio prioris „est, quia et pars sacramenti non essentialis, sed inte„gralis tantum, habens effectum ex opere operato, et „majorem vi sacramenti quam sine eo. Ratio posterioris „tum ex *Tridentino* (5), tum quia sacerdos tenetur cu„rare integritatem sacramenti, et tam vindicare quam „mederi (6).

Unde resolves:

507. — „1. Excusatur aliquando confessarius, si le„vissimam (vel etiam nullam) pœnitentiam injungat, v. gr.: „1) si pœnitentem vehementissime contritum aut aliter

(1) *secundum Suarez et Reg. t. 1. l. 7. n. 17.* — (2) *ut vide d. 25. n. 47.* — (3) *c. 10. p. 2. n. 19.* — (4) *p. 6. t. 6. res. 44.* (5) *sess. 14. can. 8.* — (6) *Bonac. t. 1. d. 5. q. 5. §. 3. p. 2.*

„satisfecisse advertat (1). Cum vero id raro vel nunquam „constare satis possit, tutius est," *(imo necessarium ex Salm.* (2) *cum Pal. et Coninch.)* „aliquam semper injun„gere; ut recte monet *C. de Lugo* (3). 2) Si pœnitens „sit mentis impos aut aliter impotens, aut morti proxi„mus aut valde debilis: cui tamen prudenter injungi levem „saltem pœnitentiam, v. gr. percussionem pectoris, invo„cationem nominis Jesu (saltem corde) aliosve pios mo„tus, vel ut per hæredes sacrificia, eleemosynas et si„milia opera pia fieri curet, monent *Suarez*, *Laym. et* „*Bonacina l. c. et Navarrus*, qui addit, posse injungi, ut „patienter ferat infirmitatem, quod tamen *Bonac. l. c.* „non probat; cum fieri possit, ut id valde angat infir„mum, timentem, se non rite satisfacere." *(Nota hic, quod habetur in rituali Romano: „Aegris non esse injungendam gravem pœnitentiam, sed indicendam tantum illam, quam, si convaluerint, opportuno tempore peragant." Et idem dicitur in can. Ab infirmis. causa 26. qu. 7. Dicunt autem Salm.* (4) *et Dicast.* (5), *quod, si infirmus potest satisfacere per eleemosynas, imponendæ sunt a confessario).* „3) Quando scrupulosus sæpius intra „eamdem horam redit cum novis culpis; quia supponi„tur satis imposita in præcedentibus (6).

„2. Etsi confessarius peccet ex communi, si pro magnis „peccatis valde parvam pœnitentiam imponat, excusari „tamen eum posse putat *Diana* (7), si addat illud: *Quid„quid boni feceris etc.* Verum hæc regula universaliter „admitti non potest, ut bene notant *C. de Lugo* (8), *Co„ninch.*, *Tanner*, *Palaus etc.*, contra quos *Diana* (9) pro „se citat *Bauni et Leand.*, et ab aliis non immerito re„jicitur, eo quod verba, utpote mere deprecatoria, non „habeant vim elevandi omnia opera bona ad efficaciam „sacramentalem (10).

Utrum per illa verba: *Quidquid boni feceris etc.*, eleventur ad effectum satisfactionis sacramentalis omnia bona

(1) *Caj., Nav., Suar., Reg., Bon. de pœn. d. 5. q. 5. sect. 3. p. 2. n. 1. et 2., Esc. cap. 6. n. 41.* — (2) *de pœnit. c. 10. p. 2. n. 22.* — (3) *d. 23. sect. 4. n. 48.* — (4) *ib. n. 21. in fine.* — (5) *d. 14. dub. 2. n. 14.* — 6) *Tann. l. 4. c. 1. ex Fagund.* — (7) *p. 3. t. 4. res. 92.* — (8) *d. 25. n. 57.* — (9) *p. 6. t. 7. res. 3. et p. 9. t. 9. resol. 54.* — (10) *Aversa quæst. 13. sect. 7.*

opera pœnitentis, licet non imposita? Negat *Viva* (1), quia virtus clavium tum elevat pœnitentis opera, cum ligat; quapropter, cum verba illa ad nihil obligent in particulari, non ligat, et consequenter nec opera elevari possunt. Sed longe probabilius et communius ex *d. Thoma* affirmant (2), et probabile vocat ipse *Viva l. c.* Ratio, quia ecclesia non frustra, sed ad hoc quidem verba illa proferri præscripsit, ut omnia bona opera pœnitentis, quamvis ex ejus electione fiant, ad satisfactionis sacramentalis meritum eleventur. Id omne docet *d. Thomas* (3), ubi sic ait: *Et hæc, quæ præter injunctionem expressam* (pœnitens) *faciat, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, qua sacerdos dicit:* „*Quidquid boni feceris etc.*" *Et quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis, in quantum virtute clavium est culpæ commissæ expiativa.*

508. — „3. Minor justo licite datur ex causa: qualis „v. gr. est: 1) Magna contritio;" *(nisi pœnitentia sit necessaria ad medicinam)* „2) fragilitas animi vel cor„poris, ob quam timetur majorem non impleturum; 3) tem„pus jubilæi vel indulgentiæ plenariæ (4).

Certum est, confessarium teneri ut judicem et ut medicum, imponere pœnitentibus satisfactionem, per se loquendo, peccatis condignam; ut judici enim incumbit infligere pœnas delictis commensuratas, et ut medico præscribere pharmaca idonea tam morbis contractis curandis, quam in posterum vitandis: ita ex Tridentino (5), ubi dicitur: *Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate salutares et convenientes satisfactiones injungere; ne, si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam..., sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem.* Ergo tene-

(1) *q. 6. a. 1. n. 3.* — (2) *Nav. c. 26. n. 24., Fill. tr. 8. c. 2., Salm. de pœnit. c. 10. p. 3. n. 35., Elbel n. 248., Sporer n. 569., Holzm. n. 610. cum Reg. et Stoz.* — (3) *in quodlib. 3. art. 28.* — (4) *ita Suar, Henr., Laym.* — (5) *sess. 14. c. 8.*

tur pœnitens tam ad integrandum sacramentum quam ad satisfaciendum divinæ justitiæ, exigenti reparationem injuriæ sibi allatæ, pœnalem satisfactionem Deo exhibere.

Hinc bene advertit catechismus Romanus (1): *Ut pœnitentes suorum scelerum pravitatem magis agnoscant, operæ pretium erit, eis interdum significare, quæ pœnæ quibusdam delictis ex veterum canonum præscripto (qui pœnitentiales vocantur) constitutæ sint.*

509. — Diximus: *per se loquendo;* nam per accidens confessarius minuet pœnitentias propter justas causas, mox supra a *Busemb.* descriptas, et signanter (prout communiter DD. docent) propter animi infirmitatem, qua laboret pœnitens, et ob quam censeatur satisfactionem proportionatam non impleturus. Ita *d. Thomas* (2), cujus verba inferius referentur, *Suarez* (3) *cum communi*, *Nav.* (4), *Anacl.* (5), *Toletus* (6), *Abelly* (7), *Elbel* (8), *Laymann* (9), *Pal.* (10), *Salm.* (11) ac alii passim etiam rigidioris sententiæ sectatores, ut *Habert* (12), *Petroc.* (13) *et Natal. Alexander* (14). Ratio, quia, tametsi juxta divinæ justitiæ rationem exigatur satisfactio peccatis adæquata, tamen ex divina clementia habenda est ratio virium pœnitentium tam corporis quam animi. Ideo dicitur in Tridentino: *Divinam clementiam decere, ne nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur.* Nota illud *absque ulla satisfactione;* ergo Deus non omnimodam satisfactionem, sed aliqualem ex sua clementia tantum exposcit. Et huc facit id, quod dixit *d. Thomas* (15): *Si contingat, quod sacerdos mitiorem satisfactionem imponat..., nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur; quod si in hac vita non perficiet, in purgatorio exsolvet.*

Nec obstat, quod in Tridentino *l. c.* præscribatur pœnitentia injungenda esse pro qualitate criminum; nam ibidem simul dicitur, ut supra relatum est, ut satisfactiones imponantur, *quantum prudentia suggesserit pro qualitate criminum et pœnitentium facultate salutares et convenien-*

(1) *p. 2. c. 5. n. 79.* — (2) *suppl. quæst. 18. art. 4.* — (3) *d. 38. sect. 4.* — (4) *c. 26. n. 21.* — (5) *tr. 14. dist. 10. n. 25.* — (6) *l. 3. c. 11. n. 8.* — (7) *de pœn. sect. 25. n. 3.* — (8) *n. 248.* — (9) *c. 15. n. 12.* — (10) *p. 20. n. 10.* — (11) *de pœnit. c. 10. p. 3. n. 46.* (12) *de pœn. cap. 10. §. 7.* — (13) *c. 2. quæst. 2.* — (14) *c. 6. art. 6. reg. 5.* — (15) *quodlib. 3. art. 1.*

tes. Nota to *pro pœnitentium facultate*, id est spectata illorum infirmitate corporis et animi: et nota to *salutares et convenientes;* unde recte ait Auctor de *offic. conf. ap. Croix* (1): *Salutares non sunt satisfactiones, quibus præ gravitate vix pares esse pœnitentes videantur, adeo ut in eorum perniciem vertant.* Sic etiam explicat *Abelly l. c.* verbum illud *salutares: Id est*, ait, *utiles ad salutem pœnitentium: confessarius enim debet hoc solum ob oculos habere, ut pœnitentis saluti consulat.* Apposite etiam *Antoine*, quamvis hic auctor merito numeretur inter scriptores rigidiores nostri temporis, tamen (2) sic dicit: *Satisfactiones vindicativæ, ut salutares sint et convenientes, debent esse proportionatæ, non solum multitudini et gravitati peccatorum, sed etiam facultati et dispositionibus pœnitentis; neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut spectata pœnitentis fragilitate periculum sit, ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur. In hoc autem sacramento magis intenditur emendatio et salus pœnitentis, quam satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi levior pœna, quam mereatur.* Quare *s. Antoninus* (3) ait: *Debet confessarius dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter pœnitentem implere, ne ipsam violando deterius ei contingat.* Et rituale Parisiense dicit: *Confessarius pœnitentem interroget, an possit pœnitentiam sibi injunctam peragere; alioquin eam pro sua prudentia immutet aut minuat.* Ita *Antoine.* Idem sentit *Gonet* (4), ubi inquit: *Ex rationabili causa potest interdum confessarius leviorem pœnitentiam injungere, ut si pœnitens gravi morbo sit oppressus, vel si sit periculum, quod a confessione deterreatur, aut pœnitentiam injunctam non adimpleat.* Unde *Gerson* (5) dicit: *Tutius est, cum parva pœnitentia, quæ sponte suscipitur et verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quam cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Et *Cajet.* (6) ait: *Debiliter disposito pœnitenti danda est satisfactio, ut parvulus ignis foveatur, et ne apposita palea*

(1) *l. 1. quæst. 50.* — (2) *de pœnit. c. 1. n. 3.* — (3) *3. p. tit. 16. c. 21.* — (4) *t. 6. p. 463. collig. 2.* — (5) *in regula mor. p. 2. c. de pœnitentia.* — (6) *in summa v. satisfactio.*

suffocetur appositis lignis desuper. Item *Scotus* (1), loquens de pœnitente, qui animo est infirmus, ait: *Si adeo est delicatus, quod non velit jejunium adimplere, imo si nullam pœnitentiam vult recipere, absolvendus est et non respuendus, ne cadat in desperationem.* Et sic demum concludit: *Illud sibi imponendum, quod libentius recipit, et quod creditur impleturus.*

Idque confirmatur ex rituali Romano *de sacramento pœnitentiæ*, ubi dicitur: *Postremo confessarius salutarem et convenientem satisfactionem, quantum spiritus et prudentia suggesserit, injungat, habita ratione status, conditionis, sexus et ætatis, et item dispositionis pœnitentium.* Nota to *dispositionis.*

510. — *S. Carolus Borromæus* (2) sic præscripsit: *Canonum pœnitentias, ut tempora ferunt, pro charitate et prudentia sua* (sacerdos) *minuet, prout peccatorum circumstantiæ requirent, in quibus rationem habebit contritionis .... Nec vero putent sua peccata levia esse, quia parva illis pœnitentia data est, sed hoc factum esse, ne eam, quæ pro culparum ratione injungenda erat* (nota), *deserant cum periculo salutis suæ. Proinde pœnitentes ideo hortandi erunt, ut præter opera imposita plura etiam alia præstare conentur.* Additque idem *s. Archiepiscopus: Talem imponat pœnitentiam, qualem a pœnitente præstari posse judicet. Proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget, an possit anve dubitet pœnitentiam sibi injunctam peragere; alioquin eam mutabit aut minuet.*

S. Joannes Chrysostomus (3) sic ait: *Etsi erramus, modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est, propter misericordiam rationem reddere quam propter crudelitatem?* Item (4): *Sicuti enim, si fascem super humeros adolescentis, quem non potest bajulare, posueris, necesse est, aut ut fascem abjiciat, aut sub pondere confringatur: sic et homini* (nota), *cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, aut ut pœnitentiam suam rejiciat, aut suscipiens, dum sufferre non potest, scandalizatus amplius peccet.* Idque confirmat *s. Doctor* ex

(1) *d. 15. q. 1. art. 5.* — (2) *in instruct. conf. ap. Concinam p. 346. n. 14.* — (3) *hom. 43. in c. 28. Matth.* — (4) *hom. 44.*

eo, quod scribit Apostolus *2. Cor. 2, 6. et 7.: Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus, ita ut e contrario magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est.* Unde *Chrysostomus* sic prosequitur: *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem habitumque peccantium oporteat moderari pœnitentiam* (1).

Confirmat *d. Thomas* (2), cujus regulam, dicit *Conc.* (3), servandam esse in imponendis pœnitentiis, dicens: *Pœnæ satisfactoriæ in canonibus determinatæ non competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis... Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus ex magnitudine pœnæ desperet et a pœnitentia totaliter recedat.* Et quod hic *s. Doctor* non solum loquatur de imbecillitate corporis, sed etiam animi pœnitentis, patet ex contextu ejusdem articuli; et clarius ex *quodlibetis* (4), ubi dicit: *Videtur autem satis conveniens, quod sacerdos non oneret pœnitentem gravi onere satisfactionis; quia sicut parvus ignis a multis lignis suppositis de facili extinguitur, ita posset contingere, quod parvus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante; unde melius est, quod sacerdos pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, et injungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat: ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam sacerdos injungere non attentasset. Et hæc, quæ præter injunctionem expressam facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, qua sacerdos dicit: Quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.* Et idem *Angelicus* (5), postquam dixit: *Sacerdos non imponat pœnitentiam ita*

(1) *hom. 4. in 2. ad Cor.* — (2) *p. 395. n. 12.* — (3) *suppl. q. 18. art. 4.* — (4) *3. a. 28.* — (5) *opusc. 65. §. 4.*

gravem, ut pœnitens totam dimittat..., nec ita etiam levem, ut contemnat peccatum: deinde addit: *Tamen tutius est, imponere minorem debito quam majorem, quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem; quia talis defectus in purgatorio supplebitur.*

Idem fortius insinuat *s. Antoninus* (1), ubi ait: *Est autem satis rationabilis causa non dandi hujusmodi pœnitentias indispositio pœnitentium, etiam quia aliquando non sufficeret tempus vitæ; nam* (ut dicunt *Raymundus* et *Hostiensis*) *debet confessor dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere, ne ipsam violando deterius contingat. Quod si magna peccata commisit, et dicit, se pœnitere, sed non posse aliquam duram pœnitentiam agere, animet eum ad hoc confessor, ostendendo ei gravitatem peccatorum et per consequens pœnarum, et sic tandem injungat ei pœnitentiam, quam libenter suscipiat. Et si sacerdos non potest gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quod liberatum a gehenna transmittit ad purgatorium. Itaque (ut inquit Hostiensis) confessor nullo modo debet permittere, peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum Pater noster vel aliud leve, et quod alia bona, quæ fecerit, et mala, quæ toleraverit, sint ei in pœnitentia, concordante s. Thoma. Hoc tamen sane intellige, videlicet, quia, si alias ipsum pœnitet, et paratum dicit se facere, quod debet, sed onus pœnitentiæ dicit non posse sufferre, tunc propter hoc, quantumcumque deliquerit, non debet dimitti sine absolutione, ne desperet.* Hucusque *s. Antoninus.* Ex quo sequitur, quod confessarius non debet permittere, ut pœnitens recedat sine absolutione, eo quod nolit acceptare debitam pœnitentiam, sed potius imponat satisfactionem, quam ille libenter suscipiat et verisimiliter impleat. Hinc probabiliter dicunt *Salm.* (2), *Croix* (3) *et Lugo l. c. ex d. Antonino* ut supra, quod est causa etiam satis justa minuenda pœnitentiam, ut pœnitens majori amore afficiatur erga hoc sacramen-

(1) *3. p. tit. 16. c. 20. sub initio.* — (2) *de pœnit. c. 10. p. 3. n. 46.* — (3) *n. 1255.*

tum. Sic pariter loquitur auctor *Petroc.* (1): *Studendum maxime est, ut pœnitentes necessarias pœnitentias sine magno incommodo et absque confusione adimplere possint; experientia quippe quotidiana docemur, importunas et nimis onerosas satisfactiones pœnitentium animos frangere et ab earum executione removere.* Et *C. de Lugo* (2) sic ait: *Pœnitentia debet esse salutaris et conveniens: hoc est, primo loco attendi debet ad utilitatem pœnitentis, ne scilicet laquei ei injiciantur, ut nova peccata committat; ex quo potissimum capite excusari potest hodierna praxis, qua leves pœnitentiæ imponuntur pro gravissimis peccatis; id enim sæpe fit propter spiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis scandalizabuntur, et vel confessionem fugient, vel certe confessarios imperitos adibunt. Monendi tamen sunt pœnitentes de insufficientia satisfactionis injunctæ.* Quapropter sapienter advertit *s. Thomas de Villanova* (3): *Hoc judicio meo ita perficies, si facilem unam* (pœnitentiam) *injunxeris, acriorem consulueris.* Optima praxis.

Ex his omnibus colligitur, quam imprudenter se gerant confessarii, qui magnas imponunt pœnitentias, quas prævident pœnitentes non impleturos. O quam plures confessarii indocti inveniuntur (loquor experientia doctus in missionibus, in quibus fere triginta annos sum versatus), qui non dubitant absolvere eos, qui vel sunt in proxima occasione peccandi, vel recidivi indispositi, et insipienter putant, se ipsos curare graves eis imponendo pœnitentias! ex quo fit, quod illi, etsi pœnitentiam acceptent, ut absolutionem carpant, tamen post absolutionem obtentam, quia nullum eis remedium præscribitur, quo præserventur, brevi misere relabuntur, pœnitentiam non implent, et ab ejus gravitate deterriti, deinde a confessione abhorrent, et sic in peccatis diutius tabescunt. Cæterum hic animadvertendum puto, quod (extra casum gravissimæ infirmitatis aut vehementissimæ contritionis, ut supra dictum est *n. 507.*) non bene ageret confessarius, si pro culpis mortalibus injungeret pœnitentiam per se levem,

(1) *t. 4. p. 131. q. 3. in fine.* — (2) *d. 25. n. 60.* — (3) *serm. feria VI. post dom. Lætare.*

quæ levem inferat obligationem. Licet enim, si expedierit, imponatur opus, quod respective ad peccata sit leve, tamen regulariter semper injungenda est aliqua pœnitentia gravis, quæ gravem inducat obligationem.

511. — „4. Non potest injungi: 1) ingressus religionis, ut docet *Sa* (1), quia id nimis durum videtur; 2) pœnitentia publica, si sit periculum revelandæ confessionis; alias interdum pro publico peccato potest et expedit."

Quoad *primum* spectat, commune est apud DD., non posse imponi in pœnitentiam ingressum in religionem (2). An autem possit alicui imponi, ut recipiat sacramentum matrimonii? Affirmat *Leander* (3) cum quibusdam, casu quo confessarius noverit, matrimonium esse illi remedium necessarium. Sed melius hoc reprobant *Laym. l. c. et Escob.* (4) *cum Fagundez*, quia matrimonium omnimodam requirit libertatem.

512. — Quoad *secundum* spectat, pœnitentiam publicam, certum est, non posse pro peccato occulto imponi, ut ajunt communiter (5); quia (6) per hoc indirecte revelaretur sigillum: idque expresse prohibet rituale Romanum, dicens: *Pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponat.* Pro peccato autem publico dubitatur, an possit publica imponi pœnitentia? Negant *Nav., Sa, Reg. et Vega* (7), quia hæc esset manifestatio confessionis et violatio sigilli. Sed communiter posse affirmant (8). Idque expresse docuit *d. Thomas* (9), ubi dixit, oportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam.* Probatur 1. *ex cap. Manifesta 1. de pœnit. et rem.*, ubi dicitur: *Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda.* Et ex Tridentino (10), ubi: *Huic* (id est publico peccatori) *condignam pro modo culpæ*

(1) *v. satisfactio.* — (2) *ita Laym. c. 15. n. 11. et Escob. l. 17. n. 166. cum Nav., Sa, Sylv. et Henr. ex d. Thoma 2. 2. q. 62. art. 2.* — (3) *d. 9. q. 35.* — (4) *n. 167.* — (5) *Palaus p. 21. §. 2. n. 5., Croix n. 1265., Elbel n. 236. et alii passim.* — (6) *ut docent s. Thomas, Nav., Suar., Vasq. etc. ap. Elbel.* — (7) *ap. Pal. l. c. §. 3. n. 5.* — (8) *Pal. l. c., Suar. d. 37. sect. 6. n. 3., Bon. p. 2. n. 14., Croix n. 1264., Ronc. c. 1. q. 7., Antoine de pœn. c. 1. r. 2., Salm. de pœnit. c. 10. n. 39., Holzm. n. 609., Elbel n. 238. et Escob. l. 17. n. 154. art. 3. qu. 4. r. 2. cum Coninch., Vasq., Henr.* — (9) *in 4. d. 14. qu. 1. a. 5. qu. 1.* — (10) *sess. 24. c. 8.*

pœnitentiam publice injungi oportet. Et in hoc loco loqui concilium etiam de foro sacramentali, intelligunt plurimi ex AA. citatis contra *Nav.*, qui intelligit non sine quidem aliquo fundamento, ut mox infra dicitur, de foro externo. Nec obstat dicere, quod talis publica pœnitentia esset manifestatio confessionis; nam cum illa imponatur de consensu pœnitentis necessario præstando, si vult absolvi, manifestatio illa potius provenit ex libera actione pœnitentis, quam ex præcepto confessarii. Hinc dicunt (1) confessarium non solum posse, sed etiam aliquando teneri hanc publicam pœnitentiam imponere. Hoc tamen, recte advertunt *Ronc.* (2) *et Salm.* (3) *cum Coninch. et Aversa*, locum habere in solo casu, quo aliter non posset nisi per illam publicam pœnitentiam scandalum reparari, puta publice restituendo honorem alicui publice dehonorato. Cæterum, si publica pœnitentia non sit ita necessaria, merito dicunt præfati AA., non debere confessarium illam imponere reluctanti, cum aliter possit salus obtineri pœnitentis, et scandalum reparari, nempe per publicam frequentationem sacramentorum, visitationes ecclesiarum, auditionem missarum, ingressum in aliquam congregationem, ubi pietatis opera exercentur, et similia. Hinc *Fagnanus* (4) refert, quod S. C. noluit declarare, an in foro sacramentali pro publicis peccatis publicæ pœnitentiæ essent imponendæ.

513. — „5. Etsi possit, et aliquando ob fragilitatem „pœnitentis etiam expediat, injungi opus alias debitum „seu præceptum, v. gr. missæ auditionem die festo etc. (5) „(unde, si scrupulosus sæpius redeat ad confessarium, „intra breve tempus semper nova confitendo, non sem„per necesse est imponere pœnitentiam novam, cum opus „ante debitum possit injungi (6): si tamen confessarius „non exprimat, censetur imperasse opus liberum (7).

Dubitatur igitur 1., an possit pro pœnitentia imponi

(1) *Pal., Salm., Ronc. et Escob. l. c. ex d. Thoma ut supra.* (2) *c. 1. reg. in praxi 6.* — (3) *de pœnit. c. 10. p. 3. n. 39. in fine.* — (4) *in d. cap. Manifesta.* — (5) *ut docent Suarez, Vasq., Laym. l. 5. tr. 6. c. 15. et alii.* — (6) *Bonac., Henriq., C. de Lugo, Diana p. 6. t. 7. r. 6. contra Suar., Regin. et Baun.* — (7) *ut docent iidem et Diana p. 3. tr. 4. r. 84.; vide Coninch. d. 10. dub. 8. et Diana p. 4. t. 4. r. 241.*

opus alias debitum. Negant *Palud.*, *Scotus*, *Capreol. etc.* (1), et consentit *Antoine* (2), ubi dicit, semper esse imponendum aliquod opus supererogatorium; quia opus aliunde præceptum præstandum est a pœnitente, etiamsi non confiteatur. Sed communiter et merito affirmant (3). Ratio, quia opus illud jam præceptum, cum sit satisfactorium, bene potest per claves elevari ad meritum etiam satisfactionis sacramentalis; unde, sicut, qui die festo audit missam, etiam ex voto debitam, duplex habet meritum; ita, qui implet opus alias præceptum, injunctum simul in pœnitentiam. Hoc tamen non faciendum, bene advertunt *Suar.*, *Laym. et Spor. l. c.*, nisi spectata fragilitate pœnitentis. Communiter autem dicunt DD., quod, nisi expresse confessarius imponat opus alias præceptum, intelligitur impositum opus supererogatorium (4). Si vero confessarius imponat auditionem missæ per mensem, non est obligatio audire duas missas in festo, ut satis communiter docent (5).

Dubitatur 2., an, si pœnitens statim post absolutionem deferat aliud peccatum, sufficiat, illi eamdem imponere pœnitentiam. Affirmant *Bonacina* (6) *et Croix* (7) ex eadem ratione ut supra: sed merito id reprobant *Palaus* (8) *et Roncaglia* (9) *cum Candido;* nam licet opus alias præceptum bene possit injungi in pœnitentiam, ut supra dictum est, non tamen opus præceptum eodem titulo satisfactionis sacramentalis.

514. — „6. Etsi etiam possit injungi opus internum, „uti *contra Merat. et alios* docent *Coninch.*, *Hurt. et Dia-*„*na* (10) *communiter*, tamen debet esse externum et afflicti-

(1) *ap. Renzi c. 2. s. 3. q. 5.* — (2) *de pœn. c. 1. art. 3. qu. 3.* (3) *Lugo d. 25. n. 67., Sanch. dec. l. 1. c. 14. n. 5., Suar. d. 38. s. 6., Bonac. q. 5. s. 3. p. 2. n. 12., Anacl. tr. 14. dist. 10. n. 28., Holzm. n. 607., Laym. c. 15. n. 10., Elbel n. 246., Escob. l. 17. n. 170., Spor. n. 504., Diana p. 3. t. 4. r. 83. cum Vasq., Turr., Duard., Vill. etc., Pal. p. 21. §. 1. n. 10. cum Nav., Soto, Henr., Ronc. c. 1. qu. 6. r. 2. cum Coninch. et Candido, ac Salm. de pœnit. c. 10. p. 3. n. 28. cum Aversa, Victor etc.* — (4) *vide Pal. l. c., qui citat Sanch. et Bon.* (5) *Coninch. d. 10. dub. 8., Laym. n. 9., Sanch. n. 6., Pal. t. 1. tr. 3. d. 19. p. 1. n. 4., Croix n. 1281., Elbel n. 235., Spor. n. 564. et Salm. ib. n. 30. cum Bonac., Mercero et Diana.* (6) *q. 5. p. 2. n. 3.* — (7) *n. 1239.* — (8) *p. 21. §. 2. n. 10.* — (9) *c. 1. qu. 6. r. 2.* — (10) *p. 4. t. 4. resp. 24.*

„vum, v. gr. oratio, jejunium, eleemosyna. Nam avaris „eleemosyna, luxuriosis afflictio corporis convenit. Utrum „vero licite imponantur preces recitandæ pro defunctis, „dubitari potest. *Vega* (1) *et Joan. Sancius* (2) negant: „affirmant probabilius *Turr.* (3), *C. de Lugo* (4).

Advertendum hic, quod tam oratio quam eleemosyna et quodcumque aliud bonum opus injunctum in sacramento pœnitentiæ valet pro opere pœnali et afflictivo, prout communiter docent doctores; quia respectu ad nos per naturæ lapsæ statum quæcumque virtuosa actio rationem habet pœnæ, ex eo quod amissa originali justitia omnes ad terrena et propria commoda proni sumus (5). Idem scripsit novissime doctus Auctor libri, cui titulus: *Istruzione per li novelli confessori* (6), ubi dixit: *Ma qui s'averta, che noi non chiamiamo, nè stimiamo inutile la penitenza qualunque ella sia, che s'ingiunge nel sagramento, essendo certo, che anche un semplice segno di croce congiunto con esso sagramento è efficace per soddisfare; tanto piu, che nello stato presente della natura caduta ogni opera buona è in qualunque modo afflittiva e penale.**) Id bene confirmatur a *s. Francisco Salesio in sua Philothea* (7), ubi: *L'uno ha della pena a digiunare, l'altro a servire gl'infermi, a confessare, predicare, assistere agli sconsolati, o fare orazione, e simili esercizi: questa pena* (id est orandi etc.) *vale più, che quell' altra* (id est jejunandi); *perciocchè oltre che egualmente*

(1) *t. 2. c. 64.* — (2) *d. 16. n. 1.* — (3) *de pœnit. d. 37. dub. 4.* (4) *d. 25. sect. 5.; vide Diana t. 4. p. 3. res. 54.* — (5) *ita Valent. t. 4. d. 7. q. 14. punct. 3., Castrop. d. un. p. 21. §. 3. n. 1., Laym. tr. 6. de sacr. pœnit. c. 15. n. 9., Petig. 2. p. dist. 15 q. 1. art. 3. concl. 1. et Salm. de pœn. c. 10. p. 3. n. 26. cum aliis et Busemb. ut supra.* — (6) *part. 1. c. 16. n. 373.* — (7) *cap. 23. p. 201.*

---

*) Hunc textum *s. Alphonsus* ipse in hom. ap. tr. 16, 53. sic latine reddidit: *Hic advertendum, nos haud dicere nec inutilem reputare pœnitentiam illam, quæcumque illa sit, quæ injungitur in sacramento, cum certum sit, quod etiam signum crucis cum sacramento conjunctum est efficax ad satisfaciendum; tanto magis, quia in statu præsentis naturæ lapsæ omne opus bonum est quodammodo affligens et pœnale.*

doma il corpo, ella fa frutti molto piu desiderabili. *) Præsertim confirmatur a *s. Thoma* (1), qui dicit: *Quælibet oratio habet rationem satisfactionis, quia, quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, ut dicit Gregorius* (2): *Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur procul dubio fortitudo carnis.*

Dubitatur hic 1., an possit imponi opus internum. Negant *Sancius* (3) *et Alensis ac Almain.* (4), quia pœnitentia, cum sit pars sacramenti, debet esse sensibilis. Sed merito cum communi sententia affirmant *Lugo* (5), *Pont.* (6), *Laym.* (7), *Bonac.* (8), *Escob.* (9), *Sporer* (10) *et Salm.* (11) *cum Coninch., Reg., Hurt., Aversa etc.* Ratio, quia tale opus jam per se est meritorium, et satis fit sensibile per impositionem sacerdotis ac acceptationem pœnitentis, prout contritio fit sensibilis per confessionem; et sic respondetur rationi oppositæ.

Dubitatur 2., an possit imponi opus applicandum pro defunctis. Negant *Sancius* (12) *et Vega* (13), quia tunc opus non proderit pœnitenti ad satisfaciendum pro seipso, ut tenetur. Sed communius affirmant et probabilius (14) *ex catechismo Romano*, ubi dicitur: *Igitur universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit. Sed ex omni satisfactionum genere maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot et definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant.* Ratio, quia quælibet eleemosyna est vere meritoria, et licet sa-

(1) *suppl. q. 15. art. 3. ad 1.* — (2) *super Ezech. homil. 14.* (3) *d 16. n. 1.* — (4) *ap. Suar. d. 38. sect. 6. n. 2.* — (5) *d. 25. n. 67.* — (6) *de matr. t. 1. cap. 7. n. 4.* — (7) *c. 15. quæst. 1.* (8) *p. 2. n. 10.* — (9) *n. 148.* — (10) *n. 563.* — (11) *de pœnit. c. 10. p. 3. n. 27.* — (12) *d. 16. n. 1.* — (13) *cap. 64. cas. 4.* (14) *Pal. p. 21. §. 3. n. 3., Lugo d. 25. n. 62. cum Turr., Anacl. tr. 14. dist. 10. n. 30., Sporer n. 570., Elbel n. 246., Holzm. n. 608., Salm. ib. n. 37. cum Aversa, Hurt., Busemb. etc.*

*) Id est (juxta versionem *s. Alphonsi*): *Alius patitur in jejunando, alius infirmis inserviendo, audiendo confessiones, concionando, orando et similibus actibus. Hæc pœna* (orandi etc.) *præstat alteri pœnæ* (jejunandi); *etenim oratio, præteryuam quod domat corpus, affert fructus desiderabiliores.* *Editor.*

tisfactio illius operis tunc applicetur defunctis, satisfactio tamen bonæ voluntatis pœnitentis, qua opus applicat, ipsimet cedit.

„7. Potest etiam aliquando injungi cessatio ab aliquo „bono opere (v. gr. nimia corporis afflictione), vel ab„stinentia aliqua vice a communione, ad promovendum „majus bonum pœnitentis, si prudens confessarius ad „eum finem expedire judicet (1).

Dubitatur, an possit imponi cessatio ab aliquo bono opere, nempe a communione, jejunio etc. Negat *Sancius* (2), quia hoc non esset opus meritorium. Sed communiter recte affirmant (3). Ratio, quia hujusmodi cessatio bene potest aliquando esse actus virtutis, saltem ad servandam obedientiam confessarii. Recte vero advertit *Lugo*, regulariter non expedire hujusmodi pœnitentiam imponere; imo nec posse imponi, quando omissio illius operis sit forte occasio aliis judicandi, quod a confessario in pœnitentiam fuerit injuncta, juxta dicta *n. 512.*

„8. Etsi possit immediate post absolutionem adhuc in„jungi," *(ut communissime dicunt Salm.* (4), *Viva* (5), *cum Diana et Spor.* (6) *cum communi)* „debet tamen fieri ante, „ut servetur ordo judicii. *Vide Diana* (7), ubi ex *cap. finali* „et *Ochag.* docet, etsi consuetudo habeat, ut ita fiat, „illam tamen non induxisse obligationem.

515. — .„*Resp. II.* Pœnitens communiter tenetur sub „gravi obligatione, pœnitentiam, si rationabilis sit, ac„ceptare et implere, ut habet communis contra *Cajet.*, „*Sylv.*, *Nav.*, quorum sententia ad hoc saltem serviet, ut „neminem non absolutum dimittas, si vel levissimam „subire velit (8)." *(Sed huic non acquiesco, juxta id, quod dixi n. 510. in fine.)*

„Dixi 1: *communiter;* quia probabile est (9), pœniten-

(1) *Salas, C. de Lugo, Diana etc. cum Aversa q. 13. s. 3. contra Joannem Sancium.* — (2) *d. 33.* — (3) *cum Busemb. et aliis, Lugo d. 25. n. 65., Spor. n. 573. cum Suar., et Salm. de pœnit. c. 10. p. 3. n. 36. cum Mol., Rodr., Gabr. etc.* — (4) *ib. n. 42.* — (5) *qu. 6. art. 1. in fine.* — (6) *n. 576.* — (7) *p. 3. t. 4. resp. 136. et p. 5. t. 13. res. 36.* — (8) *ut notant Sotus et Reg. l. 7. c. 2., Diana p. 3. t. 4. r. 51. et p. 2. t. 15. r. 52.* — (9) *quod docent Laym. l. 4. t. 6. d. 15., Suar. et Diana p. 3. t. 4. r. 136. contra Cominch., Henriq. et alios.*

„tiam sub veniali tantum obligare sequentibus casibus: „1) Si imposita sit pro solis venialibus (1); 2) si pro „mortalibus alias confessis; 3) omissionem partis non „gravis in confessione mortalium; vel etiam omissionem „totius, si levis sit, v. gr. unum *Miserere* (2)" *(Levem esse omittere unum* Miserere, *dicunt etiam Palaus* (3) *et Lugo* (4); *rosarium vero B. Virginis, etsi quinque decadum, minime dici potest materia levis)*; „4) si „confessarius noluit obligare sub mortali; quia, cum „possit imponere pœnitentiam libere et sine omni obli- „gatione (5), potest etiam sub levi tantum imponere." *(Et sic insinuat agendum P. Segneri* (6) *ac Croix* (7), *si pœnitens non acceptaret pœnitentiam impositam* (8). „5) Eum, qui lucratur indulgentiam plenariam, liberari „ab onere pœnitentiæ (nisi sit medicinalis), docet *Diana* (9) „*ex Tann., Gran., C. de Lugo etc. contra Val., March.* „*et Aversa* (10)."

„Dixi 2: *si rationabilis sit;* quia, si justo sit gravior „ac difficilior, nec confessarius eam moderari velit, non „peccabit graviter pœnitens, si sine absolutione discedens „alterius sacerdotis judicio peccata submittat (11). Imo ad „eam non obligabitur, si omnino injustam esse constet, „aut si pœnitens eam non possit implere, vel illius sit „oblitus. Nec tunc ad aliud quidquam tenetur, etsi expe- „diat, ut is, qui sive culpabiliter sive sine culpa oblitus „est, in sequenti confessione similem sibi injungi petat. „Ita *Coninch., Laym., Diana* (12) *contra Richard. et Sylv.*, „qui putant, talem confessionem esse repetendam: quod „præter citatos negat etiam *C. de Lugo* (13) *ex Vasquez*, „docens, talem satisfacere, si confiteatur illud peccatum „oblivionis culpabilis.

516. — Hic plura dubia occurrunt discutienda.

(1) *ita citati contra Henr., Fagund.* — (2) *Coninch., Fagund. cum Diana d. 3. t. 4. r. 102. et p. 6. t. 8. r. 45.* — (3) *p. 21. §. 4. n. 11.* — (4) *d. 25. n. 74.* — (5) *ut probant Suar. hic d. 38. sect. 7., Henriq., Fill., Fagund., Tann., Coninch. de sacr. d. 10. dub. 8. n. 65. contra Turr. et Vasq.* (6) *in suo parocho instr.* — (7) *l. 6. p. 2. n. 1249.* — (8) *vide Diana p. 3. t. 4. r. 241. et p. 4. t. 4. r. 83.* — (9) *p. 5. t. 12. r. 3. et p. 9. t. 6. r. 36.* — (10) *(vide de hoc n. 519.)* — (11) *ut docent Suar., Coninch., Laym.* — (12) *p. 4. t. 4. r. 241.* — (13) *n. 78.*

Dubitatur 1., an pœnitens teneatur acceptare justam pœnitentiam, quam imponit confessarius. Tres sunt sententiæ.

Prima negat (1), quia non tenetur acceptare, qui vult eam solvere in purgatorio.

Secunda sententia (2) dicit, posse non acceptare, sed si acceptet, teneri ad eam exequendam.

Tertia sententia communis et vera, quam tenet *Suar.* (3), qui oppositas vocat temerarias, *Lugo l. c.*, ubi nostram sententiam vocat certam cum *Vasq. et Victor*, qui post Tridentinum dicunt esse de fide, *Elbel* (4) *et Salm.* (5) *cum s. Thoma, Palud. et P. Soto :* dicit, peccare, qui pœnitentiam non acceptat vel non vult implere, et absolutionem vult recipere. Ratio, quia, ut docet *Benedictus XIV.* (6) sicut confessarius justam tenetur injungere pœnitentiam, ita pœnitens tenetur illam acceptare.

Probabile tamen est, quod, si pœnitenti videatur pœnitentia illa justo gravior, aut nimis onerosa respectu ad suam imbecillitatem, tunc, si confessarius nollet eam moderari, posset saltem sine culpa gravi discedere absque absolutione et alium adire confessarium (7). Hoc tamen intelligendum, si pœnitentia illa vere sit irrationabilis vel impar debilibus viribus pœnitentis; nam si contra pœnitentia facile posset ab eo impleri, et nollet ex mera desidia illam acceptare, ac cum levi absolvi vellet, non videtur posse excusari a peccato gravi; quia, ut bene ait *Lugo* (8), sicut peccaret sacerdos imponendo levem pœnitentiam sine justa causa pro gravibus culpis, ita peccaret pœnitens volens sine causa recipere absolutionem cum pœnitentia justo leviori.

517. — *Dubitatur 2.*, an pœnitens peccet graviter, si omittat implere pœnitentiam gravem, impositam pro venialibus aut mortalibus confessis. Commune est, quod, si

(1) *quam tenet Cajet. t. 1. opusc. tr. 6. q. 2. ad 2. et probabilem putant Sporer n. 548. et Tamb. c. 2. n. 7.* — (2) *quam tenent Nav. c. 26. n. 20., item Scotus, Med., Gabr. ap. Lugo d. 25. n. 68. et Soto, Zerola, Vill. etc. ap. Renzi c. 2. s. 3. qu. 12.* — (3) *d. 38. sect. 7. n. 2.* — (4) *n. 227.* — (5) *de pœnit. c. 10. p. 4. n. 52.* — (6) *in epist. encycl. Inter præteritos.* (7) *ut dicunt cum Busemb. et Coninch. supra Suarez d. 38. sect. 7. n. 4., Laym. c. 15. n. 6., Elbel n. 228., Holzm. n. 601. et Spor. n. 550.* — (8) *n. 69.*

injungatur pœnitentia levis, non est obligatio illam implendi sub gravi, etiamsi tota omittatur (1). Ratio, quia materia levis non est capax gravis obligationis. Nec obstat, quod sacramentum maneat incompletum; nam illud jam est completum essentialiter; completio autem integralis per materiam levem non obligat nisi leviter secundum materiam. *Dubium* vertitur, quando materia pœnitentiæ est gravis.

Prima sententia probabilis et communior dicit, esse peccatum grave illam omittere (2). Ratio, quia gravitas vel levitas hujus obligationis non sumitur ex gravitate causæ, nempe peccati confessi, sed ex materia præcepta, scilicet pœnitentiæ impositæ.

Secunda sententia vero satis probabilis negat, hanc obligationem esse gravem (3). Ratio, quia hoc casu materia satisfactionis impositæ non est necessaria, in quantum est gravis; unde, sicut confessarius non tenebatur, imo nec poterat illam imponere sub gravi, ita nec pœnitens sub gravi adimplere. Nec valet dicere, quod pœnitentia non est commensuranda cum peccato, sed cum pœna temporali ob peccatum debita; nam *respondetur 1.*, quod, si hoc esset, utique deberet pro quolibet veniali gravis imponi pœnitentia, cum unicuique veniali gravis, imo gravissima debeatur pœna. *Respondetur 2.*, quod ex Tridentino pœnitentia injungenda est *pro qualitate criminum*, non autem pœnæ. Sentio tamen dicendum cum *Roncaglia* (cui consentit etiam *Laym. l. c.*), quod, si per accidens peccata illa venialia valde disponerent pœnitentem ad mortale, tunc posset confessarius gravem ei imponere pœnitentiam, ut ipsum removeat a periculo peccandi mortaliter; et tunc tenebitur pœnitens, si velit absolvi, illam acceptare et adimplere. Præterea censeo, quod, si pœnitens pro mor-

(1) *Pal. p. 21. §. 4. n. 11., Lugo d. 25. n. 74., Renzi cap. 2. sect. 3. qu. 14., Suar. d. 38. sect. 7. n. 5., Croix n. 1278. cum Aversa et aliis passim.* — (2) *ita Lugo et Pal. ll. cc., Bon. qu. 5. sect. 3. p. 4. n. 4., Ronc. c. 2. q. 2. r. 2., Concina p. 423. n. 11., Salm. de pœnit. c. 10. p. 4. n. 62 circa fin., Esc. l. 17. n. 206. cum Henriq., Coninch., Fag. et Nugno.* — (3) *ita Nav. c. 21. n. 43., Suar. l. c., Laym. c. 15. n. 7., Diana p. 3. tr. 4. r. 136., Spor. n. 544., et probabilem putant Lugo n. 76., Mazzotta t. 3. p. 381., Tamb. c. 2. n. 4. cum Henr., et Croix n. 1279. cum Soto, Palud., Fill., Led. et Aversa.*

talibus confessis condignam non egerit pœnitentiam, tunc, si iterum eadem peccata clavibus subjiciat, bene poterit confessarius gravem injungere pœnitentiam; et pœnitens, si acceptet, tenetur eam implere.

An autem circumstantias pœnitentiæ impositæ teneatur pœnitens implere sub mortali, nempe ad recitandam coronam flexis genibus, brachiis extensis et similia. Respondetur: Nulli dubium, quod omissio circumstantiæ erit saltem venialis; quando vero erit vel ne mortalis, pendet ex molestia levi aut gravi, quam affert circumstantia, vel per se vel respective ad pœnitentem, prout significaverit confessarius pœnitentiam imponens; ita communiter (1).

518. — *Dubitatur 3.*, an confessarius pro culpis gravibus possit imponere pœnitentiam gravem, sed sub obligatione levi.

Prima sententia negat (2). Ratio, quia, licet possit legislator in materia gravi obligare tantum sub levi, tamen in hoc sacramento confessarius non reputatur ut legislator, sed ut simplex minister, cum ibi agat nomine Dei; unde non potest materiam per se gravem sub levi imponere.

Secunda sententia communior affirmat (3). Ratio, quia revera (ut ipsi adversarii concedunt, utque dictum est *l. 1. 143.*) quilibet legislator potest gravem materiam præcipere sub levi. Nec obstat ratio opposita; nam confessarius in hoc sacramento non tantum fungitur vicibus Christi, sed etiam est a Christo constitutus verus judex et legislator, qui ex potestate sibi tradita solvit remittendo peccata et ligat præcepta imponendo circa obligationem satisfactionis implendæ: unde hujus obligationis gravitas oritur non ex vi sacramenti, sed ex præcepto confessarii. Hæc secunda sententia per se loquendo valde probabilis mihi videtur, sed non probarem, si confessarius ex hac doctrina vellet pro peccatis gravibus totam pœnitentiam imponere sub

(1) *Sanch. dec. l. 4. c. 12. n. 8., Lugo d. 25. n. 93., Viva q. 6. art. 2. n. 4., Renzi c. 2. s. 3. q. 16., Tamb. l. 4. c. 2 n. 14. et Croix n. 1280. cum Dicast., Aversa etc.* — (2) *quam tenent Renzi c. 2. s. 3. q. 14. et Bonacina q. 5. s. 3. p. 4. n. 4. cum Coninch. et Nugno.* — (3) *quam tenent Busemb. ut supra cum Henr. et Fag., Suar. d. 38. s. 7. n. 5., Filliuc. tr. 8. n. 54., P. Segneri instruct. ad conf. c. 3., Tamb. l. 4. c. 2. n. 6., Dicast. ap. Croix n. 1249., et probabilem vocat Viva q. 6. art. 1. n. 2. cum Medina et Diana.*

levi, excepto casu gravis ægritudinis aut intensissimæ contritionis vel alio casu rarissimo, in quo omnino videretur expedire ad salutem pœnitentis; censeo enim, ex præcepto Tridentini teneri semper confessarium injungere aliquod grave opus sub obligatione gravi (ut jam dixi *n. 510. in fine*), licet sit leve respective ad numerum et gravitatem peccatorum. Præfata ergo sententia deservire poterit ad hoc tantum, ut confessarius, postquam imposuit aliquam pœnitentiam gravem, aliam graviorem injungat sub levi, ut, si pœnitens illam implebit, sacramentaliter satisfaciat; si vero negliget, non gravetur culpa gravi. Et sic puto recte se gerere confessarium; cum enim spectata pœnitentis imbecillitate possit confessarius primam tantum gravem pœnitentiam imponere sub præcepto, et graviorem sub consilio præscribere, melius consulet bono pœnitentis, imponendo illam graviorem sub levi, ut omnia opera injuncta eleventur ad meritum satisfactionis sacramentalis. Minime autem approbo id, quod dicunt *Medina ap. Suar. et alii ap. Busemb. ut supra*, nempe quod confessarius possit aliquando injungere pœnitentiam sine ulla obligatione; hoc, dico, est omnino improbabile; nam legislator potest ferre et non ferre legem; sed si ferat, non potest quidem eam ferre sine obligatione, cum lex debeat necessario saltem sub levi obligare: lex enim, quæ non obligat, non est lex, sed consilium.

519. — *Dubitatur 4.*, an tempore jubilæi vel indulgentiæ plenariæ possit confessarius absolutionem impertiri nulla injuncta pœnitentia.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Lugo* (1), *Suar.* (2), *Pal.* (3) *cum Toleto et Sa*, *Viva* (4): limitant tamen *Salm.* et *Viva*, nisi pœnitens indigeat aliqua pœnitentia medicinali, et idem docuit *d. Thomas* (5), ubi ad objectionem, quod non possit sacerdos remittere pœnitentiam, cum hæc sit pars sacramenti, respondet: *Pro eo faciens indulgentias solvit pœnam, quam debuit, de bonis ecclesiæ communibus.* Subdit vero (6): *Tamen consulendum est eis, qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant.* Ratio

(1) *d. 27. n. 21.* — (2) *d. 38. sect. 10. n. 10.* — (3) *p. 21. n. 9.* (4) *qu. 6. art. 1. n. 1. v. quinto.* — (5) *suppl. qu. 25. art. 1. ad. 3.* — (6) *ad 4.*

hujus sententiæ est, quia pœnitentia principaliter imponitur pro satisfacienda pœna temporali, quæ jam tota remittitur per indulgentiam.

Sed his non obstantibus tenendum est oppositum (1). Et hodie non est amplius de hoc dubitandum, dum noster ss. Pontifex *Benedictus XIV.* (2) sententiam contrariam tanquam laxiorem reprobat, dicens, non posse putari verum pœnitentem, qui indulgentias consequi cupit, si hujus prætextu se vult eximere a pœnitentia sacramentali adimplenda. *Ratio 1.*, quia, ut pœnitens posset per indulgentias liberari a pœnitentia certe debita, certus esse deberet, se illam lucrari: sed patet, hoc valde incertum esse; unde non potest debito certe satisfacere per incertam solutionem. *Ratio 2.*, quia, licet certo quis indulgentias lucraretur, debet tamen semper aliquam pœnitentiam, quæ est integralis pars sacramenti, implere, ne sacramentum mutilum maneat.

Dixi: *aliquam pœnitentiam;* nam communiter et probabilissime præter AA. citatos pro prima sententia dicunt (3), causa indulgentiarum bene posse a confessario pœnitentiam diminui, modo aliqua imponatur, quia per eam jam integratur sacramentum, et contra per indulgentias probabiliter satisfit pœnæ temporali de bonis communibus ecclesiæ, ut docet *d. Thomas l. c.*

520. — *Dubitatur 5.*, an, si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ injunctæ, teneatur repetere confessionem, ut aliam pœnitentiam accipiat.

Prima sententia (4) dicit, hunc teneri saltem præcipua repetere peccata, ut condigna pœnitentia sibi imponatur: quia pœnitens curare debet, quantum commode potest, ut sacramentum fiat integrum; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Secunda sententia vero communis (5) negat obliga-

(1) *cum Conc. p. 407. n. 6., Ronc. c. 2. qu. 7. et Croix n. 1273. cum Fill., Rodr., Dicast.* — (2) *in cit. epist. encycl. Inter præteritos.* — (3) *Nav. c. 26. n. 21., Tol. l. 3. c. 11. n. 8., Sporer n. 258., Elbel n. 248., Holzm. n. 612. et Laym. c. 15. n. 12. cum Soto et Henr.* — (4) *quam tenent s. Anton. p. 3. tit. 14. c. 19. §. 19. et Bonac. q. 5. sect. 3. p. 3. n. 9. cum Sylv. et aliis.* — (5) *quam tenent Lugo d. 25. n. 87., Pal. p. 21. n. 19., Sporer n. 552. cum communi, Croix n. 1275., Ronc. c. 2. qu. 7., Holzm. n. 617., Viva qu. 6. art. 2. n. 6.,*

tionem hanc, etiamsi pœnitens culpabiliter oblitus fuerit pœnitentiam (1). Ratio, quia ex una parte non tenetur amplius ad pœnitentiam, cum illius impletio facta sit ei impossibilis; ex altera non videtur extare hanc obligationem repetendi confessionem, ut integretur sacramentum, cum nemo videatur teneri repetere sua peccata, semper ac ipsa directe fuerint remissa; hoc enim gravissimum esset onus. Utraque sententia est probabilis. Merito autem advertunt (2), quod talis pœnitens teneretur utique, cum commode posset, adire confessarium suum, si putaret, illum adhuc memorem esse pœnitentiæ, quam injunxit; tunc enim ejus impletio est ei adhuc moraliter possibilis.

521. — „1. Is, qui pœnitentiam implet in statu peccati mortalis, probabiliter quidem satisfacit præcepto, „cum impleat ejus substantiam; peccat tamen, sed venialiter, ut docent *Suarez*, *Laym.*, *Diana l. c.*, quia „sacramenti partem suscipit indigne et obicem ponit „effectui, scilicet remissioni pœnæ (quem tamen, obice „remoto, recuperari docent *Nav.*, *Tol.*, *Caj.*, *Diana* (3), „*Fagund.*, *Suarez etc.*); unde quamprimum est implenda, „potestque graviter etiam peccari nimium differendo, quod „ex variis circumstantiis judicandum (4). Non esse autem „grave seu mortale, si non differat ultra octiduum, docet *Hurtado apud Diana:* imo posse differri per annum (hoc est, quamdiu non tenetur ad novum sacramentum pœnitentiæ) vult ipse *Diana* (5): nisi tamen pœnitens dubitet, an postea possit implere; eo enim casu „teneri, quamprimum commode potest." *(Hoc merito communiter rejicitur cum Salm.* (6), *Tamb.* (7) *et Croix* (8),

Diana tr. 4. tr. 4. r. 241., Elbel conf. 10. n. 244. cum Nav., Soto, Aversa et Salm. de pœnit. c. 10. p. 6. n. 83. prope fin. cum Suar., Vasq., Laym., Coninch., Vict., Cand., Vivald. etc.

(1) *ut specialiter notant Salm. ib., Sporer, Holzm., Elbel, Lugo cum Vasq., et Croix cum Nav, Soto et aliis.* — (2) *Coninch. d. 10. dub. 9. n. 86., Pal. n. 18., Diana, Elbel, Sporer ll. cc. et Salm. c. n. 83. cum Cajet., Soto, Nav. et Med.* — (3) *p. 3. t. 4. r. 85.* — (4) *vide Diana p. 2. t 15. res. 53. et p. 5. t. 13. r. 38.* — (5) *p. 9. t. 7. res. 57. ex Amico et Leand. etc.* — (6) *de pœnit. c. 10. p. 5. n. 65.* — (7) *l. 4. c. 2. n. 9.* — (8) *n. 1288.*

qui probabiliter tamen excusat a mortali, si dilatio sit ad mensem, si pœnitentia sit tantum vindicativa *). *Roncaglia vero damnat de mortali, si differatur pœnitentia per 15 dies: sed hoc videtur nimis rigidum; non reputatur enim gravis dilatio, quæ non affert grave præjudicium rei præceptæ, ut ait Lugo* (1), *qui addit* (2), *dilationem, ut sit gravis debere esse ad longum tempus. Renzi autem* (3) *dicit, non esse gravem dilationem infra sex menses; sed hoc videtur nimis benignum.)* „Similiter non esse mortale, si obligatus jejunare feria 6. „differat in diem sequentem; vel obligatus communicare „singulis mensibus differat ad 6 vel 8 dies, affirmat *Diana „l. c. ex Polao*, præsertim ex causa aliqua, tametsi levi." *(Dicunt Salm.* (4), *non esse mortale, differre obligationem confessionis per 4 dies, si justa causa excuset. Et communius Palaus* (5), *Spor.* (6), *Holzm.* (7) *cum Suar., Coninch. et aliis censent, non esse mortale differre communionem per 6 vel 8 dies, quando quis tenetur communicare per singulos menses. Et consentit Ronc.* (8), *modo (recte monet) pœnitentia non sit medicinalis; ita ut illa dilata periculum sit relabendi. Putat autem Croix* (9) *cum Gobat et Steph., quod ex decem communionibus omittere unam non sit mortale; sed huic non acquiesco.)*

522. — *Dubitatur 1.*, an, qui existit in mortali, possit implere pœnitentiam impositam.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Tabiena, Alensis, Archidiaconus* (10): et citant pro se *d. Thomam*, qui (11), sic ait: *Oportet..., quod opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas, et ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.* Ratio hujus sententiæ est, quia peccator injuriam irrogat sacramento, dum obicem ponit satisfactioni in sacramento impositæ.

(1) *d. 25. n. 91.* — (2) *n. 92.* — (3) *q. 18. cum Cotonio et gloss. in l. fin. c. de cens.* — (4) *c. n. 65.* — (5) *p. 21. §. 4. n. 12.* — (6) *n. 577.* — (7) *n. 605.* — (8) *c. 2. q. 6. r. 1.* — (9) *n. 1277.* — (10) *ap. Salm. de pœnit. c. 10. p. 5. n. 69.* — (11) *suppl. q. 14. art. 2. ad 2.*

*) In hom. ap. tr. 16, 57. ait *s. Alphonsus: Neutiquam peccat, qui pœnitentiam per mensem differt: modo pœnitentia non sit medicinalis..., et modo in posterum posset eam adimplere.* *Editor.*

Secunda sententia, quam tenent *Tournely* (1), *Juenin.* (2), *Antoine* (3), etiam negat, implere, si impleat habens actualem affectum ad peccatum mortale; secus, si tantum existat in mortali: ita præfati auctores. Ratio, quia ad satisfaciendum Deo non requiritur status gratiæ sanctificantis, sed sufficit voluntas Deum placandi, quæ contra deest in eo, qui habet actualem affectum ad peccatum.

Tertia sententia communis et probabilior universe affirmat (4). Ratio, quia ad implendum præceptum satisfactionis sufficit ponere opus præcepti, licet præcepti finis non obtineatur. Respondetur autem ad textum *d. Thomæ*, quod ibi *s. Doctor* non loquatur de adimpletione satisfactionis injunctæ, sed tantum de ejus merito, quod non potest haberi sine charitate.

523. — *Dubitatur 2.*, an peccet, qui implet pœnitentiam impositam existens in mortali. Conveniunt DD., hunc non peccare mortaliter: alii vero (5) dicunt, nullo modo peccare; quia, ut ajunt, nulla est culpa obicem ponere soli remissioni pœnæ: alii tamen probabilius tenent, peccare venialiter, quia ponere obicem effectui partiali sacramenti non potest ab aliqua culpa excusari (6). Dicunt autem *Wigandt*, *Salm. et Antoine*, quod, recedente fictione, tunc pœnitentia habeat effectum satisfactionis, *contra Scotum*, *Med.*, *Bon. et Vasq.*, qui censent, habere effectum, cum impletur.

524. — „2. Pœnitentiam (etiam medicinalem) imposi„tam sub conditione hac: *si iterum labatur*, nec teneri „acceptare nec implere, eo quod confessarius nec ju„dex sit nec medicus peccatorum committendorum, do„cet *Diana* (7); sed contrarium probabilius cum *Suarez* „tenet *Aversa* (8), quia non imponit eam pro peccatis

(1) *de pœnit. qu. 7. art. 2. qu. 6. r. 3.* — (2) *t. 7. p. 490. a. 3.* (3) *de pœnit. c. 1. art. 3. qu. 9.* — (4) *et hanc tenent Suar. d. 38. s. 8. n. 1., Nav. c. 3. n. 7., Salm. c. n. 69. in med., Concina p. 359. n. 3., Ronc. c. 2. q. 5., Lugo d. 25. n. 30. cum Palud., Cajet., Soto, Sylvest. et Bon. sect. 3. p. 4. n. 15. cum Sa, Tol., Val., Vasq., Coninch., Fill. etc.* — (5) *ut Lugo d. 25. n. 32. ac Aversa, Dicast., Stephan. etc. ap. Salm. ibid. n. 70., qui putant probabile.* — (6) *ita Suar. d. 38. s. 8. n. 7., Laym. c. 15. n. 15., Wigandt tr. 13. n. 129., Bonac. p. 4. n. 15., et Salm. c. n. 70. in med. etiam probabile censent.* — (7) *p. 6. t. 7. res. 49. ex Palao, Trull. etc.* (8) *q. 13. sect. 4.*

committendis, sed commissis sub conditione reincidentiæ." *(Et sic tenendum* (1). *Id tamen intelligendum, modo imponatur proportionata pœnitentia pro peccatis confessis.)*

525. — „3. Qui non implevit intra tempus præscriptum „non ideo deobligatur.

Dicunt *Henriq.* (2), quod, si assignetur dies ad pœnitentiam implendam, transacto illo non est amplius obligatio implendi; sed omnino tenendum est oppositum (3). Dicunt autem *ib. Sporer, Coninch. et Gob.*, quod, si alicui sit injunctum jejunium die sabbati in honorem B. M. V., transacto eo die non tenetur in alio. Sed hæc opinio nec mihi arridet, tum quia semper principaliter intenditur a confessario jejunium et accessorie dies; tum quia, quando materia est divisibilis, qui non potest implere totum, tenetur ad partem.

526. — „4. Potest satisfacere per alium, cui confes„sor id concedit, vel qui per se non potest (4)." *(Sed adverte hic prop. 15. damnatam ab Alexandro VII., quæ dicebat: Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.)* „Hic tamen non tenetur, nisi confessor id voluerit. An „vero satisfaciens pro alio simul pro se possit: alii ajunt, „alii probabilius negant, ut habet *Sa.*

527. — „5. Non necessario impletur ante communio„nem." *(Hic advertantur quatuor propositiones damnatæ ab Alexandro VIII., nempe prop. 16.: „Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia aut institutio ecclesiæ, sed ipsa Christi lex et præscriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante." Prop. 17.: „Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus." Prop. 18.: „Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab ecclesia*

(1) *cum Suar. de rel. l. 3. c. 8., Laym. c. 15. n. 11., Bon. p. 2. n. 26., Salm. de pœnit. c. 10. p. 3. n. 38. cum Aversa et aliis.* — (2) *ap. Renzi c. 2. s. 3. q. 18.* — (3) *cum Busemb. et Diana p. 5. tr. 13. r. 37., Renzi l. c., ac Croix n. 1290. cum Aversa et Mendo.* — (4) *ut docent Regin., Fagund., Diana p. 4. t. 4. res. 141.*

non habetur pro usu, sed pro abusu." *Prop. 22.:* „*Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de dictis suis pœnitentiam egerint.*)

528. — „*Quæres*, quis pœnitentiam possit commutare, „et quomodo.

„*Resp. I.* Ex justa causa quivis sacerdos id potest, si „de novo ei confiteatur, ut habet communis sententia, „contra *Sotum et Vasquez;* saltem si peccata non sint „reservata: imo etiam probabiliter, etiamsi talia fuerint, „ut habet *Fernandez.*"

„*Resp. II.* Sine nova sacramenti administratione potest „id solus sacerdos, qui injunxit, si adhuc recordetur sta„tum pœnitentis, et hic ad eum recurrat tempore tam „brevi, ut moraliter idem judicium censeri possit, v. gr. „intra hebdomadam (1); imo et post longius interval„lum (2). Ratio, quia judex incognita causa non potest „ferre sententiam. Ita *Sylv.*, *Suar.*, *Coninch.*, *Laym.*, „*Fill.*, *Reg.*, *Fag. et C. de Lugo contra Nav.*, *Henr.*, „*Tol.*, *Sa*, *Rodr.*, *Bejam.*, *Val.*, *Dian.* (3), qui dicunt, „etiam alium posse, non repetitis peccatis. Quæ sen„tentia, etsi non ex ratione, ex principio tamen extrin„seco videtur esse in praxi probabilis (*Diana* enim *l. c.* pro „ea adducit 14 auctores, dicitque esse usum sive praxim „confessariorum), et confessariis posse servire, quando „pœnitens difficulter adduci potest ad repetenda peccata, „vel tempus id non fert; præsertim si ex confessione „(nam in ea et non extra debet fieri) aliorum peccato„rum et ex præsenti statu pœnitentis ipsiusque testi„monio habeant aliquam confusam notitiam peccatorum „præteritæ confessionis (4).

„*Resp. III.* Ipse pœnitens non potest commutare pœ„nitentiam etiam in evidenter meliorem (5): etsi con„trarium probabile dicat *Diana* (6). Sed hoc *Turrianus*

(1) *Henr. et alii 4.* — (2) *C. de Lugo, Aversa et Diana p. 7. t. 6. res. 46. et p. 9. tr. 6. r. 57. contra Pal. etc.* — (3) *p. 3. t. 4. res. 53. et p. 2. t. 1. misc. r. 53.* — (4) *ita Fag. p. 2. l. 9. c. 4. n. 22., Lugo d. 25. sect. 6. n. 107. et 109.* — (5) *ut docent Sanch. 4. mor., Coninch. d. 10. a. 12. n. 13., Regin. et alii.* — (6) *p. 3. t. 4. r. 53. et t. 2. tr. 4. r. 53. ex Port. et Vill.*

„temerarium, *C. de Lugo* (1) communi theologorum et „fidelium sensui repugnare dicit.

529. — *Dubitatur 1.*, an pœnitens, optans pœnitentiam injunctam sibi commutari, teneatur confessionem factam repetere. Respondetur: Si confitetur eidem confessario, non erit opus eam repetere, dummodo confessarius adhuc confuse recordetur status ejus conscientiæ. Si vero confitetur alteri, duplex est sententia.

Prima sententia affirmat, esse obligationem repetendi (2). *Ratio 1.*, quia confessarius non potest pœnitentiam commutare nisi in judicio sacramentali; hoc autem judicium non potest exercere, nisi pœnitens sua deferat crimina. *Ratio 2.*, quia pœnitentia, ut docet Tridentinum, non solum debet esse punitiva, sed etiam medicinalis, nempe ut non tantum sit in vindictam vitæ anteactæ, sed etiam in custodiam futuræ; nequit autem confessarius convenientem medicinam pœnitenti applicare, nisi culparum ejus notitiam habeat.

Secunda sententia vero satis probabilis negat, esse hanc obligationem (3). Ratio, quia in hac secunda confessione non agitur de judicio ferendo super culpis delatis in confessione præcedenti, ubi judicium jam fuit efformatum, sed tantum agitur de pœnitentis impotentia sive imbecillitate ad pœnitentiam implendam; et sic respondetur ad primam rationem. Difficilius est respondere ad secundam; sed responderi potest, quod confessarius commutando pœnitentiam in æqualem vel minorem bene potest præbere medicinam peccatis alias confessis, vel imponendo pœnitentiam æquivalentem, vel pœnitentiam datam minuendo juxta dispositionem pœni-

(1) *d. 23. sect. 6. n. 75.* — (2) *et hanc tenent Laym. c. 5. n. 16., Lugo d 25. n. 107., Pal. p. 21. §. ult. n. 13., Conc. p. 434. n. 20., Ronc. c. 3. q. 3., Holzm. n. 616., Croix n. 1295., Elbel n. 243., Spor. n. 588., Tamb. l. 4. c. 3. n. 22. et Salm. de pœnit. c. 10. p. 6. n. 79. cum Suar., Soto, Sylv., Vasq., Coninch., Reg., Molf. etc.* — (3) *eamque tenent Nav. man. c. 26. n. 22., Tolet. l. 3. c. 11. n. 12., Bon. qu 5. p. 3. n. 8., Sa v. satisfactio n. 5., Diana p. 2. tr. 15. r. 53. cum Henr., Vill., Rodr., Vict., Vivald., Portell., Valer. etc.; et hanc probabilem putant Busemb ut supra, Lugo n. 109., Anacl. tr. 14. dist. 10. n. 17., Sporer n. 589., et Laym., Salm., Holzm. ac Tamb. l. c.*

tentis. Cæterum iidem AA. primæ sententiæ (1) fatentur, eo casu non esse opus, singula peccata repetere, sed tantum præcipua, quantum sufficit ad notitiam confusam habendam status pœnitentis. Adduntque probabiliter (2), quod, si confessarius advertat, pœnitentem non implevisse pœnitentiam, nec facile impleturum, etiam eo non petente, poterit ei illam commutare.

Dubitatur 2., an confessarius inferior possit commutare pœnitentiam a superiore impositam ob casus reservatos.

Prima sententia communior negat (3). Ratio, quia accessorium sequitur naturam principalis: sicut ergo reservatum erat superiori judicium in causa principali, scilicet in absolvendis reservatis, ita reservata manet impositio pœnitentiæ, quæ ad idem judicium pertinet.

Secunda sententia affirmat (4). Ratio, quia cum peccata jam fuerint a superiore absoluta, est omnino ablata reservatio, et remanent illa peccata communia; unde, si pœnitens illa iterum subjiciat inferiori, potest hic novum de eis formare judicium, ac proinde pœnitentiam commutare. Nec obstat, ut dicunt, quod inferior potestatem non habeat in sententiam superioris; nam quando sublata est reservatio, uterque eamdem habet potestatem. His tamen non obstantibus, *prima sententia mihi arridet:* nam licet inferior hic et nunc possit novum formare judicium super illa peccata, si rursus ei deferantur, tamen nullam ipse habet facultatem mutandi sententiam superioris in judicio prius ab eo lato; principium enim certum est, quod inferior nihil potest in legem superioris. Probabile autem puto id, quod dicunt *Bonac.* (5) *et Renzi l. c. cum Suarez*, *Henr.*, *Victor.*, *Med.*, *Fagund. etc.*, quod secunda sententia possit locum habere, si gravis accederet causa, et non esset facilis accessus

(1) *ut Palaus, Salm., Roncagl., Elbel et Croix.* — (2) *Nav. c. 26. n. 22., Spor. l. c. et Tamb. n. 23.* — (3) *et hanc tenent Gonet d. 13. n. 36., Suar. disp. 38. s. 10. n. 14., Lugo disp. 25. n. 104., Holzm. n. 616., Sporer n. 585., Conc. p. 433. n. 16., Renzi c. 2. sect. 3. q. 27., item Coninch., Valent., Regin., Vega, Molf. etc. ap. Salm. de pœnit. c. 10. p. 6. n. 72.* — (4) *eamque tenent Palaus p. 21. §. ult. n. 7. et Elbel n. 242. cum Sanch., Bonac. et Henr., ac probabilem vocant Sporer et Salm. ll. cc. cum Vasq., Nav., Sa, Dicast., Gabr., Fern. etc.* — (5) *p. 3. n. 6.*

ad superiorem; quia tunc inferior licite posset pœnitentiam commutare ex præsumpta superioris conniventia.

Dubitatur 3., an confessarius possit commutare pœnitentiam extra confessionem. Certum est, quod alter confessarius nequit extra confessionem mutare pœnitentiam etiam injustam a primo impositam, ut cum communi sententia dicunt *Diana* (1) *(contra Valer. et Victorell.)*, *Salm.* (2) *et Croix* (3) *cum Lugo*, qui merito oppositam vocat improbabilem. Si vero sit idem confessarius, qui pœnitentiam imposuit, censet *Coninch.* (4), eum posse pœnitentiam commutare extra confessionem, sed non ultra quam infra eumdem diem; *Sporer* (5) *cum Soto et Valent.* extendit ad infra biduum; *Busemb. et Diana l. c.* cum *Henr.*, *Led.*, *Vivald. etc.* extendunt ad hebdomadam; imo *Lugo*, *Aversa*, *Gabr. etc.* (6) id permittunt adhuc per longius intervallum. At verius puto dicendum cum sententia communiori (7), id tantum posse admitti, si fiat statim post absolutionem, antequam pœnitens discedat, quia tunc tantum videtur moraliter perseverare idem judicium *).

530. — Cum autem valde proficuum possit esse pœnitentibus, ut facilius inducantur ad majorem pœnitentiam acceptandam, et fortius a peccatis absterreantur, eis indicare pœnitentias, quæ olim in canonibus pœnitentialibus erant præscriptæ pro aliquibus criminibus, ut monent catechismus Romanus, *d. Antoninus* et *d. Carolus Borromæus:* ideo hic operæ pretium duxi, adjicere aliquos principaliores ex dictis canonibus secundum ordinem decalogi, videlicet:

Circa 1. præceptum: 1. Qui a fide desciverit, pœnitentiam aget annis decem; 2. qui auguriis et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem; 3. respiciens furta in astrolabio

(1) *p. 2. tr. 15. r. 53.* — (2) *ib. n. 74.* — (3) *n. 1293.* — (4) *n. 46. dub. 8. in fine.* — (5) *n. 586.* — (6) *ap. Salm. c. n. 74.* — (7) *quam tenent Bon. p. 3. n. 7., Conc. p. 433. n. 17. et Salm. ib. cum Suar., Nav., Sylvest., Vega, Reg., Præpos. et Dic.*

*) „Attamen facta commutatione semper potest pœnitens eligere „primam pœnitentiam." *Hom. ap. tr. 16, 61. Editor.*

pœnitens erit annis duobus; 4. si quis ligaturas aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos; 5. qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

Circa II. præceptum: 1. Quicumque sciens pejeraverit, 40 dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam sit sine pœnitentia; et nunquam in testimonium recipiatur, et post hæc communionem percipiat; 2. qui perjurium in ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem; 3. si quis Deum vel B. Virginem vel aliquem sanctum publice blasphemaverit, præ foribus ecclesiæ diebus dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die sine pallio et calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus dominicis tres aut duos aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusanti ecclesiæ ingressus interdicatur, et in obitu ecclesiastica careat sepultura. 4. Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. præceptum: 1. Qui opus aliquod servile die dominico festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua; 2. si quis jejunia a s. ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua; 3. qui in quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem; 4. in quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens in pascha non communicet: ac præterea a carne abstineat.

Circa IV. præceptum: 1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua; 2. qui parentes injuria affecerit, tres annos; 3. qui percusserit, annos septem; 4. si quis contra episcopum, pastorem et patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget; 5. si quis episcopi aut ministrorum ejus vel parochi sui præcepta contempserit vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua.

Circa V. præceptum: 1. Qui presbyterum occiderit, pœniteat 12 annis; 2. si quis patrem aut matrem, fratrem aut sororem occiderit, toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu, abstineat a carne et vino, dum vixerit, jejunet secunda et quarta et sexta

feria; 3. si quis hominem occiderit, ad januam ecclesiæ semper erit et in obitu communionem recipiet; 4. qui homicidii auctor fuit, ob consilium, quod dedit, pœnitentiam aget 40 dies in pane et aqua, cum septem sequentibus annis; 5. si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens, quadragesimas tres; 6. qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40 in pane et aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem; deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias, tres præterea quadragesimas in anno observabit; 7. qui sceleris occultandi causa filium necavit, pœnitentiam aget annos decem; 8. si quis per iram subitam aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres; 9. si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget unum annum per legitimas ferias; 10. si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane et aqua.

Circa VI. præceptum: 1. Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos; 2. qui turpiloquio aspectuque polluitur negligens.., pœnitentiam aget 20 dies; 3. qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40 dies; 4. qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget; 5. qui incestum fecerit (non ita enormem), pœnitens erit 12 annos; 6. qui monialem violaverit, pœnitens sit annos decem; 7. si qua mulier cerussa aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres; 8. si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annos: et si crimen sit manifestum, debet deponi, et peregrinando 12 annos pœniteat, et postea monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem; 9. pro adulterio septennii et decennii pœnitentia imponitur; 10. pro osculo seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. præceptum: 1. Si quis furtum de re minori... fecerit, pœnitentiam aget annum unum; 2. qui furatus est aliquid de ecclesiæ supellectili vel thesauro, vel pecuniam ecclesiasticam oblationesve ecclesiæ factas, pœnitens erit annos septem; 3. qui decimam sibi reti-

nuerit aut dare neglexerit, quadruplum restituet et pœnitentiam aget dies 20 pane et aqua; 4. qui usuras accipit, rapinam facit...., pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane et aqua.

Circa VIII. præceptum: 1. Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque; 2. falsarius in pane et aqua pœnitentiam agat, quamdiu vivit; 3. si quis de proximo facile detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane et aqua.

Circa IX. et X. præceptum: 1. Rem alienam nefarie concupiscens avarusque pœnitens erit tribus annis; 2. si quis concupiscit fornicari, si episcopus, pœnitens erit annos septem: si presbyter, quinque: si diaconus vel monachus, tres....: si clericus aut laicus, annos duos.

ARTICULUS II.

De satisfactione per indulgentias.

§. I.

Quid sit indulgentia, et quid ad eam requiratur.

531. *Quid sit indulgentia.*
532. *Quæ causa requiratur ad indulgentiam lucrandam.*
533. *Quæ requirantur conditiones.*
534. *Vide resolutiones, et signanter n. 9.: an omnia opera fieri debeant in gratia; et n. 10.: an requiratur status gratiæ ad lucrandam indulgentiam pro defunctis; et n. 19.: an peccatum veniale non remissum impediat lucrari indulgentiam quoad alia remissa.*

531. — „Resp. I. Indulgentia est gratia, qua certo „aliquo opere, quod concedens præscribit, præstito, de„bita Deo pœna temporalis (non autem culpa) extra sacra„mentum, sacrificium et martyrium, per applicationem „satisfactionum Christi et sanctorum remittitur: idque „vel per modum absolutionis erga subditos ecclesiæ, vel „nudæ solutionis erga non subditos, ut defunctos et ca„techumenos, quibus proinde tantum dantur indulgentiæ „per modum suffragii (1).

(1) *Suar., Coninch., Fill., Sanctorell., Bonac. d. 6. q. 1. p. 1.*

532. — „*Resp. II.* Ad valorem indulgentiæ requiritur „causa pia et rationabilis, eaque, ut habet sententia communior *Suar. et aliorum*, proportionata effectui et quantitati indulgentiæ, saltem secundum concedentis prudentem æstimationem, petendam non ex operis tantum difficultate, sed fine intento et operis ad ipsum utilitate. Ratio desumitur ex natura dispensationis bonorum, quæ sine causa ab inferiore facta non valet, et est dissipatio (1)." *(Communis est sententia, concessionem indulgentiarum sine causa esse illicitam et invalidam* (2). *An vero causa debeat esse proportionata? Negant aliqui* (3); *sed verius affirmant Suarez* (4) *et Lugo* (5) *cum Adriano, Caj. et communi. Nec obstat d. Thomas* (6), *quem contrarii pro se laudant; nam ibi s. Doctor negat, requiri æqualitatem operum cum pœna debita culpis, non autem proportionem cum culpa. Idem sentit Bellarm.* (7): *sed bene advertit, non esse subditorum judicare, utrum causa justa sit vel non; debent enim simpliciter existimare, justam esse.)*

533. — „*Resp. III.* Ad lucrandas indulgentias requiruntur hæ conditiones: 1. Ut sit baptizatus; 2. ut sit „subditus concedentis, 3. ut non sit ligatus excommunicatione majore, ut habet communis; quia hæc privat „communione bonorum spiritualium; 4. ut sit in gratia „saltem tunc, quando opus præscriptum completur, quia „pœna non remittitur ante culpam (8); 5. ut opus injunctum moraliter totum et integre impleatur; 6. ut opus „præscriptum sit honestum, saltem ex objecto: nam sufficit vitiatum ex fine inhonesto veniali vel ex alia circumstantia prava (ut docent *Suarez et alii communiter contra Coninch.*), saltem si nihilominus conducat ad „finem Pontifici propositum, ut limitat *Laym.* Ratio prioris „est, quia illud opus plerumque complet causam indulgentiæ, quæ debet esse pia. Ratio posterioris, quia „ratio injuncti operis est assecutio finis intenti a Pon-

(1) *ita auctores cit.* — (2) *vide Lugo d. 27. n. 139. et Wigandt tr. 14. n. 91.* — (3) *ap. Suarez disp. 54. s. 3. n. 1.* — (4) *n. 5.* — (5) *n. 141.* — (6) *in 4. d. 20. qu. 1. art. 3.* — (7) *de indulg. l. 1. c. 12. t. 2.* — (8) *vide infra n. 9. ap. Busemb.*

„tifice (1)." *(Alii distinguunt* (2), *quod, si culpa venialis afficit substantiam operis, puta si quis oret vel det eleemosynam ob vanam gloriam, tunc non lucratur indulgentiam* (3)*; secus, si non est circa substantiam, ut si quis oret distracte: ita Mazzotta* (4) *contra Wigandt* (5), *qui id negat, si indulgentia sit data ad Deum placandum.)*

534. — „1. Indulgentiis etiam frui potest, qui eas „concessit.

„2. Non expirant morte concedentis *), cum sint gra„tiæ, nec, ut habet *Sa*, ante notitiam revocationis.

„3. Etsi intelligendæ sint, ut sonant; cum tamen sint „gratiæ, large sunt interpretandæ (nisi de pœnitentiis „injunctis, ut ex *Henr.* etc. notat *Amicus* (6), servata „tamen verborum proprietate. Unde censendæ sunt per„petuæ, si datæ sunt sine temporis restrictione.

„4. Etsi data pro articulo mortis, secundum *Sa*, ex„piret, quando semel est accepta; contrarium tamen „est probabile ob rationem datam. Illa autem non re„quirit applicationem confessarii aut alterius ministe„rium (7). Expedit tamen, moribundos ad invocationem „nominis Jesu et Mariæ sæpius excitare, simulque in „memoriam revocare intentionem lucrandi istas indul„gentias (8). Probabile enim est, si habeat plures ima„gines, grana, rosaria etc. benedicta, posse, sive intuitu „ejusdem concessionis sive diversarum, toties lucrari, „quoties nomen Jesu repetierit vel præstiterit opus re„quisitum (9). Sufficit autem ad eas lucrandas quodvis „tempus, in quo verificatur mortis articulus, etsi pluri„bus diebus ab ipsa morte absit (10).

„5. Possunt moribundi plures indulgentias plenarias, „ob plures titulos concessas, simul lucrari; verbi gratia, „quia habent plura rosaria vel grana, cruces imaginesve,

(1) *vide Laym., Bon. d. 6. qu. 1. p. 5.* — (2) *ut Mazzotta t. 1. p. 244. et Bon. d. 6. qu. 1. p. 5. n. 15. cum Nav., Val., Coninch., Reg. etc. communiter.* — (3) *vide n. 536.* — (4) *l. c. cum Suar. etc. ut supra communiter.* — (5) *tr. 14. n. 93.* — (6) *d. 20. n. 77.* — (7) *Quintanadv. in append. t. 9. d. 4.* — (8) *ib. d. 4.* — (9) *ibid. d. 6. ex Suar., Gran. etc.* — (10) *ib. d. 5.*

*) Nisi adjecta sit clausula: *Ad beneplacitum nostrum.* Vide infra *n. 536.* *Editor.*

„quibus sunt applicatæ; vel titulo suæ religionis, con-„fraternitatis etc., dummodo non requirant certa opera „pro speciali necessitate applicanda (1); idque, etiamsi „eas vel earum aliquas ignorent aut non recordentur (2).

„6. Requiritur autem, ut moribundus crucem, granum, „imaginem etc. secum habeat in articulo mortis, ut ra-„tione illius lucretur: et quidem, ut tutius ac certius „obtineat, ejus habeat dominium seu possessionem et „apud se teneat. Non tamen est necesse, ut collo ap-„pensa, brachio obvoluta manuve apprehensa sint (etsi „aliquo horum modorum habere sit tutius), sed sufficit „esse in lecto vel juxta moribundum; licet ipse nec vi-„deat nec tangat nec sciat aut recordetur, se habere „(nisi aliud exprimatur). Sufficiet etiam habere commo-„data seu quoad usum (præsertim si id in ipso indulto „exprimatur, ut in *Caroli Borromæi* et quinque sancto-„rum fit). Neque necesse est retinere, donec expiret „(etsi et hoc sit tutius), sed sufficit, in aliquo mortis „articulo habere, in eoque nomen Jesu (si hoc requiri-„tur) invocare (3).

„7. Concessæ vivis non possunt applicari defunctis, „nisi id exprimatur; quia pendent a voluntate concedentis.

„8. Probabile est, concessam pro certo tempore posse „sæpius obtineri repetendo opera præscripta, v. gr. ea-„dem die, nisi addita sit restrictio: quia favores sunt „ampliandi (4). Contrarium tamen videtur probabilius, „ob voluntatem concedentis contrariam rationabiliter præ-„sumptam (5).

„9. Etsi consultum sit, ut opera omnia fiant in gratia, „id tamen non videtur simpliciter necessarium. Laboran-„dum tamen est concionatoribus et confessariis, ut, cum „indulgentiæ promulgantur, populum ad seriam confes-„sionem excitent."

Quæritur, an ad lucrandam indulgentiam omnia opera debeant fieri in statu gratiæ. Affirmant *Nav.*, *Cajet. et Comitolus* (6): alii vero (7) distinguunt: Affirmant, si in-

(1) *Quint. in append. t. 9. d. 4.* — (2) *ibid. ex Lugo, Diana et aliis 6 contra Rodr., Trull. etc.* — (3) *ib. d. 6.* — (4) *ita Henriq., Rodriq.* — (5) *vide C. de Lugo d. 27. sect. 6. n. 95.* (6) *ap. Croix n. 1410.* — (7) *ut Bellarm. l. 1. de indulg. c. 12. et Wigandt. tr. 14. n. 92.*

dulgentia est indicta ad Deum placandum; secus, si ad alium finem, puta ad subsidium pauperum, ædificationem templi. Alii tandem communius et probabilius dicunt sufficere, si ultimum opus fiat in gratia (1). Ratio, quia talia opera saltem disponunt ad Deum placandum, et vim habent saltem de congruo. Et huic sententiæ adhæsit noster *P. Benedictus XIV.* in sua citata constitutione *Inter præteritos*, ubi dixit: *A fructu indulgentiæ minime excludendos illos existimavimus, qui non præmissa confessione visitationem incipiunt; dummodo, quando opus ultimum perficiunt, in statu gratiæ sint.*

„10. Ut quis lucretur pro defunctis, probabiliter non „requiritur, ut sit in gratia; quia tantum ponit opus tan„quam conditionem, quo posito Pontifex applicat defuncto „indulgentiam sive satisfactiones Christi et sanctorum (2). „Contrarium tamen docet *C. de Lugo* (3), requirens sta„tum gratiæ, saltem in fine operis: quæ sententia tutior „est." (*Et hæc verior mihi videtur* (4), *quia nemo potest alteri applicare indulgentiam, nisi prius eam fecerit suam. Hic autem notandum* (5), *quod, licet effectus indulgentiarum pro vivis sit infallibilis, non est tamen infallibilis pro defunctis, cum eis nulla adsit promissio, unde Deus ipsas acceptat tantum ad suum beneplacitum*).

„11. Opus præscriptum dum fit, debet esse utile ad „finem a concedente intentum; qualis est v. gr. eleemo„syna præscripta pro redemptione captivorum, etsi fiat „cum aut in peccato; modo aliud opus ei injunctum et „præscriptum in gratia fiat (6). Non autem oratio præ„scripta ad placandum Deum, si ipsamet sit peccatum „ex mala circumstantia; uti nec jejunium, si te inebries; „item nec visitatio ecclesiarum sine ulla devotione (7).

„12. Possunt uno et eodem opere plures indulgentiæ „diversis viis concessæ lucrifieri, si opus sit æque utile „ad finem utriusque indulgentiæ; nec sit iterabile intra „idem tempus, v. gr. jejunium vel communio (8).

(1) *ita Concina p. 450. n. 34. cum communi, Suar. d. 52. s. 5., Pal. p. 5., Croix l. c. et Viva de jub. q. 6. art. 2. n. 6. cum Bonac., Boss. etc.* — (2) *ita Escob. tr. 7. ex. 5. c. 7. n. 53. ex Suar., Præp. in 3. part. q. 14. dub. 10. n. 93.* — (3) *d. 17. n. 75.* — (4) *cum Wigandt. tr. 14. n. 96. r. 3.* — (5) *cum eodem Wigandt n. 97.* — (6) *vide Lugo disp. 27. n. 84.* — (7) *ita Laym., Bonac. et alii.* — (8) *ita Præpos. et Laymann.*

„13. Non lucrantur indulgentias: 1) qui ex impotentia „vel ignorantia sive totum opus præscriptum sive no„tabilem ejus partem omittunt: v. gr. si puer vel senex „non jejunet; nisi tamen ob gravem difficultatem hoc „opus ei in aliud est commutatum (1); 2) qui opera in„juncta alio loco, tempore vel ordine perfecit, quam præ„scriptum est; vel per alium, qui fuerit causa principa„lis: ut si per alium jejunarit, ecclesias visitarit (2); 3) qui „famulo tradidit eleemosynam erogandam, quam is re„tinuit, ut habet *Bonacina* ex multis contra *Sa;* 4) qui „aliquid omittit, quod secundum sententiam probabilem „vel etiam probabiliorem non est necessarium, si tamen „sit necessarium re ipsa; quia communis error non su„plet defectum (3).

„14. Non obstat effectui indulgentiæ: 1) Etsi ex opere „requisito modicum quid omittatur, v. gr. cæremonia in „sacro, vel si parum comedas in jejunio; quia opus po„nitur moraliter integrum; 2) si opus requisitum præ„stes per alium habentem se ut instrumentum, v. gr. in „eleemosyna danda (4); 3) si eleemosynam des exiguam, „nisi tamen in bulla exprimatur, dandam esse pro cujus„que facultate: tunc enim major danda est a divite quam „ab alio (5); 4) si ecclesiam visitandam non possis in„gredi ob hominum multitudinem, dummodo oratio fiat „ante fores vel in cœmeterio (6); 5) etsi in opere præ„stito non habueris intentionem consequendi indulgen„tias (7): et videtur certum, saltem si habueris interpre„tativam (8); 6) etsi opera fuerint aliunde debita, v. gr. „ex præcepto ecclesiæ (9)."

„15. Quando datur potestas commutandi opera præ„scripta in alia, id non necessario fit in confessione et „a confessario, qui audit confitentem: sed potest fieri „extra et ab alio idoneo. Ita enim declarat *Gregorius XIII.*

(1) *Henriq., Cajet., Bonac. p. 5. n. 16.* — (2) *Nav., Reg. l. 7., Bonac. l. c.* — (3) *ita Bonac. ex Suar., Sanch. et aliis.* (4) *Bonac. l. c.* — (5) *ita Fill., Suar., Sa et alii.* — (6) *Bonac.* (7) *ut docent Salas, Bonac. et alii contra Suar.* — (8) *ut habet Laym. (et Wigandt. tr. 14. n. 95., Viva qu. 6. art 4. n. 4., Croix n. 1325. cum Lugo, Molina, Pell., Gabr. etc. et alii).* — 9) *ita Laym.*

„(uti et in bulla indulgentiæ nomine confessarii intelligũ „quemvis approbatum (1).

„16. Probabilius est, eum, qui tantum partem operis „præscripti facit, non lucrari partem indulgentiæ, nisi „tam parum desit, ut censeatur moraliter integrum (2).

„17. Dum præscribitur, ut visitentur aliquot altaria, „sufficit ad illa se orando convertere eodem loco (3). Li„mitat autem *Lugo*, si sit tali loco et situ, ut moraliter „censeri possit orare ad illa altaria (4).

„18. Cum confessio præscribitur, nisi in bulla expri„matur *venialium*, probabilius est, non requiri ut condi„tionem sine qua non, sed ut dispositionem ad statum „gratiæ. (5).

„19. Nemo consequitur plenariam indulgentiam pec„catorum omnium, nisi omni culpa, etiam veniali, liber „sit, quando ultimum opus explet. Unde consultum est, „ut communio sit ultimum (6).

Certum est, peccatum veniale non remissum quoad culpam non posse remitti quoad pœnam (7). Illud tamen veniale non impedit, quominus remittatur pœna debita aliis peccatis jam remissis (8). Nec obstat, indulgentiam plenariam concessam fuisse sub ratione totalis remissionis, ita ut, si pœnam non tollat illius venialis non remissi, nullam tollat. Nam respondetur, quod, sicut non repugnat, culpam alicujus venialis remitti, quin remittatur culpa aliorum, ita et pœna; Pontifex autem concedendo indulgentiam plenariam non præsumitur velle eam restringere tantum ad eos, quibus remittuntur omnia venialia, sed potius illam concedere juxta capacitatem subjecti, ut remittatur saltem pœna venialium illorum, quorum culpa remissa est. Notandum hic, quod ad indulgentias lucrandas requiratur confessio peccatorum etiam venialium, si in diplomate legatur: *Qui vere pœnitentes, confessi etc.* Ita ex decreto S. C. indulg., approbato a *Cle-*

(1) *ap. Henriq. l. 7. c. 10. n. 8. et Præpos. qu. 14. d. 10. n. 88.* (2) *ita Bonac. p. 5. ex Nav., Suar., Coninch. etc.* — (3) *ut habent Sa, Bonac., Suar., Rodr., Diana.* — (4) *d. 27. n. 93.* (5) *Bon. l. c.* — (6) *vide Laym.* — (7) *ita s. Thom. suppl. q. 27. art. 1., quem sequuntur Viva q. 6. a. 2. n. 2., Sporer p. 234. n. 8. et alii passim.* — (8) *Viva et Sporer ll. cc. ac Wigandt tr. 14. n. 94. et Renzi c. 2. s. 4. q. 17. cum Laym. et Pelliz.*

mente XIII., qui publicari mandavit die 19. Mart. 1759. Declaravit autem S. C., confessionem posse etiam expleri in vigilia festivitatis.*) Sic refert *P. Ferraris* (1).

(1) *bibl. t. 8. append. n. 4.*

---

*) Hic annotandum est aliud decretum ejusdem S. C. indulgentiarum de die 15. Dec. 1841.

Dub. I.

Per decretum s. congregationis indulgentiarum die 12. Junii 1822 conceditur, confessionem sacramentalem peractam infra hebdomadam ante festivitatem suffragari posse ad indulgentiam lucrandam.

Quæritur primo:

a) An verba *infra hebdomadam* significent octo dies tantum, quæ festivitatem immediate præcedunt; an vero b) hebdomadam illam totam et integram, quæ ante festum decurrit, ita ut e. gr. confessio facta die dominica suffragetur ad lucrandam indulgentiam die sabbati hebdomadæ sequentis, in quam diem festum incideret, tametsi tunc 13 dies inter confessionem et festivitatem intercessissent.

Quæritur secundo:

a) An confessio octava die ante festivitatem peracta vi hujus indulti suffragetur tantum ad unam indulgentiam lucrandam; an vero b) per hanc confessionem aliæ etiam lucrifieri possint indulgentiæ, quæ infra prædictum tempus occurrent, et ad quas lucrandas sacramentalis confessio cæteroquin requiretur.

Dub. II.

Quæritur, an, cum in bulla vel brevi, quo conceditur indulgentia, confessio tanquam conditio *sine qua non* præscribitur, necesse sit, ut sacramentalis absolutio pœnitentibus detur in hac intentione, ut indulgentia lucraretur, ad indulgentiam lucrandam.

Sacra congregatio, indulgentiis sacrisque reliquiis præposita, respondendum esse censuit:

Ad dubium I:

Ad primum: *Affirmative* quoad primam partem, *negative* quoad secundam partem.

Ad secundum: *Negative* quoad primam; *affirmative* quoad secundam.

Ad dubium II:

Respondetur: *Negative.*

In quorum fidem:

Datum Romæ ex secretaria ejusdem congregationis indulgentiarum die 15. Dec. 1841.

C. Card. Castracane, præfectus.

Editor.

§. II.

Quotuplex indulgentia, et quomodo differat a jubilæo.

535. *Vide, quæ habentur apud Busembaum.*
536. *Adnotantur sancita a Benedicto XIV. circa jubilæum.*
537. *Qu. 1., an ad lucrandum jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada. Qu. 2., an per confessionem invalidam in jubilæo auferatur reservatio censurarum et peccatorum. Qu. 3., an peccet graviter, qui absolutus a reservatis postea alia opera non implet. Qu. 4., an, qui confessus est in jubilæo et oblitus sit peccati reservati, possit deinde a quocumque absolvi, et an obtinere commutationem votorum. Qu. 5., an confessus animo lucrandi jubilæum maneat absolutus a reservatis oblitis, si postea non lucretur. Qu. 6., an possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam jubilæi. Qu. 7., an possit dari absolutio ante satisfactionem partis vel juramentum ejusdem. Qu. 8., quinam casus et censuræ possint absolvi in jubilæo. Dub. 1., an possint absolvi publice excommunicati. Dub. 2., an possint dispensari in irregularitate.*
538. *Qu. 9., qui veniant nomine infirmorum, captivorum et itinerantium. Qu. 10., an sufficiat ad jubilæum lucrandum oratio mentalis aut modica vocalis. Qu. 11., an modica eleemosyna. Qu. 12., an satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jejunia alias debita.*

535. — „Resp. I. Indulgentia alia est *totalis* sive plena, „plenior, plenaria, plenissima, quæ non tantum pœnitentiam injunctam per confessarium vel canones, aut „secundum hos injungi debitam, sed etiam omnem purgatorii pœnam tollit. Nec differt a jubilæo nisi accidentaliter privilegiis quibusdam, ut, quod in jubilæo „licita sit dispensatio in certis votis, absolutio a reservatis et censuris, et quod confessarius quivis approbatus possit eligi (1).

„Indulgentia alia est *partialis*, qualis est unius vel „aliquot annorum; item septenæ, quadragenæ, carenæ „etc.; item tertiæ partis peccatorum, per quas non significatur, tolli tantam durationem purgatorii, sed tantam „pœnam remitti, quanta deleretur per jejunium unius „aut aliquot annorum, aut quadraginta dierum in pane „et aqua, secundum canones olim imponi solitum. Porro „quando indulgentiis plenariis adduntur aliquot anni vel

(1) *vide Sa v. indulgentia, Bonac. d. 6. q. 1. p. 2.*

„remissio tertiæ partis peccatorum, id secundum diver-„sas sententias vel ad diversos concedentes referendum „est; vel facit ad cautelam, ut, si forte causa indulgen-„tiæ non fuerit sufficiens, saltem valeat ad illos annos „lucrandos; vel ut adjuncta concedatur pro alio tempore, „actione et loco; vel denique, ut ea per modum suffra-„gii possit aliis applicari (1).

„*Resp. II.* Circa jubilæum notanda sequentia:

„1. Anno jubilæi in Urbe durante suspendi solent tan-„tisper extra Urbem omnes indulgentiæ plenariæ quoad „vivos, etiam in carceribus (non tamen in periculo mor-„tis constitutos, ut contra *Laym.* (2) docet *Bonac.* (3) ex „declaratione *Urbani VIII.*, facta anno 1625, neque „quoad defunctos): itemque aliæ facultates, v. gr. absol-„vendi a casibus bullæ cœnæ, commutandi vota, dispen-„sandi etc., concessæ in ordine ad lucrandas plenarias „indulgentias. Non suspenduntur autem indulgentiæ per-„sonis particularibus, aut ab alio quam Papa concessæ, „nec privilegia religiosorum, v. gr. absolvendi a reser-„vatis etc.; quia tantum suspenduntur facultates concessæ „in ordine ad indulgentias (4). Similiter neque suspen-„ditur facultas concessa episcopis per Tridentinum (5), „absolvendi et dispensandi cum suis subditis in omni-„bus casibus sedi apostolicæ reservatis; item nec dis-„pensandi in irregularitatibus, in impedimentis matrimo-„nii aut petendi debitum etc., quæ ex jure communi illis „competunt (6).

„2. Etsi probabile sit, quod docet *Nav.*, sæpius lucri-„fieri posse indulgentias intra jubilæum, extensum ad „duas septimanas: contrarium tamen verius est, quod „*congregatio cardinalium* declaravit, ut habet *Bonac.* (7); „qui tamen affirmat, in anno sancto posse obtineri toties, „quoties opera præscripta præstantur: idque ex declara-„tione *Urbani VIII.*

(1) *vide Bell. c. 9.* — (2) *l. 5. tr. 7. c. 8. n. 2.* — (3) *d. 6. q. 1. n. 2.* — (4) *ita Sanch., Henr. etc. ap. Diana t. 1. tr. de bulla cruciata, Fill., Bon. l. c., Benzon, et deinde Lugo n. 20. sect. 8. n. 145. ex declaratione Urbani VIII. anno 1625.* — (5) *sess. 24. c. 6.* — (6) *Zerol a v. annus sanctus §. 4., Quintanadv. in append. t. 3. d. 16.* — (7) *disp. 6. q. 1. p. 5. n. 32. ex Suar., Sanch.*

„3. Satisfacere tunc: 1) Qui sabbato ante primam do-„minicam confitetur, ut habent *Laymann*, *Bonac.* et pra-„xis fidelium; item qui confitetur et communicat ultima „dominica claudente jubilæum. Cætera tamen opera de-„bere fieri ante, et quidem intra unam hebdomadam, „docet *Lugo* (1) contra *Bonac.* (2). 2) Qui ordinem intra „opera præscripta non servavit. 3) Si quis intra illud „tempus cœperit confessionem, quam materialiter imper-„fectam oporteat differri longius, potest tunc absolvi a „reservatis et commutari vota: postea vero extra tem-„pus jubilæi absolvi ab omnibus, etiam quæ oblitus est, „reservatis, ac in oblitis etiam dispensari: imo potest „postea omnia facere confessor finita confessione, quæ „ante: quia cœpta causa manet potestas delegati, donec „finiatur (3).

„4. Qui neglexit lucrari jubilæum in patria, potest alibi, „dum ibi durat, lucrari (4): imo etiam in patria, si tem-„pore publicationis ex invincibili ignorantia notitiam illius „non habuit (5).

„5. Quando duobus diebus immediatis occurrunt duo „jubilæa, quorum singula confessionem et communionem „requirunt, non opus est, bis confiteri et communicare. „dummodo perseveres in gratia; alia tamen opera re-„petenda sunt (6).

536. — Ante omnia refert hic adnotare sancita a nostro *ss. Benedicto XIV.* in sua constitutione *Inter præteritos*, edita 3. Decembris 1749 pro jubilæo anni sancti, de qua præcedenter locutus in allocutione consistoriali, habita die 5. Maji eodem anno, sic dicit: *Difficultates* (circa facultates jubilæi) *in unum congerere.....*, *et quæstiones omnes de medio tollere non prætermittemus.* Addens ibi: *Ideo doctores constitutiones aliorum Pontificum falso interpretasse*, *quia non bene verba ipsarum perpenderunt.* Deinde in prædicta constitutione *Inter præteritos* sic sancivit:

1) Per verba: *Vere pœnitentibus et confessis*, intel-

(1) *d. 27. n. 105.* — (2) *p. 1. q. 5.* — (3) *ita Sa, Less. l. 2. c. 40. d. 16., Bonac., Laym., Sanch. l. 4. c. 54., Diana tr. 2. misc. r. 11.* — (4) *Sanch., Ugol., Diana p. 3. t. 4. r. 151.* — (5) *Bonac., Diana l. c.* — (6) *Turrianus p. 2. d. 32.; vide Diana p. 4. t. 4. r. 166.*

ligi debet actualis confessio. *(In dicta const. Inter præteritos §. 5.)* 2) Omnes visitationes ecclesiarum debent perfici uno die, incipiendo diem a media ad mediam noctem, vel a vespera ad vesperam. §. *13.* 3) Per clausulam: *Ad beneplacitum nostrum et sedis apostolicæ*, non cessant indulgentiæ morte Pontificis: secus, si tantum dicatur: *Ad beneplacitum nostrum.* §. *18.* 4) Circa suspensionem indulgentiarum, quando in indulto dicitur: *omnes et singulæ*, etiam plenariæ suspenduntur. §. *22.* 5) Indulgentiæ pro vivis non possunt applicari pro defunctis. §. *23.* 6) Tempore jubilæi anni sancti manent suspensæ facultates regularium absolvendi a casibus bullæ cœnæ et reservatis sedi apostolicæ, et vota commutandi, sive sint concessæ intuitu indulgentiarum sive ob alias causas. §. *26. et 32.* 7) Vi jubilæi nequit absolvi hæresis externa. §. *38.* 8) Quando dicitur: *Commutatio votorum fiat dispensando*, principaliter debet attendi ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit exorbitanter minor: secus, si dicatur: *Dispensatio fiat commutando.* §. *45.* 9) Facultas dispensandi non includitur in facultate commutandi. §. *47.* 10) Quoad irregularitates pertinet, quidquid sit de controversia, num sub nomine censuræ irregularitas ex delicto comprehendatur, datur facultas dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat. §. *50.* 11) Facultas commutandi pia opera non intelligitur data circa confessionem et communionem (præterquam cum pueris) aut orationem necessariam in visitatione. Nec commutatio fieri potest ad opera aliunde debita. Nec jubilæum acquiri potest per opus alias debitum (puta si quis ex legato teneatur dare eleemosynam pauperi), nisi, qui indulgentiam concedit, nominatim dicat, quod per prædictum opus acquiri possit; id enim sæpe contingit, cum inter injuncta opera trium dierum jejunium præscribitur, dies nominatim indicando, ex. gr. dicitur, quod esse debeant tres dies quatuor temporum Septembris. §. *53.* Item commutatio fieri debet in opera ejusdem naturæ. §. *55.* 12) Præter excommunicationem majorem Pontifici reservatam in constitutione *Apostolici muneris*, impositam sacerdoti complici in peccato turpi, qui extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis eumque absolvit; vel qui in ar-

ticulo mortis absolvit, cum alius sacerdos non desit; sive, cum alius sit sacerdos, sibi fingit, quod, si pœnitens illi confiteatur, infamia aut scandalum inde orturum sit, et ideo confessionem ejus excipit aut absolvit, imponitur hic inhabilitas in quocumque jubilæo absolvendi complicem pœnitentem. §. *59. et 60.* 13) Cum omnes, quæ tribuuntur facultates ad jubilæi consecutionem, directæ ac veluti ipsius præparatio sunt, clare inde sequitur, illarum usui minime locum esse, nisi cum eo, qui et ad consequendum jubilæum præparatus sit, et certum habeat propositum adimplendi opera injuncta. §. *62.* 14) Confessarii tantum in foro sacramentali et ecclesiis designatis possunt absolvere et vota commutare. §. *63.* 15) Tempore jubilæi vel indulgentiarum omnino imponenda est pœnitentia a confessario, ne mutilum maneat sacramentum. §. *65.* 16) Nomine partis læsæ non intelligitur judex, sed qui damnum est passus. §. *66.* Et itidem declaratur, non posse commutari vota in præjudicium tertii, sicut votum perseverantiæ in aliqua congregatione, quod naturam assumat contractus et reciprocæ obligationis inter voventem et congregationem. 17) Si quis post confessionem prolabitur in lethale, debet iterum confiteri, ut ultimum opus fiat in gratia. §. *73.* 18) Opera facta in peccato valent ad lucrandum jubilæum, modo fiant animo exhibendi honorem Deo; non autem ex fine vano: et modo ultimum opus impleatur in gratia. §. *75. et 76.* 19) Nomine *incolæ* veniunt omnes, qui sunt Romæ, animo ibi morandi per majorem anni partem, et omnes, qui Romæ alicujus muneris aut negotii causa morantur. Confessio est necessaria ad lucrandum jubilæum, etiamsi quis habeat sola venialia. §. *77.* 20) Pro aliis vero indulgentiis, si confessio præcipitur ut dispositio, non requiritur confessio venialium; secus, si injungitur ut opus præscriptum. §. *78.* 21) Si quis post confessionem labatur in mortale, licet non teneatur iterare visitationes, tenetur tamen iterum confiteri. §. *79.* 22) Non est opus, in visitatione basilicarum ad indulgentiam consequendam ingredi aut egredi per portas sanctas, licet hujusmodi ingressus pro opere supererogationis æstimandus sit. §. *81.* 23) Si quis ante publicationem indulti visitavit basilicas, et compleat visitationes

ipso die publicationis, potest gaudere jubilæo, modo aliam visitationem quatuor basilicarum totam illo die perficiat. §. *82.* 24) Satis est oratio vocalis: qui autem sola mente orare voluerit, laudandus est, aliquam tamen vocalem orationem adjungat. §. *83.* 25) Potest quis iterum lucrari jubilæum, si reiteret opera injuncta; verum tantum prima vice potest facultatibus gaudere. §. *84.* Hoc tamen non intelligendum pro lucranda indulgentia concessa iis, qui præscriptis diebus ecclesiam visitaverint; tunc enim unica tantum indulgentia acquiri potest. *Ib.* 26) In concessione facultatis absolvendi a censuris bullæ cœnæ non includitur facultas absolvendi ab hæresi externa. §. *85.* 27) Qui facta confessione est absolutus a censuris, et alias gratias votorum recipit, si mutat propositum implendi reliqua, manet dispensatus a votis, nec reincidit in censuras.

Hic addendum, quod in constitutione *Celebrationem*, edita die 1. Januarii 1751, idem *Benedictus XIV.* declaravit, facultatem prius datam monialibus et earum novitiis in constit. *Benedictus Deus*, emanata 25. Decemb. 1750, §. 4., eligendi sibi tempore jubilæi quemcumque confessarium, intelligendam esse de quolibet confessario approbato ab ordinario loci pro quocumque monasterio loci illius. Demum hic notandum, quod tempore jubilæi regulares possunt confessionem explere apud quemcumque sacerdotem approbatum ab ordinario, etiam sæcularem, ut declaravit *Gregorius XIII. et Alexander VII.* in constit. *Unigenitus* (1), possuntque absolvi ab illo etiam a casibus in eorum ordine reservatis.

537. — *Quæritur 1.*, an ad lucrandum jubilæum debeant omnia opera perfici in una hebdomada. Ad respondendum refert hic prius adnotare verba solita apponi in hujusmodi indultis, quæ sunt: *Qui processioni interfuerint, vel ecclesias designatas visitaverint, et feria quarta, sexta ac sabbato alterius ex duabus hebdomadis jejunaverint, pariterque sua peccata confessi et ss. communione refecti fuerint, eleemosynamque tribuerint etc.* Hoc posito negative respondent ad quæsitum *Pal.* (2), *Bon.* (3), item *Præpos. et Naldus* (4) *ac Rodr.*, *Sa*, *Diana*, *Loh-*

(1) *ita refert P. Ferrar. bibl. v. approbatio art. 2. n. 21.* (2) *tr. 24. p. 12. §. 3. n. 19.* — (3) *de pœnit. d. 6. q. 1. p. 5. n. 34.* — (4) *ap. Renzi c. 2. s. 5. qu. 1.*

ner (1), et probabilem ibi dicunt *Dicast. et Graff.*, et consentit *Laym.* (2), si adsit causa. Ratio, quia, cum dicatur in indulto, opera implenda esse in altera ex duabus hebdomadis, non est, cur impletio restringi debeat ad unam hebdomadam.

Secunda sententia vero, cui adhæreo *), affirmat (3). Ratio, tum quia hæc est praxis communis fidelium, ut fatetur etiam *Laym.*, tum quia id patet ex verbis relatis indulti, ubi non dicitur utriusque hebdomadæ, sed *alterius ex duabus:* quod importat, opera implenda esse vel in prima vel secunda hebdomada.

Et idem sentio dicendum de confessione et communione (4), *contra Pal. et alios AA.* primæ sententiæ, qui dicunt, quod is, qui in prima hebdomada absolvisset opera præscripta, posset tamen in secunda absolvi a reservatis. Sed opposita apparet verior ex verbis illis, quæ adduntur in indulto: *pariterque peccata sua confessi etc.;* ergo, sicut jejunia debent impleri in una hebdomada, ita pariter confessio et communio. Nec valet dicere cum *Palao*, quod illud *pariter* respicit obligationem operum, non temporis; nam revera particula *pariter* importat annexionem operum, non solum quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantiam temporis.

Probabilissime autem dicunt (5), quod, si quis impleverit alia opera in prima hebdomada, bene poterit ex consuetudine communi perficere communionem dominica immediate sequenti. Et idem de confessione probabiliter dicunt *Diana* (6) *et Lugo* (7) *cum Soto*, *Nav.*, *Sa*, *Henr.*, *Reg. et aliis communiter*, qui dicunt, hoc olim declaratum etiam fuisse a *Gregorio XIII.*, ex quo se-

(1) *ap. Croix n. 1450.* — (2) *de pœnit. c. 13. n. 10.* — (3) *et hanc tenent Sanch. l. 4. c. 4. n. 28., Lugo d. 27. n. 105., qui contrariam falsam vocat, Sporer suppl. p. 263. n. 173., Viva de jubil. q 8. art. 2. n. 3. cum Ugolino, Reg. et Fausto, Holzm. n. 659. cum Henr., Gobat et aliis passim, ut asserit, Renzi l. c. cum Nugno ex Sanctorellio.* — (4) *cum Lugo, Holzm., Renzi et aliis mox supra citatis.* — (5) *Lugo n. 107. v. adverto, Bonac. et Holzm. ll. cc.* — (6) *p. 1. tr. 1. misc. r. 28.* — (7) *d. n. 107.*

*) Prior sententia legitur inter retractationes n. 79. *Editor.*

quitur, ut bene notat *Holzm.*, dominicam mediam esse communem et pertinere ad utramque hebdomadam.

Quæritur 2., an per confessionem invalidam in jubilæo absolvantur censuræ reservatæ, et auferatur reservatio peccatorum. Si confessio fuerit culpabiliter nulla (quidquid dicant *Cajet.*, *Henr. etc.* (1), omnino negandum cum *Lugo* (2) *et Viva* (3), qui merito id negat contra *Lugo*, etiamsi quis in illa confessione habuerit animum, postea se valide confitendi. Ratio est, tum quia nulli sua fraus patrocinari debet; tum quia facultates conceduntur in confessione, ut per illam fideles jubilæum lucrentur; unde, qui sacrilege confitetur, cum revera nolit per talem confessionem jubilæum lucrari, non potest facultatibus gaudere. Et de hoc hodie non videtur amplius dubitandum post declarationem *N. P. Benedicti XIV.*, ut supra notavimus *n. 536. n. 13.*)

Si autem confessio fuerit nulla defectu doloris, et bona fide fuit facta, idem sentiunt *Bonacina* (4) *cum Rodr. et Croix* (5) *cum Tamb.*, *Reg.*, *Aversa etc.* Ratio, tum quia facultates in jubilæo non conceduntur absolute, sed pro veris pœnitentibus; qui autem invalide confitetur, non est vere pœnitens: tum quia facultas absolutionis concessa est sub conditione lucrandi jubilæum, quod utique acquiri nequit deficiente confessione valida. Alii vero censent, per hujusmodi confessionem inculpabiliter nullam tolli reservationem (6). Ratio, quia, ut dicunt communiter (loquendo vero extra tempus jubilæi) ipse *Bonac. l. c.*, *Pal.* (7) *et Salm.* (8) *cum Suar.*, *Cajet.*, *Lugo*, *Coninch.*, *Dic. et aliis passim*, peccata reservantur, ut in confessione deferantur habenti jurisdictionem in illa, sive ordinario sive delegato, utque ipse judicet imponendo pœnitentiam et absolutionem ferendo: quod jam fit in casu nostro; unde ad hoc, ut confessarius possit reservationem auferre, sufficit, ut pœnitens habeat verum animum lucrandi jubilæum. Sed his non obstanti-

(1) *ap. Croix n. 1449.* — (2) *d. 20. n. 113.* — (3) *de jubilæo qu. 11. art. 6. n. 2.* — (4) *d. 5. q. 7. p. 5. §. 5. n. 9.* — (5) *n. 1449.* (6) *ita Lugo disp. 20. n. 110., Viva l. c. cum Conc., Henr. et Comit., item Dic. et Gob. ap. Croix l. c., qui n. 1475. id probabile putat.* — (7) *tr. 23. p. 15. §. 6.* — (8) *de pœnit. c. 13. p. 3. n. 41.*

bus *probabilior mihi videtur prima sententia*, quia, cum Pontifex concedit facultatem absolvendi a reservatis, ut fideles jubilæum lucrentur, non præsumitur illam concedere pro iis, qui nequeunt cum illa confessione jubilæum lucrari. Idque videtur conformari ex verbis *Benedicti XIV.* in dicta const. *Inter præteritos*, ubi dicit, facultates tribui velut præparationes ad consecutionem jubilæi; ergo non præsumitur velle, ut facultatibus fruatur ille, cui facultates non sunt præparatio ad jubilæum lucrandum.*)

Quæritur 3., an peccet graviter, qui, postquam est absolutus a reservatis, non implet postea opera injuncta. *Prima sententia* affirmat (1); et hanc sententiam dicit *Benedictus XIV.* (2) fultam esse subsistenti ratione, quia in materia gravi ille contraveniret intentioni Pontificis, qui facultates concessit tamquam medium ad jubilæum lucrandum: sed *negant communius* (3). Ratio, quia hujusmodi obligatio non inspicitur imposita neque ex natura jubilæi, neque ex Pontificis aut confessarii præcepto; et in dubio de præcepto nemo ad illud tenetur. Communiter autem dicunt (4), talem pœnitentem, qui negligit opera complere, minime reincidere in reservationem vel censuras. Hocque definitum est ab eodem *Benedicto XIV.* (5).

Quæritur 4., an, qui confessus est tempore jubilæi, et oblitus fuerit confiteri peccata reservata, aut cum causa illa omiserit, possit deinde a quocumque confessario ab eis absolvi. Omnes affirmant, si tempore jubilæi confessarius habuerit expressam intentionem absolvendi etiam a reservatis. Si vero hanc non habuerit, negant *Bon.* (6) *cum Vasq. et Sylvest.*, *Rosella ac Sayr.* (7) *cum Sa et Henr.*, *Pal.* (8): sed *probabilius affirmant Bus. ut supra*,

(1) *quam tenet Viva de jubil. q. 11. a. 4. n. 2. cum Suar., Vasq. et Fill.* — (2) *in præfata const. Inter præteritos §. 86.* (3) *Sanch. dec. l. 4. c. 44. n. 54. cum Henriq., Pal. tr. 24. p. 12. §. 3. n. 13., Bon. disp. 5. qu. 7. p. 5. §. 1. n. 18., Lugo disp. 20. n. 100., Sporer n. 215. et Salm. de pœnit. c. 13. p. 3. n. 57. cum Naldo, Diana, Portel etc.* — (4) *Nav., Vasq., Laym., Henr. etc. ap. Croix n. 1448. contra Ugolin.* — (5) *in dict. const. §. 86.* — (6) *p. 15. §. 5. n. 3.* — (7) *ap. Sanch. de matrim. l. 8. disp. 15. n. 17.* — (8) *tr. 24. p. 12. §. 3. n. 9.*—

*) Conferatur retractatio 80. *Editor.*

Sanch. l. c., Suarez (1) *et Viva* (2) *cum Reg., Nav., Cabr. et Diana, Croix* (3) *cum Aversa, Peliz., Dic. etc.* Ratio, tum quia pœnitens vi jubilæi jus acquisivit ad favorem Pontificis, ut ex eo tempore a quolibet confessario possit absolvi; tum quia primus confessarius præsumitur per suam absolutionem velle conferre suo pœnitenti omne beneficium, quod potest; unde, sicut indirecte absolvuntur peccata illa oblita, ita indirecte tollitur reservatio. Omnes autem conveniunt, quod, si quis cœpit confessionem intra jubilæum, possit deinde absolvi ab omnibus reservatis (4). Et hoc probabiliter extendunt (5) etiam ad illa reservata, quæ pœnitens committat transacto tempore jubilæi, quia pro eo perseverat adhuc idem favor facultatum.

An autem, qui confessus fuerit tempore jubilæi, possit postea a quocumque confessario obtinere commutationem votorum. Negant *Laymann* (6) *et Suarez, Bon. ac Fill.* (7). Ratio, quia absolutio facta virtute jubilæi non potuit comprehendere vota, quorum commutatio tunc non fuit quæsita. Sed communius affirmant (8); idemque tenet *Sanchez* (9), etiamsi pœnitens tempore jubilæi memor fuerit sui voti. Ratio, quia (ut dictum est) pœnitens vi jubilæi lucrati jus adeptus est ad talem commutationem. Utraque sententia est probabilis. Recte autem advertunt *Suarez* (10) *et Holzm.* (11) *cum communi*, quod pro commutatione præfata votorum non requiritur specialis causa, sed sufficit causa illa communis, ob quam Pontifex motus est ad jubilæum indicendum.

Quæritur 5., an, si pœnitens tempore jubilæi confessus sit cum intentione illud lucrandi, et postea non lucretur, quod non implet opera requisita, an tunc pro oblitis tollatur reservatio. Negat *Concina* (12) *cum Vasq.*, et probabile putat *Suarez* (13). Ratio, quia privilegia conce-

(1) *disp. 31. s. 4. n. 24.* — (2) *q. 11. a. 4. n. 2.* — (3) *n. 1449.* (4) *ita Nav. c. 26. n. 13., Laym. c. 13. n. 9. cum Palud., Henr., Rodr., Bon. l. c. et alii passim.* — (5) *Sanch. l. c. et Viva cum Bossio et communi.* — 6) *c. 13. n. 9.* (7) *ap. Croix n. 1473.* — 8) *Less. l. 2. c. 40. n. 109., Pal. l. c., Viva q. 12. art. ult. n. 3., Sporer n. 237. cum Gobat, Portel et Sanctorell.* — (9) *l. c. n. 18.* — 10) *de voto l. 6. c. 19. n. 10.* — (11) *n. 645.* — (12) *p. 574. n. 17.* — (13) *d. 31. sect. 4. n. 23.*

duntur ad jubilæum lucrandum, et ideo, donec illud non sit obtentum, pœnitens non potest illis gaudere. Sed probabilius affirmant *Suarez* (1), *Sanch.* (2) *cum Manuel.* Ratio, quia tempore jubilæi conceditur facultas absolvendi a reservatis omnes, qui habent animum illud lucrandi, et patet ex dictis *n. 536. n. 27*). Unde, cum confessarius absolutionem impertitur, tunc reservatio absolute aufertur, non vero dependenter ab eventu futuro; nam in jubilæo nihil conceditur sub conditione futuri eventus, et ideo, cum ablatio reservationis jam sortita fuerit effectum suum, pœnitens non reincidit in eam, si postea opera non compleat.

Quæritur 6., an possit absolvi a reservatis, qui peccatum commisit spe obtinendi absolutionem vi jubilæi.

Prima sententia valde probabilis negat (3), quia non præsumitur Pontifex velle fovere iniquitatem. Idque confirmatur ex illo Tridentini (4), ubi statuitur, quod habens copulam cum consanguinea spe obtinendi dispensationem difficilius ei concedetur, et ipse debebit Pontifici exprimere, crimen patrasse cum hac confidentia.

Secunda sententia vero communior et satis probabilis affirmat (5). Ratio, quia facultas generaliter concessa non est limitanda. Nec obstat dicere, quod Pontifex sic foveret iniquitatem; nam si hoc esset, Christus sacramentum pœnitentiæ instituens adhuc diceretur iniquitatem fovisse; non autem dici debent fovere iniquitatem remedia, quæ a superioribus peccantibus præparantur.

Quæritur 7., an vi facultatis concessæ in jubilæo absolvendi a censuris occultis propter damnum alicui datum incursis, sub conditione, ne pœnitentes absolvantur nisi satisfacta parte, vel saltem præstito juramento satisfaciendi, possit dari absolutio ante satisfactionem vel juramentum. Si pœnitens possit, statim satisfacere debet, alias illicite et invalide absolveretur; ita *Suar.* (6), *Sporer* (7) *et Viva* (8) *cum Vasq.*, *Gobat*, *Coninch. et Fill.*

(1) *n. 24.* — (2) *dec. l. 4. c. 54. n. 45. et de matr. l. 8. d. 25. n. 21.* — (3) *et hanc tenent Covarr., Lopez et Menoch. ap. Pal. p. 12. §. 3. n. 15.* — (4) *sess. 24. de reform. c. 5.* — (5) *eamque tenent Suar. l. 4. de voto c. 54. n. 18. et Pal. l. c. n. 16. cum Henr., Graff., Vega, Rodr. etc.* — (6) *d. 7. de censur. s. 5.* — (7) *n. 214.* — (8) *q. 10. a. 2. n. 9.*

contra Avila, Bonac., Bardi, Diana etc. ib., qui negant, id fieri invalide, cum illa sit potius monitio quam conditio. Sed verior mihi videtur sententia *Suarii* et aliorum ut supra, quia illa est vera conditio, qua non impleta facultas non conceditur. Dicit autem *F. Theodorus a Spiritu sancto* (1), sufficere ab absolvendum satisfactionem fidejussoriam aut juratoriam, semper ac confessarius judicet, quod absolutio proderit pœnitenti, nec eum retardabit a satisfaciendo. Verum hæc opinio magis speculative quam practice est probabilis: hinc verius dicendum (2), non posse eo casu absolutionem a censuris impertiri, nisi realiter præmittatur satisfactio: idque expressum est a *Benedicto XIV.* in const. *Convocatis*, ubi dicitur: *Ab occultis censuris ob partem læsam incursis* (confessarii) *non prius absolvant, quam parti læsæ pœnitens satisfecerit; vel si prius pœnitens nequeat, non eum absolvant, nisi juret, se satisfacturum, cum primum poterit.* Recte tamen dicunt (3), bene censeri satisfactum parti, si absolvendus ita rem disponat, ut satisfactio sit certo moraliter implenda: prout si pœnitens det confessario, aut deponat apud alium, quod restituere debet. Et idem ait *Viva*, si pœnitens ex consensu partis obtineat dilationem. Antequam autem satisfiat fisco vel judici, bene potest impertiri absolutio, ut dicunt *Tamb.*, *Suarez* (4).

Si vero pœnitens sit impotens ad satisfaciendum, tunc valide et licite absolvi potest cum veriori et communiori sententia (5), (contra *Sotum*, *Nav. et Cordub. ib.*, qui dicebant, non esse absolvendum, qui satisfacere non potest, cum satisfactio sit conditio sine qua non). Ratio nostræ sententiæ est, quia non præsumitur Pontifex impossibilem conditionem postulare. Nec tunc requiri fidejussionem vel pignorationem aut juramentum dicunt *Sporer l. c. et Viva* (6), eo quod (7) istæ cautiones solum exiguntur pro foro externo. Sed juxta verba Pontificis

(1) *c. 9. §. 4. n. 3.* — (2) *cum Croix n. 1453. et Viva q. 10. a. 2. n. 9.* — (3) *Croix l. c. et Viva n. 3. cum Sanch., Henr., Boss. et aliis.* — (4) *ap. Croix ib.* — (5) *quam tenent Sporer n. 214., F. Theod. l. c., Renzi c. 2. s. 5. qu. 24. cum Fill. et Viva n. 4. cum Suar., Laym., Bon. et aliis.* — (6) *n. 6.* (7) *ut ajunt Suar. s. 10. n. 4. et Nav., Laym., Henr., Boss. etc. ap. Viva.*

supra relata tunc omnino saltem exigendum est juramentum de satisfactione implenda, cum præcipiatur confessariis: *Non eum absolvant, nisi juret, se satisfacturum.* Recte vero dicunt (1), non esse opus tali juramento, si pœnitens revera esset perpetuo impotens ad satisfaciendum. Præfatus autem *F. Theodorus* (2) subdit, damnificantem absolvi posse: 1) Si pars læsa acceptet satisfactionem, vel eam remittat, licet adfuerit damnum publicum (3). Hinc si quis percusserit clericum, sufficit ei se submittere, vel quod offensus injuriam remittat, aut ita se gerat, ut prudenter præsumatur omnem offensam remisisse. Recte vero advertit *Croix* (4) *cum Bonac. et Fill.* (contra *Vivam, Tamb., Diana etc.*), non sufficere remissionem monachi offensi, si injuria in totam redundaverit communitatem: et hanc testatur *Filliuccius* esse praxim s. pœnitentiariæ. 2) Si pars renuat justam satisfactionem oblatam, quia tunc per ipsum non stat (5): 3) si pœnitens præstet partem, quam potest, et pignus aut juramentum de reliquo; 4) si debitor non possit tunc satisfacere, nisi cum magno damno aut incommodo; nisi pars læsa idem damnum ex dilatione subiret. Ita idem auctor cum *Nav. et Arila*, qui addit, quod, cum creditor sit distans, potest absolvi debitor, si deponat pecuniam in loco tuto.

Utrum autem absolutus a censuris sub promissione satisfaciendi, reincidat in eas, si postea non satisfaciat? Affirmant *Nav., Rodr. et Vega* (6): sed probabilius negant *Sporer l. c. et Viva cum Sa, Gobat, Boss. et Pasq.*, quia (7) reincidentia non incurritur, nisi de jure exprimatur.

Quæritur 8., a quibus casibus et censuris possint confessarii absolvere tempore jubilæi. Communiter dicunt (8), in jubilæo, quando conceditur facultas absolvendi a reservatis Pontifici, dari etiam facultatem absolvendi a reservatis episcopo, quamvis id non exprimatur. Item, licet

(1) *Tamb. et Bellegambe ap. Croix n. 1454.* — (2) *n. 4.* — (3) *ut dicit glossa in cap. Quamvis de pactis in 6.* — (4) *n. 1456.* (5) *ita præfatus auctor l. c. cum Candido.* — (6) *ap. Vivam n. 7.* — (7) *ex cap. Ad reprimendam de offic. ordin.* — (8) *Suar. d. 7. de censur. c. 5., Holzmann n. 638., Sporer n. 212., Viva q. 11. art. 2. n. 1., item Vasq., Laym., Henr., Reg., Diana et alii ap. Croix n. 1451.*

nequeant absolvi hæretici, absolvi tamen possunt proferentes blasphemiam hæreticalem et fautores aut receptatores hæreticorum: necnon legentes, retinentes vel imprimentes libros hæreticos (1). Ratio, quia hujusmodi crimina, esto concernant, non tamen sunt proprie hæresis formalis.

Sed hic *dubitatur 1.*, an possint absolvi publici percussores clericorum et alii nominatim excommunicati vel suspensi. Affirmant communius (2). Ratio, quia, cum indultum non distinguat inter publicas et occultas censuras, non est restringenda facultas ad sola occulta. Idque expresse concessit *noster ss. P. Benedictus XIV.* in const. *Convocatis n. 5.* in jubilæo anni sancti, dicens, absolvi posse pœnitentes *a censuris in jure latis, etiam sedi apostolicæ reservatis, quamvis publicæ in partibus sint, et quamvis deductæ aut nominatim declaratæ ac denuntiatæ in iisdem partibus sint per locorum ordinarios aut alios judices.* Additur vero ibi *n. 6.: A censura ab homine seu a quocumque judice de partibus nominatim lata absolvere valeant ad effectum dumtaxat indulgentias præsentis jubilæi consequendi etc.* Et de hujusmodi censuræ absolutione prohibetur ibidem dari a confessario ullum testimonium.

Dubitatur 2., an in jubilæo possit dispensari in irregularitatibus. Affirmant *Bannez et Salonius* (3), et probabile vocant *Henriquez*, *Salas*, *Rodr.*, *Diana et Bossius:* et consentiunt *Soto* (4) *cum Medina* quoad irregularitates ex delicto, quia tales irregularitates habent rationem censuræ. Sed negant communius *Suarez* (5), *Molina* (6), *Holzmann* (7) *cum communi*, ut asserit, et *Viva* (8) *cum Fill.*, *Trull.*, *Reg. et Moja*, qui censent, nomine censuræ non venire irregularitates; sed de hac quæstione fusius agemus infra in tract. *de censur. l. 7, 351.* Cæterum *Benedictus XIV.* in dicta const. *Convocatis n. 12.*, loquens

(1) *ita Croix n. 1451. cum Lugo, Gob., Diana et Belleg., ac Viva qu. 11. art. 1. n. 6. cum Suarez, Sanch., Henr. et Bossio contra Azor, Rodr. et alios.* — (2) *Sporer n. 213., Holzmann de pœn. n. 640., Viva q. 11. art. 1. n. 5. et Croix n. 1457. cum Sanch., Henr., Sa, Sayr., Lezana, Diana, Gob. etc. (contra Vasq., Coninch. et Avila.)* — (3) *ap. Vivam q. 10. art. 1. n. 1.* — (4) *4. d. 22. q. 3.* — (5) *de censur. d. 1. sect. 3.* — (6) *d. 80.* — (7) *de pœn. n. 641.* — (8) *l. c. n. 2.*

de irregularitatibus (præscindendo ab hac quæstione), tantum indulsit, *dispensari posse super occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat.*

538. — *Quæritur 9.*, qui veniant nomine infirmorum, captivorum et itinerantium, quibus vi jubilæi possunt commutari aliqua ex operibus injunctis. Dicitur *aliqua*, quia confessio et communio nunquam commutari possunt, ut communiter dicunt DD. cum *Lugo* (1), et certum est ex relata constitutione *Inter præteritos* §. 53. Nomine *infirmorum* veniunt omnes valetudinarii, qui absque notabili detrimento aut difficultate nequeunt opera illa præstare. Et tales existimantur etiam senes (2). *Captivi* autem dicuntur, qui contra propriam voluntatem alicubi detinentur: his conceditur commutatio vel prorogatio operum ad lucrandum jubilæum (3). Demum *itinerantibus* prorogantur opera injuncta usque ad reditum; et non tenetur quis suum iter differre (intellige, si commode differre nequit); ita *Holzm. ib. cum Gobat et Croix* (4), qui recte id extendit etiam ad illum, qui prima hebdomada non est jubilæum lucratus et potuit lucrari. Dicit etiam *Lugo* (5), quod, si quis in itinere perveniat ad locum, ubi jubilæum promulgatur, poterit illic incipere opera et prosequi in itinere.

Quæritur 10., an ad implendas preces in jubilæo injunctas sufficiat oratio mentalis et vocalis modica. Communior sententia (6) requirit orationem vocalem, quia ecclesia, cum sit sensibilis et externa, quando injungit suo nomine orare, externam intendit orationem, Sed probabiliter dicunt, sufficere mentalem (7), quia oratio mentalis est vera oratio; et licet ecclesia nequeat præcipere actus mere internos, potest tamen eam injungere ut medium ad jubilæum lucrandum. Utrum autem sufficiat modica oratio vocalis? Affirmant *Suar.* (8) *et Mazzotta l. c. cum Fill.*, item *Bossius*, *Diana et Leand.* (9), quia quælibet oratio jam satis est ad implendam conditionem in-

(1) *d. 27. n. 118.* — (2) *ita Holzm. n. 663. et Viva q. 7. art. 2. n. 2.* — (3) *Holzm. et Viva ll. cc.* — (4) *n. 1434.* — (5) *d. 27. n. 126.* — (6) *ap. Croix n. 1421. et Holzmann n. 648.* (7) *Mazzotta t. 1. p. 244. et Viva q. 8. art. 5. n. 7. cum Nav., Fill., Trull. et communi, ut asserit, et probabile putat Lugo d. 27. n. 111.* — (8) *d. 52. sect. 8. n. 9.* — (9) *ap. Concina p. 451. n. 38.*

dulgentiæ. Sed probabilius (1) dicunt, requiri aliquam orationem, nempe quinque *Pater* et *Ave*, ut ait *Mazzotta;* vel sex cum *Credo* et *Gloria*, ut dicit *Sporer* (2); vel septem *Pater* et *Ave*, ut vult *Holzmann* (3). Attende insuper id, quod super his protulit *N. P. Benedictus XIV.* in relata constit. § 83., sic dicens: *Licet oratio brevis cum sensu ferventis pietatis adhibita satisfacere possit, plerumque tamen orationis brevitas ex modico pietatis studio proficisci solet. Nos itaque declaravimus, vocalem orationem pie adhibitam ad consequendum jubilæum sufficientem esse, et laudandum eum, qui mente ac spiritu orat; dummodo vocales aliquas preces orationi illi adjungat.* Unde videtur Pontifex admittere, cum fiat oratio mentalis, satis esse adjicere orationem vocalem, etsi per se non notabilem.

Hic autem notandum id, quod docent plures graves AA., nempe quod pro visitatione ecclesiæ præscripta sufficit ad lucrandam indulgentiam orare ante ostium vel in cœmeterio, si præ hominum multitudine illam nequeas ingredi (4): imo addunt (5), si ores ante ostium ecclesiæ, quando illud est clausum.

Quæritur 11., an pro eleemosyna injuncta in jubilæo sufficiat dare quamlibet summam. In hoc præcipue attendenda sunt verba indulti; nam si in eo dicatur: *Quantum pro sua cuique facultate visum fuerit;* tunc quantitas oportet proportionari cujusque facultatibus; unde sufficiet pauperi dare obolum non diviti. Si vero dicitur: *Prout unicuique suggeret devotio, vel quantum quisque pro arbitrio judicaverit*, tunc *Pasqualigo* (6), dicit, eleemosynam erogandam juxta cujusque facultates: sed *F. Theodorus a Spiritu sancto* (7) tenet, sufficere quamlibet etiam modicam quantitatem. Si tandem dicitur simpliciter: *Qui dederit eleemosynam*, distinguendum. Si Papa eam postulet tantum ad exercendam misericordiam in pauperes, tunc sufficit (ut dicit præfatus auctor cum

(1) *Concina l. c. ac Holzmann et Viva ll. cc.* — (2) *n. 174.* (3) *n. 648.* — (4) *ita Suar. disp. 52. sect. 1. n. 7., et Bonac. disp. 6. q. 1. p. 5. n. 26. cum Rodr., Cord., Graff. etc.* — (5) *Mazzotta t. 1. p. 247. et Croix n. 1433. cum Lugo.* — (6) *q. 133.* — (7) *de jubil. c. 6. §. 5. n. 2.*

Suarez, *Corduba et Leandro*) dare quamlibet summam; secus, si eleemosyna exposcitur in subsidium alicujus operæ piæ; idem auctor cum *Passer. ex d. Thoma* (1), ubi expresse id docet.

Dubitatur hic 1., an pauperes ad jubilæum lucrandum teneantur facere eleemosynam. Negant *Nav.*, *Henr. et Leander* (2): sed probabilius affirmant idem auctor *et Viva* (3) *cum Boss.*, *Gobat et Pasq. etc.*, quia nemo est tam pauper, quin saltem obolum dare possit. Pro religiosis vero, filiisfamilias, uxoribus et servis sufficit, ut ab eorum superioribus detur eleemosyna, ipsis scientibus (4). Quod si superior nolit dare, dicunt *Boss. et Diana ap. Vivam*, posse subditum clam ab eo surripere; sed melius censet *Viva*, tunc petendam esse commutationem.

Dubitatur 2., an lucretur jubilæum, qui dat eleemosynam distribuendam, si postea non distribuatur vel distribuatur post tempus jubilæi. Negant *Lugo* (5), *Sporer* (6) *et Viva* (7) *cum Bonac.*, *Cord.*, *Rodr. etc.*, quia deficit opus injunctum, vel non impletur intra tempus præscriptum. Sed affirmant *Sa* (8) *et Vega*, *Lezana ac Pasq. ap. Vivam*, quia ex æquitate præsumitur Pontifex contentus esse, ut ille talis abjecerit a se, quoad se pertinebat, dominium rei datæ. Concedunt autem *Lugo* (9) *et Sporer* (10), non fraudari ab indulgentia, qui dederit eleemosynam pauperi ficto.

Quæritur 12., an satisfaciat jubilæo, qui implet jejunia injuncta alias debita ex voto. Affirmant *Sporer* (11) *et Lugo* (12) *cum communi*, ut asserit (sed immerito, ut mox videbimus); quia eodem opere potest satisfieri duplici præcepto. Sed communius negant *Sanch.* (13), *Sylvester* (14), *Tab.* (15), *Arm.* (16) *et Viva* (17), *F. Theod.* (18) *et Passer.* (19). Ratio, quia una solutione nequit satisfieri

(1) *supplem. qu. 25. art. 2. ad 3.* — (2) *ap. eumdem auct. ib. n. 4.* — (3) *qu. 8. art. 6. n. 2.* — (4) *ita Lugo disp. 27. n. 115., Viva l. c. et Sporer n. 280.* — (5) *disp. 27. n. 112.* (6) *n. 180.* — (7) *qu. 8. art. 6. n. 3.* — (8) *v. indulgentia.* — (9) *n. 113.* — (10) *n. 181.* — (11) *n. 168.* — (12) *d. 27. n. 110.* (13) *dec. l. 1. c. 14.* — (14) *v. indulgentia q. 6.* — (15) *q. 10.* (16) §. *16.* — (17) *q. 8. art. 1. n. 2.* — (18) *c. 10. a. 6.* — (19) *qu. 41.*

duplici debito oneroso, prout est opus sive conditio apposita in indulto. Et sic hodie tenendum ex dictis a *N. P. Benedicto XIV.* in constitutione pluries citata (1).

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIAE.

DUBIUM I.

Quis sit minister.

539. *Confessarii indigent approbatione et jurisdictione.*
540. *An in casu necessitatis sit obligatio confitendi laico vel clerico. An vero clericus vel laicus in articulo mortis, deficiente sacerdote, possit absolvere a censuris.*
541. *Nullus autem sacerdos valide absolvit, nisi sit approbatus vel parochus.*

539. — „Resp. Est sacerdos approbatus ab episcopo, „(saltem respectu sæcularium) et habens jurisdictionem. „Est certum. Ratio primæ partis sumitur ex Joan. 1.: „*Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis etc.* „Ratio secundæ sumitur ex *Tridentino* (2), ubi decernit, „nullum posse audire confessiones sæcularium, nisi ha„beat beneficium parochiale vel approbationem ab epi„scopo. *(Hanc ad rem facit damnatio inflicta ab Alexan„dro VII. duabus propositionibus, scilicet 13. et 16.)* Ad„didi: *respectu sæcularium;* quia circa confessiones re„gularium concilium nihil videtur notasse; unde ii cuivis, „etiam non approbato, quem prælatus præfecerit, pos„sunt confiteri; intellige, quantum est ex vi concilii: quia „*Gregorius XV.* statuit, ut monialium confessarius ab „ordinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex Florentino „et Tridentino *l. c.*, quia absolutio est actus judicialis, „qui requirit subditos.

Unde resolves:

540. — „1. Nullo casu vel dispensatione hoc sacra„mentum valide administratur a non sacerdote.

(1) *vide supra n. 536.* — (2) *sess. 23. c. 15. de reform.*

Dixit *Magister sententiarum* (1), quod in casu necessitatis debet fidelis confiteri laico: et huic adhæsit *d. Thomas* (2), dicens: *Quando necessitas imminet, debet facere pœnitens, quod ex parte sua est, scilicet conteri et confiteri, cui potest; qui, quamvis sacramentum perficere non possit.... tamen sacerdotis defectum summus Sacerdos supplet.* Hoc tamen intelligendum est non esse de præcepto, sed de consilio, ad excitandam contritionem, vel ad solatium sive consilium capiendum (3). Tenent autem *s. Antoninus, Angelus, Henr., Candidus, Panorm., Led. etc.* (4), et probabile putant *Sanchez* (5), *Croix* (6) *et Diana* (7) *cum Led., Valer., Lacrux etc.*, quod clericus absente sacerdote, et laicus absente clerico, in articulo mortis ex præsumpta concessione ecclesiæ possit absolvere a censuris, ne infirmus privetur sepultura et suffragiis. Sed probabilius hoc negant communiter tam de laico quam de clerico (8). Ratio, quia id nullo jure nisi sacerdotibus conceditur, et nunquam contrarium in ecclesia fuit consuetudine introductum. Tanto magis, quod eo casu (ut in rituali habetur), si excommunicatus decesserit cum signo pœnitentiæ, poterit ejus cadaver absolvi ab habente facultatem super illa excommunicatione.

541. — „2. Ubi Tridentinum est receptum (secus alibi), „nullus sacerdos, etiam regularis, valide absolvit, nisi sit „approbatus vel parochus; cui non solum intra, sed etiam „extra diœcesim suam valide delegatur jurisdictio, po„testque eligi in confessarium ab omni habente potesta„tem eligendi, quamdiu tamen retinet parochiam (9)." *(Sed de hoc vide dicenda n. 544. et n. 565.)*

(1) *in 4. dist. 17.* — (2) *suppl. quæst. 8. art. 2. ad 1.* — (3) *ut dicunt Wigandt tr. 13. n. 62., Laym. c. 10., Salm. de pœn. c. 11. p. 1. n. 3., Croix n. 1482. et alii passim.* — (4) *ap. Salm. de censur. c. 2. p. 4. n. 47.* — (5) *l. 2. dec. c. 13. n. 13.* (6) *n. 1483.* — (7) *p. 3. tr. 4 r. 133.* — (8) *ita Conc. p. 552. n. 10., Lugo disp. 18. n. 7., Croix l. c., Salm. ib. n. 48. cum Avila, Pal., Sayr., Corn. et Villal.; item Laym., Coninch., Suar., Soto etc. apud Diana.* — (9) *ita Filliuc. t. 1. c. 7., Fagund., Suar., Diana p. 3. t. 4. r. 146.*

DUBIUM II.

Quid sit approbatio, et a quo petenda.

542. *Quid est approbatio?*
543. *An liceat sacerdoti simplici excipere confessionem venialium.*
544. *Dub. 1., an parochus possit adsciscere cooperatorem alium parochum alterius diœcesis. Dub. 2., an ejusdem.*
545. *Debet eligi approbatus aut parochus. An sufficiat approbatio sine examine et sine judicio interno.*
546. *An sufficiat approbatio petita et negata.*
547. *A quo episcopo habenda sit approbatio.*
548. *Resolvitur quæstio ex bulla Innocentii XII.*
549. *An religiosi approbati in una diœcesi possint audire confessiones in alia.*
550. *Alia notanda apud Busembaum.*
551. *An injusta revocatio approbationis sit invalida.*
552. *An episcopus ex justa causa possit approbatos iterum examinare, aut approbationem revocare vel restringere.*
553. *Sancita a Benedicto XIV. circa confessionem complicis de peccato turpi.*
554. *Quid veniat nomine* peccati turpis. *An peccata interna, an dubia.*
555. *An absolutio complicis sit invalida quoad omnia peccata.*
556. *Qu. 1., an incurrat censuram papalem, qui confessionem complicis tantum audit, et eum non absolvit. Qu. 2., an episcopus vel ejus delegatus, facultate Tridentini in cap.* Liceat, *possit absolvere confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit.*

542. — „Resp. I. Approbatio non est collatio jurisdictionis, sed tantum publicum judicium de aptitudine personæ ad audiendas confessiones, essentialiter prærequisitum (supposito jure Tridentini) ad jurisdictionem recipiendam (1).

Unde resolves:

„1. Etsi doctores et licentiati hoc ipso, quod proventur, censeantur secundum quosdam approbati a Papa, ut notat *Sa* (2), probabilius tamen est, quod ipsi etiam egeant approbatione", *(et hoc hodie certum est ex bulla s. Pii V.* (3), *etiam quoad prælatos regulares.)*

(1) *ita Sanch. l. 6. de matr. d. 28. et alii.* — (2) *verbo confessor.* — (3) *ap. Salm. de pœn. c. 11. p. 7. n. 94.*

„licet non deceat, ut ipsi vel lectores in theologia examinentur" *(modo legerint moralem)*.

„2. Etiam parochus, qui reliquit beneficium parochiale, „debet approbari, si velit audire confessiones.

543. — „3. Non requiri hanc approbationem ad auditionem venialium docet *Diana* (1). Et ratio esse videtur, „quod approbatio tantum requiratur in ordine ad jurisdictionem; hanc autem quivis sacerdos pro venialibus, „uti et mortalibus, a quibus rite quis est absolutus, habeat collatam ab ecclesia in ipsa ordinatione, ideoque „ab iis absolvere possit: ut habent *Bonacina* (2), *Vasq.*, „*Suarez*, *C. de Lugo* (3), ubi docent, ab ecclesia in *Tridentino* non approbatum reddi incapacem jurisdictionis „tantum in ordine ad mortalia non prius confessa.

Quæritur, an confessio venialium facta simplici sacerdoti sit illicita et invalida. Quod sit illicita, hodie certum est ex decreto *Innocentii XI.* de communione quotidiana (hoc decretum affertur per extensum apud *Bonac.*) edito anno 1679 12. Febr., quo non solum vetitum fuit episcopis, *ne permittant, ut venialium confessio fiat sacerdoti non approbato ab episcopo;* sed etiam fuit interdictum ipsis sacerdotibus his verbis, quæ immediate sequuntur: *Si quicumque sacerdotes secus egerint, sciant, Deo se rationem esse reddituros.*

Utrum autem talis confessio sit invalida?

Prima sententia communissima negat (4): sed unde habeant sacerdotes simplices hanc jurisdictionem, auctores discrepant; nam *Pal.*, *Capreol.*, *Canus*, *Led. et Vasq. ap. Lugo* dicunt, habere a Christo Domino, eo quod peccata venialia non sunt materia necessaria; ergo creditur Christus non subdidisse eorum absolutionem potestati ecclesiæ. Alii vero dicunt, jurisdictionem accipere ab ecclesia (5).

(1) *p. 2. t. 2. misc. res. 44. ex Valer.* — (2) *d. 5. quæst. 7. p. 2. n. 8.* — (3) *d. 18. sect. 3. d. 21. n. 1.* — (4) *et hanc tenent Salm. de pœnit. c. 11. p. 2. n. 8. cum communi, ut asserunt, Holzm. n. 681., Viva q. 8. art. 1. n. 6., Pal. p. 13. n. 5., Croix n. 1489., Lugo d. 18. n. 41., Suar. d. 26. sect. 5. et Elbel conf. 12. n. 329. cum Mastr., Herincx etc.* — (5) *ut Viva l. c., Ronc. c. 1. q. 3. r. 2. et Lugo l. c. cum Suar., Bon., Coninch. et Henr.*

Secunda sententia vero (1) affirmat, et hanc satis probabilem puto, quia, posito quod simplices sacerdotes non habeant jurisdictionem a Christo, sed ab ecclesia ut supra, hodie post decretum *Innocentii* non præsumitur ecclesia velle eis conferre jurisdictionem, cum ipsis expresse prohibeat uti tali jurisdictione. *)

544. — „4. Parochi non possunt adsciscere cooperatores nisi parochos vel approbatos (2).

Hic *dubitatur 1.*, an parochus possit advocare parochum alienæ diœcesis ad excipiendas confessiones suorum subditorum.

Prima sententia affirmat (3). Ratio, quia parochus censetur approbatus pro tota ecclesia, ut supponunt inferri ex Tridentino (4), ubi dicitur: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium obtineat etc....* Hinc colligunt, parochiale beneficium poni a Tridentino pro approbatione universali.

Secunda sententia vero, cui mihi libet adhærere **), negat (5). Ratio, quia parochus minime approbatur ab ecclesia universali, sed tantum ex dispositione Tridentini a suo episcopo, pro sola ejus diœcesi et juxta ejus voluntatem. Et hæc sententia magis firmata fuit ex decla-

(1) *quam tenent Conc. p. 541. et Platel. cum aliis ap. Croix l. c.* — (2) *ut habent Fag. p. 2. l. 7. n. 42., Sanch. etc. ex declaratione cardinalium contra Ledesma et alios; vide Diana p. 3. t. 4. res. 146. et Bon. d. 5. q. 7. p. 4. §. 1.* — (3) *et hanc tenent Pal. p. 17. §. 2. n. 7., Lugo d. 21. n. 21., Conc. p. 540. n. 3., Viva in prop. 16. damn. ab Alexand. VII. n. 11., Wigandt tr. 13. n. 68. r. 12., item Suar., Vasq., Aversa etc. ap. Croix n. 1537.* — (4) *sess. 23. de reform. c. 15.* — (5) *eamque tenent Barbosa in Trid. l. c. n. 19., n. ss. P. Benedictus XIV. notif. 86. n. 7., et Croix l. c. cum Laym., Garzia, Homob. et Piasec.*

*) Sed in opere, quod edidit *s. Alphonsus* anno 1764, et quod italice inscribitur: *Confessore diretto per le confessioni della gente di campagna c. 15. n. 29.* hanc secundam sententiam unice admittere videtur, sic dicens (ut latine reddimus): *Notandum, quod confessiones peccatorum veniatium, simplicibus sacerdotibus factæ, non solum illicitæ, sed etiam invalidæ sunt, juxta decretum Innoc. XI..., ex quo bene deducitur, confessiones etiam invalidas esse.* *Editor.*

**) Huc spectat retractatio 81. *Editor.*

ratione S. C. concilii (1) die 19. Januarii 1641, ubi dictum fuit: *Parochus unius diœcesis non potest confessiones audire sine licentia episcopi diœcesani;* et ex alia declaratione (2) die 3. Decembris 1707, ubi ad quæsitum: *An curati unius diœcesis vocati a parochis alienæ diœcesis possint in ista audire confessiones absque licentia episcopi:* S. C. respondit: *Affirmative quoad subditos, negative quoad alios* *).

Dubitatur 2., an parochus, vocatus ab alio parocho ejusdem diœcesis, possit in ejus parochia confessiones audire. Præter AA. citatos id affirmant *Bonacina* (3) *et Croix* (4) *cum communiori;* imo *Palaus et Mazzotta ll. cc.* communem sententiam vocant. Sed oppositam sententiam tenent *Barbosa* (5) *cum Homobono, et Piasec.* (6), ex alia declaratione ejusdem S. C. concilii, quam referunt *Barb. et Piasec. ll. cc.*, ubi ad quæsitum: *An provisus de parochiali per concursum censendus sit approbatus idoneus minister ad audiendas confessiones in illa diœcesi, in qua illam parochialem obtinet:* S. C. respondit: *Censeri ad audiendas confessiones duntaxat in ea civitate vel oppido, ubi sita sit parochialis, non autem passim per totam diœcesim.* Et ratio hujus sententiæ est, quia (sicut diximus) parochus non approbatur ab ecclesia pro ecclesia universali, sed tantum ab episcopo juxta episcopi voluntatem; unde, nisi constet aliunde de diversa voluntate episcopi, parochus censetur approbatus tantum pro parochia, ad quam eligitur; potest enim episcopus aliquem judicare idoneum pro uno loco, et non pro alio. Recte vero dicunt *Bonac.* (7), *Clericat.* (8), idque admittit *Benedictus XIV.* (9), quod sententia opposita locum

(1) *ap. Pitton. de paroch. n. 814.* — (2) *ap. Monacell. t. 4. p. 16. n. 172.* — (3) *d. 5. q. 7. p. 4. §. 1. n. 23.* — (4) *n. 1536.* (5) *in Trident. d. sess. 23. c. 15. n. 19.* — (6) *in praxi episc. p. 2. c. 1. n 10.* — (7) *l. c. n. 12.* — (8) *de pœnit. decis. 37. n. 12.* — (9) *in cit. notif. 86. n. 13.*

*) Sed ubi praxis hoc admittit, consensus tacitus episcopi præsumitur: et quod *s. Alphonsus* in dubio sequenti dicit, consuetudinem conferre jurisdictionem, hoc etiam hic locum habet. Praxis autem fert, (ut jam *Elbel* conf. 15. n. 299. testatur), quod parochi, *in finibus diœcesium positi*, se invicem in magnis concursibus pœnitentium ad excipiendas confessiones adjuvent. *Editor.*

habere potest in iis locis, ubi talis adsit consuetudo, quæ jurisdictionem bene conferre valet. Imo *Wigandt* (1) primam opinionem approbat, *ex praxi*, ut asserit, *variarum diœcesium.*

545. — „5. Qui habet potestatem eligendi confessarium, „non potest eligere nisi approbatum vel parochum.

„6. Ad approbationem non necessario requiritur exa„men, modo adsit judicium prudens de sufficientia. (2) *(Et quamvis episcopus interne reprobet, valet externa approbatio ad jurisdictionem conferendam* (3*)*.

546. — „7. Non sufficit approbatio petita et negata, „ut docetur communiter contra *Nav.*, *Henriq. et Diana* (4): „etsi probabiliter cum prædictis docuerint *Coninch. et* „*Laym.*, regulares mendicantes, si ab episcopo repel„lantur, cum manifeste idonei sint et a prælatis suis „præsententur, posse nihilominus pro confessionibus sæ„cularium exponi: ut habetur *clementina Dudum* §. *sta„tuimus.* Istis tamen privilegiis *Tridentinum* et *Urba„num VIII.* anno 1628 derogasse notat *Lugo* (5)." *(Ideoque opinio Laym. et Coninchii hodie improbabilis est; maxime post prop. 13. damn. ab Alexandro VII.*, *quæ dicebat:* „*Satisfacit præcepto annuæ confessionis*, *qui confitetur regulari episcopo præsentato*, *sed ab eo injuste reprobato.*" *Privilegium autem loquitur, quando injuste negatur jurisdictio, non autem, si injuste negetur approbatio, quæ de jure novo Tridentini hodie necessario requiritur, ut recte dicunt Salm.* (6) *cum Lugo.)*

547. — „*Resp. II.* Approbatio petenda est ab episcopo, „et quidem proprio, scilicet sacerdotis, ut intelligunt „*Suarez*, *Coninch.*, *Regin.*, *Filliuc. et alii;* vel, ut proba„biliter vult *Vasq.*, pœnitentis. Ratio est, quia est actus „jurisdictionis, vel saltem auctoritativa declaratio; ergo „debet fieri a superiore. Porro nomine episcopi etiam „intelliguntur prælati habentes jurisdictionem episcopa„lem, ut quidam abbates et capitulum sede vacante, non „autem provinciales aut generales ordinum." *(Episcopus confirmatus*, *etsi nondum consecratus*, *recte potest ap-*

(1) *tr. 13. n. 80.* — (2) *Coninch., Laym.* — (3) *Salm. de pœnit. c. 11. p. 7. n. 90. et 91.* — (4) *p. 1. t. 2. res. 24.* — (5) *de pœnit. d. 21. n. 29. et 51.* — (6) *de pœn. c. 11. p. 7. n. 95.*

probare, quia jam habet jurisdictionem. Secus, si sit tantum electus et non confirmatus, vel qui episcopatum renuntiavit; quia tunc jurisdictione caret. (1)

548. — *Quæritur*, a quonam ordinario habenda sit approbatio. Tres sunt sententiæ:

Prima sententia docet, habendam esse ab ordinario pœnitentis; quia ad illum spectat, cui vult suas oves committere, et erga ipsas jurisdictionem concedere. Ita *Vasquez apud Busemb. hic*, qui probabile vocat: et ita plurimi DD. apud *Suarez*, ut testantur *Salm.* (2). Hinc *Salm.* (3) tenent, confessarium approbatum ab episcopo pœnitentis posse excipere ejus confessionem in alia diœcesi, si ibi peregrinetur, sine loci ordinarii approbatione. Hanc *Croix* (4) vocat non improbabilem, saltem, ut ait, pro parocho vel confessario magnatum, qui respectu illorum habetur pro parocho. Sed quoad parochum respectu subditorum recte affirmant *Salm.* (5) ex communi et ex decreto S. C. relato *n. 544*. Quoad delegatum vero etiam dicunt (6), posse istum absolvere subditos delegantis, ubicumque eos reperit (7).

Secunda sententia docet, requiri approbationem ab ordinario sacerdotis (8). Ratio, quia approbatio, cum sit actus jurisdictionis, nequit exerceri nisi in subditum. Sed *Bonac. et Viva l. c.* recte explicant hanc sententiam cum *Palao* (9) et dicunt, ad hoc satis esse, si sacerdos approbandus, quamvis exterus, subditus fiat episcopi approbantis ratione domicilii vel saltem habitationis pro illo tempore (10): et talis revera est praxis universalis.

Tertia sententia (11) docet, ex communi praxi fidelium approbationem petendam esse ab ordinario loci, ubi confessiones excipiuntur. Nec obstat dicere, quod jurisdictio erga pœnitentes non concedatur nisi ab ipsorum episcopis.

(1) *Salm. ib. n. 96. cum Lugo et Croix l. 6. p. 2. n. 1495.* (2) *ib. n. 99.* — (3) *ib. circa fin.* — (4) *l. 6. p. 2. n. 1516.* — (5) *d. l. p. 3. n. 55.* — (6) *ex Lugo, Suar. etc.* — (7) *et ita etiam tenet Busemb. cum Suar., Henr., Sanch. et aliis.* — (8) *ita Bonac. de pœnit. disp. 5. q. 7. p. 4. § 1. n. 15. et 16., Viva de pœn. q. 8. art. 3. n. 3. cum Coninch. et Lugo etc., et ita Suar. et Pal. ap. Croix d. l. n. 1516.* — (9) *ap. Salm. de pœnit. c. 11. p. 7. n. 99.* — (10) *ita etiam Busemb. hic.* — (11) *quam probabiliorem putant Croix dict. n. 1516. et Carden. cum Nav., Barbosa et pluribus aliis ap. Salm. ib. n. 96.*

Nam hoc ipso, quod quis vult confiteri in aliquo loco, quoad hoc subditus fit ordinarii illius; vel saltem hoc valet ex consensu universali sive conniventia episcoporum, a quibus data præsumitur jurisdictio erga proprias oves ob bonum ipsarum, cuicumque sacerdoti approbato ab episcopo loci, ubi confessio fit (1). *Et hæc ultima sententia hodie est omnino tenenda* *) cum *Ronagl.* (2) ex bulla *Cum sicut Innocentii XII.*, edita anno 1700 die 19. Aprilis (3), ubi sic sancitum fuit: *Confessarii tam sæculares quam regulares, quicumque illi sint, in vim... bullæ cruciatæ... nullatenus confessiones audire valeant sine approbatione... episcopi... loci, in quo ipsi pœnitentes degunt et confessarios eligunt... Neque ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab aliis ordinariis aliarum diœcesium obtentam, etiamsi pœnitentes illorum ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint.* Deinde Pontifex declarat, alias confessiones fore invalidas et confessarios suspensos etc., *reprobata tamquam falsa et temeraria quacumque contraria opinione.* Et constat ex eadem bulla, Pontificem locutum fuisse ex cathedra, ut ostendunt *Salm.* (4). Bullam *Innocentii* nuper confirmavit summus Pontifex *Benedictus XIV.* per aliam bullam, quæ incipit: *Apostolica* etc. Scribit *Mazzotta* (5), has præfatas bullas minime elidere probabilitatem primæ sententiæ *Suarii etc.*, ut supra; ait enim, bullam *Innocentii* emanatam fuisse ob querelas episcoporum Portugalliæ, eo quod sui subditi sine ipsorum licentia confessarios eligebant per alios ordinarios approbatos, etiamsi iidem alii ordinarii repugnassent vel approbationem revocassent. Hinc dicit, minime reprobatam fuisse sententiam, quod confessarius sæcularis approbatus in aliquo loco possit absolvere subditos illius in alia diœcesi peregrinantes. Sed huic opinioni non acquiesco; nam in primis invenio titulum illius bullæ Innocentianæ fuisse

(1) *ita Viva de pœnit. q. 90. art. 3. n. 5. in fine, Salm. ib. n. 99.* — (2) *de sacram. pœnit. c. 1. q. 6.* — (3) *relata per extensum ap. Salm. de privil. c. 4. p. 2. §. 4. n. 80.* — (4) *de privil. c. 4. p. 2. §. 4. n. 81.* — (5) *de pœnit. disp. 2. q. 1. c. 3. §. 1.*

*) Quare priorem sententiam in elencho quæstionum reformatarum n. 76. invenies. *Editor.*

sic descriptum (1): *Sanctissimi Domini nostri Innocentii Papæ XII. declaratio... cum damnatione opinionis asserentium, facultatem hujusmodi habere locum, etiamsi confessarius non fuerit approbatus ab ordinario loci, in quo confessiones excipi contigerit.* Nota: *loci, in quo etc.* Deinde in ipsa bulla legitur ut supra, Papam nullas declarasse confessiones, quæ fiunt *sine approbatione episcopi loci, in quo ipsi pœnitentes degunt.* Quid clarius? Si autem adhuc cum privilegio bullæ cruciatæ requiritur approbatio ab episcopo loci, quanto magis sine privilegio? Verum *Salm.* (2) *contra Roncaglia* (3) dicunt, oppositam sententiam non esse hac bulla damnatam, si quis privilegium haberet generis diversi quam cruciatæ, puta jubilæi vel simile. Sed huic obstat bulla *Benedicti XIV.*, quæ incipit: *Benedictus Deus*, ubi dicitur, quod detur facultas in jubilæo tam sæcularibus quam regularibus eligendi sibi confessarium, modo sit ex approbatis ab ordinario loci; moniales vero ex eadem possunt sibi eligere confessarium, sed nonnisi ex approbatis ad confessiones monialium in illo loco, quamvis pro aliis monasteriis.

549. — „1. Religiosi, etiam exempti, debent appro„bari ab episcopo loci, in quo degunt: quia illius quo„ad hunc actum sunt subditi.

Et hoc certum est ex brevi *Innocentii X.* (4), ubi Pontifex sic statuit: *Regulares in una diœcesi approbatos non posse in alia confessiones audire sine approbatione episcopi illius.* Et idem statuit *Innocentius XIII.* in bulla *Apostolici ministerii* (confirmata *a Benedicto XIII.* per aliam bullam appositam in calce concilii Romani), ubi dicitur: *Declaramus, sacerdotes tam sæculares quam regulares, qui ab episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam vel quoad locum vel genus personarum vel quoad tempus, non posse pœnitentiæ sacramentum administrare extra tempus vel locum vel genus præscriptum, quocumque privilegio etiam in vim bullæ cruciatæ nullatenus suffragaturo.*

550. — „2. Episcopus in sua diœcesi non potest ap-

(1) *ap. Salm. l. c. n. 88.* — (2) *ib. n. 111.* — (3) *c. 1. q. 6.* (4) *ap. Salm. de pœn. c. 11. p. 7. n. 97.*

probare sacerdotem alienum, nisi subdatur illi, saltem ad tempus.

„3. Episcopus potest approbare per se vel vicarium generalem vel alios quoscumque deputatos; quia non est actus ordinis, sed jurisdictionis (1).

„4. Approbatio potest fieri cum restrictione ad certum genus personarum, locum, tempus etc. (2).

„5. Episcopus peccat, si sacerdoti (præsertim regulari) idoneo sine causa sufficienti neget approbationem (3).

551. — „6. Approbatio semel absolute concessa non tantum non extinguitur morte concedentis, sed nec revocari potest sine justa causa: ex causa tamen, v. gr. mutatione morum, judicii etc. potest, ut docent *Suar.*, *Fill. et alii.* Quod si fiat absque causa rationabili, *Coninch.*, *Suar. et quidam alii* censent, revocationem esse „nullam," *(Et hanc vocant satis probabilem Lugo* (4), *Pal.* (5), *Salm.* (6) *cum Dic. Ratio, quia, ut dicunt, episcopus non videtur posse auferre sine justa causa jus jam acquisitum a confessario. Excipit Fagundez ap. Palaum, si episcopus approbet pro suo beneplacito; sed Palaus hoc non admittit, quia intelligendum semper est de beneplacito justo. At hanc opinionem vix in praxi probabilem censeo, quia injustitia revocationis deberet esse luce clarior, et abesse quodcumque hallucinationis periculum; sed hoc vix accidere potest, cum innumeræ possint esse causæ justæ apud episcopum revocandi approbationem, quæ ignorentur a confessario);* „alii, illicitam tantum (7). In dubio autem, an ex justa causa revocatio sit facta, præsumendum esse pro prælato docet *C. de Lugo* (8).

552. — „7. Ex justa causa possunt, præsertim a successore episcopo, ad examen revocari, non tantum sæculares, sed etiam regulares. Docent tamen quidam, Mendicantes habere privilegium, ut non possint revocari ab eodem, a quo ante sunt approbati; sed contrarium docent *Suarez et Lugo* (9)." *(Et hæc sententia hodie omni-*

(1) *vide n. 588.* — (2) *Nav., Suar., Vasq. contra Vegam.* (3) *Bonac., Vasq. art. 3. d. 3., C. de Lugo d. 21. s. 3. n. 34., Conch. etc.* — (4) *de pœnit. d. 21. n. 64.* — (5) *de pœnit. p. 18. n. 6.* — (6) *de pœnit. c. 11. p. 7. n. 107.* — (7) *Fill. t. 8. qu. 12.* — (8) *n. 67.* — (9) *d. 21. n. 61. et 62.*

no tenenda, cum Alexander VII. (1) *in causa Andegavensis episcopi et regularium societatis Jesu et aliorum ordinum sequentem propositionem die 30. Januarii 1659 tanquam temerariam et erroneam damnarit, quæ dicebat:* „*Non possunt episcopi limitare seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare.*" *Nec tenetur de tali revocatione episcopus ulli rationem reddere, ut statutum refert Cabassut.* (2) *a rege christianissimo cum consilio status regni die 4. Martii anno 1669. Et cum ab episcopo approbatio limitatur quoad locum, tempus aut personas, confessarius, sive sæcularis sive regularis, nequit alio modo uti illa ob quodcumque privilegium, etiam bullæ cruciatæ; ita declaratum fuit in bulla Apostolici ministerii, edita a Clemente XII. per Hispanias, et confirmata postea a Benedicto XIII. per totum orbem, ut refert Benedictus XIV. in bulla Apostolica indulta.*

„8. An approbatus ab uno episcopo possit in alia diœ„cesi sine nova approbatione recipere jurisdictionem, „controvertunt doctores: ac licet utraque sententia olim „videri potuerit probabilis, post decretum tamen *Urba„ni VIII.* 1628 (3) negativa omnino tenenda est (4)." *(Item hoc certum ex brevi Innocentii X. et ex bulla Innocentii XIII. juxta dicta n. 549. Item advertendum, quod s. Pius V. in constitutione Romani dixit, quod regulares approbati ab episcopo antecessore poterunt iterum examinari a successore, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Hinc inferunt Sylvester, Miranda, Fagundez et alii apud P. Ferraris, quod vicarius capitularis nequit regulares revocare ad examen, nec eos privare facultate excipiendi confessiones, nisi facultas data sit ab episcopo:* Ad nostrum beneplacitum; *tunc enim morte episcopi illa expirat.)*

553. — Notanda hic ultimo sunt duo decreta ss. Pontificis nostri *Benedicti XIV., Sacramentum* et *Apostolici muneris* (5), quibus declaratum fuit, confessarium omnino

(1) *ut refert Cabassut. theor. jur. l. 1. c. 10. n. 13.* — (2) *theor. jur. l. 1. c. 10. n. 14.* — (3) *ap. Lugo d. 21. s. 2 n. 9.* (4) *vide Aversa q. 16. s. 8.* — (5) *vide in fine hujus tractatus sub n. 1. et 2.*

carere jurisdictione ad absolvendum peccatum complicis turpe contra sextum præceptum, atque excommunicationem papalem incurrere, si confessionem complicis excipere audeat. Excipitur tamen casus extremæ necessitatis, nimirum articuli mortis, in quo permittitur ei absolvere complicem, modo deficiat quicumque alius, etiam simplex sacerdos, qui absolutionem impertiri possit; nisi nequeat alius ille sacerdos vocari vel accedere sine gravi infamia aut scandalo; tenetur tamen confessarius complex talia pericula infamiæ aut scandali avertere, si potest, sub eadem pœna excommunicationis, licet tunc valide absolveret, si non averteret.

554. — Circa tale decretum *adverte I.*, quod nomine *peccati turpis* venit omne peccatum externum grave contra sextum præceptum, licet sit solus tactus sive colloquium, ut certe dicendum sentio cum pluribus doctis, quos consului super hoc judicio, ab aliis immerito in dubium revocato. Et idem sentiunt *Salm.* (1) *contra aliquos*, qui dicebant, bullam intelligendam tantum de copula consummata. Ratio nostra est: 1) quia verba generalia generaliter accipienda sunt; 2) quia leges etiam pœnales sunt in sensu proprio et naturali interpretandæ, et in sensu naturali verba bullæ: *in peccato turpi atque inhonesto contra sextum præceptum*, quæcumque peccata turpia sine dubio comprehendunt; 3) quia finis legis hujus est quidem removere occasiones, non tantum copulæ, sed omnis turpitudinis a sanctitate tribunalis pœnitentiæ. Contra vero non comprehenduntur peccata venialia inhonestatis, sive sint ex parvitate materiæ, sive ex defectu advertentiæ aut consensus; quia venialia non sunt de obligatione in confessione manifestanda; ita *Salm.* (2). Idem recte dicunt etiam (3) de mortalibus mere internis, vel non plene exterius significatis: quapropter peccatum non erit reservatum, quamvis interius fuerit grave, si etiam exterius grave non fuerit (4). Addunt (5), nec reservata esse mortalia dubia ex dubio facti vel juris, quia non videntur superiores velle reservare dubia, nisi expresse declarent; et hoc est juxta communem senten-

(1) *tr. 6. append. de bulla cruciatæ c. 6. p. 4. §. 2. n. 282.* (2) *ib. n. 277.* — (3) *ib. n. 278.* — (4) *ut ajunt ibid. n. 279.* (5) *ib. n. 280. ex Suarez, Dicast. et Anacl.*

no tenenda, cum Alexander VII. (1) *in causa Andegavensis episcopi et regularium societatis Jesu et aliorum ordinum sequentem propositionem die 30. Januarii 1659 tanquam temerariam et erroneam damnarit, quæ dicebat: „Non possunt episcopi limitare seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare." Nec tenetur de tali revocatione episcopus ulli rationem reddere, ut statutum refert Cabassut.* (2) *a rege christianissimo cum consilio status regni die 4. Martii anno 1669. Et cum ab episcopo approbatio limitatur quoad locum, tempus aut personas, confessarius, sive sæcularis sive regularis, nequit alio modo uti illa ob quodcumque privilegium, etiam bullæ cruciatæ; ita declaratum fuit in bulla Apostolici ministerii, edita a Clemente XII. per Hispanias, et confirmata postea a Benedicto XIII. per totum orbem, ut refert Benedictus XIV. in bulla Apostolica indulta.*

„8. An approbatus ab uno episcopo possit in alia diœcesi sine nova approbatione recipere jurisdictionem, „controvertunt doctores: ac licet utraque sententia olim „videri potuerit probabilis, post decretum tamen *Urbani VIII.* 1628 (3) negativa omnino tenenda est (4)." *(Item hoc certum ex brevi Innocentii X. et ex bulla Innocentii XIII. juxta dicta n. 549. Item advertendum, quod s. Pius V. in constitutione Romani dixit, quod regulares approbati ab episcopo antecessore poterunt iterum examinari a successore, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Hinc inferunt Sylvester, Miranda, Fagundez et alii apud P. Ferraris, quod vicarius capitularis nequit regulares revocare ad examen, nec eos privare facultate excipiendi confessiones, nisi facultas data sit ab episcopo:* Ad nostrum beneplacitum; *tunc enim morte episcopi illa expirat.)*

553. — Notanda hic ultimo sunt duo decreta ss. Pontificis nostri *Benedicti XIV.*, *Sacramentum* et *Apostolici muneris* (5), quibus declaratum fuit, confessarium omnino

(1) *ut refert Cabassut. theor. jur. l. 1. c. 10. n. 13.* — (2) *theor. jur. l. 1. c. 10. n. 14.* — (3) *ap. Lugo d. 21. s. 2 n. 9.* (4) *vide Aversa q. 16. s. 8.* — (5) *vide in fine hujus tractatus sub n. 1. et 2.*

carere jurisdictione ad absolvendum peccatum complicis turpe contra sextum præceptum, atque excommunicationem papalem incurrere, si confessionem complicis excipere audeat. Excipitur tamen casus extremæ necessitatis, nimirum articuli mortis, in quo permittitur ei absolvere complicem, modo deficiat quicumque alius, etiam simplex sacerdos, qui absolutionem impertiri possit; nisi nequeat alius ille sacerdos vocari vel accedere sine gravi infamia aut scandalo; tenetur tamen confessarius complex talia pericula infamiæ aut scandali avertere, si potest, sub eadem pœna excommunicationis, licet tunc valide absolveret, si non averteret.

554. — Circa tale decretum *adverte I.*, quod nomine *peccati turpis* venit omne peccatum externum grave contra sextum præceptum, licet sit solus tactus sive colloquium, ut certe dicendum sentio cum pluribus doctis, quos consului super hoc judicio, ab aliis immerito in dubium revocato. Et idem sentiunt *Salm.* (1) *contra aliquos*, qui dicebant, bullam intelligendam tantum de copula consummata. Ratio nostra est: 1) quia verba generalia generaliter accipienda sunt; 2) quia leges etiam pœnales sunt in sensu proprio et naturali interpretandæ, et in sensu naturali verba bullæ: *in peccato turpi atque inhonesto contra sextum præceptum*, quæcumque peccata turpia sine dubio comprehendunt; 3) quia finis legis hujus est quidem removere occasiones, non tantum copulæ, sed omnis turpitudinis a sanctitate tribunalis pœnitentiæ. Contra vero non comprehenduntur peccata venialia inhonestatis, sive sint ex parvitate materiæ, sive ex defectu advertentiæ aut consensus; quia venialia non sunt de obligatione in confessione manifestanda; ita *Salm.* (2). Idem recte dicunt etiam (3) de mortalibus mere internis, vel non plene exterius significatis: quapropter peccatum non erit reservatum, quamvis interius fuerit grave, si etiam exterius grave non fuerit (4). Addunt (5), nec reservata esse mortalia dubia ex dubio facti vel juris, quia non videntur superiores velle reservare dubia, nisi expresse declarent; et hoc est juxta communem senten-

(1) *tr. 6. append. de bulla cruciatæ c. 6. p. 4. §. 2. n. 282.* (2) *ib. n. 277.* — (3) *ib. n. 278.* — (4) *ut ajunt ibid. n. 279.* (5) *ib. n. 280. ex Suarez, Dicast. et Anacl.*

tiam, quam proferemus infra *n. 600. vers. quær. 1.* Idem censent *Salm.* (1), si adsit dubium, an pœnitens graviter peccaverit, licet confessarius certum mortale commiserit; quia bulla intelligenda est de complici formali in peccato mortali turpi, ut ipsi antecedenter dixerunt *l. c. n. 241.*

555. — *Adverte II.*, quod absolutio a confessario complici impertita irrita est, ut sentio, etiam quoad mortalia, quæ complex, qui nondum ab alio de peccato turpi fuerit absolutus, ipsi confiteatur. Hoc infero ex verbis ejusdem bullæ, ubi dicitur: *Atque ideo absolutio nulla atque irrita omnino sit.* Secus vero censeo, si de peccato turpi ille jam fuerit absolutus; quia tunc cessat dispositionis suspicio, ob quam Pontifex jurisdictionem confessario abstulisse videtur. Addunt *Salm.* (2), idem dicendum de peccato mortali commisso et legitime confesso ante expeditionem bullæ; quia lex non respicit retro, ut docet *P. Suarez.*

556. — *Quæstio autem fit 1.*, an incurrat hanc excommunicationem sacerdos, qui complicem non absolvit, sed tantum in confessione audit. Super hoc dubio consului sacram pœnitentiariam, quæ die 9. Julii 1751 respondit absolute: *Non vitari excommunicationem a prædicto confessario per fictionem absolutionis.* Et huic sententiæ ego jamdudum adhæsi; sed postea, cum percurrissem constitutionem ejusdem Pontificis *Benedicti XIV. Inter præteritos*, oppositum satis declaratum reperi, ut patet ex sequentibus verbis: *Non minus sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis eumque absolvit, vel qui in articulo mortis absolvit, cum alius sacerdos non desit..., excommunicationis majoris pœna a nobis in citatis constitutionibus imposita fuit.*

Quæritur hic 2., an episcopus ex concessione Tridentini in *cap. Liceat 6. sess. 24.* possit absolvere confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit. Videtur ex una parte negandum; nam si episcopus vel alius ab eo delegatus possent hunc casum, quando est occultus, absolvere, reservatio Pontificis evaderet inutilis et elusoria; casus enim hic non potest nisi occulte

(1) *c. n. 280.* — (2) *append. c. n. 277.*

accidere: cum autem aliqua lex posterior, ut recte ait *Fagnanus* (1), non potest habere effectum, nisi derogetur privilegio ab eodem superiore prius concesso, per ipsam necessario intelligi debet facta generalis privilegii derogatio, ne lex frustratoria reddatur. Et idem sentit *Diana* (2) *cum aliis*, sic dicens: *Quod si clausula* (vel aliqua lex) *generalis nequeat vera reddi nisi in eo solo casu, contra concilium, debet hæc generica derogatio reputari pro specifica; alias nullius esset momenti.* Attamen probabiliter videtur posse dici, quod, etiam salva facultate episcopis a concilio impertita absolvendi hunc casum, quando est occultus, reservatio Pontificis non omnino redderetur inutilis et elusoria: tum quia, licet ordinarie hic casus occultus sit, tamen aliquando potest accidere, quod sit publicus: tum quia lex reservationis saltem Romæ locum haberet et in omnibus aliis locis, ubi Tridentinum non est receptum, et ubi nequeunt quidem episcopi præfata facultate uti, ut docent communiter (3); quia concilii facultas media receptione eis conceditur: non enim fas est, ut fruantur privilegiis, qui onera repellunt. Et idem nobiscum sentiunt *Salm.* (4): ibique pro hac sententia plures citant auctores, qui super constitutionem *Sacramentum* supra citatam recenter scripserunt.

DUBIUM III.

Quid et quotuplex sit jurisdictio confessarii, et unde eam habeat.

557. *Quid est jurisdictio, et quis habet ordinariam?*
558. *An habeat vicarius generalis contradicente episcopo: et qui possint eam delegare.*
559. *An delegatio expiret morte delegantis.*
560. *An hæretici et excommunicati vitandi valide absolvant in articulo mortis.*
561. *An omnes sacerdotes possint absolvere tam in articulo*

(1) *in cap. Nonnulli de rescript. cum Oltrad.* — (2) *p. 7. tr. 2. res. 21.* — (3) *Suarez de censur. d. 14. s. 2. n. 6., Sanch. dec. l. 2. c. 11. n. 2., Salm. de pœnit. c. 13. p. 3. cum Alter. et Castrop. t. 1. tr. 4. d. 4. p. 3. §. 1. n. 2. cum Barbosa et Garcia.* — (4) *append. tr. 6. de bulla cruciatæ c. 6. p. 4. §. 2. n. 300.*

quam in periculo mortis: et quale censeatur hujusmodi periculum.

562. *An simplex sacerdos possit absolvere præsente approbato.*

563. *In quibus autem casibus possit licite absolvere. Dub. 1., an quivis confessarius possit absolvere moribundum a reservatis, etiam præsente superiore. Dub. 2., an in morte, ad absolvenda reservata Papæ, adeundus sit episcopus. Dub. 3., an teneatur moribundus petere absolutionem a superiore, saltem per litteras aut nuntium.*

564. *An excommunicatus toleratus possit absolvere a venialibus. An regulares possint absolvere sine approbatione episcoporum: et an omnes sacerdotes ab episcopo approbati possint confessiones audire sine licentia parochi.*

565. *Qui et quomodo possint eligere sibi confessarium. Dub 1., quomodo episcopi et alii prælati. Dub. 2., quomodo cardinales: et an parochi.*

566. *Quando habens potestatem delegatam possit eam subdelegare. Et quid de delegato ad universitatem causarum?*

567. *An absolutus in morte a reservatis teneatur postea se sistere superiori.*

568. *Vide alia.*

569. *A quo possint absolvi scholares, milites, peregrini etc. Capellani exercitus nequeunt absolvere milites degentes in præsidiis.*

570. *An sufficiat facultas præsumpta excipiendi confessiones.*

571. *Quando liceat absolvere cum jurisdictione dubia vel probabili.*

572. *Qu. 1., an error communis det jurisdictionem.*

573. *Qu. 2., an liceat ministrare sacramentum cum jurisdictione tantum probabili.*

574. *An sit obligatio confitendi parocho.*

575. *An regulares itinerantes possint confiteri cuicumque sacerdoti.*

576. *An moniales petentes extraordinarium et non obtinentes possint cuique confiteri.*

577. *Plura notanda de confessariis monialium et militum in præsidiis.*

557. — „**Resp.** Est auctoritas aliqua in alium ut subditum, in quem, in foro interno, accipit potestatem distinctam a potestate ordinis; hæc enim datur per sacramentum ordinis et omni sacerdoti, nec tolli potest; illa per externam concessionem ecclesiæ, nec omnibus sacerdotibus, potestque ab iis tolli, ac nisi adsit, invalida est absolutio (1). Est autem duplex: ordinaria et

(1) *ex Trident. sess. 14. can. 7.*

„delegata. *Ordinaria* est, quam habent ii, qui ex vi pro-„prii officii curam animarum habent: ut Papa, episcopus, „parochus (huc revocantur archiepiscopi erga subditos „suorum episcoporum, tunc tantum, quando actu visi-„tant), archipresbyteri, archidiaconi, prælati religionum, „vicarius perpetuus episcopi vel etiam parochi.

558. — *Quæritur*, an vicarius generalis episcopi habeat jurisdictionem ordinariam etiam in foro sacramentali, ita ut possit confessiones audire et aliis audiendi potestatem concedere.

Prima sententia negat, et hanc tenent *Soto*, *Ledesma*, *Archidiac. et alii pauci* (1). Hi dicunt, vicarium in solis causis civilibus jurisdictionem habere ordinariam, in spiritualibus vero delegatam ab episcopo. Hocque *probant 1.* ex eo, quod mortuo episcopo cessat jurisdictio vicarii. *Probant 2.* ex Tridentino (2), ubi statuitur, nullum posse audire confessiones nisi approbatum ab episcopo.

Secunda sententia tamen communior et verior affirmat (3). Ratio, quia vicarius generalis, supposita nominatione episcopi, jurisdictionem habet ordinariam tam in civilibus quam in spiritualibus, non jam ab episcopo, sed a canone, cum faciat ipse unum tribunal cum episcopo (4). Et confirmatur ex Tridentino (5), ubi, cum voluit concilium excludere vicarium a facultate absolvendi ab hæresi, id expressit, dicens: *Eis tantum* (id est episcopis), *non eorum vicariis, sit permissum.* Ergo supponit Tridentinum, facultates episcopi, nisi expresse a jure restringantur, intelligi communicatas etiam vicariis. Ad 1. autem respondetur, quod mortuo episcopo cessat jurisdictio vicarii, non quia ejus jurisdictio non sit ordinaria, sed quia deficiente episcopo desinit ipse esse vicarius. Ad 2. respondetur, quod ibi nomine *episcopi* comprehenditur etiam vicarius, qui (ut diximus) unum facit tribunal cum episcopo.

(1) *ap. Salm. de pœn. c. 11. p. 3. n. 42.* — (2) *sess. 23. c. 25.* (3) *eamque tenent Azor t. 2. l. 3. c. 43., Sylv. v. confessio 1. q. 1., Fagn. in c. Quod nobis de clandest. despons. n. 45., Salm. ib. n. 43. cum Gran., Aversa, Fill., Dic., Boss., et Sanch. de matr. l. 3. d. 29. n. 15. cum Host., Nav., Ang., Henr., Palac., Lop. etc.* — (4) *ut habetur ex c. 2. de consuetud. in 6. et cap. Romana de appellat. in 6.* — (5) *sess. 24. c. 6. de ref.*

tum quia Tridentinum (ut *ib.* probabimus) ibi non condidit jus novum, sed tantum jus antiquum ecclesiæ approbavit: ante autem concilium, ut probat *Fagn.* et ipse *Nav.* fatetur, communis erat sententia, quod præcisi ab unitate ecclesiæ absolvere non possent. Et ita declaravit S. C. generalis concilii apud *Fagn. n. 2.*, ubi sic habetur: *Quæsitum fuit ab episcopo Valentinensi, an pœnitentes in articulo mortis possit a casibus reservatis absolvere quilibet sacerdos excommunicatus et denuntiatus. S. C. generalis censuit, non posse, quia communis videtur illa sententia, quod tales excommunicati non possint absolvere etiam in hoc casu necessitatis; ita Mag. sententiarum, s. Thomas, Ricch., s. Antoninus, Scotus, Durandus, Turr. etc. contra Pal., Sylvest. et Soto. Nec obstat cap. 7. de casuum reservatione, quia debet intelligi de omnibus sacerdotibus in unitate ecclesiæ viventibus: referendumque* (nota) *ad eos sacerdotes, de quibus eodem c. 7. in prima et secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam vel delegatam potestatem.* Hucusque verba declarationis. Unde ait *Fagnanus*, quod DD. post concilium ideo oppositam sententiam tenuerunt, quia ignorarunt præfatam declarationem s. congregationis concilii. His tamen non obstantibus recte dicit *Cont. Tournely* (1), quod in hoc casu bene poterit sacerdos hæreticus vel excommunicatus vitandus (absente alio) absolvere moribundum sub conditione, quia in extrema vel urgenti necessite ex communi sententia doctorum (2) licitum est uti opinione adhuc tenuis probabilitatis. Imo dicit præfatus *Cont. Tournely* (3), quod, sicut olim communis erat secunda sententia, hodie communis est inter DD. prima affirmativa: quamvis enim concilium loco citato novam legem non condidisset, tamen ex aliis verbis, quæ ibi leguntur: *ne hac occasione aliquis pereat*, satis eruitur intentio ecclesiæ, quod in casu necessitatis bene possit vitandus moribundum absolvere; alias jam aliquis perire poterit. Idem sentit *Sylvius* (4) *cum Cano, Sylvestro et Angelo;* respondetque ad doctrinam *s. Thomæ*, sic eam

(1) *tr. de pœnit. p. 2. c. 8. art. 4. s. 8.* — (2) *ut diximus n. 482. vers. sed dices cum Juvenino, Sanch., Cardena, Soto, Navarro, Croix et aliis.* — (3) *l. supra c. n. 685. de pœnit. n. 663.* — (4) *qu. 8. a. 6.*

intelligi, nempe quod sacerdos excommunicatus in casu mortis solum baptismum licite ministrat; tunc enim non operatur ut minister ecclesiæ ad id deputatus, sed ut quilibet homo, qui in necessitate baptizat; sed in aliis sacramentis, eo quod debet illa ut minister conferre, ideo debet ea ministrare in gratia manens. Præterea citatus auctor (*Cont. Tourn.*) addit id, quod refert *cardinalis Albitius* (1), nempe quod declaratio supra relata non reperitur in registro s. congregationis: signum quod illa vel foras non exierit, vel quod in desuetudinem abierit, tanquam communi sententiæ opposita. Item refert, quod, cum hujusmodi dubium ad *Innocentium XI.* delatum fuisset, Pontifex præcepit, non amplius dubitandum de veritate primæ sententiæ affirmativæ. Et hanc sequitur etiam *P. Ferraris* (2), innixus auctoritati prædicti *cardinalis Albitii.*

561. — *Quæritur 2.*, an quilibet sacerdos possit absolvere a quibuscumque peccatis et censuris, non solum in articulo, sed etiam in periculo mortis. Negant *Canus* (3) *et Soto*, *Cov.*, *Graffius et Ledesma* (4): sed verius et communius affirmant (5). Ratio, quia in hac materia pro eodem accipitur articulus et periculum: ut patet ex *c. Si quis suadente 29. causa 17. q. 4.*, ubi: *Nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo.* In tali enim periculo quisque existens in mortali eodem modo tenetur confiteri, ac si esset in articulo. Consentit *Concina* (6), modo tale periculum sit adeo grave, ut vix distingui certo possit ab articulo: sed verius sufficere videtur, quod adsit prudens timor mortis ex illo periculo eventuræ.

Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso et similibus (7): idem de eo, qui est in periculo probabilis incidendi in amentiam (8): idem de captivis apud

(1) *p. 1. de inconst. etc. c. 18. et 19.* — (2) *t. 5. bibl. v. moribundus n. 33 — 39.* — (3) *prælect. p. 5. p. 145.* — (4) *ap. Salm. de pœn. c. 11. p. 2. n. 23.* — (5) *Suar. d. 26. r. 4. n. 43., Sanch. dec. l. 2. c. 13. n. 1., Pal. p. 13. n. 7. et Salm. ib. n. 24. cum Nav., Sylv., Lugo, Bon., Palud., Vasq., Vill., Trull. et aliis.* — (6) *p. 542. n. 15.* — (7) *ut Sanch. l. c. n. 9., Salm. de pœnit. c. 11. p. 2. n. 23. in med.* — (8) *ib. n. 27.*

infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios sacerdotes habituri (1).

562. — *Quæritur 3.*, an sacerdos simplex possit pœnitentem absolvere moribundum etiam præsente confessario approbato.

Prima sententia communissima negat (2). Probatur ex Tridentino (3), ubi dicitur: *Pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt: extra quem articulum sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.* Ex quibus verbis duplex colligitur ratio pro hac sententia. *Prima*, quia, cum ibi dicatur: *in ecclesia Dei custoditum semper fuit*, infertur, concilium non constituisse jus novum, sed tantum antiquam ecclesiæ consuetudinem declarasse et approbasse, nempe quod sacerdotes simplices tunc solum absolverent, quando deest copia confessarii approbati; hancque antiquam consuetudinem probant AA. citati ex *can. Presbyteri causa 26. q. 6.*, *c. Inter cunctas §. Incendiarii de privil.* et aliis textibus. *Secunda ratio*, quia ideo ecclesia in articulo mortis omnibus sacerdotibus facultatem præbet absolvendi a quibusvis peccatis, quia tunc extrema urget necessitas, et ecclesia eis jurisdictionem confert, *ne aliquis pereat;* at hæc ratio cessat, quando adest sacerdos approbatus. Et *Molina l. c.* testatur, ita declaratum fuisse a *Gregorio XIII.*

Secunda sententia vero affirmat, et hanc tenent *Sa* (4), *Sayrus* (5), *Nav.* (6), *Barbosa* (7) *cum Vega*, *Led.*, *Reg.*,

(1) *vide ib. n. 28.* — (2) *et hanc tenent Sanch. dec. l. 2. c. 13. n. 7.*, *Suarez d. 26. s. 4. n. 4.*, *Molina de just. t. 4. d. 63.*, *Azor l. 8. c. 19. q. 5.*, *Bonac. q. 7. p. 1. n. 10.*, *Cardenas in 2. crisi d. 2. n. 424.*, *Antoine de pœn. c. 3. art. 2. qu. 3. r. 3.*, *Pal. p. 13. n. 8.*, *Lugo d. 18. n. 24. cum Sylv.*, *Soto*, *Arm.*, *Cov.*, *Rosella*, *Graff. etc.*, *Mazz. t. 3. p. 393. dub. 1. cum Vasq.*, *Coninch. et Laym.*, *ac Salm. ib. n. 30. cum pluribus aliis.* — (3) *sess. 14. c. 7.* — (4) *v. absolutio n. 3.* — (5) *dec. 21.* — (6) *cons. 15. aut 23. de pœnit.* — (7) *in Trid. l. c. in 12.*

Valer., *Homobono*, *Bossio etc.*; item *Comit.*, *Henr.*, *Vill.*, *Angles*, *Corradus*, *Diana*, *Marchinus etc. ap. Lugo* (1): atque probabilem putant *Viva* (2), *Sporer* (3), *Elbel* (4) *et Lugo l. c.*, ubi improperat *Turrianum*, qui vocat eam improbabilem et damnatam *a Gregorio XIII.*; nam ait *Lugo*, quod de enuntiata declaratione non constat authentice; et proinde sic loquitur: *Certe sententia, quam tot et tam graves DD. tenent, negari non potest, quin probabilis sit; præsertim cum fundetur in verbis Tridentini, quæ non facile explicari possunt ab adversariis.* Ratio igitur hujus sententiæ est, quia a concilio videtur indistincte concessa omnibus sacerdotibus potestas absolvendi tempore mortis ad salutem animarum faciliorem reddendam, verbis illis: *Atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.* Ubi autem lex non distinguit (commune axioma est), nec nos distinguere debemus. Neque ex ullo textu dicunt compertum haberi, quod ex antiqua consuetudine prohiberentur simplices sacerdotes absolvere moribundos præsente approbato; textus enim oppositi (ut ajunt) non loquuntur de absolutione sacramentali, sed de reconciliatione publicorum pœnitentium cum ecclesia; aut sane id asserunt de absolutione censurarum reservatarum, quæ (ut infra dicetur) nequeunt utique absolvi ab inferiore præsente superiore.

His tamen non obstantibus puto non recedendum a prima sententia *), ob auctoritatem ritualis Romani (5), ubi sic dicitur: *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque* (nota) *desit confessarius, quilibet sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere.* Possunt igitur simplices sacerdotes absolvere, *si desit approbatus confessarius*; ergo non possunt, si adsit approbatus. Quo insuper rituale clare videtur astruere, hanc fuisse priscam ecclesiæ consuetudinem, dum *Paulus V.* in sua bulla, per quam hoc rituale approbat, dicit: *Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri et sinceri catholicæ*

(1) *dist. 18. n. 23.* — (2) *q. 8. a. 2. n. 5.* — (3) *n. 725.* — (4) *n. 628.* — (5) *de sacr. pœnit. sub initio.*

*) Et hanc sententiam, rejecta priori, tenet *s. Alphonsus* in sua retractatione 82. *Editor.*

ecclesiæ ritus, qui in sacramentorum administratione servari debent, apostolicæ sedis auctoritate prodirent. Deinde asserit: se *receptos et approbatos catholicæ ecclesiæ ritus suo ordine disgestos conspexisse.* Tandem sic concludit: *Hortamur in Domino patriarchas, episcopos, parochos etc., ut in posterum ecclesiæ Romanæ constituto rituali in sacris functionibus utantur; et in re tantî momenti, quæ catholica ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis* (nota) *statuit, inviolate observent.* Ergo hoc, quod præscribitur in rituali de absolutione moribundi, satis declarat Pontifex, *a probato usu antiquitatis* statutum fuisse. Accedit catechismus Romanus (1), ubi ait, concilium docere, quemlibet sacerdotem posse absolvere ab omni peccato et censura, *si mortis periculum imminet, et proprii sacerdotis* (nota) *facultas non datur.*

Id clarius et fortius probatur ex eo, quod præfata verba Tridentini: *Atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt* (2), non jam referuntur ad quoscumque sacerdotes, sed ad eos tantum, de quibus antecedenter loquitur concilium, nempe de illis, qui *ordinariam* aut *subdelegatam habent jurisdictionem.* Et hoc declaravit S. C. generalis concilii (3), ubi dixit: *Caput 7. Tridentini de casuum reservatione referendum ad eos sacerdotes, qui habent ordinariam vel delegatam potestatem.* Ergo omnino dicendum est, concilium in hoc puncto non condidisse jus novum, sed tantum antiquam ecclesiæ consuetudinem declarasse, nempe quod *nulla sit reservatio in articulo mortis*, respectu ad solos sacerdotes, qui ordinariam vel delegatam potestatem absolvendi habent. Quod autem simplices sacerdotes, exceptis excommunicatis vitandis, hæreticis et schismaticis, (ut diximus *n. 560.*) possint valide et licite absolvere in articulo mortis ab omnibus peccatis et censuris, id non habetur ex Tridentino, sed aliunde, nempe ex *c. Presbyter 26. qu. 6.*, item ex rituali Romano et ex declaratione ejusdem S. C. concilii (4), et ex communi ecclesiæ consuetudine.

(1) *de pœn. §. 55.* — (2) *ut recte dicunt Fagnan. in c. Non est vobis de sponsal. etc. n. 4., Petrocor. t. 4. p. 158. q. 8. et Auctor ap. Croix in princ. de offic. confess. l. 1. c. 1. in fine v. dico 2.* — (3) *ap. Fagn. l. c. n. 2.* — (4) *ibid. n. 6.*

563. — Probabiliter tamen simplices sacerdotes possunt absolvere tempore mortis, etiam præsente confessario approbato, in sequentibus casibus: 1) Si approbatus nollet vel non posset audire confessionem; quia tunc idem accideret, ac si deesset; ita communiter(1); 2) si approbatus sit nominatim excommunicatus vel suspensus, quia tunc præferendus est simplex sacerdos(2): et hoc est certum juxta dicta *n. 560.*; 3) si approbatus esset alienæ diœcesis, quia iste respectu ad infirmum minime dicitur approbatus: ita probabilius (3); 4) si moribundus ita horreret manifestare sua crimina confessario approbato, ut esset in periculo confitendi sacrilege; tunc enim sacerdos simplex bene posset eum absolvere adhuc præsente approbato, quia hoc valde consonum videtur benignitati matris ecclesiæ, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut dicitur in Tridentino; forte enim poterit accidere, quod approbatus sit inimicus, consanguineus aut objectum peccati; et tunc non censetur ecclesia in tanta necessitate velle infirmum obligare ad ei tantum confitendum; ita probabiliter *Mazzotta l. c. cum Croix ex d. Thoma et Sporer* (4), qui idem censet procedere, si infirmus non posset confiteri approbato sine magna difficultate aut incommodo, vel si ille simplex sacerdos esset ei manifeste magis idoneus ac utilis futurus quam parochus rusticus; 5) si confessarius approbatus superveniat jam incepta confessione cum sacerdote simplici, quia tunc compleri debet judicium jam inceptum; ita communiter (5). Hinc probabiliter dicunt (6), quod, si confessio facta sacerdoti simplici fuerit invalida, etiam superveniente approbato, bene poterit infirmus primo sacerdoti

(1) *Sanchez dec. l. 2. c. 13. n. 8., Lugo d. 18. n. 32., Renzi c. 4. q. 11., et Salm. de pæn. c. 11. p. 2. n. 32. cum Aversa.* (2) *Sanch. l. c. n. 10., Suar. d. 26. s. 4. n. 4., Renzi l. c. cum Hurt. et Mazzotta t. 3. p. 397. d. 1. cum Bonac.* — (3) *Lugo d. 18. n. 37., Salm. ib. n. 40. cum Trull., item Henr., Aversa et Diana ap. Croix n. 1563., contra Suar. l. c. et Sanch. d. n. 10. cum Zambrano.* — (4) *n. 725.* — (5) *Sanch. d. c. 13. n. 15., Lugo d. 18. n. 33., Mazz. l. c., Renzi c. 4. q. 12., Croix l. 6. p. 2. n. 1562. cum Sylv., et Salm. de pæn. c. 11. p. 2. n. 34. cum Gran., Henr., Diana, Aversa, Præpos., Trull. etc.* — (6) *Sanch. n. 16., Renzi qu. 13. et Salm. ib. n. 35. cum Lugo, Diana et Aversa.*

confiteri, quia revera ille habuit jurisdictionem ad priorem confessionem, quæ non censetur finita, cum invalida fuerit absolutio impertita. Sexto et ultimo casu, quo sacerdos approbatus fuisset complex infirmi in peccato turpi; tunc omnino debet præferri sacerdos simplex, juxta dicta *n. 553.*

Recte tamen (1) excipiunt casum, quo moribundus esset innodatus excommunicatione reservata; tunc enim deberet, quamvis confessionem incœperit, prius obtinere absolutionem a censura, si superior sit præsens, et postea confessionem perficere. Item hic advertendum, quod, si pœnitens jam receperit absolutionem a simplici sacerdote, et postea recordetur alicujus peccati, superveniente approbato, tenetur huic confiteri, cum illa sit nova confessio; ita communiter (2).

Dubitatur 1., an præsente superiore possit quivis confessarius moribundum absolvere a peccatis et censuris reservatis. Sic distinguendum: Quoad peccata reservata verius puto (3), bene posse inferiorem ab eis absolvere, quia in articulo mortis omnis cessat reservatio: *ne hac occasione aliquis pereat*, ut declaravit Tridentinum. Ex quo recte inferunt (4), quod, si infirmus habeat peccata reservata, et adsit confessarius approbatus, non poterit eum absolvere sacerdos simplex; nam licet confessarius ille non habeat facultatem super reservatis extra articulum mortis, in articulo tamen bene habet, quia tunc, ut diximus, omnis reservatio cessat.

Secus vero dicendum censeo quoad censuras reservatas, quia pœnitenti ipsis innodato tenetur confessarius carens facultate imponere, ut elapso periculo mortis se præsentet superiori; juxta dicenda *n. 567.* Ergo si infirmus potest illi tunc ante absolutionem se sistere superiori, utique tenetur prius absolutionem a censuris obtinere, ut deinde possit a peccatis absolvi. Utrum autem

(1) *Lugo et Renzi ll. cc. ac Salm. ib. n. 36. cum Aversa.* (2) *Sanch. n. 15. in fine cum Zambr., Suar. d. 23. s. 1. n. 2., Salm. de pœn. c. 11. p. 2. n. 37., Renzi q. 13. cum Trull., Diana et aliis.* — (3) *cum Antoine de pœn. c. 3. art. 2. qu. 3. r. 3. v. porro et auctore de offic. confess. ap. Croix l. 1. c. 1. q. 25. etc. contra Roncagl c. 1. qu. 3. r. 1.* — (4) *Lugo d. 18. n. 38., Suar. d. 26. s. 4. n. 4., Sanch. dec. l. 2. d. 13. n. 10. cum Zamb., et Salm. ib. n. 39. cum Aversa.*

teneatur eo casu adire superiorem per litteras vel confessarium: vide *in dubio sequenti 3.*

Dubitatur 2., an occurrente periculo mortis, in casibus Pontifici reservatis, si non possit adiri Pontifex, adeundus sit episcopus.

Prima sententia (1) distinguit et dicit, quod, si casus sit occultus, tunc omnino adiri debeat episcopus, quia episcopi jure ordinario, ut recte probat *Sanchez* (2), possunt absolvere a reservatis occultis ex concessione Tridentini (3): secus vero, si casus esset publicus, quia tunc, excepta percussione clerici ex *c. Ea noscitur*, *et c. De cætero de sent. excom. 11.*, ubi expresse præcipitur, adeundum esse episcopum, si nequeat adiri Pontifex; in aliis vero casibus non est obligatio adeundi episcopum, eo quod in reservatis Pontifici episcopi nihil possunt; e converso, cum in morte omnis cesset reservatio, tunc æquales sunt episcopus et quivis alius confessarius. Sed contradicunt communius (4), quia, ut ajunt, præfatus textus in *c. Ea noscitur* extenditur ad absolutionem cujuslibet censuræ Papæ reservatæ, cum eadem ratio urgeat. Unde præsente episcopo nequit confessarius absolvere a casibus Papæ reservatis, quia omnes casus a Papa reservantur propter censuram, et censuræ reservatæ nequeunt ab inferiore absolvi præsente superiore, ut mox supra probavimus in dubio præcedenti. Sed hoc non obstante non puto improbabilem primam sententiam. Dixi: *præsente episcopo;* nam si absit, vide dicenda *in dubio sequenti.*

Dubitatur 3., an quilibet confessarius possit absolvere moribundum a censuris reservatis, si possit peti facultas a superiore per litteras vel internuntium.

Prima sententia negat (5). Ratio, quia, cum hujusmodi infirmus bene satisfacere posset suæ obligationi, impetrando absolutionem per procuratorem aut litteras (quod

(1) *quam tenent Suar. d. 30. s. 3. n. 4., Mol. t. 4. de just. d. 63. n. 2., et Sanch. dec. l. 2. c. 13. n. 9. cum Henr.* — (2) *c. 11.* — (3) *in c. Liceat 6. sess. 24. de reform.* — (4) *Navarr. c. 27. n. 81., Pal. de censur. d. 2. p. 11. §. 5. n. 6. cum Sayr., Ugol., Hurt. et communi, ut asserit, ac Salm. de censuris c. 2. p. 5. n. 63. cum Coninch., Avila, Cornejo etc. etiam communiter.* — (5) *et hanc tenet Bonac. de censur. t. 1. d. 1. q. 3. p. 3. n. 5. cum Zambr., et Croix l. 6. p. 2. n. 1697. cum Suar., Lugo et Aversa.*

enim quis per alium facit, censetur per seipsum facere), ad id tenetur.

Secunda sententia vero communior et probabilior affirmat (1). Ratio, tum quia in hoc adest manifestationis periculum, quod non videtur tam remotum, ut supponunt adversarii, cum plures possint accidere casus, quibus notitia peccati patefieri potest; tum quia in *cap. Quamvis de sententia excommunic.* dicitur impeditus, quicumque *quolibet impedimento canonico* retrahitur, quominus Romanum Pontificem possit adire. Hinc dicunt (2), reputari legitime impeditum, qui personaliter superiorem nequit adire, etiamsi per procuratorem valeat. Et auctor apud *Croix* (3) eodem modo excusat infirmum eo casu ab accersendo superiorem, si in hoc sua fama periclitaretur.

564. — „Ex consuetudine quivis toleratus absolvere „potest a venialibus et mortalibus alias confessis." *(Sed hoc hodie reprobatum est, ut vidimus n. 560.)* „Ex privilegio religiosi Mendicantes quosvis fideles absolvere „possunt: juxta tenorem suorum privilegiorum." *(Modo tamen non sint revocata per concilium Tridentinum* (4), *ubi sancitum fuit, nullum regularem posse confessionem sæcularium, etiam sacerdotum, audire, nisi ab episcopis approbationem obtineat, privilegiis et consuetudine non obstantibus. Hinc damnata fuit prop. 36. ab Alexandro VII., quæ dicebat: „Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ expresse sunt revocata per concilium Tridentinum.")*

„Ex concessione ordinarii *directa* quicumque sacerdos „approbatus, cui id ille committit." *(Unde fideles libere se possunt confiteri cuicumque confessario approbato* (5);

(1) *et hanc tenent Azor. l. 8. c. 19. q. 5., Sporer n. 750., Viva in prop. 7. Alex. VII. n. 8., Sanch. dec. l. 2. c. 13. n. 14. cum Henr., Valentia et Cord., Coninch. d. 14. n. 241., Diand p. 5. tr. 9. r. 6., Pal. de censur. d. 1. p. 2. §. 5. n. 6., Salm. eodem tit. c. 2. p. 5. n. 65. cum Cornejo et Avila, item Cardenas, Tamb., Dicast. et Stoz ap. Croix l. c.* — (2) *Nav. man. c. 27. n. 90. ad 5., item Henr., Ugol. et Sayr. ap. Sanch.* — (3) *de offic. confess. c. 1. q. 25.* — (4) *in sess. 23. c. 15.* — (5) *ita communiter Pitton. de confess. n. 370., Mazz. t. 3. p. 293. et Bonac. de sacr. d. 5. qu. 5. sect. 2. p. 4. n. 35. cum Sa, Coninch., Val. et communi, idque fuse probat Benedict. XIV. notif. 18. n. 9.*

et hoc etiam tempore paschali et invito parocho (1). *Illud enim, quod dicitur in c. Omnis etc. de pœnit. et remiss., quod fideles debeant confiteri semel in anno proprio sacerdoti, intelligendum* (2), *omni sacerdoti, qui ab ordinario est approbatus. Et hoc saltem ex præsenti universali consuetudine hodie certum est, quidquid antiqui aliter dixerint. Hinc S. C. episcoporum die 3. Aprilis 1584* (3) *sic resolvit: „Decretum episcopi, in quo habetur, quod nullus confessarius, etiam ab ordinario approbatus, possit tempore paschali confessiones alicujus audire sine licentia proprii curati, nullo modo est observandum, cum satis valide faciat pœnitens, deferendo parocho fidem confessionis auditæ a persona approbata.")*

565. — „Denique ex *indirecta* is, qui audit eum, qui „habet potestatem eligendi confessarium, quales sunt: „1) Ex jure episcopi omnes, etsi sint tantum titulares; „item superiores episcopis, ut archiepiscopi etc.; item „prælati iis inferiores exempti, ut abbas exemptus (non „tamen abbatissa), generalis, provincialis, prior, salvis „tamen privilegiis ordinum (4). 2) Ex consuetudine cardinales, qui etiam domesticis de confessore providere „possunt: item pastores, imo multis locis etiam cæteri „sacerdotes sæculares (5). Religiosi tamen tenentur eligere tales, quales illis permittunt statuta: item reges „et principes, quorum tamen privilegium ad familiam non „extenditur; denique domestici Pontificis. 3) Ab homine „eam habent, quibus sive Pontifex sive episcopus sive „parochus concessit." *(Sed vide dicta n. 544.)*

Dubitatur hic 1., an episcopi possint eligere sibi in confessarium quemcumque sacerdotem. Videbatur olim affirmandum ex *cap. fin. Ne pro dilatione de pœn. et remiss.*, ubi dicitur: *Permittimus episcopis et aliis superioribus, necnon minoribus prælatis exemptis, ut etiam præter sui superioris licentiam providum et discretum sibi possint eligere confessorem.* Sed declaravit S. C. (6),

(1) *ut Mazz. et Papa Benedictus.* — (2) *ut ajunt ibi glossa et Fagn. in c. Ne pro de pœnit. ac Cabass. l. 3. c. 8. n. 9.* (3) *ap. Pitton. de confess. n. 361.* — (4) *vide Diana p. 4. tr. 4. r. 1. et 2.* — (5) *ut docent Valentia, Sa, Suarez disp. 27. s. 3.* — (6) *ap. Fagn. in d. c. n. 62.*

id tantum intelligi, quod episcopi (intellige quoad episcopos, si sint extra diœcesim; nam intra possunt quidem cuique sacerdoti facultatem impertire) et alii ut supra possint sibi eligere sacerdotem subditum aut parochum aut alium approbatum a proprio ordinario (nota *proprio*, id est ab ordinario domicilii sacerdotis, ut explicat *Lugo* (1) *). Et idem postea confirmavit *Gregorius XIII.* 1. Decemb. anno 1582 (2). Nomine autem *prælatorum exemptorum* veniunt referendarii, auditores rotæ, protonotarii apostolici et alii prælati curiæ Romanæ, necnon prælati regulares et abbates et alii superiores locales immediati (3).

Dubitatur 2., an cardinales possint eligere confessarium sibi et familiæ. Affirmant generaliter *Alphonsus de Leone et Diana ex Lugo* (4). Sed hoc admittendum est tantum in Urbe; nam extra non possunt, cum non alio gaudeant quam privilegio episcoporum mox supra declarato, ut recte probat *Fagn.* (5). Nec censendum, tenere oppositum *Lugo* (6) *et Suarez* (7); ibi enim nihil aliud asserunt, nisi quod cardinales comprehendantur in citato *cap. fin.* Concedit autem *Fagnanus* (8), quod cardinales possint secum conducere confessarium approbatum in Urbe; et idem dicit (9) de episcopis *cum Hostiensi.*

An autem parochi possint sibi eligere confessarium? Omnino negandum ex prop. 16. damnata ab *Alexandro VII.*, quæ dicebat: *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab ordinario.* Dicunt tamen *Wigandt* (10), *Sporer* (11) *et Elbel* (12), quod parochi ex consuetudine possint confiteri sacerdoti curato vel appro-

(1) *d. 21. n. 39. et 42.* — (2) *ut referunt Fagn. l. c. et Pitton. de confess. n. 350.* — (3) *ita Suar. d. 27. s. 2. n. 8., Lugo d. 19. n. 4., Diana p. 2. tr. 2. de dub. regul. et Renzi t. 1. p. 537. qu. 10.* — (4) *ap. Renzi t. 1. p. 537. qu. 10.* — (5) *in d. c. fin. n. 53. et 65.* — (6) *d. 19. n. 5.* — (7) *d. 27. sect. 2. n. 6.* — (8) *n. 66.* — (9) *n. 30.* — (10) *tr. 13. n. 89.* — (11) *n. 705.* — (12) *conf. 15. n. 299.*

*) Possunt etiam episcopi sacerdotem sibi subditum secum ducere eique confiteri etiam extra diœcesim. Vide hom. ap. tr. 16, 83. *Editor.*

bato, etiam alienæ diœcesis. Et hoc quidem non videtur reprobandum, ubi revera adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus episcoporum.

566. — „1. Qui habet potestatem delegatam, non po„test eam subdelegare alteri, cum diversa sit potestas „utendi jurisdictione et eam delegandi. Excipitur: 1) nisi „hoc ipsum concessum sit; 2) nisi sit delegatus ad uni„versitatem causarum, ut v. gr. si cui committeretur offi„cium parochi absentis vel nondum sacerdotis: talis enim „aliqua exercitia jurisdictionis alteri, ex præsumpta vo„luntate ordinarii, subdelegare posset, non tamen integrum „officium (1).

Generaliter igitur loquendo nequit delegatus subdelegare, nisi id expresse sibi sit concessum. *Excipitur 1.*, si quis esset delegatus a principe. Sed hoc intelligitur (2), cum delegatio facta est tamquam per officium; non vero si eligitur persona propter suam peritiam, aut si ei committitur alicujus causæ executio. *Excipitur 2.*, si quis est delegatus ad *universitatem causarum*, quamvis non a principe. Sed in hoc etiam oportet distinguere cum *Loym.* (3), duplici modo posse alicui delegari jurisdictionem ad universitatem causarum: *primo modo*, cum ei committitur aliquod officium, cui annexa est jurisdictio; idque currit, etiamsi officium non sit proprium, sed vicarii, v. gr. viceparochi seu vicerectoris pro parocho absente aut non adhuc sacerdote: hujusmodi vicarius bene potest jurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed pro una vel altera causa, ut communiter DD. docent; quia tunc non tantum huic commissum est exercitium parochi, sed etiam parochi officium, cui competit non solus usus, sed adhuc delegatio jurisdictionis (4); *ex d. Thoma* (5), ubi ait: *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem. Secundo modo*, cum alicui delegatur non officium, sed jurisdictio, velut privilegium perpetuo annexum suo officio aut dignitati; tunc enim talis jurisdictio reputatur tam-

(1) *Laym. hic. l. 5. tr. 6.* — (2) *ut explicant Laym. de pœnit. c. 10. n. 14. et Castrop. eod. tit. p. 13. n. 15.* — (3) *l. c. n. 12. v. duobus.* — (4) *ita Sanch. de matr. l. 3. d. 31. n. 1. et 15. cum Sylv., Cov., Lop., Abb. etc., Laym. l. c. n. 10., Pal. l. c. n. 16. cum Henr. et aliis.* — (5) *quodl. 12. art. 31.*

quam ordinaria, prout est facultas impertita episcopis a Tridentino in *c. Liceat 6. sess. 24.* Dicunt autem *Rodriq. et Viva* (1) *cum Nav., Peyrino, Naldo, Bord. etc.*, quod, si episcopus concederet alicui confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic confessarius subdelegare illam facultatem alteri in aliqua particulari casu; sed melius *Laym. et Castrop. l. supra c. cum Coninch.* id in eo solo casu admittunt, quo talis facultas conceditur ratione officii, v. gr. parochi aut viceparochi, ut supra dictum est; sed non cum facultas datur alicui ratione suæ peritiæ aut probitatis: facultas enim subdelegandi tantum competit illi, cui officium committitur, sed non ei, cui committitur solus usus sive exercitium jurisdictionis.

„2. Cum jurisdictio respiciat subditos, exerceri in eos „potest tam a delegato quam ordinario, quocumque loco „fuerit (2)." *(Sed hodie hoc reprobatum est. Vide dicta n. 547.)*

567. — „3. Probabile est, quod absolutus in articulo „mortis non teneatur se postea sistere superiori vel al„teri pro reservatis, nisi hæc habeant annexam censu„ram (3), quia directe absolutus fuit." *(Ita verius tenent Salm.* (4)*.*

568. — „4. Improbitas aut inscitia proprii sacerdotis „non dat jurisdictionem alteri: ideoque in tali casu ex„pectandum est aut ad superiorem recurrendum. Si ta„men ignorantia esset tanta, ut confessio illi facta foret „invalida aut illicita, neque esset alius privilegiatus aut „habens jurisdictionem, licere alteri confiteri docent *Nav.*, „*Vasquez* (5), *Hurt.* (6). Idem licere, quando quis proprio „non potest confiteri sine gravi periculo, docent *Tol.*, „*Sylv. et Medina*, qui idem concedit, quando proprius non „vult aut non potest audire, vel injuste negat facultatem

(1) *q. 8. art. 1. n. 13.* — (2) *ut docent Sanch., Henr., Suar. in 3. p. t. 4. d. 18. sect. 1. et 7. et alii.* — (3) *ut docent Nav., Suar., March., Fill. tr. 7. c. 10. q. 6. n. 288., Bonac. d. 5. q. 7. p. 1. n. 13. contra Hurt., Diana p. 4. tr. 4. r. 199.* (4) *de pœn. c. 11. p. 2. n. 21. cum Sanch., Hurt., Præp., Nav. etc.: vide de hoc dicenda de cens. l. 7, 91.* — (5) *in 3. p. t. 4. q. 92. art. 2. dub. 4.* — (6) *d. 10. diff. 15. Vide Diana p. 4. tr. 4. res. 201. et p. 8. t. 1. r. 76. ex c. Placuit de pœnit. d. 6.*

„confitendi alteri, v. gr. parochus concubinæ (1). Verum „ista communiter refutantur ab aliis." *(Sed vide n. 564.)*

„5. Etsi graviter peccare possit proprius, si neget suis „facultatem adeundi alterum, modo præsumere possit, eos „juste petere; si tamen injuste neget, probabilius vide„tur, eos invalide ab alieno absolvi, ut docent *Sotus*, „*Suarez*, *Laym.*, etsi non improbabiliter *Sylv.*, *Henr.*, „*Major*, *Palud.*, *Richardus*, *Tolet. et Diana* (2) putent, quod „valide, præsertim si sine periculo salutis, famæ vel si„mili, non liceat suo proprio." *(Sed vide n. 564. v. ex concessione).*

569. — „6. Cum jurisdictio acquiratur ratione domi„cilii vel quasi domicilii, vel etiam actualis habitationis: „hinc ii, qui duobus locis habent domicilium vel quasi, „possunt utrobique absolvi, ut scholares, milites, mer„catores: item vagi et peregrini possunt absolvi a pa„rocho loci, in quo versantur (3).

Communiter docent DD., peregrinos, spectata consuetudine et tacito consensu episcoporum, posse confiteri cuilibet approbato in loco, ubi reperiuntur. Ita *Palaus* (4), *Lugo* (5), *Conc.* (6), *Salm.* (7), *Bonac* (8) *cum Suarez*, *Vasq. etc.* Limitant tamen præfati auctores, dummodo ipsi peregrini ex industria non discedant e proprio domicilio, ut extra confiteantur. Sed *Tamb.* (9), *Renzi* (10) *et Mazzotta* (11) *cum Pont.*, *Fill. et aliis* verius dicunt, quod prædicta limitatio non est necessario servanda, ex illa regula generali juris, quod nullus videtur fraudulenter agere, qui utitur jure suo; nec autem aliunde habetur, quod ordinarii in prædicto casu signum aliquod unquam dederint sui dissensus. Hasque sententias recte dicunt præfati AA. valere etiam pro implenda confessione præcepti paschalis (12). Et hoc hodie non est amplius dubitandum ex præsenti consuetudine universali. Per bullam tamen *Clementis X.* vetitum est pœnitentibus accedere ad alienam diœ-

(1) *Diana p. 3. t. 4. r. 79. ex Henr. et aliis quatuor.* — (2) *p. 3. t. 4. r. 70.* — (3) *vide Laym. hic, Vasq. etc.* — (4) *de pœnit. p. 13. n. 12.* — (5) *eodem tit. d. 19. n. 7.* — (6) *p. 544. n. 20.* — (7) *de pœn. c. 11. p. 3. n. 53.* — (8) *de pœn. d. 5. p. 2. n. 5.* — (9) *de pœnit. c. 4. §. 3. n. 11.* — (10) *de pœnit. c. 4. qu. 14.* — (11) *t. 3. p. 403. n. 11. de pœnit. d. 2. §. 2. n. 2.* — (12) *vide dicta n. 564. v. ex concessione.*

cesim pro confessione in fraudem reservationis suarum culparum (1).

570. — „7. Valide absolvit is, qui audit confessiones „præsente vel sciente et non contradicente ordinario, v. „gr. episcopo vel parocho, cui constet, eum aliunde non „habere jurisdictionem: quia tunc præsumitur tacite eam „dare: sufficit enim, ut recte docent *Fill. et Fagund.* (2), „facultas interpretativa et præsumpta; modo præsumptio „fundetur in signis, quæ indicent consensum præsentem, „ut fit in casu posito," *(Quare consensus mere internus non sufficit* (3) „(uti etiam v. gr., si parochus, qui jam „absens est, alias significaverit, id sibi gratum esse); „nam existimatio de futuro consensu vel ratihabitione, „quod scilicet, quando resciverit, futurus sit contentus, „non sufficit; quia consensus futurus non dat jurisdictio„nem pro tempore præsenti, quo datur absolutio. *Vide* „*Diana* (4), *Sanch.* (5), *Bec.*, *Coninch.*, qui addit peccare, „si de consensu dubitans incipiat audire.

571. — „8. Peccat, qui absolvit cum jurisdictione dubia, „nisi necessitas urgeat: qualis est v. gr., quia pœnitens „diu non est confessus, vel debet communicare, nec alius „adest: tunc enim licite absolvit cum conditione hac: „*Si possum*, et cum onere (etsi *Salas* (6) hoc onus non „agnoscat) alias iterum confitendi habenti jurisdictionem „certam. Expedit autem tunc veniale aliquod adjicere, „a quo directe, et a cæteris indirecte saltem absolva„tur (7)." *(Dicunt probabilius* (8), *sufficere ad absolvendum cum jurisdictione dubia sequentes causas: 1) Si urgeat periculum mortis; 2) si urgeat præceptum annuæ confessionis; 3) si pœnitens deberet celebrare vel communicare, et alias infamiæ notam incurreret; 4) addunt Salm.* (9), *si sacerdos teneretur celebrare ex obligatione* (10). *Probabiliter autem censent Suarez* (11) *et Salm. ib. cum Aversa contra Salas et Cornejo, in iis casibus pœnitentem non teneri ad confessionem, sed tantum ad contri-*

(1) *de hoc vide dicenda infra n. 589.* — (2) *præc. 2. l. 7. c. 2.* — (3) *Salm. ex communi de pœn. c. 11. n. 65.* — (4) *p. 3. t. 4. r. 68.* — (5) *de matr. l. 3. d. 35.* — (6) *t. 2. tr. 8. art. 1.* (7) *ita Regin., Suar., Coninch. d. 8. dub. 5. n. 43.* — (8) *Holzm. n. 682. et Elbel conf. 12. n. 326. cum Babenst.* — (9) *de pœn. c. 11. p. 5. n. 72.* — (10) *vide dicta l. 6, 28.* — (11) *d. 26. s. 6.*

tionem, qua semper eget, etiamsi confiteatur.) „Quod si „tamen ex probabili ratione dubium resolvat, nimirum ha„bere se jurisdictionem, etsi cum formidine oppositi, ab„solute absolvit licite (1): tum quia tunc practice et mo„raliter est certus; tum quia Papa eo casu dat facultа„tem, uti et in sequentibus casibus: 1) Quando communi „errore, v. gr. ob titulum coloratum, putatur aliquis esse „pastor seu habere jurisdictionem, qui non est ob cen„suram vel alium defectum (2). Quod etiam, si desit ti„tulus coloratus, probabile esse docet *Diana* (3), si quis „bona fide tali confiteatur: verum id communiter ab aliis „negatur. 2) Cum quis ex consuetudine, præscriptione „aut bona fide absolvit, aut nescit potestatem suam re„vocatam (4). 3) Quando secundum probabilem senten„tiam judicatur quis habere jurisdictionem, et sacer„dos sequitur favorabilem (5); quia, quando communis est „error, ecclesia dat jurisdictionem propter publicam uti„litatem (6).

572. — Hic *quæritur 1.*, utrum stante errore communi suppleat ecclesia jurisdictionem in sacramento pœnitentiæ. Si error communis est cum titulo colorato sive putativo, certum est apud omnes, ab ecclesia conferri jurisdictionem (7). Et probatur ex *l. Barbarius ff. de offic. prætor.*, qui textus, etsi civilis, tamen, cum non sit reprobatus a jure canonico, vim habet etiam in illo (8). Probatur etiam ex *c. Infamis causa 3. q. 7.*, ubi dicitur: *Si servus* (qui est incapax jurisdictionis), *dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet.* Ratio, quia ex benigna inter-

(1) *ut docent Suar. et Præp., Lugo d. 10. n. 19.* — (2) *Bon. l. 5. q. 5. s. 2. p. 3. n. 11., Diana p. 3. tr. 4. res. 22.* — (3) *p. 3. tr. 4. res. 122. ex Pontio, Molfes et Sanch.; item part. 2. tr. 2. misc. r. 43.* — (4) *ut habent Sylv., Nav., Henr., Mald. in 2. p. q. 10. art. 5., Sanch. mor. l. 1. c. 9. n. 35., Salm. Tasq.*; *vide Dian. p. 1. t. 13. res. 1.* — (5) *Bon. l. c.* — (6) *vide Suar., Diana ll. cc., C. de Lugo d. 10. n. 28.* — (7) *ita Sanch. de matr. l. 3. d. 22. n. 5., Conc. p. 546. n. 29., Antoine de pœn. c. 3. art. 1. q. 2. et Cardenas in prop. 1. damnata ab Innoc. XI. d. 2. c. 6. n. 149. cum Caj., Palud., Soto, Arm., Aug., Sylvest., Navarr. et communi.* — (8) *ut habetur in c. 1. de Novi oper. nuntiat., utque fuse diximus l. 1, 106. in fine.*

pretatione præsumitur eo casu pia mater ecclesia ad bonum animarum supplere jurisdictionem. Bene tamen advertit *Sanchez l. c.*, quod, ut ecclesia suppleat, non sufficit titulus fictus, sed requiritur titulus, qui, licet sit tantum putativus (quia forte est ex aliqua causa invalidus), tamen sit revera collatus a legitimo superiore, etsi huic vetitum sit aliunde titulum illum conferre (1).

Majus *dubium* fit, an ex solo errore communi sine titulo ecclesia suppleat jurisdictionem.

Prima sententia affirmat (2). Ratio, quia, cum adest error communis, recurrit eadem ratio legum, quas supra retulimus, nempe quod ecclesia pro bono fidelium præsumitur jurisdictionem supplere: cum eadem adæquata ratio communis boni valeat pro solo errore communi et pro titulo colorato, propter quem nulla est ratio specialis, cur magis provideatur bono publico, quam per solum errorem communem.

Secunda sententia vero communior negat, sufficere solum errorem sine titulo (3). Ratio, quia, cum deest titulus coloratus, minime præsumitur ecclesia velle supplere jurisdictionem, eo quod, si ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem conferret, majus proveniret damnum fidelibus quam utilitas; plures enim sacerdotes impii ex hoc occasionem sumerent simulandi se confessarios, et sic plurimos errores et hæreses possent disseminare, fideles seducendo. Sed hæc ratio non omnino convincit; nam dato, quod ecclesia jurisdictionem hujusmodi impiis sacerdotibus denegaret, neque impediretur, quominus ipsi, qui damnationem suam jam nihil faciunt, suos errores

(1) *ut sancitur in novella 44. c. 1. authent. de tabell.* — (2) *et hanc tenent Lugo d. 19. n. 30., Sanch. dec. l. 1. c. 9. n. 35., Pont. l. 5. c. 20. n. 2., Pal. t. 1. tr. 1. d. 2. p. 1. n. 9., Suar. 3. p. d. 26. s. 6. n. 6., Less. c. 29. n. 68., Bonac. d. 2. de peccat. q. 4. p. 9. n. 19., Diana p. 2. tr. 13. r. 2. cum Molf. et aliis; item apud Carden. l. c. n. 143. Vill., Malder., Gran., Turr., Henr. et Martin.; item Host., Innoc., Felin. etc. ap. Sanch. de matr. l. 3. d. 22. n. 48.* — (3) *et hanc tenent Busemb. ut supra, qui asserit, primam communiter rejici, et Sylvest. v. confessio n. 1. qu. 15., Ang. eod. verb., Conc. p. 547. n. 31., Ronc. c. 1. q. 3. r. 3., Holzm. n. 684., Sporer n. 714., Elbel conf. 12. n. 313. et Sanch. (sibi contrarius) de matr. l. 3. d. 22. n. 49. cum Navarro, Arm., Tab., Cov., Cajet., Lop., Gabr., Ugol., Henr., Palac., Arag. etc.*

disseminarent; et versa vice fideles ob invaliditatem suarum confessionum evidenti periculo perditionis exponerentur. Unde merito primam sententiam probabilem putant *Carden.* (1), *Viva* (2), *Tamb.* (3) *et Ronc.*, *Sporer*, *Holzmann ac Elbel cum Henno*, *Gobat*, *Herincx et Stoz.* Et ideo probabiliter dicunt, non esse obligandos fideles ad repetendas confessiones bona fide factas apud sacerdotem, qui ex communi errore confessarius reputabatur.

573. — *Quæritur 2.*, an liceat administrare sacramentum pœnitentiæ cum jurisdictione tantum probabili. Adsunt tres sententiæ.

Prima sententia negat (4). Ratio, quia ex propos. 1. damnata ab *Innoc. XI.* in administratione sacramentorum non licet uti opinione probabili, ne sacramentum exponatur periculo frustrationis.

Secunda sententia vero communis docet, licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modo opinio sit vere probabilis, gravi fulcita ratione et auctoritate (5). *Ratio 1.*, quia error communis, etiamsi non adsit titulus coloratus, præbet jurisdictionem, modo opinio ab omnibus teneatur ut probabilis; nam si alii sapientes dubitarent de probabilitate, et coram Deo falsa esset, error esset, sed non communis. Verum hæc ratio non convincit; nam licet præfata opinio (quod existente errore communi ecclesia supplet jurisdictionem) non sit improbabilis, ut diximus in quæstione præcedenti, tamen non est certa, ut requiritur ad licite ministrandum sacramen-

(1) *l. c. p. 75. n. 151.* — (2) *q. 8. art. 1. n. 16.* — (3) *l. 5. de pœnit. c. 4. §. 7. n. 17.* — (4) *et hanc tenent Concina p. 548. n. 2., Antoine de pœn. c. 3. art. 1. q. 5. et Eliz. p. 2. l. 5. q. 15. § 2.* — (5) *ita Sanch. de matr. l. 3. d. 22. n. 65. et dec. l. 1. c. 9. n. 35, Lugo d. 19. n. 30., qui putat tutissimam, Bonac. q. 7. p. 5. §. 4. n. 4., Pal. t. 1. tr. 1. d. 2. p. 5. n. 9., Less. l. 2. c. 29. n. 68., Coninch. d. 8. n. 22., Fill. tr. 7. c. 9. n. 227., Croix l. 6. n. 117., Tamb. l. 3. c. 3. n. 1., Viva in dicta prop. 1. et de jubil. qu. 3. art. 2., Carden. in eamd. prop. n. 160., item Hozes, Filguera, Corella et Lumbier in dicta prop., et Salm tr. 6. c. 11. p. 5. n. 74. cum Turr., Vill., Reg., Aversa, Salas, Dic., Herincx, Bonæspei et Salm. scholast. tr. 24. d. 12. dub. 7. §. 1. n. 80. et 85. cum Maldero, Gran., Henr. et Gabr.: et eam vocant moraliter certam Sanch., Tamb. et Carden. l. c. ac Dicast., Ills. Gorm., Stoz etc. ap. Croix.*

tum. *Ratio 2.*, quia, cum quilibet sacerdos habeat potestatem directam super venialia, pœnitentes, qui bona fide confitentur sacerdoti habenti jurisdictionem tantum probabilem, jam valide absolvuntur eo casu, directe a venialibus et indirecte a mortalibus. Sed opinio illa, quod confessio venialium apud simplicem sacerdotem sit valida, nec etiam est certa, ut diximus *n. 543.*, unde nec etiam hæc ratio convincit. *Ratio 3.*, quia ecclesia supplet jurisdictionem ex ratihabitione de præsenti, cum videat sic communiter practicari, et ob bonum animarum annuit. *Ratio 4.* et potior est, quia in ecclesia adest universalis consuetudo fere omnium confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili, ut testantur communiter(1). Communis autem sententia doctorum fundat moralem certitudinem ex præfata consuetudine; et licet contrarii illicitum putent absolvere cum jurisdictione probabili, præscindunt tamen, nec possunt negare, hanc consuetudinem adesse, saltem apud partem longe majorem confessariorum. Posita igitur ut certa hac consuetudine, certum est, licitum esse sacramentum ministrare cum jurisdictione probabili, cum ipsa consuetudo jurisdictionem præbeat: prout docent *Suar.* (2), *Navarr.* (3), ubi ait, *hanc jurisdictionem magna ex parte introductam vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem*, *Barb.* (4), *Carden.* (5), *Quaranta* (6), *Pelliz.* (7). Idque probant ex *cap. Cum contingat 1. de foro compet.*, ubi dicitur: *Nisi forte hi, quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia vel consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare:* ubi glossa ait: *Quod consuetudo dat jurisdictionem.* Nec obstat propos. 1. damnata; etenim (8) propositio loquitur de opinionibus circa ea, in quibus nihil potest ecclesia, id est circa materiam et formam, non vero circa jurisdictionem, quæ bene ab ecclesia suppleri potest, et moraliter certo præsumi-

(1) *Suar. d. 27. sect. 4. n. 7., Lugo d. 19. n. 31., Carden. n. 166., Arriaga d 39. s. 5., Diana p. 3. tr. 2. r. 3., Croix l. c. et omnes alii AA. citati pro hac secunda sententia.* — (2) *de rel. t. 8. l. 2. c. 9. n. 3.* — (3) *comment. 2. de regul. n. 65.* — (4) *de potest. episc. p. 1. t. 4. n. 36.* — (5) *n. 161.* — (6) *in summ. bull. verb. archiep. auctoritas v. 25.* — (7) *t. 2. tr 10 c 10. n. 42.* — (8) *respondent Viva q. 8. ar. 2. n. 2. et Wigandt tr. 13. n. 91. cum Gonet.*

iur suppleri in hoc casu ob bonum animarum: unde confessarius absolvendo non absolveret cum sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa.

Tertia sententia, quam amplector (1), dicit, licitum quidem esse ministrare hoc sacramentum pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed non, nisi quando adest causa gravis necessitatis aut magnæ utilitatis, ut ajunt *Elbel et Wig.*, vel causa rationabilis, ut inquiunt *Suarez et Sporer*. Ratio hujus limitationis est, quia, licet ecclesia eo casu ob bonum animarum bene censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur, nulla justa causa accedente velle connivere meræ libertati sacerdotum. Hujusmodi autem causa (2) accedit: 1) Quando pœnitens indigeat auxilio sive consilio illius confessarii; 2) si complex peccati pœnitentis sit notus apud confessarium, qui certa pollet jurisdictione, et ignotus apud confessarium habentem solam probabilem; 3) si confessarius, qui habet jurisdictionem probabilem, prudenter timeat, pœnitentem non facturum confessionem integram apud eum, qui certam habet; 4) addit *Sporer*, ne pœnitens incidat in aliquam aversionem vel damnosam suspicionem confessarii certi; 5) si urgeat præceptum confessionis aut singularis indulgentia lucranda, vel quia diu quis non poterit confiteri.

574. — „9. Nemo tenetur unquam parocho confiteri, „ne quidem in paschate (3). Quare parochi frustra nolunt, „ut parochiani confiteantur Mendicantibus, etiam in pa„schate, cum habeant privilegium pro omnibus Christi „fidelibus (4):" *(Et ita pariter nequit prohibere parochus, ne sui subditi confiteantur confessario approbato ab ordinario loci; vide dicta n. 564.)*: „adeo ut, qui docent, con„fessos regularibus, etiam in paschate, teneri iterum ea„dem confiteri suo parocho, fiant suspecti de hæresi (5)." *(Joannes XXII. damnavit opinionem Joannis Poliaci*

(1) *et tenent Suar d. 26. s. 6. n. 6., Holzm. n. 683, March. tit. 3. q. 4. et Gob. tr. 7. n. 115., Wigandt tr. 13. n. 91., Sporer n. 717. et Elbel conf. 12. n. 311. cum Bardi, Sancio et Babenst.* — (2) *ut censent Sporer, Holzmann ll. cc.* — (3) *Lugo d. 19. sect. 2. n 28. etc. cum Diana p. 8. t. 1. r. 88.* (4) *Suarez, Coninch., Henriq., Regin., Zerola c. 15. q. 3. et communis ap. Bon. d. 4. q. 1. s. 2. p. ult.* — (5) *Diana p. 4. t. 8. r. 102. et alii.*

dicentis, confessiones factas regularibus repetendas apud curatum. Deinde Clemens VIII. anno 1592 et Clemens X. in constitutione Suprema decreverunt, bene satisfacere confessioni annuæ, qui confitentur religiosis simpliciter approbatis (1). „Vi tamen hujus privilegii non possunt „absolvere eos religiosos aut religiosas, quæ non habent „facultatem extra suum ordinem confitendi (2): quia pri„vilegio generali non censetur derogari consuetudini vel „statuto particulari, nisi id exprimatur." *(Clarius id explicat Pal.* (3) *cum Suar., Laym. etc., quia omnes religiones privilegium habent ab Innocentio IV. et aliis Pontificibus, ne religiosi extra ordinem aliis confiteantur sine consensu suorum prælatorum.)* „Usus tamen fert, „ut regulares peregrinantes, ex præsumpta voluntate su„periorum, si ordinis socium non habeant, a quovis alio, „etiam sæculari, absolvantur, exceptis reservatis: in quæ „si religiosi societatis extra domicilium incidant, videant „ordinationes præpositorum generalium (4) *et Laym. hic.*"

575. — Religiosi peregrinantes, si habent socium sui ordinis, debent ipsi confiteri, ut dicunt communiter *Laymann* (5), *Ronc.* (6), *Tambur.* (7), *Croix* (8), *Salmant.* (9), qui bene addunt, modo socius ille sit idoneus; et sic etiam *Laym.* sentire videtur. Et patet ex verbis *Innocentii VIII.* ut infra. Si vero desit socius vel alius confessarius idoneus sui ordinis, bene possunt ex præsumpta licentia prælati confiteri alteri sacerdoti idoneo regulari vel sæculari; et in hoc omnes conveniunt. Sed dubium est, utrum hic sacerdos debeat esse ad confessiones approbatus. Affirmant *Wigandt* (10) *et Antoine* (11) *et Conc.* (12) *cum Vasq. etc.:* alii vero communissime et verius negant (13). Et probatur ex concessionibus *Sixti IV.* et præ-

(1) *vide Bened. XIV. notif. 18. n. 5.* — (2) *ut ex communi notat Rodr. et Camp. privil. societ. v. absol. §. 1. et ex his Laym. hic.* — (3) *p. 14. n. 11.* — (4) *c. 6. n. 6.* — (5) *tr. 6. c. 10. n. 20.* — (6) *p. 89. q. 8. r. 1.* — (7) *de sacram. pœnit. c. 5. §. 2. n. 16.* — (8) *l. 6. n. 1524.* — (9) *tr. 18. c. 4. p. 2. §. 6. n. 125.* — (10) *tr. 13. n 83.* — (11) *de pœn. c. 3. art. 1. q. 3.* (12) *p. 539. n. 14.* — (13) *ut Suar. de rel. tr. 8. l. 2. c. 17., Spor. n. 685., Escob. l. 16. n. 26., Pal. p. 14. n. 12., Elbel conf. 12. n. 319., Mazzotta t. 3. p. 474., Ronc. l. c., Tamb. de pœn. l. c. n. 17., et Salm. d. n. 125. cum Rodr., Bordon., Antonio a Spiritu sancto, Portel. etc.*

sertim *Innocentii VIII.* (1), qui dixit: *Nos igitur... fratribus hujusmodi, quos itinerari et per eorum superiores mitti contigerit, ut, si aliquem presbyterorum idoneum ex professoribus dicti ordinis habere non possint, quemcumque alium presbyterum idoneum et discretum religiosum vel sæcularem eligere valeant, qui confessiones eorum audire... licite possit.* Ubi apposite notant *Salm. cum s. Antonino, Sylvest. et Soto*, quod per to *idoneum sacerdotem* reputatur quilibet simplex sacerdos aptus ad excipiendas confessiones, etiamsi a nullo prælato sit approbatus, quia olim ante Tridentinum jam quilibet poterat confiteri cuique simplici sacerdoti. Præterea dicunt præfati AA., quod prælati regulares, præbendo licentiam peregrinandi aut alibi morandi, tacite concedunt suis religiosis licentiam confitendi cuicumque sacerdoti idoneo; et hanc esse testantur consuetudinem religionum, videntibus et non contradicentibus superioribus. Nec obstat Tridentinum in *sess. 23. c. 15.*; ibi enim concilium requirit confessarium approbatum ab episcopo tantum ad confessionem sæcularium, non vero regularium: neque obstat breve *Benedicti XIV. Quod communi etc.* sub die 30. Martii 1742, ubi concessum fuit fratribus Capuccinis, ut in itinere confiteri possint cuicumque confessario, modo ab episcopo loci esset approbatus; tale enim breve loquitur tantum de Capuccinis, qui particularem habebant constitutionem non confitendi nisi propriis confessariis. Unde perperam *Cont. Tourn.* (2) affert præfatum breve tanquam commune respectu omnium regularium. Advertendum cum *Busembaum*, quod facultas prædicta, quam habent religiosi itinerantes, se confitendi cuicumque sacerdoti idoneo, non habet locum respectu casuum reservatorum.

576. — „10. Quod si superiores regularium monialibus „sibi subjectis (idem est de monialibus subjectis episcopo) „non concedant aliquoties in anno alium confessarium, „potest et tenetur illis eum dare episcopus; quod si nec „is faciat, ipsæ eligere possunt (3).

Idem dicunt *Palud. et sex alii apud Diana* (4), quia li-

(1) *ut ferunt Palaus, Escob. et Salm. ll. cc.* — (2) *de pœnit. part. 2. c. 8. art. 4. s. 6. n. 623.* — (3) *Quintanadv. t. 3, s. 26. ex declaratione cardin. apud Barbosa.* — (4) *p. 1. tr. 3. res. 9. n. 2.*

centia, ut ajunt, jure petita et injuste negata videtur a jure concessa, aut saltem a Pontifice ex ejus præsumpta voluntate. Sed hæc sententia, ut recte dicit *de Alexandris* (1), minime est admittenda: primo, quia videtur reprobata ex propos. 13. damnata ab *Alexandro VII.*, quæ dicebat: *Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari, episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Præterea videtur reprobata ex *c. Omnis utriusque sexus de pœnit. et remiss.*, ubi habetur, quod, si quis voluerit alieno sacerdoti confiteri, etiam cum justa causa, non possit ab illo absolvi, nisi licentiam prius obtineat. Tunc autem licentia injuste negata habetur pro concessa, quando ipsa requiritur tantum ad executionem actus, pro quo faciendo jam obtenta sit facultas: non vero, quando ex ipsa licentia facultas ad actum conceditur (2). In nostro casu autem non supponitur facultas obtenta, cum hæc dependeat ab approbatione episcopi. Ex his omnibus apparet, quod sententia *Busemb.* saltem est valde dubia, et ideo non est tuta in praxi. Idque videtur confirmatum ex bulla *Pastoralis Benedicti XIV.*, edita 5. Aug. 1748, ubi §. 5. sic statuitur: *Quia si episcopus... in hac re negligens esset, ut monialibus suis bis terve in anno extraordinarii confessarii copiam facere prætermitteret..., tunc volumus, majorem pœnitentiarium, statim ac pro parte monialium... requisitus fuerit..., extraordinarium confessarium, ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas monialium confessiones ab ipso ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis... facultatibus concedere et deputare.* Ex quo infertur, quod, si episcopus negligit dare extraordinarium, nihil aliud monialibus conceditur, quam ad pœnitentiarium recurrere. In eadem bulla sancitur, quod moniales, etsi non teneantur extraordinario confiteri, tenentur tamen ei se sistere ad audienda monita salutaria. Item, quod episcopi hoc idem observent cum conservatoriis. Item, quod in articulo mortis cuilibet moniali postulanti concedatur ab episcopo confessarius particularis: et si monasterium sit exemptum, non concedente prælato re-

(1) *confess. mon. c. 6. §. 7. q. 9.* — (2) *ut Pignat. l. 6. cons. 98. n. 41.*

gulari, assignetur ab episcopo, vel recusante etiam episcopo, a pœnitentiario majori, si tempus suppetat. Item, quod, si aliqua monialis renuat confiteri confessario ordinario, deputetur ei alius ab episcopo pro certis vicibus; et si monasterium sit exemptum, a prælato regulari, et ipso recusante, concedatur ab episcopo vel pœnitentiario majori. Hortatur autem Pontifex episcopos, ne sint difficiles ad peculiaribus monialibus extraordinarium confessarium aliquando petentibus concedendum. Demum statuit, quod prælati monialium regulares teneantur bis vel ter in anno assignare extraordinarium ex probatis ab episcopo ad confessiones monialium, qui saltem semel in anno sit vel sæcularis vel alterius ordinis, alias deputet illum episcopus; et eo tempore ordinarius nullius, neque abbatissæ neque novitiarum, audiat confessiones.

577. — Insuper quoad confessarios monialium plura sunt hic advertenda. *Notandum 1.*, quod omnes confessarii monialium indigent speciali electione et approbatione episcopi loci (1). Si vero moniales sint exemptæ, confessarii earum præsentantur a propriis prælatis; sed etiam ab episcopo approbantur ex constitutione *Gregorii XV. Inscrutabili*, quam confirmavit *Benedictus XIII.* in bulla *Pastoralis* anno 1726 die 27. Martii. Et hoc etiam pro confessione culparum tantum venialium, ut decrevit S. C. (2).

Notandum 2., quod confessarii monialium, elapso triennio, declarantur suspensi ab audiendis ipsarum confessionibus, nisi licentiam S. C. obtineant (3). Et hoc valet etiam pro confessariis conservatoriorum (4). Putat tamen probabiliter *de Alexandris* (5), quod, si aliquis confessarius eligitur pro supplemento, bene potest confirmari per aliud triennium post tempus supplementi, quia prohibitio de non eligendo confessario ultra triennium prout odiosa stricte accipienda est de electione ordinaria, non extraordinaria.

Advertit etiam de *Alex.* (6), quod episcopi in aliquibus locis ratione deficientiæ confessariorum idoneorum sinunt ipsos durare ultra triennium.

(1) *ex decreto S. C. apud de Alexand. conf. mon. c. 6. §. 6. qu. 1.* — (2) *ap. de Alex. ib. qu. 2.* — (3) *ex pluribus declar. S. C. apud de Alex. ib. quæst. 3.* — (4) *ex alio decreto ib.* (5) *ib.* — (6) *q. 4. in fine.*

Advertit idem *de Alexandris* (1) *cum Bordonio*, quod aliquando moniales possunt recusare confessarium ab episcopo deputatum, ex justa causa, nempe si confessarius sit inimicus propinquorum aliquarum monialium, vel si sit nimis rigidus etc.

Notandum 3., quod prohibentur eligi in confessarios monialium vicarii generales, parochi, si cura notabiliter læderetur, omnes regulares (2): item canonici pœnitentiarii (3). Sed bene posse eligi, si episcopus aliter judicaret, sentit *de Alexandris* (4).

Notandum 4., quod ex declaratione S. C. (5) præcipitur, confessionalia monialium amoveri a sacristia vel aliis locis occultis, sed collocari in exterioribus ecclesiæ. In necessitate tamen licet audire confessione in alio loco, modo vitetur aspectus confessarii et monialis (6).

Notandum 5., stipendium confessarii non posse excedere duos julios pro quolibet die, ut ex declaratione S. C. ap. *de Alexandris* (7): sed ipse ait, hoc videri non esse in usu. Et *Diana ac Scortia* dicunt, quod, si confessarius inserviat cum magna patientia et assiduitate, possit abbatissa aliquid amplius ei dare ultra stipendium taxatum.

Nota hic ultmo, quod capellani exercituum nequeunt absolvere milites degentes in præsidiis sine facultate sedis apostolicæ aut licentia ordinarii, ex pluribus declarationibus S. C., quas refert *P. Zacharia* (8).

DUBIUM IV.

Quid sit reservatio casuum, et quis habeat potestatem reservandi et absolvendi ab iis.

578. *Quid est reservatio?*
579. *Qu. 1., an sit licita et valida reservatio facta sine causa.*
580. *Qu. 2., an ignorantes reservationem casuum papalium ab ea excusentur.*
581. *Dub. 1., an excusentur ignorantes casus reservatos ab*

(1) *q. 6.* — (2) *ex pluribus decr. S. C. apud. de Alex. c. 6. §. 6. qu. 6.* — (3) *ex alia declar. S. C. concilii.* — (4) *qu. 7.* (5) *ap. de Alex. qu. 8.* — (6) *ut advertit ib. de Alex.* — (7) *qu. 9.* — (8) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1518.*

episcopis. Dub. 2. Quid, si casibus episcopalibus sit annexa excommunicatio?

582. *Dub. 1., an possint reservari peccata venialia. Dub. 2., an peccata mere interna. Dub. 3. Quid, si peccatum fuerit externe leve et interne grave?*

583. *An regulares possint reservare casus; et quos. An novitii et familiares sint exempti a casibus reservatis.*

584. *Vide, quæ sunt apud Busembaum.*

585. *Quando possit simplex confessarius absolvere a reservatis. Dub. 1., an, si impedimentum sit perpetuum, possit directe absolvere. Dub. 2, an tunc pœnitens teneatur confiteri, ut possit communicare. Remissive ad n. 265. v. qu. 1. Dub. 3., an tunc debeat manifestare etiam non reservata. Remissive ad eumd. n. 265. v. qu. 2.*

586. *Quid, si superior neget facultatem absolvendi?*

587. *A quo possint absolvi peregrini.*

588. *Dub. 1. Quid, si peccatum est tantum reservatum in loco confessionis?*

589. *Dub. 2. Quid, si est tantum reservatum in patria? Et quid, si quis discedat a patria in fraudem? Et quomodo intelligendum to* in fraudem.

590. *Dub. 3., an peregrinus possit absolvi a censura reservata in patria.*

591. *Dub. 4., an peccans in aliena diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem; et an excommunicationem annexam.*

592. *Dub. 5., an peccans in monasterio exempto vel in aliena diœcesi possit absolvi in patria a simplici confessario.*

593. *Dub. 6., an episcopi possint absolvere peregrinos a casibus papalibus occultis, et cum eis dispensare in irregularitatibus. An eamdem facultatem habeant vicarii capitulares et alii prælati, habentes jurisdictionem quasi episcopalem. Not. 1. An episcopi possint tollere reservationem extra sacramentum. Not. 2. Quid, si episcopus inciderit in crimen reservatum? Not. 3. Quando intelligatur crimen esse occultum. An autem episcopus possit dispensare in votis cum peregrinis, et in irregularitatibus etc. cum impeditis. Remissive ad l. 1, 158. et l. 4, 262 et 332.*

594. *Dub. 7., an facultas in cap.* Liceat *sit pro casibus tantum ante concilium reservatis. Dub. 8., an episcopi possint absolvere a reservatis ab aliis episcopis. Dub. 9., an episcopi possint hanc facultatem generaliter committere. An possint absolvere a casibus bullæ cœnæ. Remissive ad lib. 7, 82. et seq.*

595. *An superior possit aliquando absolvere a reservatis, et pro aliis mittere pœnitentem ad inferiorem.*

596. *An absolutus ab habente potestatem possit a quocumque accipere absolutionem de reservatis. Qu. 1., an, si pœnitens confiteatur bona fide, vel obliviscatur reservati, valide et licite absolvatur a simplici confessario.*

597. *Qu. 2., an confessus superiori et oblitus reservati possit a quocumque absolvi.*
598. *Qu. 3., an per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio. Qu. 4. Quid, si confessio fuerit sacrilega?*
599. *Qui possint absolvere a reservatis: an pœnitentiarii. An mendicantes possint absolvere a casibus episcopis vel ab episcopis reservatis.*
600. *Qu. 1., utrum in dubio, an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit a quocumque absolvi. Qu. 2. Quid, si postea pœnitens cognoscat peccatum ut certum?*
601. *Qu. 3., an, qui peccavit in confidentiam licentiæ. Qu. 4., an licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis.*
602. *Qu. 5., an moniales subjaceant reservationi factæ ab episcopo. Qu. 6., an subjaceant moniales exemptæ. Qu. 7., an episcopus quoad clausuram possit casus monialium reservare.*

578. — „Resp. I. Reservatio hæc est negatio juris-„dictionis circa aliquod peccatum. Ac certum est, in ec-„clesia potestatem esse quædam peccata reservandi, a „quibus inferiores confessarii non possint absolvere, ut „sic subditi melius dirigantur et absterreantur a pecca-„tis, quorum difficilem remissionem vident: quamquam, „nisi graves causæ sint, non debeat quivis, neque qui „potest, quidvis facile reservare, neque difficulter veniam „dare absolvendi a reservatis, ne alioqui cedat in de-„structionem, quod debebat in ædificationem. Porro, etsi „quivis ordinarius potestatem habeat reservandi, in pa-„rochis tamen consuetudo eam abrogavit (1)." *(Adverte hic decretum S. C. concilii apud Fagnan.* (2), *nempe quod prælati, habentes jurisdictionem quasi episcopalem, bene possunt casus reservare.)*

579. — *Quæritur hic 1.*, an sit valida reservatio facta sine justa causa. Communiter affirmant, peccare lethaliter superiores, si sine rationabili causa casus reservant (3). An autem invalide reservent? Affirmant *P. Soto*, *Ledesma*, *Henr. etc.* (4), quia ex concilio Tridentino (5) episcopis datum est reservare casus *in ædificationem* (ut ibi dicitur), *non in destructionem.* Negant tamen communius

(1) *vide Suar. d. 30. s. 5. C. de Lugo d. 15. s. 6. §. 3.* — (2) *in c. Cum olim de præscript. n. 24.* — (3) *vide Holzm. n. 690.* — (4) *ap. Escob. l. 16. n. 470.* — (5) *sess. 14. c. 7.*

et verius(1). Ratio, quia tota jurisdictio emanat ab episcopo, qui, sicut potest confessariis suis, etiam parochis, non concedere facultatem absolvendi aliquem casum, ita poterit reservare; in omni autem dubio standum pro potestate superioris, qui eam possidet. Limitant vero *Lugo et Ciera* respectu parochorum, si tanta sit reservatio, ut moraliter non possent suum officium exercere; tunc autem illa reservatio tantum esset nulla, quæ esset posterior et excedens.

580. — *Quæritur 2.*, an ignorantes reservationem alicujus casus ab ea excusentur. Hic distinguendum inter casus reservatos a Papa et reservatos ab episcopo. Si casus sit papalis, commune est inter DD. contra *Concinam*(2), ignorantes a reservatione excusari(3). Ratio, quia casus papales principaliter reservantur propter censuram, a qua certe excusat ignorantia: juxta dicenda *l. 7, 43.*, utque patet ex *cap. 2. de constit. in 6.*, ubi dicitur: *Ut animarum periculis obviatur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prælatis ligari nolumus ignorantes, dummodo tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.* Et licet in casibus papalibus non reservetur tantum censura, sed etiam peccatum, ut verius et communius docent(4) (nam alias hæreticus, qui bona fide confiteretur suum peccatum cuicumque confessario, maneret ab eo absolutus, nec teneretur postea illud superiori confiteri: quod non videtur probabile); attamen,

(1) *Laym. l. 5. tr. 6. c. 12. n 5., Holzm. d. n. 609., Suar. p. 2. d. 39. s. 4. n. 8., Lugo d. 20. n. 36., Ciera de cas. res. d. 1. n. 13. et Escob. n. 472. cum Sylv., Fag. etc.* — (2) *p. 575. n. 20.* — (3) *ita Suar. 3. p. d. 29. s. 2. n. 11., Sanch. dec. l. 2. c. 8. n. 5. et c. 11. n. 1. et de matr. l. 9. d. 32. n. 18., Mol. t. 1. de just. d. 92., Laym. c. 12. n. 2., Viva de jubil. q. 11. a. 1., Wigandt. tr. 14. n. 58., Ciera d. 1. n. 29., Croix l. 6. p. 2. n. 1614. cum Aversa et Stoz, Tamb. de cas. res. l. 5. c. 5. n. 7., Abelly de pœn. s. 17. n. 2., Diana p. 5. tr. 9. r. 17., Pal. de pœn. p. 15. §. 2. n. 1. cum Vasq., Coninch. et Henr., ac Salm. tr. 18. de privil. c. 4. p. 1. §. 2. n. 9. cum Trull., Vidal, Moya, Caj., Durand., Hurt., Gran. etc. ap. Croix n. 1614. cum Aversa, Gob. etc. et probabilem putant Lugo d. 20. n. 11. et Mazzotta t. 3. p. 455. cum Bonac., Fag., Quarti etc.* — (4) *Sanch. d. n. 5. et Suar. l. c. n. 8. cum d. Thoma, Palud., Gabr., Major, Nav. etc. contra Caj., Durand., et Trull.*

quia in casibus Papæ reservatis immediate reservatur censura (cum in bullis dicatur: *sub pœna excommunicationis nobis reservatæ*), et mediate peccatum, quod est censura ligatum, ideo, cum peccatum sit indivisibile a censura, reservata censura etiam peccatum manet reservatum; contra vero, cum censura sit medium, quo reservatur peccatum, sublato medio, id est censura, non remanet reservatum peccatum. Si autem aliquis sciens censuram ignorabat, esse reservatam, *Bonac. et alii ap. Mazzotta l. c.* excusant eum a reservatione; sed melius dicit *Mazzotta cum Quarti*, non excusari, quia is jam consentit in pœnam censuræ, adeoque implicite in ejus reservationem et in omnes alios effectus ejusdem, licet ignoratos.

Diximus, quod casus papales ut plurimum reservantur cum censura; sed excipiendi sunt duo casus, qui sunt Pontifici reservati sine censura. *Casus 1.* est: Si quis falso accusat sacerdotem innoxium de sollicitatione apud judices ecclesiasticos, sive per seipsum, sive procurando, ut per alios calumnia inferatur; ita ex constitutione *Benedicti XIV.*, quæ incipit *Sacramentum. Casus 2.* est (1): Si quis accipiat dona a regularibus utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum Romanorum, vel, si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium pœnitentiarii. An autem ab his duobus casibus incurrendis excuset ignorantia: vide mox dicenda *n. sequenti.* Præterea excipiunt *Sanch.* (2) *et Coninch.* (3) casum simoniace promoti vel promoventis ad ordines ex bulla *Sixti V.* De hoc tamen casu loquens *Sanch. l. c.* dicit, illud non incurri ab ignorante, quia hæc reservatio fuit imposita in meram pœnam delinquentium: sed melius dicendum cum *Palao l. c.*, non incurri, quia in *extrav. de simon.* huic crimini postea imposita est excommunicatio papalis.

581. — Sed *dubitatur 1.*, an ignorantes invincibiliter reservationem excusentur ab incurrendis casibus etiam ab episcopis reservatis. Adsunt tres sententiæ.

(1) *ut fert auctor libri, cui titulus: Istruzione per li novelli confessori p. 2. c. 15. n. 306.* — (2) *de matr. d. n. 18.* (3) *d 8. n. 82.*

Prima sententia universe affirmat(1). Ratio, ut ajunt, quia reservatio habet rationem pœnæ, a qua excusat ignorantia. Hanc sententiam probabilem quoque putant *Salm. ib. et Roncagl.*(2); et idem sentiunt *Elbel*(3), *Gobat*(4) *et Sporer*(5) *cum aliis*, dum inquiunt, ignorantem pro prima vice posse absolvi. Verum *Salm. et Roncaglia* diversa ratione utuntur: fatentur enim, reservationem non esse meram pœnam, sed dicunt, quod habet rationem pœnæ medicinalis, ut illius timore retrahantur homines ab atrocioribus peccatis; at nullo modo retrahi possunt a peccando per reservationem, qui eam ignorant; unde, cessante fine adæquato reservationis in ignorantibus, cessat etiam reservatio.

Secunda sententia, quæ parum differt a prima(6), distinguit et dicit, incurri quidem reservationem factam ab episcopo per præceptum particulare; secus vero, si facta fuerit per legem generalem aut statutum synodale, prout sunt casus reservati, qui adnotantur in tabella. Ratio, quia in primo casu reservatio habet rationem medicinæ et directe respicit confessarios; in secundo autem casu, cum reservatio fiat in statuto, habet rationem pœnæ et directe respicit pœnitentes.

Tertia sententia vero communior, cui subscribo*), universe negat, posse absolvi ignorantes reservationem(7). Ratio, quia reservatio non est quidem pœna respiciens pœnitentes, sed restrictio jurisdictionis respiciens confessarios, et de hoc non videtur dubitandum; nam Tri-

(1) *et hanc tenent Ciera d. 1. n. 31., item Palud., Graff., Quintanadv. etc. ap. Salm. tr. 18. c. 4. p. 1. §. 2. n. 13., item Reg., Mald., Bass., Coriol. etc. ap. Mazz. p. 455. v. tertio, ac probabilem putat Lugo d. 20. n. 11.* — (2) *p. 106. c. 2. q. 4.* — (3) *conf. 13. n. 346.* — (4) *tr. 7. n. 306.* — (5) *n. 735.* (6) *et quam tenet Joseph de Januario de cas. reser. res. 1. et probabilem putant Viva l. c et Diana p. 10. tr. 14. r. 63. cum Graff. et Nav.* — (7) *et hanc tenent Sanch. de matr. l. 9. d. 32. n. 18., Pal. tr. 2. d. 1. p. 19. n. 8, Holzm. n. 687., Wigandt tr. 14. n. 58., Tamb. de cas. res. c. 1. n. 2., Antoine de pœn. c. 3. art. 2. q. 1., Concina p. 563. n. 2. Viva q. 9. a. 3. n. 2. et Croix n. 1608. cum aliis communissime.* —

*) Quare prior affirmativa legitur inter retractationes n. 83. *Editor.*

dentinum (1), ad ostendendum, quod *sacerdotes nihil possint in casibus reservatis* (ut ibi in fine declarat), hæc verba præmittit: *Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam* (nota) *non habet jurisdictionem, magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere ss. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat sacerdotibus absolverentur.* Ideo igitur nihil possunt sacerdotes in reservatis, quia carent jurisdictione super illis, cum episcopi ob publicum bonum quorumdam graviorum criminum judicium sibi reservent. Patet ergo, quod reservatio directe respicit confessarios, non pœnitentes. Nec obstat dicere, quod, licet reservatio respiciat confessarios eorumque limitet jurisdictionem, finis tamen reservationis directe respicit pœnitentes, cum tantum ad pœnitentium remedium reservatio instituta sit, ut nimirum a culpis atrocioribus retrahantur: unde, cessante fine adæquato reservationis in eam ignorantibus, cessat etiam reservatio. Nam respondetur, quod finis reservationis non est tantum, ut fideles a culpis gravioribus absterreantur, sed etiam, prout recte dicit *Fagnanus* (2) *cum aliis*, ut recipiant a superioribus pœnitentias et monita ac remedia opportuniora, quæ nonnisi a prudentioribus applicari expedit; ergo, cum in ignorantibus non cesset adæquate finis reservationis, reservatio non cessat.

Dubitatur 2., an ignorantes excusentur a casu reservato ab episcopo, si casui est annexa excommunicatio. Certum est, quod ignorantia excusat ab excommunicatione; dubium est, an tunc excuset etiam a reservatione casus.

Prima sententia affirmat (3). Ratio, quia, cum adnectitur casui excommunicatio, reservatio fit indivisibilis; unde, qui non incurrit excommunicationem, nec etiam incurrit peccati reservationem.

Secunda sententia verior negat (4). Ratio, quia in hoc

(1) *sess. 14. c. 7.* — (2) *in c. Omnis de pœn. et remiss. n. 90.* — (3) *et hanc tenent Wigandt tr. 14. n. 58., Ciera d. 1. n. 31., et Fagund., Bonac., Quarti, Aversa et Januarius ap. Mazz. t. 3. p. 455. v. secundo.* — (4) *et hanc tenent Tamb. de cas. res. c. 5. n. 7., Suar. de pœn. d. 29. s. 2. n. 11.,*

differunt casus papales ab episcopalibus; in papalibus enim (ut diximus) principaliter et indivisibiliter reservatur censura; in episcopalibus vero principaliter et per se reservatur casus, eique adnectitur censura ad hoc, ut peccantes fortius ligentur et per duplicem reservationem a peccando absterreantur; et ideo in tabella casuum reservatorum ab episcopis sic illi adnotantur: *Casus reservati, quibus est annexa excommunicatio.*

„1. Cum non sit obligatio confitendi venialia, ea frustra „reservantur, etsi fortasse possint, saltem a Papa; ideo- „que sola mortalia, eaque nonnisi externa graviora, opere „consummata, prudenter reservantur." *(Hinc incestus vel sodomia extra vas non reservatur* (1). *Insuper peccata reservata debent esse perfecta in sua specie: unde sodomia imperfecta, v. gr. maris cum fœmina, non intelligitur reservata* (2), *ex d. Thoma* (3), *ubi ad sodomiam requirit accessum ad indebitum sexum.)*

582. — Hic *dubitatur 1.*, an possint reservari peccata venialia. Negat *Vasquez* (4): sed communissime affirmant (5). Ratio, quia, licet non sit obligatio confitendi venialia, tamen ipsa non possunt remitti per sacramentum pœnitentiæ, nisi ex vi jurisdictionis dependentis ab ecclesia, quæ bene potest negare vel limitare.

Dubitatur 2., an possint reservari peccata mere interna. Videtur negandum, cum peccata interna, utpote occulta, non subjiciantur judicio ecclesiæ, quæ non judicat de occultis. Sed communiter et recte affirmant (6). Ratio, quia omnia peccata etiam interna absolvuntur vi jurisdictionis, quæ ab ecclesia, cujus est dare jurisdictionem, bene potest restringi. Unde ecclesia, reservando peccata interna, non judicat de illis, sed de absolutione ab illis, quæ est actus externus. Advertit tamen *Tamburini* (7),

Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. n. 10., Croix l. 6. p. 2. n. 1614. cum Stoz, et Mazzotta l. c. cum Merola, Bossio et aliis.

(1) *vide Mazzotta t. 3. p. 592. n. 9. et p. 549.* — (2) *ut Cont. Tourn. de 6. dec. præc. a. 6. s. 2. in init. cum Azor, Sylvio, Coninch. etc.* — (3) *2. 2. q. 154. art. 1.* — (4) *ap. Croix n. 1604.* — (5) *Holzm. n. 692., Conc. p. 559. n. 2., Ciera n. 63. et Croix l. c. cum Suar., Lugo, Coninch., Filt., Dic. et Aversa.* — (6) *Elbel n. 342., Viva qu. 9. a. 2. n. 1., Antoine c. 3. art. 2. q. 1., et Croix n. 1605. cum Suar., Vasq., Bonac., Soto, Sylvio etc.* — (7) *de casib. res. l. 5. c. 4. n. 13.*

ecclesiam nunquam consuevisse hujusmodi peccata interna reservare.

Dubitatur 3., an cadat sub reservationem peccatum externe leve, si interne sit grave. Affirmat *Turrianus* (1): sed alii verius et communiter negant (2). Ratio, quia, licet actus externus imbibat totam malitiam actus interni et totam mereatur pœnam æternam, tamen quoad reservationem diversa currit ratio, quia superiores non intendunt reservare peccata, nisi graviter exterius consummata, cum non soleant reservare interna.

583. — „Unde *Clemens VIII.* statuit, ut prælati religionum, si quidem velint, undecim tantum casus reservare possint, nec plures sine consensu capituli generalis pro tota religione, vel capituli provincialis pro provincia. Quod tamen de culpa tantum, et non de censuris intelligendum est; potest enim prælatus aliquid præcipere sub excommunicatione sibi reservata." *(Sed communius et probabilius negant DD., posse prælatos imponere censuras super aliquem casum* (3); *quia hoc esset indirecte velle reservare et eludere prohibitionem Clementis. Et de hoc Cont. Tournely* (4) *profert decretum S. C. episcoporum sub 7. Julii 1717.)*

„Casus autem *Clementis* sunt sequentes: 1. Apostasia a religione, etiam retento habitu; 2. nocturna ac furtiva e monasterio egressio; 3. veneficia, incantationes et sortilegia; 4. proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale; 5. furtum mortale de rebus monasterii; 6. lapsus carnis voluntarius opere consummatus; 7. juramentum falsum in judicio legitimo; 8. procuratio, consilium vel auxilium ad abortum fœtus animati, etiam effectu non secuto; 9. occisio vel vulneratio seu gravis percussio cujuscumque personæ; 10. falsificatio manus vel sigilli officialium monasterii; 11. malitiosum impedimentum, retardatio aut apertio litterarum a superioribus ad inferiores vel contra.

Hic notandum, quod religiosi exempti non subjacent

(1) *in select. disp. p. 3. d. 31. dub. 71.* — (2) *ut Lugo d. 20. n. 15., Suar. de relig. l. 2. c. 18. n. 12. ac Ciera d. 1. n. 69. cum Granado, Bon., Henriq., Sanch. et aliis.* — (3) *ita Lugo d. 20. n. 20. n. 47., Sanch. l. 6. c. 1. n. 15. et Holzm. n. 688. cum Diana.* — (4) *de pœnit. p. 2. c. 8. a. 4. s. 5. n. 553.*

reservationi episcopi, nec eorum novitii (1): neque ipsorum familiares, ut habetur ex bulla *Clementis VIII. Superna:* modo (ut ibi dicitur) *inibi sint quasi de familia et continui commensales.* Id extendit *Bordonus* ad alumnos monasteriorum. Si vero novitius inciderit in casum reservatum ante ingressum, non poterit quidem absolvi a quolibet confessario sæculari, sed poterit a confessario religionis, ob privilegium religioni concessum (2).

584, — „2. Is, qui confitetur reservatum, mittendus „est ad superiorem (suadebit tamen charitas, imo aliquando „coget, ut ipse confessarius tacita persona et casu a „superiore veniam petat absolvendi)." *(Ordinarie tamen loquendo consultum est, ut confessarius a subeundo tali onere se abstineat* (3). „Quod si superior adiri non „possit, et sit causa urgens, v. gr. timor infamiæ vel „scandali ex omissione confessionis vel communionis, tunc „potest inferior absolvere a reservatis cum onere, ut „pœnitens se postea superiori sistat (4). Quod etiam verum est, quamvis casus censuram reservatam annexam „habeat." *(Imo hoc est certum* (5). „Porro eo casu peccata non reservata tantum confiteri sufficere putant probabiliter *Sotus, Corduba et Gabriel, Antoninus, Palaus, Diana* (6), *et Lugo* (7) non improbat: *s. Thomas* tamen, „*Suarez et alii communiter* docent, omnia esse confitenda, quod tutius est.

585. — Quando igitur adest impedimentum, et urget gravis causa confitendi, quivis confessarius potest indirecte absolvere a casibus reservatis ab episcopo (et etiam a reservatis a Papa, si episcopus non possit adiri, ut diximus *n. 563. dub. 2.*). Ita communiter (8). Et hoc, etiamsi peccatum sit reservatum cum excommunicatione (9).

(1) *Mazzotta t. 3. p. 458. q. 5.* — (2) *Mazz. l. c. cum Sanchez, Tamb. et aliis.* — (3) *ut Tamb. in meth. conf. c. 9. §. 4.* (4) *(vide de censur. l. 7, 91.)* — (5) *ex c. De cætero, et c. Ea noscitur de sent. excom.; vide l. 7, 86.* — (6) *t. 2. tr. 4. res. 104.* — (7) *d. 14. de euchar. n. 86.* — (8) *Laym. c. 12. n. 10, Suar. d. 31. s. 3. n. 3, Pal. p. 15., Conc. p. 558. n. 10., Wigandt tr. 14. n. 76., Viva q. 9. art. 2. n. 9., Elbel n. 372., Bonac. p. 5. §. 3. n. 5. et Ciera n. 74., Salm. de pœn. c. 13. p. 6. n. 74. cum Coninch., Rodr., Henr. etc.* — (9) *ut dicunt Suar. d. 31. s. 2., Fill. n. 303., Salm. ib. n. 75., Ciera l. c. cum Lugo et Bonac. ib. cum Vasq., Cano et Led. contra Nav., Sa etc.; vide dicta n. 265. qu. 3.*

Diximus 1.: si adsit gravis causa, nempe si nequeat adiri superior sine scandalo aut nota infamiæ (1), vel sine magna difficultate; puta si habens facultatem longe distet (2), et ex alia parte urgeat necessitas communicandi vel implendi præceptum annuæ confessionis, aut ne diu pœnitens maneat in peccato mortali; ut dicunt communiter omnes præfati AA.

Diximus 2.: indirecte; unde juxta sententiam probabiliorem, allatam *n. 265. qu. 1.*, tenetur pœnitens confessario non habenti facultatem in reservata confiteri alia mortalia non reservata, ut directe ab his absolvatur, et indirecte a reservatis, ac deinde tenetur, cessante impedimento, reservata confiteri confessario habenti potestatem, juxta dicenda *in dub. seq. et de censur. l. 7, 91.* Et sic pariter, si non habeat aliud mortale non reservatum, et dubitet de contritione, urgente præcepto confessionis, tenetur confiteri saltem aliquod veniale vel mortale alias confessum (3).

Dubitatur 1., an, si impedimentum adeundi superiorem sit perpetuum, possit tunc inferior directe absolvere peccatum reservatum sine censura, ita ut pœnitens deobligetur in posterum ab adeundo superiore, si postea cessabit impedimentum. Affirmant *Sanchez* (4) *et Salm.* (5), quia, ut dicunt, nullo jure cavetur, adesse onus se præsentandi ad superiorem pro peccatis sine censura reservatis, quæ supponuntur eo casu directe absoluta. Sed verius docent *Suarez* (6), *Laym.* (7) *et Ciera* (8) *cum communi*, quod extra articulum mortis nullus inferior sacerdos potest directe absolvere a reservatis: *Extra quem articulum*, dicit *Tridentinum* (9), *sacerdotes nihil posse in casibus reservatis.* Hoc vero procedit in casibus episcopalibus; nam in pontificiis regula juris est, ut bene ait *Suarez l. c.*, quod, quoties non patet aditus ad Pontificem, potest pœnitens directe absolvi ab episcopo, vel, cum etiam adsit impedimentum adeundi episcopum, a quolibet confessario cum onere in posterum se præsentandi ad Pontificem, quando poterit, si impedimentum non est

(1) *ut ajunt Conc. et Wigandt.* — (2) *ut dicunt Laym., Elbel et Bonac.* — (3) *vide dicta d. n. 265.* — (4) *dec. l. 2. c. 13. n. 24.* — (5) *de censur. c. 2. p. 4. n. 46.* — (6) *d. 30. s. 3. n. 8.* — (7) *c. 12. n. 10.* — (8) *n. 164.* — (9) *sess. 14. c. 7.*

perpetuum; nam si est perpetuum, omnino liberatur, juxta dicenda *l. 7, 88.* De absolutione autem horum casuum papalium pro eis, qui sunt impediti Pontificem adire, vide alia dicenda *de cens. l. 7, 84.*

Dubitatur 2., utrum habens peccatum reservatum, si desit confessarius, qui habeat facultatem, teneatur confiteri apud inferiorem, urgente necessitate communicandi. Quamvis negativa sententia non sit improbabilis, communior tamen et probabilior est affirmativa; quia ante communionem fieri debet confessio, saltem formaliter integra, quando materialiter fieri nequit (1).

Dubitatur 3., utrum hujusmodi pœnitens, volens confiteri apud inferiorem, tenetur tunc manifestare tam mortalia reservata quam non reservata. Vide *ibidem qu. 2.*, ubi diximus, probabilem esse sententiam negativam, nisi manifestatio reservatorum sit necessaria, ut confessarius possit recte judicare de dispositione pœnitentis et opportuna remedia præscribere. Unde, si confessarius interroget, tenetur omnino pœnitens etiam reservata manifestare; nam, ut bene ait *Lugo* (2), esto pœnitens per se aliquando non teneatur aliqua manifestare, debet tamen ea patefacere, si interroget confessarius, qui jus habet agnoscendi statum ejus conscientiæ, tam uti judex, ut recte possit judicare de dispositione, quam uti medicus, ut remedia salutaria queat applicare. Et huic videtur collimare id, quod docet *d. Thomas* (3), ubi ait: *Etiamsi sacerdos non possit de omnibus absolvere, tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, ut* (nota) *quantitatem totius culpæ agnoscat.*

586. — „3. Si superior injuste neget facultatem absolvendi a reservato, posse ab alio confessario etiam „directe absolvi, affirmant *Henriq. et Diana* (4), esse pro„babile. Sed rectius negat *Laymann* (5), *C. de Lugo* (6)." *(Et hanc tenendam puto cum communi* (7). *Ratio, tum quia ex Trid. ut supra sacerdotes inferiores nihil possunt in reservatis, tum quia, sicut valida est injusta reservatio, ita etiam injusta denegatio facultatis).*

(1) *vide dicta n. 265. quæst. 1.* — (2) *d. 16. n. 123* — (3) *suppl. 3. p. q. 9. art. 2. ad 4.* — (4) *p. 2. t. 4. res. 29.* — (5) *l. 3. tr. 6. c. 13.* — (6) *d. 29. n. 188.* — (7) *quam tuentur Lugo d. 20. n. 148., Laym. c. 13. n. 3., Salm. de pœn. c. 13. p. 4. n. 62. et Viera d. 1. n. 126. cum Suar., Soto, Alensi, Med. etc.*

„4. Peccant superiores, si sine justa causa difficiles „se præbeant in concedendis licentiis pro absolutione „reservatorum (1); et si ex negatione timeatur grave „subditi detrimentum, peccant contra charitatem et justi„tiam (2)." *(Unde ait Ciera* (3) *cum Suarez ex d. Thoma, superiorem regulariter non debere esse difficilem in concedenda facultate; ac proinde peccare, si eam neget, casu quo sciat, pœnitentem nullo modo posse induci ad ipsum adeundum.)*

„5. Si superior confessario regularium ad hoc depu„tato neget facultatem absolvendi, confessarius autem ju„dicet debere concedi, potest is pro ista vice absolvere. „*Aversa* (4), *Lugo* (5), referens, sic declarase *Clemen„tem VIII.*, haberique in quarto tomo bullarii bulla 26. „*Urbani VIII.*," *(Ita etiam communiter Salm.* (6) *cum Gabr. et Viva* (7), *qui notat, quod to pro ista vice intelligitur toties, quoties interciderit. Et de hoc Cont. Tournely* (8) *profert decretum S. C. de consensu Urbani VIII.)* „et *Quintanadv.* (9), dicens, non esse dubium „ea de re: additque ex aliis septem, probabile esse, „idem posse, si viro religioso, pio, docto et prudenti, „licet non ex designatis de facto, neget: *Diana* (10) *ex „Pellizario* (qui vult idem esse, si pœnitens ipse petat) „*et aliis.* Imo *Quintanadvenas l. c.* censet probabile, quod „idem fieri possit, si superior adiri nequeat, et urgeat „tempus celebrationis vel communionis, v. gr. quia sine „nota non potest abstinere; cum alii omnes communi„cent (11). Denique *Diana* (12) notat ex *Suarez* (13), re„gulares semel sine licentia suorum superiorum posse „absolvi a reservatis, puta eos, qui adhuc et quatenus „hoc privilegium commune habent cum fratribus Mino„ribus, quorum id esse testatur *Emmanuel Rodriquez* (14).

„6. Nihilominus certum est, posse aliquando superio„rem justis de causis negare facultatem, et cogere sub-

(1) *Quintanadv. t. 3. n. 13. ex Fag., Coninch. et aliis 10.* (2) *Lugo, Diana p. 6. t. 6. r. 66.* — (3) *d. 1. n. 109.* — (4) *q. 17. s. 5.* — (5) *d. 20. s 4.* — (6) *ib. n. 63.* — (7) *q. 9. a. 4. n. 7.* (8) *l. c. n. 551.* — (9) *t. 3. s. 11.* — (10) *p. 3. tr. 3. res. 126. et part. 6. tr. 6. res. 56. et part. 9. tr. 3. r. 15.* — (11) *ib. ex Trull. et aliis sex.* — (12) *p. 2. tr. 2. res. 26.* — (13) *de relig. l. 2. c. 15.* — (14) *t. 1. qq. reg. q. 62. art. 6.*

„ditum, ut ad se veniat (1). Nam si ex casu reservato „grave scandalum vel damnum communitatis timeatur, „potest superior negare absolutionem, donec pœnitens „per se vel confessarium superiori det sufficientem no- „titiam ad illud evitandum: alias non est satis tutus nec „dispositus ad absolutionem. Quare, si confessarius eo „casu urgeat absolutionem, debet is attendere, ut pœni- „tens obligationi suæ satisfaciat in adhibendo remedio „communi malo vel damno, si sit ejus periculum; quia, „nisi hoc faciat, non potest absolvi; non ex defectu „jurisdictionis, sed quia non est dispositus. Ad hoc ta- „men requiritur, ut et obligatio pœnitentis certa sit, et „alia remedia adhiberi non possint (2).

587. — „7. Peregrinus quoad reservationem judicandus „est juxta diœcesim, in qua versatur: in qua quæ reser- „vata sint, discant pastores ex agendis aut consuetudine.

Quæritur igitur, an peregrinus discedens in aliam diœcesim possit ibi absolvi a casibus reservatis. Si peccatum in utraque diœcesi est reservatum, commune est apud omnes, non posse absolvi a quolibet confessario; ita communiter (3). Posse vero absolvi a confessario habente facultatem in reservata, dicunt (4) *cum communiori*; quia, ut ait *Suarez*, talis pœnitens judicandus est quoad confessionem tanquam incola illius diœcesis.

588. — Sed *dubitatur 1.*, an possit absolvi a simplici confessario peregrinus habens peccatum, quod est reservatum in illa diœcesi, sed non in patria.

Prima sententia affirmat (5). Ratio, quia peregrinus debet judicari juxta leges superioris sui, cujus tacito consensu confessarius loci eum absolvit.

Secunda sententia vero negat (6). Ratio, tum quia

(1) *C. d. Lugo l. c.* — (2) *Suar. de rel. l. 8. c. 5. n. 10.* — (3) *Suar. d. 30. s. 1. n. 6., Nav. man. c. 17. n. 261., Lugo d. 20. n. 69., Bonac. d. 5. q. 7. p. 5. §. 2. n. 9. et alii passim.* (4) *Suar., Bonac. et Lugo l. c. et P. Milante in prop. 12. damn. ab Alex. VII. p. 102. ac Viva qu. 9. a. 3. n. 5. in fine.* (5) *quam tenent Fagund. et Stoz ap. Croix n. 1631., ac Sotus ap. Viva q. 9. art. 4. n. 4. v. equidem, qui probabilem putat, et alii ap. Suar. d. 30. s. 1. n. 6.* — (6) *et hanc tenent Suar. l. c., Lugo p. 20. n. 72., Bonac. p. 5. §. 2. n. 11., Concina p. 570. n. 4., Wigandt tr. 14. n. 58., Ciera d. 1. n. 61., et Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 26. cum Villal., Diana, Aversa et Dicast., ac probabilem etiam putat Viva l. c.*

peregrinus debet se conformare legibus loci, in quo se subjicit judicio sacramentali; tum quia, sicut talis pœnitens sentit commodum, ut possit a quolibet confessario absolvi de peccatis reservatis tantum in sua patria, prout dicemus in dubio sequenti; ita debet sentire incommodum, ut non possit absolvi a peccatis reservatis in loco confessionis. Et sic resolvit S. C. episcoporum 17. Novemb. 1616 (1). Hæc sententia est quidem communior et longe probabilior *), quia peregrini, stante hodierna consuetudine (ut mox infra dicetur), nempe quod absolvuntur ubique a quocumque confessario approbato, hodie non amplius absolvuntur ex voluntate suorum episcoporum, sed ex voluntate ecclesiæ, quæ talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, ut habeantur ipsi tanquam incolæ loci, ubi confitentur; cum autem reservatio (ut probavimus *n. 581.*) respiciat confessarios, non pœnitentes, confessarius loci nequit absolvere eos a peccato, in quo sibi limitata est jurisdictio a suo ordinario.

589. — *Dubitatur 2.*, an possit absolvi peregrinus irretitus peccato, quod est tantum in sua patria reservatum.

Prima sententia negat (2). Ratio, quia, cum peregrinus absolvatur ex licentia sui episcopi, non videtur credibile, quod episcopus, qui in sua diœcesi casum reservat, non reservet etiam extra.

Secunda sententia vero communissima et verior affirmat (3). Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut peregrini quoad confessionem reputentur uti incolæ loci, ubi versantur. Hæcque consuetudo approbata est consensu prælatorum, et maxime *Eugenii IV.*, qui (4)

(1) *ap. Pitton. de confess. n. 620.* — (2) *et hanc tenent auctor de offic. confess. ap. Croix l. 1. c. 1. art. 2. qu. 18., item Vega, Comitol., Nugnus et Megala ap. Diana part. 1. tr. 4. r. 103. et Soto, Fag., Graff. etc. ap. Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 23.* — (3) *eamque tenent Lugo d. 20. n. 71., Suar. d. 30. sect. 1. n. 4. cum Cajet., s. Antonin. et Palud., Concina p. 570. n. 4., Roncagl. p. 106. quæst. 1. r. 2., Mazzotta t. 3. p. 470., Croix n. 1631., Cabassut l. 3. c. 12. n. 1. cum Vasq., Bonac. ac Salm. ib. n. 24. cum Præpos., Gabr., Henr. etc.* — (4) *uti ferunt Lugo et Salm. ll. cc.*

*) Quare *s. Alphonsus* priorem sententiam iterum refutat in sua retractatione 86. *Editor.*

approbavit, quod ii, qui in alieno episcopatu bona fide versantur, se gerant in ordine ad confessionem sicut incolæ illius loci. Valde autem rationabilis est talis consuetudo; alias confessarii vix possent ullum peregrinum absolvere, cum sæpissime accidat, quod neque pœnitentes neque confessarii sciant casus in aliena diœcesi reservatos.

Idque confirmatur ex bulla *Superna Clementis X.*, edita 21. Junii 1670 (1), in qua sic dicitur: *Posse autem regularem confessarium in diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem confessarius est approbatus, absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Quæ limitatio valet non solum pro confessariis regularibus, sed etiam (imo tanto magis) pro sæcularibus, ut recte dicunt *Croix* (2), *Viva* (3) *et Ronc.* (4), ex declaratione S. C. *ap. Dianam.*

Quomodo autem intelligendum illud *in fraudem reservationis*, multum DD. discrepant. *P. Concina* (5) dicit, intelligi, si non fiat bona fide; et in hoc revera conveniunt omnes, sed sic non explicatur, ubi consistat fraus, quod est punctum difficultatis. Alii vero (6) explicant to *in fraudem*, si casus deductus sit ad forum contentiosum; secus, si occultus: sed hæc explicatio non videtur congrua, cum Pontifex non loquatur de foro externo, sed tantum de sacramentali. Alii (7) sic explicant: Tunc enim dicitur pœnitens in fraudem reservationis alio migrare, quando peccavit in confidentiam absolutionis obtinendæ, ubi peccatum reservatum non erat. Si vero, postquam crimen commisit, ut facilius absolvatur, alio divertit, non censetur per fraudem operari, quia nullo intercedente dolo, sed causa majoris facilitatis a sua diœcesi abscedit: non secus ac si accederet ad aliam diœcesim, in qua idem crimen foret reservatum, sed plures adessent pœnitentiarii, a quibus possit absolvi. Et ita sentit etiam

(1) *relata in extensum ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1502.* — (2) *n. 1631.* — (3) *qu. 9. n. 3. art. 4.* — (4) *p. 106. qu. 1. r. 2.* (5) *p. 570. n. 4.* — (6) *ut P. Mazzotta t. 3. p. 470. in fine cum Tamb. et aliis.* — (7) *ut P. Milante in prop. 12. damn. ab Alexadr. VII. p. 102., cui consentit Wigandt tr. 14. n. 60.*

Palaus (1) *cum Basil. de Leone* (quibus adhærent *Salm.* (2), dum dicit, habentem casus reservatos posse peregrinari ea intentione, ut alii confiteatur. Sed huic explicationi, nempe quod illud *in fraudem* intelligatur de peccato in confidentiam, neque acquiescere valeo, cum Pontifex prohibeat absolvi, non qui peccant in fraudem, sed qui in fraudem migrant ad alienam diœcesim. Alii (3) dicunt, pœnitentem tunc migrare in fraudem, si ad solum finem obtinendi absolutionem alio discedat, sine alio rationabili motivo. Alii tandem probabilius (4) explicant to *in fraudem*, quando quis alienam petit diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem vitandique judicium proprii pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait *Barbosa* (5). Eluderetur autem hic reservationis lex, si pœnitens alio migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Unde bene ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam diœcesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi, vel ut confiteatur cum minori incommodo, aut citius confessionem expediat; vel ut confessarium incognitum aut prudentiorem inveniat, qui melius eum dirigat et tranquillitati conscientiæ consulat et similia. Secus, ut diximus, si ibi accederet ex principali fine, ut effugiat judicium sui superioris, vel ut facilius absolvatur. Neque tunc proderit huic pœnitenti, quod bona fide credat, hoc ei non esse vetitum; nam licet tunc ipse non migraret cum fraude, revera tamen migraret in fraudem reservationis. Et hoc dicit *Roncagl.* (6) procedere, etiamsi pœnitens accederet aliquo ad confessarium habentem facultatem absolvendi a reservatis, quia tunc etiam eadem fraus interveniret. Idemque ait *Mansi* (7), cui adhæret *Ronc. ib.*, de eo, qui in fraudem reservationis peccatum reservatum in patria extra committeret, ad hunc finem obtinendi ibi postea absolutionem. Sed huic ego non ad-

(1) *tr. 3. d. 1. p. 24. §. 5. n. 4.* — (2) *de leg. c. 3. p. 3. §. 2. n. 63. circa fin.* — (3) *ut Passerin. t. 1. q. 187. art. 1. n. 562. et auctor libri: istruz. per li novel. confess. part. 2. c. 22. n. 503., et Campione p. 63. n. 18.* — (4) *ut Lugo d. 20. n. 70. cum Fagundez, Ronc. p. 106. quæst. 1. r. 2. et Viva qu. 9. art. 3. n. 4. cum Portel.* — (5) *axiomate 102. n. 4.* — (6) *p. 106. qu. 2.* — (7) *de casib. res. p. 1. q. 1. n. 19.*

hæreo, quia hic non jam migraret in *fraudem reservationis pro absolutione obtinenda*, ut habetur in bulla *Clementis* (1), sed migraret alio, ne incurreret reservationem.

590. — *Dubitatur 3.*, an pœnitens extra diœcesim possit absolvi a censura, quæ tantum in patria est reservata. Affirmant *Passerinus* (2) *et alii:* sed melius negant *Wigandt* (3) *et Ronc.* (4). Ratio, quia tota facultas simplicis confessarii absolvendi a censuris habetur *ex c. Nuper de sent. excomm.* Ibi autem dicitur, simplex confessarius non posse absolvere a censuris, quando sunt reservatæ; quapropter in censuris reservatis confessarius simplex nihil potest.

591. — *Dubitatur 4.*, an peregrinus peccando in alia diœcesi, ubi casus ille est reservatus, incurrat reservationem, et nequeat ibi absolvi nisi a facultatem habente.

Prima sententia negat; et hanc tenent *Pelliz.*, *Diana et alii ap. Mazzotta* (5), qui probabilem putat; quia peregrini (ut asserit ex *Sanchez*, *Azor*, *Coninch. etc.*) non tenentur legibus loci, in quo versantur, nisi ibi saltem quasi domicilium habeant.

Secunda sententia tamen probabilior affirmat, quam tenent idem *Mazz. l. c. et Aversa* (6). Ratio, tum quia, licet peregrinus probabilius (ut diximus *de legibus l. 1, 156.*) non subjaceat legibus loci, per quem transit, tamen ratione delicti illo tunc, quo peccat, fit subditus; tum quia et fortius (ut diximus *n. 588.*) confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos, nisi juxta limites jurisdictionis, quam habet a suo ordinario.

Incurret igitur iste peregrinus casum reservatum, non tamen incurret excommunicationem illi annexam, ut verius dicunt (7): idque probant ex *cap. A nobis 21. de sent. excomm.*, ubi sic dicitur: *Solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab episcopo pro futuris delictis.* Ratio est, quia excommunicatio non potest ferri nisi in subditos et contumaces; peregrini autem, quamvis

(1) *ut supra hoc lib. 589.* — (2) *t. 3. q. 187. n. 470.* — (3) *tr. 14. n. 59.* — (4) *p. 106. q. 1. r. 2.* — (5) *p. 457.* — (6) *q. 17. s. 3.* — (7) *Coninch. d. 13. dub. 7. n. 58., Suar. de censur. d. 5. s. 1. n. 8., Salm. eod. tit. c. 1. p. 9. n. 117. cum Sylvest., Avila, Covar. ac Mazzotta l. c. et t. 4. p. 263. cum Sayro contra Abbat., Graff. etc.*

constituantur subditi ratione peccati; tamen, cum ante peccatum non fuerint subditi, nequeunt dici contumaces. Et hoc, sive excommunicatio sit inflicta per modum sententiæ particularis, sive per modum statuti generalis; quia alienigenæ non subjacent his censuris, nisi contraxerint domicilium vel quasi in loco, ubi illæ sunt latæ, ut probabilius dicunt (1). Excipit *Mazzotta l. c.* excommunicationes, quæ feruntur per statutum, respiciens commune bonum territorii etc. (2).

592. — *Dubitatur 5.*, an peccans intra diœcesim, sed in monasterio exempto, incurrat casum reservatum.

Prima sententia negat (3). Ratio, quia, ut dicunt, non incurritur reservatio, quando committitur peccatum, ubi nulla est reservatio.

Secunda sententia vero communior, quam amplectimur, affirmat (4). Ratio, ut dicunt, quia monasteria regularium, esto sint exempta quoad personas, non tamen sunt exempta quoad locum. Sed hæc ratio non omnino suadet, quia, ut diximus *l. 1*, *157.*, probabiliter hujusmodi monasteria etiam quoad locum sunt exempta, dum Tridentinum (5) appellat tam personas quam loca exempta. Ratio mihi potior est, quia casuum reservatio (ut diximus *n. 581.*) non jam respicit pœnitentem, sed confessarium, cui limitatur jurisdictio: unde confessarius, qui absolutionem non ex alia impertire potest huic pœnitenti quam ex facultate sui episcopi, nequit illum absolvere, cum ab eodem episcopo facultas sit ei limitata. Et ob eamdem rationem idem dicendum (6), si talis pœnitens peccatum, quod est reservatum in sua patria, commiserit in diœcesi, ubi reservatum non est: is quidem non poterit in propria diœcesi absolvi a simplici confessario.

(1) *Salm. de censur. ib. n. 116. et 117. cum Sanch., Less., Sylv., Bon., Candido, Sayr, Avila et Covar.; vide dicta l. 1, 156.* — (2) *vide dicta l. 1, 157.* — (3) *et hanc tenent Baucius et Henriq. ap. Dianam p. 10. tr. 14. r. 7., qui probabilem censet.* — (4) *eamque tenent Suar. de censur. d. 5. s. 4. n. 6., Coninch. dub. 13. eod. tit. dub. 7. n. 63., Pal. tom. 1. tr. 3. d. 1. p. 24. §. 5. n. 30., Fill. tr. 11. n. 149., Concina de pœnit. p. 570. n. 5., et probabilem putant Bon. de cens q. 1. p. 11. n. 8. et idem Diana l. c. cum Bord., Salas, Pasq., Vidal etc.* — (5) *sess. 14. c. 5. de reform. in fine.* — (6) *cum Ronc. p. 106. q. 1. r. 1., Conc. l. c., Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 26., Lugo d. 20. n. 72. et aliis.*

593. — *Dubitatur 6.*, an episcopi possint absolvere peregrinos in sua diœcesi versantes a casibus papalibus, et cum eis dispensare in irregularitatibus et suspensionibus Papæ reservatis. Quoad hanc dispensationem pertinet, decisum est a *Gregorio XIII.* (1), nihil posse episcopum cum alienigenis, etiamsi hi fungentes officio prætoris aut medici in ejus diœcesi commorentur. Quoad absolutionem vero casuum commune est apud DD., quod episcopus bene potest absolvere peregrinos a casibus papalibus, modo sint occulti, ex facultate Tridentini in *c. Liceat 6. sess. 24.* (2). Nec obstat, quod concilium hanc facultatem episcopis concesserit tantum erga *delinquentes sibi subditos;* nam (3) subditi etiam dicuntur tales peregrini, qui in foro sacramentali subjiciuntur episcopo diœcesano. Idque refert *Suarez* (4), declaratum fuisse a S. C., quæ respondit, posse absentem a sua diœcesi absolvi ab episcopo illius diœcesis, in qua moratur, non autem a suo; rationem reddens, quia concilium in *d. cap. Liceat* loquitur de absolutione sacramentali in foro conscientiæ, quæ requirit præsentiam.

Eamdem autem facultatem habent vicarii capitulares sede vacante, ut dicunt communiter (5). An autem eamdem facultatem habeant abbates et alii prælati habentes jurisdictionem quasi episcopalem? Negant *Concina* (6), *Barbosa* (7) *cum Garc., Gav., Ledesma;* item *Suarez* (8), ex quadam declaratione S. C., ubi dictum fuit: *In hoc decreto Tridentini non comprehenduntur habentes jurisdictionem ordinariam et quasi episcopalem, sed tantum episcopi privative quoad omnes alios.* Ratio, quia talis facultas specialiter episcopis est concessa, et in concessionibus stricte interpretatio facienda est. Affirmant

(1) *ut refert Fagn. in c. Dilectus de tempore ord. n. 36. p. 375.* — (2) *ita Suar. de pœnit. d. 30. s. 2. n. 3. et de censur. d. 41. s. 2. n. 12., Sanch. dec. l. 2. c. 11. n. 8. ad 17. et de matr. l. 3. d. 23. n. 12., Bonac. de cens. d. 1. q. 3. p. 2. n. 5. et Barbosa in Trid. l. c. n. 43. cum Henr., Zerola, Garcia, Naldo, Duardo, Navarro, Boss., Marchino, Trull., Homob. etc.* — (3) *uti recte dicunt AA. præfati.* — (4) *l. c. de censuris n. 10.* — (5) *Sanch. dec. l. 2. c. 11. n. 13., Croix l. 7. n. 135. et Salm. de cens. c. 2. p. 5. n. 54. cum Bon., Henr. et Avila.* — (6) *p. 571. n. 8.* — (7) *in Trid. sess. 24. c. 6. n. 7.* — (8) *in 3. p. t. 4. d. 30. s. 2. n. 6.*

vero *Sanchez* (1), *Croix* (2), *Salmant. l. c. cum Henriquez et Avila*, *Fagnanus* (3), item *Sayrus*, *Duardus*, *Palaus*, *Portel.*, *Trull.*, *Bossius etc.* (4). Ratio, tum quia, ut probat *Fagnanus*, nomine *episcoporum* veniunt etiam prælati, qui habent jurisdictionem quasi episcopalem privative ad episcopos; tum quia, quando concessio facta est in jure, habet rationem legis, quæ extendi debet ad omnes casus, ubi eadem ratio currit: eadem autem ratio procul dubio currit tam pro episcopis quam pro hujusmodi prælatis, quia alias eorum subditi non haberent, ad quem recurrerent pro absolutione prædictorum casuum. Neque obstat, ait *Sanchez*, declaratio S. C.; quia de ea non constat authentice, neque illi, ut ait, necessario standum est. An prælati regulares hanc habeant facultatem in subditos? Affirmat *Sanchez* (5) ob bullam *s. Pii V.*; sed negat *Croix l. c. cum Dicast.* ex decreto S. C., et *Mendo ib.* confutat dictam bullam.

Hic autem *notandum 1.*, ex præfata declaratione S. C. (contra id, quod dicunt *Salm.* (6) *cum Suarez*, *Sanchez*, *Bonacina etc.*) decisum esse, quod episcopi extra sacramentum pœnitentiæ non possunt absolvere a prædictis casibus papalibus. Idque fert *Fagnanus* (7), declaratum fuisse etiam a *Gregorio XIII.**) *Notandum 2.*, declaratum quoque esse a S. C. (8), quod, si episcopus inciderit in aliquod crimen, de quo fit mentio in dicto *c. Liceat*, poterit deputare proprium ipsius confessarium, esto sit extra suam diœcesim, ad se absolvendum cum eadem facultate, qua ipse posset alios sibi subditos absolvere. *Notandum 3.*, ab eadem S. C. concilii declaratum fuisse (9), non esse tutum in conscientia, qui absolveretur aut dispensaretur a proprio episcopo in casibus sive irregularitatibus aut suspensionibus contractis ob crimen patratum coram duobus vel tribus testibus,

(1) *l. c. n. 5. et de matr. l. 8. d. 3. n. 9.* — (2) *l. 7. n. 141.* (3) *in cap. Accedentibus de exces. præl. n. 29.* — (4) *ap. Barb. l. c.* — (5) *n. 13. etc. ap. Barb. alleg. 39. n. 18.* — (6) *cit. n. 54.* — (7) *in cap. Dilectus de temp. ord. n. 36. p. 375.* — (8) *ap. Fagn. ib. n. 34.* — (9) *ap. Fagn. n. 37. et 38.*

*) Unde opposita sententia legitur inter retractationes n. 95. *Editor.*

quia Tridentinum utitur termino *occultis*, quod proprie loquendo est illius, quod probari non potest. Et ita etiam sentiunt *Graffius*, *Garc. et Armendar.* (1), asserentes, dici occultum, quod non potest probari. Sed alii communiter dicunt, illud esse occultum, quod non est notorium, et quod potest aliqua tergiversatione celari, etiamsi per aliquos testes probari possit (2); ex glossa *ap. Cont. Tournely*, qui ait: *Quandoque dicitur occultum, quod probari potest.* Hinc docent (3), tunc crimen dici publicum, quando scitur a majori parte oppidi, viciniæ, vel collegii, modo (4) saltem ibi sint decem personæ.

Utrum autem episcopus possit cum peregrinis dispensare in votis; et an cum impeditis adire Pontificem urgente necessitate, possit etiam dispensare in irregularitatibus et impedimentis matrimonii: vide dicta *lib. 1. de leg. et lib. 4. de voto n. 262. et n. 332.*

594. — *Dubitatur 7.*, an facultas a Tridentino intelligatur episcopis concessa pro solis casibus et irregularitatibus Papæ reservatis ante concilium. Affirmant *Floronus et Garcias* (5), ex quadam declaratione *Gregorii XIII.*, ubi dictum fuit, episcopum non posse absolvere monialem frangentem clausuram ab excommunicatione occulta reservata Pontifici ob bullam *s. Pii V.* Unde idem dicendum inferunt de aliis excommunicationibus post Tridentinum impositis. Sed valde probabiliter negant *Sanch.* (6) *cum Sorb.*, *Bonacina* (7), *Delbene* (8), *Renzi* (9) *cum Suar. et Mazz.* (10) *ac Diana* (11) *cum Bossio ac Beja.* Ratio, quia concilium indefinite concedit episcopis facultatem

(1) *ap. Barbos. in Trid. sess. 24. c. 6. n. 25.* — (2) *ita Suar. t. 4. d. 13. s. 2. n. 2., Sanch. de matr. l. 8. d. 34. n. 55., Bonac. de cens. d. 1. q. 3. p. 2. n. 1. cum Avila, Reg., Azor, Contin. Tourn. de censur. p. 1. c. 5. art. 1. r. 3. v. possunt episcopi cum Sayr., Salm. de cens. c. 2. p. 5. n. 59. cum Pal., Henr., Pell. etc., item Barbosa l. c. n. 26. cum Mol., Comit., Fagn., Gav., Vival., Vega, Sa, Gutt., Piasec., Ugolin., Duard., Marchin., Boss. et aliis innumeris.* — (3) *Sanch., Cont. Tourn., Bonac. cum Avila, Azor et Reg., ac Salm. l. c. cum Pelliz., Henr., Pal. etc.* — (4) *ut ajunt Sanch., Salm. ib. et Cont. Tourn.* — (5) *ap. Diana p. 7. tr. 2. r. 20.* (6) *dec. l. 6. c. 15. n. 76.* — (7) *de claus. monial. t. 1. q. 1. p. 5. n. 1. p. 692. et de censur. d. 1. q. 3. p. 2. n. 1.* — (8) *de imm. eccl. d. 8. dub. 16.* — (9) *t. 2. p. 285.* — (10) *p. 460.* — (11) *r. 20. et 22.*

absolvendi *in quibuscumque casibus occultis, etiam sedi apostolicæ reservatis;* ubi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Ad dictam autem declarationem *Gregorii XIII.* respondent præfati AA., de ea non constare authentice. Sed hæc responsio mihi non satisfacit; nam præter *Floronum et Garciam* ut supra, ac *Sanctorell.* (1) atque *Zecchium et alium auctorem ap. Sanch. l. c.*, qui testantur de veritate hujus declarationis, magnam probationem mihi facit *Fagnanus* (2), qui eamdem declarationem ut firmam adducit; et huic auctori minime videtur in hoc fides neganda, cum ipse 15 annos functus sit munere secretarii S. C. concilii, unde melius aliis poterat callere de rebus gestis in eadem congregatione: tanto magis, quod exponit factum cum suis peculiaribus circumstantiis: refert enim, quod episcopus Florentinus petiit, an vigore Tridentini in *c. Liceat* potuisset absolvere quamdam monialem, quæ occulte et ad malum finem clausuram fregerat, non obstante bulla *s. Pii V.*, quæ subjecit moniales frangentes, necnon licentiam concedentes, comitantes etc. excommunicationi, *a qua præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant.* Plures cardinales sentiebant, non posse absolvere, quia in bulla aderat clausula: *nisi in articulo mortis*, et quia bulla confecta fuerat post concilium; sed cum alii huic sententiæ non adhæsissent, res delata est ad summum Pontificem, qui declaravit, episcopum non posse absolvere. Unde animadvertendum cum eodem *Fagnano* (3), facultati a Tridentino episcopis concessæ in dicto *c. Liceat* derogatum fuisse pro casibus contentis in duabus bullis, nempe in bullæ cœnæ et in hac præfata *s. Pii V.* propter clausulas derogatorias, nempe in prima: *non obstantibus decretis cujusvis concilii:* et in hac secunda: *nisi in mortis articulo.* Hinc dicimus, quod quælibet bulla, ubi adsunt prædictæ clausulæ, aufert facultatem episcopis absolvendi casus occultos Papæ reservatos: non vero aliæ bullæ, in quibus nulla adest derogatoria clausula (4).

Dubitatur 8., an episcopi possint absolvere a casibus

(1) *de hæret. c. 5. dub. 1. n. 1.* — (2) *in c. Dilectus de temp. ord. n. 32. t. 1. p 375.* — (3) *in c. Quoniam de const. n. 29. et 30.* — (4) *ut Diana p. 7. tr. 2. r. 21.*

occultis, reservatis ab aliis episcopis etiam cum censura. Respondent affirmative *Bonac.* (1) *et P. Cutillus* (2) ex eo, quod in dicto *cap. Liceat* Tridentini dicitur, concedi omnibus episcopis facultas absolvendi *delinquentes in quibuscumque casibus occultis, etiam sedi apostolicæ reservatis.* Ex qua particula *etiam* satis ostenditur, comprehendi facultas absolvendi a casibus et excommunicationibus adhuc ab aliis episcopis reservatis. Hanc opinionem olim probabilem censuimus; sed postmodum negativam coacti fuimus tenere ex duplici declaratione S. C. concilii sub die 24. Jan. 1711 et die 29. Novembris 1712 (3); sed maxime ex declaratione emanata a *Benedicto XIV.* die 21. Augusti 1752, quæ incipit: *Pias Christi fidelium etc.* Cum enim in civitate Januensi concessum fuisset privilegium cuidam confraternitati sub invocatione *s. Mariæ de succursu*, ut confratres eligere possent quemlibet confessarium ab ordinario loci approbatum, cum facultate absolvendi eos in articulo mortis et bis in vita a casibus *etiam sedi apostolicæ* reservatis; Pontifex declaravit: per enuntiatum privilegium *absolvendi facultatem præterquam in casibus Nobis et sedi apostolicæ dumtaxat, non vero etiam ordinariis locorum reservatis, nisi eorumdem ordinariorum licentia accedat, per Nos in præcitatis nostris litteris nunquam concessam fuisse; et consequenter absolutiones... contra præsentis declarationis nostræ tenorem forsan de præterito impertitas aut in posterum impertiendas, nemini suffragari potuisse sive posse, decernimus et declaramus* (4).

Dubitatur 9., an episcopus hanc facultatem Tridentini possit generaliter aliis sacerdotibus committere. Negant *Henriq.*, *Menoch. et Corduba* (5), qui dicunt, posse tantum delegare in casibus particularibus, non vero generaliter. Idque inferunt ex verbis concilii in dicto *c. Liceat*, ubi conceditur episcopis facultas absolvendi *per se ipsos aut vicarium ad id specialiter deputandum.* Sed probabilius et communissime affirmant, posse episcopum

(1) *de censur. d. 1. q. 3. p. 2. n. 6.* — (2) *in addit. ad Mancin. pract. visit. infir. p. 3. de cas. reserv. dub. 38.* — (3) *in thesaur. resolutionum S. C. tom. 1. p. 392.* — (4) *vide bullar. Bened. XIV. et eumdem de synodo l. 5. c. 5. n. 9.* — (5) *ap. Sanch. de matr. l. 2. d. 40. n. 16.*

generaliter committere vices suas quoad absolvendos casus papales occultos, quia hoc modo jam alii sacerdotes reputantur specialiter deputati (1). Ratio, quia facultas hæc competit episcopis jure ordinario, cum ipsa sit annexa dignitati episcopali, et ideo bene potest alteri generaliter delegari. Hinc recte ait *Sanchez* (2) *cum Nav.*, vicarium episcopi non habere potestatem absolvendi ab his casibus ex generali commissione vicariatus, nisi specialiter ab episcopo committatur. Hoc quoad absolutionem casuum: quoad facultatem autem dispensandi in irregularitatibus et suspensionibus in eodem capite episcopis impertitam dicunt (3), etiam posse ab episcopo illam delegari generaliter cuicumque sacerdoti, cui episcopus suam facultatem committat: hocque ex potestate ordinaria, quam episcopi habent.

Utrum autem episcopi possint absolvere ab hæresi et ab aliis casibus bullæ cœnæ: vide dicenda *de cens. l. 7. n. 82.*, ubi negativam sententiam tuebimur.

595. — „8. Superior, auditis solis reservatis, potest ab „iis absolvere, et reliqua inferiori committere ex causa „urgente: qualis tamen non est multitudo negotiorum, „ut docent *Suarez*, *Fernand. et Fill.*, sed alia gravior; „tum quia etiam occupatissimus potest dare facultatem „adeundi alterum cum onere postea comparendi; tum „quia integritas confessionis est de jure divino.

Certum est, quod nulla multitudo negotiorum potest esse sufficiens causa ad dimidiandum confessionem, ut recte ait *Croix* (4) *cum Suar.*, *Laym.*, *Vasq. et aliis passim;* maxime hodie post prop. 59. damnatam ab *Innocentio XI.*, quæ dicebat: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut indulgentiæ.* An autem possit superior absolvere pœnitentem a reservatis, et pro aliis

(1) *ita Sanch. l. c. n. 17. et dec. l. 2. c. 11. n. 23., Suar. de pœnit. d. 30. s. 2. n. 9., Barbosa in Trid. sess. 24. c. 6. n. 45. in fine, Laym. l. 1. tr. 5. c. 3. p. 2. n. 2., Croix l. 7. n. 135. et Salm. de cens. c. 2. p. 5. n. 54. cum Navarro, Gran., Vega etc.* — (2) *l. c. de matr. n. 16.* — (3) *Sanch. l. c. dec. n. 25. ex Suar. et Barb. l. c. n. 45. in fine cum aliis (contra Mar., Alter.)* — (4) *l. 6. p. 2. n. 1254.*

eum remittere ad inferiorem? Alii universe affirmant (1), quia dicunt, hanc esse ecclesiæ consuetudinem: alii vero (2) negant hanc consuetudinem, et dicunt, id tantum licere in casu gravis necessitatis, puta si superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, et contra necessarium judicaret, personaliter audire peccatum reservatum. Idque admittunt *Lugo* (3), *Salmant.* (4), *Croix* (5) *et Palaus* (6) *cum Vasq. et Coninchio:* sed in casu rarissimo, addito quod pœnitens esset in necessitate communicandi et nollet eadem peccata bis confiteri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito casu cum omnibus his conditionibus: vide dicta *n. 484. et 487.*

596. — „9. Qui a superiore absolutus est a reservatis, „potest ab iisdem postea absolvi a quovis: quia non sunt „amplius materia necessaria confessionis.

„10. Qui bona fide confitetur, nesciens, suum casum „esse reservatum vel sacerdotem carere potestate circa „illum, valide quidem absolvitur, cum onere tamen com„parendi (7). Similiter si confessarius probabiliter credit, „non esse reservatum, esto revera sit, valet absolutio (8)" *(et potest absolvere, etiamsi dubium sit negativum; vide dicenda n. 600.).*

„11. Qui confitens habenti potestatem ordinariam de„legatamve in reservata oblitus est inculpabiliter reser„vatum, potest illud postea confiteri etiam inferiori et „absolvi. Quod etiam valet, saltem si prior habuerit po„testatem ordinariam, etiamsi prior absolutio ob indis„positionem vel alium defectum pœnitentis invalida fuis„set. Ratio est, quia is intendit absolvere, quantum po„tuit; ergo saltem sustulit reservationem, quod fieri po„tuit absque sacramento (9).

Quæritur 1., an in casibus allatis a *Busemb.*, nempe si pœnitens bona fide confiteatur peccatum reservatum

(1) *ut s. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 6. et Palud., Cajet., Sa et Henr. ap. Laym. l. 5. tr. 6. c. 12. n. 8.* — (2) *ut Suar. d. 31. s. 1. n. 10., Nav. c. 26. n. 6. et Laym. l. c. cum Adriano, Sylvest. et Cano.* — (3) *d. 20. n. 78.* — (4) *de pœn. c. 8. p. 5. n. 134.* — (5) *dict. n. 1254.* — (6) *p. 15. §. 5. n. 3.* — (7) *præp. (juxta dicenda l. 7, 91.)* — (8) *Less., Diana p. 9. t. 9. res. 29. (cum Lugo, Dicast. et Salm. de pœn. c. 13. p. 2. n. 15.)* (9) *vide præp. in 3. p. q. 9. d. 4. n. 24., Merat. t. 3. d. 30. s. 3., Diana p. 4. tr. 4. res. 124.*

non habenti potestatem, vel si inculpate peccati illius obliviscitur, aut de eo confiteatur urgente necessitate, confessarius simplex valide et licite ipsum absolvat.

Negat *Antoine* (1), et per se loquendo sua sententia satis est probabilis; ut enim diximus (2), probabile est (3), confessarium simplicem omni carere jurisdictione in habentem reservata, cum non sit suus competens judex: ideo neque a non reservatis potest eum absolvere.

Secunda sententia vero communis et probabilior affirmat (4). Ratio, quia, licet confessarius non possit sine rationabili causa absolvere a non reservatis, non absolvendo a reservatis, in quæ potestate caret, non per hoc tamen caret potestate in non reservata; unde, quando bona fide confitetur pœnitens, vel habet necessitatem confitendi, tunc bene potest directe absolvi a non reservatis et indirecte a reservatis. Et cum hæc sententia sit communis, ut fatetur ipse *Antoine*, et valde probabilis, imo certe probabilior, ut diximus, bene potest deduci in praxim; nam, ut probavimus *n. 573.*, est moraliter certum, quod cum opinione probabili ecclesia supplet jurisdictionem.

597. — *Quæritur 2.*, an, si pœnitens confessus sit superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deinde cuilibet illud confiteri et absolvi.

Prima sententia communissima affirmat (5). Ratio, quia præsumitur superior pœnitentem recte dispositum velle liberare ab omni vinculo peccatorum, a quo potest; idque videtur confirmari verbis illis, quæ ad absolutionem præmittuntur: *In quantum possum, et tu indiges etc.* Et hoc admittunt (6), etiamsi confessio fiat apud inferiorem delegatum, quia adhuc censetur superior velle per illum reservationem auferre.

(1) *de pœn. c. 3. art. 2. q. 5.* — (2) *n. 265. quæst. I.* — (3) *cum Vasquez, Cont. Tourn., Armil., Gerson, Trull. etc.* — (4) *quam tenent Suar., Pal., Lugo, Concina, Salm. et alii allati dicto n. 265.* — (5) *et hanc tenent Busemb. ut supra, Lugo d. 20. n. 85. et 89., ubi vocat communem, Sanchez de matr. l. 8. d. 15. n. 21., Pal. p. 15. §. 15. n. 5., Holzm. n. 697., Ciera d. 1. n. 90., Viva q. 9. art. 4. n. 2., Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 43., qui etiam asserunt communem, et Escob. l. 16. n. 510. cum Cano, Fill., et Adriano, Cov. et Led.* — (6) *Pal. l. c., Salm. l. c. n. 45. cum Coninch. et Aversa contra alios.*

Secunda sententia vero negat, eamque tenent *Suarez*(1), *Conc.*(2), *Antoine*(3), item *Sylvest.*, *Ang.*, *Rosel. et Gabr.*(4), et forte probabiliorem vocat *Holzmann*. Hi dicunt, non tolli reservationem, sive confessio fiat superiori sive delegato. Ratio est valde urgens, quia ad auferendam reservationem requiritur, ut peccatum subjiciatur judicio superioris, eo quod finis reservationis est (ut probavimus *n. 581.*), nedum ut pœnitentes a peccato absterreantur, sed etiam, ut convenientem medicinam et pœnitentiam recipiant. Unde non censetur ablata reservatio, nisi ex aliquo positivo indicio habeatur præsumptio, voluisse superiorem reservationem auferre, ut recte dicit *Concina;* vel nisi pœnitens(5) ad hunc finem adiverit superiorem vel habentem facultatem, ut ab omnibus reservatis absolvatur, et hanc suam intentionem illi manifestaverit. Necnon bene excipit *Suarez*(6), quando privilegium fuerit concessum in favorem pœnitentis, prout est privilegium jubilæi et bullæ *cruciatæ*. Cæterum, præcisis istis tribus exceptionibus, hanc secundam sententiam probabiliorem censeo *): et hanc *Sylvius*(7) tenet ut veram cum *Sylvestro*, *Angelo*, *Adriano*, *Navarro*, *Covarr*, *Bonac.*, *Sa*, *Coninch et aliis pluribus*, quibus consentit *Pontas*(8), et adhæret *Contin. Tourn.*(9): licet prima videatur etiam probabilis, tum ob auctoritatem DD., qui, ut fatetur ipse *Concina*, communiter eam docent; tum quia probabiliter potest præsumi superior consentire, ut auferatur reservatio, semper ac pœnitens confitetur apud habentem potestatem. Omnino tamen dicendum puto, reservationem non auferri, quando adesset positiva præsumptio, quod, si superior audivisset peccatum reservatum, absolutionem distulisset.

(1) *d. 31. s. 4. n. 12.* — (2) *p. 573. n. 14.* — (3) *de pœn. c. 3. art. 2. qu. 6.* — (4) *ap. Lugo d. 20. n. 85.* — (5) *ut ait Suar. n. 15.* — (6) *n. 20.* — (7) *t. 4. suppl. qu. 20. art. 2. circa fin.* — (8) *cas. 25.* — (9) *de pœnit. part. 2. c. 8. art. 4. s. 6. n. 580 et seq.*

*) Et sic pariter *s. Alphonsus* in sua retractatione 87., et in 20. inter recentes tenet: sed in hac ultima retractatione error irrepsit, cum ibi auctores, qui hic citantur pro secunda sententia negativa, adducantur pro priore affirmativa. *Editor.*

598. — *Quæritur 3.*, an per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio. Negat *P. Conc.* (1), sive confessio fiat ordinario sive confessario delegato. Ratio, quia superior non tollit reservationem nisi sacramentaliter absolvendo; unde, quando confessio est invalida, non aufertur reservatio; inferior contra, cum nihil possit in reservata extra sacramentum, quoties sacramentum est nullum, peccata manent reservata. Sed communis sententia et probabilior affirmat (2). Ratio, quia reservatio principaliter ordinatur, ut peccata deferantur superiori, utque ipse super ea ferat judicium, præbendo monita salutaria ac pœnitentiam imponendo; unde semper ac subditus suum peccatum subjicit judicio superioris vel alius habentis facultatem, jam obtinetur finis reservationis. Nec valet dicere, quod tam ordinarius quam delegatus non tollunt reservationem nisi per absolutionem sacramentalem, quæ hic deest, cum confessio sit nulla; nam respondetur, quod superior bene potest sine absolutione sacramentali, ut fatetur ipse *Concina*, reservationem auferre. Esto autem inferior non possit tollere reservationem nisi per sacramentalem absolutionem; attamen, cum subditus peccatum ei defert, tunc superior ipse, cum jam consequatur finem reservationis, censetur illam auferre, vigore consuetudinis, ut dicunt *Salmanticenses*, communi DD. auctoritate firmatæ.

Quæritur 4., an tollatur reservatio per confessionem culpabiliter nullam.

Prima sententia negat, eamque tenent *Concina*, *Holzmann*, *Viva*, *Croix ll. cc.*, eamque absolute veram vocat *Ronc.* (3), citans *Lugonem et Salm.*, sed non bene; nam isti omnino oppositum tenent. Ratio, quia non præsumitur superior velle, quod subditus ex sua iniquitate commodum reportet. Hæc sententia est quidem valde probabilis; sed contraria est longe communior, nec caret sua probabilitate.

(1) *p. 674. n. 16.* — (2) *et hanc tenent Suar. d. 31. s. 4. n. 10., Wigandt tr. 14. n. 77., Lugo disp. 20. n. 106., Pal. p. 15. §. 6. n. 2., Holzm. n. 696., Roncaglia p. 109. qu. 6. r. 2., Viva de jubil. qu. 11. art. ult. n. 2., Croix n. 1475., Bonac. disp. 5. q. 7. p. 5. §. 5. n. 9. cum Vasq., Fill, Reg., Nugno, Rodr. etc., ac Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 41. cum Sylvest., Cajet. et Coninchio.* — (3) *r. 3.*

Secunda sententia igitur affirmat, et hanc tenent omnes AA. allati pro secunda sententia in quæstione præcedenti, exceptis citatis in quæstione præsenti. Ratio, quia pro confessione sacrilega currit eadem ratio ac pro inculpate nulla; alius enim est finis confessionis, alius reservationis: finis confessionis est, ut remittatur peccatum; finis autem principalis et directus reservationis est, ut hujusmodi peccata reservata committentes subjiciantur judicio superioris; ergo, cum subditus peccatum suum superiori defert et pœnitentiam ab eo impositam acceptat, etiamsi sacrilege confiteatur, jam obtinetur finis reservationis, quamvis non remittatur peccatum. Quod autem peccator ex tali iniquitate commodum reportet, hoc per accidens evenit; nam licet ex voluntate interpretativa nollet auferre reservationem, si sacrilegium agnosceret, tamen ex voluntate actuali tunc jam vult auferre.

Recte vero excipiunt *Wigandt et Lugo cum Suar. et Vasquez*, si pœnitens culpabiliter reticeat ipsum peccatum reservatum: vel si, ut ait *Lugo*, illa sacrilega confessione inculpabiliter obliviscatur confiteri peccatum reservatum: quia minime præsumitur superior in tali sacrilega confessione velle auferre reservationem peccati sibi non delati. Item excipit *Suarez*, si pœnitens habuerit animum non vitandi in posterum peccatum illud reservatum, vel non implendi pœnitentiam impositam; dicit vero, tolli reservationem, si animum mutet. Item recte addit *Bonac.*, semper teneri pœnitentem, etiamsi postea ab inferiore de illo peccato reservato absolvatur, implere pœnitentiam a superiore impositam. Item excipienda est, ut diximus *n. 537.*, confessio invalida, sive culpate sive inculpate facta in jubilæo; quia ibi, cum Pontifex non præbeat facultatem absolvendi reservata nisi ad finem, ut fideles lucrentur jubilæum, non censetur velle auferre reservationem, si illi jubilæum non lucrantur (1).

599. — „*Resp. II.* A reservatis absolvere potest: 1. Ipse „reservans; 2. ejus in spirituali jurisdictione superior; „3. cui ipse delegavit; 4. sacerdos inferior, quando su-

(1) *vide dicta n. 537. qu. 2.*

„perior adiri non potest, v. gr. a reservatis Papæ ab-„solvere potest episcopus eos, qui Romam ire non possunt.

Pœnitentiarii majores cathedralium, quamvis habeant potestatem ordinariam absolvendi, non possunt tamen absolvere a reservatis episcopo vel ab episcopo, et tanto minus eam delegare, ut habetur ex declaratione S. C. concilii die 6. Julii 1647 (1). Idque tenent *Viva* (2), *Roncaglia* (3), *Barbosa* (4) *et Diana* (5), qui reprobat contrariam consuetudinem, si forte alicubi adest, tanquam irrationabilem.

„*Resp. III.* Extra periculum mortis, de quo vide dicta „*dubio superiore*, nullus inferior per se et directe ab-„solvere potest, nisi ex jure vel privilegio concedatur. „Dicitur 1) autem: *per se;* quia de indirecta et per ac-„cidens colligitur ex dictis.

„Dicitur 2): *nisi etc.;* quia a casibus papalibus absol-„vere potest episcopus per se vel vicarius, quando sunt „occulti, ut docet *Navarrus* (6).

Unde resolves:

„Mendicantes ex vi juris communis non possunt ab-„solvere a reservatis episcopo, quia ut sic non habent „potestatem majorem parochis; et privilegium, quod circa „hoc habuerunt, sublatum est decreto *Urbani VIII.* anno „1628. *(Hoc etiam confirmatur ex prop. 12. inter da-„mnatas ab Alexandro VII.)* Excipit tamen *Aversa cum „Diana* (7) eos casus, qui episcopis a jure tantum reser-„vantur; imo *Quintanadv.* (8) affirmat, regulares adhuc „posse absolvere sicut ante decretum, eo quod hoc in „provinciis non sit promulgatum, quod *Diana* (9) non au-„det probare, nisi ad episcopum non pateat recursus: „tunc enim ab ipsis reservatis posse absolvere, sicut „possunt a Papæ reservatis (10).

Certum est, quod regulares nequeunt absolvere a casibus reservatis ab episcopis, ut communiter dicunt (11)

(1) *ap. Pitton. de confess. n. 881.* — (2) *q. 9. art. 4. n. 1.* (3) *p. 108. qu. 1. r. 2.* — (4) *coll. 581. n. 24.* — (5) *p. 9. tr. 8. r. 11.* — (6) *c. 27.* — (7) *p. 8. t. 7. res. 71.* — (8) *t. 1. tr. 3. s. 14.* — (9) *p. 9. t. 6. res. 51.* — (10) *Granat., Diana p. 5. tit. 14. res. 58.; vide etiam Præp. qu. 19. d. 1.* — (11) *cum alii. Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 52., Viva in prop. 12. damn. ab Alexandro VII. n. 13., et Cabassut. theor. jur. l. 1. c. 11. n. 5.*

ex bulla *Gregorii XIII. Cum a sacra.* Et hoc, sive casus sint reservati ab episcopo, sive ab ejus synodo, ut recte ait *Croix* (1) *cum Viva*, quidquid dicat *Pellizz.*; nam id, quod agitur a synodo, principaliter ab episcopo agitur, qui est caput illius.

An autem regulares possint absolvere a casibus episcopis a jure communi reservatis? Vide infra *l. 7, 99.*, ubi dicemus, probabilius esse, quod possint, exceptis tamen sex casibus a *Clemente VIII.* reservatis, nimirum: percussio clerici, duellum, violatio immunitatis ecclesiasticæ, violatio clausuræ monialium ad malum finem, simonia realis et simonia confidentialis; facultas enim a prædictis casibus absolvendi expresse a *Clemente* fuit regularibus adempta (2). Probabiliter igitur absolvere possunt procurantes abortum fœtus animati, cum hic casus non fuerit a *Clemente* reservatus (3).

600. — „*Resp. IV.* Si confessarius dubitet, an pœnitens „lapsus sit in mortale reservatum, si quidem dubium sit „positivum, potest (sequendo opinionem probabilem, et „judicando probabiliter, non esse reservatum) absolvere. Si vero dubium sit negativum, posse absolvere „negant aliqui, ut *Armilla*, *Cord. etc.*; probabilius affirmant *Suar.*, *Fill.*, *Henr.*, *Hurt.*, *Bonac.*, *Lugo* (4).

Quæritur 1., utrum in dubio, an pœnitens incurrit casum reservatum, possit illud absolvere simplex confessarius. Si dubium est *facti*, nempe si pœnitens dubitet, an peccaverit graviter vel non, communior est sententia, quod possit absolvi a quolibet confessario; quia reservatio est strictæ interpretationis; unde debet intelligi de peccatis certe gravibus (5). Si vero dubium est *juris*, nempe si quis dubitaret, an aliquod peccatum sit reservatum, negant *Concina et Wigandt l. c.*, item *Arm.* (6) *et Antoine* (7). Ratio, quia, cum dubitatur, an peccatum sit reservatum, dubitatur etiam, an confessarius facultatem habeat absolvendi; unde confessarius, dubiam tantum habens fa-

(1) *n. 1628.* — (2) *vide l. 7, 95.* — (3) *vide c. n. 99. in fine.* (4) *d. 20. s. 2.* — (5) *ita Concina p. 567. n. 15., Suar. de censur. d. 40. s. 6. n. 5., Lugo disp. 20. n. 18., Sanch. dec. l. 1. c. 10. n. 23. et DD. mox infra citandi cum aliis passim contra Wigandt tr. 14. n. 53.* — (6) *v. casus n. 13.* — (7) *de pœn. c. 3. art. 2. qu. 2.*

cultatem, non potest absolvere. Sed pariter communiter affirmant DD. (1). Et hoc, sive dubium sit positivum vel negativum, quia in utroque eadem ratio currit. Ratio autem est, tum quia (ut diximus) reservatio stricte interpretatur; tum quia melior est conditio possidentis: unde, licet dubitetur, an peccatum sit reservatum, certum tamen est, confessarium suam possidere facultatem absolvendi. Præterquam quod, cum hæc sententia sit communis et certe probabilis, certum etiam est, ecclesiam jurisdictionem supplere, juxta dicta *n. 573.*; et sic respondetur rationi oppositæ. Neque obstat, ut objicit *Concina*, quod *Clemens VIII.* prohibuerit omnibus confessariis etiam privilegiatis absolvere a casibus, *etiam dubiis in bulla cœnæ reservatis*, et in extravagantia *Perlectis* declaratur, percussio clerici esse reservata Papæ, etiam quando dubitatur, num sit levis vel gravis; nam hujusmodi prohibitiones magis firmant nostram sententiam, quod confessarius in aliis casibus possit absolvere, qui sunt dubie reservati; exceptio enim firmat regulam. Hic autem sciendum, quod *Clemens*, ut referunt *Roncaglia* et ipse *Antoine ll. cc.*, anno 1602 decretum illud moderavit, de medio auferens verba illa: *dubie reservatis.*

Limitant vero hanc sententiam *Bonac. et Sanch. ll. cc. ac Bonaespei et Alph. de Leone* (2), atque probabile putat *Diana l. c.*, si crimen in foro externo habeatur ut certum; quia tunc idem judicium formandum est pro foro interno. Sed verius refutant hanc limitationem omnes AA. pro nostra sententia citati, et signanter *Salmant.*, *Lugo*, *Escobar*, *Sporer et Tamb.* Ratio, quia in foro externo non creditur pœnitenti, quia nemo in causa propria testari potest; aliud tamen est in foro interno, ubi omnino credendum est pœnitenti, cum ipse tantum possit esse suæ conscientiæ testis.

Quæritur 2., an, qui confessus est inferiori peccatum dubie reservatum, omnino liberetur a reservatione, etiamsi

(1) *ut præter Suar., Lugo, Sanch. ll. cc. docent Fill. tr. 21. c. 4. n. 172., Bonac. p. 5. §. 4. n. 5, Escob. l. 16. n. 447. cum Sa, Anacl. tr. 14. dist. 9. n. 4., Tamb. de cas. res. l. 5. c. 4. n. 7., Elbel n. 643., Viva q. 9. art. 2. n. 4., Diana p. 4. tr. 3. r. 4.. Sporer n. 733. cum Gob. et Quintanadv., et Salm. de pœn. c. 13. p. 2. n. 15. cum Aversa, Portello, Dicast., Henr., Hurt. et aliis.* — (2) *ap. Salm. ib. n. 14.*

postea illud cognoscat ut certum. Negat *Concina*, quia, licet peccatum dubie reservatum ob dubietatem facti possit absolvi a quolibet confessario, tamen, quando de illo pœnitens postea certe recordatur, tenetur adire superiorem; confessio enim peccati dubie reservati non efficit, quin peccatum illud sit reservatum. Sed communiter alii affirmant(1). Ratio, quia, cum peccatum dubie reservatum est confessum, jam directe est absolutum, ut ipse *Concina*(2) concedit, ac proinde manet directe ablata reservatio: unde, quamvis teneatur pœnitens, cum recordatur peccati certi, prius confessi ut dubii, illud iterum tanquam certum confiteri, ut ad supplendam integritatem illud exponat, uti erat in conscientia, ejusque cognitam gravitatem confessario manifestet, juxta dicta *n. 478.*; tamen non tenetur amplius se sistere superiori pro ablatione reservationis, quia ablato peccato ablata est etiam reservatio.

601. — *Quæritur 3.*, an absolvi possit a reservatis, qui peccavit in confidentiam licentiæ. Videntur negare *Covarruvias et alii apud Lugo*(3): sed affirmandum cum communi sententia(4). Ratio, quia, esto concedens licentiam nolit, ut peccatores propter ipsam facilius peccent, non tamen excludit, quominus ii, qui occasione ejus peccaverint, possint absolvi, si vere proponant illud vitare.

Quæritur 4., an licentia data de absolvendis reservatis extendi possit ad peccata post ipsam commissa. Distinguendum: Si concessio facta fuit præcise pro peccatis narratis, vel per tot vices commissis, tantum pro eis valere potest. Secus vero, si licentia est concessa indefinite; ita communissime et valde probabiliter(5). Dummodo, recte limitant, non interponatur magna distantia (puta ultra mensem: ut ait *Ronc. cum Mansi*) inter con-

(1) *ut Lugo disp. 20. n. 22., Escob. l. 16. n. 451., Sporer n. 734., Viva, qu. 6. art. 2. n. 4. cum Bald. ex Sanch. dec. l. 4. c. 44., et Salm. de pœn. c. 13. p. 2. n. 16. cum Dicast., Aversa et aliis.* — (2) *n. 15.* — (3) *disp. 20. n. 129.* — (4) *quam tenent Sanch. dec. l. 4. c. 54. n. 18., Fill. tr. 8. n. 262., Lugo n. 130. cum Vill., Led. etc., ac Salm. ib p. 3. n. 40. cum Bonac., Molf., Aversa, Gabr. etc.* — (5) *Lugo disp. 20. n. 122. cum Bonac. et Præpos., Ronc. p. 110. qu. 7. cum Passer., Mansi et Gabr., ac Salm. de pœn. c. 13. p. 3. n. 39. cum Aversa, Leand., Dic. etc.*

cessionem licentiæ et commissionem novarum culparum : intellige, si pro quodam particulari pœnitente sit tantum impertita licentia. Item bene advertit *Ronc.*, præfatam sententiam non procedere, si licentia impertita fuerit intuitu alicujus festivitatis.

602. — Hic addenda sunt aliqua circa reservationem casuum respectu monialium.

Quæritur igitur *5.*, an moniales subjaceant casibus et censuris ab ordinario in diœcesi generaliter reservatis. Negant *Cespedes et alii* (1) : quia, ut dicunt, moniales, cum indigeant speciali directione episcopi, juxta regulas ipsarum, non comprehenduntur legibus conditis ad directionem universalem populi. Addunt, quia verba, quæ possunt accipi in genere et in specie, in materia odiosa, ut est reservatio, in specie sumi debent (2). Affirmat vero subjacere communis sententia (3) : quia, quando verba generalia concurrunt cum verisimili mente legislatoris, tunc omnes comprehenduntur, qui in lege non sunt expresse excepti. Et hæc est verior.

Quæritur 6., an prædictæ reservationi subjaceant etiam moniales exemptæ. Affirmat probabiliter *Tamb.* (4), quia in constitutione *Inscrutabili Gregorii XV.* statuitur, quod confessarii monialium exemptarum omnino approbandi sint ab episcopo loci. Episcopus igitur, ait *Tamb.*, sicut potest his confessariis limitare in approbatione tempus, locum et personas, sic etiam potest limitare casus. Negant vero adhuc probabiliter *Pellizz. et Quintanadv.* (5) *ac P. de Alex.* (6) *cum communi*, ut asserit : quia monasteria exempta sunt prorsus extra jurisdictionem episcopi, ac si essent extra territorium, ut communiter ibi dicunt *Bonac.*, *Bord. etc.* Et quamvis episcopus debeat approbare earum confessarios quoad idoneitatem, non potest tamen ipse limitate eos approbare, cum expresse in constitutione *Clementis X. Superna* dicatur, posse ab episcopo limitari tempus, locum et personas ; sed nihil dicitur de peccatis, quæ aliunde a prælatis regularibus monialibus exemptis jam reservantur.

(1) *ap. de Alexand. confess. mon. c. 6. §. 2. qu. 9.* — (2) *ut Seraph. dec. 853. n. 7.* — (3) *cum Diana, Bord. et de Alex. l. c.* — (4) *conf. et l. 5. de cas. res. c. 3. n. 4.* — (5) *ap. Tamb. n. 3.* — (6) *d. c. 6. §. 2. qu. 10.*

Quæritur 7., an episcopus circa clausuram, ut delegatus sedis apostolicæ, possit reservare casus quoad moniales exemptas, v. gr. si ostio aperto loquantur cum sæcularibus. Affirmat *de Alex.* (1) *cum Baucio.* Ratio, quia, ut dicunt, stante delegatione concessa a Tridentino (2) episcopis, respectu ad clausuram habentur moniales tanquam non exemptæ, ita ut in casu transgressionis ipsæ non jam a prælato regulari, sed ab episcopo sunt absolvendæ; hocque colligunt ex decreto *Clementis VIII.*, ubi prohibetur regularibus, ne absolvant vi cujuscumque privilegii a casibus ordinario specialiter reservatis. Sed hæc ratio non satis probatur; unde non videtur improbabilis sententia opposita *Dianæ et Pasq.* (3), qui dicunt, delegationem prædictam concessam episcopis respicere tantum forum externum; verba autem Trid. hæc sunt: *Bonifacii VIII. constitutionem.... renovans s. synodus universis episcopis.... præcipit, ut in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero sedis apostolicæ auctoritate, clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui... procurent.*

Hic ultimo notandum cum *Ronc.* (4), quod ex decretis a S. C. emanatis anno 1601 et 1602 auctoritate *Clementis VIII.* et anno 1607 auctoritate *Pauli V.* quicumque confessarii, præsumentes prætextu alicujus privilegii absolvere a casibus reservatis Papæ vel episcopis, incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam.

DUBIUM V.

Quid sit officium et obligatio confessarii.

603. *Quid est officium confessarii? Quando autem possit aut debeat confessarius differre absolutionem. (Remissive ad n. 462. et seq.)*

604. *Qu. 1., an possit confessarius negare absolutionem ei, qui adhæret sententiæ probabili. Quid, si adhæreat sententiæ falsæ, sed probabili putatæ?*

605. *Qu. 2., an expediat confessario uti sententiis rigidioribus vel benignioribus.*

606. *Quos confessarius possit vel nequeat absolvere.*

(1) *l. c. qu. 12.* — (2) *sess. 25. c. 5.* — (3) *ap. Alex. ib.* — (4) *p. 110. qu. 9. r. 1.*

607. *Quomodo confessarius teneatur rudiores interrogare.*
608. *Quomodo eos instruere et disponere, quantum potest. Monitum ad confessarios.*
609. *Quomodo debeat eos monere de suis obligationibus.*
610. *Quid, si prævidet, monitionem non profuturam?*
611. *Infertur I. Quid, si advertat, pœnitentem invalide contraxisse matrimonium cum bona fide?*
612. *Quid, si matrimonium sit contrahendum?*
613. *Quid, si accedant sponsi, cum omnia sunt parata?*
614. *Inf. II. An debeat semper monere de restitutione facienda. Inf. III. Quid, si timentur scandala aliorum?*
615. *Excip. 1., quando damnum est contra bonum commune.*
616. *Excip. 2., quando pœnitens interrogat. Excip. 3., quando brevi speratur fructus. Utrum autem in dubio de fructu et nocumento fieri debeat monitio.*
617. *Confessarius ministrans debet esse in gratia. Quomodo autem peccet, qui plures præbeat absolutiones in mortali successive. (Remissive ad l. 2, 50).*
618. *Quid, si in mortali tantum audiat confessionem? Remissive ad hunc l. 6, 36. (Et quid, si urgeat necessitas absolvendi? Remissive ad n. 33. ibid.)*
619. *Dub. 1., quomodo teneatur confessarius reparare defectus a seipso commissos.*
620. *Dub. 2. Ad quid tenetur, si erravit circa valorem sacramenti?*
621. *Dub. 3. Ad quid, si deobligavit a restitutione facienda? Et an teneatur ad restitutionem, si cognito errore non moneat. Quid, si culpabiliter deobligavit, cum pœnitens erat dispositus, et postea pœnitens renuat parere monitioni? Quid, si tantum omittat monere?*
622. *Dub. 4., an possint monere pœnitentem de his defectibus sine ejus licentia extra confessionem.*
623. *Quæ et quanta sit obligatio confessarii audiendi pœnitentes.*
624. *An confessarius non parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere peccatorem moribundum.*
625. *An tutus sit in conscientia sacerdos simplex, qui renuit munus confessarii exercere, si populus sit in gravi necessitate spirituali.*

603. — „Resp. I. Munus confessarii est, absolvere „dispositum et non alium; item curare rectitudinem istius „judicii, præsertim quando cœptum est, et reos juvare „ac monere, cum prudentia tamen. Ratio primi est, ne „sit injurius pœnitenti: ratio secundi, ne fiat sacrilegus: „ratio tertii est eadem: et quia debet curare, ut absolutio sit efficax.

Unde resolves:

„1. Etsi interdum utiliter differatur absolutio etiam ejus,

„qui potest licite absolvi, id tamen raro nec fere nisi „de pœnitentis consensu faciendum; quia potest vergere in grave ejus periculum vel damnum (1).“ *(Quando confessarius teneatur vel possit differre absolutionem, vide dicta n. 462.)*

„2. Absolvendus est, qui adhæret sententiæ probabili; „quia est dispositus.

604. — *Quæritur 1.*, an possit absolvi pœnitens, qui vult sequi opinionem contrariam illi, quam tenet confessarius.

Prima sententia negat (2). Ratio, quia pœnitens tenetur stare judicio confessarii, qui est judex; alias erit indispositus ad absolutionem.

Secunda sententia vero communis et sequenda docet, non solum posse, sed etiam teneri sub gravi confessarium absolvere pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem, licet opposita videatur probabilior confessario (3). Et in hoc consentiunt adhuc plures AA. rigidioris sententiæ, scilicet *Pontassus et Victoria*, quorum loca et verba retulimus *l. 1, 84.*; et præsertim *Cabassutius* (4), qui cum *Sylvio* sic inquit: *Quivis confessarius absolvere debet pœnitentem, qui non vult ab opere abstinere, quod secundum probabilem piorum et doctorum aliquot hominum non reprobatam in ecclesia auctoritatem est licitum: quamvis juxta probabilem pariter aliorum auctoritatem, quam ipse sequitur confessarius, habeatur ut minus probabilis.* Idem docet *cardinalis Toletus* (5), ubi ait: *Cum aliquid est sub opinione, si casu accidit, confessarium esse opinionis, esse illicitum, et pœnitentem, esse licitum, potest pœnitens obligare confessarium, ut ipsum absolvat in sua opinione.* Et concludit, quod tunc

(1) *vide Diana p. 1. t. 4. r. 35.* — (2) *et hanc tenent Conc. p. 702. n. 1., item Fagn., Baron., Eliz., Gonzal. etc. ap. Croix l. 1. n. 452.* — (3) *ita Suar. 3. p. t. 4. d. 32. sect. 5., Soto in 4. d. 18. q. 2. art. 5. ad 5. §. unde, Azor t. 1. l. 2. c. 17. q. 10., Holzm. de pœn. c. 4. art. 3. n. 740., Salm. tr. 6. c. 12. p. 3. n. 44., Ronc. c. 2., reg. 4., Pal. t. 1. tr. 1. p. 4. n. 2. et 6. Croix l. 1. n. 452., Sporer tr. 1. præm. c. 1. sect. 3. n. 47., Viva q. 7. a. 2. n. 6., Laym. l. 1. c. 5. n. 10. cum Vasq., Med. etc., Sanch. dec. l. 1. c. 9. n. 28. cum Henr., Salon., Salas, Val., Sayro, Man., Polanc. et aliis multis.* — (4) *theor. jur. l. 3. c. 13.* — (5) *l. 3. c. 20. n. 7.*

confessarius potest *utramque opinionem sequi, quamvis ipse unam illarum probet.* Idem dicit *Navarrus* (1), ubi: *Si sint contrariæ doctorum opiniones, quarum alteram confessarius et alteram pœnitens sequitur, et confessarius credit, evidenti se textu vel ratione niti, pœnitentem dubia, non debet eum absolvere. At si confessarius non adeo forti ratione nititur, vel pœnitens utitur pari vel fere pari, et habeat aliquem pro se doctorem clarum, poterit eum absolvere, ut post Adrianum tenuimus in c. Si quis autem d. 7. n. 66.* Ita *Navarrus*, non distinguens inter parochum ad audiendum obligatum, et alium, qui, ut ait, *potest audire et non tenetur, ut nec Adrianus distinxit.* Et in hoc recte conveniunt *Suar.*, *Sanch.*, *Azor*, *Salm.*, *Croix et alii communiter;* nam licet alii confessarii non teneantur absolvere pœnitentes, antequam eos audiant, postquam tamen audierint, tenentur absolvere dispositos. Idem docet *s. Antoninus* (2), ubi dicit: *Caveat confessor, ne sit præceps ad dandam sententiam de mortali, quando non est certus et clarus; et ubi in aliqua materia sunt variæ opiniones quamplurium et solemnium DD., utrum sit licitum vel illicitum..., consulet, quod tutius est, scilicet quod a talibus abstineant* (3); *non tamen contemnet contrarium facientes seu contrariam opinionem tenentes, nec propter hoc* (nota) *deneget absolutionem; sed ut dicit Guillelmus, dicat confessor, quod illud faciendo non est tutum, sed dubium, et ideo sibi bene provideat; si autem omnino* (id est evidenter) *conscientia confessoris dictaret, illud esse mortale, nec posset conscientiam deponere* (id est per judicium reflexum, nempe quod pœnitens, cum sit dispositus, efformando sibi conscientiam de honestate actionis, jus habeat ad absolutionem), *quod tamen deberet ad consilium sapientum, nullo modo deberet facere contra conscientiam, quia peccaret mortaliter* (4). *Sed cum illud tale esset contra communem opinionem DD. et communiter sic servatur a sapientioribus, quamvis aliquem doctorem audiret contrarium tenere, non de levi* (id est sine solida ratione) *debet illi adhærere.* Idem confirmat clarius *s. Antoninus* (5) dicens:

(1) *manuale c. 26. n. 4.* — (2) *p. 3. tit. 17. c. 16.* §. *2.* — (3) *extra de spons. juven.* — (4) *c. omnes causa 28. qu. 1.* §. *Ex his, juncta glossa.* — (5) *p. 3. tit. 16. c. 20. in fine.*

Si credit (confessarius), *quod sit peccatum, debet ei conscientiam facere, quod confitens diligenter se informet de illo facto, utrum sit peccatum. Sed dato, quod ille non vellet cognoscere, illud esse peccatum, nihilominus tenetur eum absolvere, nec reputare eum inhabilem ad absolutionem, quia ex ratione, et non protervia hæc opinio est.* Adde his *s. Raymundum*, qui (1) scribit: *Unum tamen consulo, quod non sis nimis pronus judicare mortalia peccata, ubi tibi non constat per certam scripturam...; alias possent induci homines in desperationem.* Idem docet doctissimus *Sylvius* (2), loquens de superfluo ornatu mulierum, ubi: *Si confessarii non possint clare percipere, utrum ibi sit mortale aut solum veniale, persuadeant quoad possunt, ut pœnitens abstineat; si tamen nolit, non ei faciant conscientiam de mortali, ne deinceps mortaliter peccet, ubi alioquin non peccaret; neque absolutionem negent.*

Ratio autem valde urgens hujus sententiæ est, quia pœnitens facta confessione, cum sit dispositus, habet strictum jus ad absolutionem, quam denegando confessarius gravem illi injuriam irrogaret, tum quia privaret eum gratia sacramenti, tum quia obligaret ad magnum onus subeundum, nempe ad repetenda apud alterum sua gravia peccata. Nec valet dicere, quod pœnitens non est dispositus, cum sequi non vult judicium confessarii. Nam respondetur, quod confessarius non est judex opinionum, quas pœnitens sequi teneatur, sed tantum dispositionis sui pœnitentis, ut patet ex Tridentino (3), cujus verba retulimus *l. 4, 669.*, ubi sacerdotes ad hoc tantum dicuntur judices a Christo Domino constituti, ut ad eos deferant fideles peccata sua, et ipsi absolutionem eis impertiantur vel denegent juxta eorum dispositionem, debitamque pro modo culpæ pœnitentiam imponant. Dispositio autem pœnitentis consistit tantum in habendo verum dolorem de peccatis confessis, et firmam voluntatem non peccandi in posterum. Ergo judicium confessarii circa dispositionem pœnitentis in hoc tantum consistit, nempe in cognoscendo, quod pœnitens vere do-

(1) *l. 3. tit. de pœnit. et rem. §. 21.* — (2) *2. 2. q. 154. art. 2.* — (3) *sess. 14. c. 5.*

leat de suis culpis et vere proponat eas non iterare. Quod vero pœnitens velit hanc vel illam opinionem sequi, hoc impertinenter se habet ad judicium confessarii, nisi hic judicet, opinionem pœnitentis esse evidenter falsam. Qua de re quoad opiniones illas, quæ versantur circa præfatam dispositionem pœnitentis, vel etiam circa administrationem sacramenti, puta si confessarius judicet, se non habere jurisdictionem, pœnitens debet stare judicio confessarii, et confessarius tenetur proprium sequi judicium; nam alias absolvendo sine debita jurisdictione, vel quem ipse judicat indispositum, peccat agendo contra propriam conscientiam. Quoad vero alias opiniones, quæ versantur circa obligationem pœnitentis, nempe circa ea, quæ a pœnitente agenda aut vitanda sunt, confessarius non est judex, nec potest obligare ad sequendam opinionem suam pœnitentem, qui vult sequi contrariam, quam ipse putat, non sine fundamento licite posse teneri, ut optime tradidit *Adrianus* (1), dicens: *Si a pluribus DD. contrarium teneatur, non debet sacerdos adeo de se præsumere, ut totum velit in suam opinionem, quæ forsitan erronea est, coarctare.* Hinc quando ex una parte pœnitens sibi efformat judicium de honestate alicujus actionis, et alias confessarius non habet certitudinem evidentem de illius falsitate, tenetur illum absolvere, utpote sufficienter dispositum *). Et tunc potest, imo tenetur permittere, quod pœnitens suam sequatur opinionem, si nequit abducere ab ea sequenda; quia, ut diximus, confessarius non est controversiarum judex; alioquin, si v. gr. pœnitens esset doctior confessario, et vellet sequi opinionem, quam ipse non sine fundamento reputaret probabiliorem aut etiam certam, posset confessarius denegare illi absolutionem, si teneret opinionem contrariam, quæ esset forte in se erronea; sed hoc nullo modo videtur posse dici, cum dici nequeat, quod eo casu pœnitens peccet sequendo opinionem suam; at

(1) *q. 5. dub. 7.*

*) Indocti vero pœnitentes, qui non possunt sibi formare conscientiam rectam, non possunt absolvi, ut ait *s. Alphonsus* in hom. ap. tr. 16, 118. *Editor.*

si non peccat, jam est dispositus, utque talis jus habet ad absolutionem.

Adde, quod, si confessarius non posset absolvere eos, qui volunt sequi opinionem minus probabilem contra suam, quam ipse putat probabiliorem, multa videntur inconvenientia sequi. Ponamus enim casum, quod aliquis simoniace pecuniam acceperit, iste secundum aliquos tenetur restituere pretium acceptum ei, qui dedit, secundum vero alios ecclesiæ vel pauperibus; si forte hic ad duos confessarios accederet, quorum unus obligaret ad restituendum danti, putans primam opinionem probabiliorem, alter ad restituendum ecclesiæ, quia contrariam tenet sententiam; quæro in hoc casu, cui pœnitens parere deberet, cum teneretur utriusque sui confessarii judicio se conformare? Et si forte paruerit primo, et postea confitetur secundo, num bis restitutionem facere debebit? Præterea si quilibet pœnitens teneretur sequi opinionem probabiliorem sui confessarii, sequeretur, quod vix ullus confessariorum vel theologorum (adhuc rigidioris sententiæ) posset absolutionem sacramentalem recipere; nam vix unquam casus posset accidere, quod horum aliquis inveniat confessarium, qui non habeat ut improbabiles aut saltem minus probabiles plures opiniones, quas tanquam probabiliores ille tenet. Hinc alterum excogitemus casum: Duo confessarii habent duas opiniones contrarias, quarum utrique sua apparet probabilior; si unus velit alteri confiteri, deberet hic (juxta sententiam *Fagnani* et sociorum) suam deponere opinionem, captivando intellectum, ut confessario suo judici constituto pareat. Contra vero, si alter postea huic confiteatur, deberet hic secundus confessarius suam resumere opinionem, quæ sibi probabilior apparet; tunc enim deberet judicare secundum suum proprium judicium, et deberet illum obligare, ut deponat opinionem, quam sibi prius sequendam imposuit; et en comœdia risu digna, quæ quotidie inter confessarios eveniret! Quis putabit, Christum Dominum ad hæc onera in sacramento pœnitentiæ confessarios et pœnitentes voluisse obligare? Præterea facile sequeretur, quod, cum accederet aliquis confessarius ad recipiendum hoc sacramentum, deberet ille, qui ejus confessionem excipit, inquirere de omnibus opinionibus, quas pœ-

nitens tenet, et quibus dirigit suos pœnitentes, ad hoc, ut, si inveniat, eum habere aliquam opinionem, quæ videtur sibi minus probabilis, obliget ad illam deponendam; et merito videretur confessarius teneri sic inquirere, quia prudenter dubitare debet, quod ille inter tot millia opinionum facile plures opiniones habet, quas confessarius putat minus probabiles et ideo deserendas. Ex his omnibus concluditur, quod confessarius non est quidem judex opinionum, quæ versantur circa obligationem pœnitentium, modo illæ non appareant ipsi evidenter falsæ; sed tantum est judex dispositionis eorum, nempe quod doleant et proponant Deum non offendere, et credant tuta conscientia ac non temere, aliquam opinionem sequi. Unde *Cabassutius*, quamvis hic auctor rigidioris disciplinæ sit fautor, verum (1), loquens jam de confessariis, qui compellunt suos pœnitentes ad deponendas proprias opiniones, ut suas sequantur, sic ait: *Præscribat sibi quisque quascumque libuerit austeræ vitæ leges, caveant tamen tetrici isti censores, aliorum apud Deum licitam libertatem tyrannice opprimere.*

Sed dices: Judex fori externi debet judicare juxta opinionem probabiliorem unius partis, quamvis altera pars opinionem probabilem pro se habeat; ergo confessarius non potest absolvere pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem contra suam probabiliorem. Respondetur: Longe dispar est ratio inter judicem fori externi et sacramentalis; in foro enim externo, cum agatur de veritate rei, nimirum an ager sit unius vel alterius partis, judex, qui tenetur unicuique jus suum tribuere, debet quidem rem adjudicare ei, qui jus probabilius habet, nec potest certe adjudicare alteri, qui pro se opinionem habet minus probabilem; istius enim probabilitas non potest efficere, quod res probabilius revera non sit illius, qui jus probabilius habet, et per consequens injuste ageret judex, si ipsi rem non adjudicaret. Confessarius vero, quoties sua opinio non est evidenter certa, non potest, ut diximus, obligare pœnitentem ad illam sequendam; unde tunc non solum potest, sed etiam tenetur eum absolvere, permittendo, ut ille opinionem suam sequatur,

(1) *in theor. jur. l. 3. c. 13. n. 14.*

semper ac pœnitens cum illa opinione efformet sibi conscientiam de honestate actionis; quia tunc jam satis est dispositus et jus habet ad absolutionem per confessionem peractam.

Et hanc sententiam dicunt (1) locum habere, etiamsi confessarius opinionem pœnitentis uti falsam teneret; nam si opinio illa haberet aliquam existimatam probabilitatem, puta, ut ait *Sanchez*, si probabilis reputaretur inter DD. probatæ auctoritatis, et pœnitens vere censeret, illam esse probabilem, tunc non poterit confessarius ei denegare absolutionem. Idem docet *Sotus l. supra c.*, ubi sic ait; *Quis sacerdos existimet, opinionem esse falsam, non tamen inde existimare debet, sibi non licere ipsum absolvere, si quidem propter probabilitatem excusabitur ille a culpa.* Hoc vero tum solum admittendum puto, cum opinio pœnitentis aliqualem habet probabilitatem, ita ut confessarius, esto eam non habeat ut solide probabilem, tamen non reputet omnino falsam; nam contra, si confessarius habet pro sua opinione principium certum, cui nullum videt patere responsum, et clare cognoscit, opinionem pœnitentis (quamvis aliqui DD. eam tueantur) niti falso fundamento: ac rationes illius procedere ex fallaci æquivocatione: tunc dico cum *Navarro et s. Antonino l. supra cit.*, confessarium non posse pœnitentem absolvere, quem videt pertinaciter velle sequi opinionem evidenter erroneam. Utrum autem confessarius teneatur monere pœnitentem, qui in bona fide velit uti aliqua opinione improbabili, si prævidet monitionem non profuturam: vide dicenda *n. 610.*

Cæterum, cum vertamur in hoc dubio, ubi alii (sed pauci) dicunt, peccare confessarium, si absolvat pœnitentem, qui vult sequi opinionem minus probabilem; alii vero auctores gravissimi et quamplurimi tam ex antiquis quam ex recentioribus dicunt, peccare, si non absolvat: stante hac communi sententia, tot auctoritatibus et rationibus roborata, non video, quomodo possit confessarius tuta conscientia absolutionem denegare volenti sequi opinionem, quæ ipsi pœnitenti probabilis apparet,

(1) *Laym. l. c., Lugo d. 23. n. 47., Bus. l. 1. d. 2. n. 3, Sanch. l. c, n. 30. cum Valent. et Manuel., ac Croix l. 1. n. 443. cum Suarez, Cardena etc.*

imo forte probabilior, si non directe, saltem reflexe: ut communiter sentiunt auctores probabilistæ, qui sequendo opinionem probabilem in concursu probabilioris existimant amplecti sententiam reflexe probabiliorem, utpote gravioribus fundamentis et communissima doctorum auctoritate firmatam.

605. — *Quæritur 2.*, an in delectu opinionum expediat confessario uti opinionibus rigidioribus aut benignioribus. Recte ait *Croix* (1), quod, si pœnitens ostendat se paratum ad sequendum id, quod est tutius, tenetur confessarius (per se loquendo) eum dirigere secundum sententias tutiores; quia, cum hoc sit majoris perfectionis, tenetur quidem confessarius incumbere majori profectui sui pœnitentis. Spectat autem ad prudentiam confessarii deinde perpendere, utrum tutioris vel minus tutæ sententiæ usus suo pœnitenti sit profuturus. Ideo dixi: *per se loquendo;* quia, licet id per se sit tutius et perfectius, tamen periculosius erit pluribus imponere obligationem operandi semper secundum rigidiores sententias; unde *Gerson* (2) scripsit: *Fit, ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas, præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines a luto peccatorum, sed in illud profundius, quia desperatius, immergantur.* Idcirco in praxi confessarius potius, quoad fieri potest, debet esse benignus quam rigidus cum pœnitentibus. Unde *s. Gregorius Nazianzenus* (3) sic dixit: *Hortamur sacerdotes, ut cum pœnitentibus leniter agant, ex illo Apostoli ad Galatas 6.: „Instruite in spiritu lenitatis."* Et *s. Bernardus* (4), loquens de confessario, inquit: *Habeat in voluntate compati et liberare eum; et nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini sui.* Additque (5): *Mallem aliquando tacuisse et dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem.* *S. Odilo* abbas (6), reprehensus de nimia benignitate in administrando sacramento pœnitentiæ, respondit: *Etiamsi damnandus sim, malo tamen de divina misericordia, quam ex duritia damnari.* *B. Humbertus,*

(1) *l. 6. p. 2. n. 1737.* — (2) *de vita spir. p. 3. lect. 4. coll. 10.* (3) *orat. 26.* — (4) *serm. de s. Andrea.* — (5) *serm. 42. in cant.* — (6) *ap. Ribadineira p. 2. die 1. Januarii.*

generalis PP. Prædicatorum (1), dixit, salutem animarum pluries impediri per nimiam austeritatem opinionum, sic loquens: *Terrentur enim homines ex hoc in tantum, ut salutem negligant; idcirco relaxanda est, quantum fieri potest, austeritas, et agendum benigne; quia sic melius trahuntur ad salutem, cum sententiæ mitiores tenentur.* *S. Bernardinus Senensis* (2) scripsit: *Secundum Scotum et Hostiensem, quando sunt diversa jura et opiniones, quæ tamen non sunt contra Deum et bonos mores* (nempe quæ scandalum aliquod vel periculum afferant formaliter peccandi), *cæteris paribus humanior præferenda est.*

Sapienter autem dicit *Holzmann* (3), quod confessarius in delectu opinionum tunc debet benigniores sententias sequi, quando illæ potius inducunt pœnitentem ad vitandum peccatum: secus vero, si illæ potius conducant ad legis transgressionem: prout sunt (4) opiniones illæ, quæ, licet speculative videantur probabiles, tamen in praxi sunt valde periculosæ, sicut in materia sexti præcepti sunt opiniones aliquæ de tactibus, osculis, choreis, comœdiis, de reprimendis motibus sensualibus et similibus; item in materia simoniæ et usuræ, ubi plura videntur excusari ratione liberalis gratitudinis, sed in praxi magnum periculum involvunt; item quando agitur de compensatione facienda vel de accusatione prosequenda contra offensores, ubi facile est periculum injustitiæ aut vindictæ.

606. — „3. Moraliter ei constare debet de bona dispositione pœnitentis, alias absolvendo peccabit mortaliter(5)."

„4. Non licet absolvere: 1) Qui nullam præbet materiam: qualis tamen non est, qui post absolutionem mox confitetur, cujus erat oblitus" *(vide dicta n. 448., ubi oppositum tenuimus *);* „2) qui, cum possit, non est

(1) *in glossa prol. constit. ordin. l. I.* — (2) *fer. 2. post dom. quinquages. serm. 3. art. 2. cap. 1. in fine.* — (3) *de pœn. n. 740.* — (4) *ut bene advertunt Ronc. de pœnit. c. 2. qu. 3. et Sporer l. 1. n. 48. et 49.* — (5) *vide dicta n. 459.*

*) At loco allegato *s. Alphonsus* tantum ait, pœnitentem, si post factam confessionem iterum accedit, peccatum oblitum expositurus, novum dolorem elicere debere: quod vero peccatum oblitum sit apta materia confessionis, nullibi negatur. *Editor.*

„paratus restituere et proximas peccandi occasiones fu-„gere (1); 3) ignorantem ea, quæ omnes scire tenentur, „v. gr. decem præcepta, et quæ ad fructuosam confes-„sionem et communionem spectant; unde talis commu-„niter prius est instruendus vel alio mittendus ad in-„structionem (2)."

607. — „5. Rudiores ordinarie juvandi sunt" *(Ex cap. Omnis de pœnit., ubi dicitur:* „*Sacerdos sit discretus, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati.*" *Item in rituali Romano habetur: Si pœnitens numerum et species et circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, eum sacerdos prudenter interroget. Sed caveat, ne curiosis... interrogationibus quemquam detineat, præsertim juniores... de eo, quod ignorant, imprudenter interrogans, ne... peccare discant.)* „nisi sint incapaces instructionis, vel ob pœnitentium „multitudinem fieri non possit, nec videatur expedire, „ut dimittantur, vel sint peregrini, qui mox communi-„care et abire debeant; tunc enim, si alioqui bona fide „agant, et temporis angustiæ vel pœnitentium multitudo „longum examen vel instructionem non permittat, suffi-„cere aliquando integritatem formalem, docet *Laym.* (3), „scilicet auditis aliquibus peccatis absolvantur cum onere „redeundi ad confessionem pleniorem.

Sed hæc opinio videtur expresse damnata ab *Innocentio XI. prop. 59.* Notamus autem hic plura ad praxim utilia, quoad interrogandos pœnitentes rusticos: 1) Rustici, qui putantur non satis examinati, communiter non sunt dimittendi ad se melius examinandum; ita *Salm.* (4) *cum Lugo, Vasq., Diana, Dic., et P. Segneri* (5) oppositum merito putat intolerabilem errorem. Hinc recte ajunt (6), quod confessarius examinare debet ordinarie rusticos; nam licet isti dimmittantur, ut se melius præparent, vix tamen paratiores unquam redibunt; imo absterriti a difficultate examinandæ conscientiæ facile a confessione se

(1) *vide Navarr. c. 15., Suar. d. 32. sect. 2.* — (2) *vide dicta l. 3, 3. et in praxi confess. in fine hujus operis n. 22.* — (3) *c. 13. n. 10.* (4) *de pœnit. c. 12. p. 2. n. 26.* — (5) *in suo confessario instructo.* — (6) *Sporer n. 798., Laym. c. 13. n. 10. cum Suar., et Holzm. n. 731. cum Babenst. et aliis passim.*

retrahent. 2) Non est obligatio interrogandi eos, qui videntur satis instructi et diligentes in dicendis peccatis cum suis circumstantiis (1). 3) Confessarius non sit nimis anxius in interrogando, sed interroget tantum de iis, quæ probabiliter pœnitenti conveniunt juxta suam conditionem (2); alias, ut ait *Suarez*, interrogatio erit onerosa pœnitenti. 4) Melius est examinare singula, quæ pœnitens dicit, quam omnia in finem reservare (3). 5) Cavere debet confessarius, ne acriter reprehendat pœnitentem, dum ille confitetur, ne forte deterritus alia peccata reticeat; unde sic advertit rituale: *Confessarius...*, *audita confessione*, *perpendens peccatorum.... magnitudinem*, *opportunas correptiones.... adhibebit.* Non tamen erit incongruum, si intra confessionem aliquando humaniter gravitatem criminum pœnitenti exponat, dummodo illico animum ei præbeat ad reliqua confitenda.

608. — „6. Si confessarius notet, pœnitentem ignorare aliqua necessaria ad hoc sacramentum, tenetur „eum instruere et admonere ratione sui officii, quantum „fieri potest: v. gr. si nesciat illa, quæ necessitate medii „sunt ad salutem necessaria, debet ea docere; item obligatos ad deponendum odium, ad restitutionem honoris, „famæ aut bonorum, aut ad occasionem peccatorum tollendam aut amovenda, vel reparanda scandala aliave „damna illata, aut ad corripiendos delinquentes, juvandos indigentes, ad denuntianda delicta vel delinquentes in præjudicium communitatis vel innocentium: et denique, si quam censuram incurrerint etc., tenetur ea de „re monere et hortari ad satisfactionem, quam si recusent, „negare absolutionem: quia alioqui se ipsorum criminum participem et sacrilegii reum faciet (4).

Hic adverte cum *Busenbaum*, cui consentiunt *Spover* (5) *et Laymann* (6) *cum Suarez et Llamas*, quod confessarius tenetur, quantum potest, ad disponendum suum pœnitentem, qui indispositus accedit. Quocirca nescio, quomodo a culpa excusari possint desides illi confessarii, qui, statim ac noverint pœnitentem non satis dispositum,

(1) *Salm. cum Aversa ib. n. 23.* — (2) *Salm. cum Suar. l. c. n. 21.* — (3) *ita recte Salm. ib. n. 25. cum Lugo et Dicast.* — (4) *Aversa qu. 16. sect. 12.* — (5) *n. 798.* — (6) *c. 13. n. 10.*

dimittunt, nulla aut valde modica præmissa diligentia ad eum curandum. Dico enim, quod confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere, quantum valet, exponendo ipsi deformitatem peccati, valorem divinæ gratiæ, periculum damnationis et similia, etiamsi multum temporis in hoc impendere debeat. Nec ei curæ esse debet, quod alii pœnitentes expectent: nam tunc confessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed tantum sui pœnitentis, pro quo tantum illo tunc, non vero pro aliis, rationem est Deo redditurus.

609. — „7. Tenetur monere eum, qui ex ignorantia „vincibili et mortaliter culpabili est in malo statu: quia „alias nec ipsi nec sacramento consulet, cum pœnitens „sit indispositus. Si vero ignorantia sit invincibilis, v. gr. „si bona fide teneat rem alienam, aut sit in matrimonio „irrito, tenetur quidem monere et instruere, quando speratur fructus, nec timentur incommoda graviora: quæ „si prudenter metuantur, aut fructus non speretur, non „tenetur, imo non potest. Excipit *C. de Lugo* (1), nisi „silentium officiat bono communi, quia debet bonum pœnitentis procurare; ac consequenter licite etiam suadet, „ut secundum suam ignorantiam operetur, v. gr. Cajæ, „ut reddat debitum Titio, quem invincibiliter credit, suum „esse maritum, cum non sit (2). Nec obstare, etiamsi „sit in præjudicium tertii particularis, ajunt *Lugo et* „*Tamb.* (3). Hinc si confessor prævideat pœnitentem non „restituturum, si ipsi detegatur nullitas tituli, quem pro „se esse putat, non esse illi talem nullitatem a confessario non interrogato detegendam. Quod si tamen pœnitens ipse dubitet ac roget, tenetur dicere veritatem, „quia tacere esset errorem approbare: prudenter tamen „non plus dicendo, quam rogatur; v. gr. si roget Titius, „an post votum simplex castitatis matrimonium contractum „valeat, possitque ac teneatur reddere debitum, respondeat, quod sic, tacendo obligationem non petendi debiti (4).

„8. Quando confessarii principum, prælatorum, aliorumque magnatum sciunt, ipsos non satisfacere officio, v. gr. „circa collationem beneficiorum, electionem ministrorum,

(1) *de pœnit. d. 22. n. 24.* — (2) *vide Sanch. l. 2. de matrim. d. 38.* — (3) *de exped. conf. l. 2. c. 4.* — (4) *vide Laym. hic et Lugo l. c.*

„subditorum gubernationem, circa eleemosynas ex bonis „ecclesiasticis faciendas etc., regulariter tenetur confes„sarius monere pœnitentem de sua obligatione: alias si „absolvit, suis humeris peccata illa imponit, et cæcus „cæcum ducens ambo in foveam inferni cadunt. Ratio „est, quia in talibus raro est ignorantia invincibilis; raro „item contingit, ut illa secum non afferant scandalum in „subditis existimantibus illa licere; vel certe non affe„rant damnum commune. Si tamen videat, ignorantiam „esse invincibilem, neque ex illa sequi scandalum aut „damnum commune; contra vero admonitionem fore in „majus damnum pœnitentis, aut allaturam scandala vel „incommoda, potest secundum paulo ante dicta dissimu„lare, nisi interrogetur (1).

„9. Si etiam pœnitens teneretur, licet sub peccato „mortali, ad aliquid adeo difficile, ut non crederetur tunc „æquo animo accepturus, et alia vice melius susceptu„rus, posset prudens confessor tunc illum relinquere in „bona fide excusante a peccato, et monitionem differre „in tempus opportunius, ut territus a confessione non „abstineat graviusque detrimentum incurrat (2).

610. — „10. Minus recte dispositus excitandus est ad „dolorem et propositum emendationis, proposita peccati „fœditate, bonitate Dei et periculo damnationis etc. Item „remedia opportuna præscribenda contra peccata futura.

Quæritur, an confessarius prævidens, monitionem pœnitenti non esse profuturam, teneatur nihilominus eum monere. Certum est teneri, si ignorantia sit culpabilis, vel sit circa aliquod medium ad salutem necessarium; alias pœnitens esset certe indispositus. *Dubium* igitur vertit, an monitio facienda sit circa alia, quæ non sunt de necessitate medii, et cum ignorantia est inculpabilis.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Adrianus* (3), item *Wigandt* (4) *et Concina* (5). Item tenent *Gonzalez et Eliz.* (6), si ignorantia sit circa præcepta juris divini; secus, si juris humani. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam.

(1) *ita Lugo d. 22. n. 37.* — (2) *Tamb. c. 14., Lugo d. 22. s. 2. n. 27.* — (3) *ap. Suar. de pœnit. d. 32. sect. 4. n. 5.* — (4) *tr. 2. n. 32.* — (5) *p. 695. §. 2. per totum.* — (6) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1758.*

Secunda sententia tamen communis et vera docet, quod, si pœnitens laborat ignorantia inculpabili (sive sit juris humani sive divini), et non speratur fructus, imo prudenter judicatur, monitio esse magis obfutura quam profutura, tunc confessarius potest et tenetur eam omittere, relinquendo pœnitentem in sua bona fide (1). Et idem docet *Habert*, rigidioris disciplinæ fautor (2), ubi loquens de matrimonio nullo propter aliquod impedimentum, dicit: *Si adversus malum occultum et invincibiliter ignoratum nullum appareat remedium, et gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est* (a confessario) *impedimentum, et conjux in bona fide relinquenda.* Idem sentit *Antoine*, recentior inter rigidos auctores (3), ubi ait: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis vel grave scandalum etc., differenda est monitio et petenda dispensatio.*

Id *probant 1.* ex *c. Si quis 2. de pœnit. dist. 7.* Sed hic textus revera non facit ad casum; nam ibi loquitur *s. Augustinus* tantum de peccatore, qui vult differre pœnitentiam usque ad finem vitæ, et ideo sic dicit: *Si scirem, tibi nihil prodesse, non tibi darem* (id est pœnitentiam). *Item, si scirem, tibi prodesse* (nempe dilationem pœnitentiæ), *non te admonerem, non terrerem. Ergo tene certum, dimitte incertum.* Quid igitur hic textus refert ad rem? *Probant 2.* ex *c. Quia circa de consang.*, ubi *Innoc. III.*, consultus de quibusdam, qui ex subreptitia dispensatione contraxerant, sic respondit episcopo interroganti: *Dissimulare poteris, cum ex separatione grave videas scandalum imminere.* Sed hic alius textus nec etiam satis probat, quia saltem non est certum, quod Papa sic respondens noluisset dispensare

(1) *ita cum Busemb. Suar. l. c. n. 4. cum P. Soto et Corduba, Laym. l. 5. tr. 6. c. 13. n. 5., Sanch. de matr. l. 2. d. 38. n. 1. et 10., Lugo d. 22. n. 24., Nav. man. c. 22. n. 83., Bon. de matr. q. 3. p. ult. n. 7., Canus præl. p. 5., Anacl. tr. 14. dist. 8. n. 52., Pal. p. 18. §. 2. n. 7. cum Vasq. et Coninch., Ronc. p. 94. q. 4. r. 2., Spor. conf. 18. n. 795., Tamb. l. 3. c. 4. §. 1., Elbel n. 471., Viva q. 8. art. 5. n. 4., Escob. l. 16. n. 633. cum Henr., Guttier., Medina, Holzm. tr. 1. de conscientia n. 60. cum March., Croix l. 6. p. 3. n. 540., et Salm. de pœn. c. 12. p. 3. n. 34. cum Pontio, Aversa, Vill., Diana Gabr. etc.* — (2) *t. 6. p. 466. q. 3.* — (3) *de pœn. c. 3. art. 3. q. 3.*

in illo impedimento (quamvis *Cont. Tourn.* (1) *cum pluribus* intelligit, ibi nullam adfuisse dispensationem); tanto magis, quod aliquando potest Pontifex ex urgentissima causa etiam deobligare ab obligatione præstandi novum consensum: prout *Clemens XI.* 2. Aprilis 1701 egit cum quibusdam populis Indiarum, ut refert *Benedictus XIV.* (2).

Potius igitur nostra sententia firmatur ex auctoritate *d. Bernardi*, qui (3) sic ait: *Mallem aliquando tacuisse et dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem.* Conqueritur ergo *s. Doctor*, per suam monitionem cognovisse majorem evenisse ruinam, quam si dissimulasset reprehendere id, quod cognovit male agi. Maxime autem sententia probatur ex illa validissima ratione, scilicet quod de duobus malis minus est permittendum, ut majus evitetur; unde in concursu peccati materialis et formalis magis præcavendum est formale, quod solum punit Deus, cum ex solo peccato formali reputet se offensum. Ratio hæc magis patefiet ex responsionibus ad objectiones, quas mox recensemus.

Objicitur 1. illud *Ezechielis 33, 8.: Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Sed quis non videt, hic sermonem fieri de impio, qui est in male fide, et quem tenetur utique confessarius corripere, ut resipiscat? Et sic intelligendi alii textus scripturæ ac ss. Patrum, qui in contrarium afferuntur.

Objicitur 2. Confessarius est doctor: ergo ex vi sui officii tenetur omnino instruere ignorantes et legem manifestare. *Respondetur*, quod confessarius non solum est doctor, sed etiam medicus; unde ut medicus, cum prævidet monitionem vergere in ruinam pœnitentis, debet ab ea abstinere: et licet sit etiam doctor, attamen, cum munus confessarii sit munus charitatis, a Christo Domino tantum institutum in bonum animarum, debet quidem tradere doctrinam, sed illam tantum, quæ est proficua, non quæ nociva est pœnitentibus. Alias, si ex

(1) *de pœnit. part. 2. c. 8. art. 5. s. 1. §. 1. n. 722.* — (2) *notif. 87. n. 80.* — (3) *serm. 42. in cantic.*

munere doctoris de omni veritate teneretur instruere pœnitentes, deberet ab eis removere ignorantiam invincibilem adhuc juris humani, etiamsi prævideret monitionem obfuturam; sed hoc vel nemo dicet, vel nimis improbabiliter dicet.

Objicitur 3., quod in eo casu ignorantia pœnitentis non est invincibilis, sed vincibilis; idque sic probant: Tunc adest vincibilis ignorantia, quando alicui vel occurrit dubitatio de præcepto, vel aperta est via præceptum addiscendi; sed huic ignoranti jam aperta est via, quando quidem confessarius paratus esset ad instruendum, si prævideret monitionem profuturam; ergo confessarius tenetur monere talem pœnitentem, utpote vincibili ignorantia laborantem. *Sed respondetur:* Ad constituendam ignorantiam vincibilem non solum requiritur, ut pateat via ad veritatem præcepti assequendam, sed etiam omnino requiritur, ut occurrat dubitatio de præcepto; alias ignorantia semper esset invincibilis; ignorantia enim invincibilis, ut definitur a *d. Thomas* (1), est illa, *quæ studio superari non potest.* Cum autem dubitatio de aliquo præcepto non occurrit, ignorantia studio superari certe non potest; quomodo enim studium quis adhibere potest ad inquirendum præceptum, de quo nullam notitiam ne confuse quidem per dubitationem habet? Unde recte cum aliis communiter supponit *P. Segneri* (2), tunc utique adesse ignorantiam invincibilem: *Quando la persona non ha principio di dubitare, e conseguentamente non ha nè anche maniera di vincere il suo errore.* *) Concludendum igitur, quod, cum alicui non occurrit dubitatio, ignorantia est quidem invincibilis: licet enim per se loquendo adsit via sciendi aliquam obligationem, illa tamen non patet ei, cui de obligatione nulla occurrit dubitatio. Alias, si talis pœnitens censendus esset laborare ignorantia vincibili, deberet dici, quod, etiamsi ipse non

(1) *1. 2. qu. 76. a. 2.* — (2) *in suo confessario instructo c. 7.*

*) Id est (juxta versionem *s. Alphonsi* in hom. ap. tr. 16, 111.): *Cum personæ principium dubitandi non suboritur, et consequenter nullus ei modus offertur, ut errorem suum vincat.* *Editor.*

confiteretur, et etiamsi pœnitens monitus resipisceret, sed confessarius propter inscitiam vel oblivionem non advertereret ad eum monendum, adhuc pœnitens damnaretur, quia adhuc esset in mala fide et in peccato formali; sed hoc non videtur ab ullo unquam posse dici. Quod autem confessarius advertat vel non ad faciendam monitionem, hoc mere per accidens se habet quoad pœnitentem, a cujus sola cognitione et voluntate pendet, quod ignorantia sit vincibilis aut invincibilis.

Objiciunt 4., quod talis pœnitens, qui, si moneretur, non acquiesceret doctrinæ confessarii, haberet voluntatem obfirmatam in errore, unde tamquam indispositus nequit absolvi. Sed *respondetur et quæritur*, qualisne dispositio in pœnitente attendi debeat, ut ei absolutio denegetur. Num indispositio præsens sive actualis, vel futura seu interpretativa, scilicet quod, si ille in tali occasione poneretur, peccaret? Non quidem interpretativa; alias plurimi absolvi non possent, qui hic et nunc de aliquo peccato, puta de neganda fide, non cogitant, sed persecutione adveniente facile illam negarent. Item dicere debemus cum *Pelagio*, cujus error damnatus est ab ecclesia, quod Deus in pœnam peccatorum futurorum aliquos infantes non sinit ad baptismum pervenire, et aliquos pervenire vult in præmium bonorum, quæ operaturi essent, si vixissent. Quare minime dici debet, quod pœnitens est indispositus, eo quod, si moneretur, non pareret confessario, sed quod esset indispositus, si moneretur. Sed confessarius non debet attendere ad indispositionem interpretativam, quam pœnitens haberet, sed ad actualem, quam nunc habet. Et ideo, sicut non licet proximum exponere ad occasionem, in qua positus ille succumberet, ita confessarius, cum prævidet ex monitione ruinam pœnitentis, tenetur ab ea abstinere, esto pœnitens relinquendus sit in peccato materiali, eo quod unum peccatum formale omnibus præponderat materialibus peccatis.

611. — Ex his *infertur 1.* (1), quod, si confessarius noverit, pœnitentem invalide contraxisse matrimonium ob

(1) *cum Laym. n. 5., Sanch. n. 8., Lugone n. 25., Salm. de pœn. c. 12. p. 3. n. 34., Holzm. n 60., Pal. §. 2. n. 9., Habert, Antoine ll. cc. et aliis communiter contra Concinam.*

aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiæ, scandali aut incontinentiæ, si nullitatem manifestet; tunc debet omittere monitionem, et illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio; nisi dispensatio, ut recte ajunt (1), de facili et statim obtineri possit ab habente facultatem, et etiam ab episcopo (recte dicit *Palaus*), ut liberetur pœnitens a peccato materiali (2). Utrum autem hoc casu possit confessarius obligare conjugem negantem debitum ad illud reddendum? Negat *Bonac.* (3) *cum Soto et Hurt.*, quia id esset consulere fornicationem; tantum, ut ait, poterit in genere dicere, quod conjuges tenentur reddere debitum. Affirmant vero communius et probabilius (4). Ratio, quia stante persuasione conjugis, quod matrimonium sit validum, tenetur ille reddere, ut dictamen suæ conscientiæ sequatur *).

612. — Quid, si matrimonium sit contrahendum? *Holzmann* (5) ait, omnino tunc monitionem esse faciendam, etiamsi certe non sit profutura et certe obfutura; quia magis præcavenda est nullitas sacramenti quam peccatum aut infamia pœnitentis. *Holzmann* citat etiam *Sporer* (6) pro hac sententia. Sed *Sporer* loquitur ibi (et recte) tantum de casu, quo aliquis vellet ducere consanguineam: tum quia tunc revera abest infamia; tum quia pœnitens post matrimonium facile poterit cognoscere ejus nullitatem, et sic facile incidere in peccata formalia; præter alia pericula relinquendi filios illegitimos etc. E converso *Sanchez* (7) *et Lugo* (8) absolute dicunt, adhuc in eo casu omittendam esse monitionem, quando ipsa probabiliter censetur non profutura. Probabilius tamen

(1) *Laym. n. 6., Pal. et Salm. ib. n. 35.* — (2) *vide dicenda de matr. n. 1123.* — (3) *de matr. q. 3. p. ult. n. 6.* — (4) *Lugo et Sanch. ll. cc. Fill. tr. 10. n. 98., Croix l. 6. p. 3. n. 542. et Escob. l. 16. n. 630. cum Coninch., Henr., Led. et Card.* — (5) *tr. 1. de consc. n. 61.* — (6) *de consc. c. 1. n. 29.* — (7) *dict. d. 38. n. 7. in fine.* — (8) *d. 22. n. 24.*

*) „Sed in hoc (ait *s. Alphonsus* in hom. ap. tr. 16, 113.) tu„tior mihi videtur opinio *Soti* etc., quod tunc confessarius „ei dicat in genere, quod ille nequit absolvi, si obligationi „suæ satisfacere renuit, et quod jam scitur, conjugem teneri „debitum reddere." *Editor.*

ihi videtur dicendum cum *Palao* (1) *et Salm.* (2), quod gulariter loquendo omnino monitio tunc facienda est: n quia ex matrimonio nulla frequenter plura inconve- ientia oriuntur; tum quia sæpe post tale matrimonium gnorantia cessare solet, et tunc facile adest periculum eccandi formaliter. Unde bene ait *Laym.* (3), quod eo asu monitio facienda est, si aliqualis saltem spes adsit rofectus. Et idem, quod de matrimonio nullo, dicit *Spo- er l. c.* de contractu illicito ineundo. Si vero confes- arius certo moraliter desperet de fructu, tunc merito icit *Croix* (4) *cum Aversa*, quibus jam videntur adhæ- ere *Palaus*, *Salm. et Laym.*, quod omittere debeat moni- ionem, donec obtineat dispensationem; quia melius est ermittere peccatum materiale, quam præbere occasio- em certi peccati formalis. Nec obstat ratio *Holzmanni;* am (5) sacramenta non exposcunt majorem reverentiam, uam præcepta divina. Unde, si in præceptis divinis per- itti potest materiale peccatum, ut ipsemet *Holzm.* (6) ad- ittit; cur non poterit permitti materialis irreverentia sa- ramenti in tanta necessitate, ut peccatum formale vitetur?

613. — Sed hic discutiendus est casus valde facilis ventu et difficilis solutione. Rogatur, quid agendum, i sponsi accedant ad ecclesiam ad contrahendum matri- onium, et alter eorum manifestet confessario impedi- entum occultum, dum omnia sunt parata, et non possit ine scandalo et infamia matrimonium differri? *Sanch.* (7), *ossius* (8) *et Bonac.* (9) *cum Guttierez* suadent, ut pœni- ens votum emittat castitatis ad tempus, puta ad men- em. Sed hoc remedium (10) merito videtur esse peri- ulosum, propter suspicionem, quam facile apud alios gerere potest; tanto magis, quod passim apud casuistas ale remedium præscriptum invenitur. Unde (11), dicunt, nc consultius esse, quod confessarius relinquat spon- os in bona fide et sinat nuptias contrahere; et huic

(1) *p. 18. §. 2. n. 9.* — (2) *de pœn. c. 12. p. 3. n. 35.* —) *c. 13. n. 6.* — (4) *l. 6. p. 3. n. 540.* — (5) *ut dicunt Sanch., ontius, Vasq., Salas, Salon. et alii.* — (6) *n. 60.* — (7) *de atr. l. 2. d. 40. n. 8.* — (8) *p. 1. n. 1206.* — (9) *eod. tit. 3. p. 15. n. 6.* — (10) *ut ajunt Roncagl. p. 172. q. 2 et uctor instruct. pro novis confess. p. 2. c. 1. n. 31.* — (11) *Lu- o d. 22. n. 24. et præfatus auctor instruct. etc.*

consentit *Laymann* (1), si omnino desperetur de fructu monitionis. Communissime vero alii DD. et probabilissime docent, in eo casu posse episcopum dispensare (2) (contra rigidissimum *Fagnanum*, qui (3) negat, etiamsi id oporteat ad legitimandam prolem in articulo mortis; adversus communem DD. cum *Pignatel.* (4), qui ex aliis id extendit, etiamsi impedimentum fuerit publicum). Ratio vel quia tunc præsumendus est Pontifex delegare episcopo facultatem dispensandi, quam requisitus certe non denegaret; vel quia, ut ratiocinatur *Sanchez* (5) episcopus potest in sua diœcesi, quidquid potest Pontifex in tota ecclesia, nisi aliquid Pontifex sibi reservavit (juxta id, quod plures dicunt *de matrimonio;* vide infr. *n. 980. dub. 1.*); unde, si episcopus dispensare nequeat in iis impedimentis, id ex eo provenit, quia Pontifex reservat; sed cum reservatio fiat propter charitatem, et ob bonam reipublicæ gubernationem, non est verisimile Pontificem dispensationem sibi reservare in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala vitari non possent: hoc enim esset contra charitatem. Ergo in eo casu intelligitur cessare reservatio, et ideo episcopus ex sua potestate ordinaria potest tunc dispensare, sicut potest in aliis legibus pontificiis, quando aditus ad Papam non patet. Et eo casu probabiliter dicunt (6), quod episcopi legitime possint prædictam facultatem dispensandi delegare aliis, etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus; quia hæc facultas conceditur episcopis rationi

(1) *de pœn. c. 13. n. 6.* — (2) *ita Sanchez dict. d. 40. n.* . *et 7., Bonac. n. 4., Cabass. theor. jur. l. 3. c. 27. n. 4., Pignatel. t. 3. consult. 33., Suar. de leg. l. 6. c. 14. in fin. Spor. de leg. n. 353., Conc. de matr. p. 343. n. 5., Pontius l. 9. c. 6. n. 6., Diana p. 8. tr. 3. r. 80., Pal. p. 18. §. 2. n. 9. Salm. de matr. c. 14. p. 1. n. 11., Viva q. 6. art. 1. n. 8. Elbel conf. 19. n. 493. cum Gob., Fill., Mastr., et Croix de matr. n. 838. cum Vasq., Sylvio, Barbosa, Hurt, Reg., Villal. Salas, Boss., Molfes, Machad. et aliis plurimis cum Cardena, qui dicit, esse sententiam moraliter certam, et Pyrrh. ac Corrado, qui testatur, ita declarasse Sixtum V.; et communem vocat Bened. XIV. de synod. l. 7. c. 31. n. 2.* — (3) *c. Nimis de filiis presb.* — (4) *t. 3. cons. 33. n. 8.* — (5) *n.* . *et 7.* — (6) *idem Sanchez n. 14., Elbel l. c., Bonac. n. 6. cum Valent., Vasq., Salas, Henr. ac Salm. de matrim. c. 1. p. 1. n. 12. cum Coninch., Pal., Basil. etc.*

gnitatis, unde accipit conditiones potestatis ordinariæ. icarius autem episcopi ratione sui officii hanc faculem certe non habet, prout notant *Salm. ib.*) Imo ad *Pignatell.* (1) ibique fuse probat, quod eo casu cenetur omnino cessare lex, qua prohibetur tale conjugium ntrahi; omnis enim lex, ut ait, ordinatur ad bonum blicum: ut revera est commune apud omnes ex *c. 2.* *observatione jejunii*, ubi dicitur, quod necessitas cat lege, et ex *c. 2. dist. 4.*, ubi *s. Isidorus* ait: *Erit item lex honesta, possibilis secundum naturam, loco emporique conveniens, utilis, manifesta quoque etc.* Unde, uando lex evadit perniciosa, utique non obligat, ut doet *d. Thomas* (2), ubi dicit, quod, cum aliquid est contra mmune bonum, *malum est, sequi legem positam.* Idem ajet. ib., *Nav.* (3), *Soto* (4), *Pignatellus* (5) *cum Covarr.*, ed. *et aliis passim*; idem *Salm.* (6) *et Pal.* (7), qui prot cum *Suar.*, *Bonac.*, *Vasq. et Salas*, quod lex bono mmuni non conveniens non est lex, neque obligationem educit. Et ideo ait *Pignatellus*, tunc alium inferiorem gislatore posse declarare, quod lex impedimenti cesset non obliget, cum in eo casu, si adhuc Pontifex vellet gem obligare, talis voluntas respiceret malum, quia esset ausa scandali, quod non est præsumendum. Unde dicit *onc.* (8) (cujus opinionem, ait auctor *instructionum pro ovis confes.* (9) *ex Jordano et Pignatello* ut supra, non se rejiciendam tamquam improbabilem et non tutam praxi), quod, si aliquando nec etiam ad episcopum litus pateret, et nullo modo aliter vitari posset gravismum periculum infamiæ aut scandali, posset parochus el alius confessarius declarare, quod lex impedimenti casu non obligat, quia eadem ratio (ut supra) tunc get, nempe quod cessat lex, quando potius est nociva uam utilis. Et licet hic non cesset finis legis in comuni, sed in particulari, cum tamen cessat finis legis contrarium, lex etiam cessat, ut omnes conveniunt um *Salm.* (10). Notant tamen præfati auctores, quod, sto tunc permittatur contrahi matrimonium, tamen quan-

(1) *t. 3. consult. 33. n. 5.* — (2) *2. 2. qu. 120. art. 1.* —) *c. 16. n. 37.* — (4) *de just. q. 6. a. 8.* — (5) *t. 3. consult. 3. n. 5.* — (6) *de leg. c. 1. p. 2. n. 15.* — (7) *tr. 3. p. 1. n. 4.*) *p. 172. q. 2.* — (9) *p. 2. n. 32.* — (10) *ib. c. 4. p. 1. n. 6.*

tocius (saltem ad majorem securitatem et ad salvandam reverentiam legibus ecclesiæ debitam) recurri debet ad s. pœnitentiariam, ut ab illa dispensatio obtineatur.

614. — *Infertur II.*, quod, ubi non speratur fructus, omittenda est monitio etiam de restitutione facienda, ut dicunt (1) contra *Concinam*, *Habert ll. cc. et Antoine* (2), qui duo ultimi in assignanda ratione circa monitionem de matrimonio nullo et de restitutione facienda aperte sibi contradicunt. Ratio est, quia confessarius, cum prævidet, quod monendo de restitutione pœnitens non parebit, et in peccatum formale incidet, magis præcavere debet ejus spirituale damnum quam damnum alterius temporale. Bene tamen advertunt *Viva et Ronc.*, non facile judicandum, quod pœnitens, cognita veritate, monitioni non obtemperabit.

Infertur III., omittendam esse monitionem etiam, quando timentur scandala aliorum, infamiæ, rixæ et similia (3): quia semper præstat vitare mala formalia aliorum, quam materialia pœnitentis.

615. — *Excipiendum est I.*, quando damnum redundaret contra bonum commune; licet enim confessarius teneatur ratione sui officii principaliter incumbere bono pœnitentis, nihilominus, cum ipse sit pars reipublicæ et in bonum reipublicæ christianæ minister constitutus tenetur præferre bonum publicum bono privato pœnitentis; ita (4) communiter. Hinc omnino monendus est parochus, qui erronee, etsi ex ignorantia invincibili, circa mores populum instrueret. Item monendus, qui bona fide putaret se sacerdotem, cum non esset, ob sacramenta quæ invalide conferret: item ignorans nullitatem matrimonii, si de illa publica sit fama. Item bene addun

(1) *Laym. c. 13. n. 4., Lugo d. 22. n. 26., Ronc. p. 94. q. 4 r. 2, Sporer de pœn. n 795., Viva q. 8. art. 5. n. 5., Elbe conf. 18. n. 471. cum Tamb., Sanch. l. 2. d. 38. n. 8. et 10 cum Cano, Henr., Led., Met. et Cord., Holzm. tr. 1. de consc c. 3. n. 53. cum Henno et communi, ac Salm. de pœn c. 12 p. 3. n. 34. cum Vasq., Suar., Coninch., Pontio, Vill., Aversa etc.* — (2) *c. 3. art. 3.* — (3) *ita Suar. d. 32. sect. 4. n. 3. Sanch. d. disp. 38. n. 10., Laym. c. 13. n. 5., Lugo d. 22. n. 7. Pal. §. 2 n. 8., Ronc. p. 94. q. 4. r. 2., et Salm. l. c. in fine cum Vasq., Coninch., Covarr., Dicast. et Granado.* — (4) *cum Busemb. ut supra Lugo d. 22. n. 30., Ronc. l. c. r. 1., Salm ibid. n. 37. cum Aversa, Dic. et aliis.*

alm. (1) *cum Busemb. ex Lugo* (2), cujus doctrinam uti uberrimam confessariis sequendam proponit Pontifex in lla mox citanda, confessarium debere admonere epi-opos, prælatos, principes, gubernatores, confessarios t similes, qui ex ignorantia invincibili perperam se ge-unt circa collationem beneficiorum, electionem ministro-um, subditorum gubernium, largitionem eleemosyna-um de superfluis beneficiorum, administrationem sacra-enti pœnitentiæ etc. Ratio, quia raro contingit, hujus-odi ignorantiam esse inculpabilem, vel non esse per-iciosam aliis, qui facile licita sibi putant, quæ a supe-ioribus fieri observant. Imo bene advertit noster *ss. P. Benedictus XIV.* in sua bulla *Apostolica*, edita 26. Junii 749, monendum esse pœnitentem, *si in iis versetur acti circumstantiis, quæ, confessario dissimulante, pec-atorem in pravo opere obfirmant, non sine aliorum candalo, cum quis arbitretur, ea sibi licere, quæ ab is, qui ecclesiæ sacramenta frequentant, impune exer-eri animadvertit.* Præterea bene addit *Lugo*, quod, si onfessarius rationabiliter dubitat, an hujusmodi pœni-entes suo debito satisfaciant, tenetur eos de illo in-errogare.

616. — *Excipiendum II.*, si pœnitens interroget; tunc nim confessarius tenetur detegere veritatem, nec po-est dissimulare; quia, cum ille jam incœperit laborare gnorantia vincibili, dissimulatio confessarii esset erroris pprobatio; ita (3) communiter cum *Sanchez* (4), qui ex-pit, si pœnitens non interrogaret cum dubio, sed ex crupulo; quia tunc, ut ait, dissimulante confessario ille tiam remaneret in bona fide. Sed hoc merito non ad-ittunt *Lugo et Salm.* (5) *cum Soto, Led., Lopez etc.;* uia, stante interrogatione facta, pœnitens faciet postea uctoritate confessarii, quod antea faciebat ex ignoran-a. Recte vero dicunt (6), quod, cum pœnitens interro-at, confessarius non plus respondere debet, quam ab so interrogatur: ex. gr. si quis obstrictus voto casti-

(1) *ib. n. 40.* — (2) *d. 22. n. 3.* — (3) *Suar. d. 32. sect. 4. 2. et 3., Laym. c. 13. n. 6., Pal. n. 10., Lugo d. 22. n. 29., alm. de pœn. c. 12. p. 3. n. 36. et alii.* — (4) *d. 38. n. 14. l. cit. in med.* — (6) *Sanchez n. 8., Suar., Laym. et Spo-er ll. cit.*

tatis interroget, an matrimonium propter votum fuerit invalidum, et an teneatur uxori reddere debitum, confessarius affirmet utrumque, tacens de obligatione non petendi, etiamsi noverit, matrimonium ob aliquod impedimentum dirimens esse nullum.

Excipiendum III., si pœnitens brevi sit monitioni obsecuturus, quamvis in principio non acquiescat; sic enim sapienter loquitur *Laym.* (1): *Confessarius considerare debet, quantum et quam diuturnum incommodum ex monitione timeatur; fieri enim quandoque solet, ut pœnitens initio conturbatus animo salutarem monitionem respuat, postea vero mente sedata eamdem cum fructu recipiat.* Imo dicit *Lugo* (2) *cum Adriano, Medina, Cano et Corduba*, monendum esse pœnitentem, etiamsi scandalum sit passurus, quando scandalum, quod timetur, brevi mansurum putatur, et spes sit, quod monitio postea brevi habebit effectum suum. Sed hoc melius intelligendum locum habere, prout tradit *Benedictus XIV.* in præfata bulla *Apostolica l. c.*, casu quo, ut ait, *dissimulante confessario peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum; vel quando quis in proxima peccati occasione versatur, sin minus in externis actibus, saltem in pravis cupiditatibus ac morosis delectationibus, quibus assentiri consuevit.*

Utrum autem facienda sit monitio in dubio, an sit profutura vel obfutura. Respondetur: Si non timetur de damno, omnino quidem fieri debet; si vero dubitatur tam de damno quam de fructu secuturo, tunc confessarius pensare debet damnum et utile, item gradum timoris damni ac spei utilitatis, et eligere id, quod judicat præponderare (3). Cæterum in dubio regulariter mihi videtur dicendum, quod mala formalia potius evitanda sint quam materialia. Hinc loquens *P. Concina* (4) de correctione fraterna dicit, quod in dubio, an correctio sit profutura vel nocitura, omitti debeat, quia, ut ait, imprudenter agit, qui dubius operationi morali se committit.

617. — „*Resp. II.* Ut confessarius licite hoc sacra-„mentum administret, debet esse in gratia; alioqui pec-

(1) *c. 13. n. 5. in fine.* — (2) *d. 22. n. 30.* — (3) *ita Lugo d. 22. n. 31. et Salm. de pœn. c. 12. p. 3. n. 39. cum Dicast. et Aversa.* — (4) *in tr. de eleemos. c. 3. n. 9.*

„abit mortaliter (1); item debet esse talis, ut per hoc non „exponatur proximo periculo peccandi mortaliter. Pars „prior constat ex dictis de sacramentis in genere. An „vero audiens plures una quasi vice morali tot numero „peccata committat? Alii negant, ut *Rodriquez;* alii „affirmant, ut *Bonacina hic.*" *(Vide dicta l. 2, 50. v. in. 6., ubi id omnino negatur.)* „Pars posterior patet.

Unde resolvitur hic casus:

„Confessor conscius sibi peccati mortalis, tenetur, an„tequam audiat vel saltem absolvat pœnitentem (2), ipse „confiteri vel conteri de suo peccato. Si tamen voca„tus improviso ad moribundum recolligere se tam su„bito non possit ad contritionem eliciendam, vel bona „fide putet, se elicuisse, non peccat absolvendo (3).

618. — „*Resp. III.* Si male absolvit, committendo de„fectum essentialem, v. gr. si non protulit formam, vel „absolvit a reservatis non subditum, tenetur inducere ad „repetendam confessionem, si sine scandalo, infamia, „fractione sigilli et nocumento suo possit: sin minus, non „tenetur. Si non absolvit a censura, potest ab eadem (si vel „quando habuerit potestatem) absolvere absentem (4)."

„Si non interrogavit sufficienter numerum, speciem vel „alias circumstantias, regulariter ad nihil tenetur, nisi „ad pœnitentiam agendam; monere enim extra confes„sionem non debet, cum judicium sit finitum. Si tamen „redeat ad confessionem idem pœnitens, debet moneri „de defectu commisso; quia alioqui hæc confessio non „erit integra, cum quædam non sit debite confessus.

„Dixi: *si non interrogavit;* quia, si positive dixit, non „teneri confiteri numerum, speciem etc., debet monere, „si sine gravi scandalo et detrimento potest; quia est „causa, quod alter præceptum grave, scilicet confitendi „illa peccata, violet (5).

„Si neglexit monere de restitutione, moneat, si qui„dem commode potest, (vel in confessione: vel extra, „obtenta prius ab ipso venia; ea vero negata ad nihil

(1) *vide dicta n. 31.* — (2) *vide dicta de hoc l. 6, 36.* — (3) *Præpos., Lugo, Tamb. l. 3. c. 2. §. 3. (vide dicta n. 33).* (4) *Bonac. de cens. in comm. d. 1. q. 3. p. 6. ex Suar., Fill., r. 11. c. 10. qu. 7., Reg., Nav., Rodr. (vide dicenda de cen- ur. n. 117.)* — (5) *Lugo d. 22. sect. 3.*

„ultra teneri docent *Tamb.* (1), *Sanchez contra Suar.*), „quia tenetur ex charitate: si non commode potest, Deo „commendet (2). Quod si tamen ex gravi seu mortali culpa „contra jus alterius dixisset, eum non teneri ad resti- „tutionem, vel aliter (v. gr. opinionem falsam persuadendo) „esset causa efficax, cur non restituat, vel aliunde detri- „mentum accipiat ipse vel alius; tenetur ipsemet resti- „tuere, nisi moneat tempestive, priusquam pœnitens fiat „impotens; quia actione sua fuit injusta causa damni. „Si vero sine gravi culpa id fecit, tenetur nihilominus „monere pœnitentem, si commode potest: alioqui ipse „obligatur, sicut casu priore. Si non commode potest, „excusabitur (3).

619. — Hic distinguere oportet plura dubia, quæ hoc punctum concernunt. *Dubitatur 1.* Ad quid tenetur confessarius, si erravit circa valorem sacramenti? Si erravit *sine culpa*, conveniunt omnes, non teneri cum gravi incommodo famæ vel honoris monere pœnitentem de errore (4). Ratio, quia tunc confessarius tenetur ad monitionem tantum ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo. Hoc tamen valet pro confessario delegato; aliter enim videtur dicendum de parocho (5), eo quod parochus tenetur ex justitia reparare grave damnum spirituale subditorum. Recte autem addunt (6), quemcumque confessarium teneri advertere pœnitentem de nullitate absolutionis ei collatæ, si ille sit in articulo mortis vel in gravi periculo non amplius se confitendi. Sed quid, si confessarius *cum culpa* gravi erravit circa valorem sacramenti, an tunc teneatur monere cum gravi suo damno?

Prima sententia negat (7). Ratio, tum quia tale præceptum non videtur obligare cum tanto dispendio; tum quia, sicut ipse pœnitens non teneretur cum tanto in-

(1) *l. 3. c. 8.* — (2) *Laym. l. 5. t. 6. c. 9., Henr., Suar., Sylv., Mercer. in 3. p. q. 9. art. 1., Diana p. 4. r. 198. et p. 1. t. 4. r. 109.* — (3) *vide Suar., Coninch. d. 8. d. 77., Bonac., Diana t. 1. m. r. 1., Lugo d. 22. s. 3. n. 51. et supra l. 4. t. 5. c. 2. d. 1. art. 2. cas. 12.* — (4) *ita Lugo d. 22. n. 58., Salm. de pœnit. c. 12. p. 4. n. 56., Sporer n. 803., Viva q. 8. art. 5. n. 10., Elbel conf. 17. n. 437. et alii passim.* — (5) *juxta dicta l. 3, 40. v. strictius.* — (6) *præfati AA.* — (7) *et hanc tenent Bonac. q. 7. p. ult. n. 4., Suar. d. 32. s. 6. et 7. cum s. Antonino, Sylvest., Nav. et Cord., et probabilem censent Salm. de pœn. c. 12. p. 4. n. 56. cum Vasq., Hurt., Aversa etc.*

commodo sua peccata confiteri, si monitus esset; ita nec confessarius. Excipit tamen *P. Suarez*, si confessarius deceperit pœnitentem, relinquendo illum in occasione proxima peccandi.

Secunda sententia vero, quam sequimur *), affirmat (1). Ratio, quia, licet confessarius ex charitate onus susceperit audiendi confessionem pœnitentis, tamen postquam audivit, tenetur ex officio et ex quasi contractu cum pœnitente inito, rite ipsi ministrare sacramentum; unde, si invalide ministraverit ex sua culpa, tenetur utique etiam cum gravi suo damno (petita licentia) illum de errore monere; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Respondetur item secundæ, quod pœnitens, si monitus esset, posset sine confessione aliter sibi providere eliciendo actum contritionis; at confessarius non potest ipsum inscium relinquere in tanto gravi suo damno carentiæ gratiæ sacramentalis. Diximus: *petita licentia;* nam probabilius (contra alios) dicunt *Coninch.*, *Bonac. et Sporer* (2), quod, si ex monitione gravis sequeretur offensio pœnitentis, non tenetur tunc confessarius, nec potest monere, quia sigillum læderetur juxta dicenda *n. 622*. Item probabile videtur cum AA. primæ sententiæ, quod, si pœnitens iterum alteri confessus fuerit, tunc non tenetur confessarius cum gravi incommodo eum monere de nullitate primæ confessionis. Ratio, quia tunc jam moraliter certo pœnitens supponitur justificatus; et ideo, sicut ille non tenetur cum gravi dispendio procurare integritatem confessionis, ita nec confessarius. Et idem potest dici, si pœnitens eucharistiam deinde susceperit; quia (3) eucharistia cum attritione et bona fide suscepta per accidens primam gratiam confert.

620. — *Dubitatur 2.* Quid, si error non fuerit circa valorem, sed circa integritatem confessionis, nempe si confessarius neglexerit interrogare de speciebus et numero peccatorum? Respondetur: Si confessarius in hoc

(1) *et hanc tenent Lugo, Viva, Sporer et Elbel ll. cc., item Tamb. meth. conf. l. 3. c. 8. n. 5. ac Leand. ap. Salm. l. c.* (2) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1785.* — (3) *ut diximus de sacram. in genere n. 6. cum d. Thoma et aliis communiter.*

*) Prior sententia legitur inter retractationes n. 85. *Editor.*

negative se habuit non interrogando, tunc non tenetur monere de errore, nisi intra confessionem (1): et hoc, etiamsi confessarius culpabiliter interrogare neglexerit. Ratio, quia obligatio faciendi confessionem integram directe afficit pœnitentem, non confessarium; unde, licet confessarius teneatur intra confessionem interrogare pœnitentem de speciebus et numero peccatorum, ut efformet judicium de statu causæ et pœnitentis, finito tamen judicio cessat in confessario hujusmodi obligatio. Si vero ipse *positive* induxit pœnitentem, ne explicaret ille species sive numerum, tunc, si *cum culpa gravi* id fecerit, tenetur etiam extra confessionem cum licentia pœnitentis eum monere de errore, sed sine scandalo et sine gravi suo damno; ut bene ajunt *Lugo* (2) *et Sporer l. c.*; nam sicut grave damnum excusat pœnitentem ab integritate confessionis, ita etiam confessarium. Quod si confessarius in hoc *non graviter* peccaverit, tunc multo minor causa sufficiet ad eum excusandum a monitione facienda. Hinc recte ajunt (3), quod confessarius, qui bona fide deobligavit pœnitentem ab explicanda specie sive numero, regulariter non tenetur admonere extra confessionem, quia regulariter (dico semper) sine incommodo et rubore id facere non potest.

621. — *Dubitatur 3.* Ad quid tenetur confessarius, si positive deobligavit vel non monuerit pœnitentem de restitutione facienda. Respondetur: Si illum positive deobligavit *cum sua culpa gravi*, omnes dicunt, teneri ad monitionem, etiam cum gravi incommodo, vel intra confessionem, si pœnitens brevi ad confitendum redeat; vel extra, petendo licentiam, si non redeat: alias non monendo vel monendo, postquam pœnitens factus sit impotens, tenebitur ipse confessarius ad restitutionem; casu quo (intelligendum) pœnitens jam restituisset, si fuisset monitus. Ita communiter (4). Ratio, quia confessarius

(1) *ut cum Busembaum dicunt Lugo d. 22. n. 75., Sporer n. 804., item Suar. et Arriaga ap. Croix n. 1779.* — (2) *n. 73.* (3) *Lugo l. c., Tamb. l. 3. c. 8. n. 3. cum Fill. ac Suar., Arriaga ap. Croix d. n. 1779.* — (4) *Lugo d. 22. n. 61., Pal. p. 18. §. 3. n. 5., Bonac. de restit. q. 7. p. 4. §. ult. n. 22., Viva de pœn. q. 8. a. 5. n. 10., Elbel conf. 17. n. 439., Sporer n. 805., et Salm. de pœn. c. 12. p. 4. n. 50. cum Gran., Gabr., Bonœspei et aliis passim.*

eo injusto consilio jam fuit causa damni. Si vero *sine ulpa gravi* pœnitentem deobligavit, non tenetur jam cum ravi suo incommodo illum de restitutione monere; tene- ur vero, si commode potest (1): imo tenetur etiam cum liquali suo incommodo, ut recte ajunt (2), quia ex cha- itate quisque tenetur cum levi incommodo reparare grave iamnum proximi.

An autem confessarius, si tunc omittat monere, cum possit sine gravi suo incommodo, teneatur ipse ad resti- utionem? Negat *Sanchez* (3), eo quod confessarius, ut ait, tunc non tenetur ex justitia monere, cum non sit causa positiva damni, sed tantum negativa, tacendo sci- licet manifestari pœnitenti ejus cognitam obligationem; tenetur ergo ad monendum tantum ex charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Et consentit huic opinioni *Ca- ietanus* (4), ubi sic dicit: *Si data opera* (confessarius) *docuit falsa, putans esse vera, non tenetur lege justi- tiæ.* Et idem ait *Navarrus* (5). Sed communius et verius affirmant (6). Ratio, quia, licet confessarius sine culpa, saltem gravi, pœnitentem deobligaverit a restitutione de- bita, tamen, cum suum consilium pergat influere in dam- num creditoris, cognito errore tenetur ipse ex justitia causam damni auferre, si commode potest; alias obliga- tur restituere, cum hic et nunc ipse sit causa damni: prout, si quis sine culpa gravi accendit ignem in sege- tem alienam, tenetur postea, si commode potest, ex justitia illum extinguere (7). Bene autem advertunt (8), quod, cum confessarius jam monuerit pœnitentem, priusquam ille fieret impotens, tunc ad nihil tenetur, etiamsi culpabi- liter antea eum deobligaverit a restitutione; quia con- silium tunc solum influebat ex auctoritate confessarii, unde, revocato consilio, cessat sua auctoritas influere.

Sed quid, si pœnitens tempore confessionis erat dispo- situs ad restitutionem, si monitus fuisset, et postea, mu- cto animo, nollet monitus restituere, cum posset? *An-*

(1) *ut dicunt Salm. ib. n. 51. cum Aversa et Dicast.* — (2) *Lugo n. 66. et Elbel, Viva ac Sporer ll. cc.* — (3) *cons. l. 1. c. 3. dub. 5. n. 2.* — (4) *v. restitutio c. 7. in fine.* — (5) *ap. Sanch. l. c.* — (6) *Lugo n. 63., Sporer, Elbel, Viva ll. cc. et Salm. ibid. n. 51. cum Aversa, Dicast. etc., item Aragon. et Salon. ap. Sanchez.* — (7) *vide dicta l. 4, 994.* — (8) *Busemb. ut supra, Lugo n. 64. et Bonac. l. c.*

toine (1) dicit, quod tunc confessarius ad nihil tenetur, quia tunc confessarius sua monitione jam aufert causam damni, et ideo si pœnitens non restituit, id ex ejus malitia provenit. Sed merito sapientissimus *Lugo* (2) non excusat confessarium eo casu a restitutione. Ratio, quia, esto is, qui auctoritative dat pravum consilium, revocato consilio ad nihil amplius teneatur, ut communiter docent DD. (3), hoc tamen procedit, quando damnum non est adhuc factum; non vero, cum ex consilio damnum est jam illatum alteri. Quando autem confessarius positive et culpabiliter deobligat pœnitentem dispositum ad restituendum, tunc ipse est causa, ut actu damnum creditori inferatur, cum alias, si non deobligaret, jam actu fieret restitutio. Unde, si damnum jam actu infertur, confessarius, etiamsi postea quærat inducere pœnitentem ad restituendum, si ille renuat, non excusabitur ipse a restitutione, cum ipse fuerit causa damni illati.

Hoc, si confessarius *positive* restitutionem impedivit. Si vero *negative* se habuit, negligendo monere pœnitentem de restitutione, tunc distinguendum: Si *inculpabiliter* id egerit, non tenetur quidem cum gravi suo incommodo monere pœnitentem; sed tenetur cum aliquali, ut diximus, quia charitas obligat quemquam ad reparandum cum levi suo incommodo grave nocumentum proximi. Et in hoc advertit *Lugo* (4), incommodum mensurandum esse respective ad damnum; quod si sit gravissimum, aderit forte obligatio illud reparandi etiam cum notabili incommodo. Si vero confessarius *culpabiliter* neglexit monere de restitutione, merito dicunt *Lugo*, *Elbel ll. cc.*, teneri cum majori suo incommodo ad monitionem faciendam. An autem omittendo hanc monitionem teneatur ipse restituere? Si inculpabiliter omittit, conveniunt omnes, ad nihil teneri. Sed *dubium* est, si culpabiliter omittat, an teneatur ad restitutionem.

Prima sententia absolute affirmat (5): quia, ut ajunt, confessarius ex officio tenetur pœnitentem docere de sua obligatione; alias non docendo ipse est causa damni.

(1) *de pœn. c. 3. art. 3. qu. 10. r. 2.* — (2) *d. n. 64.* — (3) *l. 4, 559.* — (4) *d. n. 63.* — (5) *et hanc tenent Nav. c. 17. n. 22., Fill. tr. 32. c. 3. q. 12. n. 79., item P. Nav., Mol., Sayr., Med., Arag. etc. ap. Bon. de rest. d. 1. q. 2. p. 11. n. 15.*

Secunda sententia (1) censet, confessarium delegatum non teneri: teneri vero parochum, quia parochus ex officio obligatur impedire, ne sui subditi damnum aliis inferant.

Tertia sententia vero communissima (2) docet, confessarium, sive delegatum sive parochum, non teneri ad restitutionem. Ratio, quia delegatus tenetur ad monitionem ex sola charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Parochus autem, cum ipse sit constitutus tantum pro bono spirituali subditorum, tenetur quidem ex suo munere damna ipsorum spiritualia impedire, non autem temporalia aliorum. Et hoc verius puto dicendum (quidquid confuse dicat *Croix l.* c.), etiamsi confessarius studiose negligat monere pœnitentem, ut ipse non restituat; quia adhuc tunc deest positivus influxus in damnum aliorum, qui omnino requiritur ad obligationem restitutionis, ut fatetur idem *Croix* (3), et communiter docent DD. (4).

622. — *Dubitatur 4.*, an confessarius possit loqui extra confessionem cum pœnitente de defectu commisso in confessione sine ipsius licentia.

Prima sententia dicit, non solum posse, sed etiam teneri (5). Ratio, quia talis monitio supplet et perficit eamdem confessionem inchoatam, quæ imperfecta manserat; unde, etiamsi pœnitens licentiam negaret, poterit confessarius ei manifestare defectum, cum esset tunc ille irrationabiliter invitus.

Secunda sententia vero, cui subscribo, id negat (6).

(1) *quam tenent Less. l. 2. c. 13. n. 77. et 78. et Antoine l. c.* — (2) *quam tenent Suar. d. 32. sect. 6. n. 9., Pal. p. 18. §. 3. n. 6., Sanch. dec. l. 1. c. 6. n. 5. et l. 2. c. 11. n. 23., Cabass. l. 6. c. 13. n. 11., Azor 3. p. l. 4. c. 16. q. 3., Elbel n. 440., Salm. de pœnit. c. 12. p. 4. n. 52., Croix n. 1781. cum Vasq., Diana p. 1. tr. 1. r. 1., Bon. l. c. cum Sa, Valent. et Reg., Lugo d. 22. n. 67. cum Coninch., Maldero et communi, ac probabilem putat ipse Less. l. c.* — (3) *l. 3. p. 2. n. 148.* — (4) *juxta dicta l. 4, 584.* — (5) *et hanc tuentur Suar. d. 33. sect. 5. n. 3., Petroc. t. 4. p. 96. n. 3., Sporer n. 822. et Fill., Turr., Hurt., Meratius, Lohner etc. apud Croix n. 1776., et probabilem putant Laym. c. 14. n. 15., Pal. p. 18. §. 3. n. 6., Escob. l. 16. n. 675., Bon. p. 15. §. ult. n. 21., et Salm. de pœn. c. 14. p. 3. n. 44.* — (6) *eamque tenent Sanch. de matr. l. 3. dist. 16. n. 3., Lugo disp. 23. n. 130., qui ait, contrariam repugnare communi sensui theologorum; et probabiliorem censent Croix, Pal., Escob. ll. cc.*

Ratio potissima, quia, licet monitio illa fiat ad reparandum defectum præteritæ confessionis, attamen, cum non sit cum illa conjuncta, et judicium jam fuerit completum, evadit illicita, eo quod esset quædam peccati exprobratio et ideo odiosam confessionem redderet. Hoc tamen intelligendum, si confessarius judicium jam perfecerit, absolutionem impertiendo; nam si non absolverit, vel quia oblitus fuerit absolutionem dare, vel quia eam male protulerit, tunc valde probabiliter dicit *Croix* (1) *cum Stoz et Arriaga*, bene posse confessarium, non petita licentia, dicere pœnitenti, eum non absolvisse; tunc enim revera nulla intervenit peccati exprobratio.

623. — „Quæ et quanta sit obligatio confessarii audiendi „pœnitentis.

„*Respondetur 1.* Quivis sacerdos, etiam simplex, quando „non est alius paratus, tenetur in extrema necessitate, „v. gr. in periculo mortis audire et absolvere volentem „confiteri. Ratio est lex charitatis.

„*Resp. 2.* Parochus et quivis sacerdos curatus tenetur „audire confessionem sui subditi, non tantum in casu „necessitatis aut præcepto confessionis urgente, sed etiam, „saltem per se vel alium, quoties pœnitens id rationa„biliter petit: v. gr. si sit in gravi aliqua difficultate „spirituali, vel velit promereri jubilæum etc.; quia tene„tur ejus bonum spirituale promovere (2). Si tamen ni„mis frequenter vel intempestive peteret, excusaretur (3). „Quod si etiam semel tantum vel bis negaret aut differ„ret, non peccaturum graviter, ob levitatem materiæ, do„cet *Suarez contra Bonac.*: admittitque *Aversa l. c.*, si non „petat ex urgenti occasione, v. gr. solemnis festi etc. (4)."

„*Resp. 3.* Quotiescumque pœnitens ex mera devotione „vult confiteri, parochum teneri illum audire, contra *Sylv.*, „*Reg. etc.* docent *Azor*, *Suarez*, *Coninch.*, *Bon.*, *Molf.*, „*Lugo etc.* Sed recte limitat *Aversa l. c.*, si non ad„sint alii confessarii delegati, et parochus non legitime „impediatur.

cum Soto, Vict., Fagn., Rodr., Philiarch., et Salm. ib. cum Sylvio, Val., Bonac., Reg., Aversa, Gabr., Megala, Graff. et Diana.

(1) *dicto n. 1776.* — (2) *Suar., Vasq., Lugo etc.* — (3) *Aversa q. 16. sect. 11.* — (4) *(vide dicta hoc lib. 6, 58.)*

„*Resp. 4.* Reliqui sacerdotes, per se loquendo, non tenentur audire confessiones: si tamen audire cœperint, tenentur absolvere, nisi quid obstet, neque possunt remittere ad alium: quia pœnitens eo ipso habet jus ad absolutionem, nec potest fructu et gratia sacramenti privari (1)."

624. — *Rogatur 1.*, an confessarius non parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere moribundum existentem in mortali.

Prima sententia negat teneri (2). Ratio, quia, dum proximus potest absolute a periculo damnationis se liberare, eliciendo actum contritionis, non est in tanta necessitate, ut alter teneatur ei succurrere cum periculo vitæ. Limitat vero *Coninchius l. c.*, si talis infirmus sit in extrema necessitate, nempe si ignoret, contritionem esse sibi necessariam, vel nesciat eam elicere: quod revera censeo in rudibus ut plurimum accidere.

Secunda sententia tamen, quæ mihi magis arridet *), affirmat (3). Ratio, quia, esto in rigore loquendo posset moribundus per contritionem sibi providere, tamen non potest negari, quod magno periculo exponatur ille suæ æternæ salutis, si absque absolutione relinquatur; et sicut, cum certa est damnatio proximi, si non absolvatur, teneris certam mortem subire; ita dico, cum proximus est in probabili periculo damnationis, teneris ei subvenire cum probabili periculo mortis, ex lege charitatis, quæ obligat in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam proximi spiritualem. Si tamen sacerdos nesciat, eum esse in mortali, non tenetur absolvere cum periculo vitæ, ut dicunt *Toletus et Verricel. apud Cont. Tournely*, qui non reprobat.

625. — *Rogatur 2.*, an simplex sacerdos, qui degit in oppido, ubi talis esset penuria confessariorum, ut incolæ

(1) *Aversa l. c.* — (2) *et hanc defendunt Nav. man. c. 24. n. 9., Coninch. d. 25. n. 89., item Soto, Mald. et Sa ap. Lugo d. 22. n. 12., qui probabilem putat.* — (3) *eamque tenent Suar. d. 9. sect. 2. n. 3. et d. 32. sect. 7. n. 1., Cont. Tourn. de pœnit. part. 2. cap. 8. art. 6. n. 897. et seq., et Valent. ac Lorca ap Lugo n. 12.*

*) Et veriorem vocat *s. Auctor* in hom. ap. tr. 16, 125. *Editor.*

gravi laborarent necessitate spirituali, utrum hic tutus sit in conscientia, si negligat confessiones excipere vel, cum possit, ad eas excipiendas se habilem reddere. Apud nullum auctorem de re morali tractantem hoc dubium inveni discussum; tantum ad manus mihi pervenit quidam libellus, cui titulus: *Parroco de villa*, et cujus auctoris *) doctrinam ac pietatem varia ejus opuscula satis comprobant; ubi hæc habentur: *Chi ha talento per confessare, e vede nella sua terra la mancanza della confessione, e conosce, o che non si frequenta o si strapazza, e tenuto ad amministrare tal sacramento; e se non è d'età molto avanzata, è tenuto in coscienza ad abilitarsi al meglio che può* **). Affert idem auctor auctoritatem P. Pavone societatis Jesu, viri admodum docti et pii, qui in suis operibus sic scripsit: *L'obbligo come sacerdote è di ubbidire al mio prelato, quando mi comanda che confessi, e non ho legittimo impedimento, perchè il prelato può comandarmi, ed io non ho ragione di tener ozioso il talento... Di più ho obbligo di offerirmi al vescovo, e di chiederli facoltà di confessare, quando io mi accorgo essere in grave bisogno il popolo per mancamento de' confessori.* ***)

Breviter dicam super hoc puncto, quid sentiam. Certum est, quod sacerdotes sunt a Deo constituti, ut sa-

---

*) Auctoris nomen est *Josephus Jorio*, ut legimus in hom. ap. tr. 16, 126.

**) Textum italicum ipse *s. Alphonsus* sic vertit: *Qui solertia pro audiendis confessionibus pollet, et observat in suo oppido confessariorum penuriam, et videt, aut non frequentari aut male haberi tale sacramentum, tenetur illud administrare. Et si ætate non multum processit, tenetur in conscientia ad se habilem reddendum.*

***) Id est: *Munus meum, qui sacerdos vocor, est, me prælato meo parere, cum mihi imponit, ut confessionem excipiam, et legitimo impedimento non præpedior; quia prælatus potest id mihi præcipere, et ego nullam rationem habeo, ut talentum otiosum teneam etc. Insuper mihi inest debitum me episcopo offerendi, ut facultatem confessiones audiendi ab eo expostulem, cum animadverto, in gravi necessitate esse populum ob confessariorum deficientiam.* Vide hom. ap. tr. 16, 126. *Editor.*

ati animarum incumbant; sicut enim divinus Pater misit ilium suum, ut salvaretur mundus per ipsum, ita Christus Dominus misit sacerdotes, ut in suum officium succederent et pro eo legatione fungerentur, ut ait Apostolus *1. Cor. 3.*, et ipse Christus Dominus Joan. 20, 21.: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.* Ideo concilium Tridentinum (1) requirit, ut promovendi ad presbyteratum, *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda sacramenta.... idonei comprobentur.* Præcipua autem sacerdotum obligatio est ministrare eucharistiæ et pœnitentiæ sacramenta; ad hoc enim sacrificandi et absolvendi a peccatis conferur eis duplex potestas. Imo specialiter ad hoc munus absolvendi Christus Dominus Spiritum sanctum infudit, ut ipse testatus fuit *l. c.*, dicens: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergo, si Christus misit sacerdotes præcipue ad salvandas animas, absolvendo eas a peccatis, sequitur, hoc esse proprium sacerdotum munus, ac consequenter ipsos teneri saltem in gravi populorum necessitate suam potestatem exercere, et ad hoc se habiles reddere, ne dicatur, quod in vacuum gratiam Dei receperint: *2. Cor. 6.* His positis non video, quomodo sacerdotes illi, qui ob desidiam ab hoc onere se subtrahunt, possint esse tuti in conscientia et excusari ab exprobratione Domini ac a supplicio damnationis inflicto servo illi otioso, qui talentum abscondit, ut habetur *Matth. 25, 18.*, quem textum interpretes, ut *Cornelius a Lapide, Calmet et Tirinus cum s. Ambrosio*, proprie explicant de eis, qui possunt sua opera procurare animarum salutem, et negligunt: *Notent hoc*, ait *Cornelius*, *qui ingenio, doctrina aliisque dotibus sibi a Deo datis non utuntur ad suam aliorumque salutem, ob desidiam vel metum peccandi; ab his enim rationem reposcet Christus in die judicii.* Nec dicant hujusmodi sacerdotes, satis suam obligationem explere, si alio modo animabus subveniant, nempe instruendo, corrigendo, orando, quin sacramentum confessionis ministrent; nam illis tenentur

(1) *sess. 23. c. 14.*

subvenire in eo, quo indigent ad propriam salutem. Si enim proximus indiget cibo, in cibo debes ei subvenire, non in vestibus. Sæpe autem accidit in oppidulis, quod plures forte non egeant instructione aut monitione, quia forte jam sunt satis instructi et parati ad confessionem; sed deest ipsis sacerdos, qui eorum confessiones excipiat. Nec valet dicere, quod sacerdos simplex, si teneretur confessiones excipere, teneretur tantum ex charitate; sed hæc non obligat cum gravi incommodo, prout esset labor insumendus ad acquirendam scientiam satis necessariam ad excipiendas confessiones. Nam respondetur, quod licet exercitium confessiones excipiendi sit opus charitatis, tamen non oritur ex simplici motivo charitatis, sed ex proprio sacerdotis officio, cui ex Christi institutione hæc obligatio est annexa; eique satisfacere debet sacerdos, quando urget populi necessitas. Hæc mihi dicenda videntur: cæterum sapientiorum judicio ea sedulius consideranda relinquo.

DUBIUM VI.

Quæ scientia et prudentia requiratur in confessario.

626. *De obligatione intelligendi peccata pœnitentis.*
627. *De scientia confessarii ad debitum judicium formandum de peccatis.*
628. *Quando excusetur confessarius minus idoneus. An regulares teneantur intervenire congregationibus casuum conscientiæ.*
629. *De prudentia confessarii circa interrogationes; et de obligatione interrogandi quoad peccata omissa.*
630. *Quid, si ei constet peccatum, quod pœnitens negat; et quid, si illud sciat ex confessione complicis?*
631. *Hæc diligentius discutiuntur.*
632. *De interrogationibus in materia castitatis.*

626. — „Resp. I. Ut sacerdos rite absolvat, debet, „quantum moraliter fieri potest, omnia peccata pœniten„tis intelligere, quia alioqui in frustra teneretur recensere.

Unde resolves:

„1. Peccat, qui absolvit eum, cujus peccata per ne-

gligentiam non satis intellexit, quia fert sententiam incognita causa. Validam nihilominus esse absolutionem, sive propter somnum etc. (1), sive propter cantum vel linguam impeditam pœnitentis (sine hujus tamen culpa) aliqua non intellexerit, docet *Diana* (2), eo quod essentia et effectus sacramenti consistere possit absque integra et specifica peccatorum explicatione, si sine culpa pœnitentis omittantur (3).

„2. Si tamen pœnitens post confessionem intelligat, unum vel plura mortalia non fuisse intellecta, debet ea repetere in sequenti confessione, sive apud eumdem sive apud alium confessarium (4).

„3. Confessarius absolvens ex ignorantia, quem absolvere non poterat, dupliciter peccat: nimirum ignorantia eorum, quæ ad officium suum spectant, et indebite absolvendo (5).

627. — „*Resp. II.* Ut confessarius valide absolvat, requiritur et sufficit cognoscere peccata, saltem sub confusa ratione peccati. Ut vero licite, requiritur ea scientia, ut possit ferre prudens judicium in hoc foro; ideoque debet scire: 1) quæ sint mortalia, quæ venialia, saltem ex genere suo;" (*Nota hic* (6), *non esse necessarium, ut confessarius in omnibus judicet, quæ sint peccata gravia vel levia; sufficit, si sciat hoc judicare in iis, quæ communiter occurrunt: reliqua autem audiat et absolvat. Insuper docent* (7), *quod, licet in aliquo casu confessarius non discernat, quæ sint gravia aut levia: si pœnitens bona fide dicit peccatum suum, confessio valet: et quamvis postea advertatur, fuisse mortale, non est, cur repetatur in alia confessione.*) 2) species et circumstantias necessario explicandas; 3) spectantia ad restitutionem bonorum et famæ; 4) casus reservatos et excommunicationes, saltem communiores; 5) censuras et irregularitates communiores pro sacer-

(1) *ut dictum supra c. 1. dub. 3. art. 4.* — (2) *3. p. t. 4. n. 109. et p. 4. t. 4. r. 198.; item Laym. l. 5. t. 6. c. 9. ex Henr., Suar., Sylv., Merc. in 3. p.* — (3) *vide Diana l. c.* — (4) *Laym., Diana ll. cc.* — (5) *Tann. in t. 2. d. 4. q. 9. d. 1. n. 12., Lugo d. 16. s. 4. n. 185.* — (6) *ex Lugo d. 22. n. 70., Sporer n. 783., Holzm. n. 727. et Salm. de pœn. c. 12. p. 1. n. 4. cum Gran.* — (7) *Salm. l. c. in fin. cum Suar., Sanch. Dic., Coninch. etc.*

„dotibus; 6) requisita in pœnitente ad bonam disposi„tionem; 7) remedia peccatis opportuna.

„Circa quæ omnia notantur hæc tria:

„*Primo* sufficere, si ea sciat mediocriter, ita ut sal„tem norit prudenter de omnibus dubitare, et doctiores „se vel libros consulere." *(Melius dicunt Salm.* (1) *cum Suar. et communi, satis esse, si confessarius intelligat, quæ frequentius accidunt, et de aliis sciat dubitare.)*

„*Secundo*, majorem minoremque requiri ac sufficere „scientiam, pro diversitate locorum et pœnitentium (2).

„*Tertio*, graviter peccare tum eum, qui sine sufficienti „scientia huic muneri se ingerit, tum eum, qui talem „sine necessitate constituit, aut, cum possit corrigere, „tolerat (3).

628. — Excusatur tamen confessarius, qui caret sufficienti scientia, si adsit necessitas, nimirum si aliter pœnitentes deberent diu carere confessione, ut evenit in captivis (4). Et idem dicunt (5) pro parvis oppidis aut triremibus, ubi, ut ajunt, si haberi nequeunt docti sacerdotes, deputari possunt minus docti, quales possint haberi. Admonendi tamen hi sunt de obligatione discendi.

Cæterum, qui ad hoc munus excipiendi confessiones inhiant, non facile sibi suadeant, quod satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiæ moralis; pro qua certe non sufficit aliquam percurrere summulam earum, quæ circumferuntur; nec satis est generalia principia hujus facultatis scire, ut quidam, qui, casuistas contemnentes, litteratorum arrogant sibi nomen, autumant. Moralis enim scientia non solum valde necessaria est christianæ reipublicæ, cum ex ea dependeat bonum regimen animarum, sed etiam est summopere difficilis; tum quia ipsa generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum et artium; tum quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud casuistas allatæ inveniuntur, et maxime apud recentiores, cum hujusmodi leges in dies pro-

(1) *ib. n. 7.* — (2) *Bonac. disp. 5. q. 7. p 2. §. 2.* — (3) *Laym. l. 5. c. 13., Bon. l. c., Lugo.* — (4) *ita Lugo d. 22. n. 74., et Salm. de pœn. c. 12. p. 1. n. 12. cum Suar. etc.* — (5) *Lugo ib. et Aversa ap. Salm. l. c.*

deant; demum difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionem pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia: et in hoc difficultas consistit, cum nequeat id fieri sine magna discussione vel plurium accurata lectione librorum, qui res examinant et dilucidant.

Nota obiter hic, quod episcopus non possit cogere confessarios regulares ad interveniendum in congregationibus casuum conscientiæ, ex declaratione S. C., quam refert *P. Zaccharia* (1). Sed contra adest decretum S. C. disciplinæ respectu ad superiores regulares Italiæ, datum 8. Nov. 1752 et approbatum a *Benedicto XIV.*, ubi provisum fuit, ut in omnibus conventionibus regularium, in quibus sunt confessarii ab episcopo approbati, omnino fiat lectio et conferentia casuum conscientiæ, juxta decreta *Clementis VIII.*, et ut, ubi conferentia non fit, teneantur prædicti confessarii assistere conferentiæ casuum ab episcopo statutæ.

„1. Si pœnitens advertat, sacerdotem non percipere „peccati gravitatem, tenetur illam monere, se peccasse „mortaliter.

„2. Qui sciens prudens confitetur ei, quem scit, suam „conscientiam dijudicare non posse, tenetur confessionem repetere apud peritiorem: quia graviter peccaret „sic confitendo.

629. — „*Resp. III.* Prudentia requiritur tum in instructione, monitione, curatione pœnitentis, tum in interrogatione. Et quidem, si prudenter judicet, integre esse „confessum, v. gr. quia bene instructus potest et solet „adhibere diligentiam debitam," *(vel quia de brevi est confessus)* „non tenetur quidquam interrogare; alias tenetur, ut habet communis. *(Diana* (2) tamen negat, esse „mortale, non examinare aliquam circumstantiam ex oblivione (3): quia tamquam judex debet curare integritatem judicii, et tamquam medicus, ut morbi et vulnera „perfecte detegantur; cavendo interim: 1) ne examen „sit curiosum de non necessariis, unde confessarii exi-

(1) *apud Croix l. 6. p. 2. n. 1520.* — (2) *p. 2. tr. 15. r. 7. ex Nav. et Valer.* — (3) *vide etiam C. de Lugo d. 22.*

„stimatio, sacramenti dignitas et pœnitentis profectus „minuatur; 2) ne sit indiscretum, v. gr. de iis, quæ mo„raliter certum est, a tali non solere committi, vel ex „quibus discat peccare pœnitens, vel de inverecundis in„verecunde, vel de numero nimis anxie, si ex dictis pro„babiliter æstimari possit; 3) ne sit intempestivum, et „sinatur prius se explicare, quantum potest, ne impor„tunitate terreatur. Quod vero quidam monent, expedire, „ut pœnitens inter confitendum non interrumpatur, id „*C. de Lugo* (1) universim non probat: præsertim si con„fessio non sit brevis, quia facile aliqua excidunt e me„moria (2)."

Unde resolves:

„1. Si sacerdos advertat, pœnitentem, etiam post suf„ficientem diligentiam, peccatum aliquod aut circumstan„tiam necessariam omittere, probabilius ac verius est, „per se loquendo, teneri interrogare; etsi negat *Sa* (3) „*et Medina*, docens, si diligenter examinata conscientia „unius sit oblitus, non teneri confessarium illud revo„care in memoriam, nisi cedat in damnum proximi; quod „*Vasq.* (4) videtur dicere esse probabile: verum alii re„jiciunt (5)." *(Et recte quidem rejiciunt, ut tenendum cum communi sententia* (6).

630. — „2. Etsi confessarius, cui evidenter constat pec„catum pœnitentis, quod tamen ipse neget, non debeat „illum absolvere: quando vero ex aliorum relatione vel „suspicione id habet, standum est pœnitentis confessioni, „cui in hoc foro tam *pro* quam *contra* se fides habe„tur (7). In utroque tamen casu prudentis confessarii est: „1) caute et a longe, tum propius interrogare; 2) si ni„hilominus neget, prudenter judicare, an non potuerit „oblivisci, vel confessus esse alteri, vel putare, non esse „peccatum, vel simili de causa excusari, ita ut debeat „absolvi (8); 3) si peccatum illud norit ex confessione

(1) *d. 22. n. 15.* — (2) *vide dicta n. 607. in fine.* — (3) *v. confessor.* — (4) *qu. 93. d. 7. n. 3.* — (5) *vide C. de Lugo d. 22.* — (6) *quam docent Suar. d. 23. sect. 3. n. 7., Laym. c. 13. qu. 5. et Pal. p. 18. §. 2. n. 3. cum Tol., Nav., Coninch., Graff., Henr. et aliis ex cap. Omnis et ex rituali Romano allatis n. 607.* — (7) *Suar. t. 4. d. 32. sect. 3., Fag. p. 2. l. 6. c. 4. n. 38. citati a Diana p. 3. t. 4. r. 105.* — (8) *Diana l. c. ex Sylv., Nav., Tol. etc.*

„complicis, non uti illa scientia nisi in genere, quærendo, „an non aliud conscientiam gravet, et excitando ad ma„jorem contritionem, ob periculum indirectæ revelatio„nis, aut etsi complex dederit veniam, ob periculum „scandali (1).

631. — Diligentius hic videndum, quid debeat agere confessarius cum pœnitente, de quo sciat vel suspicetur aliquod peccatum, quod ille non confitetur. Distinguendum: Si sciat extra confessionem et noverit ex propria scientia, puta furantem aspiciendo, vel audiendo blasphemantem, sine dubio non debet absolvere, si ille negat; modo non adsit prudens dubium, an alteri fuerit confessus, vel justam habeat causam tacendi: ita communiter omnes (2). Si vero confessarius id habet ex suspicione vel ex aliorum relatione, dicunt etiam communiter (3), quod post diligentem interrogationem regulariter debet absolvere negantem; tunc enim putare debet, quod ille aut fuerit peccati oblitus aut alteri confessus, vel quod habeat justam causam reticendi, aut relatores deceptos fuisse; quia in hoc foro (ut docent omnes cum *d. Thoma* (4) omnino pœnitenti credendum est tam pro se quam contra se. Sed non alienum a ratione mihi videtur id, quod dicit *Elbel l. c.*, nempe quod, si confessarius notitiam habeat alicujus peccati ex certa relatione aliorum, tunc non posset absolvere pœnitentem illud negantem: revera enim, si istius crimen mihi referrent testes tam graves, qui de eo me redderent moraliter certum, et ex alia parte certus essem, quod pœnitens non potuerit oblivisci, nec ullam causam reticendi habeat, tunc non auderem huic absolutionem impertiri: nam regulam illam, quod credendum sit pœnitenti, dico procedere quidem in re dubia, non vero in re moraliter certa; moralis etenim certitudo vera certitudo est.

Si autem confessarius noverit peccatum ex confessione alterius, tunc utique non poterit specialiter pœnitentem

(1) *vide Laym. c. 24.* — (2) *cum Bus., Laym. c. 14. n. 35., Suar. d. 52. sect. 3. n. 9., Lugo d. 22 n. 21., Conc. p. 694. n. 23., Sporer n. 802., Mazzotta p. 431., Viva qu. 8. art. 5. n. 2., Elbel n. 454., Holzm. n 721. et alii passim.* — (3) *Suar., Laym., Holzm., Sporer et Mazz. ll. cc.* — (4) *quodlib. 1. a. 12.*

de illo interrogare, nisi expressam ab illo altero licentiam habeat, sed tantum poterit generatim interrogare; et in hoc dico, quod confessarius non sit nimius in interrogationibus repetendis, quia in hoc etiam esset periculum revelationis. Ita communiter (1). Non improbabiliter tamen dicunt (2), quod, si aliquod peccatum sit commune talibus personis, possit de eo speciatim interrogare: prout in sponsis commune est prolabi in tactus inhonestos, vel saltem in pravas cogitationes. An autem possit confessarius casu, quo complex se confitens neget peccatum, illum absolvere? Affirmant posse et debere *Lugo* (3), *Anacl.* (4) *cum Gob. et Herincx ac Diana* (5); *Elbel* (6) autem censet, debere absolvere sub conditione. Sed melius meo judicio sentit *Croix* (7), citans *Suar.*, *Dic. et Illsung*, quod eo casu nullo modo absolvat, sed tantum aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis. Et huic adhæret *Viva l. c.*, dum dicit, quod, cum confessarius prudenter judicat, pœnitentem sacrilege negare peccatum, non debet eum absolvere.

632. — „3. Interrogationes in materia castitatis debent „esse paucæ et cautæ, ne vel occasionem det investi„gandi aut traducendi confessionem, aut ignorantem do„ceat aut offendat, aut se vel illum periculo exponat. „Ac si hæc timeat, potius pati debet aliquid deesse in„tegritati materiali. Et quidem, si in hac materia negan„tur cogitationes, non opus est progredi ad opera: ru„diores tamen cogitationes negant, verba et opera ro„gati fatentur: quod illas non æque agnoscant aut ad„vertant (8).

(1) *Laym., Sporer, Bus. etc. ut supra.* — (2) *Nav. man. c. 8. n. 17. v. 21. cum Sylv., et Laym., Spor. ac Holzm. ll. cit.* — (3) *dict. n. 21.* — (4) *tr. 14. dist. 8. n. 42.* — (5) *p. 5. tr. 11. r. 21.* — (6) *conf 17. n. 453.* — (7) *n. 1969.* — (8) *vide Laymann hic c. 13., Coninch. disp. 7. dub. 7., Fagund. præc. 4. l. 4. c. 2., Diana p. 3. t. 4. r. 99.*

CAPUT III.

DE ADJUNCTIS POENITENTIAE.

DUBIUM I.

Quid sit sigillum confessionis, et qui ad illud teneantur.

633. *An in hac materia sigilli liceat uti opinione probabili.*
634. *Quomodo servari debeat sigillum.*
635. *Quot peccata committat, qui sigillum violat.*
636. *Non est obligatio sigilli ex confessione ficta, neque ex secreto commisso extra confessionem.*
637. *I. Quid, si pœnitens discesserit indispositus? II. Quid in dubio, an dixerit aliquid intra vel in ordine ad confessionem?*
638. *In quibus casibus non frangatur sigillum.*
639. *An confessarius possit et teneatur dare pœnitenti non absoluto schedulam confessionis factæ vel absolutionis acceptæ.*
640. *Quæ cadant sub sigillo. Cadunt 1) peccata pœnitentis etiam venialia; 2) peccata complicis. An liceat interrogare de complice. (Remissive ad n. 491.)*
641. *Dub. 1., an liceat monere complicem ex licentia pœnitentis. Dub. 2. Quomodo cadit sub sigillo etiam objectum peccati? 3) Cadit pœnitentia imposita; 4) cadunt peccatorum circumstantiæ. An cadant virtutes et revelationes.*
642. *An cadant defectus naturales pœnitentis.*
643. *Quid, si tales defectus per se pateant, nempe si pœnitens sit blæsus, surdus etc.*
644. *Quid, si sit scrupulosus; et quid, si confessarius advertat intra confessionem, pœnitentem esse surdum?*
645. *Qui teneantur ad sigillum. Tenetur 1. confessarius.*
646. *Quomodo debeat confessarius respondere, si interrogetur, an audierit aliquod peccatum vel an absolverit.*
647. *2. Superior requisitus pro licentia peccati reservati; 3. interpres; 4. qui audit confessionem furtive aut casu, vel ex necessitate, puta in naufragio etc.; 5. is, cui sacrilege revelatum est peccatum; 6. confessarius fictus; 7. doctor consultus; 8. scriptor confessionis; 9. confessionem scriptam legens; 10. juxta aliquos etiam pœnitens, sed hoc improbabiliter.*
648. *Fusius discutitur quæstio 1., an doctor consultus a confessario de licentia pœnitentis teneatur ad sigillum.*
649. *Qu. 2., an teneatur is, quem consulit pœnitens pro confessione facienda.*
650. *Qu. 3., an, qui legit confessionem alterius scriptam.*

651. *Quomodo debeat esse licentia data a pœnitente ad loquendum. Debet esse 1. expressa; 2. libera; 3. non revocata; 4. sufficit autem, si detur voce; 5. vel si detur facto, scilicet si pœnitens incipiat loqui.*
652. *An confessarius possit loqui de peccatis cum pœnitente statim post absolutionem. An possit monere pœnitentem de errore in confessione commisso. (Remissive ad n. 622.)*
653. *An possit loqui intra confessionem de auditis in alia.*
654. *An frangat sigillum confessarius dicendo, se audivisse in aliquo loco tale peccatum. Dub. 1., an violet sigillum manifestans peccata alicujus loci. Dub. 2. Quid, si dicat, religiosum alicujus conventus vel ordinis commisisse tale peccatum?*
655. *An liceat uti notitia confessionis ad externam gubernationem.*
656. *Dub. 1., an confessarius ob peccatum a subdito auditum possit eum amovere ab officio.*
657. *Dub. 2., an possit negare suffragium ei, quem ex confessione noverit indignum; et an ad hoc possit uti aliquo prætextu. An confessarius possit uti notitia confessionis ad custodiendas res suas aut diligentius invigilandum aut ad alia.*
658. *Dub. 3., an possit negare communionem aut ordinem aut assistentiam in matrimonio pœnitenti sine absolutione dimisso.*
659. *Dub. 4., an possit uti notitia confessionis ad se cavendum ab insidiis sibi paratis. An possit se celare a pœnitente, quem per confessionem alias noverit in plura crimina solere prolabi, etsi alii celationem non advertant; et an possit aufugere a pœnitente indisposito, qui eum minis exterret, si non absolvat.*
660. *Dub. 5., an possit celebrare in ecclesia, quam ex confessione noverit pollutam. Dub. 6., an tenearis pergere ad confitendum ei, quem sciveris ex confessione, non esse confessarium.*
661. *Confessarius non tenetur cavere quascumque leves suspiciones aliorum.*

633. — Ante omnia pro dilucidatione quæstionum, quæ infra apponentur, videndum, an in hac materia sigilli sacramentalis liceat uti opinionibus probabilibus. *La Croix* (1) tantum dicit, expedire, quod sequamur sententias faventes sigillo. Sed melius *Viva* (2) ait, neminem posse uti scientia habita ex confessione, nisi certum sit moraliter, aut saltem certe probabilissimum, quod ex tali usu nulla eveniat confessionis revelatio et nullum pœnitenti gra-

(1) *l. 6. p. 2. n. 1946. ex Diana, Gobat et Stoz, citatis ibid. n. 1945.* — (2) *in append. ad propos. damn. §. 9. circa fin.*

vamen. Ratio, tum quia hoc expetit reverentia debita sacramento (sed hæc prima ratio non satis convincit, cum plures et graves DD. (1) doceant, non esse obligationem reddendi sacramentis, prout cæteris præceptis divinis, reverentiam plus quam probabilem); tum quia aliter probabile gravamen pœnitenti inferretur, ob quod confessio odiosa ei redderetur. Et hæc ratio quidem valde urget; ut enim dictum est, non est licitum uti opinione probabili in præjudicium juris certi, quod alter possidet; pœnitens autem possidet jus, ne occasione suæ confessionis ullum patiatur gravamen. Quidquid igitur alibi dixerim, re accuratius perpensa, puto hic omnino dicendum, non licere uti opinionibus, ex quarum usu certum non sit moraliter, nullum pœnitenti gravamen inferri.

634. — „*Resp. 1.* Sigillum hoc est obligatio juris di„vini strictissima in omni casu, etiam quo integri regni „salus periclitaretur, ad tacendum, etiam post mortem „pœnitentis, dicta in confessione (id est in ordine ad „absolutionem sacramentalem) omnia, quorum revelatio „sacramentum redderet onerosum vel odiosum.

Unde resolves:

635. — „1. Violatio hujus sigilli duplicem habet mali„tiam, sacrilegii contra reverentiam sacramento debitam, „et injustitiæ, ex pacto virtuali inter pœnitentem et con„fessarium de secreto isto servando omni casu (2): neque „hic datur parvitas materiæ (3)." (*Melius dicendum, quod triplicem habet malitiam: nempe sacrilegii contra sacramentum; infidelitatis gravis, cum ex parte confessarii intercedat onerosa, quamvis tacita promissio secretum servandi; item detractionis, si peccatum non sit publicum. Ita Sporer, Ronc., Croix et alii communiter*).

636. — „2. Non inducitur hæc obligatio: 1) Per con„fessionem factam ficte, v. gr. ad furandum, illudendum „vel sacerdotem pervertendum" (*vel ad se conquerendum*), „etsi hoc casu adhuc prudenter tacendum sit (4);" (*Est commune* (5); „2) si quis extra confessionem acci-

(1) *ut Sanch., Pontius, Vasq., Salon et alii citati l. 1, 51.* (2) *Diana p. 5. t. 11. r. 2. ex Fagundez, Kellison. etc.* — (3) *Diana p. 5. t. 5. r. 8. ex Malder., Baldell. etc.* — (4) *vide Diana p. 5. t. 11. r. 26.* — (5) *cum Holzm. n. 703., Conc. p. 737. et aliis passim.*

„piat aliquid sub sigillo confessionis; quia tantum est „obligatio secreti naturalis gravior aut levior, pro rei „exigentia (1)."

637. — *Nota hic I.*, quod confessarius tenetur ad sigillum, etsi pœnitens discedat indispositus, modo iste dixerit peccata ad obtinendam absolutionem (2). *Notandum II.*, quod adhuc in dubio, an aliquid sit dictum a pœnitente in ordine ad confessionem, confessarius teneatur ad sigillum (3). Ratio, quia alias redderetur odiosa confessio, dum alioquin plura peccata revera in confessione audita, ob defectum memoriæ et hallucinationem confessarii, possent impune manifestari.

638. — „3. Non frangitur sigillum: 1) Si in genere „dices, Titium tibi confessum esse venialia, aut esse pro„bum, innocentem, modo non dicas in iis circumstantiis, „ex quibus colligi possit, alios esse nocentes vel con„fessos mortalia. 2) Si dicas, N. tibi esse confessum, „etsi in certis circumstantiis hoc quoque periculosum „sit (4). Imo si pœnitens verbo vel facto (v. gr. clam ac„cedendo) significaverit, se nolle sciri, quod sit confessus, confessarium revelare sigillum volunt *Reg.*, *Navarr.* „*et Mercero* (5)" *(Et recte consentiunt Sporer* (6) *et Holzmann* (7) *cum aliis)*; „quia pœnitens confitendo confessa„rio extraordinario veniret in suspicionem gravioris cri„minis, quod *Tamb.* (8) dubie confirmat, asserens, se ve„reri, ne talis accedat ad fractionem sigilli. 3) Si pec„cata ita referas, ut moraliter loquendo persona inno„tescere non possit; neque communitas aliqua etiam parva „infametur, ut quod ibi talia vitia regnent (9); id enim „esset contra sigillum (10). Unde *Turrian.* (11) *et Tamb.* (12)

(1) *ita etiam Conc. et Holzm. ll. cc., ac Nav. man. c. 8. n. 18. cum Innoc., Panorm., Cajet., Soto et communi.* — (2) *ita s. Thom. in 4. d. 21. q. 3. art. 1. ad 1., Lugo d. 23. n. 45., Conc. p. 737. n. 5., Ronc. p. 99. q. 2., Holzm. n. 703., Sporer n. 809. et Salm. de pœnit. c. 14. p. 2. n. 15. ex communi.* — (3) *Suar. et alii ap. Salm. ib. n. 18. communiter; item Bon. q. 6. p. 2. n. 4. cum Reg, Graff., Suar. et aliis; item Renzi p. 320. q. 6., Tamb. c. 3. n. 20., Mazz. p. 582., Croix n. 1946. cum Regin. et Schildere contra Bald.* — (4) *Laym. c. 14. n. 21.* — (5) *ap Diana p. 5. tr. 11. resol. 47.* (6) *n. 825.* — (7) *n. 708.* — (8) *in append. c. 3.* — (9) *vide Diana l. 2. tr. 15. resol. 13.* — (10) *vide infra n. 654.* — (11) *ap. Diana p. 5. tr. 11. r. 45.* — (12) *in append. c. 3.*

„reprehendunt superiorem localem, qui provinciali forte „dicat, in sua domo sæpe postulari licentiam absolvendi „a reservatis; quia potest redundare in ignominiam et „damnum domus; etsi idem *Tamb.* (1) dicat, probabile „esse, quod non sit contra sigillum, si dictæ licentiæ „petitæ fuerint extra confessionem. 4) Si utaris notitia „extra confessionem acquisita, imo ipsum peccatum, quod „aliunde tibi innotuit, aperias, modo nullam circumstan„tiam ex sola confessione notam nec certius referas, quam „extra confessionem nosti, quo in casu opus est magna „cautela, et tutissimum est silere (2).

639. — „4. Quando plures, v. gr. studiosi vel aulici etc., „tenentur ferre testimonium confessionis, confessarium „teneri id dare, etiam iis, quos non absolvit, docent „*Coninch.* (3), *Fag. et Diana* (4): tum ne id negando pro„dat aliquo modo sigillum et pœnitentem; tum quia dando „non mentitur, cum tantum testetur, esse confessum. Ve„rum *Bonacina* (5) *et C. de Lugo* (6) docent, tali schedam „negare non esse contra sigillum; idemque concedit „*Aversa* (7), si non constet, pœnitentem accessisse ad „hunc confessarium: tum quia nihil dicit, sed tantum „non approbat testimonio positivo confessionem, ad quod „non tenetur, nec quidquam facit, ex quo possint cognosci „delicta pœnitentis; tum quia alias via aperiretur frau„dibus, et multi improbi parochos in paschate deciperent; „tum quia potest esse consuetudo, ut scribatur absolu„tum esse, quod falsum erit, si scribat, et si omittat, „sigillum franget; tum quia scandalosum erit et iniquum, „publicæ meretrici perseveranti (uti et occulto peccatori, „sic pallianti suam iniquitatem) testimonium dare con„fessionis; neque confessario imputandum erit, quod eam „positive non defendat.

Probabilius est et communius, quod, si in schedula scriptum sit, pœnitentem tantum esse confessum, schedula sit concedenda (8), quia negare schedulam, idem es-

(1) *c. 4. n. 2.* — (2) *Laym. c. 14. n. 16.* — (3) *disp. 6. d. 1.* (4) *p. 5. tr. 15. r. 12.* — (5) *d. 5. q 6. p 4.* — (6) *d. 21. s. 3.* (7) *p. 18. s. 2.* — (8) *ut tenent Laym. de pœnit. c. 14. n. 8., auctor de offic. conf. ap. Croix q. 3., Sporer de pœn. c. 7. n. 839., Ronc. c. 7. q. 4., Elbel n. 492., Croix n. 1994. et Holzm. n. 708. cum Stoz et Diana.*

set ac indirecte revelare, eum non esse rite confessum. Et hoc est contra *Bonac.*(1), qui ait, negandam esse, et contra *Lugo*(2), qui cum *Henriq.* dicit, posse negari, quia, licet confessarius non possit revelare peccatum, non tenetur tamen testimonio positivo illius confessionem approbare. Sed huic rationi non acquiesco, quia, esto non teneatur cooperari ad approbationem illius confessionis, tenetur tamen vitare indirectam revelationem, quæ negata schedula vitari non potest. Secus vero, si confessarius in schedula deberet scribere pœnitentem non solum esse confessum, sed etiam absolutum: quia, cum mendacium sit intrinsece malum, nunquam proferri potest, ut communiter docent *DD.*(3). Si tamen schedulæ essent jam typis editæ, ubi asseratur absolutio impertita, videtur probabile (ut aliqui recentiores dicunt), tradi posse confessis non absolutis, saltem si publice petant; quia tunc confessarius nullum profert aut scribit mendacium, sed tantum materialem actum operatur, talem schedulam tradendo.

640. — „5. Sub sigillum cadunt: 1) omnia peccata pœ-„nitentis, tam futura quam præterita (si quidem hæc animo „se accusandi sint manifestata; secus, si per modum sim-„plicis narrationis, vel ut confessarium ad simile pec-„catum induceret(4). Ideoque peccat mortaliter, qui sive „directe sive indirecte aperit aliquod veniale in particu-„lari, etiam leve Titii; quia materia sigilli parvitatem „non habet; ut est omnium fere sententia(5)" (*secus, si confessarius dicat, pœnitentem confessum fuisse materiam venialem, non autem plura venialia*(6); „vel qui „in genere dicit, eum sibi confessum esse aliquod mor-„tale, vel casum reservatum, vel excommunicationem, „vel non esse absolutum ob indispositionem. Imo con-„fessorem, qui dicat absolute: *Ego Petrum non absolvi*, „frangere sigillum dicit *Diana*(7) *ex Suarez et aliis novem.*

(1) *q. 6. s. 5. p. 4. n. 7.* — (2) *d. 23. n. 87.* — (3) *Lugo d. 23. n. 87., Pal. de pœn. p. 5. n. 13. cum Croix, Sporer, Ronc., Laym. ll. cc.* — (4) *Diana p. 5. t. 11. r. 25. ex Suar. et aliis octo.* — (5) *apud Diana p. 5. t. 5. r. 8. et Tamb. in append. c. 8.* — (6) *Sporer n. 830., Laym. c. 14. n. 6., Holzm. n. 706. et Salm. de pœn. c. 14. p. 2. n. 22. cum Suar., Lugo, Nav. etc.* — (7) *p. 5. t. 11. r. 42.*

„2) Etiam peccata complicis, sive prudenter sive imprudenter dicta (1). An vero liceat interrogare de complice ad ejus correctionem faciendam, illamque ex licentia pœnitentis facere? Affirmant *Suarez et Fag. contra Bonac.*, *Lorcam*, *Nugnum* et alios Thomistas. Vide *Diana* (2), *C. de Lugo* (3), ubi docet, posse aliquando pœnitentem a confessario obligari et cogi ad manifestandum complicem extra confessionem." *(De hoc vide omnino dicta n. 491.)*

641. — *Dubitatur 1.*, an possit confessarius monere complicem de licentia pœnitentis.

Prima sententia, sed non satis probabilis, negat (4). *Ratio prima*, quia hoc esset etiam contra sigillum, cum etiam peccata complicis sub sigillo cadant; *ratio secunda*, quia alioquin confessio redderetur aliis odiosa, etsi non pœnitentibus.

Secunda sententia vero communissima et vera affirmat, eamque tenet *d. Thomas* (5), ubi docet, non licere revelare in confessione personam complicis *nisi salvato ordine correctionis fraternæ:* ergo ex licentia pœnitentis potest confessarius complicem corrigere (6). Ratio, quia complex ex confessione alterius complicis nullum jus acquirat ad sigillum sacramentale: hoc enim sigillum institutum est tantum in favorem pœnitentium; unde sequitur naturam aliorum sacramentorum, in quibus jus secreti acquiritur ei soli, qui illud committit. Et ideo, sicut solus pœnitens sigillum ponere potest, ita ipse solus potest auferre, et sic respondetur primæ rationi. Nec obstat dicere, quod confessio sic redderetur aliis odiosa: nam revera id tantum reddit odiosam confessionem, quod pœnitentes a confessione retrahit, et hoc quidem odium est omnino vitandum ex hujus sacramenti institutione,

(1) *Suar., Vasq. et communiter ap. Diana p. 3. t. 4. r. 111.* (2) *p. 3. t. 4. r. 113.* — (3) *d. 16. n. 426.* — (4) *et hanc tenent Tamb. meth. confess. app. de sigillo c. 3. n. 7. cum Vasq., item Soto, Palud., Ang., Tann. etc. ap. Croix n. 1959., ac probabilem putat Diana p. 5. tr. 11. r. 24.* — (5) *opusc. 12. qu. 6.* — (6) *item s. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 12., Suar. d. 34. sect. 4. n. 4., Lugo d. 23. n. 138, Pal. p. 19. §. 3. n. 16., Ronc. p. 100. q. 4. r. 2., Diana l. c. et Croix ib. cum Adr., Gers., Nav., Henr., Dic., Aversa et Illsung.*

non autem quodcumque odium, quod alii irrationabiliter sumerent ex confessione pœnitentium.

Dubitatur hic 2., quomodo cadat sub sigillo objectum peccati. Respondeo, quod cadat nimirum, si v. gr. filius confiteatur, se odisse matrem ob illius adulterium, vel non corripuisse fratrem de furto; adulterium enim illud et furtum cadunt sub sigillo tamquam objecta peccati (1). Probabiliter vero dicunt (2), quod, si pœnitens confiteatur, se gavisum de homicidio in publica platea commisso, non teneretur confessarius ad sigillum; quia, cum homicidium sit publice notum, et per accidens lateat confessarium, non censetur illud velle sigillo subjicere. Cæterum, ubi nullum adest periculum revelationis vel gravaminis pœnitentis, juxta dicenda *n. 656. in fine*, minime cadit sub sigillo objectum peccati.

„3) Pœnitentia imposita, si gravis sit, hoc est, quæ „consuevit injungi pro mortali; qualis nunc esset, ait „*Diana* (3), corona B. V., non vero *Miserere* (4)*). 4) Pec„catorum circumstantiæ, quas taceri pœnitentis interest, „etsi dictæ sint post absolutionem, v. gr.: si spurius sa„cros ordines susceperit, si nobilitatem jactaverit etc. „Bona vero pœnitentis et cætera impertinentia, quæ per „accidens interponuntur nec odium sacramento pariunt, „v. gr. propositum religionis vel matrimonii, sæpe qui„dem (si nimirum pœnitens ea tecta velit) sub obliga„tionem secreti naturalis, non tamen sacramentalis, ca„dunt. Excipiunt *Tanner et Coninchius*, nisi pœnitens ta„lia dixerit in ordine ad explicanda peccata: tunc enim „sigillo sacramentali claudi tenent cum *Diana* (5). Idem „de virtutibus et vitiis affirmant *Granadus contra Regin.* „*et Mald.* (6)." *(Loquendo de virtutibus et revelationibus*,

(1) *ita Viva q. 10 art. 2. n. 3., Renzi p. 318. q. 2., Fill. c. 11. n. 321., Sporer n. 835, Tamb. de sigillo c. 3. n. 6.* — (2) *Tamb. n. 14. et Sporer l. c.* — (3) *p. 5. t. 11. r. 31.* — (4) *Aversa qu. 18. sect. 6.* — (5) *p. 5. t. 11. r. 5.* — (6) *ap. Dian. l. c. r. 30.*

---

*) „Cadit sub sigillo... pœnitentia imposita, si illa est gravis, „imo melius dicendum, si non est de minimis, quæ plerum„que solent imponi pro venialibus levissimis." Hom. ap. tr. 16, 153. *Editor.*

Sa(1), *Bonacina*(2) *et Nav.*, *Henr. ap. Lugo*(3) *negant omnino, eas cadere sub sigillo, cum non sint materia confessionis. Sed melius Lugo l. c.*, *Roncaglia*(4), *Mazzotta*(5), *Croix*(6) *cum Stoz et Viva*(7) *cum Diana distinguunt, et recte negant, si virtutes aut revelationes manifestantur in confessione, ut status animæ confessario innotescat; secus vero, si dicantur, ad explicandum aliquem defectum vel propriam ingratitudinem erga Deum.)* „Idem dicunt „de defectibus naturalibus (v. gr. illegitime natum esse) „et de vitiis occultis corporis(8), quia ea sub sigillum „cadere absolute ajunt(9). Item de iis, quæ alios con„cernunt et tamen peccata non sunt(10). Denique de „scrupulis (contra *Coninchium et Granadum*, qui eos „sigillo claudi absolute affirmant, et contra *March.*, qui „absolute negat) idem tenet *C. de Lugo;* nimirum si „pœnitens scrupulositatem confiteatur, aut ad declaranda „peccata vel conscientiam afferat, ait, cadere sub sigil„lum, quia est in obliquo saltem materia confessionis. „Secus, si non cognoscatur ex pœnitentis relatione, sed „videatur et percipiatur v. gr. ex modo confitendi. Idem „dicit de aliis defectibus naturalibus, v. gr. quod sit blæ„sus, rudis, hebetis ingenii etc. Et sic excusat confes„sarium, qui de pœnitente dixit, quod impertinentiis et „næniis caput sibi frangat(11). *Granadus* tamen id im„probat, et *Coninchius*(12) ait, esse periculosum, et posse „facile frangi sigillum indirecte. Denique *Tamb.* (13) „doctrinæ isti ne quidem ut probabili acquiescit, atque „eam a *Diana l. c.* immerito vocari communem, cum *Gran.*, „*Hurt.*, *Palaus*, *Bauny etc.* refragentur; aliterque limi„tans ipse ait: Si isti defectus, v. gr. esse blæsum, ru„dem, scrupulosum etc., sint passim noti, non cadere sub „sigillum; secus, si sint ignoti, quia confessio immunis „esse debet ab omni odio.

642. — Melius mox prædicta discutienda sunt. *Quæritur*, an frangat sigillum confessarius, qui propalat de-

(1) *v. confessio n. 32.* — (2) *p. 2. n. 11.* — (3) *d. 23. n. 58.* (4) *p. 104. q. 5.* — (5) *p. 581.* — (6) *n. 1947.* — (7) *q. 10. art. 2. n. 2.* — (8) *Coninch., Hurt. et Kellison. contra Gran., Mald. etc.* — (9) *ap. Diana l. c. r. 29.* — (10) *Mald. et Diana l. c. r. 38.* — (11) *vide d. 23. sect. 3. n. 60.* — (12) *ap. Diana p. 5. r. 11. r. 50.* — (13) *in app. c. 3.*

fectus naturales sui pœnitentis, nempe quod sit ignobilis, pauper aut ignarus, surdus et similia. *Respondetur:* Si confessarius tales defectus noverit, quatenus a pœnitente fuerint manifestati ad explicanda peccata, tunc certe cadunt sub sigillo, ut communiter cum *Busemb.* docent (1). Et hoc, etiamsi manifestatio dictorum defectuum nihil conferret ad explicationem peccati, sed pœnitens jam illos exponeret ad plenius suam conscientiam manifestandam, ut bene advertit *Croix l. c. cum Lugo et Stoz.* Secus vero, si confessarius noverit defectus illos, quatenus pœnitens incidenter sive impertinenter ad confessionem eos detexerit, ut etiam communiter dicunt (2). Et hoc est valde probabile, quidquid opponat *Renzi* (3) *cum Soto, Val. et Diana*, quos citat. Ratio, quia, cum pœnitens tales defectus ultro detegat, sine ullo ordine ad explicanda peccata, eos minime censetur subjicere (nec subjicere posset) clavibus sigilli, cum ad confessionem nihil pertineant.

643. — Idem dicunt (4), si defectus illi innotescant confessario ex actionibus ipsius pœnitentis, sive ex modo confitendi, nempe quod sit blæsus, surdus, rudis, hebetis ingenii etc. Ratio, ut ajunt, quia hujusmodi defectus tunc non sunt materia, neque pertinent ad materiam confessionis, cum sacerdos eos non percipit ex relatione pœnitentis, sed ipsemet videt et apprehendit; unde isti, sicut non dicuntur secreto, ita nec cadunt sub sigillo. Et sic pariter dicit *Lugo l. c.*, quod, si pœnitens ostendit se naturæ molestæ, irresolutæ, durioris ad credendum, omnes hi defectus, quia non sunt materia confessionis, cum non audiantur, sed in confessione fiant, neque cadunt sub sigillo. *Sed huic sententiæ merito contradicunt Pal.* (5),

(1) *Suar. d. 33. sect. 2. n. 5., Pal. p. 5. §. 2. n. 6., Lugo d. 23. n. 59., Bon. q. 6. p. 2. n. 10., Conc. p. 739. n. 10., Anacl. tr. 14. dist. 9. n. 25., Sporer n. 841., Croix n. 1947., Mazzotta p. 580., Ronc. p. 103. qu. 4., Salm. de pœn. c. 14. p. 2. n. 23. cum Dicast., Coninchio, et aliis passim contra Vasq.* (2) *Fill. tr. 7. c. 11. n. 321. et Suar., Pal., Ronc. ll. cc., Salm. d. n. 23. in fin. cum Dic. et Gabr., ac Bon. l. c. cum Coninch., Reg., Zerola et aliis.* — (3) *p. 318. qu. 3.* — (4) *Lugo d. 23. n. 60., Navar. c. 8. n. 12. et Mazz. ll. cc., Diana p. 5. tr. 11. r. 50., qui vocat communem, ac Ronc. l. c. cum Aversa et Fag.* — (5) *p. 19. §. 3. n. 9.*

Antoine (1), *Conc.* (2), *Sporer* (3), *Renzi* (4) *et Tamb.* (5) *cum Conc., Gran., Hurt. etc.* Ratio, quia, cum defectus illi sint odiosi, et confessarius noverit eos occasione confessionis, dum pœnitens sua peccata explicabat, eorum manifestatio semper redderet aliquo modo confessionem odiosam et ab ea retardaret. Tantummodo prima sententia locum habere posset, quando omnino constaret confessario, pœnitentem ex illius defectus manifestatione minime gravari.

Nec acquiesco opinioni *Lugonis*, qui *l. c.* subdit, non cadere sub sigillo peccata, quæ commiserit pœnitens in ipsa confessione, puta impatientiæ, contumeliæ in confessarium vel in alios, quia culpas illas pœnitens non confitetur, sed committit vidente confessario. Neque (dixi) huic acquiesco, quia talia peccata, licet non sint materia sigilli, tamen periculum revelationis involvunt; probabile enim indicium præbent, quod confessarius vel noluerit absolvere, vel acriter reprehenderit propter aliquam culpam graviorem.

Præterea dicunt (6), quod, si defectus naturales paupertatis, ignobilitatis et similium ita referantur a pœnitente, ut ex adjunctis colligatur, eos esse communiter notos, tunc non cadunt sub sigillo; quia tunc non præsumitur pœnitens narrare ipsos nisi ut cognitos, nec velle subjicere clavibus, quando expresse aliter non declarat. Sed huic opinioni etiam merito non consentit *Holzmann* (7), ob eamdem rationem ut supra, quia, cum defectus illi ex peccatorum confessione cogniti sint a confessario, manifestatio eorum retardaret pœnitentes a confessione.*)

(1) *de pœn. c. 4. qu. 2.* — (2) *p. 739. n. 10.* — (3) *n. 844.* — (4) *p. 318. q. 3.* — (5) *meth. conf. c. 3. n. 18.* — (6) *Tamb. d. c. 3. n. 13., Viva qu. 10. art. 2. n. 5., Sporer n. 842., et consentiunt Wigandt tr. 13. n. 128. ac Conc. p. 739. n. 10.* — (7) *n. 706. v. 4.*

*) „Nihilominus hoc intelligitur tantum pro iis defectibus, quorum manifestationem ex se ægre ferre potest pœnitens: „ut esset dicere, quod sit hebes mente, natura iracundus, „rudis, incapax, pauper, si ille est civilibus natalibus; non „vero cum sunt defectus, qui rubori aut exprobrationi ei „non sunt: ut est esse cæcus, surdus, mendicans et hujus„modi, et contra jam communiter innotescunt." Hom. ap. tr. 16, 154. *Editor.*

644. — Quod autem dicunt auctores supra citati de aliis defectibus naturalibus, dicunt etiam de defectu scrupulositatis, nempe posse confessarium dicere, pœnitentem suum esse scrupulosum, si id noverit vel ex modo confitendi, vel si illius scrupulositas sit publice nota. Sed pariter huic nec acquiescimus cum *Sporer* (1) *et Tamb.* (2), qui citat *Coninch.*, *Gran.*, *Hurt.*, *Pal. etc.*; quia eadem ratio currit, cum non pauci ægre ferant, scrupulosos appellari. Tantum id admitti posset, si minime redundaret in gravamen pœnitentis: prout facile accidere potest, loquendo de sæcularibus, qui potius laudantur, cum dicitur de eis, quod sint scrupulosi; hoc enim pro iis, qui in sæculo versantur, indicium est bonæ et timoratæ conscientiæ. Secus, si dicatur de prælato, confessario et similibus, quibus scrupulositas est signum mentis confusæ et irresolutæ.

Dicitur autem a *Ronc.* (3), *quod, si aliquis pœnitens communiter dignoscatur esse valde prolixus, inquietus etc. in aliquo exponendo, tunc, quia clare appareret, confessarium fugere, ne ab ipsius naturali prolixitate, inquietudine etc. tædio afficiatur, in talibus circumstantiis fugere non esset fractio sigilli.* Hoc probabiliter admitti potest, si communiter pateat aliis, pœnitentem illum esse timoratæ conscientiæ, ita ut moraliter certo reputent, immunem esse a gravioribus culpis.

Petes hic, quid agere deberet confessarius, si quis se confitendo de aliqua materia gravi non satis distincte, confessarius ideo eum interrogans de circumstantiis, de consuetudine vel simili noverit, pœnitentem esse surdum, cum minime adæquate interrogationibus ille respondet, et contra confessarius altius vocem extollere nequit, ne alii circumstantes audiant. Respondeo: Si circa initium confessionis advertat pœnitentis surditatem, imponat ei, ut redeat alio tempore et loco opportuno, ubi loqui libere possit confessarius, ne alii audiant. Et interim patefacere potest alii surditatem pœnitentis, quando talis defectus communiter fit patens. Si vero advertat hoc in progressu confessionis, et pœnitens post plures debitas interrogationes recte non respondeat, tunc non licet confessario

(1) *n. 844.* — (2) *n. 18.* — (3) *p. 202. c. 2. reg. 1. in praxi.*

alta voce imponere pœnitenti, ut redeat, ita ut circumstantes hoc audiant, quia magna daretur eis suspicio, quod materiam gravem ille sit confessus. Ideoque in tali casu consilium esse puto, quod confessarius intelligendo peccata meliori modo, quo possit, absolvat; absolute quidem, si pœnitens probabiliter censeatur dispositus; sub conditione vero, si de dispositione dubitetur.*) Casum istum apud DD. non inveni, sed obvius est.

645. — „*Resp. II.* Ad sigillum tenentur omnes, ad quos „quomodocumque notitita sacramentalis confessionis pervenit: qualis est:

„1. Confessarius, qui, si de auditis in confessione rogetur, potest negare, etiam, si opus est, cum juramento, „subintelligendo, quod possit dicere, vel potius (ut dicit „*C. de Lugo* (1), quod sciat scientia utili ad respondendum „interroganti extra confessionem. Excipiunt *Henriq. et „Granad. cum Diana* (2), nisi ex illa negatione sequeretur, confessionem non fuisse integram, v. gr.: si de publica meretrice rogaretur, an non esset confessa fornicationem; tunc enim, declinando directam responsionem, „dicendum esset, illam confessam esse peccata sua, et „se functum officio suo. Imo, si peccatum suum salvo „sigillo non possit confiteri, debet omittere; quia sigillum strictius obligat, quam integritas confessionis.

646. — *Quæritur*, an confessarius interrogatus de peccato pœnitentis possit dicere, illud nescire, etiam cum juramento. Affirmandum cum communi (3). Ratio affertur a *d. Thoma l. c.*, qui dicit: *Homo non adducitur in testimonium nisi ut homo*; *ideo... potest jurare se nescire*,

(1) *d. 23.* — (2) *p. 5. t. 11. r. 33.* — (3) *quam tenent d. Thom. in 4. d. 21. qu. 3. art. 1. ad 3., s. Antonin 3. p. tit. 17. c. 22., Suar. d. 33. sect. 6. n. 7., Laym. c. 14. n. 12., Antoine c. 4. qu. 6., Wigandt tr. 13. n. 111., Holzm. n. 722., Pal. p. 5. §. 3. n. 13. cum Nav., Bonac., Val. et Henr., ac Lugo d. 23. n. 73. cum Vasq., qui opinionem oppositam Gabrielis vocat erroneam, et aliis communiter.*

*) Quod vero surdastri, ubi fieri potest, deduci debent in aliquem locum remotum, dicit *s. Alphonsus* in hom. ap. tr. 16, 35. Si tamen id fieri non potest, faciat, sicut hic exponitur, et imponat levem pœnitentiam, cum alii eam audituri sunt. Ib. n. 155. *Editor.*

quod scit tantum ut Deus. Et hoc, etiamsi confessarius rogatus fuerit ad respondendum non ut homo, sed præcipue ut minister Dei, prout recte ajunt (1): quia confessarius nullo modo scit peccatum scientia, qua possit uti ad respondendum, unde juste asserit, se nescire id, quod sine injustitia nequit manifestare (2). Quid, si insuper rogetur ad respondendum sine æquivocatione? Adhuc potest respondere cum juramento, se nescire, ut probabilius dicunt (3). Ratio, quia tunc confessarius revera respondet secundum juramentum factum, quod semper factum intelligitur modo, quo fieri poterat, nempe manifestandi veritatem sine æquivocatione, sed sine æquivocatione illa, quæ licite omitti poterat: quoad æquivocationem vero necessariam, quæ non poterat omitti absque peccato, nec alter habet jus, ut sine æquivocatione ei respondeatur, nec ideo confessarius tenetur sine æquivocatione respondere. Cæterum ad hujusmodi interrogationes confessarius debet ab initio respondere: *Has interrogationes non esse faciendas.* Item, si interrogetur, an absolverit aliquem: respondeat: *Functus sum officio meo* (4). Sed aliquando talis responsio adhuc posset non esse satis tuta, unde semper melius est respondere objurgando interrogantem: *Quænam interrogatio est ista, quam facis?* Si autem confessarius aliquem non absolverit, et dum missam celebrat, interroget eum minister, an ponat formulam pro communione illius pœnitentis: respondeat confessarius: *Interroga ipsum, an velit communicare:* ita recte *Salm.* (5) *cum Henriq. et Granado.*

647. — .,2. Superior, cui se sistit absolutus a reser-.,vato, vel a quo petitur licentia absolvendi a reservato (6)" *(Ratio, tum quia petitio illa est quædam inchoata con-*

(1) *Suar. l. c., Sporer n. 817., Lugo n. 74. cum Vasq. et communi, item Croix n. 1985. cum Laym., Tanner, Stoz etc. contra Palud, Soto et Conc. p. 745. n. 25.* — (2) *vide dicta l. 4, 153. v. hinc.* — (3) *Lugo n. 79., Croix l. c. cum Stoz, et Holzm. n. 722. cum Michael contra alios.* — (4) *ut dicunt Conc. p. 739. n. 11., Antoine c. 4. qu. 6., Lugo n. 85. et Salm. de pœn. c. 14. p. 3. n. 28. cum Reg. et Gran.* — (5) *de pœn. c. 14. p. 3. n. 29.* — (6) *Suar., C. de Lugo n. 34. etc. (item Concina p. 747. n. 30., Antoine c. 4. qu. 8., Holzm. 713., Elbel n. 512., Sporer n. 853., Suar. d. 33. sect. 4. n. 3. et Salm. de pœn. c. 14. p. 4. n. 66. cum Gran. et aliis.)*

fessio, quatenus ordinatur ad absolutionem obtinendam; tum quia alioquin confessio redderetur odiosa. Ita vetius AA. cit.) „contra *Palaum* (1) *cum Vasq. et Henriq.*, „qui secreto tantum naturali teneri volunt.

„3. Interpres." *(Ita probabilius* (2) *contra Sotum et Cajet.* (3), *qui dicunt, interpretem teneri quidem ad servandum secretum arctissimum, sed non sacramentale.)*

„4, Qui furtive vel casu aliquid audit, licet inculpate." *(Ita etiam communiter* (4) *contra Sotum. Et sic pariter tenentur ad sigillum adstantes, in quorum præsentia confessio fit ex necessitate, puta in naufragio, conflictu etc.* (5). *Secus vero, si pœnitens tantum ad suam confusionem velit publice confiteri* (6).

„5. Omnes, quibus aliquid sacrilege revelatum est; „unde de hoc nec inter se colloqui possunt." *(Ita communiter* (7) *contra Medinam.)*

„6. Laicus, qui pro sacerdote est habitus." *(Ita etiam Suarez* (3) *communiter contra Sotum et Vasquez, qui improbabiliter id negant.)*

„7. Doctor vel alius, qui cum venia pœnitentis consulitur, ut habet communior sententia" *(et probabilior, prout nos dicemus n. seq. 648.)* „contra *Vasquez* (9)."

„8. Qui alicujus rudis confessionem scripsit."

„9. Qui scriptam invenit ac legit, ut docent *Rodriq.*, „*Fag.*, *Mald. etc.* (10) *contra Suar.*, *Bonac. et Laym.*, quorum sententia probabilis est. Juxta quam, etsi talis teneatur secreto naturali, peccetque mortaliter, si gravia ac diffamantia vulget: secus tamen, si sciens, levia tantum esse, ea legat ex curiositate. Unde consequenter in casu gravissimæ necessitatis talem confessionem scri-

(1) *p. 19. §. 4. n. 10.* — (2) *Pal. 19. § 4. n. 3., Lugo d. 23. n. 21. et Salm. ib. n. 59. cum Suar., Coninch., Laym., Bonac., Dic. etc.* — (3) *ap. Lugo n. 20.* — (4) *Pal. t. c. n. 5. cum Adriano, Laym., Bonac., Coninch., Salm. ib. n. 61. cum Dic., Diana etc. d. 21. n 39. cum Suar. et Vasq.* — (5) *Salm. ib. n. 60. cum Suar. et Bonac., ac Pal. n. 4. cum Adriano, Vasquez, Coninch. et Laym.* — (6) *Pal. l. c. et Salm. ib. n. 62. cum Coninch., Dic. etc.* — (7) *Holzm. n. 713., Sporer n. 851., Conc. n. 30., Salm. ib. n. 64., Laym. n. 18. cum Fabr. et aliis.* — (8) *d. 33. s. 3. n. 3., Ronc. p. 99. q. 2., Conc. n. 737. n. 4. et Lugo d. 23. n. 4. cum aliis.* — (9) *vide Diana p. 2. tr. 15. r. 15.* — (10) *ap. Diana p. 3. t. 4. r. 112. et p. 5. t. 11. r. 27.*

„ptam liceret revelare. (Excipit *Lugo*, nisi tamen per scri-
„pturam voluerit confiteri, ut mutus, vel petere facultа-
„tem absolvendi a casu reservato (1)."

„10. Etiam secundum aliquos ipse pœnitens; verum
„probabilius est, eum tantum teneri secreto naturali, ra-
„tione materiæ, si id ea requirat, tacere audita a con-
„fessario (2)." *(Ita communiter et verius (3); quia sigillum institutum est tantum in favorem pœnitentium, non confessariorum; quapropter jus sigilli non confessariis, sed tantum pœnitentibus confertur. Verumtamen omnes cum Holzmann dicunt, teneri pœnitentem vinculo secreti naturalis de dictis a confessario, quorum propalatio ei damnum posset afferre. Mihique videtur teneri pœnitentes huic secreto (quamvis naturali) strictius quam alii; alii enim voluntarie consilia præbent, sed confessarius tenetur præbere ex officio. Unde, cum confessarius obligatur necessario ad dandum consilium pœnitenti, ut ille sibi caveat a damnis spiritualibus, ideo pœnitens rigorosius tenetur cavere, ne confessario damnum obveniat ob consilium sibi præstitum.)*

648. — Sed *quæritur hic 1.*, an doctor consultus a confessario ex licentia pœnitentis teneatur ad sigillum sacramentale. Adest triplex sententia.

Prima sententia (4) negat, teneri ad sigillum sacramentale, sed tantum ad naturale. Ratio, tum quia, ut loquitur *Palaus*, consiliarius notitiam illam non habet ex confessione, sed ex licentia data, vel ex manifestatione confessarii nomine pœnitentis. Sicut enim (ait) non tenetur ad sigillum doctor consultus a pœnitente, quia talis manifestatio non dirigitur ad petendam absolutionem a consultore: ita etiam neque tenetur consultus a confessario, per cujus medium pœnitens ei se manifestavit. Tum quia, ut ait *Tamb.*, pœnitens, concedendo veniam

(1) *vide d. 23. n. 48.* — (2) *vide Laym., Dian. p. 5. t. 11. r. 8.* — (3) *Laymann c. 14. n. 20., Pal. §. 4. n. 13., Suarez d. 33. sect. 4. n. 2., qui id asserit ut certum, Bonac. p. 3. in princ., Salm. de pœn. p. 4. n. 67., Wigandt n. 119, Holzm. n. 715. et alii passim.* — (4) *cum Joan. Medina, cod. de his, qui conf. cel., Palaus de pœn. part. 19. §. 4. n. 8. cum Covarr., Pesant., Onuphr. et aliis, Vasq. q. 93. art. 4 d. 2. n. 10., Tamb. meth. exc. conf. c. 4. §. 3. n. 4., Diana t. 1. tr. 1. misc. r. 14. cum Megala ac Nugno.*

confessario loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere a finibus sigilli.

Secunda sententia (1) censet, consiliarium non teneri ad sigillum, quia notitia peccati non manifestatur ipsi ad obtinendam absolutionem, sed ad instructionem confessarii (et hic notandum, quod *Lugo* (2), licet ipse sit pro sententia opposita, attamen huic rationi consentit); sed bene teneri ad servandum secretum arctissimum, ita ut nullo casu possit illud revelare. Ratio hujus valde urgens est, quia, cum sæpe hoc accidat, quod confessarii alios consulant ex licentia pœnitentium, redderetur utique odiosa confessio, si aliquo casu notitia confessionis posset manifestari.

Tertia sententia probabilior, quam idem *Coninchius* fatetur communem fere omnium, docet, teneri consiliarium æque ac confessarium ad sigillum, semper ac notitia peccati manifestatur ei, ut confessarius bene se gerat circa munus suum (3). Ratio habetur ex ipsa institutione sacramenti, ob quam creditur Christus Dominus imposuisse hanc obligationem sigilli non solum confessariis, sed omnibus aliis, quibus immediate vel mediate pervenerit notitia peccatorum, occasione sive in ordine ad confessionem; alioquin non satis provisum esset reverentiæ hujus sacramenti, nec satis odium confessionis amotum fuisset. Ex hoc autem principio communiter accepto tenetur quidem ad sigillum doctor consultus ex licentia pœnitentis; licet enim directe manifestetur ei notitia confessionis ad instructionem confessarii, indirecte tamen manifestatur etiam in ordine ad absolutionem impertiendam et ad sacramentum perficiendum. Nec valet dicere cum *Tamb. et Roncaglia*, qui in hoc non bene sibi convenit, quod pœnitens, concedendo veniam confessario

(1) *cum Coninch. disp. 9 n. 40., Henr. c. 6. n. 20., cui adhærent Sotus, ac Caj. ap. Lugo de pœnit. d. 23. n. 20.* — (2) *n. 26.* — (3) *ita Laym. de pœn. c. 14. n 18., Suar. d. 33. sect. 4. n. 6., qui eam tenet ut certam, Lugo dict. disp. 23. n. 25, qui dicit omnino amplectendam cum Nav, Palud., Petr. de Soto, Viguer., item Sylvius, Bonac., Fill. etc. ap. Diana l. c., Sporer c. 7. n. 854.; idem tenent Croix, Mazzotta, Viva, Ronc., Juenin. c. 3. §. 5., Petroc. de pœn. c. 4. q. 6. in fine cum s. Anton.; et idem expresse docet s. Thom. in 4. d. 21. qu. 3. art. 1. et art. 2. ad 4.*

loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere a finibus sigilli; nam respondeo cum *Sporer et Croix*, quod hæc præsumptio est valde incerta; imo, ut addunt *Sporer et Lugo*, potius oppositum est firme præsumendum, nempe quod pœnitens det licentiam cum omni limitatione, qua potest *).

Notandum hic vero *I.*, quod eo casu, non obstante sigillo is doctor bene poterit pluries loqui cum confessario, et etiam cum aliis ad consilium ex eadem licentia convocatis de casu disceptato, si judicium a confessario nondum sit completum. Ratio, quia moraliter censetur licentia data esse a pœnitente, usquedum sacramentum perficiatur. *Notandum II.*, quod, licet dicat *Lugo* (1), quod, si doctor consulitur circa idem a duobus confessariis, quibus pœnitens seorsim confessus est, ipse loqui non poterit cum uno de auditis ab alio; oppositum tamen puto verum, quia, cum pœnitens licentiam præbet secundo confessario, ut de suo peccato loquatur cum eodem consiliario; sicut certo creditur pœnitens nolle aliud consilium nisi rectum, ita certo præsumitur velle, quod ipse doctor libere loquatur de omnibus, quæ scit a primo confessario, et quæ pertinent ad rectum consilium præstandum.

649. — *Quæritur 2.*, an is, a quo petit consilium pœnitens in ordine ad suam confessionem faciendam, teneatur ad sigillum sacramentale.

Prima sententia affirmat (2). Ratio, quia, cum sæpe opus sit pœnitentibus ante confessionem consilium ab aliquo accipere, ut recte confiteantur, nisi alter obligaretur ad sigillum, confessio redderetur odiosa.

Secunda sententia vero probabilior negat (3). Ratio, quia, ut communiter docent DD., obligatio sigilli oritur

(1) *n. 30.* — (2) *et hanc tenent Tamb. meth. conf. de sig. c. 4. n. 1., Sporer n. 856., Antoine de pœn. c. 4. qu. 8. v. hinc., Conc. p. 747. n. 30., et Croix n. 1952. cum Fag., Diana, Stoz et Gormaz.* — (3) *eamque tenent Suar. d. 33. s. 4. n. 6., Pal. p. 19. §. 4. n. 8., Henr. l. 6. c. 21. n. 4., item Aversa et Illsung. ap. Croix l. c.*

*) His dictis plane convenit doctrina a *s. Auctore* in sua retractatione 77. enuntiata. *Editor.*

ex sola confessione sacramentali, in qua pœnitens actu manifestat peccata ad absolutionem obtinendam; ita ipse *P. Conc.* (1) *et Suar., Coninch., Vasq., Gabr., Pal., Henr. et alii passim cum Salm.* (2) *cum d. Thoma* (3), ubi expresse id tradit, dicens: *Sigillum confessionis non se extendit nisi ad ea, de quibus est sacramentalis confessio.* Quapropter ob manifestationem peccati, quæ fit a pœnitente apud consiliarium, cum ipsa non fiat in actu confessionis, neque ad obtinendam ab ipso absolutionem, tenebitur quidem consiliarius ad secretum naturale, non vero ad sigillum sacramentale, ad quod probabilius est pœnitentem nullum jus acquirere, nisi in actuali confessione apud eum, a quo absolutionem expectat. Respondetur autem ad rationem oppositam, quod revelatio consiliarii retraheret pœnitentem ab accipiendo consilio, non vero a confessione facienda; unde ex manifestatione illa redderetur odiosa non jam confessio, sed consultatio ad confessionem. At nemo tenetur ullo casu alteri quam confessario detegere peccata sua, ut integre confiteatur; et ideo qui ultro vult peccatum aliquod consiliario patefacere, nequit ipsum obstringere ad sigillum sacramentale.

Sic pariter dicit *Henriquez ap. Tamb. l. c.*, (qui probabile putat *cum Suarez*, quem citat, sed non bene, ut mox dicemus) quod, si pœnitens, antequam confiteatur, suas culpas committit sacerdoti propter confessionem in posterum ei faciendam, neque tenebitur confessarius ad sigillum. Sed huic non acquiesco, quia talis manifestatio est quædam inchoata confessio, dum pœnitens tunc præmittit manifestationem sui peccati, ut citius postea confessionem expediat; nec aliter videtur sentire *P. Suarez*, cum ibi non loquatur de manifestatione apud eumdem confessarium, sed tantum apud alterum facta.

650. *Quæritur 3.*, an teneatur ad sigillum, qui legit chartam, in qua pœnitens scripsit confessionem.

Prima sententia affirmat (4). Ratio, tum quia scriptura illa proxime fuit ordinata ad confessionem, et ideo ha-

(1) *p. 737. n. 3.* — (2) *de pœn. c. 14. p. 1. n. 11.* — (3) *in 4. d. 21. q. 3. art. 1. sed contra.* — (4) *et hanc tenent Antoine l. c., Sporer n. 857., Ronc. p. 99. q. 3. cum Bass. et Antonio a Spiritu sancto, item Mald., Fag., Rodr. et alii ap. Diana p. 1. tr. 4. r. 112.*

betur tanquam inchoata confessio vel tanquam gerens vicem confessionis peractæ; tum quia manifestatio talis scripturæ, quæ sæpius fieri solet, maxime in confessionibus generalibus aut prolixis, odiosam confessionem redderet.

Secunda sententia tamen communissima et probabilior negat (1). Ratio, quia (ut mox supra diximus) obligatio sigilli sacramentalis non provenit nisi ex actuali confessione; at scriptura illa non est confessio, sed tantum præparatio ad confessionem; unde pœnitens acquirit jus sigilli tantum apud confessarium, cui chartam præbet ad absolutionem obtinendam, non vero apud alios, qui illam extra actum confessionis legere queunt. Nec obstat dicere, quod aliquibus posset alioquin reddi odiosa confessio, cum plures soleant scribere confessionem, ut exactius confiteantur. Nam respondetur eodem modo, quo supra in quæstione præcedenti, nempe quod scriptura minime requiratur ad confessionem, sed tantum ad juvandam memoriam; unde manifestatio legentis non redderet quidem odiosam confessionem, sed tantum scriptionem peccatorum, ad quam nullus obligatur.

Excipiunt tamen (2): *primo*, si mutus confiteatur per scripturam confessario præsenti, et casualiter alius eam legit; quia tunc legens revera haurit notitiam peccatorum ex actuali illius confessione; *secundo* si quis per epistolam peteret a superiore licentiam pro casu reservato, juxta dicta *n. 646*. Præterea excipiunt etiam recte (3), si legeris chartam relictam in confessionali post confessionem peractam, vel porrectam sacerdoti pro confessione facienda, quia porrectio illa est quædam inchoata confessio. Cæterum, præcisis his casibus, dicunt (4), quod legentes (tanto magis revelantes) hujusmodi scripturam graviter peccarent, nisi certo scirent, ibi minimas culpas et quotidianas contineri *(vide dicta supra l. 2, 70.)*. Addunt vero *Laym. et Sporer*, quod eo casu (quem dicunt

(1) *et hanc tenent Suar. d. 33. s. 4. n. 5., Laym. c. 14. n. 9., Wigandt tr. 13. n. 119., Pal. p. 19. §. 4. n. 11., Elbel n. 503., qui vocat probabilissimam, Viva q. 10. art. 3. n. 3., Holzm. n. 714., Lugo d. 23. n. 47. cum Henr. et Megala, Salm. de pœn. c. 14. p. 4. n. 63. cum Gran. et Coninch. ac Bonac. q. 6. sect. 5. p. 3. n. 7. cum Nav., Soto, Sayro, Nugno etc.* — (2) *Lugo, Viva, Sporer, Holzmann et Elbel.* — (3) *Wigandt, Viva ll. cc. et Lugo.* — (4) *Laym., Pal. et Sporer.*

vix accidere posse) aliquando in magna necessitate, puta ad salvandam rempublicam aut vitam innocentis, posse licite secretum revelari.

651. — „1. Extra confessionem, cum licentia pœnitentis, potest agi de auditis in confessione sive cum „ipsomet sive cum quocumque alio, etsi periculosum „sit (1)." *(Et ita verius tenendum (2) cum d. Thoma (3), ubi ait: Potest.... confitens facere, ut illud, quod sacerdos sciebat.... ut Deus, sciat etiam ut homo, quod facit, dum licenciat eum ad dicendum; et ideo si dicat, non frangit sigillum (4). Ratio, quia sigillum confessionis est institutum tantum in favorem pœnitentium.)* „Circa quam licentiam requiritur: 1) Ut sit formalis et „expressa; nam præsumpta, tacita, interpretativa, virtualis (etiam in bonum ipsiusmet pœnitentis) non sufficit (5); 2) ut sit libera ac spontanea, non vi, injuria, dolo vel per preces importunas extorta, vel etiam „per metum reverentialem ipsius confessarii obtenta (6);" *(Dicit Croix (7), quod, si pœnitens non ultro, sed tantum ad petitionem confessarii det licentiam loquendi, communiter licentia censenda sit data ex metu reverentiali. Hoc tamen intelligendum esse, quando licentia non est spontanea, sed replicatis petitionibus extorta, seu ex solo metu reverentiali concessa. Cæterum, hujusmodi licentiæ peti non debent nisi ex rationabili causa, ut bene ait Elbel (8), qui etiam recte addit, quod melius est inducere pœnitentem, ut det licentiam extra confessionem.)* „3) non revocata; nam pœnitentem pro libitu, „etiam sine causa, eam revocare semper posse, docent „*Fagund. et Diana ll. cc.* (9); 4) non opus esse, ut ha„beatur in scripto (10): imo si dubium sit, an confessor „cum licentia locutus fuerit, sacerdoti potius quam pœ-

(1) *s. Thom., Suarez, Præpos., Tanner etc.* — (2) *contra Scot., Durand., Major., Gabr., Ang. etc. ap. Lugo n. 332.* (3) *in suppl. quæst. 11. art. 2.* — (4) *et ita etiam Laym. c. 14. n. 14., Navarr. c. 8. n. 15., Ronc. p. 100. qu. 5., Lugo d. 23. n. 133., Concina p. 140. n. 14., Wigandt tr. 13. n. 115. et alii communiter.* — (5) *Fagund. p. 2. l. 6., Tann., Mald. et cæteri doctores communiter.* — (6) *Henr., Fagund. l. c., Diana p. 5. t. 11. r. 10. et 24.* — (7) *l. 6. p. 2. n. 1958.* — (8) *n. 482.* — (9) *ita etiam Sporer n. 821. et Ronc. p. 100. q. 5.* (10) *Suar., Fagund. ll. cc.*

„nitenti credendum, ex *Graff. et Henriq.* affirmat *Diana* (1), „vel etiam quam hæredibus; v. gr. si ex licentia defuncti „revelet restitutionem ab iis faciendam; *Tanner et Mal-„derus*, qui tamen monet, eo casu non esse dicendum, „eam deberi ex delicto, sed solum, quod talibus tantum „dari voluerit, satiusque suaderi moribundo, ut talia se-„creto codicillo hæredibus injungat (2); 5) perinde esse, „sive ea licentia detur verbo sive facto, quod quidem „æquivaleat expressæ concessioni; v. gr. si pœnitens „extra confessionem incipiat loqui cum confessario de „dictis in confessione: tunc enim posse hunc prosequi „docent *Aversa* (3), *Tamb.* (4) *ex Bonacina.*" *(Ita communiter* (5). *Bene tamen advertit Lugo l. c., quod eo casu adhuc perseverat sigillum respectu ad alios; quia, licet pœnitens extra confessionem loquatur, censetur tamen non præbere confessario aliam licentiam quam dependentem a confessione peracta.)*

652. — „2. Frangitur sigillum, si cum pœnitente extra „confessionem, sine ejus venia, agas de auditis in con-„fessione, aut ea te scire ostendas." *(Communiter tamen dicunt DD., licitum esse confessario loqui de auditis in confessione cum pœnitente statim post absolutionem, antequam ille discedat; quia, licet sacramentum sit completum, tamen judicium adhuc moraliter perseverat* (6)*:* „quod verum putat *Sanch.* contra *Suar. et Laym.*, „etiamsi cum eo tractare velles de essentiali errore in „ea commisso, quem illi significare sine ejus venia non „licere docent *Regin.*, *Fag.*, *Bonac. et alii contra Fil-„liuc.*, *Turrian. etc. ap. Diana* (7). Dixi: *extra;* quia „intra confessionem potest fieri mentio præcedentium, „ut patet ex praxi confessariorum, qui ob recidivam ar-

(1) *l. c. r. 4.* — (2) *vide Diana l. c. r. 32.* — (3) *qu. 18. s. 7.* — (4) *in append. c. 2.* — (5) *Lugo d. 23. n. 131., Pal. §. 3. n. 14., Concina p. 740. n. 14., Holzm. n. 720., Antoine de pœn. c. 4. qu. 4. v. hanc, Sporer n. 820., Salm. de pœn. c. 14. p. 3. n. 41. cum Suar., Laym. et Bonac. et Ronc. p. 101. q. 3. r. 1.* — (6) *ita contra Diana p. 5. tr. 11. r. 19. cum Fag. recte tenent Lugo d. 23. n. 129., Nav. c. 26. n. 14., Conc. p. 740. n. 14., Fill. c. 11. n. 324., Antoine l. c. Escob. n. 741., Salm. ib. n. 43. cum Granado et Aversa, Renzi p. 306. q. 4. cum Pell. et Veric., ac Croix n. 1980. cum Præp., Henr., Tamb., Dic. et Stoz.* — (7) *p. 3. t. 4. r. 87. (vide dicta n. 622.)*

guunt et absolutionem aliquando negant. Ita *Henriq.*, *Præpos.*, *Granadus*, *Mald. etc. ap. Diana* (1): ubi ipse eum *Fagundez* negat id licere sine expressa licentia pœnitentis, nisi de iis iterum confitetur vel saltem tangit (2).

653. — *Quæritur* igitur, an intra confessionem possit confessarius loqui cum pœnitente de culpis in alia confessione auditis sine ipsius licentia. Negat *Diana cum Fagundez* ut supra, sed affirmat sententia communissima et verior (3). Ratio, quia sæpe pertinet ad munera iudicis et medici, quæ habet confessarius, recolere peccata prioris confessionis, ad melius pœnitentem corripiendum vel dirigendum; ideo improbabile est, quod pœnitens habeat jus sigilli in actu confessionis, cum potius verum sit, quod confessarius habeat jus exquirendi omnia, quorum notitia ad meliorem directionem coadjuvare valeat. Unde bene poterit confessarius loqui cum pœnitente de omnibus peccatis in præterito ab eo confessis, semper ac putat hoc fore utile pœnitenti, qui censetur in confessione dare ei licentiam, ut utatur quacumque notitia necessaria ad sui meliorem directionem.

654. — „3. Frangit sigillum, qui dicit, se in tali monasterio audivisse grave peccatum, tametsi non nominet personam: *Diana* (4); additque, graviter peccare eum, „qui dicit, in hoc vel isto ordine religioso hoc vel istud „peccatum fuisse admissum, quod ex sola confessione „novit: imo nec de civitate vel certo loco, quo quis confessiones audivit, licere dicere, quod gravia fiant, vel „talia et talia peccata committi soleant (nisi aliunde constet), docent *Hurt.*, *Kellison. et Mald. apud Diana* (5); „quia potest redundare in gravamen et infamiam ipsius „communitatis, et forte etiam civium in particulari, quando „civitas non est ampla, et pœnitentes suspecti, atque „adeo confessio fieri illis odiosa. Vide *Diana* (6), ubi „cum *Maldero* docet, confessarium, qui paucos habet pœ-

(1) *p. 5. tr. 11. res 20.* — (2) *vide Diana l. c. et p. 2. tr. 2. misc. res. 12 et p. 9. tr. 11. res. 18.* — (3) *quam tenent Lugo l. 23. n. 127., Tamb. c. 5. n. 4., Wigandt tr. 13. n. 120., Concina p. 740. n. 14., Ronc. p. 101. quæst. 3. r. 1., Antoine t. 4. qu. 4. v. hanc., Sporer n. 823., Renzi p. 307. q. 5. cum Aversa, Dic. et Malder., eamque vocat certam Illsung ap. Croix n. 1981.* — (4) *p. 5. t. 11. res. 35. et alii 3 cum Mald.* (5) *l. c. res. 35.* — (6) *l. c. et res. 36.*

„nitentes sibi subditos (v. gr. moniales unius monasterii), „scandalum dare, si coram illis concionetur de vitiis audi„tis in confessione: quia confessæ facile suffunduntur „pudore." *(Hoc tamen intelligendum, si confessarius loquatur de aliqua culpa particulari cujusdam monialis vel illius monasterii; secus, si loquatur de defectibus, qui communiter in omnibus monasteriis solent vel possunt perpetrari.)*

Dubitatur hic *1.*, an confessarius violet sigillum, si asserit, in aliquo loco gravia crimina perpetrari, quæ ipse audierit in confessione.

Prima sententia negat (1). Ita *Henriq.*, *Gran.*, *Lop. etc*, *ap. Escobar* (2), qui consentit (3), si nullo modo in cognitionem personæ deveniri possit, quia alias, ut dicunt, ex tali revelatione nulla fit injuria pœnitenti.

Secunda sententia tamen communissima et longe probabilior (4) docet, quod, si oppidum sit parvum (puta si non constet tribus millibus hominum circiter), tunc violatur sigillum. Ratio, quia, licet tunc non reveletur persona, tamen, cum revelatio emanet in infamiam totius communitatis, redundat etiam in gravamen pœnitentis, qui illius communitatis est membrum, et ideo ex tali revelatione redderetur ei odiosa confessio. Secus vero, si oppidum sit amplum et crimina sint publica, ut dicunt *Lugo*, *Conc.*, *Spor.*, *Viva*, *et Tamb. ll. cc. contra Vasquez*, qui nimis rigide id reprobat. Hocque permittit *Petrocorensis* (5), etiam concionatoribus, modo non dicant, se audisse in confessionibus. Idem sentit *Habert* (6), dicens, licitum esse confessariis in concionibus generatim invehere in vitia, quæ occulte grassantur. Idque expresse permittitur in *c. Si sacerdos 2. de offic. jud. ord.*, ubi dicitur: *Si sacerdos sciat pro certo, aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit.., non debet*

(1) *et hanc tenent Navarr. c. 8. n. 16., Renzi p. 322. qu. 11. cum Fag., Vivald et Onuphr.* — (2) *l. 16. n. 749.* — (3) *n. 750.* (4) *quam tenent Suar. d. 33. sect. 3. n. 8., Bonac. q. 6. s. 5. part. 4. n. 3., Fill. c. 11. n. 322., Concina p. 740. n. 13., Viva qu. 10. art. 2. n. 7., Tamb. l. 5. c. 3. §. 5., Holzm. n. 711. cum Laym. et Pal, Sporer n. 827. cum Diana et communi, ut asserit, Lugo d. 23. n. 64. cum Vasq., Coninch. et Led.* — (5) *t. 4. p. 90. q. 4.* — (6) *t. 6. p. 261. q. 14. r. 3.*

um arguere nominatim, sed indeterminate: id est in *enere*, ut explicat *Panormitanus* (1).

Dubitatur 2., an frangat sigillum confessarius, qui dicit, religiosum ex tali conventu sibi confessum esse grave peccatum. Negat *Escobar* (2) *cum Henr., Nugo, Fagn. et Candido*, modo non ingerat notitiam personæ particularis: verius tamen affirmant (3). Ratio, quia tunc singuli illius conventus detrimentum patiuntur. Et sic pariter confessarius violabit sigillum, si dicat, in conventu illo talia peccata committi: non vero (ut rationabiliter ait *P. Conc. contra Diana ap. Busembaum* ut supra), si tantum diceret, se audisse peccatum religiosi cujusdam ordinis: quia hæc neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen pœnitentis, cum in quolibet ordine aliqui mali sint: unde neque oritur scandalum, neque infamatur religio, nisi (recte limitat) religio illa esset arctioris observantiæ.

655. — „4. Notitia in sola confessione accepta nullo „casu uti licet, si periculum sit revelationis, saltem in„directæ. Verum, si nullum sit periculum, ut vel pœ„nitens vel usus scientiæ innotescat, etsi probabile sit, „licere uti ad alterius gubernationem, v. gr. negando „suffragium ei, quem ex sola confessione scit indignum „esse; vel claudendo ostium, per quod quis noctu ingre„ditur ad peccandum: item, cognita proditione futura, „monendo de diligenti custodia; impediendo clam matri„monium, quando scitur impedimentum (4): contrarium „tamen verius videtur (5); quia hæc doctrina posset pœ„nitentem absterrere a confessione. Et quidem superiori„bus religionum talis gubernandi modus prohibitus est „anno 1594, cum in societate Jesu jam ante idem statu„tum esset, prohibitumque contrarium docere (6). Contra „vero ad sui ipsius gubernationem licere tali casu ea „scienta uti, videri probabilius: v. gr. abstinendo a ca-

(1) *in dict. cap. 2.* — (2) *l. 16. n. 713.* — (3) *Busemb. et Suar d. 33. s. 3., Conc. p. 740. n. 8., Bon. p. 4. n. 3., Diana m. 5. tr. 11. r. 23., Pal. p. 5. §. 3. n 11. cum Navar., Laym. et Henr.; item s. Anton., Villal. et Gran. ap. Escob. n. 751. 14) ut docent Vasq., Henr., Nav. etc.* — (5) *quod docent Fumus, Sanch., Coninch., Laymann, Diana p. 3. tr. 4. r. 76. et p. 5. tr. 11. r. 3. et alii.* — (6) *vide Diana p. 4. tr. 4. r. 202.*

„lice, in quo scitur esse venenum; deflectendo a sylva, „in qua paratam sibi mortem sciat ex unius latronis con„fessione, docent *Sylv.*, *Henr.*, *Coninch.*, *Laym.* (1) *contra* „*Suar.*, *Diana* (2). Excipit *C. de Lugo*, nisi actio vel „omissio confessarii inducat notitiam peccati, vel dam„num afferat confitenti, contra *Coninch.* (3), qui putat „licere, etsi inde mors pœnitenti immineret a sociis „inferenda (4).

„5. Denique facere aliquid, ex quo soli pœnitenti in„notescere posset, id fieri ex notitia confessionis, esse „contra sigillum, negant *d. Thomas*, *Bonacina*, *Sotus*, „*Vasq. etc.*: affirmant *Sylv.*, *Vald.*, *Coninch.*, *Diana* (5). „Idque confirmant *Fagund.*, *Gran.*, *C. de Lugo et Aver„sa* (6), si tale sit, quod pœnitenti ruborem vel molestiam „afferat, v. gr. si vultum ei austeriorem ostenderet vel „eum declinaret; secus, si ei sit gratum, vel saltem con„fessionem odiosam aut difficiliorem non reddat; v. gr. „si audisset, eum ad indignationem aut odium provoca„tum, vel in tentationem incidisse ex certo facto vel „dicto ipsius confessarii, indeque ipse a talibus factis „vel dictis abstineat etc.

656. — Omnia hæc diligentius sunt discutienda.

Dubitatur 1., an superior ob peccatum auditum in confessione possit amovere subditum ab officio. Affirmat *Sambovius* (7): idque prius docuit *d. Thomas quodl. 5. q. 7. a. 13.*, modo absit revelatio peccati, sic dicens: *Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo prælatus deberet removere. Si vero per amotionem peccatum nullatenus manifestaretur, tunc, alia occasione accepta, posset subditum ab administratione removere, et deberet hoc facere cum debita cautela.* Et idem confirmat in *suppl. qu. 11. a 1. ad 3.* Idem dicunt *s. Bonav.*, *Alex. de Ales.*, *Gabr.*, *Pal. et Adrian.* (8) *ac alii apud Suar.* (9), qui hanc sententiam vocat communem, ut revera erat inter antiquos.

(1) *hic c. 15.* — (2) *p. 5. d. 11. r. 46.* — (3) *disp. 9. dub. 4. etc.* — (4) *vide l. c. n. 108.* — (5) *p. 3. t. 4. r. 46.* — (6) *qu. 18. sect. 8.* — (7) *t. 3. caus. 18.* — (8) *ap. Habert t. 6. p. 260. qu. 14.* — (9) *d. 33. sect. 7.*

Sed huic doctrinæ obstat hodie decretum *Clementis VIII.* (1), editum 26. Maji anno 1594, ubi dictum fuit: *Tam superiores pro tempore existentes, quam confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Quamvis autem hoc decretum emanatum fuerit tantum pro superioribus regularibus, tamen recte dicunt *Holzm.* (2) *et Croix*, extendi debere ad omnes (quidquid dicat *Habert l. c.*), cum eadem ratio, quæ urget pro regularibus, valeat etiam pro sæcularibus, ne scilicet confessio reddatur odiosa. Præterquam quod iid certius fit ex alio decreto *Innocentii XI.*, ut mox videbimus in dubio sequenti.

657. — *Dubitatur 2.*, an superior in electione beneficii vel officii possit negare suffragium ei, quem ex sola confessione noverit indignum. Affirmat idem *Sambovius l. c. cum s. Antonino* (3), ubi scribit: *Qui liberam electionem habet, licet per solam confessionem sciat aliquem indignum ad prælaturam, ad quam eligitur, quem alias putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi dictante, quia eligendo scienter dignum vel indignum negotium geritur inter ipsum et Deum. Unde potest etiam ex his, quæ scit ut Deus, judicare in proposito.* Sed omnino id negandum (4): hocque hodie certum est ex decreto S. C. generalis inquisitionis, edito auctoritate *Innocentio XI.* 18. Nov. anno 1682, quo proscripta fuit sequens propositio: *Scientia ex confessione acquisita uti libet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione et gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in hujus comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde explicatione sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione; atque in casu, quo multo gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequere-*

(1) *de casib. res. pro omnibus relig. c. 4.* — (2) *n. 717.* (3) *3. p. tit. 16. c. 22. §. 1. in fine.* — (4) *cum Sporer n. 869., Viva append. ad prop. damn. §. 7. p. 526., Conc. p. 744. n. 22., Croix n. 1977., Holzm. l. c., Ronc. p. 202. v. 6, Elbel l. c. et aliis.*

tur. Hanc dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dicta explicatione, præsenti decreto prohibent etc. Mandantes etiam universis sacramenti pœnitentiæ ministris, ut ab ea (doctrina) *in praxim deducenda prorsus abstineant.* Hinc bene advertunt *Viva, Holzm., Mazz. et Croix ll. cc.*, illicitum esse confessario, ex notitia confessionis claudere pœnitentem in cubiculo, ne exeat ad peccandum: dimittere famulum vel auferre ab eo claves, ne furetur: item ostendere pœnitenti vultum severiorem, vel ei negare pristinam communicationem amicitiæ. Neque admittendum (1), id quod perperam admittit *Sporer* (2), nempe licitum esse ex scientia confessionis abstrahere claves aut pecuniam ab arca, claudere foras, non amplius committere claves famulo; quia omnia hæc redundarent in gravamen seu exprobrationem pœnitentis.

Si vero superior ex alia via quam confessionis sciret aliquem indignum, puta ex defectu ætatis, scientiæ, prudentiæ, vel quia noverit alios digniores ad beneficium, tunc posse, imo debere suffragium pœnitenti negare, dicunt *Nat. de Alex.* (3) *et Merbesius* (4) *ex d. Thoma* (5), ubi dixit: *Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad prælationis officium, quam ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, ætatis etc.; et ideo, qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem revelat.* Sed hanc sententiam censeo cum *Petrocor.* (6), tantum locum habere posse casu, quo tales occurrerent circumstantiæ aliunde cognitæ, sive ante sive post confessionem, quæ vere moverent superiorem ad suffragium negandum, etiamsi nullam ex confessione notitiam habuisset indignitatis pœnitentis. Unde minime audiendus auctor *additionum ad Wigandt*, dicens, quod, esto ex sola scientia confessionis nequeat superior dirigi ad gubernationem externam, tamen poterit ex illa lumen accipere, et sumere alium exteriorem prætextum seu colorem ad negandum suffragium.

Communiter tamen admittunt, posse confessarium uti

(1) *cum Sanch. de matr. l 3. d. 16. n. 3. et 4., Croix n. 1963, 1976 et 1977., Laym. c. 14. n. 14. et Holzm. n. 717.* (2) *n. 870.* — (3) *de sig. confess. reg. 57.* — (4) *t. 2. p. 149 q. 50.* — (5) *in 4. d. 21. a. 1. ad 4.* — (6) *t. 4. p. 95.*

petitia confessionis ad se cautiorem reddendum in re famiari, ad socordiam excutiendam, ad diligentius invigilandum super gregem suum; modo nulla detur aliis suspicio peccati, neque ex hoc pœnitens gravetur vel implicite redarguatur; ita (1) *ex d. Thoma* (2), ubi ait: *Potest* (confessarius) *licere prælato, quod diligentius invigilet super gregem suum, ita tamen, quod non dicat aliquid, per quod verbo vel nutu confitentem prodat.* Omnia vero hæc *P. Conc.* (3) absolute negat licere, dicens, quod confessarius in omnibus se gerere debeat, ac si penitus ignoraret, quæ ex sola confessione dignoscit. Nulli dubium, quin in prædictis actibus quam maxime caute confessarios procedere debeat, cum difficile sit in his omne periculum evitare vel revelationis vel gravaminis pœnitentis. Cæterum generalis regula est, fere ab omnibus recepta, licitum esse uti notitia confessionis, ubi nulla revelatio intervenit, nec ullum pœnitenti gravamen infertur (4): atque ipse *Concina* (5) præfatam regulam admittit, inquiens, posse confessarium uti notitia confessionis tum ad reformandos proprios mores, tum ad servandam propriam vitam, quando duo concurrunt, nempe si secretum custoditur, ut confessio odiosa non redditur. Quapropter (6) communiter admittunt, bene posse sacerdotem ex notitia confessionis orare pro pœnitente, vel benignius erga ipsum se gerere: item consulere libros et sapientes, rigorem temperare, ex confessione unius dirigi ad alios interrogandos vel instruendos, nullam tamen dando prioris confessionis suspicionem: item (7) posse se præcavere a periculis et occasionibus damni spiritualis aut temporalis. Ut sic pariter dicit *Bonac.* (8) *cum Nav., Reg., Zerola etc.*, posse monere etiam alios, in genere tamen loquendo, nempe ut sibi caveant, ne exeant e domo etc., semper tamen secluso omni periculo revelationis vel gravaminis pœnitentis.

(1) *Habert p. 261. r. 3., Antoine c. 4. qu. 5. r. 4. v. hinc, Pal. p. 5. §. 3. n. 18, Viva l. c. §. 7., Sporer n. 870. et Bon. p. 4. n. 3. cum Soto et Reg.* — (2) *in 4. l. c. ad 1.* — (3) *p. 744.* — (4) *ita Sanch. de matr. l. 3. d. 16. n. 4., Lugo d. 23. n. 102., Habert t. 6. p. 260., Suar d. 33. sect. 7. n 9., Viva ipp. l. c. §. 9., Antoine l. c., Mazz. t. 3. p. 589., Holzm. n. 717. et alii communiter.* — (5) *dicto n. 23. in fine.* — (6) *Holzm, Antoine, Mazzotta, Viva etc.* — (7) *ut ait Holzm. l. c. v. et hinc cum Stoz.* — (8) *p. 4. n. 19.*

658. — *Dubitatur 3.*, an confessarius possit communionem denegare pœnitenti, cui prius negavit absolutionem tanquam indisposito, si ille postea occulte communionem petat.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *d. Thomas* (1) dicens: *Si sacerdos sciat peccatum alicujus, qui eucharistiam petit, per confessionem, si in occulto, debet ei denegare, et monere, ne in publico petat:* item *Petrocor.* (2) *cum s. Bonav. et s. Antonino ac alii plures antiquiores* (3). Ratio, quia, ut dicunt, ex una parte tunc urget præceptum negandi sanctum canibus; ex alia ibi nulla intervenit sigilli revelatio, nec ulla injusta exprobratio, quæ redderet confessionem odiosam vere pœnitentibus: talis enim negatio vel monitio solis perire volentibus odiosam confessionem redderet; sed hoc non debet impedire, ne sacerdos peccatorem moneat et sacramentum indigno deneget. Et sic pariter dicunt, episcopum posse et teneri negare ordinem indigno ex confessione cognito, et parochum assistentiam matrimonio, in quo ex confessione noverit dirimens adesse impedimentum.

Secunda sententia tamen vero negat (4). Ratio, quia hujusmodi denegatio sacramenti vel monitio confessionem redderet odiosam, non solum pœnitentibus illicite petentibus, sed etiam aliis, qui si scirent, quod confessarius posset aliquando uti notitia confessionis, facile absterrerentur a sacramento pœnitentiæ. Hæc sententia hodie omnino est tenenda ex supra citato decreto *Innoc. XI.*, ubi vetatur quilibet notitiæ confessionis usus, ex quo sequatur qualecumque pœnitentis gravamen. Vide *n. anteced. 657.*

659. — *Dubitatur 4.*, an sacerdos, qui ex confessione noverit parari sibi insidias, possit fugere sive aliter sibi cavere, aliquo prætextu arrepto. Certum est posse, ut recte ait *Lugo* (5), si ex tali cautione minime manifesta-

(1) *in 4. d. 9. q un. a. 5.* — (2) *t. 4. p. 95. n. 2.* — (3) *ap. Sanch. de matr. l. 3. d. 16. n. 6.* — (4) *et hanc tenent Sanch. l. c. n. 5., Lugo d. 25. n. 126., Laym. c. 14. n. 22., Bonac. p. 4. n. 17., Salm. de pœn. c. 14. p. 3. n 46., Cont. Tourn. tr. de euch. c. 6. art. 1. concl. 6. cum Henno, Spor. n. 869., Mazz. c. 3. q. 5. Holzm. n. 717., Conc. p. 742. n. 18. et Croix l. 6. p. 2. n. 1974.* — (5) *d. 23. n. 108.*

r aliis peccatum confessum, nec ullum gravamen pœ-itenti affertur. Sed *dubium* est, an liceat ei fugere, si fuga alii jam conscii peccati pœnitentis conjiciant, pœ-itentem esse illi confessum tale peccatum.

Prima sententia affirmat, modo nullum pœnitenti da-num obveniat (1). Ratio, quia aliud est revelare pec-atum confessum, aliud revelare confessionem peccati jam b aliis cogniti: tunc enim non revelatur peccatum, sed antum confessio facta peccati, quod non est contra si-illum.

Secunda sententia vero, quam sequor, negat id esse icitum (2). Ratio, quia fuga illa esset quædam indirecta evelatio peccati confessi. Nec obstat dicere, quod tum at revelatio indirecta, cum ponitur actio, ex qua de se onjicitur peccatum confessum; sed hic fuga confessarii ullo modo manifestat peccatum, sed tantum alii ex pro-ria conscientia arguunt, peccatum esse confessum. Sed espondetur cum *Lugo*, quod positis talibus circumstan-iis, nempe scientiæ aliorum criminis et confessionis pœ-itentis, fuga illa esset vera revelatio, non solum con-essionis factæ, sed etiam peccati confessi. Et licet con-essarius fugam simularet ex aliquo prætextu, semper amen aliquam rationabilem suspicionem præberet pec-ati confessi. Dicit autem *P. Cuniliati* (3), quod eo casu œnitens teneatur dare licentiam confessario, ut ille pos-t eximi a periculo; alias confessarius non tenetur ipsum bsolvere, semper ac pœnitens potest licentiam præbere sque periculo sui gravis damni. Et addit, quod, si pœ-itens injuste licentiam denegat, confessarius, modo non et aliis suspicionem confessionis auditæ, licite poterit i notitita per confessionem recepta, ut a periculo se beret; tunc enim (ait) nullum pœnitenti imminet grava-en, sed tantum adest manifestatio apud ipsummet ne-

(1) *ita Palaus p. 5. §. 3. n. 18., Bon. p. 4. n. 27., Petro-rensis t. 4. p. 97. n. 4., Wigandt tr. 13. n. 122., Sporer 863., Renzi p. 309. q. 9. cum Coninch. et Fag., ac Laym. 14. n. 21. cum Soto, Sylvest., Adriano, Gabr. et Henr. et hanc tenent Suar. d. 33. s. 7. n. 7., Salm. ib. n. 45. 53., Antoine c. 4. qu. 5., Elbel n. 524., Ronc. p. 99. q. 3. m Nav. et Led., Mazz. t. 3. p. 589. cum Viva et Croix, Lugo d. 23. n. 110. cum Soto, Vasq., Rich. et Med. — tr. 14. c. 4. §. 7. n. 10.*

gatæ licentiæ. Tamen id minime admittendum puto; nam licet absit gravamen pœnitentis, adest vero indirecta saltem revelatio notitiæ in confessione habitæ.

Notandum autem hic id, quod dicit *Roncaglia* (1), nempe quod, si confessarius noverit, aliquem ex confessione solitum esse multa peccata vel tenuem dispositionem afferre, non poterit sine justa causa se celare vel excusari ab eo audiendo, quando aspiceretur ab aliis, et iis suspicionem talem ingereret, multoque magis, si pœnitens id reputabit ut tacitam exprobrationem suorum peccatorum; secus vero (ait), si nullus aspiceret, quia tunc nulla in aliis oriretur suspicio. Sed huic ultimo non acquiesco; quia, si alias confessarius jam assisteret in confessionali, et ideo recedit, quia videt illum pœnitentem accedere, etiamsi alii nihil adverterent, videtur tamen hoc illi gravamen afferre, et aliquo modo odiosam reddere confessionem, cum facile tunc pœnitens credat, quod, si ipsi confessus non fuisset, bene tunc suam confessionem apud illum confessarium, ut cupit, expleret. Et de hoc magis est verendum post decreta ut supra *n. 656.*, ubi prohibetur confessariis, ne ullo modo utantur notitia confessionis ad externam gubernationem aut cum aliquo gravamine pœnitentis; quod quidem intelligitur, ut inquit idem *Ronc.* (2) *cum s. Thoma*, *Lugo*, *Sanch. etc.*, etiamsi nulla intercedat revelatio, et etiamsi pœnitens nullo modo advertat hoc fieri ob confessionem peractam. Unde ex ipso *Ronc.* dico, quod, licet tunc fuga illa ex prætextu apparenter justo non redderet confessionem odiosam tali pœnitenti, redderet tamen odiosam generaliter reipublicæ christianæ, quia, si scirent fideles, posse confessarios ex colorato prætextu aufugere ab ipsis, ob notitiam in confessione acceptam suorum peccatorum, facile gravarentur. Licite autem confessarius se celabit, si justam habeat causam, ob quam etiam ab aliis pœnitentibus incognitis æque se excusaret. Nec obstat, quod pœnitens tunc etiam suspicari posset, confessarium se celare ob audita sua peccata; nam si revera confessarius ob justam causam se excusaret, revera tunc sua suspicio esset temeraria, quam confessarius vitare non tenetur. Hinc con-

(1) *de sigil. cap. 2. reg. prax. n. 1.* — (2) *c. 2. qu. 6.*

cludo, quod erga hujusmodi pœnitentem ita se gerere debet confessarius, ac se gereret erga alium, de quo nunquam confessionem excepisset. Bene tamen approbo id, quod dicit idem *Ronc.* (1) *cum Lugo* (2), quod, si pœnitens indispositus minitetur confessarium ob negatam absolutionem, bene poterit confessarius ab illo aufugere et non redire, quia tunc illæ minæ non sunt peccatum manifestatum ad absolutionem obtinendam, sed peccatum in confessione commissum, quod sigillo non gaudet. Hæc tamen fuga tantum permittitur confessario, si fugiendo non ingerat aliis suspicionem negatæ absolutionis; quod si autem ingereret, posset recitare aliquam orationem, non quam intendendo deceptionem pœnitentis, sed solam liberationem ab illa vexatione, quamvis pœnitens se decipiat, credens, illam orationem esse formam absolutionis. Vide dicta de sacramentis *hoc l. 6, 59. v. e converso.*

660. — *Dubitatur 5.*, an confessarius sciens ex confessione, ecclesiam esse pollutam, possit ibi celebrare. Hic casus quidem difficulter accidet; nam (sicut diximus hoc *l. 6, 364.*), ut ecclesia polluatur, requiritur publica violatio; tamen aliquando bene accidere possit, nempe si violatio esset quidem publica, sed confessario incognita; vel si alii ignorarent, per tale factum ecclesiam esse polutam. In his autem casibus

Prima sententia (3) dicit, confessarium posse et teneri celebrare. Ratio, quia ecclesia in favorem sigilli non videtur tunc velle obligare sacerdotem ad non celebrandum.

Secunda sententia tamen (4) censet, non posse celebrare, quia ex una parte urget præceptum non sacrificandi in ecclesia polluta, et ex alia minime urget præceptum servandi sigilli, cum nullum adsit periculum revelationis apud alios nec damni pœnitentis. Et hæc sententia videtur satis probabilis cum *Mazzotta*, si revera nullum sequatur pœnitentis gravamen, et nulla fiat revelatio indirecta, puta si confessarius justum exponat præextum alibi celebrandi.*)

(1) *ib. qu. 5.* — (2) *disp. 23. n. 116.* — (3) *quam tenent Spoer de pœnit. n. 874. et Bonac. eod. tit. q. 6. p. 4. n. 23. um Sylvest. Lazar. et aliis.* — (4) *quam tenent Lugo disp. 23. n. 125. et Aversa, ac Tamb. apud Croix l. 6. p. 2. n. 1976.*

*) Hanc secundam sententiam amplectitur *s. Alphonsus* in

Dubitatur 6., an, si ex confessione scias, aliquem (cui solitus es confiteri) non esse sacerdotem, vel non esse confessarium, possis et tenearis pergere ad ei confitendum. Negat *Sanchez* (1), et probabile putat *Sporer* (2), quia ex una parte non potes simulare susceptionem sacramenti, ex alia non violas sigillum omittendo confiteri; sic enim nihil revelas de crimine pœnitentis, cum innumeræ possint esse causæ mutandi confessarium. Communius tamen et verius tenent oppositum *Lugo* (3), *Mazzotta* (4) *et Croix* (5) *cum Viva*, *Dic. et Stoz*, ac etiam probabile censet *Sporer l. c.* Ratio, quia in tali omissione, quamvis non adsit revelatio sigilli, semper tamen adest quædam odiosa exprobratio pœnitentis. Neque tunc oportet tibi simulare sacramentum (quod revera esset intrinsece malum), sed potes illi ficto sacerdoti vel confessario simpliciter aliquod peccatum manifestare sine intentione absolutionis: quod in hoc casu non esset illicitum, cum tua cooperatio ad peccatum illius esset tantum materialis.

661. — Cæterum, generaliter loquendo, dico, quod, esto confessarius in hac materia tam gravi et periculosa debeat esse valde cautus, ne pœnitentes ex confessione aliquod injustum gravamen subeant, ut sub initio animadversum voluimus; tamen non tenetur cavere omnes leves conjecturas, quas facile malitiosi faciunt, sed tantum, ne præbeat suspiciones probabiles de peccatis auditis: ut dicunt (6) *ex d. Thoma* (7), ubi sic ait: *Si amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam* (nota) *probabilem suspicionem habendam, de ipso nullo modo prælatus deberet subditum removere.*

(1) *de matr. l. 3. d. 16. n. 5.* — (2) *n. 871.* — (3) *d. 23. n. 105.* — (4) *t. 3. n. 189.* — (5) *n. 1978.* — (6) *Lugo d. 23. n. 106. cum Scoto, Palac. et Med., ac Croix n. 1947. cum Gob., Tambur. et Gorm.* — (7) *quodlib. 5. art. 13.*

---

hom. ap. tr. 16, 159., dicens: *Dicimus, quod sublato periculo revelationis aut gravaminis confessarius sciens, pollutam esse ecclesiam, potest, imo debet abstinere a celebratione.*

Editor.

DUBIUM II.

Quale sit præceptum et quæ obligatio confessionis.

662. *Quos et quando obliget hoc præceptum; et quomodo computetur tempus annuæ confessionis.*
663. *An præceptum divinum confessionis obliget extra articulum mortis.*
664. *Quomodo obliget juramentum medicorum non visitandi infirmos non confessos.*
665. *Qui teneantur ad præceptum confessionis.*
666. *An impuberes; an isti possint absolvi, si dubitetur de usu rationis. (Remissive ad n. 432.)*
667. *An obligetur ad confessionem annualem habens sola venialia.*
668. *An, qui non satisfecit præcepto, teneatur ad illud quamprimum.*
669. *Et an per confessionem, quæ fit anno sequenti, satisfiat præcepto etiam antecedentis.*
670. *An in paschate sit obligatio confitendi proprio parocho.*
671. *An teneatur quis aliquando confiteri ante finem anni.*
672. *An satisfiat præcepto per confessionem invalidam.*
673. *Qui ab hoc præcepto excusentur.*
674. *Pœnæ in transgredientes hoc præceptum.*

662. — „Resp. Præceptum confitendi tum divinum tum ecclesiasticum sub mortali obligat omnes ac solos baptizatos, qui habent mortale: illud in articulo mortis; hoc vero, postquam ad annos discretionis pervenerint: et simul ut confiteantur proprio sacerdoti vel alteri cum ejus venia semel in anno; computanda ab una confessione ad aliam, ut quidem docent (1): vel ab initio Januarii ad finem Decembris, ut habet communior (2); vel denique a paschate ad pascha, ut consuetudo fere obtinuit, propter communionem (3)." *(Hinc recte ait Holzmann (4), quod per se loquendo annus esset computandus a Januario ad Decembrem, tamen, spectata universali consuetudine, computatur incipiendo a paschate ad pascha.)*

(1) *(ut Sotus et Gran. ap. Viva de pœnit. qu. 4. art. 3. n. 4.)* (2) *(et tenent Viva l. c. ac Pal. et alii ap. Croix n. 2043.)* (3) *Suar. d. 35. s. 2., Vasq. qu. 90. art. 2., C. de Lugo d. 11. n. 3. 6. et 7., Coninch. d. 5. d. 6.* — (4) *t. 1. p. 341. n. 33.*

663. — *Quæritur*, an præceptum confessionis obliget per se aliquando in vita extra periculum mortis. Commune est, non obligare per se statim post peccatum; ita *s. Thomas* (1), quem sequuntur *Suarez*, *Lugo*, *Reg.*, *Vill. etc. cum Salm.* (2). *Dubium* est, an obliget per se saltem sæpius in vita. Negant pariter *d. Thomas l. c. et Scotus*, *ac Gabr.* (3), item *Pal.*, *Bosco et Dic.* (4). Ratio, quia talis obligatio nullo fundamento certo videtur probari, cum possit peccator per contritionem Deo se reconciliare. Sed communius affirmant *Salm.* (5) *cum Reg.*, *Victoria*, *Led. et Granado*, *ac Croix l. c. cum Rodr.*, *Illsung.*, *Gormaz etc.* Et hoc videtur probabilius, quia (juxta dicta *n. 297.* in simili præcepto, nempe communionis), cum præceptum hoc sit divinum, Christus reliquit illud determinandum ab ecclesia, quæ in *c. Omnis de pœnit. etc.* determinavit, obligare saltem semel in anno. Præter hoc autem (ut diximus *n. 437. dub. 1.*) tale præceptum per accidens obligat peccatorem etiam infra annum ad confessionem, si non conteratur, ratione charitatis erga seipsum, ne diu maneat in mortali.

664. — Hic obiter agendum de quæstione illa, de qua jam egimus *l. 4*, *182.*, sed hic plenius est disceptanda: Quomodo medici teneantur infirmos de confessione monere. Sciendum est, quod concilium Lateranense sub *Innocentio III.* in *c. Cum infirmitas 13. de pœnit. et rem.* præcepit districte (nempe sub gravi, ut omnes interpretantur (6) omnibus medicis, ne infirmos in suam curam recipiant, nisi prius infirmi confiteantur. Deinde *s. Pius V.* in motu proprio, quod incipit: *Supra gregem*, edito anno 1566, innovando præfatam sanctionem, præcepit: *Ne medicus incipiat curare infirmum, nisi eum moneat de confessione facienda; neque ultra tres dies eum invisat, nisi scripto confessarii resciat, eum esse confessum. Et ut medici, antequam doctoratus gradum assumant, jurent, se hoc præceptum observaturos; et ordinarii illos non admittant in suis diœcesibus, nisi constiterit de hoc juramento.*

(1) *in 4. dist. 17. qu. 3. art. 1.* — (2) *de pœnit. c. 7. p. 1. n. 5.* — (3) *ap. Salm. ib. n. 9.* — (4) *ap. Croix l. 6. p. 2. n. 2020.* — (5) *c. n. 9. in fine.* — (6) *ap. Salm. tr. 17. de juram. c. 2. p. 7. §. 3. n. 90.*

His positis, *quæritur*, de qua infirmitate hæc decreta intelligantur. Tres sunt sententiæ.

Prima sententia, quam tenent *Laym.* (1), item *Rosella*, *Graffius*, *Vega et Rodriq.* (2) (et hanc *Ciera* (3), cui adhæret, vocat communiorem, sed immerito) dicit, intelligi de solo morbo periculoso, vel saltem de quo dubitatur, an sit periculosus. Et idem sentit *Nav.* (4), dicens: *Monitioni non est locus, quando manifestum est, morbum non esse periculosum.* Et in hoc sensu, ajunt AA. citati, prædicta decreta usu recepta fuisse.

Secunda sententia autem, quam tenent *s. Antoninus* (5), *Sylv.* (6), dicit, intelligi de quocumque morbo, etiam non mortali. Ratio, quia in morbo periculoso etiam de jure naturali præfata monitio facienda esset; unde, cum in *dict. c. Cum infirmitas* novum præceptum statuatur, utique textus non est de sola infirmitate mortali intelligendus.

Tertia sententia vero communior (7) *dicit*: *1)* hoc præceptum non quidem intelligi de solis morbis periculosis; nam revera constitutio *Innocentii* edita fuit (ut exprimitur in *dicto c. 13.*) ob motivum, ne infirmi, cum monerentur in morbo mortali, facilius mortis periculum incurrant; unde præceptum seu juramentum intelligendum est de facienda monitione etiam in morbo non periculoso, ut infirmi, cum monentur, non incurrant mortis periculum. *Dicit 2)*, nec etiam intelligi de quocumque morbo levi (quod ridiculum esset, ait *Suarez*), sed morbo gravi, etsi non periculoso. Ratio, quia tam *Innocentius* quam *s. Pius* loquuntur de infirmis *lecto jacentibus*, et ideo intelligunt loqui de illa infirmitate, quæ non ex majori commoditate, vel si æger podagra aut alio consimili affectu laboret, sed ex necessitate lectum petit, ita ut sit per se gravis, vel prudenter judicatur periculosa, ut gravis

(1) *l. 5. tr. 6. c. 5. n. 5.* — (2) *ap. Salm. cit. n. 90.* — (3) *diss. 21.* — (4) *man. c. 25. n. 61.* — (5) *3. p. tit. 7. c. 2. §. 4.* — (6) *v. medicus §. tertium.* — (7) *quam tenent Suar. in 3. p. d. 35. sect. 3. n. 4., Sanchez dec. l. 3. c. 16. n. 7., Bon. t. 2. d. 4. qu. 1. p. 16. n. 10. et 13., Pal. tr. 14. d. 2. p. 7. §. 4. n. 2., Conc. t. 4. p. 86. qu. 5., Viva q. 4. art. 2. n. 4., Diana p. 3. tr. 4. r. 93. cum Ang., Arm., Tab., Nugn., Homob. etc., ac Salm. de juram. tr. 17. c. 2. p. 7. §. 3. n. 90. in fine cum Cajet., Trull. et Candido, et huic consentit Bened. XIV. notif. 22. n. 19.*

fiat. Neque revera discrepant ab hac sententia *d. Antoninus et Sylv. locis supra citatis;* ratio enim ab eis adducta nihil aliud probat, quam quod facienda est monitio, etiamsi infirmitas non sit mortalis; unde ipsi non dicunt, in omni morbo levi monendum esse infirmum, sed tantum asserunt, monendum in morbo etiam non mortali, quem nos gravem appellamus.

Notant autem DD.: 1) sufficere, ut medicus moneat infirmum per alios (1); 2) sufficere testimonium aliorum (absque confessarii scripto), quod infirmus sit confessus, modo sint fide digni (2); 3) quod medicus non teneatur ad hujusmodi monitionem, si moraliter sit certus, infirmum esse in bono statu (3); 4) quod, si infirmus nolit obstinate confiteri, et esset in periculo mortis, si a medico desereretur, tunc non tenetur medicus eum deserere; quia præfata decreta non adversantur charitati, quæ favet etiam obstinatis, quoad fieri potest (4): hancque opinionem dicit *Benedictus XIV.* (5) esse communem theologorum et canonistarum cum *Lugo*, *Palao*, *Pirhing etc.*

Circa autem obligationem monendi infirmum de confessione, stando quidem rigori præfatarum constitutionum *Innocentii* et *s. Pii*, omnino videtur vera tertia sententia, docens, monitionem esse faciendam non solum, quando morbus est mortalis, sed etiam, cum adest periculum, ut deinde mortalis evadat; Pontifices enim sane aliud novum præceptum medicis imponunt præter illud, ad quod ipsi de jure divino tenentur. Et utinam constitutiones prædictæ observarentur, quot infirmi damnationem vitarent, qui ob medicorum oscitantiam confessionem procrastinando aut inconfessi aut male confessi decedunt! Sed cum decreta Pontificum non obligent, nisi secundum quod sunt usu recepta (6): hinc dicunt (7), præfata decreta et jura-

(1) *ita Mazzotta c. 3. p. 287. ac Suarez, Viva et Diana ll. cc. cum Graff., Vega, Homob. etc.* — (2) *Suar., Sanch., Mazz. et Diana cum Filt., Nugn., Barb. etc.* — (3) *ita Sanch. n. 1. cum s. Anton., Ang., Rosel., Arm., Navarro et Tabiena, ac Salm. tr. 17. c. 2. p. 7. §. 3. n. 92. cum Sylv., Fagn., Leand. et Trull.* — (4) *ita Nav., Bon., Suarez, Diana, Conc. et Sanch. n. 8. cum Cajet., Graff. et Vega.* — (5) *notif. 22. n. 17.* — (6) *ut docent Cajetan in sum. v. medici peccata, Sanch. l. c. n. 14., Pal. §. 4. n. 6., Corella tr. 16. c. 3. n. 22., Diana l. c. cum Victor et Scortia, ac Salm. tr. 17. c. 2. p. 7.*

mentum in Hispania non obligare, quia ibi non sunt usu recepta, vel sunt abrogata. Idemque testatur *Mazzotta* (1), loquens de nostro regno, dum ait, juramentum *s. Pii* Neapoli ex usu recepto (ut etiam mihi constat) tantum in morbis periculosis observari.

665. — „1. Tenentur hoc præcepto: 1) Hæretici et „apostatæ, pueri doli capaces, saltem post septennium (2); „2) ingrediens periculosam navigationem vel conflictum; „3) mulier tenera primum paritura, vel quæ solet habere „partus difficiles; 4) reus morti adjudicatus; 5) qui signa „habent mortis naturalis." *(Ita communiter* (3). *Et hoc ex præcepto divino. Addunt* (4) *communiter, peccatorem teneri per se confiteri, si probabiliter credat, non amplius habiturum copiam confessarii per totam vitam. Dicit autem Lugo* (5) *cum communi contra Medinam et Nugnum, non esse obligationem confitendi propter solum periculum oblivionis peccatorum.)*

666. — „2. Improbabile est, quod docet *Sa* (6), eccle„siam non obligare ante pubertatem, cum anni discre„tionis citius attingantur, et constet, mortaliter peccari „posse sub annum nonum vel decimum, imo ante. Unde, „si talis puer, crasso saltem modo, videatur cognoscere, „Deum per hoc vel illud offendi, ostendatque dolorem „et propositum, ac præcipua fidei mysteria cognoscat, „debet absolvi; secus tamen, si non notetur sufficiens „usus rationis; si vero dubium sit, potest (imo in arti„culo mortis debet) absolvi sub conditione. Vide *Laym.* (7), „*Diana* (8) *et C. de Lugo* (9), ubi docet, etiam extra arti„culum mortis et obligationem præcepti talem esse sub „conditione absolvendum, ne gratia sacramentali prive„tur (10)."

667. — „3. Non obligatur, qui tantum habet venialia,

§. 3. n. 91. cum Prado, Trull., Leand. et Candido. — (7) *Salm. ib. cum Cajet., Sanch. et aliis citatis.*

(1) *t. 3. p. 287. et 550.* — (2) *vide Diana p. 4. t. 3. r. 52., Lugo l. c. s. 7. n. 144. et 149.* — (3) *Salm. de pœnit. c. 7. p. 1. n. 6., Viva eod. tit. q. 4. art. 2. n. 3. et Croix l. 6. p. 1. n. 2019. cum s. Thoma, Suar, Pal., Coninch. etc.* — (4) *Lugo d. 15. n. 37. et Salm. ib. n. 8. cum Navarro, Laym., Azor, Sylv. etc.* — (5) *n. 41.* — (6) *verb. confessio.* — (7) *l. 5. t. 6. c. 5.* — (8) *p. 4. t. 4. r. 53.* — (9) *l. c. et d. 17. n. 22.* — (10) *(vide dicta de hoc puncto n. 432.)*

„etsi consuetudo habeat, et cogi etiam quisque possit, „ut in paschate saltem se sistat pastori, ut cum reliquis „eum ad communionem admittat, ad quod pastor tene„tur, si alter dicat, se mortalis culpæ non esse con„scium (1)." *(An autem religiosi et moniales teneantur singulis mensibus ad confessionem et communionem accedere: vide dicta n. 313. v. dicunt.)*

Quæritur, an ad satisfaciendum præcepto annuæ confessionis, qui non habet mortalia, teneatur confiteri venialia.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *s. Bonav.*, *Sylv.* (2) *cum d. Thoma* (3), ubi ait: *Ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione ecclesiæ, quando non habeat alia, quæ confiteatur:* et probabilem putat *Continuator Tourn.* (4) *cum Habert.* Ratio, quia concilium Lateranense IV. sub *Innocentio III. in c. Omnis de pœn.* indistincte obligat fideles ad confitendum saltem semel in anno, ac proinde etiam eos, qui sola habent venialia.

Secunda sententia tamen communis et verior negat (5). Ratio, quia ecclesia, præcipiendo confessionem annuam, tantum illam confessionem præcipit, quæ est debita ex Christi institutione. Christus autem nullam aliam præcipit confessionem nisi mortalium, ut explicat Tridentinum (6), ubi ait: *Venialia taceri tamen citra culpam posse.* Id confirmatur ex verbis ipsius textus in *dicto c. Omnis*, ubi dicitur: *Omnis fidelis omnia sua peccata confiteatur saltem semel in anno.* Nota verbum *omnia;* ergo (ut bene advertunt hic *Lugo*, *Bonac.*, *Salm. etc.*) præceptum Lateransis est de confitendis solis mortalibus; nam certum est apud omnes, non esse obligationem confitendi omnia venialia.

668. — „4. Probabile est, eum, qui in uno anno, „sive cum sive sine culpa sua, non satisfecit præcepto, „teneri adhuc, quamprimum potest, anno sequenti; quia

(1) *Suar. d. 36. l. 2. etc. communiter.* — (2) *ap. Bon. d. 5. q. 5. p. 4. n. 8.* — (3) *in 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 3. ad 3.* — (4) *tr. de præc. eccl. c. 4. qu. 4.* — (5) *eamque tenent cum Bus. et Suar. ut supra s. Anton. p. 3. tit. 14. c. 19. §. 14., Lugo d. 15. n. 132., Holzm. de præc. eccl. tr. 1. n. 28., Bon. l. c. cum Azor, et Salm. de pœn. c. 7. p. 3. n. 30. cum Cano, Vasq., Cajet., Laym., Coninch., Reg., Fag., Dic., Med. etc.* (6) *sess. 14. c. 5.*

„terminus non apponitur ad finiendam, sed ad non dif-„ferendam obligationem. Ac proinde talem toties peccare „mortaliter, quoties oblatam occasionem neglexit, ut do-„cent *Bonac* (1), *Suarez*, *Vasq.*, *C. de Lugo* (2) *contra Sylv.*, „*Valentia*, *Laym.*, *Diana etc.*, qui dicunt, perseverare in „uno eodemque peccato." *(Vide dicta n. 297. de annuæ communionis præcepto, quod pari passu procedit cum præcepto annuæ confessionis; ibi sententiæ affirmativæ adhæsimus, etsi diximus, sententiam negativam cum s. Antonino, Toleto, Sa etc., quæ hanc obligationem non agnoscit, non esse contemnendam.)*

669. — Utrum vero per confessionem factam in sequenti anno, posita obligatione juxta sententiam mox supra dictam, satisfiat præcepto utriusque anni?

Prima sententia affirmat (3). Ratio, quia præceptum de confessione est de illa facienda semel in anno; ergo, qui eam fecit, hoc eodem anno non tenetur ad aliam. Alioquin, qui per tres annos non fuisset confessus, quater deberet confiteri.

Secunda sententia negat (4); quia, sicut qui singulis annis tenetur solvere denarium, si anno præterito non solvit, non satisfacit solvendo hoc anno unum denarium, ita non potest quis una confessione præcepto duorum annorum satisfacere.

Tertia sententia tamen verior (5) sic distinguit: Si pœnitens in illa confessione manifestet peccata mortalia tam antecedentis quam præsentis anni, tunc bene satisfacit utriusque anni obligationi. Ratio, quia per illam unam confessionem jam implet finem præcepti, nempe ut ipse cum Deo reconcilietur: idque est contra secundam sententiam. Nec obstat paritas denarii allata; nam solutio unius denarii non potest quidem solutioni duorum denariorum debitorum æquivalere; sed una confessio bene potest æquivalere pluribus confessionibus, cum una con-

(1) *d. 5. q. 5. s. 2.* — (2) *l. c. n. 177.* — (3) *et hanc tenent Lugo d. 15. n. 180., Dic., Bonæspei et Antonius a Spiritu sancto ap. Salm. de pœn. c. 7. p. 4. n. 45.* — (4) *et eam tenent Suar. in 3. p. d. 36. sect. 4. n. 5., Laym. c. 5. n. 10., Bonac. p. 4. n. 31. cum Coninch., Till. et Nugno.* — (5) *quam tenent Pal. p. 20. §. 2. n. 15., Viva q. 4. a. 3. n. 5. et Salm. c. n. 45. circa fin. cum Præp., Hurt. et Leand.*

fessio deleat omnia peccata, quæ per plures fuerant delenda. Si vero pœnitens in præsenti anno non peccavit mortaliter ante confessionem, et postea incidit in mortale, tunc una confessione non satisfacit præceptis utriusque anni, sed tenetur iterum confiteri. Ratio, quia per illam confessionem tantum satisfacit præcepto anni præteriti, non autem præsentis, cum respectu præcepti præsentis anni non satisfaciat, qui non confitetur mortalia istius anni; communiter enim docent DD. et merito (1), quod, si quis confitetur sola venialia in principio anni, et ante finem committit mortale, tenetur illud intra illum annum confiteri. Unde, cum confessio illa mortalium commissorum tantum in anno præterito non sit impletiva præcepti anni præsentis, sequitur, quod, si pœnitens in hoc anno aliquod mortale committat, teneatur illud ante finem anni confiteri.

670. — „5. Satisfaciunt ii, qui confitentur Mendicantibus, etiam in paschate, quia hi habent facultatem a sacerdote maxime proprio omnium fidelium et pastore pastorum. Ita communiter omnes contra *glossatorem* et *auctorem parochiani obedientis*. Contra quos vide in responsis *Francisci Fontani*, editis Viennæ Austriæ anno 1634, allegatam auctoritatem duorum conciliorum generalium Viennensis et Tridentini, 20 Pontificum, 50 doctorum, et præter totius orbis consensum, multorum quoque parochorum testantium, eos esse optimos parochianos, qui regulares adeunt et ab iis instituuntur (2)."

671. — „6. Non obligatur ante finem anni, qui habens mortale timet, ne illud obliviscatur (3). Si tamen prævideret, se non habiturum occasionem confitendi deinceps toto hoc anno, deberet prævenire etiam in medio anni (4)."

672. — „7. Probabilius est, non satisfieri præcepto ecclesiæ per confessionem invalidam (5): etsi probabile

(1) *prout Laym. l. c., Pal. §. 3. n. 1. et Salm. de pœn. c. 7. p. 4. n. 41. cum Suar., Vasq., Bon., Bec., Dic., Reg., Diana, Hurt., Leand, etc., ac ipse Lugo d. 15. n. 173.* — (2) *ut supra l. 4. t. 3. c. 1. dub. 3., item Navar., Azor, Fag., Trull. l. 3. c. 3. d. 2. n. 6., Diana p. 8. t. 1. r. 88. (vide dicta de hoc puncto n. 564.)* — (3) *Coninch., Henr., C. de Lugo d. 14. n. 41. et alii contra Med. etc.* — (4) *C. de Lugo disp. 15. s. 6. n. 182. (vide dicta n. 298.)* — (5) *ut docent. Suar. d. 36. s. 7., Fill., Laym., C. de Lugo d. 15. s. 6. §. 5.*

„contrarium putet esse *Fagundez* (1)." *(Improbabile tamen nunc est propter prop. 14. inter damnatas ab Alexandro VII.)* „Item nec per confessionem venialium (2)."

673. — „8. Excusantur ab hoc præcepto: 1) qui phy-„sice non possunt, v. gr. quibus deest confessarius; 2) qui „moraliter non possunt: v. gr. qui prudenter timent re-„velationem sigilli; vel qui non possunt sine notabili „incommodo vitæ, fortunarum etc (3).

674. — Nota in fine, quod de jure communi ex *cap. Omnis utriusque sexûs* duplex pœna incurritur a transgredientibus tale præceptum, scilicet prohibitio ab ingressu ecclesiæ et privatio sepulturæ; sed incurritur post sententiam judicis. Et impuberes a prædicta pœna excusantur (4).

DISSERTATIO.

De confessariis sollicitantibus.

675. — Ex bulla *Gregorii XV.*, edita anno 1622, ac descripta apud *Salm.* (5), denuntiari debent: *Omnes... sacerdotes* (verba bullæ), *tam sæculares quam.... regulares....*, *qui personas*, *quæcumque illæ sint*, *ad inhonesta sive inter se sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis*, *sive ante vel post immediate*, *seu occasione vel prætextu confessionis....*, *etiam... confessione non secuta*, *sive extra confessionis occasionem*, *in confessionario aut in loco quocumque*, *ubi confessiones audiantur*, *seu ad confessionem audiendam electo*, *simulantes ibidem confessiones audire*, *sollicitare vel provocare tentaverint*, *aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* Et deinde subjungitur: *Mandantes omnibus confessariis*, *ut suos pœnitentes*, *quos noverint fuisse ab aliis*, *ut supra*, *sollicitatos*, *moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes seu... tractantes etc. inquisitoribus seu locorum ordina-*

(1) *vide Diana p. 3. t. 4. r. 120.* — (2) *ut docet Diana p. 4. t. 4. r. 206. ex Hurt. et Mercero. (vide dicta n. 669. in fine.)* (3) *Coninch., Tamb. c. 4. §. 3.* — (4) *ita Viva ex communi, q. 4. art. 3. n. 9. (vide dicta n. 295. v. præceptum.)* — (5) *de præc. decal. c. 4. p. 3. §. 1. n. 17.*

riis etc. Et si hoc officium prætermiserint, mandat Pontifex, ut pro modo culpæ puniantur. In edicto autem generalis inquisitionis imponitur excommunicatio latæ sententiæ in non denuntiantes infra mensem omnes de hæresi suspectos, inter quos enumerat confessarios sollicitantes ad turpia. De hac autem excommunicatione vide dicenda *n. 693.*

Hic refert adnotare auctores, quos observavi tractantes de hac materia sollicitationis, cum adnotatione locorum. Sunt videlicet *Castropalaus* (1), *Bonacina* (2), *Escobar* (3), *Salmanticenses* (4), *Felix Potesta* (5), *Roncaglia* (6), *Diana* (7), *Concina* (8), *Mazzotta* (9), *Anacletus* (10). Cæterum pauci auctores hanc rem ex professo tranctant, forte quia non ubique præfata bulla *Gregorii* recepta est, prout asserit *Anacletus* (11) de Germania, *Palaus* de Hispania. Sed hic advertendum, quod *N. SS. P. Benedictus XIV.* novissime anno 1741 1. Junii ediderit bullam, quæ incipit: *Sacramentum*, in qua confirmavit, et, quatenus opus, denuo mandavit omnibus inquisitoribus et locorum universi orbis christiani ordinariis, ut inquirant et procedant contra omnes sacerdotes sollicitantes cujuscumque dignitatis, præeminentiæ etc.

§. I.

Perpenduntur clausulæ in præfata bulla *Gregorii XV.* appositæ.

676. *De clausula I.: In actu sacramentalis confessionis.*
677. *De clausula II.: Ante vel post immediate.*
678. *De clausula III.: Occasione vel prætextu confessionis.*
Quid importet to Occasione confessionis. Dub. 1., an denuntiandus, qui sollicitat mulierem rogantem, ut cras eam audiat. Dub. 2., an, qui audita fragilitate mulieris postea domi eam sollicitat.

(1) *t. 1. tr. 4. de fide d. 9.* — (2) *t. 1. d. 6. de oblig. denunt. p. 3.* — (3) *t. 6. p. 1. l. 47. c. 29.* — (4) *de præc. dec. c. 4. p. 3. per tot.* — (5) *part. 3. n. 482.* — (6) *de pœnit. p. 113.* (7) *p. 4. tr. 5. per totum.* — (8) *de pœn. p. 756.* — (9) *eod. tit. t. 3. p. 435.* — (10) *tr. 14. dist. 8. q. 5.* — (11) *n 67.*

679. *Quid importet to Prætextu confessionis; et quid, si ex condicto mulier, fingens se ægrotam, advocet confessarium ad peccandum.*

680. *De clausula IV.: In confessionario aut in loco quocumque... simulantes ibidem confessiones audire. Quid importet illud simulantes; et quid, si confessarius sollicitet in confessionario sine tamen simulatione confessionis.*

676. — Clausula I.: *In actu sacramentalis confessionis.* Ad hoc sufficit, si confessio sit incœpta, licet non perfecta (1). Nota hic propositionem 6. damnatam ab *Alexandro VII.*, quæ dicebat: *Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione.* Pariter denuntiandus est confessarius, si in confessione apponat medium indifferens, quod tamen ex circumstantiis postea cognoscatur appositum ad sollicitandum: ut esset imponere mulieri, ut expectet eum domi; vel si interroget eam, ubi habitet (2).

677. — Clausula II.: *Immediate ante vel post.* Illud *immediate ante* sentiunt communius *Passerinus et Boss.* (3), contra aliquos *ap. Barbosa*, stricte intelligendum esse, ita ut nullum intervallum intercedat. An autem denuntiari debeat confessarius, qui sollicitat immediate, postquam pœnitens petierit confessionem? Affirmant *Salm.* (4), sed probabilius, ut puto, negat *Bordonius* (5). Notandum tamen, quod eo casu, licet confessarius non sit denuntiandus ex clausula prædicta, denuntiandus tamen ex clausula tertia sequenti: *occasione confessionis*, ut infra; si enim confessarius utatur petitione illa ut medio ad sollicitandum, utique est denuntiandus; secus, si utatur tantum ad colloquendum, et si postea in progressu collocutionis tentatus sollicitat.

Illud autem *immediate post* communiter a DD. intelligitur, quando post confessionem nec confessarius nec pœnitens ad alia se divertit, ita, ut eveniat sollicitatio, antequam ulla alia actio intervenerit (6). Dicit autem *Po-*

(1) *ita Salm. tr. 21. c. 4. p. 3. §. 4. n. 44. et Ronc. de pœnit. q. 8. c. 1. q. 4.* — (2) *ita Ronc. d. l. cum Bordon.* — (3) *ap. Ronc. q. 6.* — (4) *tr. 21. c. 4. p. 3. §. 4. n. 49. in fin.* (5) *ap. Potest. n. 504.* — (6) *ita Salm., Roncagl., Pot. n. 503. cum Hurt., Lezana, Peyrin.*

testa (1), non esse denuntiandum confessarium, qui sollicitat, postquam pœnitens recesserit ab ejus conspectu. Verumtamen denuntiandum esse recte censet confessarium, qui statim post confessionem dicit pœnitenti: *Expecta me paulisper!* et post intervallum venit et sollicitat, etiamsi accedendo prius habeat de alio negotio serio tractatum, quia tunc talis tractatus prudenter fictus præsumitur: secus vero, si venit sequenti die et sollicitet (2). Sed quidam doctus non utique improbabiliter dicit, quod, si negotium illud magni sit momenti et ad confessarium pertinens, minime est ipse denuntiandus. Quare ex circumstantiis judicandum, an probabiliter intenta fuerit sollicitatio et negotium ut medium; an vero negotium principaliter, et sollicitatio per accidens.

Constat autem, denuntiandum esse confessarium, si statim post confessionem ducat puerum in cubiculum et sollicitet; quia tunc statim ponit, si non sollicitationem, saltem illius medium (3). Item, si audita confessione fœminæ, dum ea ad manum deosculandam accedit, confessarius illam turpiter tangat: vel dum est ante ipsum, ut confiteatur, pedibus aut manibus turpiter tangat illam, si immediate post ipsa confitetur, pariter est denuntiandus. Si vero alia vice confiteatur, Vide dicenda *in clausula IV. n. 680.*

678. — Clausula III.: *Occasione vel prætextu confessionis.* Dicitur *occasione confessionis*, quando confessarius vel pœnitens invitat ad confessionem veram: *prætextu* vero, quando ad confessionem fictam (4).

Et 1) ex particula *occasione confessionis* denuntiandus est confessarius, qui rogatus ad confessionem divertit et sollicitat, esto nondum sederit, nec mulier fuerit genuflexa; ita communiter (5).

Dubitatur 1., an denuntiari debeat confessarius, qui rogatus a fœmina, ut cras ejus confessionem excipiat, eam sollicitat. Affirmant *Conc.* (6) *et Mazz.* (7) *cum Potesta et aliis*, quia jam verificatur sollicitasse occasione

(1) *n. 504.* — (2) *ita Potesta n. 506.* — (3) *ita Ronc. d. q. 6. et Pot. cum Diana etc. n. 507.* — (4) *ita Potesta n. 509., Ronc. qu. 7. et Conc. n. 7.* — (5) *Salm. tr. 21. c. 4. p. 3. §. 4. n. 52., Potesta n. 510. in fine et Ronc. l. c. et Pal. p. 7. n. 6.* (6) *n. 7.* — (7) *p. 439.*

confessionis: negant vero *Pal.* (1) *et Quarti ac Leand. ap. Mazz.*, quia talis sollicitatio non est proxima confessioni faciendæ, sed potius conventioni de confessione facienda. Sed hoc non officit, quominus sollicitatio dicatur facta occasione confessionis. Unde primæ sententiæ me subscribo.

Dubitatur 2., an denuntiari debeat confessarius, qui ob fragilitatem mulieris auditam in ejus confessione postea domi eam sollicitaverit.

Prima sententia negat (2). Ratio, quia is non utitur tunc occasione confessionis, sed notitia ex illa habita; ideoque tunc dicitur confessarius peccare non ex occasione, sed ex cognitione confessionis, cum sollicitatio sit remota a loco et statu confessionis.

Secunda sententia tamen probabilior affirmat (3). Ratio, quia, cum sollicitatio impulsum habeat a confessione, satis verificatur, quod occasione confessionis fiat sollicitatio. Satis autem præsumitur confessarius usus fuisse notitia confessionis ad sollicitandum, si post audita peccata turpia pœnitentis suamque propensionem ad venerem ostensam, interroget de domo, ubi habitat, an maneat sola et similia; vel, ut ait *Concina*, si ante confessionem confessarius et pœnitens mutuo fuissent ignoti, et occasione cognitæ levitatis ipse domum mulieris adeat et sollicitet. Item recte ait dicendum *Ronc.* (4), si confessarius sollicitat per epistolam; vel si confessarius obtineat vel petat a muliere consensum copulæ, promittendo ejus confessionem audire.

679. — 2) *Prætextu* autem *confessionis* denuntiandus est confessarius, qui ex pravo fine ficte invitat mulierem ad confessionem et deinde sollicitat (5). Si vero confessarius vadit ad sollicitandam fœminam, petendo licentiam a suo superiore sub prætextu confessionis, merito

(1) *p. 7. n. 4.* — (2) *et hanc tenent Sousa de confess. soll. n. 10. et alii ap. Diana p. 4. tr. 5. r. 7., item Salm. ib. n. 51. cum Trull. et Leand.; et idem sentit Auctor lib. Istruz. per li nov. conf. part. 2. c. 14. n. 293.* — (3) *eamque tenent Mazzotta, Potesta n. 504. in fine et n. 587., Conc. n. 7., Payr. cum Graff. ap. Diana l. c. et Ronc. q. 7. cum Lez., Voss. et Bord.* — (4) *cum auctoribus a se cit.* — (5) *Conc. n. 8., Mazz. et Ronc. d. q. 7. cum Bord.*

dicunt (1), non esse denuntiandum, quia tunc prætextus confessionis non est respectu pœnitentis, sed respectu superioris. An autem denuntiari debeat confessarius, qui convenit cum muliere, ut ad eludendos domesticos se fingat ægrotam, et ipsum accersat domum ad patrandum peccatum? Affirmant *Conc. et Mazzotta ll. cc.*, item *Fagund. ap. Potesta* (2) *ac Sancius* (3), quia prætextus confessionis tunc videtur satis manifestus: sed probabilius negant *Ronc.* (4) *cum Bord.*, *Diana ll. cc. et Escob.* (5) *cum Trull. cum Freita ac Leand.* Ratio, quia tunc non verificatur, quod confessarius sollicitet prætextu confessionis, sed tantum, quod prætextu confessionis peccatum exequatur; ita ut prætextus confessionis tunc jam ordinetur non ad sollicitationem, sed ad familiares decipiendos. Et tanto minus (contra *Concinam*) puto esse denuntiandum confessarium, si mulier, nulla conventione præmissa, prætextu confessionis ipsum advocet et sollicitet, quamvis deinde rem habeant; quia ex bulla tunc confessarius denuntiari debet, quando ipse sollicitat prætextu confessionis; at in hoc casu non confessarius, sed pœnitens prætextu confessionis confessarium sollicitat. Secus vero censeo dicendum, si confessarius extra confessionem sollicitaret, et fœmina renueret, timens diffamationem; et ideo confessarius ei suaderet, ut fingens se ægrotam eum accerseret ad peccandum; quia tunc vere diceretur confessarius prætextu confessionis sollicitare fœminam ad præstandum consensum. Idem puto dicendum, si confessarius advocetur a matre puellæ, ut filiæ confessionem excipiat, et ipse ad cubiculum accedat cum pravo fine ad alloquendam puellam de confessione, nempe eam interrogando, an velit confiteri, vel dicendo, se advocatum fuisse ad audiendam ejus confessionem, et deinde sollicitet; quia tunc etiam sollicitaret prætextu confessionis. Idem dicendum puto (6), quando confessarius in loco ad confessiones deputato, et sub confessionis figura sive specie simulat, ad illudendos spectantes, confessionem audire, et sollicitet; tunc enim de-

(1) *Salm. tr. 21. c. 4. p. 3. §. 4. n. 55. et Ronc. l. c. in fine cum Bord. ac Tancredi ap. Potesta n. 513.* — (2) *n. 513.* — (3) *ap. Diana p. 4. tr. 5. r. 37.* — 4) *d. q. 7. in fine.* — (5) *n. 662.* — (6) *cum Escob. n. 662. et Diana d. r. 37.*

nuntiandus est, non jam quia sollicitat prætextu confessionis, sed quia sollicitat simulando confessionem in loco ad ipsam deputato, ut mox dicemus *num. seq.*

680. — Clausula IV.: *Extra confessionis occasionem in confessionario aut in loco quocumque, ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* To *simulantes ibidem confessiones audire* quidem intelligitur, si sacerdos ita se gerat, ut adstantes credant, actu ipsum audire confessionem. Dicunt autem *Ronc.* (1) *et Escob.* (2) *cum aliis*, quod ad simulandam confessionem non sufficiat, si fœmina flexis genibus coram confessario assistat, sed insuper requiritur, ut confessarius voce, nutu sive aliqua actione, puta applicando aures, simulet confessionem audire; quia, ut ajunt, simulatio non solum debet esse ex parte pœnitentium, sed etiam ex parte confessariorum, cum in bulla de his dicatur: *simulantes ibidem confessiones audire.* Sed melius sentiunt *Palaus* (3), *Diana* (4) *et Fagund. ac Trull.* (5), quod, cum confessarius adest in loco deputato ad audiendas confessiones, et fœmina genuflexa ibi adstat, eamque confessarius sollicitat, jam denuntiandus est; quia ipse, manendo ibi audiens pœnitentem, jam satis ingerit spectantibus credulitatem, quod illa confiteatur, ideoque ipso facto jam simulat confessionem audire. Secus tamen dicendum puto, si in aliquo loco, quamvis electo ad confessionem, extra tamen confessionarium, sacerdos sollicitaret fœminam stantem vel sedentem aut cubantem: juxta mox dicenda.

Dixi: *extra confessionarium;* nam dubium hic fit, an denuntiari debeat confessarius, qui sollicitat vel tractat turpia in confessionario, quin tamen confessionem simulet.

Prima sententia negat (6). Ratio, quia in bulla *Gregorii*, ut supra dicitur, denuntiandi sunt confessarii, *qui extra confessionis occasionem in confessionario aut in loco*

(1) *q. 8.* — (2) *n. 675.* — (3) *p. 8 n. 4.* — (4) *r. 18.* — (5) *ap. Escob. n. 673.* — (6) *et hanc tenent Pal. p. 8. n. 4., Escob. n. 669. Ronc. q. 8. cum Lez. et Salm. tr. 21. c. 4. p. 3. §. 5. n. 57. et 58. cum Freita, Fag. et Leand., item Sancius, Sousa, Hurt., Boss. et Donat. apud Pot. n. 522.*

quocumque, ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones habuerint. Ergo inferunt, quod, sive sollicitatio fiat in confessionario sive in alio loco ad confessiones electo, requiritur ad obligationem denuntiandi confessionis simulatio.

Sed *probabilius* affirmant esse denuntiandum *Mazz.*, *Concina* (1), *Diana* (2) *ac Pot.* (3) *cum Bord.*, *Trull. etc.* Cum his dicimus, quod, si confessarius sollicitat in aliis duobus locis ut supra in bulla descriptis, requiratur simulatio confessionis ad eum denuntiandum; non vero, si sollicitat in confessionario. Et hoc probatur ex decreto *Pauli V.* (4), ubi sic dictum fuit: *Die 10. Julii 1614 in generali congregatione s. Romanæ et universalis inquisitionis coram ss. Paulo Papa V., facta relatione, quod multi confessarii tractant cum mulieribus in confessionali extra occasionem confessionis de rebus inhonestis: sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi confessarios procedatur in s. officio.* Cum igitur nulla ibi mentio fiat de simulatione confessionis, ad denuntiandum confessarium sufficit, quod ipse in confessionali de rebus turpibus tractet, quin simulet confessionem audire. Nec valet dicere, ut ajunt adversarii, decretum hoc fuisse abrogatum sive restrictum per bullam *Gregorii.* Nam respondetur, regulam generalem esse, quod leges anteriores nunquam intelligantur abrogatæ per posteriores, nisi quando hæ prioribus omnino sint contrariæ; alioquin, semper ac aliquo modo potest contrarietas excusari, correctio legum, quoad fieri potest, vitari debet: prout communiter tradunt *Sanchez* (5), *Palaus* (6), *Salm.* (7) *et alii DD. passim, ex c. Cum dilectus de consuet. et ex l. 1. c. de inoff. dotib.*, ubi dicitur: *Leges legibus concordare promptum est.* Decretum autem *Pauli V.* bene consistit cum bulla *Gregorii;* in illo enim sermo tantum fit de confessario tractante inhonesta in confessionali; in bulla vero *Gregorii* additur de tractante turpia præter confessionale *in loco quo-*

(1) *n. 11.* — (2) *p. 1. tr. 4. r. 18. et p. 4. tr. 5. r. 38. et p. 8. tr. 9. r. 35.* — (3) *n. 522.* — (4) *relato apud Potesta l. c.* (5) *de matr. l. 1. d. 17. n. 6.* — (6) *de leg. tr. 3. d. 5. p. 2. §. 1. n. 9.* — (7) *eod. tit. c. 4. p. 2. §. 1. n. 13.*

cumque, ubi confessiones audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, et hic subditur clausula: *simulantes ibidem confessiones audire.* Unde, cum clausula hæc bene referri possit tantum ad duo posteriora loca, et non ad confessionale, non est, cur dicamus, decreto *Pauli V.* per bullam *Gregorii* fuisse derogatum. Accedit edictum s. inquisitionis Romanæ (1), ubi dicitur: *Debbano denuntiare ciascuno di coloro, de' quali sappiano o abbiano notizia, che contro i decreti e costituzioni apostoliche abbiano abusato il sacramento della penitenza, servendosi della confessione o confessionario* (nota) *a fini disonesti, sollicitando in essi i penitenti ad turpia ed avendo con essi discorsi di cose illicite e non convenienti al fine per cui è stato istituito**). Quapropter talis confessarius saltem denuntiandus est ex hoc edicto, quia abutitur confessionario ad sollicitandum.

§. II.

Quinam sollicitantes debeant denuntiari.

681. *Qu. 1., an denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti.*
682. *Qu. 2., an confessarius, qui sollicitatus ad copulam divertit ad tactus.*
683. *Qu. 3., an confessarius sollicitans ad actus venialiter tantum inhonestos.*
684. *Qu. 4., an sollicitans ad peccata non turpia.*
685. *Qu. 5., an denuntiandi episcopi sollicitantes.*
686. *Qu. 6., an denuntiandus confessarius sollicitans, si fuerit emendatus.*
687. *Qu. 7., an, qui de sollicitatione jam convictus est et punitus.*
Qu. 8., an, qui consentit mulieri sollicitanti, ne ab ea accusetur.

(1) *relatum a Pot. t.2. n. 526.*

---

*) Id est: *Denuntient, quemcumque noverint aut compererint, contra decreta et constitutiones apostolicas sacramento pœnitentiæ abusum esse, adhibendo confessionem aut confessionale* (nota) *ad fines inhonestos, sollicitando pœnitentes ad turpia et instituendo sermones de rebus illicitis et ad rem non pertinentibus.* *Editor.*

Qu. 9., an simulans confessionem ex condicto ad tractanda inhonesta.

688. *Qu. 10., an denuntiandus laicus vel clericus sollicitans in confessione, simulando se confessarium; et quid, si sit sacerdos, sed careat jurisdictione?*

689. *Qu. 11., an denuntiari debeat pœnitens sollicitans confessarium.*

690. *Qu. 12., an denuntiandus interpres sollicitans pœnitentem.*

691. *Qu. 13., an confessarius sollicitans mulierem, ut inducat aliam ad secum peccandum, vel ut ipsa peccet cum alio.*

692. *Qu. 14., an confessarius sollicitans, postquam decesserit.*

681. — QUAERITUR 1., an sit denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti in confessione. Affirmant *Salm.* (1) et ajunt, contrariam sententiam non esse probabilem post bullam allatam *Gregorii XV.*, ubi expresse sunt denuntiandi non solum confessarii sollicitantes, sed etiam inhonestos tractatus habentes; et idem sentiunt *Mazzotta, Conc.* (2), *Pot.* (3), item *Salm.* (4) *cum Diana*, *Leandro etc.* Negant vero *Bonac.* (5), *Pal.* (6), *Escobar* (7) *cum Acunna*, *Hurt.*, *Sousa et Sanctorello*, item *Prado*, *Bordon.*, *Homob. et Trull.* (8): ac *Ronc.* (9) ad hanc sententiam inclinare videtur, dicens cum *Bord.*, *Sanctorello* etc., quod rationi a *Salm.* allatæ responderi possit, verba bullæ intelligenda esse de tractatibus turpibus, quorum confessarius sit auctor: atque *Diana* (10) hanc probabilem ac tutam dicit. At mihi pro dicta sententia alia ratio occurrit, quæ habetur apud *Bonac.*, et quæ potior videtur. Ratio est, quia ex bulla eadem *Gregorii* mandatur confessariis, ut moneant de obligatione denuntiationis, non jam quoscumque pœnitentes, qui cum confessariis inhonestos tractatus habuerint, sed illos, *quos noverint*, *fuisse ab aliis ut supra sollicitatos;* quare infertur, quod pœnitens licite, si vellet, posset confessarium in dicto casu denuntiare juxta primam probabilem sententiam; sed videtur probabilius, ad hoc pœnitens non obligari; quia, ut ipse obligationem subeat denun-

(1) *tr. 21. c. 4. p. 3. §. 3. n. 42.* — (2) *n. 16.* — (3) *n. 579.* (4) *ibid. §. 4. n. 54.* — (5) *disp. 6. p. 3. n. 17.* — (6) *p. 5. n. 4.* (7) *n. 653.* — (8) *ap. Salm. l. c.* — (9) *q. 5.* — (10) *p. 1. tr. 4. resol. 11.*

tiandi confessarium, requiritur, ut fuerit ab illo sollicitatus. Etsi igitur confessarius non eximatur a crimine ob inhonestum tractatum in confessionario, eximitur tamen pœnitens ab obligatione denuntiationis, dum non reperitur sollicitatus. Et recte censetur, noluisse Pontificem obligare pœnitentes ad denuntiandum confessarios, quos ipsi tentaverint, ob magnam difficultatem, quæ deterret pœnitentes a denuntiando in isto casu, quo peccatum ab ipsis causam habuerit: tum quia, si denuntiarent, valde periclitaretur eorum fama; tum quia lex nimis ardua tunc eis redderetur. Quidam neotericus scripsit, præfatam opinionem fuisse proscriptam a *Benedicto XIV.* per bullam *Sacramentum*, allatam *in fine hujus tractatus.* Sed perperam id asseruit; nam Pontifex ibi tantum dixit, denuntiationem esse faciendam, etiamsi *inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit.* Longe autem differt sollicitatio mutua ab ea, quæ fit a muliere, et cui confessarius consentit, cum DD. valde distinguant primum casum ab altero: ut observari potest apud *Fel. Potestam* (1), ubi dicunt, sollicitationem mutuam tum evenire, cum confessarius sollicitatus a pœnitente ad unam turpitudinis speciem, ad aliam sollicitat mulierem (prout *n. seq.* dicetur); aut etiam, cum confessarius a pœnitente sollicitatus prius dissentit vel sermonem divertit, et deinde post aliquod intervallum illam sollicitat; atque in his casibus mutuæ quidem sollicitationis auctores aliqui, ut *Castrop.*, *Peyrinus et Acunna*, sentierunt, non adesse obligationem denuntiandi; et hæc est opinio, quæ a Pontifice damnata fuit: et quidem juste, in hujusmodi enim casibus jam verificatur, quod pœnitens vere maneat sollicitata, et vere confessarius sollicitet; at in nostro casu, cum confessarius simpliciter sollicitationi consentit, minime verificatur nec dici potest, quod mulier sit sollicitata. Quando autem cooperatio confessarii dicenda sit simplex consensio, aut etiam mutua sollicitatio, id pendet a circumstantiis sermonis et tractatus, qui inter confessarium et pœnitentem intercedunt.

682. — *Quæritur 2.*, an sit denuntiandus confessarius, qui sollicitatus a pœnitente ad copulam renuit et divertit

(1) *de denuntiatione n. 582.*

ad solos tactus. Affirmant *Salm.* (1) *cum Leand. et Diana :* sed probabiliter negant *Palaus* (2), *Escobar* (3) *ac Trull., Hurtado etc.* (4). Ratio, quia fœmina sollicitans ad copulam virtualiter provocat etiam ad tactus, qui ordinarie sunt prævii ad copulam; unde verificatur, quod confessarius (ut supra) tunc non sollicitat, sed sollicitatus consentit. Recte vero notat *Pal.* (5), quod confessarius sollicitatus ad sodomiam, si ipse divertat ad fornicationem vel contra, tunc certe est denuntiandus, cum ipse tunc sollicitet ad actum, ad quem non fuit sollicitatus; fornicatio enim non continetur sub sodomia, nec contra.

683. — *Quæritur 3.*, an denuntiandus sit confessarius sollicitans ad actus tantum venialiter inhonestos.

Prima sententia affirmat (6). Ratio, quia actus leviter inhonesti extra sacramentum fiunt graves in sacramento, ob gravem injuriam, quæ ei irrogatur; sicut sumptio parvi cibi in die jejunii esset per se leve peccatum contra temperantiam, sed esset grave, si fieret ante communionem.

Secunda sententia vero probabilior negat (7). Ratio, quia ex una parte certum est, quod ad denuntiandum confessarium sollicitantem requiratur, prout dicunt *Pal., Portellus et Sousa*, quod actus sollicitationis sit peccatum grave, ita ut certe putetur ipse graviter in eo peccasse, cum talis denuntiandus sit tanquam suspectus de fide, ut habetur ex edito inquisitionis generalis *apud Potesta* (8). At nemo potest censeri suspectus de fide, qui tantum venialiter peccat. Hinc *Benedictus XIV.* hoc sollicitationis crimen appellat *nefariam improbitatem;* et in bulla *Pii IV.* dicitur de hujusmodi sacerdotibus sollicitantibus: *qui loco reconciliationis cum Deo graviori peccatorum mole pœnitentes onerant et in manibus diaboli tradunt.* Ex alia vice actus, qui in se est levis contra castitatem, nequit fieri gravis in sacramento; alias quodlibet peccatum veniale in materia veracitatis, patientiæ vel humilitatis evaderet grave in sacramento, quod nemo asserit.

(1) *tr. 21. c. 4. p. 3. §. 3. n. 40.* — (2) *p. 5. n. 4.* — (3) *n. 656.* (4) *ap. Salm. ib. n. 39.* — (5) *d. n. 36.* — (6) *et hanc tenent Diana, Mazzotta, Viva in prop. 7. damn. ab Alexand. VII., et Trull., Sancius, Fagund., Leand. et Thom. Hurt. n. 635.* (7) *et hanc tenent Pal. part. 3. n. 3. et Escob. n. 636. et 637. cum Sousa, Portello et Gasp. Hurt.* — (8) *t. 2. n. 526.*

Nec obstat dicere, quod culpa levis reddatur gravis ob reverentiam sacramento debitam; nam hoc currit, quando aliquid prohibetur ob solam reverentiam sacramenti, prout prohibetur quævis parva comestio ante communionem; non vero quando res aliqua ab ecclesia vetatur tamquam in se mala; tunc enim, quia tota injuria, quæ sacramento irrogatur, est quatenus sacramentum ministratur aut suscipitur cum actu pravo, si actus est leviter pravus, levis etiam erit injuria, quæ fit sacramento. Omnes tamen conveniunt cum *Palao et Escobar ll. cc.*, quod, si ex circumstantiis certe conjiceretur, quod sacerdos eo levi actu animum habuerit ulterius progrediendi, tunc censenda est sollicitatio gravis.

684. — *Quæritur 4.*, an sit denuntiandus confessarius, qui in confessione sollicitat pœnitentem non ad turpia, sed ad alia peccata.

Prima sententia affirmat (1). Ratio, tum quia in bulla *Gregorii XV.* dicitur esse denuntiandus, qui habet cum pœnitente *illicitos et inhonestos tractatus;* to autem *illicitos* videtur comprehendere omnes alios actus culpabiles præter materiam inhonestam; idque videtur magis exprimi in edicto inquisitionis, ubi præcipitur denuntiari, qui habent cum pœnitentibus *discorsi de cose illecite, e non convenienti al fine, per cui il sacramento della penitenza e stato instituito* *); tum quia in decreto *Alexandri VII.* habetur, esse denuntiandos omnes de hæresi etiam leviter suspectos; si igitur denuntiari debet tamquam suspectus de hæresi, qui sollicitat ad turpia, cur non etiam, qui sollicitat ad alia crimina? Hæc sententia videtur satis probabilis; unde bene ait *Palaus* (2), quod inquisitores probabiliter cognoscere possint de hujusmodi sollicitatione, si deferatur, ob facultatem ipsis concessam.

Secunda sententia vero communissima et probabilior

(1) *et hanc tenent Pegna, Zechius, Moure et Acunna ap. Diana p. 5. tr. 4. r. 17., et huic inclinat Potesta n. 496. cum Cord.* — (2) *part. 6. n. 2.*

*) Id est: *Sermones de rebus illicitis et cum fine sacramenti pœnitentiæ non convenientibus.*

Editor.

negat (1). Ratio, quia nullibi habetur expressum, hanc sollicitationem esse denuntiandam; licet enim in bulla *Gregorii* præter verbum *inhonestos* addatur *illicitos*, tamen patet, utrumque eamdem materiam significare, dum dicitur *illicitos et inhonestos tractatus*. Nec aliter accipienda sunt verba edicti, quia edictum ad bullam se refert aut certe referendum est. Nec obstat dicere, quod sollicitans ad alia crimina etiam sit de hæresi suspectus; nam communissime DD. (ut vidimus), bullam *Alexandri* interpretando, censent, non esse obligationem denuntiandi hujusmodi sollicitantes, dum bullæ tam *Gregorii* quam aliorum Pontificum, loquendo de sollicitatione in confessione, præceperunt, denuntiari tantum sollicitantes ad turpia; unde videtur ad hanc solam materiam veneream imposita esse obligatio denuntiandi sollicitantes, quia ob fragilitatem naturæ frequentius hæc sollicitatio, et majus in ea periculum consentiendi contingere poterat. Idque, ut ait *Diana l. c.*, confirmatur ex praxi inquisitorum.

Præterea communiter dicunt DD. et merito, non esse obligationem denuntiandi sacerdotes sollicitantes ad turpia in aliis sacramentis quam pœnitentiæ, quia revera de hac denuntiandi obligatione nullibi habetur præceptum (2).

685. — *Quæritur 5.*, an denuntiandi sint episcopi sollicitantes in confessione. Negant *Palaus* (3) *et Escob.* (4) *cum Molina*, *Acunna*, *Trull.*, *Freita*, *Deciano et Sancio*, quia episcopus etiam in crimine hæresis formalis non subjicitur inquisitoribus, ex c. *Inquisitores de hæresi in 6.* et ex Trid. *sess. 24. c. 5.*, ubi dicitur: *Causæ criminales graviores contra episcopos, etiam hæresis..., ab ipso tantum Romano Pontifice cognoscantur et terminentur.* Sed affirmant melius *Bonac.* (5), *Roncaglia* (6), *Salm.* (7) *cum Hurt. et Antonino a Spiritu sancto ac*

(1) *eamque tenent Palaus l. c., Mazz., Holzm. de præc. decal. tr. 2. n. 671., Bon. p. 3. n. 13. cum Ledes. et Sanctorello, Ronc. p. 113. qu. 3. cum Boss. et Carena, Diana d. r. 17. cum Freita, Peyr., Homob., Sousa et Veneto, ac Escob. n. 631. cum Fag., Leand., Molf., Scortia etc.* — (2) *ita Bonac. part. 3. n. 7., Diana r. 16., Pal. p. 6. n. 3. cum Freita, Acunna et Sancio, ac Escob. n. 634. cum Lez., Peyr., Sanctorello etc. contra Moure et Hurt.* — (3) *p. 9. n. 2.* — (4) *n. 715.* — (5) *p. 3. n. 8.* — (6) *p. 113. qu. 2. r. 1.* — (7) *tr. 21. c. 4. p. 3. §. 2. n. 30.*

Potesta (1) *cum Leand., Fag. etc.* Verum *Bonac.* sentit, denuntiandos esse inquisitoribus; at *Potesta*, *Ronc. et Salm.* (2) *cum aliis* dicunt, esse denuntiandos Pontifici, si commode huic fieri possit denuntiatio; alias hanc deferendam esse, dicunt, inquisitoribus, qui, licet non possint punire nec processum formare contra episcopos, possunt tamen de præfato crimine excipere informationem et deinde illam Pontifici significare: prout colligitur ex *extravag. Cum Matthæus de hæret.*, ubi sic præscribitur procedendum contra nuntios et officiales sedi apostolicæ immediate subjectos. Et in hoc conveniunt *Pal. et Escob. ll. cc. cum Trull.*, *Sancio et Acunna*, nempe quod bene possint inquisitores excipere hujusmodi informationem. Sub nomine autem *episcoporum* veniunt episcopi etiam titulares, et etiam non consecrati, modo sint confirmati; item nuntii, legati et abbates jurisdictionem quasi episcopalem habentes, ut dicunt *Salmant.* (3) *cum Barb. et Tamb.*

686. — *Quæritur 6.*, an, si confessarius sollicitans sit emendatus, debeat adhuc denuntiari.

Prima sententia negat (4). Ratio, quia finis denuntiationis est emendatio rei et ablatio damni, quibus jam obtentis, cessante fine legis principali, cessat etiam lex naturalis denuntiationis, quæ principaliter respicit emendationem; nec lex positiva ejus ordinem invertere potest. Hanc probabilem putat etiam *Viva* (5). Recte vero DD. excipiunt hæreticum formalem, maxime dogmatizantem, cujus difficilis est emendatio, et quem omnino expedit denuntiari, saltem ad subventionem aliorum, quos ipse forte subverterit.

Signa autem emendationis sunt (6): 1. Si mulier sollicitata, ter vel quater ad confessarium accedendo, in eo pravum animum non amplius adverterit (7); 2. si per

(1) *n. 621.* — (2) *c. n. 30.* — (3) *ib. n. 31.* — (4) *et hanc tenent Pal. p. 10. n. 1. et Escob. n. 624. et 625. cum Soto, Molf., Acunna, Peyr., Fag., Portel., Zanard., Freita etc.; item Led., Lugo, Trull., Leand., Hurt. et alii ap. Salm. tr. 21. c. 4. p. 4. §. 1. n. 75., et hanc probabilem putat, saltem extrinsece, auctor instruct. etc. p. 2. c. 14. §. 2.* — (5) *de 1. præc. q. 8. art. 5. n. 3.* — (6) *ut dicunt DD. citati ap. Salm. ib. n. 76. et ap. Viva d. l.* — (7) *ita Escob. n. 625. cum Trull, Diana et Sousa.*

triennium confessarius bene vixerit (1); 3. si sit sacramentaliter confessus et per longum tempus non tentaverit (2); 4. si lucratus sit jubilæum (3); 5. si factus sit religiosus; 6. si sit homo insignis probitatis, et semel vel bis sollicitaverit (4); 7. si post sollicitationem statim det signa doloris; 8. si fuerit senex, ita ut putetur ex magna passione sollicitasse, et postea vere resipuisse (5). Hæc tamen signa dicit *Viva d. l.*, singula non sufficere, nisi plura simul conjuncta faciant constare de emendatione. Et hoc valde est notandum; nam revera, sicut constat de crimine, debet et constare de emendatione. Et quod dicitur de sollicitatione, etiam dicendum est de aliis criminibus de hæresi suspectis.

Quamvis prædictam primam sententiam satis probabilem existiment auctores citati, absolute tamen probabiliorem esse judico

Secundam sententiam, quæ docet, confessarium etiam emendatum esse denuntiandum. Ratio, quia Pontifex magis quam emendationem rei ejus punitionem intendit, ad damnum ecclesiæ reparandum et ad resarciendum scandalum. Et ideo sancivit, ut supra, denuntiationem fieri, nulla correptione fraterna præmissa; quæ utique præmittenda esset, si emendatio rei, et non punitio intenta principaliter esset. Ita *Suar.*, *Bon.*, *Azor et plures cum Salm.* (6), qui hanc secundam sententiam certe tenendam esse ajunt.

687. — *Quæritur 7.*, an sit obligatio denuntiandi confessarium, qui de sollicitatione jam fuerit satis convictus et punitus. Certum est, quod, si ipse delinquat iterum, postquam in primo crimine fuerit punitus, iterum denuntiari debet. Et idem dicendum, si de sollicitatione non fuerit plene convictus, quia tunc nec fuisset satis punitus. Dubium ergo est, si de eadem sollicitatione jam fuerit satis convictus et punitus. Negant esse obligationem denuntiandi *Acunna*, *Seraphinus*, *Hurt. etc. ap. Salm.* (7), quia confessarius jam censetur emendatus, juxta

(1) *ut ait Sancius.* — (2) *ut Escob. d. n. 625. cum Freita, Sancio, Marc. Alciati, Farinac., Hurt., Ricc., Felin. et Barb.* (3) *ut dicit Escob. cum Genuensi.* — (4) *ut Hurtadus.* — (5) *ut ait Sylvest.* — (6) *tr. 21. c. 4. p. 4. §. 1. n. 77.* — (7) *ib. n. 73. in fine.*

rimam sententiam, mox supra allatam. Sed longe probabilius affirmant *Salm.* (1) *cum Bonac., Trull., Diana;* tum quia tunc non constat de emendatione; tum quia non eximitur mulier ab obligatione denuntiandi, quia alia denuntiavit, dum unaquæque persona sollicitata omnino denuntiare tenetur, sive sint sive non sint alii denuntiantes.

Quæritur 8., an denuntiari debeat confessarius, qui mulieri sollicitanti consentit, ob metum ab illa incussum, quod eum accusabit, nisi consentiat. Negat *Hurtadus*, quia lex ecclesiastica non obligat, cum metus gravis intervenit. Hæc tamen ratio debilis est, quia talis metus non censetur gravis; judices enim non facile credunt cuique mulierculæ accusanti (2). Sed melius dici potest hic confessarius non esse denuntiandus, quia tunc revera esset sollicitatus, non sollicitans, juxta dicta *n. 681.*

Quæritur 9., an sit denuntiandus confessarius, qui ex condicto cum pœnitente simulat confessionem, ut tractet inhonesta. Negat *Palaus* (3), tum quia sollicitatio tunc esset mutua; tum quia tunc pœnitens ipsa deberet se denuntiare. Recte vero affirmant *Salm.* (4) *cum Diana et aliis*, quia tunc jam adest vera sollicitatio confessarii, nec pœnitens denuntiando tenetur denuntiare seipsam, sed tantum verba referre et actus confessarii. Et hoc hodie expresse definitum est in bulla *Benedicti XIV.*, quæ incipit *Sacramentum* (vide infra), ubi præcipitur fieri denuntiatio, etiamsi sollicitatio mutua fuerit; ibi enim præcipitur denuntiandus esse confessarius sollicitans, *etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitanti pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam efflux-rit.*

688. — *Quæritur 10.*, an sit denuntiandus laicus vel non sacerdos sollicitans in confessione, simulans se confessarium. Respondetur affirmative (5). Ratio, quia, licet is non sit denuntiandus ratione sollicitationis ex bulla *Gregorii XV.*, denuntiari tamen debet ex alia constitu-

(1) *ib. n. 74.* — (2) *ut dicunt Salm. ib. p. 3. §. 5. n. 59., Esc.* (3) *p. 8. n. 2.* — (4) *ib. 61.* — (5) *cum Salm. tr. 21. c. 4. p 3. 2. n. 27., Ronc. l. c. r. 3.*

tione *Gregorii XIII.* (1), ubi quicumque non sacerdos audiens sacramentaliter confessiones præcipitur denuntiari. Utrum autem ad denuntiandum talem non sacerdotem sollicitantem requiratur non solum, ut confessionem audierit, sed etiam, ut absolutionem impenderit? Ex verbis præfatæ bullæ *Gregorii XIII*(2) videtur sufficere, quod tantum audierit, cum ibi dicatur, quod inquisitores sancti officii procedere debeant in non sacerdotes, qui missas celebrant aut sacramentaliter confessiones audiunt. Sed *Palaus* (3), *Mazzotta* (4), *Potesta* (5) *et Escob.* (6) *cum Acunna et Sancio* dicunt, omnino requiri, ut etiam absolvant, dum in edicto s. inquisitionis generalis dicitur denuntiandus esse ille, qui, cum non sit sacerdos, sacramentum ministrat; non censetur autem sacramentum pœnitentiæ ministrare, qui absolutionem non impertitur. Sed hoc non obstante ex præfato edicto, quod in extensum refert *Potesta* (7), certo hic denuntiandus est, etiamsi non absolvat, cum ibi dicantur denuntiandi esse tanquam suspecti de hæresi: *Coloro che non essendo ordinati sacerdoti, si usurpano di celebrar messa, ancorchè non abbiano proferito le parole della consecrazione, o abbiano presunto di ministrare il sacramento della penitenza a fedeli di Cristo, ancorchè* (nota) *non si sia venuto all' atto dell' assoluzione.**) Pariter autem certum est ex bulla *Benedicti* (ut mox supra vidimus in quæstione præcedenti), denuntiandum esse sacerdotem sollicitantem in confessione, etiamsi jurisdictione careat.

689. — *Quæritur 11.*, an sit denuntiandus pœnitens, qui in confessione sollicitat sacerdotem. Affirmant aliqui pauci apud *Salm.* (8): sed communiter et verius negant (9).

(1) *ap. Salm. c. n. 27.* — (2) *relatis a Salm. l. c.* — (3) *p. 9. n. 5.* — (4) *p. 437.* — (5) *p. 490.* — (6) *n. 685.* — (7) *t. 2. p. 1. n. 226.* — (8) *ib. n. 29.* — (9) *Bonac. p. 3. n. 20. Diana p. 1. tr. 4. r. 23., Pal. p. 9. n. 7. et Salm. l. c. cum Trull., Bord., Sousa, Acunna, Sancio et Leand.*

---

*) Id est: *Qui, cum sacerdotio non initiati sint, missam celebrare usurpaverint, quamvis verbis consecrationis non prolatis, vel fidelibus Christi sacramentum pœnitentiæ ministrare præsumpserint, etiamsi* (nota) *formam absolutionis non enuntiaverint.*

Editor.

Ratio, quia leges pœnales non sunt extendendæ de casu ad casum. Neque currit hic eadem ratio pro pœnitente quam pro confessario sollicitante, ob plura momenta, quæ cuique patent, et præcise ob suspicionem revelationis sigilli, si confessarius pœnitentem denuntiaret.

690. — *Quæritur 12.*, an sit denuntiandus sacerdos interpres, qui sollicitat pœnitentem.

Prima sententia affirmat, et hanc tenent *Freita*, *Trimarch. et Escob.* Ratio, quia interpres non solum gerit partes pœnitentis, sed etiam confessarii, unde pariter ac confessarius injuriam irrogat sacramento.

Secunda sententia vero communissima negat (1). *Ratio 1.*, quia interpres magis se habet ex parte pœnitentis quam confessarii. *Ratio 2.* et potior, quia ex bulla *Gregorii XV.* tantum confessarii sollicitantes denuntiandi sunt, utque diximus, et leges pœnales non extenduntur præter casus expressos. His tamen non obstantibus dicunt *Conc.* (2), *Potesta l. c.*, *Escob.* (3) *cum Fag. et Diana* (4) *cum Leand.*, quod, licet ex bulla *Gregorii XV.* interpres sollicitans non sit denuntiandus, tamen denuntiari debet ex edicto s. inquisitionis supra citato *n. 680. in fine*, ubi denuntiandi sunt omnes de hæresi suspecti, et inter hujusmodi suspectos enumerantur omnes illi, *che abusino il sacramento della penitenza, servendosi della confessione o confessionario a fini disonesti, sollicitando in essi i penitenti ad turpia, ed avendo con essi discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine, per lo quale è stato instituito.**) Unde bene denuntiandus est interpres, qui jam abutitur confessione pœnitentis ad eum sollicitandum vel ad tractandum cum eo de rebus inhonestis.

(1) *eamque tenent Pal. p. 9. n. 6., Potesta n. 489., Holzm. de præc. dec. tr. 2. n. 671., Mazz., Diana r. 9., Escob. n. 691. cum Fag., Sousa, Sancio, ac Salm. tr. 21. c. 4. p. 3.* §. 2. *n. 26. cum Trull., Leand. et communi, ut asserunt.* — (2) *n. 5.* (3) *n. 691.* — (4) *p. 9. tr. 9. r. 32. v. nota.*

---

*) Id est: *Qui abutuntur sacramento pœnitentiæ, adhibendo confessionem vel confessionale ad fines inhonestos, sollicitando pœnitentes ad turpia et instituendo cum iis sermones de rebus illicitis et cum fine sacramenti non convenientibus.* *Editor.*

691. — *Quæritur 13.*, an sit denuntiandus confessarius, qui sollicitat pœnitentem, ut inducat aliquam fœminam ad secum peccandum. *Acunna et Freita* (1), præcisa bulla *Gregorii XV.*, probabile putant, non esse denuntiandum ex decretis *Pii IV.* et *Clementis VIII.* Sed attenta saltem præfata bulla *Gregorii* hodie non est dubitandum, quin denuntiari debeat, cum ibi dicantur denuntiandi esse omnes sacerdotes, qui in confessione *personas ad inhonesta inter se sive cum aliis quomodolibet sollicitare tentaverint.*

An autem denuntiandus sit confessarius, qui sollicitat pœnitentem, ut consentiat ad peccandum, non secum, sed cum alio? *Acunna* (2) *et alii pauci* olim probabile putarunt, non debere denuntiari; sed hodie certum est oppositum, cum *Benedictus XIV.* in bulla *Sacramentum* (*c. n. 687. qu. 9.*) definiverit, hunc confessarium omnino esse denuntiandum, etiamsi *sollicitatio non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit.*

692. — *Quæritur 14.*, an sint denuntiandi confessarii sollicitantes, postquam jam e vita migraverint. Affirmant *Salm.* (3): sed negat probabilius *Potesta* (4), quia tunc cessat totalis finis legis, scilicet tam emendatio quam punitio rei. Idem dicit *Roncaglia* (5) *cum Bord.* Bene tamen advertit cum eodem *Bord. et Carena*, quod hæretici formales etiam post mortem semper sint denuntiandi, ad reparandum saltem damnum ab eis illatum.

§. III.

Quinam teneantur denuntiare.

693. *An possit absolvi mulier sollicitata, antequam denuntiet; et an facta denuntiatione possit quivis confessarius absolvere ab excommunicatione contracta ob denuntiationem neglectam.*

694. *An semper confessarius teneatur monere de obligatione denuntiandi.*

695. *Qu. 1., an teneantur denuntiare, qui non possunt probare denuntiationem; et qui aliunde sollicitationem sciunt.*

(1) *ap. Pal. p. 5. n. 2.* — (2) *ap. Esc. n. 644.* — (3) *tr. 21. c. 4. p. 4. §. 1. n. 71.* — (4) *n. 595.* — (5) *c. 2. qu. 4.*

696. *Qu. 2., an sit obligatio denuntiandi, si crimen sit occultum.*
697. *Qu. 3., an, si sollicitatio fuerit habita a longo tempore.*
698. *Qu. 4., an teneatur ad denuntiandum, qui scit sollicitationem sub secreto.*
699. *Qu 5., an sit obligatio denuntiandi per epistolam vel internuntium; et an confessarius teneatur aliquando denuntiationem excipere vel deferre.*
700. *Qu 4., an teneatur denuntiare mulier sollicitationi consentiens.*
701. *Qu. 7., an sit obligatio denuntiandi, si speretur sollicitans per correptionem emendandus.*

693. — Est *prænotandum I.*, quod sollicitati non possunt absolvi, nisi prius denuntient: et si adsit impedimentum statim faciendi denuntiationem, saltem debent esse parati quamprimum ad denuntiandum; alias peccant graviter et incidunt in excommunicationem (1). Improbabilissime igitur dixit *Pontas* (2), nolenti denuntiare confessarium sollicitantem non esse denegandam absolutionem. Bene autem potest absolvi pœnitens ante denuntiationem, si adsit justa causa illam differendi, nempe si ministri tribunalis longe distent, vel si sit necessitas communicandi ad vitandum scandalum vel ob lucrandum jubilæum, et possit credi personæ, quod sit denuntiatura (3). In bulla autem *Benedicti XIV. Sacramentum* circa id sic habetur: *Caveant diligenter confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem ad effectum perducentes delinquentem indixerint competenti judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant ac promittant.*

An autem, facta denuntiatione, pœnitens a quocumque confessario absolvi possit ab incursa excommunicatione? Negant *Salm.* (4), *Mazzotta* (5), *Diana* (6) *cum Sancio et Potesta* (7) *cum Bordono*, ex edicto sacræ inquisitionis generalis infra citando: affirmat vero *Lupus* (8), cui adhæ-

(1) *ita Salm. tr. 21. c 4. p. 4. §. 1. n. 69. et 70. cum Nav., Hurt., Sanct., Acunna, Sousa et aliis communiter.* — (2) *verb. confessor.* — (3) *ita Sanch. dec. l. 2. c. 13., Suar. de cens. d. 7. sect. 5. n. 38. et Salm. c. n 77. in med. cum Sanctio, Trimarch. et Leand., et probabile putat Diana p. 4. tr. 5. r. 29.* (4) *tr. 21. c. 4. p. 4. §. 1. n. 70.* — (5) *t. 3. p. 440.* — (6) *dict. r. 29.* — (7) *n. 641.* — (8) *p. 1. l. 5. art 3. p. 90.*

ret *Concina* (1), quia, ut ait, reservatio hujus censuræ perseverat tantum durante contumacia, unde expirat facta denuntiatione aut mortuo denuntiando; idque infert *Lupus* ex edicti verbis, quæ esse solent: *E dalla detta scomunica nessuno, se non da noi o dal supremo tribunale del s. officio, potra essere assoluto, se prima non avrà soddisfatto al s. officio.**) Et revera, attentis prædictis verbis, opinio *Lupi* satis probabilis videtur. Sed contra hic notandum, quod, si quis injuste accusaret vel accusare suaderet aliquem sacerdotem innocentem de sollicitatione, incurreret casum reservatum papalem, sed sine censura, prout habetur in bulla *Benedicti XIV. Sacramentum*, data die primo Kalendis Junii 1741 (quam vide in extensum relatam mox infra, ubi §. 3. sic dicitur: *Quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsam innocentes confessarios impie calumniando vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat..., impiis suasionibus aut promissis aut blanditiis aut minis aut alio quovis modo etc.* Advertunt tamen *Salm.* (2), id intelligi de suasione efficaci, ita ut ipsa sit causa injustæ denuntiationis secutæ. Addunt (3) intelligi, nisi suasio ante executionem denuntiationis efficaciter revocetur.

Hoc tamen procederet juxta edictum particulare inquisitionis alicujus regni, sed in edicto edito a sacra inquisitione generali die 3. Jan. anno 1623 (4) absolute dicitur, infra 12 dies esse denuntiandos hæreticos seu de hæresi quomodolibet suspectos, sub excommunicatione majori latæ sententiæ reservata Papæ et eidem tribunali. Tenet autem *Bon. l. c. cum Suar. et Sanctorello*, hoc edictum non fuisse perpetuum, sed tantum pro illo actu, cum ibi dictum fuerit: *Mandamus, quatenus infra 12 dies proxime computandos etc.* Unde dicunt præfati AA, illud *proxime computandos* satis ostendere, quod noluit s. in-

(1) *p. 119. n. 5.* — (2) *in append. de bulla cruc. tr. 6. c. 6. p. 4. §. 1. n. 231. et 232.* — (3) *c. n. 232. in fine.* — (4) *relato in extensum a Diana p. 4. r. 41. et a Bon. de denunt. t. 2. in fine p. 2. n. 12.*

*) Id est: *Et a dicta excommunicatione nemo nisi a nobis vel a supremo tribunali s. officii absolvi poterit, antequam sacro officio satisfecerit.* *Editor.*

quisitio obligare conscios delinquentium in futurum; nam alias dixisset non *proxime*, sed *a die scientiæ*. Verum *Diana* (1) *cum Peyrino* censet, edictum fuisse perpetuum, et illud *proxime* intelligi revera a die scientiæ delicti. Sed advertendum, quod eadem sacra inquisitio postea die 10. Martii anno 1677 aliud emanavit edictum, quod refert *Potesta*, ubi imposuit quidem excommunicationem contra non denuntiantes suspectos de hæresi, sed nulla facta mentione reservationis, sic dicens; *Comandiamo sotto pena di scomunica di lata sentenza, che fra'l termine di un mese si debbano rivelare al sant' officio, ovvero agli ordinarj tutti coloro, de' quali sappiano o abbiano avuto, o avranno notizia che siano eretici o sospetti d' eresia.**) Hoc posito satis probabile videtur mihi et aliis doctis a me consultis, quod vel primum edictum non fuerit perpetuum, vel quod verosimilius s. inquisitio in hoc secundo edicto, sicut moderavit obligationem primi edicti denuntiandi infra 12 dies, ampliando illam ad mensem, ita etiam primum edictum moderavit, auferendo reservationem ab excommunicatione. Hoc tamen semper intelligendum, si jam fuerit impleta denuntiatio.

694. — *Prænotandum II.* cum *Ronc.* (2), quod, etiamsi confessarius prævideat certo, sollicitatam non esse denuntiaturam, debet nihilominus monere illam de sua obligatione, et dimittere, si nolit denuntiare. Ratio, quia ipsi confessario expresse præcipitur a Pontifice in dicta bulla obligatio monendi; et licet generaliter loquendo, cum confessarius prævidet monitionem non profuturam, eam omittere debeat: hoc tamen non currit, quando agitur de vitando damno communi, ut evenit in præsenti casu, juxta dicta *n. 615.*

695. — Sed *quæritur 1.*, an teneatur denuntiare confessarium sollicitantem, qui sollicitationem nequit juridice probare. Negant *Turr. et Turreblanca:* sed omnino af-

(1) *p. 4. tr. 5. r. 41.* — (2) *c. 2. reg. in praxi 5.*

*) Id est: *Præcipimus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut intra mensis spatium s. officio vel ordinario denuntient eos omnes, quos noverint aut compererint aut comperturi sint, esse hæreticos vel de hæresi suspectos.* *Editor.*

firmandum (1): et oppositum videtur expresse damnatum ex prop. 5. proscripta ab *Alexandro VIII.*, quæ dicebat: *Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.* An autem teneatur ad denuntiandum non solum sollicitatus, sed etiam, qui aliunde certo scit sollicitationem? Affirmant recte *Salm.* (2): et hoc, etiamsi is sit impuber, modo sit rationis compos, et sciat crimen a personis fide dignis; secus, si sciret a fide indignis vel fœminis levibus (3). Hoc autem dicendum, non jam ex bulla *Gregorii*, sed, ut bene advertit *Mazzotta* (4) *cum Potesta et Bonac.*, ex edicto sacræ inquisitionis, ubi dicitur teneri ad denuntiandum confessarium, qui scierit vel audierit illum sollicitasse. Vide verba relata *n. 680. in fine.*

696. — *Quæritur 2.*, an sit obligatio denuntiandi sollicitantes, etiamsi crimen sit occultum. Negant *Fag.*, *Megala et alii* (5), quia *Gregorius XV.* in bulla mentionem facit de abusu verbo *abutantur*, quod significat actuum frequentiam et publicitatem. At omnino tenendum est oppositum (6). Et recte *Ronc.* (7) ait, primam sententiam penitus esse rejiciendam; quia, licet in pœnalibus verba legis sint stricte interpretanda, attamen, si ex stricta interpretatione lex inutilis redderetur, ut in nostro casu eveniret, tunc verba non stricte, sed late sunt accipienda.

697. — *Quæritur 3.*, an teneatur sollicitatus ad denuntiandam sollicitationem habitam a longo tempore. *Ronc.* (8) ait cum *Bordono*, quod nunquam detur præscriptio quoad crimen hæresis; quoad alia vero præscribitur per quinquennium actio contra reum. Hinc dicit *Roncaglia*, excusari a denuntiatione, qui illam per quinquennium omisit, etiam culpabiliter; nisi obstent edicta contraria diœcesana. Sed hodie declaratum est *Benedicti XIV.* citato decreto *Sacramentum*, denuntiationem esse faciendam, etiamsi longum tempus post sollicitationem effluxerit.

698. — *Quæritur 4.*, an teneatur ad denuntiandum, qui scit sollicitationem sub secreto naturali.

(1) *cum Bann. 2. 2. q. 76., Bord. t. 1. c. 30. n. 100., Pal. punct. 10. etc.* — (2) *tr. 21. c. 4. p. 4. §. 1. n. 68. cum Trull., Diana, Pal., Suar. et Hurt.* — (3) *Salm. ib. n. 69. cum Card., Nav., Sayr.* — (4) *p. 440.* — (5) *ap. Salm ib. n. 80.* — (6) *cum Salm. ib. §. 2. n. 81. et Bann., Fill., Trull. etc. ex d. Thoma.* (7) *q. 8. c. 1. qu. 10.* — (8) *c. 2. qu. 4.*

Negant *Fagundez et Fragosa* (1), quia fortior est lex naturalis quam positiva. Sed contrarium recte tenent *Pal.* (2), *Diana* (3), *Escob.* (4) *cum Sancio et Gasp. Hurt., ac Salm. l. c. cum Trull., Leand. etc.*, quia nemo tenetur ad secretum, etiam juramento promissum, quando secretum vergit in damnum commune. Secus vero, ajunt, si sollicitatio sit manifestata ad petendum consilium; nam propalatio secreti esset tunc contra humanum commercium, et etiam contra publicum bonum, quod certe in consiliis expetendis intervenit.

699. — *Quæritur 5.*, an mulier sollicitata teneatur denuntiare per epistolam vel mediam personam, si nequeat per seipsam. Si non possit personaliter adire episcopum ob ægritudinem, clausuram aliudve impedimentum physicum vel morale, non tenetur quidem per seipsam ad denuntiandum (5). *Dubium* fit, an hæc teneatur denuntiare per epistolam aut internuntium. Videtur negandum ex prolatis *n. 563. dub. 3.*, ubi diximus, quod habens peccatum reservatum non teneatur petere licentiam a superiore per litteras vel mediam personam, si non possit illum adire. Sed in casu nostro verius affirmandum cum *Viva* (6). Dispar enim est ratio inter petitionem absolutionis a reservatis et denuntiationem sollicitationis; nam ibi obligatio est sistendi apud superiorem, ut pœnitens recipiat ab eo una cum absolutione etiam debita monita et pœnitentiam; unde, qui non potest adire per se, non tenetur per alium: obligatio autem denuntiandi sollicitantem non tam est adeundi personaliter superiorem, quam deferendi sive indicandi ei delinquentem, ut loquitur *Benedictus XIV.* in sua bulla; quæ delatio, si ab aliquo nequit fieri per se, saltem est facienda (modo absit periculum propriæ infamiæ) per epistolam vel aliam personam, vel monendo judicem, ut mittat notarium in domum suam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media.

Advertunt hic (7), non expedire, quod confessarius as-

(1) *ap. Salm. tr. 21. c. 4. p. 4.* §. *2. n. 85.* — (2) *p. 10. n. 5.* (3) *r. 32.* — (4) *n. 704.* — (5) *vide Potest. n. 643. et Mazz. p. 442. q. 2.* — (6) *in prop. 7. damnatam ab Alex. VII. n. 8., Mazz. l. c., Salm. tr. 21. c. 4. p. 5. n. 109. et Ronc. p. 118. q. 5. r. 2.* — (7) *Viva l. c., Tamb. c. 9.* §. *4. et Ronc. reg. 6. in praxi.*

sumat in se hoc onus deferendi denuntiationem vice pœnitentis, vel eam excipiendi, quia sic non paucis detractionibus et periculis exponeretur. Et tanto minus ad id tenetur; unde non mihi videtur probabile id, quod scribit *P. Mazzotta* (1), ubi dicit, quod, si pœnitens non posset per alium facere denuntiationem, teneatur confessarius vices pœnitentis supplere, si ille per alium non posset denuntiare: quia, ut ait, agitur de causa fidei. Sed hæc ratio, tam concise producta, non convincit. Addit, quod hoc eruatur ex quadam epistola S. C. concilii ad archiepiscopum Mediolanensem, annuente *Urbano VIII.* anno 1624 apud *Diana:* ubi mandatum fuit, quod, cum quædam fœmina sollicitata adduci non potuisset ad denuntiandum, episcopus facultatem tribuisset confessario denuntiationem excipiendi. Ex hac autem epistola nihil probatur; nam primo hoc decretum fuit particulare pro illo casu; deinde minime ex illa eruitur hæc obligatio generaliter confessariis imposita fuisse. Hinc non tenemur interim, donec constet de hoc præcepto, recedere a communi DD. sententia et ab universali sensu ac usu omnium confessariorum, qui hanc onerosissimam obligationem non agnoscunt. Cæterum non negamus (2), quod in aliquo casu (puta si alicubi publicum immineret damnum, nec alia pateret via ad illud vitandum) posset confessarius obligari ex lege charitatis ad hujusmodi onus suscipiendum; sed hoc raro accidet.

Dicunt autem (3), quod, si fœmina multum repugnet adire inquisitores, poterit expectare confessarium, qui pro ipsa denuntiationem deferat; quia præcepta positiva non obligant ad rem nimis arduam. Item notat *Mazz.* (4), quod in decreto sacræ inquisitionis mox supra enuntiato insuper dictum fuit, quod, si neque apud ipsum confessarium possit pœnitens induci ad denuntiandum, tunc recurratur ad s. sedem pro opportuno remedio, et interim non absolvatur. Dicit autem *Mazz.*, aliquando s. sedem in casu magnæ verecundiæ et panici timoris rescripsisse, dando facultatem confessario absolvendi pro ea vice pœnitentem circa onus denuntiandi.

(1) *p. 442. q. 2.* — (2) *cum Viva l. c. et Tamb.* — (3) *Delbene de inquisit. p. 1. dub. 9. et auctor instruct. p. 2. c. 14. n. 240.* — (4) *p. 443.*

700. — *Quæritur 6.*, an mulier teneatur denuntiare confessarium sollicitantem, cui ipsa consentit. Negarunt *Suarez*, *Megala et alii* (1), quia nemo obligari potest ad suum crimen manifestandum, ut dicunt *Salm.* (2) ex regula juris in *can. Quis aliquando de pœnit. d. 1.*, ubi dicitur: *Non dico, ut te prodas.* Nequit autem quis manifestare complicem, quin seipsum prodat; et ideo ajunt *Salm. l. c.*, non esse obligationem denuntiandi socium hæreticum. Recte vero dicunt, mulierem hanc teneri ad denuntiationem, *Salm.* (3) *cum Bon.*, *Trull.*, *Peyrin. et aliis plurimis*: hocque hodie definitum est a nostro *ss. Benedicto XIV.* in citata bulla *Sacramentum*, ubi præcipitur fieri denuntiatio, *etamsi pœnitens consenserit.* Ratio est, quia mulier in hoc casu citra periculum suæ famæ potest denuntiare sollicitantem, quin seipsam manifestet, dum ipsa etiam interrogata potest negare proprium consensum, et quidquid inde secutum fuerit: ut habetur ex decreto s. inquisitionis (4), edito 27. Sept. 1724, ubi dictum fuit: *Si mulier consentit confessario sollicitanti, non tenetur suum consensum manifestare, nec potest super hoc ab episcopo interrogari.*

701. — *Quæritur 7.*, an teneatur pœnitens denuntiare sollicitantem, si per correctionem sit moralis spes ejus emendationis.

Prima sententia negat, et hanc docuit *s. Thomas* (5), ubi dicit: *Si hæreticus privatim homines a fide avertat..., oportet statim procedere ad denuntiationem..., nisi forte aliquis firmiter æstimaret, quod statim per secretam admonitionem possit hujusmodi mala impedire.* Eum secuti sunt *Soto*, *Canus*, *Led.*, *Pal.*, *Lugo*, *Sylvest. etc.* (6): et signanter de crimine sollicitationis hanc sententiam tutati sunt *Fagundez*, *Peyrinus et alii* (7).

Secunda sententia verum affirmat (8): et hæc omnino hodie tenenda est post decretum *Alexandri VII.* editum

(1) *ap. Salm. tr. 21. c. 4. p. 4.* §. *1. n. 65.* — (2) *Salm. ib. c. 3. p. 9.* §. *2. n. 104. cum Suar., Cajet., Trull. et Diana.* (3) *ib. c. 4. p. 4.* §. *1. n. 66.* — (4) *ap. Pitton. n. 694.* — (5) *2. 2. q. 33. art. 7.* — (6) *ap. Salm. tr. 21. c. 4. p. 4.* §. *3. n. 96.* (7) *ap. Dianam r. 2.* — (8) *et hanc tenent Mazz. p. 440., Conc. n. 17. et Salm. ib. n. 99. cum Azor, Sanch., Diana, Leand. et aliis pluribus.*

S. Julii 1660 (1), ubi §. IV. declaratum fuit: *Etiamsi nulla fraterna correctio vel alia monitio præmissa fuerit, omnino teneri...* (fideles) *ad denuntiandum..., quos noverint esse de fide quomodolibet etiam leviter suspectos*, prout sunt confessarii sollicitantes, ut communiter docent (2). Dicendo ergo Pontifex: *etiamsi etc.*, supponit, denuntiationem semper esse faciendam.

§. IV.

De sollicitationibus dubiis.

702. *Qu. 1, an denuntiandus sit confessarius in dubio, an vere sollicitaverit. Quid, si accedant vehementia indicia de sollicitatione?*
703. *Qu. 2., an denuntiandus confessarius, qui laudat mulierem de pulchritudine; vel qui dat ei magnum donum.*
704. *Expenduntur varii casus peculiares sollicitationis.*
705. *De pœnis sollicitantium, et signanter de pœna inhabilitationis ad celebrandum; et an hæc incurratur ante sententiam; et an ab illa excusentur ignorantes; et an episcopi possint in ea dispensare.*

702. — Quaeritur *1.*, an denuntiandus sit confessarius in dubio, an sollicitaverit. Distinguendum est: Si factum vel dictum sit vera sollicitatio, et tantum dubitatur, an ille vel alius confessarius id egerit vel dixerit, tunc recte dicunt *Salm.* (3) *cum Sousa et Hurt.*, eum denuntiandum esse; quia, dum crimen est certum, rite judices procedere possunt ad inquirendam personam, de qua dubium vertitur. Hoc tamen censeo dicendum solo casu, quo facile judices per suam diligentiam certi fieri possint de persona sollicitantis; quia alias sacerdos ille, cum possit esse innocens, remaneret aliquo modo diffamatus, et in dubio illæsa debet servari fama proximi, qui eam possidet.

Si vero persona confessarii sit certa, et dubitatur, an ejus factum vel dictum fuerit vera sollicitatio, tunc cum communiori et veriori sententia dicendum, non esse obli-

(1) *relatum per extensum ap. Salm. c. 3. p. 9. §. 1. n. 102.*
(2) *Diana r. 41., Bon. p. 3. n. 28. et Escob. n. 746. cum Trull., Acunna, Menoch. etc.* — (3) *tr. 21. c. 4. p. 4. §. 2. n. 93.*

gationem denuntiandi (1). Ratio, tum quia dubia in meliorem partem accipienda sunt, et in verbis ambiguis benignior interpretatio facienda est (2), *ex c. fin. de transact. et reg. juris 49. in 6.*, ubi; *In pœnis benignior est interpretatio facienda;* tum quia in dubio nemo est privandus fama, quam possidet: tum quia bullæ præcipiunt denuntiari sollicitantes; sed nequit dici sollicitans, de quo dubitatur, an vere sollicitaverit; nam crimen dubium non est crimen (3). Nec obstat dicere, quod ex decreto *Alexandri VII.* sint denuntiandi etiam leviter suspecti de hæresi; nam to *leviter* non jam refertur ad suspicionem, sed ad hæresim, de qua potest quis vel leviter vel vehementer esse suspectus.

Excipiendum tamen est *primo* (4), si accedant indicia vehementia de sollicitatione; nam licet ista non sint omnino evidentia, tamen, cum tantum adsint ex una parte, satis fundant moralem certitudinem de sollicitatione. *Excipiendum secundo* (5), si verba de se præ se ferant sollicitationem, et solum dubitatur, an confessarius ad malum finem ea protulerit; tunc enim præsumptio desumitur ex communiter accidentibus; præterquam quod præsumptio ipsius finis est accipienda juxta proprietatem verborum; unde in *cap. Perniciosam causa 18. q. 2.* dicitur, quod confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi soleat.

703. — *Quæritur 2.*, an sit denuntiandus confessarius, qui laudat mulierem de pulchritudine. Affirmant *Potesta* (6), *Bonac.*, *Tancredi et Peyrin;* item *Acunna*, *Barb. et Sanctorelli* (7), et consentit *Diana* (8), si talis laudatio fiat sine aliqua occasione, quia regulariter amasii fœminas, ut alliciant ad peccandum, de pulchritudine laudant. Negant vero *Freita*, *Thom. Hurtado et Sousa* (9), quia is, qui lau-

(1) *ita Bonac. p. 3. n. 5., Ronc. c. 1. q. 4., Conc. n. 16., Bordon. ap. Potest. n. 576.. auctor istruz. etc. p. 2. c. 14. n. 287. cum Boss. et Salm. ib. n. 94. cum Valent., Hurt. et Salas contra Sousa et Peyr. ap. Diana r. 25.* — (2) *ut dicunt Bonac., Menoch. et Rinald. ap. Ronc.* — (3) *ut docent Sanch. dec. l. 1. c. 10. n. 74. et Suarez in 3. p. t. 5. d. 40. sect. 6. n. 5.* — (4) *cum Conc. et Ronc. ll. cc. ex Pegna ac auctore instructionis etc. l. c. cum Bossio.* — (5) *cum Bon. l. c., qui citat Acunna et Sanctorel.* — (6) *n. 554.* — (7) *ap. Escob. n. 638.* — (8) *p. 9. t. 9. r. 32.* — (9) *ap. Escob. n. 639.*

dat mulierem de pulchritudine verbis decentibus, non dicitur cum illa habere tractatus inhonestos. Sed melius distinguit præfatus *Escobar* (1), dicens, quod, si ex modo loquendi aut aliis circumstantiis dignoscitur confessarius laudare pulchritudinem ex pravo affectu, tunc est denuntiandus; secus, si laudaret ex quadam imprudentia vel animi levitate. Asserit vero ut certum *Potesta* (2), denuntiandum esse confessarium, qui laudat cum famula confitente pulchritudinem dominæ, rogans eam, ut dominæ referat; sed etiam in hoc casu dico, perpendendas esse circumstantias, etsi facilius puto, in hoc adesse indicium pravi animi alliciendi dominam illam ad turpem effectum. Et idem dicunt DD., si confessarius det pœnitenti donum magni valoris (3) vel insolitum (4). Verumtamen *Bordonus ap. Diana* inquit, donum esse quid indifferens; unde recte subdunt auctores citati, ejus malitiam conjiciendam esse ex adjunctis, nempe ex conditione pœnitentis, ex quantitate et qualitate doni, et ex modo, quo fit etc. Cæterum, juxta dicta in præcedenti quæstione, quando verba vel facta sunt ambigua, confessarius non est denuntiandus, nisi de ejus pravo affectu moralis habeatur certitudo.

704. — Hic subduntur plures casus particulares, in quibus communius DD. censent, denuntiandum esse confessarium.

1. Si confessarius dicat pœnitenti: *Tecum nuberem, si essem sæcularis.* Negat *Bordonus* (5), esse denuntiandum; quia verba hæc non important peccatum mortale, sed tantum pudicum affectum indicant: probabilius vero affirmant *Salm.* (6), quia hujusmodi verba videntur maxime excitativa ad venerem: et cum sint ad confessionem impertinentia, merito sapiunt sollicitationem.

2. Si dicat mulieri: *Memento mei, quia te ex corde diligo* (7). At *Bordonus* excusat; hoc melius puto explorandum in circumstantiis.

3. Si dicat: *Expecta me hodie in domo tua, quia habeo*

(1) *n. 640.* — (2) *n. 554. in fine.* — (3) *ut ait Diana p. 9. tr. 9. r. 34. cum Escob.* — (4) *ut dicunt Salm. tr. 21. c. 4. p. 3. §. 3. n. 34. in fine cum Val, Hurt., Prado etc.* — (5) *ap. Diana p. 9. tr. 9. r. 32.* — (6) *c. n. 34., Potest. n. 558. et Diana l. c.* — (7) *ita Diana ap. Potest. d. n. 558. cum Ronc. in reg. praxis.*

tecum loqui; et postea domi tractet de inhonestis; quia sollicitatio illa facta in domo dicitur moraliter facta in confessione: ita recte dicit *Potesta* (1).

4. Si dicat: *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem involuntariam;* tanto magis, si dicat *voluntariam* (2).

5. Si dicat: *Nolo te audire in confessione, ne aliquid mihi contingat, quia amore tui captus sum* (3); modo hoc dicat mulieri petenti confessionem; quia hæc verba videntur esse provocatio ad inhonesta et proferuntur occasione confessionis; et ita sentit etiam *Roncaglia* (4). Idem putat *Ronc.*, si dicat: *Totum me commoveri sentio ex affectu, quo te prosequor.*

6. Si confessarius mulieri asserenti, tentationem turpem repulisse, dicat: *Sed si aliquis pecuniam dedisset, peccasses?* Affirmat *Ronc.* esse denuntiandum, si mulierem postea affirmative respondentem non objurget; vel si objurget, et postea domi, oblata pecunia, eam sollicitet. Et consentit *Potesta* (5).

7. Si dicat: *Cur etiam mecum non es humana?* vel dicat: *Veniam in domum, et promitte mihi facere, quod voluero!* Vel mulieri confitenti turpe desiderium dicat: *De hoc agemus post confessionem* (6); quia verba hæc sunt satis ostensiva intentionis inhonestæ. Sed in his dico perpendendas esse circumstantias; nam aliquando possunt non esse sollicitationes.

8. Si suam concubinam objurget, quod cum alio se immiscuerit, dummodo, judicio prudenti, faciat dignoscere, quod objurgatio procedat ex zelotypia; uti etiam, si excedat in reprehendendo, addendo minas, injurias et similia; vel objurget tantum peccata commissa cum aliis, et non illa cum seipso: quia tunc ostendit amorem suum lascivum (7).

705. — Ultimo loco hic advertendum, quod in bulla sanctissimi nostri Pontificis *Benedicti XIV.*, quæ incipit: *In generali congregatione (vide infra decretum III.)* sancitum habetur, quod confessarii sollicitantes *in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione aut præ-*

(1) *n. 559.* — (2) *ita Potest. cum Bord. n 560. et Ronc. ib.* (3) *ita Potest. n. 561.* — (4) *in reg. prax.* — (5) *n. 588.* — (6) *ita Potest. n. 565. cum Tancredi.* — (7) *ita Potest. n. 562.*

textu, præter pœnas a jure inflictas perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad sacrificii celebrationem. Eamdemque pœnam incurrunt ex eodem decreto sacerdotes abutentes sacrificio missæ ad sortilegia. Plura autem hic dubia occurrunt.

Dubitatur 1., an prædicta inhabilitas incurratur ante sententiam saltem declaratoriam criminis. In præcedenti editione hujus operis affirmavi, eo quod pœnæ privativæ, quæ important inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum vel cessationem a quodam jure jam acquisito utendo, ut communiter DD. docent, ordinarie ante sententiam incurruntur, juxta dicta *l. 1, 149.* Attamen quidam probus religiosus, cum hæc legisset in meo opere, scripsit mihi e Roma, quod duo theologi S. C. inquisitionis Romanæ oppositum sentirent, nempe requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat; sed postea, re sedulius perpensa, in hoc eodem meo opere *n. 148.* observavi, quod *Suarez*, *Bonacina*, *Salm. cum Tapia*, *Vasquez*, *Montesin etc. locis ibi citatis*, quibus recenter consentit *Eusebius Amort* (*l. 1, 148*), dicunt, sententiam declaratoriam bene requiri etiam quoad pœnas privativas sive inhabilitantes, casu quo reus non possit exequi pœnam sine propria infamia, prout ordinarie in nostro casu eveniret, si sacerdos sollicitans deberet per longum tempus se abstinere a celebrando.*) Dico: *per longum tempus;* nam si de brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sine sua infamia celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinere.

Dubitatur 2., an ab hac inhabilitate excuset ignorantia invincibilis. In hoc dubio mihi videtur posse id probabiliter affirmari, juxta ea, quæ dicentur infra de irregularitate ex delicto *l. 7, 351.* Dicunt *Nav.*, *Sylvest.*, *Sanch.*, *Castropal.*, *Ronc. et alii plures*, quod ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiritur scientia irregularitatis, quæ incurritur, quia, licet irregularitas non sit censura, a qua excusat equidem ignorantia invincibilis, sed impedimentum: tamen talis irregularitas ex delicto est vere pœna, aut saltem habet rationem pœnæ, ad quam incur-

*) Inde prior sententia legitur inter recenter retractatas n. 21. *Editor.*

rendam, cum sit pœna extraordinaria et exorbitans, ita ut secundum rei naturam non possit provideri, illius scientia requiritur: et idem posse dici videtur in nostro casu de inhabilitate celebrandi, quæ est procul dubio imposita in pœnam sollicitationis.

Dubitatur 3., an in hac inhabilitate possit episcopus dispensare. Vide dicenda *l. 7, 353.*, ubi dicetur, quod episcopi ex Tridentino (1) possunt dispensare in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto, non deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario et directe volito.

Decreta *Benedicti XIV.*,

quæ ad sacramentum pœnitentiæ spectant.

DECRETUM I.

Contra sollicitantes et complices peccati turpis.

Sacramentum pœnitentiæ, quam secundum post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptenuncuparunt, nos licet immerentes ad universi dominici gregis curam superna dispositione vocati, omne studium et pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne, quod post amissam baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per dæmonum fraudem et hominum ei beneficiis perverse utentium malitiam, naufragis ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; et quod in salutem et curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam sacerdotum improbitate in earum perniciem atque interitum vertatur.

Dudum quidem a felicis recordationis *Gregorio Papa XV.* prædecessore nostro per suas litteras in forma brevium sub datum Romæ apud s. Mariam Majorem die 30. Augusti 1622, pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque sacerdotes audiendis con-

(1) *sess. 24. c. 6. Liceat.*

fessionibus deputatos, ad turpia et inhonesta sollicitantes: et deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem ac declarationem plura subinde a congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium sub die 11. mensis Februarii anno Domini 1661 prodierunt decreta, et a recordatæ memoriæ *Alexandro PP. VII.* pariter prædecessore nostro in congregatione generali die 24. Septembr. 1665 coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate et sanctorum Patrum doctrina alienas et dissonas propositiones sexta videlicet et septima huc revocandæ damnatæ et prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes, quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, et quanti ad infirmas oves curandas et decorem s. ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui sacerdotes pœnitentiæ sacramento nefarie abutentes pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Christo Domino præsides et judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati ac dignitati muneris convenit, tam venerandum sacramentum administrent: motu proprio et ex certa scientia ac matura deliberatione nostra præfatas litteras hujusmodi, ac omnia et singula decreta prædicta ad illarum interpretationem et declarationem emanata, apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus et confirmamus, illisque omnibus et singulis inviolabilis apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus et mandamus omnibus locorum ordinariis omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum et locorum universi orbis christiani in suis respective diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant et procedant contra omnes et singulos sacerdotes tam sæculares quam regulares quomodolibet exemptos, ac sedi apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque ordinum, institutorum, societatum et congregationum, et cujuscumque dignitatis, et præeminentiæ, aut quovis privilegio et indulto munitos, *qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante vel immediate post confessionem, vel occasione aut præ-*

textu confessionis, *vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato aut electo*, *simulatione audiendi ibidem confessionem*, *ad inhonesta et turpia sollicitare vel provocare*, *sive verbis sive signis*, *sive nutibus sive tactu*, *sive per scripturam aut tunc aut post legendam tentaverint*, *aut cum eis illicitos et inhonestos sermones vel tractatus temerario ausu habuerint*: et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate et circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam *Gregorii* prædecessoris nostri constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam, si opus sit, et rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme et ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia et alia adminicula concurrant.

„Meminerint præterea omnes et singuli sacerdotes ad „confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, „suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra „sollicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum „circumstantias de obligatione denuntiandi locorum ordinariis prædictis personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter „confessarium et pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime „præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio a confessario non pro „se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant „insuper diligenter confessarii, ne pœnitentibus, quos „noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem prædictam „ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti judici, vel saltem se, cum primum poterunt, „delaturos spondeant ac promittant.

„Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui „vel odio vel ira vel alia indigna causa commoti, aliorum „impiis suasionibus aut promissis, aut blanditiis aut mi-

„nis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judi„cio posthabito et ecclesiæ auctoritate contempta, inno„xios sacerdotes apud ecclesiasticos judices falso solli„citationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia et „tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coer„ceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi „flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentes con„fessarios impie calumniando vel sceleste procurando, ut „id ab aliis fiat, a quocumque sacerdote quovis privile„legio, auctoritate et dignitate munito, præterquam a „nobis nostrisque successoribus, nisi in fine vitæ et ex„cepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam „nobis et successoribus prædictis reservamus, perpetuo „careat."

Demum magnopere cupientes a sacerdotalis judicii et sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem et sacramentorum contemptum et ecclesiæ injuriam longe summovere et tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, et, quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam dæmonis potius quam Dei ministri, loco eas per sacramentum Creatori suo ac nostro reconciliandi, „majori peccatorum mole one„rantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie sub„mergunt, nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum „S. R. E. cardinalium et aliquorum in theologia magistro„rum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque ite„ratis plurium episcoporum supplicationibus, hac nostra „in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum a plu„ribus episcopis per synodales suas constitutiones jam „factum esse novimus, omnibus et singulis sacerdotibus, „tam sæcularibus quam regularibus cujuscumque ordi„nis ac dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones ex„cipiendas approbatis et quovis privilegio et indulto, etiam „speciali expressione et specialissima nota et mentione „digno suffultis, auctoritate apostolica et nostræ potesta„tis plenitudine interdicimus et prohibemus, ne aliquis „eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in „ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque „alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, con„fessionem sacramentalem personæ complicis in peccato „turpi atque inhonesto contra sextum decalogi præceptum

„commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipsi „quacumque auctoritate et jurisdictione ad qualemcumque „personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo qui„dem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla atque irrita „omnino sit, tamquam impertita a sacerdote, qui juris„dictione ac facultate ad valide absolvendum necessaria „privatus existit, quam ei per præsentes has nostras „adimere intendimus: et nihilominus, si quis confessa„rius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excom„municationis pœnam, a qua absolvendi potestatem no„bis solis nostrisque successoribus dumtaxat reserva„mus, ipso facto incurrat. Declarantes etiam et decer„nentes, quod nec etiam in vim cujuscumque jubilæi aut „etiam bullæ, quæ appellatur cruciatæ sanctæ, aut alte„rius cujuslibet indulti, confessionem dicti complicis hu„jusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem „absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum et in hoc „casu nullus confessarius, utpote qui in hujusmodi pec„cati et pœnitentis genere jurisdictione, ut præfertur, „careat et absolvendi facultate a nobis privatus existat, „habendus sit pro confessario legitimo et approbato: non „obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostoli„cis, præsertim, quæ nuncupantur cruciatæ sanctæ vel „jubilæi universalis et plenarii, nec non quibusvis eccle„siarum et monasteriorum et ordinum quorumlibet, quo„rum ipsi sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirma„tione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis sta„tutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et „litteris apostolicis sub quibuscumque tenoribus et for„mis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu „proprio aut alias quomodolibet concessis, etiam itera„tis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, eorum „tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice „dumtaxat specialiter et expresse derogamus, cæterisque „contrariis quibuscumque."

Volumus demum ac præcipimus, ut omnes locorum ordinarii, tam præsentes quam futuri pro tempore existentes, in approbatione confessariorum tam prædictam constitutionem *Gregorii* prædecessoris nostri, quam præsentem hanc nostram ab omnibus sacerdotibus approbandis attente legi et accurate observari curent, moneantque

eos in Domino atque hortentur, ut sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenere ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant diligenterque caveant, ne quærentibus et pulsantibus eorum culpa cœlum claudatur, ne deperditæ oves ad ovile dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi filii egentes et saucii, ad cœlestem Patrem revertentes, nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas seu earum exempla ad valvas ecclesiæ Lateranensis et basilicæ principis apostolorum, nec non cancellariæ apostolicæ curiæque generalis in Monte Citatorio, ac in acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi et publicari, sicque publicatas et affixas omnes et singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare et afficere, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat, paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem anno incarnationis dominicæ 1741, Kalendis Junii, pontificatus nostri anno primo.

DECRETUM II.

Contra eosdem complices etc.

Apostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum sacrarum pura illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo et assiduis hortationibus et justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab ecclesiasticis quibusque ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem aut immoderati rigoris aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cum occasio poposcerit, non prætermittimus. Sane cum nos alias per quamdam nostram constitutionem, cujus initium est: *Sacramentum pœnitentiæ*, anno incarnationis dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kal. Junii pontificatus nostri anno primo editam, omnibus et singulis sacerdotibus tam sæcularibus quam regularibus interdixerimus et prohibuerimus: *ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo et deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit*, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum decalogi præceptum commisso, excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla atque irrita omnino esset, tamquam impertita a sacerdote, qui jurisdictione et facultate, ad valide absolvendum necessaria, ipsi per nos vigore ejusdem constitutionis adempta, privatus existeret, et alias prout in memorata constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene et sufficienter expresso et inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum nos subinde super ea dictæ constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis conjecturis et opinionibus jactata in sensus a mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat atque enervetur: hinc est, quod nos omnem

dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio ac ex certa scientia et matura deliberatione nostris, deque apostolicæ potestatis plenitudine memoratam constitutionem nostram cum omnibus et singulis in ea contentis tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus et omnino, atque ab illis, ad quos spectat et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter et inconcusse observari præcipimus et mandamus. Præterea habita super his cum venerabili fratre nostro Vincentio, episcopo Prænestino, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali Petra nuncupato, pœnitentiario nostro majori, ac dilectis filiis officii pœnitentiariæ apostolicæ ministris, qui rem jussu nostro mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientia et potestatis plenitudine paribus, edicimus ac declaramus: eadem „constitutione singulis, ut supra, sa„cerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mor„tis articulo personam in prædicto turpi peccato compli„cem confitentem audire atque ab hujusmodi quoque „culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque „alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, ita „interdici reipsa et prohiberi prædicto modo tunc audire „et absolvere, ut, si alius aliquis sacerdos non defuerit, „etiamsi forte iste alius simplex tantummodo sacerdos „fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non appro„batus, possit nihilominus ipse sacerdos simplex confes„sionem excipere ac absolutionem impertiri. Porro, „si casus urgentis qualitas et concurrentes circumstan„tiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius „sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo per„sonæ confessionem vocari aut accedere sine gravi ali„qua exoritura infamia vel scandalo nequeat, tunc alium „sacerdotem perinde haberi censerique posse, ac si re„vera abesset atque deficeret; ac proinde in eo rerum „statu non prohiberi socio criminis sacerdoti absolutio„nem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat „autem complex ejusmodi sacerdos et serio animadver„tat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, „reum gravis adversus prædictam nostram constitutionem „inobedientiæ latisque in ea pœnis obnoxium, si præ„dictæ infamiæ aut scandali pericula sibi ultro ipse con-

„fingat, ubi non sunt: imo intelligat, teneri se graviter „hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere „vel removere opportunis adhibitis mediis; unde fiat, ut „alteri cuivis sacerdoti locus pateat illius confessionis „absque ullius infamia vel scandalo audiendæ. Ita enim „ipsum teneri vigore memoratæ nostræ constitutionis de„claramus, et nunc quoque ita ipsi faciendum esse di„stricte mandamus et præcipimus. Quod si idem sacer„dos aut quovis modo sese nulla gravi necessitate com„pulsus ingesserit, aut ubi infamiæ vel scandali pericu„lum timetur, si alterius sacerdotis opera requirenda sit, „ipse ad id periculum avertendum congrua media adhi„bere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto „crimine complicis eoque in articulo, ut præfertur, con„stitutæ sacramentalem confessionem excipere, ab eoque „crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmittitur, „necessaria causa cogente præsumpserit, quamvis hujus„modi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœ„nitentis dispositiones a Christo Domino ad sacramenti „pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint (non inten„dimus enim pro formidando mortis articulo eidem sacer„doti, quantumvis indigno, necessariam jurisdictionem „auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat): nihilo„minus sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temerario le„gis pœnas nequaquam effugiet, ac propterea latam in „dicta constitutione majorem excommunicationem eodem„que plane modo, quo ibidem decernitur, nobis et huic „sanctæ sedi reservatam incurret, prout illum eo ipso „incurrere declaramus, volumus atque statuimus. Non ob„stantibus omnibus et singulis illis, quæ in præfata nostra „constitutione voluimus non obstare, cæterisque contra„riis quibuscumque." Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio et extra illud ubique locorum habeatur; quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annullo Piscatoris die octava Februarii anno 1745, pontificatus nostri anno quinto.

DECRETUM III.

Contra sollicitantes et sacrificio missæ abutentes.

In generali congregatione sanctæ Romanæ et universalis inquisitionis, habita in palatio apostolico Quirinali coram sanctissimo Domino nostro Domino Benedicto, divina providentia Papa XIV., et eminentissimis ac reverendis. DD. S. R. E. cardinalibus adversus hæreticam pravitatem inquisitoribus generalibus, a sancta sede apostolica specialiter deputatis, sanctissimus Dominus noster sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui sacrosancto missæ sacrificio ac salutaris pœnitentiæ sacramento, ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem et damnationem abutuntur, decrevit: „quod in „posterum sacerdotes tam sæculares, quam regulares cu„juscumque ordinis, instituti, congregationis et societa„tis, etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu sacra„mentalis confessionis, sive illius occasione aut prætextu, „ad turpia sollicitantes, vel sacrificio missæ abutentes „ad sortilegia, præter pœnas jure et apostolicis consti„stitutionibus, et signanter sanctæ memoriæ *Sixti V.* et „*Gregorii XV.* contra eosdem inflictas, perpetuam etiam „inhabilitationem incurrant ad præfati sacrificii celebra„tionem;" quodque ejusmodi decretum significetur singulis cujuscumque ordinis superioribus ac præpositis ad hoc, ut de illo, sicuti et de prædictis aliisque summorum Pontificum constitutionibus juxta præscriptum in generali decreto supremæ inquisitionis die 15. Decembris 1633 semel saltem in anno, id est feria sexta post octavam assumptionis beatæ Mariæ Virginis in publica mensa vel in capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque generali vel provinciali capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congressu, suos subditos ac religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema congregatione juratum testimonium exhibeant.

DECRETUM IV.

Contra confessarios exquirentes nomen complicis.

Ubi primum de perversa quadam et absurda praxi in sacramento pœnitentiæ administrando, apud nonnullos confessarios in Portugalliæ et Algarbiorum regnis introduci cœpta, non sine animi nostri dolore, nuntium accepimus, non levi aliquo incertoque rumore ad nos perlatum, sed ita gravibus solidisque fundamentis innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate tum magnitudine facerent; prætermittere non potuimus, quin continuo datis ad venerabiles fratres eorumdem regnorum ac ditionum archiepiscopos apostolicis nostris litteris remedium nascenti malo quam promptissime adhiberemus. Earum vero litterarum die septima mensis Julii superioris anni 1745 editarum, quas præsenti huic nostræ constitutioni inserendas existimamus, hic tenor erat:

„Suprema omnium ecclesiarum sollicitudo, et divina „Jesu Christi, omnium pastorum principis, cujus vices „plane immerentes gerimus, charitas assidue urget nos, „ut pro commissa divinitus imbecillitati nostræ universi „dominici gregis cura semper advigilantes, periculis ani„marum, sicubi forte superimpenderint, per omnes chri„stiani orbis populos ac nationes opportune, quantum „cum Domino possumus, occuramus, atque iis præcipue „regnis et locis peculiari quodam apostolicæ nostræ cha„ritatis studio auctoritatisque providentia consulamus, in „quibus, cum fides, religio, pietas quam maxime floreant, „callidus humani generis hostis nocere fidelibus dum aperto „bello desperat, per insidias molitur, in angelum scilicet „sese lucis transfigurans, et ementita boni specie incau„tis illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum „detrimenta, quam ex aggressione manifesta esse pro„ventura nequissimus veterator confidit. In harum autem „fraudum numero computamus, quod in florentissimis „Portugalliæ et Algarbiorum regnis et ditionibus, qui„bus vos antistites summa cum sacerdotalis virtutis ve-

„stræ commendatione præsidetis, et quibus pro singulari „erga catholicam ecclesiam atque apostolicam hanc sanctam „sedem observantia meritæ debentur laudes, nuper eve„nisse non sine ingenti animi nostri dolore cognovimus." Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe aberrantes, perversam quamdam et perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus et in saluberrimo pœnitentiæ sacramento administrando invehere atque introducere cœpisse; ut videlicet, si forte in pœnitentes incidissent, socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi seu complicis nomen passim exquirerent, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigerent atque compellerent: imo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigerent designari. „Quam illi qui„dem intolerandam imprudentiam tum procurandæ compli„cis correctionis aliorumque bonorum colligendorum spe„cioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam „doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum „revera opiniones hujusmodi, vel falsas et erroneas se„quendo vel veras et sanas male applicando, perniciem „tam suis quam pœnitentium animabus consciscerent; „ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde „facile consecutura fore prævidere debuerant, reos coram „Deo æterno judice constituerent. Et vero jam secuta „fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia com„pertum est: nec fieri potuit, quin ea de causa et oblo„cutiones et scandala, et non ministrorum tantum, sed „sacri etiam ipsius ministerii odium et animorum ingens „conturbatio in populo fidei exorta sint. Tristia nos hæc „nuntia cum accepimus, simul audivimus, contra exitia„lem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro „munere suo commotos fuisse dilectos filios nostros S. „R. E. cardinales Nunum a Cunha, in iisdem Portugal„liæ et Algarbiorum regnis generalem inquisitorem, et „Thomam de Almeyda, patriarcham Lisbonensem, atque

„utrumque sollicite gliscenti malo compescendo atque „etiam eradicando allaborasse. Nos autem, ne in tam gravi „animarum discrimine ulla ex parte apostolico nostro mi„nisterio deesse videamur, neve mentem hac super re „nostram apud vos obscuram et ambiguam esse sinamus:" notum vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eamdemque a nobis per præsentes nostras in forma brevis litteras reprobari atque damnari tamquam scandalosam et perniciosam, ac tam famæ proximorum quam ipsi etiam sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab ejusdem pœnitentiæ sacramenti tantopere proficuo et necessario usu fideles abalienantem. „Eapropter, venerabiles fratres, quamquam de pa„storali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus: su„premi tamen officii quoque nostri esse censemus, ala„critatem ipsam vestram hac mentis nostræ aperta signi„ficatione et apostolicis insuper hortationibus nostris in„tensius acuere et excitare, ut pro se quisque vestrum „opportunioribus, quascumque prudentia suggesserit, ini„tis rationibus, et efficacioribus quibusque juris reme„diis, quoad opus fuerit, contra delinquentes ministros „adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insecte„mini, ac pene nascentem opprimatis, neque patiamini „traditis curæ vestræ ovibus ibi offendiculum parari, ubi „salus a Christo posita est, ab eoque divinæ misericor„diæ fonte illas averti ac deterreri, ad quem ab eodem „Redemptore nostro ad abluendas dealbandasque in san„guine suo animas amantissime invitantur. Interea, dum „a zelo vestro ac prudentia luculentiora nobis certo pol„licemur vestræ pietatis et observantiæ argumenta, apo„stolicam benedictionem cum uberrima cœlestium cha„rismatum copia conjunctam vobis, venerabiles fratres, „ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium „transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu ali„cujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in „dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem pror„sus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhibe„retur et adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ. „Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub an-

„nulo Piscatoris die 7. mensis Julii 1745, pontificatus „nostri anno quinto. *Cajetanus Amatus.*"

Has porro nos litteras in forma brevis tunc datas iterum præsentibus nostris confirmamus et roboramus, easque ab omnibus et singulis fideliter exacteque observari injungimus atque præcipimus:

„Statuentes insuper ac decernentes, ut quicumque cu„jusvis status, gradus, conditionis, dignitatis et ordinis, „etiam speciali et individua, ad effectum, ut hisce nostris „præsentibus comprehendantur, mentione et expressione „digni, ausus in posterum fuerit docere, licitam esse „hujusmodi praxim, prout ea in relato nostro brevi ex„ponitur ac reprobatur, vel scribere aut loqui præsum„pserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem; vel ea, „quæ in dicto brevi contra eamdem praxim decreta sunt, „impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere seu „interpretari, incidat ipso facto in excommunicationem, „a qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab „alio, quacumque etiam dignitate fulgente vel auctoritate „suffulto, nisi a nobis vel a pro tempore existente Ro„mano Pontifice absolvi."

Et quia non modo cavendum est, ut, quæ sunt a nobis in præinsertis litteris decreta, ab omni impugnatione, contradictione pravaque interpretatione salva sint et immunia, verum etiam, ne quis in sacramenti pœnitentiæ administratione ab eorum omnimoda observantia umquam recedat; idcirco omnibus et singulis confessariis utriusque cleri tam sæcularis quam regularis, quantumvis exempti et quacumque speciali et expressa mentione alias fortasse nominandi, graviter et districte, divini interminatione judicii, atque in virtute sanctæ obedientiæ, prohibemus: „ne conformiter ad prædictam reprobatam praxim pœni„tentes, qui peccatum seu crimen aliquod, cujus socium „aut socios habuerint, ipsis in tribunali pœnitentiæ con„fiteantur, interrogare præsumant de nomine socii seu „complicis, loco habitationis, vel aliis hujusmodi adjun„ctis sive circumstantiis, expressionem magisque indivi„duam ejusdem complicis manifestationem concernenti„bus; eidem pœnitenti, si manifestare renuerit, sacra„mentalem absolutionem denegando: alioquin noverint,

„sese ultra peccati lethalis incursum suspensioni ab offi-
„cio audiendarum confessionum aliisque etiam graviori-
„bus pœnis fore subjiciendos."

Præterea, quoniam contra damnatum hujusmodi exitia-
lem abusum, ne cum animarum pernicie radices agat,
necesse ducimus modum ac formam etiam in foro externo
procedendi et ultrices adversus reos pœnas imponendi,
statuere atque ordinare, omnesque super hoc exorituras,
vel etiam jam exortas dissensiones componere et peni-
tus amputare, volumus, decernimus ac declaramus: „quod
„docentes, ut supra, licitam esse praxim a nobis jam
„reprobatam, vel in ejusdem praxis defensionem scriben-
„tes aut loquentes, vel ejusdem reprobationem in me-
„morato nostro brevi contentam impugnantes, aut per-
„verse interpretantes, in officio sanctæ inquisitionis præ-
„dictorum regnorum atque ditionum severe puniantur, et
„contra eos et eorum quemlibet in eodem officio proce-
„datur, non minus ac contra illos ibidem procedi solet,
„qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones scandalosas,
„perniciosas, et uti tales a sede apostolica rejectas et
„condemnatas.

„Similiter in eodem officio procedendum erit et pro-
„cedi volumus ac statuimus contra confessarios quoque,
„ut supra delinquentes, ac de nomine complicis pœni-
„tentem interrogantes, eidemque pœnitenti, nisi illud sibi
„manifestet, absolutionem denegantes. Dummodo tamen
„hujusmodi interrogandi ac denegandi actus talibus cir-
„cumstantiis conjunctus sit ac convestitus, quæ sic agen-
„tem confessarium de adhæsione ad prædictam reproba-
„tam praxim tamquam ad licitam, vel alio quovis modo
„de prava credulitate suspectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes et singulos delinquen-
tes, tam sæculares quam quorumvis etiam quomodolibet
exemptorum ac sedi apostolicæ immediate subjectorum
ordinum, institutorum, societatum et congregationum re-
gulares, cujuscumque dignitatis ac præeminentiæ, aut
quovis privilegio muniti existant, et quorum specialis et
nominatim mentio facienda sit, prædictorum regnorum
ac ditionum inquisitores, potestate a nobis tradita, et
quatenus opus sit, præsentium tenore de novo concessa,

prout in causis fidei, juxta sacrorum canonum formam, nec non sancti officii inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines et decreta diligenter inquirant et procedant, et quos in aliquo ex hujusmodi excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate et circumstantiis suspensionis ab officio confessiones audiendi vel etiam ab executione ordinum, privationis beneficiorum, dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ ac passivæ, si regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam vel earum tantum aliquas in perpetuum vel ad tempus infligendo.

„Quicumque vero alium quemlibet aliquo ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum intra terminum „dierum, in edictis sancti officii ejusmodi inquisitionis „præfigi solitum, eidem sancto officio denuntiare teneantur; alioquin pœnas non denuntiantibus per eadem edicta „infligi consuetas incurrant. Verumtamen ab hujusmodi „onere denuntiandi justis de causis eximi volumus et eximus personam ipsam pœnitentem dumtaxat in causa „propria, id est in casu, quod suum peccatum confitens „a confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem confessarium denuntiandi „liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut „dictum est, confessione, noverit confessarium aliquo ex „superius enumeratis et sancto officio denuntiandis modis deliquisse, tunc eum et ipse denuntiare ex ista aliunde „habita notitia teneatur.

„Quod si confessarii de complicis nomine perperam interrogantis absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens et malus, simplex tamen quidam et nudus actus „fuerit, id est iis circumstantiis destitutus, quæ de prava „credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpe „dicto nostro brevi reprobatam tamquam ad licitam, eumdem confessarium suspectum reddant; tunc istiusmodi „delictum neque denuntiationis oneri neque sancti officii „prædicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere „atque in delinquentem confessarium per suspensionem ab

„audiendis confessionibus vel alias canonicas et legitimas „pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum ordi„narios in sua cujusque diœcesi omnino spectabit."

His igitur circa ordinem, formam modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis unicuique judici ecclesiastico juribus assignatis et distributis; hanc nos deinceps regulam ab omnibus observari ac custodiri volumus et mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit, quæ tamen haud umquam posthac eventura in Domino confidimus, accedente insuper præclara inclytæ Lusitanæ nationis universæ erga sedem apostolicam observantia et obedientia, nec non eximia tum istius sanctæ inquisitionis officii tum cujusque loci ordinariorum numquam defutura vigilantia. Quapropter quæcumque aliter quam præsentibus nostris decrevimus et constituimus, sive in edictis præfati officii inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis ordinariorum mandatis aut pastoralibus litteris vel decretis antehac statuta prodierunt, ea nos, quoniam post apostolicam hanc a nobis propositam agendi seu judicandi normam, minus necessaria fore censemus, desinere jam et cessare, ac, veluti numquam emanassent, omnem obligandi vim amittere, motu proprio et ex certa scientia deque apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus atque sancimus: decernentes, easdem præinsertas, nec non præsentes nostras litteras, et in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ et dignitatis existant, seu alias speciali et individua mentione et expressione digni, in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati et auditi, neque causæ, propter quas tum præinsertæ tum præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, verificatæ et justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata causa, colore, prætextu et capite, de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ vel interesse habentium consensus, aliove quolibet defectu notari, impugnari aut in controversiam vocari posse; sed ipsas præsentes, easdemque præfatas in forma brevis litteras, firmas, validas et efficaces existere et fore; suosque plenarios et integros effectus sortiri et

obtinere, et ab omnibus et singulis præmissis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte et inviolabiliter observari.

Sicque et non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque judices ordinarios et delegatos, etiam S. R. E. cardinales, et contra hæreticam pravitatem generales inquisitores, legatos quoque de latere et apostolicæ sedis nuntios, aliosve quoslibet quacumque auctoritate, potestate et præeminentia fungentes et functuros, sublata eis et eorum cuilibet aliter judicandi et interpretandi facultate, judicari et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis apostolicis, et in universalibus sive provincialibus aut synodalibus conciliis editis generalibus, sive specialibus constitutionibus et ordinationibus, edictis quoque prædicti inquisitionis officii, et quorumcumque ordinariorum, etiam episcoporum et metropolitanorum mandatis, litteris pastoralibus sive decretis, nec non ejusdem officii et quarumcumque ecclesiarum, etiam episcopalium et metropolitanorum, et quorumcumque ordinum, congregationum, religionum et institutorum, etiam societatis Jesu, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stilis, usibus et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis eidem inquisitionis officio illiusque inquisitoribus, commissariis aliisque officialibus, tum etiam ecclesiis eorumque prælatis, ordinibus, congregationibus, institutis, societatibus illorumque superioribus et personis quibuslibet, sub quibusvis verborum tenoribus et formis, et cum quibuscumque etiam efficacissimis et insolitis derogationibus, clausulis atque decretis, etiam motu et apostolicæ potestatis plenitudine similibus, seu ad quarumcumque personarum, etiam regia aliave qualibet mundana vel ecclesiastica potestate fulgentium instantiam, vel alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis et innovatis.

Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficiente derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu

quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter et de verbo ad verbum expressis et insertis, formasque hujusmodi pro plene et exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus. Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis etc. Datum in arce Gandulphi, Albanensis diœcesis, anno incarnationis dominicæ 1746, quarto nonas Junii, pontificatus nostri anno sexto.

FINIS TOMI QUINTI.

INDEX
CAPITUM ET DUBIORUM,

cui annectuntur omnia summaria,

quæ singulis capitibus et dubiis apponuntur, ut simul hic præ oculis habeantur cunctæ res et quæstiones, quæ in quinto volumine continentur.

Littera l. denotat librum, n. numerum marginalem, v. versiculum.

LIBRI SEXTI

TRACTATUS TERTIUS.

DE EUCHARISTIA.

CAPUT I.

De essentia eucharistiæ.

Dubium I. Quid sit eucharistia 1

189. *In quo constituatur sive consistat essentia eucharistiæ* — 190. *Vide resolutiones apud Busembaum circa rationem specificam et numericam hujus sacramenti.* — 191. *Qu. 1., an tota ratio specifica eucharistiæ salvetur in alterutra specie. Qu. 2., unde sumatur unitas numerica eucharistiæ.* — 192. *An eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii.* — 193. *An eucharistia sit necessaria adultis ad vitam spiritualem conservandam.*

Dubium II. Quæ materia eucharistiæ. 7

194. *Quæ sit materia proxima hujus sacramenti.*— 195. *De obligatione consecrandi sub utraque spe-*

pag.

cie. — 196. *Dub. 1., an hæc obligatio sit de jure divino vel ecclesiastico. Dub. 2., an Papa possit in ea dispensare. Dub. 3., an sit valida consecratio unius speciei sine altera.* — 197. *An aliquando per accidens possit una species sine altera consecrari.*

Dubium III. Qualis debeat esse panis in materia eucharistiæ. 11

198. *An solus panis triticeus sit materia apta.* — 199. *Non est ad eucharistiam materia apta: 1. Panis ex oryza, leguminibus etc.; 2. massa cruda aut frixa sive elixa; 3. panis subactus oleo, lacte etc. Quid, si aqua non naturali? 4. Hostiæ rubræ; 5. panis corruptus.* — 200. *Quinam panis est materia dubia? An ex farro, siligine, amylo.* — 201. *Quinam panis sit materia valida, sed illicita: 1. si modice alii rei permixtus; 2. si mucidus.* — 202. *Valide etiam, sed illicite consecrant Latini in fermentato, et Græci in azymo.* — 203. *Dub. 1. Quid, si Latinus transeat per Græciam, vel contra? Dub. 2., an Latinus possit celebrare in fermentato ad dandum viaticum.* — 204. *De hostia fracta vel maculata.* — 205. *De figura hostiæ consecrandæ. Et an liceat celebrare cum hostia minori.*

Dubium IV. Quale vinum sit materia eucharistiæ. 16

206. *Quale vinum non sit materia apta: 1. Sicera etc.; 2. agresta; 3. acetum; 4. uvæ; 5. mustum decoctum.* — 207. *Quale sit materia valida, sed illicita: 1. Mustum; 2. vinum permixtum; 3. an acescens; 4. an congelatum.* — 208. *An sub præcepto gravi aqua miscenda sit vino. Et qualis aqua, et in quanam quantitate. Et an mixtio facienda in calice.* — 209 *An aqua mixta vino immediate convertatur in sanguinem.* — 210. *Quænam quantitas aquæ immiscenda in calice. Quid, si sanguis cadat super altare, linteum aut corporale etc.*

pag.

Dubium V. Quæ conditiones ad materiam consecrationis requirantur. 26

211. *Ad validam consecrationem requiritur I., ut materia sit moraliter et sensibiliter præsens.* — 212. *Hinc valide consecrantur hostiæ in ciborio clausæ vel in tenebris etc.* — 213. *Invalide tamen consecratur: 1. Materia post tergum aut parietem; 2. materia remota; 3. materia valde modica.* — 214. *Requiritur II., ut materia sit certa et determinata.* — 215. *An consecretur hostia inscio sacerdote. Et an guttæ vini separatæ.* — 216. *Valida est consecratio: 1. si sacerdos determinet quoquo modo; 2. si putet, hostias esse minores numero; 3. si, postquam intenderit eas consecrare, earum obliviscitur.* — 217. *Quid, si ciborium ex oblivione relinquatur extra corporale? 4. Si hostiæ deferantur post oblationem.* — 218. *Quæ requirantur ad licitam consecrationem.* — 219. *Quibus casibus peccet celebrans in consecrando.*

Dubium VI. Quæ sit forma consecrationis eucharistiæ. 32

220. *Quæ verba sint de essentia in consecratione panis; et quæ vini. Et an verba sint proferenda simul recitative et significative.* — 221. *Quæ forma sit illicita; quæ invalida; et quæ dubia.* — 222. *Qu. 1., an in consecratione panis prærequirantur verba:* Qui pridie etc. — 223. *Qu. 2., an in consecratione calicis omnia verba sint de essentia. Qu. 3., quid significent to* hoc *et* hic. *Qu. 4., an conficiatur eucharistia, si omittatur verbum* est. — 224. *Vide plura circa variationem verborum. Quid, si sacerdos se distrahit in consecrando?*

Dubium VII. Quamdiu Christus maneat in eucharistia. 38

225. *Infra quantum tempus species consummentur.* 226. *Quando recipiatur gratia.* — 227. *Quid, si sa-*

pag.

cerdos se disponeret inter sumptionem? — 228. *An recipiatur plus gratiæ, si sumatur utraque species vel major materia.* — 229. *Quid, si vinum consecratum in alium vinum aut liquorem injiciatur?*

CAPUT II.

De causis et subjecto eucharistiæ.

Dubium I. De causis. 41

Articulus I. Ad quem spectet dispensatio eucharistiæ. 41

230. *An solis sacerdotibus liceat eucharistiam ministrare.* — 231. *An soli sacerdotes valide consecrent.* 232. *Quid notandum de sacerdotibus consecrantibus simul unam hostiam sive cum episcopo?* — 233. *An parochus tempore pestis teneatur ministrare eucharistiam.* — 234. *An inferior sacerdote ministrans incurrat irregularitatem.* — 235. *An sufficiat consensus pastoris.* — 236. *Quid, si ministrandum sit viaticum?* — 237. *Qu. 1., quando liceat diaconis ministrare. Qu. 2., an liceat clericis aut etiam laicis in necessitate sumere eucharistiam per seipsos. Qu. 3., an liceat laico in necessitate alteri viaticum ministrare.* 238. *An sacerdos extra articulum mortis possit seipsum communicare.* — 239. *An alii præter pastores possint ministrare eucharistiam in articulo mortis et in paschate.* — 240. *Quibus casibus liceat regularibus tunc ministrare.*

Articulus II. Quid requiratur in ministro ad licitam administrationem eucharistiæ. 52

241. *An eucharistia deferenda ad infirmum cum stola, superpelliceo ac lumine. Quid de extrema unctione?* — 242. *An in necessitate liceat currere.* — 243. *An deferre eucharistiam in equo. Et an tantum ad eam adorandam.* — 244. *An liceat dispensare vel celebrare posterioribus digitis; et an medio instrumento tempore pestis.* — 245. *Quando peccet dispen-*

pag.

sans ob defectum ritus ecclesiæ. — 246. *Quibus non liceat porrigere communionem.* — 247. *An autem communio porrigenda reis capite damnatis; et an semifatuis et obsessis.* — 248. *Quomodo pastor debeat asservare eucharistiam; et an eucharistia asservanda et deferenda semper sit cum lumine.* — 249. *An ministranda communio in missa de* Requiem. — 250. *Quid faciendum, si hostia decidat in terram?* — 251. *Quid faciendum de fragmentis hostiarum?* — 252. *Qua hora et qua die possit dari communio.* — 253. *Quoties parochus teneatur ministrare communionem.* — 254. *Quid notandum circa communionem quotidianam?*

Dubium II. De subjecto seu suscipiente eucharistiam.

Articulus I. Quæ requiratur in eo dispositio animæ. *67*

255. *De præcepto præmittendi confessionem communioni.* — 256. *Qu. 1., an hoc præceptum sit divinum vel ecclesiasticum.* — 257. *Qu. 2., an, qui post confessionem recordatur mortalis, teneatur ante communionem illud confiteri. Qu. 3., an teneatur conteri.* 258. *Quid, si sacerdos dubitat de peccato commisso?* (remissive ad n. 473. de sacramento pœnitentiæ). — 259. *Non excusat a confessione celebritas, devotio aut paupertas.* — 260. *Excusat vero 1. periculum mortis et necessitas ministrandi viaticum; 2. scandalum aut nota infamiæ. Quid, si deferatur viaticum infirmo, qui nequit tam cito explere confessionem?* — 261. *Quid, si populus aut ipse sacerdos deberet carere missa vel communione paschali?* — 262. *Quid, si sacerdos inter celebrandum graviter peccet, vel recordetur peccati præteriti? an teneatur confiteri, si possit; et an teneatur missam deserere, si nequeat confiteri.* 263. *Quid, si laicus recordetur mortalis in scamno communicantium?* — 264. *Quando censeatur deesse copia confessarii; et quæ distantia confessarii excu-*

pag.

set. Quid, si non adsit nisi sacerdos simplex vel confessarius excommunicatus etc.? — 265. *Qu. 1. Quid, si sacerdos habeat peccatum reservatum, et desit confessarius habens facultatem? Qu. 2, an tunc teneatur confiteri mortalia tam reservata quam non reservata. Qu. 3. Quid, si habeat excommunicationem reservatam?* — 266. *Qu. 4. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimum? Qu. 5., an ad illud teneatur sacerdos celebrans sacrilege. Qu. 6., an celebrans confessus et oblitus peccati.* — 267. *Qu. 7., an sacerdos non confessus, qui meminit peccati post consecrationem.* — 268. *Qu. 8., an præceptum confitendi quamprimum obliget etiam laicos.* — 269. *Effectus eucharistiæ.* — 270. *Qu. 1., an accedere ad eucharistiam cum veniali habituali sit novum veniale. Qu. 2., an communicans cum veniali actuali peccet venialiter et fructum amittat.*

Articulus II. Quæ requiratur dispositio corporis. 87

271. *An pollutio et actus conjugalis impediant a communione.* — 272. *Qu. 1. Quid, si pollutio fuerit voluntaria; et quid, si involuntaria?* — 273. *Qu. 2., an semper sit veniale accedere ad eucharistiam post copulam conjugalem.* — 274. *Qu. 3., an conjux reddens debitum teneatur ea die abstinere a communione.* — 275. *An macula externa, ut lepra etc., impediat a communione, et an a celebratione; an menstrua; an latio armorum.* — 276. *An sacerdos communicans extra missam debeat esse stola indutus.*

277. *De jejunio naturali ad communionem* 95
prærequisito. — 278. *Prænot. 1., hoc non esse de præcepto divino. Prænot. 2., non dari in eo parvitatem materiæ. Prænot. 3., tria requiri ad solvendum hoc jejunium, ex tribus regulis, videlicet:* — 279. *Regula I., ut res sumatur ab extrinseco. Dubit. 1., an frangat jejunium voluntaria trajectio reliquiarum cibi. Dub. 2., an guttulæ aquæ commixtæ cum saliva, aut jusculi degustati. An saccharum ante mediam*

pag.

noctem in os immissum. An aqua hausta a lapso in flumen. An sanguis haustus e digito. Quid, si defluat a capite? — 280. *Regula II., ut res sumatur ad modum comestionis aut potationis. Dub. 1., an frangat jejunium pulvis tabaci sumptus per nares. Dub. 2., an fumus tabaci. Dub. 3., an tabaci folia vel aromata dentibus contrita.* — 281. *Regula III., ut sumatur res habens rationem cibi aut potus. Hinc quæritur, an solvat jejunium comestio capillorum, lanæ, ligni, chartæ, lapillorum, cretæ et similium.* — 282. *An liceat sequi ultimum inter horologia; et quidem, si quis deglutiat cibum post primum ictum. An in dubio soluti jejunii liceat communicare.* — 283. *An sit peccatum sumere cibum vel expuere statim post communionem.*

284. *In quibus casibus possit quis communicare non jejunus.* — 285. *An liceat iterum dare viaticum infirmo non jejuno. Dub. 1., quanto tempore una communio debeat ab alia distare. Dub. 2., an, qui communicaverit paucis ante diebus ex devotione, teneatur adveniente periculo mortis sumere viaticum. Dub. 3., an, qui mane communionem receperit. Dub. 4., an sacerdos possit aliquando omittere verba:* Accipe viaticum etc. — 286. *An sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum alteri viaticum; an ad dandum sibi ipsi.* — 287. *An liceat communicare post cibum, ne eucharistia pereat aut male tractetur; an ad vitandum scandalum.* — 288. *An ad perficiendum sacrificium vel communionem.* — 289. *An ad vitandam mortem. An liceat communicare ante somnum vel digestionem.* 107

Articulus III. Quæ et quanta sit obligatio sumendi eucharistiam. 119

290. *An communio in adultis sit necessaria necessitate medii.* — 291. *An et quando quisque in periculo vitæ teneatur sumere communionem.* — 292. *Quid agendum in periculo vomitus vel in casu delirii?* — 293. *An pueris ministrandum viaticum.*

pag.

294. *De obligatione communicandi.* — 121
295. *Quando obliget præceptum divinum, et quando ecclesiasticum.* — 296. *Dub. 1. Quomodo computandus annus obligationis?* — 297. *Dub. 2., an, qui non communicavit in paschate, teneatur communicare quamprimum. Quid, si quis ad implendum præceptum paschale, prævidens impedimentum, communionem anticipavit?* — 298. *Dub. 3., an, qui non possit communicare in paschate, teneatur prævenire.* — 299. *Dub. 4., an teneantur fideles tollere impedimentum, ut communioni paschali satisfaciant.* — 300. *De obligatione communicandi in parochia. An eximantur sacerdotes, peregrini, famuli religiosorum. An alii ex consensu pastoris.* — 301. *De obligatione puerorum communicandi in paschate. Qu. 1., An pueri teneantur aut possint communicare statim post usum rationis. Dub. 1., qua ætate censeantur obligati ad communionem. Dub. 2., an infantibus sit danda communio in articulo mortis.* — 302. *Qu. 2., an possit ministrari communio amentibus.* — 303. *Qu. 3., an semifatuis, mutis, surdis et obsessis.*

CAPUT III.

De eucharistia, ut est sacrificium.

Dubium I. Quid sit missa, et quæ obligatio sacerdotum circa illam. 134

304. *Definitio sacrificii missæ. Not. 1., quomodo definiatur sacrificium in genere. Not. 2., quomodo distinguantur sacrificia; et quomodo sacrificium eucharistiæ omnia illa contineat; et in quo differat a sacrificio crucis. Not. 3., an missa sit verum sacrificium.* — 305. *In quo consistat essentia sacrificii missæ.* — 306. *An ad essentiam sacrificii requiratur consecratio utriusque speciei.* — 307. *Quinam sint offerentes in sacrificio missæ.* — 308. *Pro quibus possit offerri missa.* — 309. *Dub. 1., an pro excommunicatis. Dub. 2., an pro infidelibus.* —

pag.

310. *An pro defunctis.* — 311. *Effectus sacrificii missæ sunt quartuor: 1. remissio peccatorum; 2. remissio pœnarum; 3. augmentum gratiæ; 4. impetratio bonorum.* — 312. *De valore et fructu missæ. An missa habeat valorem infinitum. Et an fructus missæ pendeat a probitate celebrantis.*

313. *De obligatione celebrandi, quam habent sacerdotes. Dub. 1., an ipsi ex præcepto gravi teneantur aliquando celebrare. Dub. 2., quoties in anno teneantur celebrare simplices sacerdotes; quoties parochi; quoties episcopi.* — 314. *De missa conventuali quotidie celebranda.* — 315. *De obligatione dicendi tempore debito missas pro accepto stipendio.* 149

316. *Quænam prænotanda circa originem stipendii.* — 317. *Qu. 1., an liceat sacerdoti diviti accipere stipendium pro missis; et an peccet graviter, qui principaliter celebrat pro stipendio. Qu. 2., quomodo peccet sacerdos differendo celebrationem; et quæ dilatio censeatur modica. Quid, si missæ tradantur communitati? Qu. 3., an peccet graviter sacerdos omittens sacrum promissum pro parvo stipendio. Qu. 4. Quid, si missa sit gratuito promissa?* — 318. *An liceat accipere stipendium pro applicatione fructus specialissimi. Et an accipere plura stipendia pro una missa.* — 319. *A quo et quomodo taxandum sit stipendium.* — 320. *Dub. 1., an regulares teneantur servare taxam episcopi. Dub. 2., an episcopus possit prohibere, ne accipiatur stipendium majus taxa. Dub. 3., an, ne accipiatur stipendium minus. An autem, qui acceperit, possit minuere numerum missarum. Dub. 4., an liceat pacisci de stipendio. Dub. 5. Quomodo taxandum stipendium missarum, quas reliquit testator?* — 321. *Non licet celebrare per alium, retenta parte stipendii. Exceptio I., si stipendium detur intuitu personæ. Exceptio II., si alter sacerdos vere sponte condonet partem. Excipitur III. beneficiarius, capellanus et sacerdos obligatus ex legato sibi relicto sua vita durante.* — 322. *Dub. 1., an, qui retinet partem stipendii, teneatur ad restitutionem;* 154

pag.

et cui restituendum. Dub. 2. Quid de procuratore vel executore testamenti? Dub. 3., an colligens eleemosynas possit partem retinere pro suo labore. Dub. 4., an possint commutari missæ majoris stipendii cum missis minoris. Dub. 5., an administratores ecclesiarum possint aliquid retinere pro expensis.

323. *De obligatione beneficiatorum et parochorum applicandi missas.* — 324. *Qu. 1., cui debeant applicare missas beneficiati et capellani monialium aut confraternitatum. Quid, si capitale fundationis beneficii aut capellaniæ sit infructiferum? Qu. 2., quibus diebus parochi teneantur celebrare pro populo.* — 325. *Vide sancita a Benedicto XIV. super missa parochorum.* — 326. *Super missa conventuali.* — 327. *De obligatione celebrandi missas votivas promissas sub stipendio.* 169

328. *De obligatione celebrandi loco et tempore designato a fundatore.* — 329. *Quid, si episcopus dispenset? Et an possit dari præscriptio ab obligatione missarum.* — 330. *De obligatione beneficiarii celebrandi missas præscriptas et celebrandi per seipsum.* — 331. *De reductione missarum. An episcopus possit eam facere; et an moderari officia et eleemosynas anniversariis annexa.* — 332. *An beneficiarius possit aliquando celebrare pro suis propinquis aut amicis, vel omittere missam propter reverentiam.* — 333. *An capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere missis. De 30 missis Gregorianis. An liceat stipendium accipere pro prima missa, quam neopresbyter celebrat cum episcopo. (Remissive ad n. 829. v. an autem.* 176

Dubium II. Cujus sit applicare fructum sacrificii. 184

334. *A quo applicandus sit fructus missæ. An religiosus valide missam applicet contra voluntatem prælati.* — 335. *Applicatio debet fieri ante celebrationem. Qu. 1., an sufficiat applicatio habitualis.* — *Qu. 2., an, si quis accipit stipendia a diversis, suffi-*

pag.

ciat applicare missas pro eis in confuso. — 336. *Quid, si applicatio nulli fiat vel incapaci?* — 337. *An valeat applicatio conditionata; et an applicatio facta pro primo offerente sit illicita et invalida.* — 338. *An die animarum possit applicari missa pro particularibus ex stipendio.*

339. *De altari privilegiato. Qu. 1., an ad tales indulgentias lucrandum requiratur missa de* Requiem. *Qu. 2., quomodo intelligenda est clausula:* Modo in ecclesia quotidie dicantur septem missæ. *Qu. 3. Quomodo clausula:* Modo in ecclesia non sit aliud altare privilegiatum. 189

Dubium III. Quando et quoties liceat celebrare. 191

340. *An possit dici missa ante auroram vel post meridiem.* — 341. *A quo tempore incipiat aurora. An tempus tam auroræ quam meridiei moraliter accipiendum.* — 342. *Quid de privilegiis regularium?* 343. *Casus, in quibus licet celebrare ante auroram vel post meridiem. An in nocte nativitatis omnes tres missæ dici possint ante auroram.* — 344. *An liceat anticipare missam vel postponere ob festivitatem vel causa itineris vel ex dispensatione episcopi.* — 345. *An peccet graviter, qui celebrat ante auroram vel post meridiem.* — 346. *Quænam in hoc sit parvitas materiæ.* — 347. *Quale peccatum sit celebrare ante matutinum.* — 348. *Quid, si esset missa conventualis et solemnis?*

349. *An liceat celebrare (et ministrare communionem) quolibet anni die.* — 350. *An in die cœnæ Domini et sabbati sancti liceat privatim celebrare.* — 351. *An et quando liceat celebrare pluries in die.* — 352. *An aliquando liceat interrumpere missam vel de novo incipere.* — 353. *An, si superveniat princeps vel turba peregrinorum, vel si sacerdos recordetur alicujus impedimenti.* — 354. *An, si urgeat necessitas propria vel aliena.* — 355. *Quomodo missa interrupta supplenda sit ab alio sacerdote.* 199

pag.

Dubium IV. Quo loco celebrandum sit. *205*

356. *An et in quali necessitate liceat extra ecclesiam celebrare; et an in mari.* — 357. *An et quando liceat celebrare in oratoriis ex dispensatione episcopi. Licet I. in oratoriis benedictis; II. in oratoriis communitatum; III. in oratoriis erectis in palatiis episcoporum.* — 358. *an episcopi possint celebrare in domibus privatis.* — 359. *An possint dispensare, ut aliquando in illis celebretur. Not. I. Privilegium non perit per mortem Papæ vel episcopi. Not. II. Quid, si privilegiatus mutet habitationem? Not. III. Quibus diebus non liceat celebrare in oratoriis privatis; et an regulares vel episcopi possint celebrare in domibus privatis, præter missam in indulto concessam.* — 360. *An religiosi possint ex privilegio celebrare in quocumque altari portatili.*

361. *An semper peccent mortaliter celebrantes in* 220
ecclesia violata; et an aliquam pœnam incurrant. — 362. *An polluantur oratoria non benedicta; et an sacristiæ, cryptæ etc.* — 363. *A quibus ecclesia debet reconciliari.* — 364. *Quomodo crimen, per quod polluitur ecclesia vel cœmeterium, oporteat esse notorium. Quando ecclesia polluatur per homicidium. An ecclesia violetur, si vulnus intra eam infligatur, et mors (sive effusio sanguinis) sequatur extra.* — 365. *Quando ecclesia polluitur per effusionem sanguinis vel seminis.* — 366. *Quando per sepulturam excommunicati, infidelis vel hæretici.* — 367. *Quando per destructionem ecclesiæ.*

368. *Quomodo fiat execratio rei consecratæ, nempe* 225
ecclesiæ, altaris, calicis et vestium. Vide de execratione ecclesiæ. — 369. *De execratione altaris, et 1) si lapis removeatur; 2) si frangatur; 3) si spolietur sepulchrum. Dub. 1., an reliquiæ sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris. Dub. 2. Quid, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum?* 370. *De execratione calicis. Dub. 1., an execretur calix, si destruatur inauratio. Dub. 2., an calix de novo inauratus nova indigeat consecratione. Dub. 3.,*

pag.

an liceat celebrare in calice nunquam inaurato. — 371. *De execratione vestium.*

Dubium V. Quæ sint requisita ad missam. *234*

372. *Prænotantur, quæ sunt præscripta in rubrica.* 373. *I. Requiritur* altare consecratum. — 374. *II.* Mappa triplex. — 375. *Dub. 1., an sufficiant duæ mappæ vel una duplicata. Dub. 2., an mappæ debeant esse benedictæ. Dub. 3., an tam mappæ quam corporale debeant ex lino confici.* — 376. *III.* Vestes sacræ et mundæ. — 377. *Dub. 1., an sit mortale celebrare sine stola, manipulo aut cingulo.* — *Dub. 2., an ob metum mortis liceat celebrare sine ulla veste sacra.* — 378. *Dub. 3., an prælati regulares possint sacras vestes benedicere* (*vide etiam n. 381.*) *Dub. 4., an episcopi possint aliis delegare licentiam benedicendi vestes. Dub. 5., an color vestium sit de præcepto.* — 379. *IV.* Calix et patena consecrata. — 380. *An calices, vestes etc. remaneant consecrata vel benedicta, si quis in eis celebret.* — 381. *An abbates possint benedicere calices, paramenta etc. etiam pro ecclesiis alienis.* — 382. *Quibus sit licitum tangere vasa sacra, corporalia et vestes.* — 383. *De* pyxide, *et materia ejusdem vel calicis.* — 384. *Dub. 1., an pyxis debeat consecrari.* — 385. *Dub. 2., an debeat benedici.* — 386. *V.* Corporale benedictum. — 387. *Quibus liceat lavare corporalia; et an aqua lotionis omnino mittenda sit in sacrarium.* — 388. *VI.* Palla linea. *An sit mortale celebrare sine palla vel ea non benedicta, et an liceat duas pallas adhibere.* — 389. *VII.* Purificatorium. *An hoc debeat esse benedictum.* — 390. *VIII.* Missale. *An liceat in necessitate celebrare sine missali vel cum missali ritus diversi.* — 391. *IX.* Minister masculus. *Dub. 1., quale peccatum sit celebrare sine ministro.* — 392. *Dub. 2., an peccet graviter sacerdos celebrans ministrante vel respondente fœmina.* — 393. *X.* Crucifixus. *Dub. 1., an sit mortale celebrare sine cruce aut crucifixo. Dub. 2., an manente*

pag.

in altari magna imagine Crucifixi, alia crux requiratur. Et an crux et aliæ imagines sanctorum debeant esse benedictæ. — 394. *XI.* Candelæ ex cera. *Dub. 1., an liceat celebrare cum candelis ex sebo vel oleo. Dub. 2., an cum uno lumine cereo; et an cum quatuor candelis.* — 395. *XII.* Antipendium, pulvillus, bursa, velum et manutergium. 396. *XIII.* Capitis nudatio. — 397. *Dub. 1., an sit mortale celebrare capite cooperto. Quid, si adsit causa sic celebrandi?* — 398. *Dub. 2., an liceat celebrare cum cæsarie ficta.*

399. *An rubricæ missalis sint directivæ vel præceptivæ.* — 400. *An sit mortale omittere cæremonias leviores in notabili parte. Et quantum temporis sit in celebratione insumendum. Monitum.*— 401. *An omnia decreta S. C. rituum rigorose obligent.* — 402. *An liceat celebrare nudis pedibus aut cum baculo etc.* 265

403. *De omissione partium missæ; et an repetenda omissa.* — 404. *De partibus ordinariis omissis.* — 405. *Quæ omissio sit mortalis, et signanter in canone.* 406. *Quæ vero sit tantum venialis.* — 407. *Quæ mutilatio sit mortalis.* — 408. *De purificatione calicis facienda.* — 409. *De partibus extraordinariis omissis; et signanter de lotione manuum.* — 410. *Dub. 1., quomodo peccent regulares nominantes in canone nomen generalis vice episcopi; et quinam episcopus nominandus. Dub. 2., an peccet omittens orationes ante vel post missam. Dub. 3., an peccet omittens orationes ad vestes. Dub. 4., an peccet sacerdos non recitans in missa solemni, quæ cantantur a choro. Dub. 5., quomodo peccet celebrans voluntarie distractus.* 272

411. *Quomodo peccet sacerdos addens aliqua in missa.* — 412. *An liceat dicere missam ante matutinum et laudes. (Remissive ad n. 347.)* — 413. *De iis, quæ voce alta vel submissa dicenda sunt.* — 414. *Dub. 1., an peccet ita submisse celebrans, ut nec seipsum audiat.* — 415. *Dub. 2., an peccet recitans submisse, quæ alte dicenda sunt.* — 416. *An sit mortale alte dicere, quæ submisse sunt recitanda.* — 417. *An et quando liceat mutare missam.* 278

pag.

418. *In quibus diebus prohibeantur missæ votivæ.* — 419. *In quibus vero permittantur; et an tunc pro arbitrio passim dici possint.* — 420. *Qu. 1., an sit mortale dicere missam votivam in diebus vetitis.* — 421. *Qu. 2., ob quas causas in dictis diebus possint dici missæ votivæ. 1. Ob necessitatem publicam; 2. si in illa ecclesia celebretur festum duplex; 3. si exponatur ss. sacramentum; 4. si præsens sit cadaver, vel dicenda sit missa anniversaria.* — 422. *Qu. 3., an obligatus dicere missam votivam satisfaciat, si dicat diei propriam,* — 423. *Qu. 4., quænam sint advertenda circa modum dicendi missas votivas. Et 1. de numero orationum; 2. de missis habentibus introitum particularem etc.; 3. de missis beatorum concessis alicui ordini vel loco; 4. de missa ss. Trinitatis, angelorum, Spiritus sancti, B. V. Mariæ et de Requiem.* 284

424. *Afferuntur aliqua decreta magis notabilia circa missarum celebrationem. Quæritur hic obiter, quanam ex causa liceat exponere ss. sacramentum. v.* refert. *Deinde quæritur, quibus in ecclesiis possit asservari sacramentum eucharistiæ.*

Litteræ encyclicæ *Benedicti XIV.* ad sacrificium missæ spectantes.

I. Epistola encyclica super missarum stipendio. 296

II. Epistola encyclica super missa parochiali et conventuali, item de divinæ psalmodiæ cantu. 299

TRACTATUS QUARTUS.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

CAPUT I.

De essentia hujus sacramenti.

Dubium I. Quæ sit ejus materia et forma. 312

425. *De materia et forma hujus sacramenti.* — 426. *Monitum ad confessarios.* — 427. *De* materia

pag.

remota. Dub. 1., an mortalia commissa in susceptione baptismi sint materia hujus sacramenti. Dub. 2., an peccata alias confessa sint materia sufficiens hujus sacramenti. — 428. *De* forma. *Qu. I., an forma hujus sacramenti consistat in verbis, et possit proferri in absentem.* — 429. *Et quænam præsentia moralis pœnitentis requiratur.* — 430. *Qu. II., quænam forma in hoc sacramento sit proferenda. Dub. 1., in quibus verbis consistat essentia formæ; et an necessarium sit verbum* te. *Dub. 2., an verba:* a peccatis tuis. *Dub. 3., an verba:* in nomine Patris etc.; *et an preces adjunctæ. Dub. 4., an per verba:* te absolvo *possit sacerdos absolvere simul a peccatis et a censuris.* — 431. *Qu. III., an possit valide et licite dari absolutio sub conditione.* 432. *Causæ justæ absolvendi sub conditione.*

Dubium II. Quæ contritio requiratur. *326*

433. *Vide, quæ habentur apud Busembaum de dolore et proposito.*

§. I. De quæstionibus ad dolorem pertinentibus. *327*

434. *Quid sit pœnitentia ut virtus, et quid ut sacratum.* — 435. *Qu. 1., an contritio consistat in dolore vel in detestatione.* — 436. *Qu. 2., ex quo motivo elicienda sit contritio.* — 437. *Qu. 3., quando obliget præceptum contritionis. Dub. 1., an obliget extra periculum mortis; et an ejus dilatio sit speciale peccatum. Dub. 2., an, qui in articulo mortis confessus sit cum attritione, teneatur deinde elicere contritionem. Dub. 3., an præceptum contritionis obliget in diebus festis.* — 438. *Qu. 4., an ad justificationem requirantur singulæ contritiones ad singula peccata.* — 439. *Qu. 5., an in confessione requirantur explicite actus fidei et spei.* 440. *Qu. 4., an in sacramento sufficiat attritio sine amore prædominante.* — 441. *An quælibet contritio deleat peccatum extra sacramentum.* — 442. *Et an peccatum possit consistere cum charitate prædomi-*

pag.

nante, si sit remissa. Solvuntur objectiones, ubi probatur, amorem inchoatum includi in attritione. — 443. *Qu. 7., an sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium.* — 444. *Qu. 8., an sacramentum pœnitentiæ possit esse aliquando validum et informe.* — 445. *Qu. 9., an dolor debeat præcedere ad confessionem.* — 446. *Qu. 10., per quantum temporis actus doloris moraliter perseveret.* — 447. *Qu. 11., an pœnitens debeat elicere actum doloris cum intentione se confitendi.* — 448. *Qu. 12., an, qui confitetur peccatum oblitum statim post absolutionem, teneatur novum elicere dolorem.* — 449. *Qu. 13., quomodo eliciendus sit dolor in confessione venialium. Dub. 1., an sit mortale confiteri venialia sine ullo dolore. Dub. 2., an in confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio. An sufficiat dolere de frequentia venialium.*

§. II. De quæstionibus pertinentibus ad propositum. 363

450. *Qu. I., an sufficiat propositum virtuale sive implicitum.* — 451. *Qu. II., quæ sint conditiones requisitæ ad verum propositum. Et sunt: 1) Ut sit firmum. Quid, si pœnitens credat, certo se relapsurum? 2) Ut sit universale. An requiratur universale propositum de mortalibus. 3) Ut sit efficax.*

452. *Qu. III., quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui sunt in occasione peccandi. Dub. 1., quotuplex sit occasio, et quotuplex periculum peccandi; et quæ occasio vitari debeat.* — 453. *Dub. 2., an possit absolvi, qui non vult amovere probabilem peccandi occasionem.* — 454. *Dub. 3., an, qui est in occasione proxima voluntaria, possit semel vel iterum absolvi.* — 455. *Dub. 4., an possint absolvi, qui sunt in occasione proxima necessaria, præsertim causa suæ artis vel officii.* — 456. *Sententia tenenda circa absolutionem his differendam.* — 457. *Dub. 5., an possit absolvi, qui in occasione necessaria, adhuc remediis adhibitis, eodem modo fuerit relapsus.* — 458. *Annotatur doctrina s. Caroli Borromæi.* 368

pag.

459. *Qu. IV., quomodo se gerere debeat confessarius cum consuetudinariis ex intrinseca fragilitate; et quomodo cum recidivis. An recidivus possit pluries absolvi sine signis extraordinariis.* — 460. *Quæ sint signa extraordinaria.* — 461. *Quæ certitudo dispositionis pœnitentis sufficiat ad eum absolvendum.* 462. *An liceat differre absolutionem pœnitenti disposito sine ejus consensu.* — 463. *An expediat vel ne, sæpius differre absolutionem.* — 464. *Cur potius differenda sit absolutio iis, qui sunt in occasione extrinseca, et non recidivis ex fragilitate intrinseca.* 382

Annotatio Editoris circa absolutionem eorum, qui habent pravam consuetudinem blasphemandi. 396

Dubium III. Qualis confessio requiratur.

Articulus I. An debeat esse integra materialiter. 398

465. *Quæ sit integritas materialis.* — 466. *Quantum extendatur numerus, dicendo* plus minus. *Et quomodo exquirendus numerus in consuetudinario.* 467. *An sint necessario explicandæ circumstantiæ aggravantes.* — 468. *Qu. I., quot sententiæ sint in hac quæstione. An in furto explicanda sit quantitas.* — 469. *Dub. 1., an incestus cum consanguineis differat specie ab incestu cum affinibus.* — 470. *Dub. 2., an in peccato incestus cum consanguineis explicandi sint gradus consanguinitatis.* — 471. *Plura notanda circa examen conscientiæ et integritatem confessionis.* — 472. *An peccata mortalia dubia necessario sint confitenda.* — 473. *Dub. 1., an teneamur confiteri mortalia positive dubia.* — 474. *Dub. 2., an mortalia negativa dubia,* — 475. *Quid, si quis velit eucharistiam recipere?* — 476. *Quid, si quis sit scrupulosus vel timoratæ conscientiæ?* — 477. *Dub. 3., an teneatur quis confiteri aliquod mortale in dubio, an illud sit confessus.* — 478. *Dub. 4., an, qui confessus est mortale uti dubium, teneatur repetere, quando certum*

pag.

agnoscit. Quid, si pœnitens post confessionem sciat, materiam sui peccati fuisse gravem, sed ipse nullo modo id noverit tempore, quo peccatum commisit?

Articulus II. Quando sufficiat confessio integra formaliter. 419

479. *Quæ sit integritas formalis. Et quis censeatur physice impotens ad integritatem materialem. 1. Mutus. An hic teneatur confiteri scripto aut per signa. 2. Surdus. 3. Ignarus idiomatis. An hic teneatur confiteri per interpretem. 4. Moribundus.* — **480.** *An absolvendus moribundus, qui dat signa doloris sacerdoti præsenti, quin possit ullum peccatum explicare.* — **481.** *An absolvendus infirmus sensibus destitutus, qui per testimonium adstantium ostendit desiderium absolutionis. An tunc absolutio danda sit absolute vel conditionate.* — **482.** *Quid, si nullum dederit signum pœnitentiæ?* — **483.** *Quid, si fuerit destitutus in actu peccati?* — **484.** *Quando sufficiat integritas formalis ob periculum mortis.* — **485.** *An in periculo contagii possit confessarius absolvere, audito uno peccato.* — **486.** *An tempore conflictus vel naufragii.* — **487.** *Quis censeatur moraliter impotens. Et quid, si peccatum non possit explicari sine violatione sigilli?* — **488.** *Quinam igitur excusentur ab integritate materiali.* — **489.** *An sit obligatio confitendi peccatum, si non possit dici sine infamatione complicis.* — **490.** *Ex quibus causis liceat manifestare complicem confessario, qui eum noscit.* — **491.** *Bulla Benedicti XIV. prohibens exquirere a pœnitente nomen complicis peccati.* — **492.** *Sententia auctoris, id nullo casu esse licitum.*

Articulus III. Quæ sint reliquæ conditiones confessionis. 436

493. *Confessio debet esse vocalis. Quando liceat aut sit obligatio confitendi scripto.* — **494.** *Debet esse secreta.* — **495.** *Debet esse vera.* — **496.** *Quando mendacium in confessione sit veniale.* — **497.** *Quando mortale.*

pag.

Articulus IV. Quando confessio sit invalida, et quomodo iteranda. *439*

498. *An valeat confessio apud confessarium excommunicatum.* — 499. *An apud surdum, indoctum. An apud non audientem aliquod peccatum.* — 500. *De judicio peccatorum efformando a confessario.* — 501. *Quando confessio sit invalida ex parte pœnitentis.* 502. *Quomodo iteranda confessio facta eidem confessario.* — 503 *Quid, si peccatum sit inculpabiliter omissum? An ob magnum concursum possit confessio dimidiari.* — 504. *Quid de rusticis, qui numquam explicarunt species neque numerum?* — 505. *Non est obligatio repetendi confessiones, nisi constet de ipsarum nullitate.*

Dubium IV. De satisfactione.

Articulus I. Quæ ejus necessitas et quantitas. *448*

506. *Quomodo satisfactio sit necessaria. Et an sit venialis ejus omissio in culpis venialibus.* — 507. *Quibus casibus possit imponi levis pœnitentia. Et an possit minui propter illud: Quidquid boni feceris* etc. — 508. *Quando licite imponatur pœnitentia minor justo. Quanta debeat esse juxta Tridentinum.* — 509. *An sit justa causa minuendi pœnitentiam prudens timor, ut pœnitens eam impleat.* — 510. *Auctoritates circa hoc punctum.* — 511. *An possit injungi pro pœnitentia ingressus religionis aut susceptio status conjugalis.* — 512. *An et quando possit vel debeat imponi pœnitentia publica.* — 513. *Dub. 1., an possit injungi opus alias debitum. Dub. 2., an pœnitentia mox ante imposita.* — 514. *An possit imponi opus internum. An opus pro defunctis. An cessatio ab aliquo bono opere. An pœnitentia possit imponi post absolutionem.*

515. *Sub qua obligatione pœnitens teneatur acceptare et implere pœnitentiam.* — 516. *Dub. 1., an pœnitens teneatur sub gravi acceptare et implere pœnitentiam justam. Quid, si sit gravior justo?* — 517. *Dub. 2. Quid, si sit imposita pro venialibus aut mortalibus confessis?* — 518. *Dub. 3., an confessa-* *463*

pag.

rius pro culpis gravibus possit dare pœnitentiam gravem sub obligatione levi. — 519. *Dub. 4., an tempore jubilæi vel indulgentiæ plenariæ confessarius possit omittere impositionem pœnitentiæ.* — 520. *Dub. 5., an, si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ, teneatur repetere confessionem, ut eam recipiat.* — 521. *Pœnitens implens pœnitentiam in mortali. Quæ dilatio sit mortalis in implenda pœnitentia.* — 522. *Dub. 1., an existens in mortali possit satisfacere pœnitentiæ.* — 523. *Dub. 2., an peccet satisfaciens in mortali.* — 524. *An possit imponi pœnitentia sub conditione, si relabatur.* — 525. *An transacto tempore præscripto desinat obligatio implendi pœnitentiam.* — 526. *An pœnitentia possit impleri per alium.* — 527. *An pœnitentia sit implenda ante communionem.*

528. *Quis et quomodo possit commutare pœnitentiam.* — 529. *Dub. 1., an pœnitens teneatur eo casu repetere confessionem. Dub. 2. Quid, si pœnitentia fuerit imposita pro peccatis reservatis? Dub. 3., an confessarius possit commutare pœnitentiam extra confessionem.* 474

530. *Annotantur principaliores canones pœnitentiales.* 477

Articulus II. De satisfactione per indulgentias.

§. I. *Quid sit indulgentia, et quid ad eam requiratur.* 480

531. *Quid sit indulgentia.* — 532. *Quæ causa requiratur ad indulgentiam lucrandam.* — 533. *Quæ requirantur conditiones.* — 534. *Vide resolutiones: et signanter n. 9., an omnia opera fieri debeant in gratia. Et n. 10., an requiratur status gratiæ ad lucrandam indulgentiam pro defunctis. Et n. 19., an peccatum veniale non remissum impediat lucrari indulgentiam quoad alia remissa.*

§. II. *Quotuplex indulgentia et quomodo differat a jubilæo.* 488

535. *Vide, quæ habentur apud Busembaum.* — 536. *Annotantur sancita a Benedicto XIV. circa ju-*

pag.

bilæum. — 537. *Qu. 1., an ad lucrandum jubilæum omnia opera perfici debeant in una hebdomada. Qu. 2., an per confessionem invalidam in jubilæo auferatur reservatio censurarum et peccatorum. Qu. 3., an peccet graviter, qui absolutus a reservatis postea alia opera non implet. Quær. 4., an, qui confessus est in jubilæo et oblitus sit peccati reservati, possit deinde a quocumque absolvi. Et an obtinere commutationem votorum. Qu. 5., an confessus animo lucrandi jubilæum maneat absolutus a reservatis oblitis, si postea non lucretur. Qu. 6., an possit absolvi, qui commisit peccatum reservatum in confidentiam jubilæi. Qu. 7., an possit dari absolutio ante satisfactionem partis vel juramentum ejusdem. Qu. 8., a quibus casibus et censuris possit absolvi in jubilæo. Dub. 1., an possint absolvi publice excommunicati. Dub. 2., an dispensari irregulares.* — 538. *Qu. 9., qui veniant nomine infirmorum, captivorum et itinerantium. Qu. 10., an sufficiat ad jubilæum lucrandum oratio mentalis aut modica vocalis. Qu. 11., an modica eleemosyna. Qu. 12., an satisfaciat pro jejuniis injunctis implens jejunia alias debita.*

CAPUT II.

De ministro sacramenti pœnitentiæ.

Dubium I. Quis sit minister. *505*

539. *Confessarii indigent approbatione et jurisdictione.* — 540. *An in casu necessitatis sit obligatio confitendi laico vel clerico. An vero clericus vel laicus in articulo mortis, deficiente sacerdote, possit absolvere a censuris.* — 541. *Nullus autem sacerdos valide absolvit, nisi sit approbatus vel parochus.*

Dubium II. Quid sit approbatio, et a quo petenda. *507*

542. *Quid sit approbatio.* — 343. *An liceat sacerdoti simplici excipere confessionem venialium.* — 544. *Dub. 1., an parochus possit adsciscere coopera-*

pag.

torem alium parochum alterius diœcesis. Dub. 2., an ejusdem. — 545. Debet eligi approbatus aut parochus. An sufficiat approbatio sine examine et sine judicio interno. — 546. An sufficiat approbatio petita et negata.

547. *A quo episcopo habenda sit approbatio.* — *511*
548. *Resolvitur quæstio ex bulla Innocentii XII.* — 549. *An religiosi approbati in una diœcesi possint audire confessiones in alia.* — 550. *Alia notanda apud Busembaum.* — 551. *An injusta revocatio approbationis sit invalida.* — 552. *An episcopus ex justa causa possit approbatos iterum examinare, aut approbationem revocare vel restringere.*

553. *Sancita a Benedicto XIV. circa confessionem* *516*
complicis in peccato turpi. — 554 *Quid veniat nomine peccati turpis. An peccata interna; an dubia.* 555. *An absolutio complicis sit invalida quoad omnia peccata.* — 556. *Qu. 1., an incurrat censuram papalem, qui confessionem complicis tantum audit, et eum non absolvit. Qu. 2., an episcopus vel ejus delegatus facultate Tridentini in cap. Liceat possit absolvere confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit.*

Dubium III. Quid et quotuplex sit jurisdictio confessarii, et unde eam habeat. *519*

557. *Quid sit jurisdictio, et quis habeat ordinariam.* 558. *An habeat vicarius generalis contradicente episcopo. Et qui possint eam delegare.* — 559. *An delegatio expiret morte delegantis.*

560. *An hæretici et excommunicati vitandi valide* *522*
absolvant in articulo mortis. — 561. *An omnes sacerdotes possint absolvere tam in articulo quam in periculo mortis. Et quale censeatur hujusmodi periculum.* 562. *An simplex sacerdos possit absolvere præsente approbato.* — 563. *In quibus autem casibus possit licite absolvere. Dub. 1., an quivis confessarius possit absolvere moribundum a reservatis, etiam præsente superiore. Dub. 2., an in morte ad absolvendum reservata Papæ adeundus sit episcopus. Dub. 3., an te-*

pag.

neatur moribundus petere absolutionem a superiore saltem per litteras aut nuntium. — 564. *An excommunicatus toleratus possit absolvere a venialibus. An regulares possint absolvere sine approbatione episcoporum. Et an omnes sacerdotes ab episcopo approbati possint confessiones audire sine licentia parochi.*

565. *Qui et quomodo possint eligere sibi confessarium. Dub. 1., quomodo episcopi et alii prælati. Dub. 2., quomodo cardinales; et an parochi.* — 566. *Quando habens potestatem delegatam possit eam subdelegare. Et quid de delegato ad universitatem causarum?* — 567. *An absolutus in morte a reservatis teneatur postea se sistere superiori.* — 568. *Vide alia.* — 569. *A quo possint absolvi scholares, milites, peregrini etc. Capellani exercitus nequeunt absolvere milites degentes in præsidiis.* — 570. *An sufficiat facultas præsumpta excipiendi confessiones.* — 571. *Quando liceat absolvere cum jurisdictione dubia vel probabili.* 572. *Qu. 1., an error communis det jurisdictionem.* 573. *Qu. 2., an liceat ministrare sacramentum cum jurisdictione tantum probabili.* — 574. *An sit obligatio confitendi parocho.* — 575. *An regulares itinerantes possint confiteri cuicumque sacerdoti.* — 576. *An moniales petentes extraordinarium et non obtinentes possint cuique confiteri.* — 577. *Plura notanda de confessariis monialium et militum in præsidiis.* 533

Dubium IV. Quid sit reservatio casuum, et quis habeat potestatem reservandi et absolvendi ab iis. 548

578. *Quid sit reservatio.* — 579. *Qu. 1., an sit licita et valida reservatio facta sine causa.* — 580. *Qu. 2., an ignorantes reservationem casuum papalium ab eo excusentur.* — 581. *Dub. 1., an excusentur ignorantes casus reservatos ab episcopis. Dub. 2. Quid, si casibus episcopalibus sit annexa excommunicatio?* — 582. *Dub. 1., an possint reservari peccata venialia. Dub. 2., an peccata mere interna. Dub. 3. Quid, si peccatum fuerit externe leve et interne grave?* —

pag.

583. *An regulares possint reservare casus, et quos. An novitii et familiares sint exempti a casibus reservatis.* — 584. *Vide, quæ sunt apud Busembaum.* 585. *Quando possit simplex confessarius absolvere a reservatis. Dub. 1., an, si impedimentum sit perpetuum, possit directe absolvere. Dub. 2., an tunc pœnitens teneatur confiteri, ut possit communicare. (Remissive ad n. 265. qu. I. dub. 3.) An tunc debeat manifestare etiam non reservata. (Remissive ad n. 265. qu. II.)* — 586. *Quid, si superior neget facultatem absolvendi?*

587. *A quo possint absolvi peregrini.* — 588. *Dub. 1. Quid, si peccatum est tantum reservatum in loco confessionis?* — 589. *Dub. 2. Quid, si est tantum reservatum in patria? Et quid, si quis discedat e patria in fraudem? Et quomodo intelligendum* to *in fraudem.* — 590. *Dub. 3., an peregrinus possit absolvi a censura reservata in patria.* — 591. *Dub. 4., an peccans in aliena diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem; et an excommunicationem annexam.* — 592. *Dub. 5., an peccans in monasterio exempto vel in aliena diœcesi possit absolvi in patria a simplici confessario.* — 593. *Dub. 6., an episcopi possint absolvere peregrinos a casibus papalibus occultis et cum eis dispensare in irregularitatibus. An eamdem facultatem habeant vicarii capitulares, et alii prælati habentes jurisdictionem quasi episcopalem. Not. 1. An episcopi possint tollere reservationem extra sacramentum. Not. 2. Quid, si episcopus inciderit in crimen reservatum? Not. 3. Quando intelligatur crimen esse occultum. An autem episcopus possit dispensare in votis cum peregrinis; et in irregularitatibus etc. cum impeditis.* — 594. *Dub. 7., an facultas in cap. Liceat sit pro casibus tantum ante concilium reservatis. Dub. 8., an episcopi possint absolvere a reservatis ab aliis episcopis. Dub. 9., an episcopi possint hanc facultatem generaliter committere. An possint absolvere a casibus bullæ cœnæ. (Remissive ad lib. 7, 82. et seq.)* 561

595. *An superior possit aliquando absolvere a re-* 572

pag.

servatis, et pro aliis mittere pœnitentem ad inferiorem. — 596. *An absolutus ab habente potestatem possit a quocumque accipere absolutionem de reservatis. Qu. 1., an, si pœnitens confiteatur bona fide vel obliviscatur reservati, valide et licite absolvatur a simplici confessario.* — 597. *Qu. 2., an confessus superiori et oblitus reservati possit a quocumque absolvi.* — 598. *Qu. 3., an per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio. Qu. 4. Quid, si confessio fuerit sacrilega?*

599. *Qui possint absolvere a reservatis. An pœnitentiarii. An Mendicantes possint absolvere a casibus episcopis vel ab episcopis reservatis.* — 600. *Qu. 1., utrum in dubio, an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit a quocumque absolvi. Qu. 2. Quid, si postea pœnitens cognoscat peccatum ut certum?* — 601. *Qu. 3., an, qui peccavit in confidentiam licentiæ. Qu. 4., an licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis.* — 602. *Qu. 5., an moniales subjaceant reservationi factæ ab episcopo. Qu. 6., an subjaceant moniales exemptæ. Qu. 7., an episcopus quoad clausuram possit casus monialium reservare.* 577

Dubium V. Quid sit officium et obligatio confessarii. 583

603. *Quid sit officium confessarii. Quando autem possit aut debeat confessarius differre absolutionem. (Remissive ad n. 462. et seq.)* — 604. *Qu. 1., an possit confessarius negare absolutionem ei, qui adhæret sententiæ probabili. Quid, si adhæreat sententiæ falsæ, sed probabili putatæ?* — 605. *Qu. 2., an expediat confessario uti sententiis rigidioribus vel benignioribus.* — 606. *Quos confessarius possit vel nequeat absolvere.*

607. *Quomodo confessarius teneatur rudiores interrogare.* — 608. *Quomodo eos instruere et disponere, quantum potest. Monitum ad confessarios.* 594

609. *Quomodo debeat eos monere de suis obligationibus.* — 610. *Quid, si prævidet monitionem non profuturam?* — 611. *Inf. I. Quid, si advertat pœnitentem* 596

pag.

invalide contraxisse matrimonium cum bona fide? — 612. *Quid, si matrimonium sit contrahendum?* — 613. *Quid, si accedant sponsi, cum omnia sunt parata?* 614. *Inf. II. An debeat semper monere de restitutione facienda. Inf. III. Quid, si timentur scandala aliorum?* — 615. *Excip. 1., quando damnum est contra bonum commune.* — 616. *Excip. 2., quando pœnitens interrogat. Excip. 3., quando brevi speratur fructus. Utrum autem in dubio de fructu et nocumento fieri debeat monitio.*

617. *Confessarius ministrans debet esse in gratia. Quomodo autem peccet, qui plures præbet absolutiones in mortali successive. (Remissive ad lib. 2, 50.) Quid, si in mortali tantum audiat confessionem. (Remissive ad hunc lib. 6, 36.) Et quid, si urgeat necessitas absolvendi? (Remiss. ad n. 33. ibid.)* 608

618. *Quomodo teneatur confessarius reparare defectus a seipso commissos.* — 619. *Dub. 1. Ad quid tenetur confessarius, si erravit circa valorem sacramenti?* — 620. *Dub. 2. Ad quid tenetur, si erravit circa integritatem sacramenti?* — 621. *Dub. 3. Ad quid, si deobligavit a restitutione facienda? Et an teneatur ad restitutionem, si cognito errore non moneat. Quid, si culpabiliter deobligavit, cum pœnitens erat dispositus, et postea pœnitens renuat parere monitioni? Quid, si tantum omittat monere?* — 622. *Dub. 4., an possit monere pœnitentem de his defectibus sine ejus licentia extra confessionem.* 609

623. *Quæ et quanta sit obligatio confessarii audiendi pœnitentes.* — 624. *An confessarius non parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere peccatorem moribundum.* — 625. *An tutus sit in conscientia sacerdos simplex, qui renuit munus confessarii exercere, si populus sit in gravi necessitate spirituali.* 616

Dubium VI. Quæ scientia et prudentia requiratur in confessario. 620

626. *De obligatione intelligendi peccata pœnitentis.* 627. *De scientia confessarii ad debitum judicium formandum de peccatis.* — 628. *Quando excusetur*

pag.

confessarius minus idoneus. An regulares teneantur intervenire congregationibus casuum conscientiæ.

629. *De prudentia confessarii circa interrogationes; et de obligatione interrogandi quoad peccata omissa.* — 630. *Quid, si ei constet peccatum, quod pœnitens negat? Et quid, si illud sciat ex confessione complicis?* — 631. *Hæc diligentius discutiuntur.* — 632. *De interrogationibus in materia castitatis.* 623

CAPUT III.

De adjunctis pœnitentiæ.

Dubium I. Quid sit sigillum confessionis, et qui ad illud teneantur. 627

633. *An in hac materia sigilli liceat uti opinione probabili.* — 634. *Quomodo servari debeat sigillum.* 635. *Quot peccata committat, qui sigillum violat.* — 636. *Non oritur obligatio sigilli ex confessione ficta, neque ex secreto commisso extra confessionem.* — 637. *I. Quid, si pœnitens discesserit indispositus? II. Quid in dubio, an dixerit aliquid intra vel in ordine ad confessionem?* — 638. *In quibus casibus non frangatur sigillum.* — 639. *An confessarius possit et teneatur dare pœnitenti non absoluto schedulam confessionis factæ vel absolutionis acceptæ.*

640. *Quæ cadant sub sigillo. Cadunt 1) peccata pœnitentis, etiam venialia; 2) peccata complicis. An liceat interrogare de complice. (Remissive ad n. 491.)* 641. *Dub. 1., an liceat monere complicem ex licentia pœnitentis. Dub. 2., quomodo cadat sub sigillo etiam objectum peccati. 3) Cadit pœnitentia imposita. 4) Cadunt peccatorum circumstantiæ. An cadant virtutes et revelationes.* — 642. *An cadant defectus naturales pœnitentis.* — 643. *Quid, si tales defectus per se pateant, nempe si pœnitens sit blæsus, surdus etc.?* 644. *Quid, si sit scrupulosus? Et quid, si confessarius advertat intra confessionem, pœnitentem esse surdum?* 632

pag.

645. *Qui teneantur ad sigillum. Tenetur 1. confessarius.* — 646. *Quomodo debeat confessarius respondere, si interrogetur, an audierit aliquod peccatum, vel an absolverit.* — 647. *2. Superior requisitus pro licentia peccati reservati; 3. interpres: 4. qui audit confessionem furtive aut casu, vel ex necessitate, puta in naufragio etc.; 5. is, cui sacrilege revelatum est peccatum; 6. confessarius fictus; 7. doctor consultus; 8. scriptor confessionis; 9. confessionem scriptam legens; 10. juxta aliquos etiam pœnitens, sed hoc improbabiliter.* — 648. *Fusius discutitur quæstio 1., an doctor consultus a confessario de licentia pœnitentis teneatur ad sigillum.* — 649. *Qu. 2., an teneatur is, quem consulit pœnitens pro confessione facienda.* — 650. *Qu. 3., an, qui legit confessionem alterius scriptam.* 639

651. *Quomodo debeat esse licentia data a pœnitente ad loquendum. Debet esse 1. expressa; 2. libera; 3. non revocata; 4. sufficit autem, si detur voce; 5. vel si detur facto, scilicet si pœnitens incipiat loqui.* 647

652. *An confessarius possit loqui de peccatis cum pœnitente statim post absolutionem. An possit monere pœnitentem de errore in confessione commisso. (Remissive ad n. 622.)* — 653. *An possit loqui intra confessionem de auditis in alia.* — 654. *An frangat sigillum confessarius dicendo, audisse se in aliquo loco tale peccatum. Dub. 1., an violet sigillum manifestans peccata alicujus loci. Dub. 2. Quid, si dicat, religiosum alicujus conventus vel ordinis commisisse tale peccatum?* 648

655. *An liceat uti notitia confessionis ad externam gubernationem.* — 656. *Dub. 1., an confessarius ob peccatum subditi auditum possit eum amovere ab officio.* — 657. *Dub. 2., an possit negare suffragium ei, quem ex confessione noverit indignum. Et an ad hoc possit uti aliquo prætextu. An confessarius possit uti notitia confessionis ad custodiendas res suas aut ad diligentius invigilandum aut ad alia.* — 658. *Dub. 3., an possit negare communionem aut ordinem aut assistentiam in matrimonio pœnitenti sine absolutione di-* 651

pag.

misso. — 659. *Dub. 4., an possit uti notitia confessionis ad cavendum ab insidiis sibi paratis. An possit se celare a pœnitente, quem per confessionem alias noverit in plura crimina solere prolabi, etsi alii celationem non advertant. Et an possit aufugere a pœnitente indisposito, qui eum minis exterret, si non absolvat.* — 660. *Dub. 5., an possit celebrare in ecclesia, quam ex confessione noverit pollutam. Dub. 6., an tenearis pergere ad confitendum ei, quem sciveris ex confessione non esse confessarium.* — 661. *Confessarius non tenetur cavere quascumque leves suspiciones aliorum.*

Dubium II. Quale sit præceptum, et quæ obligatio confessionis. *661*

662. *Quos et quando obliget hoc præceptum. Et quomodo computetur tempus annuæ confessionis.* — 663. *An præceptum divinum confessionis obliget extra articulum mortis.* — 664. *Quomodo obliget juramentum medicorum non visitandi infirmos non confessos.* — 665. *Qui teneantur ad præceptum confessionis.* — 666. *An impuberes. An isti possint absolvi, si dubitetur de usu rationis. (Remissive ad n. 432.)* — 667. *An obligetur ad confessionem annualem habens sola venialia.* — 668. *An, qui non satisfecit præcepto, teneatur ad illud quamprimum.* — 669. *Et an per confessionem, quæ fit anno sequenti, satisfiat præcepto etiam antecedentis.* — 670. *An in paschate sit obligatio confitendi proprio parocho.* — 671. *An teneatur quis aliquando confiteri ante finem anni.* — 672. *An satisfiat præcepto per confessionem invalidam.* — 673. *Qui ab hoc præcepto excusentur.* — 674. *Pœnæ in transgredientes hoc præceptum.*

Dissertatio. De confessariis sollicitantibus. *669*

675. De confessariis sollicitantibus. *669*

§. I. Perpenduntur clausulæ in præfata bulla *Gregorii XV.* appositæ. *670*

676. *De clausula I.* In actu sacramentalis confes-

pag.

sionis. — 677. *De clausula II.* Ante vel post immediate. — 678. *De clausula III.* Occasione vel prætextu confessionis. *Quid importet to* occasione confessionis. *Dub. 1., an denuntiandus, qui sollicitat mulierem rogantem, ut cras eam audiat. Dub. 2., an qui, audita fragilitate mulieris, postea domi eam sollicitat.* 679. *Quid importet to* prætextu confessionis. *Et quid, si ex condicto mulier, fingens se ægrotam, advocet confessarium ad peccandum?* — 680. *De clausula IV.* In confessionario aut in loco quocumque..... simulantes ibidem confessiones audire. *Quid importet illud* simulantes. *Et quid, si confessarius sollicitet in confessionario, sine simulatione tamen confessionis?*

§. II. Quinam sollicitantes debeant denuntiari. *677*

681. *Qu. 1., an denuntiandus confessarius consentiens mulieri sollicitanti.* — 682. *Qu. 2., an confessarius, qui sollicitatus ad copulam divertit ad tactus.* — 683. *Qu. 3., an confessarius sollicitans ad actus venialiter tantum inhonestos.* — 684. *Qu. 4., an sollicitans ad peccata non turpia.* — 685. *Qu. 5., an denuntiandi episcopi sollicitantes.* — 686. *Qu. 6., an denuntiandus confessarius sollicitans, si fuerit emendatus.* — 687. *Qu. 7., an, qui de sollicitatione jam convictus est et punitus. Qu. 8., an, qui consentit mulieri sollicitanti, ne ab ea accusetur. Qu. 9., an simulans confessionem ex condicto, ad tractanda inhonesta.* — 688. *Qu. 10., an denuntiandus laicus vel clericus sollicitans in confessione, simulando se confessarium. Et quid, si sit sacerdos, sed careat jurisdictione?* — 689. *Qu. 11., an denuntiari debeat pœnitens sollicitans confessarium.* — 690. *Qu. 12., an denuntiandus interpres sollicitans pœnitentem.* — 691. *Qu. 13., an confessarius sollicitans mulierem, ut inducat aliam ad secum peccandum, vel ut ipsa peccet cum alio.* — 692. *Qu. 14., an confessarius sollicitans, postquam decesserit.*

§. III. Quinam teneantur denuntiare. *688*

693. *An possit absolvi mulier sollicitata, antequam*

pag.

denuntiet. Et an facta denuntiatione possit quivis confessarius absolvere ab excommunicatione contracta ob denuntiationem neglectam. — 694. An semper confessarius teneatur monere de obligatione denuntiandi. — 695. Qu. 1., an teneantur denuntiari, qui non possunt probare denuntiationem; et qui aliunde sollicitationem sciunt. — 696. Qu. 2., an sit obligatio denuntiandi, si crimen sit occultum. — 697. Qu. 3., an, si sollicitatio fuerit habita a longo tempore. — 698. Qu. 4., an teneatur ad denuntiandum, qui scit sollicitationem sub secreto. — 699. Qu. 5., an sit obligatio denuntiandi per epistolam vel internuntium. Et an confessarius teneatur aliquando denuntiationem excipere vel deferre. — 700. Qu. 6., an teneatur denuntiare mulier sollicitationi consentiens. 701. Qu. 7., an sit obligatio denuntiandi, si speretur sollicitans per correptionem emendandus.

§. IV. De sollicitationibus dubiis. *696*

702. Qu. 1., an denuntiandus sit confessarius in dubio, an vere sollicitaverit. Quid, si accedant vehementia indicia de sollicitatione? — 703. Qu. 2., an denuntiandus confessarius, qui laudat mulierem de pulchritudine; vel qui dat ei magnum donum. — 704. Expenduntur varii casus peculiares sollicitationis.

705. De pœnis sollicitantium, et signanter de pœna inhabilitationis ad celebrandum; et an hæc incurratur ante sententiam. Et an ab illa excusentur ignorantes. Et an episcopi possint in ea dispensare.

Decreta *Benedicti XIV.*, quæ ad sacramentum pœnitentiæ spectant.

Decretum I. *Contra sollicitantes et complices peccati turpis.* *701*

Decretum II. *Contra eosdem complices etc.* *707*

Decretum III. *Contra sollicitantes et sacrificio missæ abutentes.* *710*

Decretum IV. *Contra confessarios exquirentes nomen complicis.* *711*

FINIS INDICIS TOMI QUINTI.

Errata in hoc V. tomo.

Pag.	lin.	Corrigenda:	Correcta:
1,	1	*ab infra* quan	lege qua
23,	21	ll.	l.
28,	1	et individuo	et in individuo
61,	3	Suppositiium	Suppositium.
95,	10	saguinis	sanguinis.
97,	20	communicat cibum	l. communicat post cibum.
99,	6	licit	licet.
107,	23	facto	fracto.
117,	29	evadendum	evadendam.
148,	21	quo	quod.
171,	14	quam	qua
175,	1	*ab inf.* prædicationes	l. prædicatione.
178,	4	testamentorum	testatorum.
181,	3	*ab inf.* interveniri	l. intervenire
189,	4	offerentur	offerrentur.
199,	21	(*Can. Sabbat*)	(*et sabbato, can Sabbato.*
199,	1	*ab inf.* privatim	privatam.
200,	13	*Mercoro*	*Mercero.*
203,	12	adveniat persona	l. adveniant personæ.
205,	2	missæ	lege missalis.
218,	7	secundum	secundam.
219,	7	*ab inf.* participiant	l. participant.
252,	11	*ab inf.* quo	quod.
256,	4	consuetudini	consuetudine.
281,	12	audiantur	audiatur.
287,	11	5.	4.
320,	17	esse	esset.
336,	6	enim satis	enim anni satis.
349,	4	*ab inf.* eliceat	eliciat.
373,	17	advertit	adverterit.
433,	1	mortali	mortale.
434,	9	hoc	hos.
445,	11	valide	validæ.
449,	31	et	est.
456,	36	minuenda	minuendi.
548,	14	confessione	confessiones.
616,	14	pœnitentis	pœnitentes.
620,	3	*ab inf.* in	is.
655,	12	confessarios	confessarius.
670,	13	tranctant	tractant.

239.02
L627t
1846
v.5
5053
AUTHOR LIGUORI, ALPHONSUS
TITLE Theologia Moralis
Vol. V.
DATE LOANED | BORROWER'S NAME | ROOM NUMBER
GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY CA 94709
5053